Heb.Bb
B8625ca

CATALOGUE

OF THE

HEBREW AND SAMARITAN MANUSCRIPTS

IN THE

BRITISH MUSEUM.

BY

G. MARGOLIOUTH, M.A.

ASSISTANT IN THE DEPARTMENT OF ORIENTAL PRINTED BOOKS AND MSS.
FORMERLY TYRWHITT HEBREW SCHOLAR.

PART II.

PRINTED BY ORDER OF THE TRUSTEES

70422
22/6/06

London:

SOLD AT THE BRITISH MUSEUM.

AND BY

MESSRS. LONGMANS & CO., 39, PATERNOSTER ROW; BERNARD QUARITCH, 15, PICCADILLY, W.; ASHER & CO., 13, BEDFORD STREET, COVENT GARDEN; KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & CO., DRYDEN HOUSE, 43, GERRARD STREET, SOHO; AND HENRY FROWDE, OXFORD UNIVERSITY PRESS, AMEN CORNER.

1905

[*All rights reserved.*]

Z
6621
B86H4
1899
Pt. 2

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL, E.C.

PREFACE.

The contents of the present volume consist of sections dealing with (1) Midrashim and Midrashic discourses, (2) Talmud and Halakhah, and (3) Liturgies.

In the third volume of the Catalogue the sections relating to (1) Kabbālah, (2) Ethics, (3) Philosophy, (4) Poetry, (5) Philology, (6) Mathematics and Astronomy, (7) Medicine, (8) Miscellaneous MSS. and Charters will be described.

The descriptions of the Samaritan MSS. will follow these.

The ten photographic plates at the end of this volume have been chosen partly with the intention of showing the style, occasionally employed, in the ornamentation of mediæval Hebrew MSS.

ROBERT K. DOUGLAS,

Keeper of the Department of Oriental Printed Books and MSS.

British Museum,

December, 1904.

AUTHOR'S PREFACE.

THE arrangement of the two longer series of MSS. described in this volume (pp. 51—196, 197—487) will enable the student to obtain a clear view of any section in which he may be specially interested.

In the case of Commentaries, legal Compendia, &c., the dates of authorship have been taken as a guide in the arrangement of the MSS. The earlier Midrāshīm follow the order of the Biblical Books to which they belong, and Talmudical MSS. are arranged in the usual order of tractates. In the descriptions of the Liturgies one or more representative codices are placed at the head of their respective sections or sub-sections, and the MSS. that follow are, whenever needful, compared with these standard types.

In the enumeration of the hymns contained in the liturgical codices care has been taken to give the direct evidence as to authorship, occasion of use, &c., afforded by the headings or marginal notes. When the MS. itself contains no direct evidence on these points, a distinction has been made between the pieces given in Zunz, "Literaturgeschichte der Synagogalen Poesie," and those not mentioned in that work. In the first case only variations from the known forms of the pieces have, as a rule, been noticed, but in the last an effort has been made to ascertain the authorship by means of the acrostics or other literary evidence.

The recently issued parts of Dr. H. Brody's edition of the Divan of Yehudah hal-Levi appeared too late to be utilized for the liturgical portion of the Catalogue. With the descriptions of several of the Yemenite Liturgies in the British Museum the student should compare Steinschneider, "Die Handschriften-Verzeichnisse der Königlichen Bibliothek zu Berlin," vol. ii., part i., pp. 117—130.

Thanks are again due to Dr. S. Poznański, of Warsaw, for very able assistance in the revision of the proof-sheets.

G. MARGOLIOUTH.

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

http://www.archive.org/details/p2catalogueofheb00brituoft

TABLE OF CONTENTS.

	PAGE
Midrāshīm and Midrashic Discourses	1
Talmud and Halākhah:—	
Mishnah and Gemara	51
Mishnah without Gemara	75
Compendia, Sifrē Miṣwōth, and Decisions	91
Responsa	158
Karaite Halākhah	172
Liturgies:—	
Haggadah	197
Siddur of Amram Gaon	206
Italian Rite	207
Franco-German-Polish Rite	263
Romania and Corfu Rite	330
Spanish, North-African, and Oriental Rites	346
The Yemenite Rite	396
The Karaite Ritual	450
Index-Table of MSS. described	489
Addenda et Corrigenda	492

Ten Photographic Plates.

CATALOGUE OF

HEBREW MANUSCRIPTS.

MIDRĀSHĪM AND MIDRASHIC DISCOURSES.

340.

Add. 27,169.—Vellum, about 7 in. by 5¾, consisting of 409 leaves, with 22 lines to a page. Quires 1-2, 4, 11-12, and 18—35 have 12 leaves each; quires 5—10, 13—17 contain 10 leaves each; the third quire has 14 leaves, and the last only 9. There are catchwords throughout at the end of the quires. The writing, which bears a considerable likeness to that of Add. 27,214 (dated A.D. 1091), is in the French Ashkenazi Rabbinic hand, and cannot be later than the middle of the twelfth century.

[Alm. Coll., no. 279.]

It contains:—

I. מדרש רבה on בראשית. Fol. 1*b*.

Heading:—

א׳ נערץ בסוד קדושים רבה תחזק ידיי (*sic*) להתחיל ולגמור בראשית רבא דר׳ אושעיא ׳

Beginning:—

ר׳ אושעיא פתח ואהיה אצלו אמון

(no רבא after ר׳ אושעיא)

At the end:—

סליק בראשית רבה

The part of the Midrash on פרשת ויחי which treats on the blessings of Jacob is the שיטה חדשה, which is also contained in Add. 16,406 (I.), *q.v.*

There are a good many notes by a later hand, containing additions and corrections, and sometimes explanations of difficult words (as on fol. 5*a*: בוסר over פגה, and קוצים over כוביה).

II. מדרש רבה on ויקרא. Fol. 275*b*.

Heading:—

בסיוע נערץ בסוד קדושים רבה׳ נתחיל לכתוב ויקרא רבה ׳

The Midrash ends:—

מלמד שהיה איברים איברים ונקבר במקומו

Then :—

חסלת אגדה דויקרא רבא

The different chapters (פרשתות) are marked but not numbered, with the exception of פל׳ (*i.e.* פרשתא ל׳) on fol. 380*b*. Several chapters are much shorter than in the printed editions (so especially chapters 28 and 29, fol. 380*a*). On foll. 387*b* and 388*a*, several indelicate terms and phrases have been intentionally omitted, blanks having been left in their places. The additions to the first three chapters, printed at the end of the Midrash in the earlier editions, and embodied in the text in the later editions, are not contained in this MS.

On this MS. see Dr. J. Theodor, Monatschrift, xxxvii., 169 *sqq.*

Owner's note on fol. 1*a* :—

שלי משה יזײא בכמה מרדכי הרופא זצל משפחת דיבלאצו (?)

Underneath this entry : אליה קאמיריני, apparently another owner's name.

On the same page is given a list of works which had belonged to an early owner, this MS. being included. Two of the works mentioned were מכתיבת ארץ ישמעאל.

Censor's note (fol. 409*b*) : Camillo Jagel, 1619.

341.

Add. 16,406.—Vellum, about 14⅛ in. by 10½, consisting of 386 leaves. Each page is divided into 2 columns, with 24 or 25 leaves to a column. The quires, 48 in number, contain 8 leaves each, with the exception of the thirty-second quire, which has 10 leaves. There are catchwords at the end of the quires. Written in Greek (?) square Rabbinic characters of probably the twelfth century.

[Bought of Messrs. Payne & Foss, Jan. 9, 1847 ; originally Rezzi collection.]

It contains†:—

I. מדרש רבה on בראשית. Fol. 1*b*.

The text differs largely from the printed editions in many parts, but the variations are often unsatisfactory. The last chapter (פרשה) bears the number ק, but the enumeration is irregular after chapter מ. The part of the Midrash on פר׳ ויחי which treats on the blessing of Jacob is the שיטה חדשה, published in Jellinek's בית המדרש, vol. ii., pp. 73—82.

At the end (fol. 136*a*) :—

סליק בראשית רבה

On the same page, written in the form of a geometrical design, the well-known passage :—

הלין עשרה מילי דחסידותא דהוה נהיג בהון רבא‡ ובתריה לא יכילו תלמידוהי לאחזוקי בהון וכל חד וחד אחזיקו בחד מנהון וכו׳

II. תורת כהנים or ספרא *i.e.* Talmudic exposition of Leviticus. Fol. 137*a*.

Heading :—

בעזרת שוכן מעונים
אתחיל תורת כהנים

At the end (fol. 258*b*) :—

סליק תורת כהנים תהילה ושבח לשוכן מעונים

The heading תורת כהנים אחר occurs over sections on fol. 142.

The enumeration of the different divisions (מגלתא, פרשתא, and פרקא) is not regularly carried through. At the end of קדשים (fol. 232*a*) :—

חסלת מגילתה ׳ פרשן יב׳ ופרקין לד ׳ והלכן שמט ׳ ברוך ײ לעולם אמן ואמן ׳ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ׳

III. ספרי, *i.e.* Talmudic expositions of Numbers and Deuteronomy. Comp. Friedmann's edition, 1864.

---

† See Monatschrift, xxxvii., p. 170, note 3.

‡ The א is, however, crossed out.

(*a*) ספרי on Numbers. Fol. 259*a*.

At the end of קרח (fol. 300*a*) :—

סליק ספר וידבר · שׂוֹח ברייתא

At the end of Numbers :—

סליק ספר וידבר · והן קׄלׄוׄ ברייתא

(*b*) ספרי on Deuteronomy. Fol. 316*a*.

At the end (fol. 383*b*, col. 1) :—

סליק סיפרי · חזק ונתחזק ·

The sections are not regularly marked throughout.

IV. An interesting recension of the [פטירת אהרן ומשה], legendary accounts of the death of Aaron and Moses. Fol. 283*b* (col. 2).

Beginning :—

כתיב קח את אהרן ··· כיון שהגיע ראש חדש אב

End :—

וכסא הכבוד אומרת נשמתו לחיי העולם הבא ·

The part relating to Aaron is followed by that relating to Moses (fol. 384*a*, col. 2, כתיב ויאמר יי׳ אל משה הן קרבו ימיך) without a break in the Midrash. Compare the recension of both parts with the printed texts, and especially with Jellinek's בית המדרש, i., pp. 91—95 and 115—129.

There are marginal notes occasionally, some of which have been partly cut away when the MS. was bound.

On fol. 1*a* is the following deed of sale :—

מודה אני מרדכי חתום למטה כי מכרתי זה ספר(*sic*) שיש בו בראשי׳ רב׳ ותור׳ כהנים וספרא(*sic*) וספרי למור׳ ר׳ יצחק בכ̅ר משה דפיצא(*sic*) זלה̅ה מכירה חלוט׳ שרירא וקיימ׳ ומחלתי לו דמי אונאה וקבלתי המעות מידו לידי ומה שכתבתי ביום ששי עשרים וששה לחדש תשרי חתמתי שמי פה לפי שיהיה בידו לזכות ולראיה הכל שריר וקים · מרדכי בן הח̅ר שמשון חזקיה נע׳

The name of the new owner (יצחק בכ̅ר משה דפינצי זלה̅ה) is written three times underneath this deed.

342.

Harley, 5704.—Paper, about 12¼ in. by 9, consisting of 199 leaves, with 22 lines to a page. Written at Tivoli in Italy, but showing a considerable likeness to the African Sefardi Rabbinic hand; dated A.M. (5)274 (A.D. 1514).

מדרש תרי עשר, a Midrash on the Minor Prophets, collected from various sources. It follows the same methods as ילקוט המכירי on Isaiah (edited J. Spira) and on the Psalms (ed. S. Buber). The present work is, therefore, clearly by Makhir b. Abba Mari.[a]

Heading :—

זה ספר מדרש תרי עשר טוב וישר״

the scribe adding :—

לא נמצא התחלתו כראש ועד סוף לכן אתחיל מהנמצא בעזרת המלמד לאדם דעת ישתבח שמו אמן״

I. A small fragment of the Midrash on Hosea (fol. 1*a*), beginning :—

שובה ישראל (xiv. 2) ···· יוֹמׄא אׄר לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד

End :—

ואני הוא שעשיתי לעצמי כי ישרים דרכי יי׳ וצדיקים ילכו בם

II. Midrash on Joel. Fol. 5*b*.

Beginning :—

דבר יי׳ ···· בפסוק דבר ה׳ אשר היה אל הושע בן בארי · אמׄר יוחנן כל נביא שנתפרש שמו ושם אביו נביא בן נביא

End :—

ככתוב למעלה בפסוק וקבצתי את כל הגוים וכו׳

[a] In the Preface to the "Collectanea" on Isaiah, the compiler says that he had also dealt in the same manner with the Psalms, Job, Proverbs, Jeremiah, Ezekiel and the Minor Prophets; similarly in the Preface to the "Collectanea" on the Psalms. Passages from this MS. have been printed in Revue des Études Juives, xiv., 95-101 and xxv. 63-64.

III. Midrash on Amos. Fol. 20*b*.

Beginning:—

דברי עמוס ··· ויקרא :† רבא · אמ״ר יוחנן כל נביא ····
וכל שנתפרש שמו ולא נתפרש שם אביו נביא ולא
בן נביא

End:—

אבל לעתיד לבא ··· אני נוטע אתכם נטיעה שלימה
שנ״ ונטעתים ·· ולא ינתשו עוד

IV. Midrash on Obadiah. Fol. 47*a*.

Beginning:—

חזון עובדיה ··· בראשית רבא עשרה לשונות
נקראת נבואה חזון הטפה דבור אמירה צווי משל
מליצה חידה נבואה

End:—

באותה שעה והיתה ליי׳ המלוכה

V. Midrash on Jonah. Fol. 53*b*.

Beginning:—

[a] ויהי דבר ··· אמר יוחנן כל נביא ···· פרק החליל
ירושלמי: דלמא ור׳ לוי ור׳ יודה בר סימון הוו נסבין
תרין סלעין מעול מצמתה קהלה קומי ר׳ יוחנן

End:—

ובהמה רבא (*sic*) אלו הרשעים שמעשיהם כמעשה
הבהמה לכך נאמר הן צדיק בארץ ישולם וכו׳

VI. Midrash on Micah. Fol. 61*b*.

Beginning:—

דבר יי׳ ··· אר׳ יוחנן כל נביא ··· במדבר סיני רבה ·
כל ששמו ושם עירו מפורש וכו׳

End:—

אשריך ואשרי אומתך שאתה שרוי בתוכה · וכן
בילמדנו תם של׳

VII. Midrash on Nahum. Fol. 84*b*.

Beginning:—

משא נינוה ··· בראשית רבה אמ״ר יוחנן בשלשה
דברים קדמה מלכות יון למלכות אדום בנימוסין ובפנקסין
ובלשון

† The interpunction of the MS. is here reproduced.

[a] The passage is corrupt; cf. Succoth Yerush., p. 38, and Yalk. Shim., *in loco*.

End:—

וכי מה היתה תורתו של ר׳ אלעזר בן עזריה שהיה
דור עשירי לעזרא״

VIII. Midrash on Habakkuk. Fol. 90*b*.

Beginning:—

המשא ··· סדר עולם יואל נחום חבקוק נתנבאו
בימי מנשה ולפי שלא היה מנשה כשר לא נקראו
על שמו״

End:—

שכן כתי׳ למען תמחץ רגלך בדם לשון כלביך
מאויבים״

IX. Midrash on Zephaniah. Fol. 109*a*.

Beginning:—

דבר יי׳ ··· פרק מגלה נקראת אמ״ר נחמן אמ׳ רב
חולדה מבני בניו של יהושע בן נון היתה

End:—

רב נחמן בר יצחק אמ׳ מהכא בתולותיה נוגות וכו׳

X. Midrash on Haggai. Fol. 118*a*.

Beginning:—

בשנת שתים לדריוש ···· פרק מגלה נקראת והאנשים
אשר היו עמי לא ראו את המראה מאן נינהו אנשים

End:—

אף זרובבל יצא מהול שנ׳ ביום ההוא אקחך זרובבל
··· עבדי ··· וכחותם על וכו׳

XI. Midrash on Zechariah. Fol. 126*b*.

Beginning:—

בחדש השמיני ···· פרק מגלה נקראת · והאנשים ····
קצף יי׳ ··· הפטרת נחמו נחמו א״ל הבה׳ לנביאים לכו
ונחמו את ירושלם

End:—

על מצלות הסוס קדש ליי׳ עד מקום שהסוס רץ
ואינו עושה צל ·

XII. Midrash on Malachi. Fol. 177*a*.

Beginning:—

משא ··· פרק מגלה נקראת אמר רב מלאכי זה
מרדכי

End:—

אליהו מנין שנ׳ הנה אנכי שולח לכם את אליהו
הנביא:

At the end the scribe wrote :—

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען כבודך ייי׳
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד תושלבע

Colophon on fol. 199*a* :—

ותשלם מלאכת הקדש מספר תרי עשר מדרש רבותינו מעולה מאד מעולף ספיר גזרתו על ידי קטן התלמידים לוחך עפרות רגלי החכמים ומשרת תלמידיהם פה בעיר טיבולי אשר תחת ממשלת אדונינו הפיפיור ליאוני יר״ה אשר בתחומי רומה וכתבתי אותו אל הנעלה אח יידיאו[a] הכהן הגדול אשר הוצק על ראשו שמן המשחה ללבוש בגדי השרד והמעלה נצחיית אין קץ לה ולשלוט והיותו כולל על. כת שן אגושטינו ׳ ה׳ למען רחמיו ירוממהו ויזכהו אל חפצו ותאות לבו יתן לו בימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח אמן והיתה השלמת זה הספר בעיר הנז יום שלישי י׳ לחדש אב שנת ורחמך לפק ולחשבונם אלף חמש מאות וארבעה עשר ליצירה ׳ יוחנן בכמהר יעקב סרקוסי מבני הנרשוני ׳

A Latin translation of this colophon follows, at the end of which :—

F. Aurelius Ascherus (?) scripsit dictante Dnō Marcello Theologo, die II. (?) Julii 1574.

There are many Latin notes in the margin bearing on Christology. On fol. 1*a* : Expositio Midras in xii. Prophetas. Liber rarissimus.

343.

Add. 15,402.—Vellum, about 4¾ in. by 4, consisting of 18 leaves, with 24 to 25 lines to a page. The writing, which depends from the ruled line, is in a Spanish Rabbinic hand of apparently the thirteenth or fourteenth century.† [Duke of Sussex's Sale, 1845.]

אבא אוריון[a] [מדרש], a haggadic Midrash on the Book Esther called after Abba Orion, or Abba Gorion, whose name stands at the beginning of the work.

The title (with some ornamentation) on fol. 1*a* is as follows :—

אבא אוריון
פי׳ אסתר פי׳

(To be read פירוש אסתר ׳ פירוש אבא אוריון ?)

Beginning (fol. 3*a*) :—

אבא אוריון איש ציידן אמר חמשה דברים מדסגיאו דייני שקרא סגיאו סהדי שקרא

Subscription :—

תם אבא אוריון

Jellinek's edition (in בית המדרש, part i.) is based on a MS. in the Hamburg Town Library, but the present codex is fuller, and it also has a good many better readings.

The Midrash is already quoted in ילקוט שמעוני.

344.

Or. 4843.—Paper, about 6 in. by 4, consisting of 91 leaves, with usually 19 lines to a page. The MS. is slightly defective at the beginning, and a leaf is also missing after foll. 6 and 52 respectively. A few leaves are slightly injured. Written in a Yemenite Rabbinic hand, and dated A.Cont. 1907 (A.D. 1596).

It contains the same Midrash on Esther as Or. 2416, foll. 106—137. See no. 224, vol. i. of the Catalogue.

First extant words :—

כאשר ינוס איש מפני הארי

End (missing in Or. 2416) :—

ר׳ שמואל אומ׳ גדול הוא השלום שהוא יותר מכל הכתנות הטובות שהבטיח הקב״ה לישראל באחרית

---

[a] *I.e.* Aegidio.

† In Buber's Preface to ספרי דאגדתא it is stated that the present MS. was written in 1482, but such a date is not found in it. From the additions from ר׳ אלעזר ז״ל (Elazar of Worms) on fol. 143, one can only conclude that the copy was written after Elazar's death, which took place before the middle of the thirteenth century.

[a] See Zunz G. V., pp. 279 and 293. Jellinek rightly remarks that אוריון is merely a variation of גוריון. See also Buber's edition in ספרי דאגדתא, 1886.

הימים דכת׳ וישב עמי בנוה שלום ···· אמן כן יאמר
בעל הרחמים ·· ירחם עלינו: ברוך הוא וברוך שכו

Colophon (on same page):—

נשלם מדרש מגלה בעזרת האל שבחר בישראל
וקראם סגלה: בחמשה בשבא דהוא תרין יומין לירח
אדר ראשון שנת אתתקו שנין לשטרות ···

Comp. Preface to Buber's אגדת אסתר, p. vii.

There are occasional explanations of strange and difficult words in the margin (as also in Or. 2416), which may be worth investigating.

The names of place and first owner have been erased.

On fol. 91*b* is a form of salutation beginning:—

שלומות רבות · מאליפות מרובבות

On the same page are some schemes of calculation (חשבון מרובע, חשבון מעוקב, &c.).

345.

Or. 5402.—Paper, about 6 in. by $4\frac{1}{8}$, consisting of 59 leaves, with 21 to 32 lines to a page. Yemenite Rabbinic hand of probably the latter part of the seventeenth century. Some of the earlier pages are damaged.

It contains the same Midrash on Esther as Or. 2416, foll. 116—137 (Cat., vol. i., no. 224) and Or. 4843.

Heading:—

······ הגדולה · אתחיל לכתוב פירוש המגלה

The title אגדתא דמגילתא appears on *e.g.* the top of fol. 8*a*.

Beginning (different from Or. 2416):—

ויהי בימי אחשורוש ר׳ ברכיה פתח מי פעל ועשה
קורא הדורות לא נאמ׳ אלא קורא הדורות מראש
מתחלת בריתו של עולם

Lower down:—

ד״א זהש״ה כאשר ינוס איש וכו׳

as in Or. 2416.

At the end (fol. 59*a*):—

נשלמה מגלת אסתר״
בעזרת האל אשר נתפללו אבותינו אליו ויעתר״
ואת אויבינו כלה ויבתר״
שלים ולא שלימו רחמי שמיא א׳נ׳ס׳ל׳
נ׳ז׳ה׳ ש׳כ׳ט׳

Then, after a longer colophon of the same kind:—

אני הקל והצעיר זכריא בירב סעדיא וכ״ט ידי שאהד
עליי ושלום ישל״ו יש״ל

On both sides of fol. 59 are a series of notes on some Biblical and liturgical phrases.

First note:—

מצאתי ·· במלת למבול על חדש בול למה נקרא
בול שהיה הגשם יורד בכל מ׳ יום עד שבנה שלמה
בית המקדש ופסק וזהו למבול רצה מ׳ בול כך
מצאתי״

At the end:—

ואיש נבוב ילבב פסר״הא רבינו סעדיא ז״לה״ה יעקל״

There are a number of marginal notes, mostly containing explanations of strange and difficult words.

346.

Add. 27,292.—Vellum, about $10\frac{5}{8}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 325 leaves. Foll. 2—156 have 31 lines to the undivided page, and from fol. 157 to the end each page is divided into two columns, with 25 to 33 lines to a column. Written in different Greek (?) square Rabbinic hands. The first part (foll. 2—156) is dated A.M. 5144 (A.D. 1384), and the second part is apparently of about the same date.

It contains two series of Midrashic discourses on the pericopes of the Pentateuch, both being anonymous.

I. ספר מדרשים. Fol. 2*a*.

Not all the פרשיות are treated on, Leviticus (beginning at fol. 89*b*) being especially deficient in this respect, but there are many festal discourses in the series, as *e.g.* מעניין פסח (fol. 100*b*), דרש למתן תורה (fol. 104*b*), and דרש לסוכות (fol. 146*b*).

Beginning:—

כל הנקרא בשמי ···· ישעיה הנביא עה״ רצה לבאר בזה המקרא יסוד גדול מן האמונה כמו שבא בהפטרת בראשי׳[a] להאמין שהב״ה חדש העולם וברא יש מאין גמור ומאפס המוחלט להוציא מדעת הכופרים האומרים כי העולם קדמון

End (fol. 156*a*):—

נתיבות החכמה שמיד ····† לומר שאין התחלה לחכמה

Among the authorities quoted are Solomon ibn Gabirol, Rashi, and Maimonides (הרם במזל).

Colophon (fol. 156*a*):—

נשלם ספר מדרשים הללו שבח לבורא עולם[b] בעזרת רוכב שמים ומעמידם על תילם בששה ימים לחדש אייר של שנת הקמד ליצירה לנכבד החכ׳ כבו׳ ר׳ אליעזר אשכנזי‡ יל הרחמן יזכהו ללמוד בו וכו׳

II. ערוגת הבושם§. Fol. 157*a*. The ethical tendency strongly preponderates in this work.

Beginning:—

יי׳ בחכמה יסד ארץ ··· שלמה המלך עה״ דבר בפרשה הזאת למעלה מפסוקים אלו בשבח החכמה ואמר אשרי אדם מצא חכמה ··· ומלת אשר[י] הוא תכלית השבח

End:—

וכן יאות שהאדם השלם הוא פאר לכל הבריות

Then follows:—

השם יזכנו להיות שלמים בתורתו וכו׳

Only the first column has been filled in on fol. 273*a*, and fol. 273*b* as well as the following three leaves are altogether blank. This constitutes the longest lacuna (a considerable portion between במדבר and חקת being omitted), but there are besides a large number of shorter omissions; see *e.g.* foll. 157*a*, 258*b*, where parts of sentences were omitted by the scribe. In many cases the omissions seem to be due to defects in the codex from which the scribe copied.

The writing of this portion of the MS. is at times very irregular (so *e.g.* foll. 244*a*, 270*a*), and the impression it produces favours the supposition that it was written out by an adaptor, for use at the delivery of public discourses.

A number of passages in both parts of the MS. have been specially marked off, and there are many notes in the margin, some being in Italian (so *e.g.* foll. 48*b*, 49*a*).

Notes of former owners:—

1 (fol. 1*a*):—

להו׳ הצ׳ אפרים רפאל בכמוהחר מרדכי ·· גירונדי נחלה היא מאת אבותי ·

2 (fol. 2*a*):—

לחלק ··· מנחם בן רפאל

3 (*ibid.*):—

להלק ר׳ יוסף בההר מרדכי ז״ל

4 (fol. 325*a*):—

אני בן ציון גירונדי התקמב (A.D. 1782)

347.

Or. 2213.—Paper, about 11¾ in. by 8, consisting of 175 leaves, with 33 or 34 lines to a page. The quires, which are 18 in number,

[a] The last four words are marked by a surrounding line, as is not unfrequently the case in other parts of the MS.

† The scribe has omitted the words missing here, as also in other places on the same page.

[b] There is an erasure here, but nothing is apparently missing. עולם and תילם are meant as a rhyme.

‡ Eliezer Askenazi was clearly the first owner, not the author, as was thought by Benjacob (אוצר הספרים, p. 449).

§ The title, written twice on the upper margin of fol. 157*a*, is, however, due to later hands.

are marked with Hebrew letters at the beginning (thus ב on fol. 12*a*, ג on fol. 22*a*, &c., the י being repeated on foll. 92*a* and 102*a*), and consist of 10 leaves each; with the exception of the first, which numbers 11 (one having been cancelled), the 17th which has 8, and the last which has only 6 leaves (foll. 170—175). Foll. 173 and 175 are slightly mutilated. Yemenite Rabbinic hand of the sixteenth century.

It contains the מדרש הגדול on Genesis which has been attributed to David al-'Adani, who lived in the first half of the fifteenth century (see Dr. Neubauer's article on the "Literature of the Jews in Yemen," J.Q.R., vol. iii., pp. 614-15). All that can at present be said, however, is that the Midrash was compiled after Maimonides (see *e.g.* Steinschneider, המזכיר, xx. 135; Cat. Berlin, ii., no. 148; Dr. A. Kohut, "Manzūr al-Dhamâri's Hebrew Arabic Philos. Commentary on the Pentateuch," pp. 10-11). An edition of the Midrash is being prepared by Prof. Schechter.

1. Introductory Midrash. Fol. 1*b*.

Heading:—

בשם רחמן ׳ בשם האל הגדול הגבור והנורא | אתחיל לכתוב מדרש חמשת חומשי תורה״ שהיא לעיני דורשיה מאירה״

Then follows a poem, beginning:—

מרשות אלהים ברוך הוא וברוך שמו

These verses, which have rhyme but not rhythm, form a kind of poetic prologue, and each pericope of the Pentateuch is preceded by lines of a similar nature (almost all beginning with מרשות).[a]

Beginning of introductory Midrash:—

כתוב ואהבת את יוי אלהיך ··· תנו רבנן עשה מאהבה עשה מיראה

[a] These verses have been published by Dr. Alexander Kohut in the "Monatschrift" for 1893-94.

The greater part of the introduction consists of an account of the

שלשים ושלש מדות שההגדה נדרשת בהן

Compare the introduction to the מדרש החפץ (Or. 2351, &c.); see also Neub. Cat. 2338*a*, and comp. Königsberger's Monatsblätter, December 1890, hebr. Teil, p. 1.

2. Midrash on בראשית. Fol. 6*a*.

Beginning:—

אלה שה כה אמר האל יוי בורא השמים ונוטיהם ···· מה תל האל יוי

Note.—The beginnings of the pericopes always stand in close connection with the preceding introductory verses.

3. Midrash on נח. Fol. 41*a*.

Beginning:—

זה שה אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים״ ···· נאמר הפיסוק הזה כנגד נח הצדיק

4. Midrash on לך לך. Fol. 53*b*.

Beginning:—

זה שאמר הכת׳ אהבת צדק ותשנא רשע ···· נאמר הפיסוק הזה כנגד אברהם אב׳

5. Midrash on וירא. Fol. 67*a*.

Beginning:—

זשה אשרי איש ירא את יו׳ במצותיו חפץ מאד״ נאמר הפיסוק הזה כנגד אברהם אבי׳

6. Midrash on חיי שרה. Fol. 82*b*.

Beginning:—

זהשה וזרח השמש ובא השמש ··· ר׳ אחא אמ׳ כנגד סידורו של עולם הכת׳ מדבר

7. Midrash on תולדות. Fol. 94*b*.

Beginning:—

זהשה צדיק כתמר יפרח ···· נאמר הפיסוק הזה כנגד אברהם אב׳

8. Midrash on ויצא. Fol. 106*a*.

Beginning:—

זהשה שיר למעלות אשא עיני אל ההרים ···· כנגד כנסת ישראל הכת׳ מדבר

9. Midrash on וישלח. Fol. 117*b*.

Beginning:—

זה שה שובי שובי השולמית ···· למה הוא קורא לכנסת יש' שולמית

10. Midrash on וישב. Fol. 129*a*.

Beginning:—

זה שה לכו וראו מפעלות אלהים ···· נאמר הפיסוק הזה כנגד עלילות שלהקבה שהוא מנהג בהן את עולמו

11. Midrash on מקץ. Fol. 139*b*.

Beginning:—

זה שה למרבה המש' ולשלום אין קץ" ר' אליעזר אומ' מצינו שאין קץ לשלות הצדיקים

12. Midrash on ויגש. Fol. 151*b*.

Beginning:—

זשה בני אם ערבת לרעך ···· ר' מאיר אומ' בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני

13. Midrash on ויחי. Fol. 159*b*.

Beginning:—

זשה שבתי וראה תחת השמש ···· מהו תחת השמש כי הא דר' בנימין" דאמר ר' בנימין בשם ר' לוי בקשו חכמ' לגנוז ספר קהלת

End:—

ואומ' ···· עין לא ראתה ··· יעשה למחכה לו" הרחמן יאיר עינינו במאור תורתו" וירים קרנינו וישמחינו בישועתו" ויזכינו לחזות בנעמו ולבקר בהיכלו" אמן כן יאמר בעל הרחמים" ירחם עלי[נו]

Note.—There are lexical (Hebrew words being explained in Arabic) and other notes on the margin of nearly all the twelve volumes of the Midrash possessed by the Museum.

348.

Or. 2378.—Paper, about $10\frac{1}{4}$ in. by $7\frac{7}{8}$, consisting of 261 leaves. In the main portion (foll. 1—235), the first 3 quires together with the first 2 leaves of the fourth quire are missing, and a leaf is also wanting after fol. 222, besides the loss of two leaves at the end; but the enumeration of quires 4—23, containing 10 leaves each, is still preserved (marked ד on fol. 8*b*, ה on fol. 18*b*, &c.). Of foll. 2—4 only about half is preserved, and several other leaves are slightly mutilated. The appended fragment (foll. 236—261) belongs to another MS., and contains the last 7 leaves of the seventeenth quire (יז on fol. 242*b*), the eighteenth quire (יח on fol. 252*b*), and the first 9 leaves of the nineteenth quire.

In foll. 1—235 each page is divided into 2 columns with 27 lines to a column, and foll. 236—261 have 27 lines in each undivided page. The two portions exemplify two different Yemenite Rabbinic hands of the latter part of the fifteenth century.

I. The main portion contains the greater part of the מדרש הגדול on Genesis.

First words:—

אדם הראשון בקש הקבה לגנזה (in בראשית)

Last words (fol. 235*b*):—

עמד על נילוס השליך דמות אריה ואמר
(in ויחי; catchword: יוסף)

II. The appended fragment of the same Midrash begins:—

דלמא דינרין אית ליה ואינון קטירין בחרציה (in ויצא)

and ends:—

ואמר יעקב לעשו צא לך מארץ אחותי ולקח נשיו ובניו ובנ' (in וישלח)

The marginal notes are mostly lexical.

At the foot of fol. 117*a* is the following note of sale:—

חצר' יודא ן' אברהם אלחאזי וצאדק אן קד אבאע הדא אלמדרש קטעת בראשית מן כאלם מחפוץ בקדש(?) עדדי ואסתופא אלקימה באלמעאינה ולא בקאו לה חק ···· מכל באי עולם וכאן דאלך אלמביע במעלי שבא דהוא עשרין וארבעא יומין לחדש אדר א בקיב (*i.e.* 2113 A.Cont.=1802 A.D.)

הציר משה ן' יוסף שהד ····

349.

Or. 2352.—Paper, about $10\frac{5}{8}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 151 leaves, with 38 lines to a page. The arrangement of the quires in foll. 1—147 is uncertain at the beginning and the end; but the Hebrew enumerations which are preserved (ד on fol. 38*b*, ה on fol. 48*b*, &c.) show that they consist, for the most part, of 10 leaves each, some few having only 8 leaves, and foll. 77-78 forming a folding by themselves. From fol. 79 (beginning of משפטים, *vide infra*) a fresh enumeration of quires begins (א on fol. 88*b*, ב on fol. 96*b*, &c). A rather small Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Contr. 1786 = A.D. 1475.

Note that fol. 15*b* should be read after fol. 16*a*, and that fol. 1*b* is due to a recent hand.

The מדרש הגדול on Exodus.

Heading :—

בשם ײ̇ אל עולם אתחיל בחומש ואלה שמות בעזר׳ שוכן מרומות ׳

1. Midrash on ואלה שמות. Fol. 1*b*.

Beginning :—

אלהשה̇ מי עלה שמים ···· זה הקבה̇ דכת׳ ביה עלה אלהים בתרועה״

2. Midrash on וארא. Fol. 16*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ אז ראה ויספרה ··· לא נאמ׳ הפיסוק הזה אלא ללמד דרך ארץ לכל באי העולם

3. Midrash on כי אני הכבדתי (*i.e.* בא אל פרעה). Fol. 24*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ לך יוי הגדולה והגבורה והתפארת תאניא במתניתא משמיה דר׳ עקיבא לך יוי הגדולה זו קריעת ים סוף

4. Midrash on בשלח. Fol. 39*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ ברצות יוי דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ׳ ר̇ מאיר אומר זה הכלב ׳

5. Midrash on יתרו. Fol. 59*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ יוי עזי ומעזי ···· אין עזי אלא תוקפי

Note.—The break after יתרו shows that the Yemenite Jews divide Exodus into two parts.

6. Midrash on משפטים. Fol. 79*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ ויגבה יוי צבאות במשפט ···· גדול הוא המשפט שהרבה מדות של זכיות

7. Midrash on תרומה. Fol. 101*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ שמע בני וקח אמרי ···· אמ׳ ר׳ יהושע שמע פרט לחרש בני פרט לגוי

8. Midrash on תצוה. Fol. 109*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ הכת׳ כי נר מצוה ותורה אור אמ׳ ר׳ יהושע נמשלה המצוה בנר והתורה באור

9. Midrash on כי תשא. Fol. 116*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ הכת׳ רבים אומרים לנפשי ···· ר׳ שמואל בר אמי ורבנן ׳ רבי שמואל בר אמי פתר קרייה בדואג ואחיתופל

10. Midrash on ויקהל. Fol. 132*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ הכת׳ אשרי אנוש יעשה זאת ···· ר׳ ישמעאל אומ אשרי אנוש ···· אשרי המקיים כל מצותיה של תורה

11. Midrash on פקודי. Fol. 140*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ הכת׳ איש אמונות רב ברכות ׳ ר׳ תנחומא פתח איש אמונות ···· זה משה שכת׳ בו בכל ביתי נאמן הוא ׳

End :—

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וסמיך ליה ישא יוי פניו ···· הרחמן ישפיע שלומינו ויגן בעדינו ···· כן יגן על עמו בשלומו אמן וכן יאמר רחום ׳

Colophon (fol. 147*b*):—

כמל הדׄא אלגז אלתׄאני מן מדרש הגדול יום
אלתׄלאתׄא עסרין ותמני יומין בירח אב שנת אלף ושבע
מאה ותמנן ושית ···· במאתא אלכׄרבה תחרוב
וירושלם תשתכלל סימן טוב על מריה מעודד ביר
חטר הידוע אבן ···· קודשא בריך הוא יזכיהו ···
לדקדק בעיניני[ו] ····· והכותב אברהם בן שלמה בן
משה הידוע אל ··· לחזות בנועם יוי ולבקר ···· אכׄיר

Appended (foll. 148—151, with 24 lines to a page) is a fragment of the same Midrash (last portion of תרומה and beginning of תצוה) written in another (larger) Yemenite hand of the fifteenth century.

First words:—

[של] נובה המזבח מהן באמה בת חמשה טפחים

Last words:—

והוא ראש לכל השמנים כך ישראל ראש לכל

Note of sale (fol. 1*a*):—

קנתה לולוה בנת סעיד אלכׄמרי באֳן קדש אבאעת
גמלה ג׳ ספרים ממדרש הגדול בראשית ושמות
ובמדבר ···· חנר מן יעקוב בן מו״ סעיד ז״ דאוד והן
אלדׄי קטעין להא מן מו״ סעיד דנן אבו יעקוב דנן
בכתובתה ולא בקא להא לא חק ולא דעוא ולא טלבה
ולא אונאה דׄאלך ברצונה ומדעתה בביטול כל מודעי
ותנאיי עד סופהון כתיקון חז״ל וכאן דׄאלך בארבעה
בשבא דהוא כ״ו יומין לחדש ניסן שנת בכח (*i.e.* A.Cont. 2028=A.D. 1717) במאתא קאע ביר
אלעזב[a] והכל שריר וקיים קע(?) יהוסף בן סעדיא יצו
אברהם בא״מ משה ישל

The name of another owner (שכרן שכר אלסרי) is given underneath the above note of sale, and also on fol. 78*b*. The contract written lower down is not sufficiently legible now.

The name of דוד הידוע אל כׄמרי occurs in a large square hand on fol. 147*b*.

On fol. 79*a* are four short Midrashic passages headed:—

טעמים מן מדרש אלה הדברים

[a] *I.e.* the Jewish quarter of San'a; see אבן ספיר, i., 91*a*.

350.

Or. 2214.—Paper, about 10¾ in. by 8, consisting of 247 leaves. Foll. 1—27 form a fragment with 26 lines in the undivided page, and in foll. 28—247 each page is divided into 2 columns of 27 lines each. A large part is missing after fol. 27 (*i.e.* at the end of the first fragment), and there are also wanting 3 leaves at the beginning, 2 leaves after fol. 28, 1 leaf after fol. 35, 2 leaves after fol. 44, and apparently 5 at the end. Two Yemenite Rabbinic hands of the latter part of the fifteenth century.

It contains (in two fragments) a large portion of the מדרש הגדול on Exodus.

First words (in שמות):—

שיבאו למצר׳ ד׳א איש וביתו׳ בא הכת׳ להודיע
קדושתן של שבטים

Last words of the first fragment (in שמות), fol. 27*b*:—

בשעה שאמר הקב״ה לאהרן לך לקראת משה חור

First words of the second larger fragment (in וארא), fol. 28*a*:—

סובלו וסובל משאו ···· מיד שתק אדרינוס והודה
וראה שבחו שלהקב״ה · כי ידבר אליכם פרעה וכו׳
(different from Or. 2352 and 1482).

Last words (in פקודי):—

ויקטר עליו קטרת סמים כיצד סדר הקטרה
(catchword: בכל)

The marginal notes are chiefly lexical.

351.

Or. 1482.—Paper, about 11 in. by 7¾, consisting of 157 leaves, with 26 lines to a page. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1874 (A.D. 1563).

It contains the first half of the מדרש הגדול on Exodus (שמות—יתרו; compare the division of the same book in Or. 2352).

The passage headed: ואיתי לכתוב זה המעשה שהוא מענין הפרשה (fol. 24*a*), and containing a legendary narrative of Moses in connection with the words עזי חמרתיה, is not to be found either in Or. 2352 or in Or. 2214. It appears to have been inserted by the scribe.

Colophon (fol. 155*b*):—

נשלם זה המדרש בעזרת שדי ב״ה בחמשה בשבא דהוא תלתה יומין בירח תמוז שנת אתתעד שנין לשטרי במאתא תנעם תתבני ותשתכלל עד דתתבני קרתא ירושלם בחיינו ובימינו׳

תנצבה׳

והכותב קל הקלים ועבק תחת רגלי החכמ׳ יאוס יו׳ אפיזי בן שלום בן יוסף בן זכריה הידוע אלתנעמי אלהים ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי והוספתי וגרעתי כדכת שג׳ מי יב׳ מנס׳ נק׳

ונכתב על שם החברים הטובים הידידים החדודים המאושרים המוכתרים בשבעה כתרים ישמרם האל בה סעדיה(?) †בן שלום ודוד בן שלום ויוסף בן שלום בן אברהם הידוע מרחב ׳ האל ישימהו עליהם סימן טוב ומזל טוב ויקיים עליהם קרא דכת׳ והגית בו יומם ולילה״ ביל״או נס״ל

Appended are two leaves (foll. 156-57) containing two fragments treating on the computation of various eras by Muḥammad ibn Abi Bakr al-Fārisī,[b] probably written early in the sixteenth century.

First words:—

עלי תכ ואדכל באלבאקי אלי גדול אלתאריך אלמטלוב

Last words:—

ואליום אליו מנהו אלמהרגאן ואללה אלמווּפק :

The fragment contains calculations on:—

אלסנה אלרומייה ואלקבטייה, אלתאריך אלרומי אלסריאני, סני אליהוד ושהורהם, תאריך דקלטיאנוס אבן פילקוס, תאריך אלהגרה, תאריך אלפרס ׳

By way of introducing the calculations of the Jewish Calendar, the author says:—

אעלם אני וקפת עלי אסתכראג מדכל סני אליהוד בטרק מכתלפה פלם אגד מנהא מא יודי אלי אלצואב ויואפק חקיקה׳ חסבאנאתהם פי מדכל סנתהם ושהורהם ואעיאדהם וצומהם : פוצעת פי הדי אלזיג גדאולא למערפה׳ מדכל סנתהם ושהורהם ומערפת אעיאדהם וצומהם מא יואפק חסבאנאתהם עלי אלחקיקה ואלצחה ולא יכתלף אבדי והדי ממא לם יסבקני אחד אלי מתלה פי אלצחה ׳

On the fly-leaf at the end is fixed a small fragment of Rashi's commentary on the last chapter of Deuteronomy.

352.

Or. 2215.—Paper, about 12 in. by 8¼, consisting of 187 leaves. Each page is divided into 2 columns of 34 lines each. One leaf is missing after foll. 130 and 168 respectively. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1912 (A.D. 1601). Foll. 1-2 and 186-87 (2 columns to a page, with 25 lines in a column) are vellum, and were written in the fifteenth or sixteenth century. Fol. 3 is a recent restoration.

The מדרש הגדול on Leviticus.

I. Midrash on ויקרא. Fol. 3*a*.

Beginning:—

זש״ה נוצר תאנה יאכל פריה ···· נאמר הפסוק הזה כנגד משה רבינו שהיה זהיר ונזהר במצותיו של הקב״ה

II. Midrash on צו. Fol. 31*a*.

Beginning:—

זה הוא שאמר הכתוב אתה צוית פקודיך לשמור מאד ׳ רבנן אמרי איזו היא מצוה שצונו בה הקבה לשמרה מאד הוי אומ׳ זו מצות תמידין

III. Midrash on שמיני. Fol. 48*b*.

Beginning:—

זה הוא שה צאינה וראינה בנות ציון ···· בנים המצויינין לבוראן במילה ובתגלחת ובציצית

---

[a] Similar formulae have been placed over the other names occurring in the two latter parts of the colophon.

† MS. looks like סעדינן.

[b] See Haji Khalfa, vol. iii., p. 567; also Brocklemann, Geschichte der Arabischen Literature, i. 474; a complete astronomical treatise by the same author is contained in Or. 4104, fol. 124*b* *sqq*.

IV. Midrash on תזריע. Fol. 69*b*.

Beginning :—

ז״ה ש״ה ׳תן חלק לשבעה וגם לשמונה רבי אליעזר ור׳ נחמיה ור׳ יהושע׳ ר׳ אליעזר אומ׳ תן חלק לשבעה׳ זו שבת

V. Midrash on מצורע. Fol. 87*a*.

Beginning :—

ז״ה ש״ה גאות אדם תשפילנו · · · · ר׳ חנינה פתר קרייה בבנות ציון

VI. Midrash on אחרי מות. Fol. 108*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ הכל כאשר לכל מקרה אחד · · · · ר׳ שמעון בריה דר׳ אבי פתח הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק זה נוח׳ דכת׳ ביה איש צדיק׳

VII. Midrash on קדשים. Fol. 127*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמר הכתוב אין קדוש כײ · · · · הכת׳ מדבר כנגד קדושתו שלהקב״ה

The leaf missing after fol. 130 should begin :—

בעל הבית ובידו משוי שלשה חמורים

VIII. Midrash on אמור. Fol. 138*b*.

Beginning :—

ז״ה ש״ה יראת ײ טהור׳ · · · · ר׳ אליעזר בנו שלר׳ יוסי הגלילי אומ׳ אימתי היא טהו׳ כשאדם מטהר עצמו מדברי מינות׳

IX. Midrash on בהר. Fol. 162*b*.

Beginning :—

ז׳ה׳ש׳ה׳ ברכו ײ מלאכיו׳ אלו ישראל ש׳נ אני אמרתי אלהים אתם׳

The missing leaf after fol. 168 should begin :

יבוא ויטול את מעותיו

X. Midrash on בחקתי. Fol. 173*a*.

Beginning :—

ז׳ה׳ש׳ה׳ חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך׳ אמ׳ דוד לפני הקב״ה רבון העולמים כל יום ויום הייתי מחשב ואומ׳ למקום פלוני אני הולך

At the end :—

נשלם וברוך העוזר׳ ב׳ה׳ו׳ש׳ הוא יעזרינו על מעשה רצונו לעשות רצונו כרצונו׳ אמן ואמן

Scribe's colophon (fol. 185*b*) :—

נשלם בחמשה בשבא דהוא שבעת עסר יומין בירח אדר שני של שנת אתתקיב שנין לשטר׳ והכותב קל הקלים זכריה בן אברהם בן זכריה · · · · אלמסורי׳ והקורא בו ידון אותי לכף זכות׳

Foll. 1-2 and 186-87 contain Deuteronomy, chs. xiii. 7—18 ; xv. 13—xvi. 15 ; xxx. 20—xxxi. 10 : Hebrew text with the sublinear punctuation, Targum with the simple superlinear punctuation, and Sa'adyah's Arabic version (Heb. char.). Masorah Magna et Parva.

A former owner's seal, bearing the name דוד בן סעיד is stamped on *e.g.* fol. 109*b*.

353.

Or. 2353.—Paper, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 274 leaves, with 24 lines to a page. A comparison with Or. 2215 shows that probably 8 leaves are missing at the beginning, and that the contents of about one page[a] are wanting after fol. 263. Yemenite hand of the latter half of the fifteenth century.

The מדרש הגדול on Leviticus.

First extant words :—

בענײנו יצא להקל ולהחמיר כיצד ואיש או אשה

Beginning of short missing portion after fol. 263 :—

מדה טובה לישראל

On fol. 274*a* : the beginning of a note headed לקיון הירח. Opening words : אד׳א אכסף אלקמר פי שהר ניסן פאלזרע תציבה נקיצה

On fol. 274*b* : a document headed כתב, and beginning : יעלם כל מן וקף עלא הדא אלמצטור. Its main object is to set forth that a marriage which has been contracted without the presence of witnesses is void, and a חרם is

[a] As, however, two pages are to be accounted for, a longer form of the missing portion of text may be assumed.

pronounced on those who contravene the rules. At the end are given names of persons which were, apparently, duly appointed to serve as witnesses at a marriage ceremonial, viz. :—

אלעידים מרי דאוד אלעראקי מנצור ן̇ יוסף יחיא ן̇ אבראהם יוסף ן̇ סעיד דאוד ן̇ אבראהם יוסף ן̇ אבראהם נמלת אלעדים כמסה ועשרים נפר מן וקא מרי דאוד ומנצור והדֿא למא נחתאג אליה השם יצילנו משגיאות אכיר†

Among the abuses mentioned is the following :—

לאנה יקניט אבו אלבנת ויקול לאבוהא קד בנתך מקודשת לי ···· ובעד דלך יכתוב להא גט על חנם ויפסלנה מן הכהונה

Names of former owners (fol. 273*b*) :—

זכריה, יוסף בן דויד בן בניה בן סעדיה בן מרנה בן שלמה ; but both have been crossed through.

354.

Or. 2354.—Paper, about $10\frac{3}{4}$ in. by 8, consisting of 167 leaves, with 28 lines to a page. Foll. 2—167 form 18 quires, 11 with 10 leaves each, and 7 with 8. The enumeration of quires in Hebrew letters at the end and beginning of quires is only partially preserved. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1799 (A.D. 1488). Fol. 2*a* has a full-page geometrical design, and there are some other pen-and-ink ornamentations.

The מדרש הגדול on Numbers.

1. Midrash on במדבר. Fol. 2*b*.

Beginning :—

[זה הוא שאמר] הכתוב וזרעתיה לי בארץ ···· נאמ׳ הפסוק הזה כנגד ישראל שהן עושין רצונו של מקום

† There are references in this document to Maimonides and to שׁ״ע אבן העזר הלכות קדושין סימן מ״ט

2. Midrash on נשא. Fol. 10*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמר הכת׳ וכהניה אלביש ישע ···· הכת׳ מדבר בשבטו של לוי שהובדלו לעבודת המקום

3. Midrash on בהעלתך. Fol. 31*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ על כן באורים כבדו ײ׳ מה הוא באורים באלין פְּנִיסַיָא דִתלַן ברום עלמא

4. Midrash on שלח לך. Fol. 52*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ לבבתיני אחתי כלה לבבתיני באחת מעיניך ···· אלו ישראל ···· לבבתיני באחת מעיניך זה אברהם שמסר עצמו לכבשן האש

5. Midrash on קרח. Fol. 69*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ בוטח בעשרו ···· זה קרח

6. *a*. Midrash on פרה אדומה (*i.e.* חקת; part i.). Fol. 82*b*.

Beginning :—

ר׳ תנחום בן חנילאי פתח אמרות ײ׳ אמרות טהורות ···· אמרות ײ׳ אמרות הן אמרות בשר ודם אינן אמרות

6. *b*. Midrash on ויסעו מקדש (*i.e.* חקת; part ii.). Fol. 97*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ ירעם אל בקולו נפלאות״, ר׳ מאיר אומ׳ בוא וראה כמה פלאות עשה הקב״ה בקולו

7. Midrash on בלק. Fol. 103*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ רשע יראה וכעס ···· תאות רשעים תאבד מפני מה פתח הכת׳ באחד וסיים בשנים אלא רשע זה בלק

8. Midrash on פינחס. Fol. 116*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ פרי צדיק עץ חיים ···· זה צדיק המוליד צדיק כמותו

9. Midrash on מטות. Fol. 138*a*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ יש בוטה כמדקרות חרב ···· כנגד המרבה דברים הכת׳ מדבר

10. Midrash on מסעי. Fol. 148*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ נחית כצאן עמיך ···· מה הוא נחית לשון נוטריקון הוא״ ר׳ אליעזר אומ׳ נסים עשית להם״ חיים נתת להם״ ים קרעת להם״ תורה נתת להם״

At the end (fol. 163*b*) :—

בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה והוא ברחמתיה יסייעינן על מא דאשתאר״

Scribe's colophon :—

נשלם יום חמישי בשבא דהוא חמשה יומין לירח טבת של שנת אׄתׄשׄצׄטׄ שנין לשטרות במאתא נרף אלערוס יחרוב ויצדי וירושלם תתבני ותשתכלל׳

There are verses, beginning שמש אשר עמד, שַׁמָּשׁ השקני, and בשעה מעולה (bridal verses), on the fly-leaves at the end of the MS.

Over the poem on fol. 1*b* (beginning אל אל אדיר ומבורך, and apparently continued on fol. 166*a*) :—

סימנה אני זכריה

The lines on fol. 164*a* are in the following style :—

תפתח לבב אדון סין עאן ודאל יוד הי״ (line 6)

(*i.e.* תפתח לבב אדון סעדיה, probably the first owner of the MS.).

On foll. 2*a* and 163*b* מוסא אבן יחיא אלסרי is mentioned as an owner; on fol. 166*b* the name סעדיא בן זכריא is found.

The record of sale on fol. 1*a* is not sufficiently legible now.

355.

Or. 2379.—Paper, about $12\frac{1}{4}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 112 leaves. Each page is divided into 2 columns of 36 lines each. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1918 (A.D. 1607).

The מדרש הגדול on Numbers.

Colophon enclosed within an oblong ornamental design (fol. 112*b*) :—

נשלם בחדש אדר דהוא עשרין ותלתׄה יומין שנת אׄתתקיח שנין לשטרי במאתה אלמצׄמאר דעל עינא דמיא אלכרונ מותבה יחרוב ויצדי וירושלם תתבני אמן״

Below the design :—

ספרא חלשא קלא ומסכינא מימון [בׄר מ]שה אלמוסאירי[a](?)

The name of another scribe (···· בן לאׄאׄ יחיא סעיד המכונה אלגריבי[b](?)) was later on written on the margin.

356.

Or. 1490.—Paper, about $8\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{1}{4}$, consisting of 101 leaves, with 23 lines to a page. Yemenite Rabbinic hand of the sixteenth century.

It contains fragments of the מדרש הגדול on Numbers.

The Midrāshīm on פינחס and מטות are complete, and the rest contains large fragments of קרח, חקת, בלק, and מסעי.

357.

Or. 1483.—Paper, $11\frac{1}{8}$ in. by $8\frac{5}{8}$, consisting of 190 leaves. Each page is divided into 2 columns of 29 lines each. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1807 (A.D. 1496). The first 3 folios were supplied much later.

The מדרש הגדול on Deuteronomy.

Heading :—

בשם בורא רוח ויוצר הרים אתחיל לכתוב מדרש ספר אלה הדברים

1. Midrash on אלה הדברים. Fol. 1*b*.

Beginning :—

זה הוא שאמ׳ הכת׳ ולמוכיחים ינעם ···· מלמד שדברי המוכיח את חבירו נעימים וחביבין לפני המקום

[a] Cf. J.Q.R., xi. 362.

[b] Cf. J.Q.R., xi. 361.

2. Midrash on ואתחנן. Fol. 14*b*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ תחנונים ידבר רש ···· שני פרנס׳ טובים
עמדו להן לישראל משה ודוד מלך ישראל

3. Midrash on עקב. Fol. 39*b*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ הנחמדים מזהב ומפז רב אמ׳ דוד לפני ה́ק́ב́ה́
רבונו של עולם א́ע́פ́ שנתתה לי כל הגדולה והכבוד
הזה

4. Midrash on ראה. Fol. 60*a*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ אשכילך ואורך בדרך זו תלך ···· נאמ׳ הפסוק
הזה כנגד ישראל ׳ שלשה פרנסים טובים עמדו להן
לישראל

5. Midrash on שפטים. Fol. 91*a*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ לך אל נמלה עצל ···· אמ׳ ר׳ שמעון בן
אלעזר משום ר׳ מאיר מה עלוב הוא אדם הזה שצריך
ללמוד מן הנמלה

6. Midrash on כי תצא. Fol. 112*a*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי ···· אמ׳
דוד לפני ה́ק́ב́ה́ רבונו של עולם אם יתכנסו עלי
אומות העולם מחנות מחנות אין אני מתירא מהם

7. Midrash on כי תבוא. Fol. 140*a*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ קדש ישראל ליוי ···· נאמ׳ הפסוק הזה כנגד
ההבדלה שהבדיל ה́ק́ב́ה́ את ישר׳ וקידשם מאומות
העולם

8. Midrash on נצבים. Fol. 153*b*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ הפוך רשעים ואינם ···· בוא וראה כשברא
ה́ק́ב́ה́ את עולמו וברא אדם בתוכו ולא בראו אלא
לעבדו ולספר בשבחו

9. Midrash on וילך. Fol. 160*b*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ כי גרים אנחנו לפניך ···· מגיד שישיבת האדם
בעולם הזה כגר שהוא מתנודד ממלון למלון

10. Midrash on האזינו. Fol. 165*a*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ אנכי עשיתי ארץ ···· הכת׳ מדבר בגדולתו
של מלך מלכי המלכים ב́ה́ שיצר את העולם בחפצו
ובמאמרו

11. Midrash on וזאת הברכה. Fol. 180*b*.

Beginning :—

ז́ה́ש́ה́ מונע בר יקבוהו לאום ···· מונע בר זה שהוא
מונע בר בעת צרה

End :—

הרחמ׳ יקרב קץ גאול׳ ויקבץ גליותנו ויעלינו בקרוב
לארצינו ויבנה לנו בית מנוחתינו ויחזיר שכ׳ למכנו
כן יאמ׳ בעל הרחמ׳: בריך רחמנא דסייען

Scribe's colophon (fol. 191*b*) :—

נשלם בירח אייר שנת א́ת́ת́ז́ שנין לשט׳ בכפר אלנגד
תתבני עד דתשתכלל קרתא ירושלם
[אלה]ים ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי
ונרעתי ···· כדכ́ שגיאות מי יבין נקיני יוי מנסתר׳
נשלם מדרש הגדול חמשה* ברסם אלסייד אלפאצ́ל
הבה בן הרון אלהים יזכיהו להגות בו יומ׳ ולילה הוא†
וזרעו וזרע זרעו ויקיים עליו קרא דכת׳ והג׳ בו יומ׳
ולילה א́נ́ס́

At the beginning of the Midrash (fol. 1*b*):—
קודש כניס בית אלסיאני (? אלסינני or)

On the last page: (1) record of the death of מרינו ורבינו החכם ···· יצחק ן̇ ·· דן in the 9th hour on Sabbath the 3rd of Sīwān in the year 1895 of Contr. (1584 A.D.); (2) record of the birth of יצחק בן ···· סעדיה in the year following.

358.

Or. 2355.—Paper, about 11 in. by 8, consisting of 246 leaves. Each page is divided into two columns, with 26 lines in each column. A Yemenite square Rabbinic hand of apparently the sixteenth century. Slightly imperfect at the end.

* This shows that the same scribe wrote the Midrash on all the five books of Moses.

† MS. והוא

The מדרש הגדול on Deuteronomy.

Last extant words:—

והלא כבר נאמ׳ ויכתב משה את דברי התורה הזאת

On fol. 1*a* is an Arabic-Hebrew record relating to a transaction by which the MS. had been pawned. Portions of this record are no longer sufficiently legible, the lines having been subsequently crossed through. The names זכריא בן שלמה, זכריא בן סעדיא, and שלמה בן סעדיא, are apparently signatures of witnesses.

359.

Or. 2216.—Paper, about 12 in. by 8¾, consisting of 147 leaves, with 35 to 41 lines to a page. Two leaves are missing at the beginning, and one leaf is also wanting at the end.

The מדרש הגדול on Deuteronomy.

First words (in אלה הדברים):—

שם הבאר עשק מפני מה מפני כי התעשקו עמו

Last words (in וזאת הברכה):—

מש׳ מידבר עמו פנ[ים בפנים]

360.

Or. 2356.—Paper, about 10 in. by 7½, consisting of 288 leaves, with 24 lines to a page. The quires, containing 10 leaves each, were signed by Hebrew letters (still largely preserved) on the last and first page. The MS. is imperfect at the beginning and the end, and there are lacunae after foll. 29, 48. A Yemenite square Rabbinic hand of the fifteenth century.

[נור אלצׄלם]†, an Arabic-Hebrew Midrashico-philosophic commentary on the Pentateuch, by Nathanael b. Isaiah. See Steinschneider, Berl. Cat., no. 90; A. Kohut, Light of Shade and Lamp of Wisdom (Studies in Yemen-Hebrew Literature, Part ii.).

The introduction is missing.

First extant words (beginning of comm. on בראשית):—

[תקון ספרים] בי׳ של בראשית גדולה מכל בי׳ ללמדך [שאין] דורשין במעשה בראשית בשנים

Exodus (חומש מכילתא), fol. 83*b*; Leviticus (תורת כהנים), fol. 140*b*; Numbers (חמש הפקודים), fol. 193*a*; Deuteronomy (משנה תורה), fol. 233*a*.

Last words (in אתם נצבים):—

יצא כף פשוטה מכת אלף אמר לו

The date of composition is indicated (on fol. 188*b*) in the comments on Lev. xxv. 8, as quoted by Kohut, *op. cit.*, p. 16, in accordance with three different reckonings:—

ולפי חשבון זה שנה זו שאנו עומדין בה שהיא שנת חמשת אלפים ושמונה ושמונים שנה ליצירה שהיא שנת אלף ושש מאות ותשעה ושלשים לשטרות היא שנה שנייה מן השבוע הרביעי והיא שנת שלש ועשרים מן היובל שהוא ששה ועשרים יובלות אחר חרבן בית שני

A.M. 5088 = A.Gr. 1639 answers mainly to A.D. 1328 (Kohut says 1327).

† The full title is: נור אלצׄלם וכמצבאח אלחכם ואכׄראג אלמעאני אלי אלוגוד בעד אלעדם

361.

Or. 2383.—Paper, about 10⅝ in. by 8, consisting of 109 leaves, with 25 lines to a page. The MS. is defective at the beginning and the end, and there are lacunae after foll. 1 (?), 50, 62, 64, 71. Yemenite square Rabbinic hand of apparently the fifteenth century.

A large portion of Nathanael b. Isaiah's נור אלצׄלם, in a longer† recension than the one contained in the preceding number.

† As the subscription at the end of the pericopes in all the copies refers to the contents as בעץ אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצׄלם, one is justified in assuming that (1) the original composition was longer than either recension, and that (2) the differences between the recensions are due to a different plan of copying portions from the complete text.

First extant words (in comments on Gen. ii. 3):—

יקולו אן לא נסבה בינה ובין אלונוד לחתי תתגייר חאלאתה

Exodus begins on fol. 72*a*.

First extant words:—

כל מקנה מצרים · תם פי אנסאמהם כקו׳ ויהי שחין אבעבועות

Many marginal additions, and also sometimes fresh matter, between the lines.

The MS. breaks off in the middle of יתרו.

362.

Or. 2384.—Paper, about $9\frac{1}{4}$ in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 130 leaves. There are 26 lines to a page in foll. 1—21, and 22 in the rest of the MS. There are lacunae after foll. 8, 37, 92, 93, 96, 99, 109, 110, 111, 112, besides the missing portions at the beginning and end of each of the fragments (*vide infra*). Written in two different Yemenite square Rabbinic hands, foll. 1—21 belonging apparently to the fourteenth, and foll. 22—130 to the fifteenth century. Occasional slight ornamentations in colours; more frequently, however, in foll. 1—21 than in part II.

I. Two small fragments of the same work on Genesis; the first (foll. 1—8) extending from the latter part of לך לך to near the end of וירא; and the second (foll. 9—21) containing a portion of תולדות (foll. 9*a*—11*a*), the whole of ויצא, and a large part of וישלח (foll. 18*b*—21*b*).

First extant words on fol. 1*a*:—

תלך אלחאלה והו אתצאל עקל אברהם בדאלך אלדראך אלאלאהי קאל פי אברהם בהמלו בשר ערלתו וקאל פי ישמעאל בהמלו את בשר ערלתו

The poem beginning קומה שאב (Kohut, *op. cit.*, p. 35) is both in this part and in part II. provided with the superlinear punctuation and adorned with coloured designs on each side.

II. A large number of fragments containing portions of the same work. Fol. 22.

First extant words (in וירא):—

···· קד כאן חסבו אלחסאב לחזקיה אנה יולד שני רשעים

Exodus (ספר מכלתא) begins on fol. 61*a*; Leviticus (near the beginning of תזריע) on fol. 73*a*; Numbers on fol. 102*b*.

The MS. breaks off in the early portion of מטות, of which only seven lines and a page are extant.

Both parts of this MS. belong to the recension contained in Or. 2356, though not without some differences.

363.

Or. 2351.—Paper, about 10 in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 357 leaves, with 27 lines to a page. A comparison with Or. 2380 (*q.v.*) shows that three leaves are missing at the beginning, two after foll. 3 and 92 respectively, and that one leaf is also wanting after fol. 63, besides the missing portions at the end. Several leaves had to be inlaid with tracing-paper, in order to secure their preservation. Of foll. 57—61 only small fragments are preserved. Yemenite hand of the fifteenth to sixteenth century.

[מדרש החפץ], a work consisting of Midrashico-philosophic homilies on the Pentateuch, and shorter remarks on the Hafṭāroth, by Yaḥya b. Sulaimān, also called Zechariah the Physician. The language is partly Hebrew and partly Arabic (in the Hebrew character), and the predominant tone of the homilies is (like the נור אלצׄלם) in accordance with the spirit of the writings of Maimonides.

In the beginning of the Preface (missing in the British Museum MSS., but quoted by

Steinschneider[a] from the Berlin MS. Or. Qu. 577) the author says :—

והתחלתי בו בשנת אתשמ״ח לשטרות שהיא שנת הק״ץ ··· ליצירה

and further on :—

וכאן תמאמה פי אכ֗ר שנת הק״ץ ליצירה ··· וכאן תאליפה ואנא במצנעה֗ בני קיס[b] ····

In order to harmonize the dates of the two eras, Steinschneider rightly corrects אתשמ״ח into אתשמ״א (A.Cont. 1741 = A.M. 5190 = A.D. 1430).

On fol. 221*a* (in בהר סיני) :—

ולפי חשבון השמטים והיובלות שנה זו שאני עומד בה שהיא שנת אלף ושבע מאות ושמונה ושלשים שנה לשטרות סימן א֗ת֗ש֗ל֗ח֗ שמטה : פתכון הד֗ה אלסנה הי אלאצל וסנתנא הד֗ה אלד֗י הי א֗ת֗ש֗מ֗א֗ לשטרי הי שנת חמשת אלפים ומאה ותשעים ליצירת העולם סימן ה֗ק֗ץ֗ תהא סוף וקץ לכל חטאתינו וגלותינו : ותחקיק ד֗אלך תביין פי או֗ל הד֗י אלמדרש

On fol. 105*b*, however, of the present MS. (so also in Or. 2380, fol. 110*b*; Or. 2381, fol. 162*a*; Or. 2382, fol. 101*b*) :—

תעלם אן בשנת א֗ת֗ש֗מ֗ז֗ לשטרות (A.Cont. 1747, therefore after A.D. 1430) צח פנא עצ֗ים ומות ומא בקי מן אלנאס אלא שי קליל פי אכת֗ר אלבלדאן וכו׳

A probable explanation of this divergence of dates is that the remark just quoted was added by one of the early copyists of the work, but it is also possible that the disagreement is due to a defective system of calculation employed by one of the Yemenite scribes.

For an account of the Introduction, the authors quoted in the homilies, and some other characteristics of the work, see Steinsch., *loc. cit.* In the present description the beginnings (mainly) of the different portions will be given, as under :—

[a] Handschriften-Verzeichnisse der Kön. Biblioth. zu Berlin (1878), p. 71.

[b] See Juynboll, Lexic. Geogr., vol. iii., p. 111.

I. *Homilies on Genesis.*

1. Fragment of the Introduction. Fol. 1*a*.

The שלש ושלשים מדות שהאגדה נדרשת בהן† differ in various particulars from the Berlin MS. described by Steinschneider.

At the end :—

ועוד תמצא בזה המדרש ענינים למקצת מפרשים ואין הלכה כמותם : אלא כדי שיוכר האמת מן השקר : ועוד ראיתי לכ֗תוב ענינות לפורים ולמועדות ולתשעה באב והכל בדרך קצרה : והשם יעזרני על מעשה רצונו א֗נ֗ס֗ל֗

2. Homily on בראשית. Fol. 3*a*.

Beginning :—

בראשית ··· כה אמר האל יו׳י בורא השמים ונוטיהם שמשעה שנבראו נסתבכו לפי רצון בוראם

Beginning of Hafṭārah (fol. 25*b*) :—

הן עבדי אתמך : כן מעני אצחבה מעונתי : א֗ד֗ הכד֗י גמיע אלאנביא תצחבהם אלמעונה אלאלאהייה לא֗ סימא המלך המשיח אלד֗י הו קרוב ממשה רב׳ ע֗ה֗

3. Homily on נח. Fol. 26*a*.

Rhyme‡ at the beginning :—

אלה תולדת נח · בעזרת מצמיח לדוד צמ״ח

Beginning :—

אלה ··· זה שאמ׳ הכת׳ אשרי האיש ···· על נח וכיוצא בו הכת׳ מדבר שעסק בידיעת בוראו ועבודתו

Beginning of Hafṭārah (fol. 34*a*) :—

רני עקרה : יעני אתלפוהם אלאמם ע֗ אלוגוד באלקתל :

4. Homily on לך לך. Fol. 34*b*.

Beginning :—

זה שאמ׳ הכת׳ שמעי בת ···· כנגד אברהם אבינו הכת׳ מדבר

Beginning of Hafṭārah (fol. 41*a*) :—

ואל מי תדמיוני ואשוה וכו׳ לא֗נה תע׳ ואגב אלוגוד ומא סואה ממכן אלו֗גוד

† See p. 8, col. 2, of this volume.

‡ Similar short rhymes at the beginning of the other pericopes.

5. Homily on וירא. Fol. 41*b*.

Beginning:—

זשה כל ארחות יוי חסד ··· בתחלת התורה קשט את הכלה שנ׳ ויבן יוי אלה׳ את הצלע

Beginning of Hafṭārah (fol. 49*b*):—

ואשה אחת מהוא אחת שהיא השובה והיא אשת עובדיה

6. Homily on ויהיו חיי שרה. Fol. 50*a*.

Beginning:—

זשה וזרח השמש ובא השמש: עד שלא כבתה שמשה שלשרה זרחה שמשה שלרבקה

Beginning of Hafṭārah (fol. 54*b*):—

והמלך דויד זקן מפני שאחזתו רוח רעה כשנבעת מפני חרב מלאך יוי

7. Homily on ואלה תולדות. Fol. 55*a*.

Beginning:—

זשה אני יוי דברתי ועשיתי אתה מוצא כשאמ׳ הקבה לאברהם אבל שרה אשתך ילדת בן וכו׳ תמה

The greater part of this homily is badly mutilated in the present MS., but can be read in Or. 2380—82.

Beginning of Hafṭārah (fol. 60*b*, but only a small portion preserved):—

[משא דבר יוי אל ישראל ביד מלאכי זו נבואה בכעס]

8. Homily on ויצא. Fol. 61*a* (first leaf mutilated).

Beginning:—

[ויצא ·· זה שאמ׳ הכת׳] לך עמי בא בחדריך

Beginning of Hafṭārah (fol. 67*a*):—

ועמי תלאים למשובתי ואל על יקראהו: אלי ורקה מנדפעה מתל עלה נדף

9. Homily on וישלח. Fol. 67*b*.

Beginning:—

זשה שובי שובי השולמית ···· כנגד אבינו יעקב הכת׳ מדבר

Beginning of Hafṭārah (fol. 71*b*):—

חזון עובדיה: יש אומ׳ שהוא גר כזרע אדום

10. Homily on וישב. Fol. 72*a*.

Beginning:—

זשה לכו ראו מפעלות אלהים ···· כנגד עלילות שהקבה מנהג בהן עולמו הכת׳ מדבר

Beginning of Hafṭārah (fol. 76*a*):—

כה אמר יוי על שלשה פש׳ ישר׳ מכאן שמוחלין עון ראשון ושני ושלישי ליחיד:

11. Homily on מקץ. Fol. 76*a*.

Beginning:—

זשה לכל תכלה ראיתי קץ ··· וסוף כל הקצין ליכות הגואל

Beginning of Hafṭārah (fol. 80*b*):—

קול׳ רק בבמות הוא מזבח ומקטיר† (1 Kings iii. 3) חס ושלום אלא שנשא נשים נכריות ··· והיו מזבחות ומקטרות לעז ולא מיחה:

12. Homily on ויגש. Fol. 81*a*.

Beginning:—

זשה בני אם ערבת׳ לרעך ··· ואין לך ערב שחייב לשלם כיהודה:

Beginning of Hafṭārah (fol. 84*a*):—

ואתה בן אדם (Ezek. xxxvii. 15) לם יקול בן אדם אלא ביחזקאל:

13. Homily on ויחי. Fol. 84*b*.

Beginning:—

זשה כי גרים ותושבים ··· ואין מקוה: אין מקוה שימות

Beginning of Hafṭārah (fol. 90*a*):—

ויקרבו ימי דוד למות: נאמ׳ קריבה בבחור שבאבות ובבחור שבנביאים ובבחור שבמלכים:

Author's colophon to Genesis (end of same page):—

השלמתי ספר הישרים: שבח ותעצומים לצור עולמים: שהוא אלהי האלהים: שנשקף ממרומים: אני זכריה הרופא נקלותי וקטנתי מכל היקומים: ונשלם חומש בראש׳ בשבה

Similar lines are found at the end of Exodus, Leviticus, and Numbers.

---

† MS. ומקטר

II. *Homilies on Exodus.*

Heading :—

אתחיל לכתוב מדרש ספר הברית שתחלתו ואלה שמות בעזרת נשקף ממרומות

1. Homily on ואלה שמות. Fol. 90*b*.

Beginning :—

זשׁה תחת אבותיך יהיו בניך שהיו השבטים צדיקים כאבינו יעקב

Beginning of Hafṭārah (fol. 96*b*) :—

מכרותיך (Ezek. xvi. 3) מענאה מנורותיך†: אלכאף מבדל באלנים לאנהא מאותיות ניכך :

2. Homily on וארא. Fol. 97*a*.

Beginning :—

זשׁה אני יוי הוא שמי ··· לא נתן מקצת כבודו אלא למשה בלבד

Beginning of Hafṭārah (fol. 102*a*) :—

ולא יהיה עוד לבית ישראל סלון (Ezek. xxviii. 24) יעני מסתולי : וכדי תרג׳ אנקלוס* כבישת :

3. Homily on כי אני הכבדתי (*i.e.* בא אל פרעה). Fol. 102*a*.

Beginning :—

זשׁה דרך רשעים כאפלה ··· על פרעה ועל מצרים נתקיים זה הפיסוק

Beginning of Hafṭārah (fol. 109*b*) :—

בעת ההיא יובל שי (Is. xviii. 7) יעני לימות המלך המשיח : ושי ויש סוא : ומענאה יותא מן מעני יובא בתפכים אללאם מתל קול׳ ושמן למצרים יובל :

4. Homily on בשלח. Fol. 110*a*.

Beginning :—

זשׁה אמרו לאלהים מה נורא מעשיך ··· הפה שאמ׳ לא ידעתי את יוי חזר ואמ׳ יוי הצדיק

† See Rashi and Kimḥi *in loco.*

* תרגום אנקלוס is no doubt a *lapsus calami.* The ordinary Targum has מלך מבאיש. The form כבישת (fem.) as equivalent to מסתולי is suspicious, but it may represent some corruption of the Targumic rendering just given.

The homily on this pericope ends on fol. 117*a*. Then follows a piece on מגלת אסתר.

Heading :—

וראיתי לכתוב כאן ענינות למגלה בדרך קצרה

Beginning :—

ויהי בימי ·· ר׳ ברכיה פתח מי פעל ועשה קורא הדורות מראש מתחלת ברייתו של עולם אמ׳ הקבה על כל בריה ובריה שתהא ראש למינה : אדם ראש לברואים :

On fol. 117*b* :—

ודע שישוע הנצרי היה קודם הרבן הבית במאה וחמש ושלשים שנה† : והישמעאלי היה שנת תשע מאות ותשע עשרה שנה לשטרות :

Beginning of Hafṭārah (fol. 121*a*) :—

ותשר דבורה וברק : תני רבנן : עשר שירות הן

5. Homily on יתרו. Fol. 122*a*.

Beginning :—

זשׁה יוי עזי ומעזי ··· אתה מוצא יתרו שהיה כומר לעז

Beginning of Hafṭārah (fol. 131*a*) :—

וינהם עליו וכו׳ כנהמת ים (Is. v. 30) מתל [אלנהים] ען אלגצב :

6. Homily on ואלה המשפטים. Fol. 132*a*.

Beginning :—

ויגבה יוי צבאות במשפט : גדול היה המשפט שלא כסרו אלא לישראל

Beginning of Hafṭārah (fol. 141*a*) :—

הדבר אשר היה אל ירמיהו : אלסבב פי דכר דין עבד עברי

7. Homily on תרומה. Fol. 141*b*.

Beginning :—

זשׁה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יוי ואני מצוה אתכם לעשות לי בית

Beginning of Hafṭārah (fol. 146*b*) :—

ויוי נתן חכמה לשלמה פי אלאמור אלסיאסייה ואלטבייה

† For same reference see Steinsch., *op. cit.*, p. 73, note 3.

8. Homily on ואתה תצוה. Fol. 147*b*.

Beginning:—

זש״ה כי עמך מקור חיים ··· אמ׳ ר׳ ברכיה תולדות האש מלמעלה

Beginning of Hafṭārah (fol. 151*a*):—

אתה בן אדם הגד את בית ישר׳ הד״י יחזקאל: וקד אעלמתך למא סמאה בן אדם

9. Homily on כי תשא. Fol. 151*b*.

Beginning:—

זש״ה ויקר פדיון נפשו ·· ונאמ׳ אם יתן לאלהים כפרו: איזה הוא כפרו כמו שנ׳ ונתנו איש

Beginning of Hafṭārah (fol. 159*b*):—

ויהי ימים רבים ··· והרעב חזק בשומרון: בשביל דם נבות

10. Homily on ויקהל. Fol. 160*a*.

Beginning:—

זש״ה במקהלות ברכו י״י הפס׳ הזה לא נאמ׳ אלא למשה שהיה מקהיל קהלות ומלמדן את התורה

Beginning of Hafṭārah (fol. 163*a*):—

ויעש חירם לא ישתבה עליך הד״י אלשכ׳ן אלישראלי פי אלמלך חירם:

11. Homily on פקודי. Fol. 163*a*.

Beginning:—

זש״ה איש אמונות רוב† ברכות זה משה רבינו שנתמנה על עשיית המשכן

Beginning of Hafṭārah (fol. 165*a*):—

במעבה האדמה (1 Kings vii. 46) פי אלרמ׳ל אלי אלקואלב אלד״י יפרג׳ פיהא אלנחאס

III. *Homilies on Leviticus.*

Heading:—

אתחיל במדרש ספר תורת כהנים שתהלתו פרשת ויקרא בעזרת אל גבור ונורא׳

1. Homily on ויקרא. Fol. 165*b*.

Beginning:—

זש״ה טוב אמור לך עלה הנה רחוק ממקומך שנים שלשה מקומות

† For רב־

Beginning of Hafṭārah (fol. 174*a*):—

עם זו יצרתי לי ···· קאלו כל הקורא קרית שמע לא יקרוץ בשפתיו

2. Homily on צו. Fol. 174*b*.

Beginning:—

זש״ה צויתה צדק עדותיך ··· אמרו חכמ׳ אין צווי אלא זירוז מיד ולדורות:

Beginning of Hafṭārah (fol. 180*b*):—

עולתיכם ספו על זבחיכם ··· ביום הוציאי אותם לאן וקת אליציאה מא קאל להם בקרבן

3. Homily on שמיני. Fol. 181*a*.

Beginning:—

זש״ה י״י במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו: אתה מוצא שמשה חלק כבוד לזקנים

Beginning of Hafṭārah (fol. 187*a*):—

ויסף עוד דוד את כל בחור ביש׳: מכאן דוד סמך שלשים אלף ביום אחד:

4. Homily on תזריע. Fol. 187*b*.

Beginning:—

זש״ה זרעו לכם לצדקה וכו׳ שכל המוליד בן צדיק כאלו העמיד צדקה בעולם:

Beginning of Hafṭārah (fol. 192*b*):—

ואיש בא מבעל שלישה וכו׳ וכי יעלה על דעתך שאלישע אוכל הבכורים:

5. Homily on מצורע. Fol. 192*b*.

Beginning:—

זש״ה אל תתן את פיך לחטוא[a] את בשרך: במספר לשון הרע הכת׳ מדבר:

Beginning of Hafṭārah (fol. 198*a*):—

סאה סלת בשקל: בשארה לישראל באלרכ׳ץ לאנהם חאטין(?)

6. Homily on אחרי מות. Fol. 198*a*.

Beginning:—

זש״ה אל תתהדר לפני מלך ··· הפיסוק נאמ׳ על בני אהרן שסיכנו בעצמן ומתו:

[a] So in the MS., with ו; but a later hand has added the vowels of the Hiphil.

Beginning of Hafṭārah (fol. 204*b*):—
התשפט התשפט שתי פעמים אחת על עֿ ואחת על שפיכת דמים

7. Homily on קדשים. Fol. 204*b*.
Beginning:—
זֹשֹׁה ראשית חכמה יראת יוֹ ··· למה נסמכה פרש׳ קדשים לעריות

Beginning of Hafṭārah (fol. 211*b*):—
באו אנשים (Ezek. xx. 1) אלו חנניה מישאל ועזריה:

8. Homily on אמר. Fol. 211*b*.
Beginning:—
זֹשֹׁה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים

Beginning of Hafṭārah (fol. 219*b*):—
והכהנים הלוים: ובמקום אחר הוא אומ׳ הלוים הכהנים

9. Homily on בהר. Fol. 220*a*.
Beginning:—
זֹשֹׁה למה תרצדון הרים גבנונים ···· כולכם בעלי מומין אצל סיני

Beginning of Hafṭārah (fol. 223*a*):—
יוֹ עזי ומעזי תרגֿ יונתן תוקפי ורוחצני

10. Homily on בחקתי. Fol. 223*b*.
Beginning:—
זֹשֹׁה חסדך יוֹ מלאה הארץ ··· ודבר שלא נמצא לאדם בו טעם

Beginning of Hafṭārah (fol. 228*a*):—
הלא הצאן ירעו הרעים: אלרועים אלמלוך

IV. *Homilies on Numbers.*

Heading:—
אתחיל במדרש חומש הפקודים שתחלתו במדבר סיני באהל מועד בעזרת מי שהוא לכסאו בחסד סועד

1. Homily on במדבר. Fol. 228*a*.
Beginning:—
זה שאמ׳ הכת׳ והיה מספר בני ישראל כחול הים ····· ולא מנה משה אלא מבן עשרים בלבד:

Beginning of Hafṭārah (fol. 231*a*):—
והיה מספר בני ישראל כשראה הושע שכעס עליו הקבֿה

2. Homily on נשא. Fol. 231*a*.
Beginning:—
זה שאמ׳ הכת׳ וינטלם וינשאם כל ימי עולם: נאמ׳ פיסוק זה על בני לוי

Beginning of Hafṭārah (fol. 238*b*):—
וירא מלאך יוֹ אל האשה קיל אנה אליהו והו פינחס לאן אלנבי יסמא מלאך

3. Homily on בהעלתך. Fol. 238*b*.
Beginning:—
זֹשֹׁה דבריך יאירו לך[a] נאמ׳ הפיסוק הזה כנגד הקבֿה שהוא אור ומושבו אור

Beginning of Hafṭārah (fol. 243*b*):—
רני ושמחי בת ציון׳ והשטן עומד על ימינו לשטן מכאן אמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו

4. Homily on שלח לך. Fol. 244*a*.
Beginning:—
זֹשֹׁה מקצה רגלים חמס שותה ··· במרגלים מדבר

Beginning of Hafṭārah (fol. 251*a*):—
וישלח יהושע בן נון סמי נון לאן תרגֿ דג נונא:

5. Homily on קרח. Fol. 251*a*.
Beginning:—
זֹשֹׁה אם ללצים הוא יליץ: זה קרח כמו שנבאר בזו הפרש׳

Beginning of Hafṭārah (fol. 257*a*):—
ונחדש שם המלוכה אחר השופטים:

6. Homily on חקת. Fol. 257*a*.
Beginning:—
זֹשֹׁה מי יתן טהור מטמא לא אחד: תני רבנן כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים

Beginning of Hafṭārah (fol. 262*a*):—
ויפתח הגלעדי וכו׳ והוא בן אשה זונה: פסרה ן׳ ננאח אמראה נקילה אי גריבה ליסת מן דאלך אלמכאן אלא מן בלד אכרא מתל לבם הזונה

[a] Such a verse does not occur in the Old Testament. In MS. Or. 4840, fol. 102*b*, the reading is: דבריך יאירו לא נאמר ····· אלא כנגד וכו׳

7. Homily on בלק. Fol. 262*a*.

Beginning:—

זשה עמי זכר נא מה יעץ בלק ··· למה נכתבה פרש׳ בלעם להודיע כמה סילק הקבה׳ רוח הקדש מאומות העולם :

Beginning of Hafṭārah (fol. 266*a*):—

והיה שארית [יעקב חתחיל מתפלל] על ישר׳

8. Homily on פנחס. Fol. 266*a*.

Beginning:—

זשה בריתי היתה אתו החיים והשלום ··· לכה ייחסו הכת׳ לפי שכשעשה זה המעשה שהוא הרינת זמרי היו מליצין אחריו זה הורג נפשות :

Beginning of Hafṭārah (fol. 271*a*):—

ויד יוי היתה אל אליהו וישנס מתניו׳ אי שד חקויה באלחואם

9. Homily on מטות. Fol. 271*b*.

Beginning:—

זשה טוב שלא תדור ······· אל ראשי המטות למה בראשי המטות מה ראשי המטות מומחין

Direction for Hafṭārah (fol. 273*b*):—

וזה הענין שמפטירין בשלש שבתות קודם לתשעה באב בדברי תוכחה :

Beginning of Hafṭārah for שבת ראשונה:—

דברי ירמיהו למה לא נזכר שם יוי בתחלת נבואתו כשאר הנביאים

10. Homily on מסעי. Fol. 274*a*.

Beginning:—

זשה מוציא אסירים בכושרות ··· אלה מסעי אמ׳ הקבה למשה כתוב המסעות

Beginning of Hafṭārah for שבת שנייה (fol. 276*b*):—

חזון ישעיהו בן אמוץ ··· לאן אלמקדם פינא אמוץ ואמציה אכיה : וישעיה אבן עם חזקיה

V. *Homilies on Deuteronomy.*

Heading:—

אתחיל במדרש חומש משנה תורה שתחלתו אלה הדברים : בעזרת משפיל ומרים

1. Homily on אלה הדברים. Fol. 277*b*.

Beginning:—

זשה מוכיח אדם אחרי חן ימצא זה משה רב׳ עה

Beginning of Hafṭārah for שבת שלישית (fol. 281*a*):—

איכה היתה לזונה וכו׳ צדק ילין בה מכאן למדנו שלא לן אדם בירושלם ובידו עון :

2. Homily on ואתחנן. Fol. 281*b*.

Beginning:—

זשה תביא תחנתי לפניך ··· ואתחנן מלשון תפלה :

Beginning of the Hafṭārah for תשעה באב (fol. 290*b*):—

לנתיבות עולם (Jer. vi. 16) הי אלטריק אלמסתקימה :

Beginning of the Hafṭārah of ואתחנן (fol. 291*a*):—

נחמו נחמו כל הדה אלשבע אלהפטרות בישעיה לאנה אכתר מן בשר ישר׳ בביאת הגואל

3. Homily on עקב. Fol. 291*b*.

Beginning:—

זשה עקב ענוה יראת יוי ··· אראד יעלמך בשכר המצות בעולם הזה :

Beginning of Hafṭārah for שבת שנייה בנחמות (fol. 296*a*):—

ותאמר ציון עזבני יהוה ביוד הי וו הי : ואדני שכחני באלף דאל נון יוד :

4. Homily on ראה. Fol. 296*a*:—

Beginning:—

זשה אשכילך ואורך בדרך זו תלך ··· ברכה וקללה בדא באלברכה

Direction concerning the Hafṭārah (fol. 303*a*):—

וענין אפטרת שבת שלישית כבר נכתב למעלה

This refers to עניה סערה in אפטרת נח (*vide supra*, I. 2).

5. Homily on שפטים. Fol. 303*a*.

Beginning:—

זשה מי כמוך חסין יה ····· שפטים ושטרים זו מצות עשה להעמיד דיינים

Beginning of Hafṭārah (for שבת רביעית, fol. 310*a*):—

אנכי אנכי הוא מנחמכם כו׳ מהר צעה להפתח אסרע אלנׄאצׄי אי כׄרג אלמחבוס אלדליל

6. Homily on כי תצא. Fol. 310*a*.

Beginning:—

זשׂה כי בתחבולות תעשה לך מלחמה: וזו מלחמת רשות:

Direction concerning the Hafṭārah (fol. 317*a*):—

ענין הפטרת שבת חמישית דכי תצא כבר נכתבה לעיל והי רני עקרה (See under I. 3.)

7. Homily on כי תבוא. Fol. 317*a*.

Beginning:—

זשׂה כבד את יוי מהוניך ·· הכת׳ מדבר בתרומה ובבכורים ובמעשרות:

Beginning of Hafṭārah (וזה ענין הפטרת שבת ששית, fol. 320*b*):—

קומי אורי הד׳י רמז לתלמיד חכמ׳ שישא בת תלמיד חכמ׳

8. Homily on נצבים. Fol. 321*a*.

Beginning:—

זשׂה ויאסף יהושע כל זקני ישראל ··· תני רבנן ר׳ ישמעאל אומ׳ זה היה ראוי להיות תחלת הספר

Beginning of Hafṭārah (וזה ענין שבת שביעית, fol. 326*a*):—

ונודע בנוים וכו׳ לבוש ישע זו התורה:

וילך (without a special break) begins on fol. 324*a*. Opening words:—

לאיכן הלך משה אלא לא הלך אלא מתשובות שהשיב לפני הקבׄה ולא נכתב

9. Homily on האזינו. Fol. 326*b*.

Beginning:—

זשׂה שמעו שמים והאזיני ארץ: משה שהוא קרוב במעלתו לשמים:

Beginning of Hafṭārah (זה הענין של שבת שובה בהושע, fol. 329*a*):—

שובה ישראל וכו׳ כי כשלת בעוניך: תני רבנן נדולה נבואתו של הושע מנבואתו של ירמיה ועמוס:

On fol. 329*b* (וזה הענין לשבת האזינו ביחזקאל):—

ולקחתי אני כצמרת הארז הרמה צמרת קציב ונצן:

10. Homily on וזאת הברכה. Fol. 329*b*.

Beginning:—

וזאת הברכה יעני זאיד עלי אלשלש ברכות אלד׳י קד בירך אותם:

Short homilies, or notes of homilies, on the Hafṭāroth for special Sabbaths and festivals follow (fol. 333*b sqq.*) in the subjoined order:—

לשבת שקלים, לשבת שחל פורים להיות בתוכה, לשבת פרה, לשבת החדש הזה, לראש חדש, למחר חדש, ליום ראשון של פסח, ליום שני של פסח, לשבת חולו של פסח, לשביעי של פסח, לשמיני של פסח, לראשון של עצרת, ליום שני, לראשון של ראש השנה, ליום שני, לשחרית כפור, למנחת כפור, לראשון של סוכה, ליום שני.

End of fragment (fol. 340*b*) of the last-named homily:—

ושלמעלה זו שכינה צפונה לצדי[קים]

At the beginning of a pericope there is always a rhyming couplet, as *e.g.* at the beginning of וירא:—

נתהיל בפרש׳ וירא   בעזרת אשר לו הנבורה

At the end of a pericope:—

ונשלמה זו הפרש׳ בשׁבֹה

At the end of a Hafṭārah:—

ונשלם הענין בשׁבֹה

Foll. 1* (read the "verso" before the "recto") and 357 contain a fragment of Maimonides' Commentary (Arabic in Hebrew character) on the Mishnah of מדות, extending from ii. 4 to the beginning of iii.

Foll. 341—356 contain a fragment of the second book (ספר אהבה) of Maimonides' משנה תורה. Foll. 351—356 begin with part of פרק שלישי in הלכות קרית שמע, and end at the opening of פרק רביעי in הלכות תפלה וברכת כהנים. Foll. 341—350 commence towards the end of פרק שביעי in הל׳ תפלה וכו׳, and end in

the middle of פרק שלשה עשר in the same part. These fragments appear to belong to the fifteenth century.

364.

Or. 2380.—Paper, about $9\frac{3}{4}$ in. by $7\frac{7}{8}$, consisting of 225 leaves, with 27 lines to a page. The MS. originally consisted of 23 quires, of 10 leaves each, but 3 leaves are missing at the beginning, and 2 leaves appear to have been cancelled after fol. 96. There are signatures in Hebrew letters both at the beginning and the end of the quires. Yemenite hand of the fifteenth to sixteenth century.

It contains a large portion of the homilies on the Pentateuch described in the preceding number, covering the contents of foll. 1—220 of that MS. (from the fragmentary introduction prefixed to Genesis to the beginning of the homily on בהר סיני), and also containing five leaves (foll. 4-5, 66, and 96-97) the contents of which are missing in the number referred to; see p. 18, col. 2, of this volume.

Or. 2351 bears the appearance of being a copy of this MS.; but the reverse relationship is not impossible, or both may have been exactly copied from a third MS. Anyhow, the two codices as a rule agree with one another page for page.

365.

Or. 2382.—Paper, about 10 in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 304 leaves, with 26 to 34 lines to a page. Yemenite writing. Dated A.Cont. 1820 (A.D. 1509). Imperfect at the beginning and the end.

The same Midrash as described under the two preceding numbers, but often shorter, and exhibiting many variations.

The MS. begins with a fragment of בראשית.

First words:—

חמה ולבנה · תעלם אן הדֿי כפי העולה על דעת האדם

Last words (in כי תצא, fol. 303*b*):—

לפניו כדי רשעתו

Fol. 304 contains a much mutilated fragment belonging to כי תבא.

At the end of Exodus (fol. 157*a*):—

נשלם יום רביעי דהוא עשרה יומין בירח אדר ראשון שנת אלפא ותמני מאה ועסרין שנין לשטרי במאתא אלגֿרן מן עֿר בני אלאעצֿב יחרוב ויצדי וירושלם תתבני ותשתכלל מהרה בימינו אֿכֿיֿרֿ · ונכתב בשם התלמיד אלעזיז סעיד אבן מחפוץֿ אלמֿכנא אלדקל אלהים יאריך בימיו (*sic!*) ויזכיהו להגות בו הוא וזרעו ··· והכותב משה ביר׳ יוסף ביר׳ משה ביר׳ סעדיה הידוע אלבלידה:

On fol. 157*b* is a note recording the birth of סעדיה בן משה; but the year is not preserved, the date being mutilated at the lower margin of the page.

366.

Or. 2381.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{1}{4}$, consisting of 238 leaves, with mostly 29 lines to a page. The quires consist of 10 leaves each; but the MS. is defective both at the beginning and the end, and leaves are also missing after foll. 178, 189, 190, 208, 216, 227, 236. Yemenite writing. The latter portions (fol. 187 *sqq.*?) appear to have been written by different hands from the rest. Dated Tishri, A.Cont. 1844 (A.D. 1532).

A longer recension of Yaḥya b. Sulaimān's מדרש החפץ, which should be compared with Or. 2351, 2380, and 2382.

The MS. begins with no. כֿז of the לֿג מדות in the introduction, and ends with the words: ואמלא אותו והֿשֿה in ויקהל. Exodus begins on fol. 142*b*.

Short poems (compare the verses at the beginning of the sections in the מדרש הגדול, and contrast the short rhymes in Or. 2351, &c.) are prefixed to the pericopes, as *e.g.* to נח, fol. 29*b* :—

אלה תולדת נח׳ בעזרת מצמיח לדוד צֶמַח׳ נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ בּוֹרֵא רְקִיעִים׳ יִשְׁלַח לְהַר צִיּוֹן מוֹשִׁיעִים׳ וְיַצִּילֵנוּ מִבְּנֵי יִשְׁמְעֵאל הָרְעִים׳ וְיִשְׁפּוֹט אוֹתָם וְיִשְׁלַח עֲלֵיהֶם נְגָעִים׳ וִיחַלְּצֵינוּ מִלְּלֶכֶת (*sic*) בְּדַרְכֵי הַתּוֹעִים׳ כַּכָּתוּב אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים׳

Colophon on fol. 141*b* (end of Genesis) :—

ננמר זה החומש יום חמישי בשבא דהוא תלת סר† יומין בירח תשרי שנת אלפא ותמני מאה וארבעין וארבע שנין לשטרי במאתא עמראן תחרוב ותצדי וירושלם תתבני ותחדי בחיינו וביומינו כן יאמר רחום ׳ יהא סימן טב על מריה סלימאן אבן יחיא אלחריזי יזכה למהגי ביה הוא וזרעיה וזרע זרעיה כדכתיב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל ׳ ויזכה הכותב לחזות בנועם יוי ולבקר בהיכלו רזל שנש מהסד צכפס אביר ׳

367.

Or. 4840.—Paper, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{1}{2}$, consisting of 214 leaves, with generally 22 lines to a page in foll. 1—181, and 23 or 24 lines in foll. 182—214. The quires consist for the most part of 10 leaves each. Signatures in Arabic letters are preserved on *e.g.* foll. 46*a*, 56*a*, 66*a*, 86*a*, 96*a*. Two different Yemenite hands of apparently the seventeenth century.

A large portion of the homilies described under Or. 2351, &c. The text differs occasionally from the recension represented by the MS. just named. Arabic words are sometimes provided with Hebrew pointing, showing the peculiar pronunciation used. There are occasional marginal notes.

† So the MS., with an appearance of an erasure after the second ת.

First extant words (in ויקרא) :—

את תועבת מצר׳ [פאמרו ב]דבחהא לאבאדה

Numbers begins on fol. 87*b*, and Deuteronomy on fol. 156*a*.

Last words (in וילך) :—

והו אכתר מן אלאוול אד

368.

Or. 1481.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{1}{4}$, consisting of 88 leaves, with 30 lines to a page. The MS. is defective at the beginning, and various leaves are also damaged. Yemenite square Rabbinic hand of the sixteenth century.

It contains a short Midrash on the Pentateuch, in Hebrew and Arabic. The remarks very frequently take the form of question and answer, the former being occasionally marked by the term אעתראץ (foll. 50*b*, 56*b*) or בקא אעתראץ (fol. 44*b*). This Midrash is in frequent touch with the מדרש החפץ (see Or. 2351, &c.), but it also contains many comments that are not found in the larger compilation just named.

1. Genesis. Fol. 1*a*.

First words of fragment :—

אלהיך השמים ושמי השמים

2. Exodus. Fol. 19*a*.

Beginning :—

קאלו אל תקרא ואלה שמות אלא ואלה שֵׁמוֹת

3. Leviticus. Fol. 39*a*.

Beginning :—

למה אלף דויקרא קטן ׳ קאלו לפי שהקטין משה עצמו

4. Numbers. Fol. 59*a*.

Beginning :—

קאל איש איש למטה קאלו אל תקרא לַמַּטֶּה אלא לְמַטָּה כיף מענאה ׳ יענה אנה יכון שפל ׳

5. Deuteronomy. Fol. 71*a*.

Beginning :—

אלה הדברים כל מקום שנ׳ אלה פסל את הראשנים (הראשים .MS) מא אלד׳י פסל ׳ פסל וידבר כשה אל ראשי המטות וסאירהן לאן אלאולי נחמות וזו תוכחה ׳

At the end (fol. 88*a*):—

אלהים יאיר עינינו במאור תורתו אכי״ר ׳ ברוך מי שסייעני להשלימו בה׳

There are very numerous marginal notes by several later hands.

Fol. 88*b* contains rules relating to שחיטה, in the form of question and answer, probably written in the seventeenth century.

369.

Or. 1422.—Paper, about 12 in. by $8\frac{5}{8}$, consisting of 206 leaves. Foll. 1—198 contain 20 quires of 10 leaves each, with the exception of the first quire, which has only 8 leaves; foll. 199—205 form a portion of the twenty-first quire, which is defective at the end; and fol. 206 is a detached fragment of the same MS. Yemenite square Rabbinic hand of the sixteenth century.

It contains Midrashim, in Hebrew and Arabic, on Leviticus, Numbers, and Deuteronomy; and these are followed by short Midrashic comments on the Hafṭārōth (belonging chiefly to the first two of these books, and to the festivals: fragmentary, *vide infra*).

This work is, in the main, copied from the מדרש החפץ of Yaḥya b. Sulaimān (no. 363 *sqq.*), and it is also evident that the מדרש הגדול (no. 347 *sqq.*) served as a model for the verses (all beginning with מרשות) which head the Midrashim on the different weekly sections. An exact statement of the interdependence of these three works must, however, be left to an editor.

1. Midrash on ויקרא. Fol. 1*b*.
2. Midrash on במדבר. Fol. 61*b*.
3. Midrash on אלה הדברים. Fol. 104*b*.
4. עניני האפטריות. Fol. 190*b*.

On fol. 197*a*, rubrical direction :—

ונהגו להיות מפטירין בשלש שבתות קודם תשעה באב בדברי תוכחה

On fol. 201*a*: ואלו אפטריות המועדות (containing the Hafṭārōth for פסח, עצרת *i.e.* שבועות, and לראשון של ראש השנה, which latter is fragmentary. Fol. 206 contains fragments of the Hafṭārōth for יום כפור, comp. Or. 2351, fol. 340).

At the end of ויקרא (fol. 61*a*):—

השלמתי ספר תורת כהנים שתחלתו ספר ויקרא בעזרת רם ונשא שוכן שמו שפרה״ אשאלה ממנו יגלה לי טמונות התורה״ אני סעדיה בן שלמה אשר דעתי מן החכמה קצרה״ אשאלה ממנו יסייעני על השאר ויהיה לי לעזרה״

At the end of Deuteronomy (fol. 189*b*):—

השלמתי מדרש התורה״ בלב שמח ונפש נמהרה״
במצות בוראה ובשמ[ו] נקשרה״ ובדרכיו מכל מעוה נזהרה״
ובמשרתיו רוצה להיות לה חברה״ אולי תזכה לצאת מחושך לאורה״
בעזרת בוראה הגבור והנורא״ כן יאמר האל שוכן שמו שפרה״
חזק ונתחזקה

After this :—

וקד חלפת באללה לכן נסכ׳ה אן לא ינקץ מנה כלמה ואחדה בקצד וחתי הד׳ה אלשירה״

Upon this follow some artificially arranged verses in Hebrew and Arabic, beginning אם תחפצה בחכמה

On fol. 190*b* a few Hebrew lines :—

ולה איצ׳א
אודה לצורי מלכי ואלי
וכו׳

Sa'adyah b. Shelomo, whose name occurs in the colophon to ויקרא, was apparently the

compiler of the work, or he at any rate desired to pose as such. The words וקד חלפת באללה וכו׳ imply that he had employed a copyist.

On fol. 1*a* are some verses in Hebrew and Arabic:—

צדקתך צדק לעולם ····
וידלון אנמעין עלי אן תוראת אללה
צחיחה וכו׳

370.

Or. 2785.—Paper, about 7⅛ in. by 5¼, consisting of 113 leaves, with 17 lines to a page. The quires, which are marked with Hebrew letters and Arabic figures at the end, and Hebrew letters and Arabic numerals at the beginning, are 11 in number (ט—יט), and contain 10 leaves each, with the exception of the first quire (*i.e.* the ninth of the originally longer MS.), which has 9 leaves, and the last quire, with only 4. Yemenite square Rabbinic writing. Dated A.M. 5242, A.Cont. 1793 (A.D. 1482).

It contains short homiletico-agadic expositions on Exodus (mostly in Arabic), forming the second part of כתאב נגאה אלגארקין by Sa'īd ibn Dā'ūd al-'Adani. See Neub., Bodl. Cat., nos. 2487; 285; 587, 2. Also Neubauer's article on the Literature of the Jews in Yemen, "Jewish Quarterly Review," vol. iii., p. 613; G. Margoliouth, in the same Review, April, 1901, p. 490, note.

As the numbering of quires begins with the letter ט, the first eight quires must have contained the expositions on Genesis.

Each exposition begins with a doxology, and ends with a prayer for comfort and deliverance.

1. לשבת ואלה שמות. Fol. 1*a*:—

Beginning:—

תבארך אללה ··· כתו ואלה שמות בני ישראל אמ׳ ר׳ יוסי בר חנינה ארבע מדות נאמרו בשמות

2. לשבת וארא. Fol. 8*b*.

Beginning:—

תבארך אללה ··· כתו וידבר אלהים אל משה ··· קולה ושמי יי׳ לא נודעתי להם הו אלאנתקאם מן אלכפאר באיאת ומענזאת

3. לשבת בא אל פרעה. Fol. 16*b*.

Beginning:—

תבארך אללה ··· כתו ויאמר יי׳ אל משה בא אל פרעה ···· תעלם אן קו בא מכאנת דבר

4. לשבת ויהי בשלח. Fol. 24*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו ויהי בשלח למה פתח הכתו בלשון הזה · דאלך ליעלמנא אן הפה שאמר לא אשלח · חזר ואמר אנכי אשלח אתכם :

5. לשבת וישמע יתרו. Fol. 35*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו וישמע יתרו ··· קולה את כל אשר [עשה] אלהי׳ למשה : הו שריפאו מן העלגות :

6. לשבת ואלה המשפטים. Fol. 43*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו ואלה המשפטים ; כל מקום שנ׳ אלה פסל את הראשונים וכל מקום שנא׳ ואלה מוסיף שבח על הראשונים : פקו הנא ואלה המשפטים שהוסיף שבח וכו׳

7. לשבת ויקחו לי תרומה. Fol. 54*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו אין קדוש כיי׳ עבארה דאלך ליס קדוס מסתוגב חק אלתקדיס סוי אללה רבנא

8. לשבת ואתה תצוה. Fol. 65*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו אתה הראית לדעת ···· קאל מוסי על אלסל אנת ראית ועלמת אן אללה הו אלאלה אלחק לא אלאה גירה

9. לשבת כי תשא. Fol. 77*b*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתי כי תשא את ראש בני ישראל קאל אללה למוסי אדא חצלת גמלה בני אסראיל עלי עדדהם

10. לשבת ויקהל משה. Fol. 88*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ···· כתו במקהלות ברכו אלהים ··· קאל אלנבי עֿל אלסלאם מן אלואגֿב אן יחמד אללה תעֿ פי אלאגֿתמאעאת

11. לשבת אלה פקודי. Fol. 95*a*.

Beginning:—

תבארך אללה ··· כתוב אלה פקודי המשכן ···· אעלם אן קו המשכן אי מסכן אלשכינה :

Colophon (fol. 102*b*):—

תם אלגזו אלתֿאני מן כתאב נגֿאהֿ אלגֿארקין פי הדֿה אלפֿרקין · תאליף אקל אלתלאמיד סעיד אבן דאוד נֿעֿ אלעדני תֿמֿכֿ תֿכֿהֿ :

ודֿאלך פי יום אלאחר אלדֿי הו יום יֿטֿ מן שהר אב ייהפך לששון ולשמחה שנת הֿרֿמֿבֿ ליצירה והיא שנת אֿתֿשֿצֿגֿ לשמרות לכלות הפשע ולקרב הישע · אכֿתֿ רֿכֿשֿ

Among the stories contained in the work is that of אבא גליש of the בית מעבוד ללאצנאם at Damascus, who subsequently became a true believer (fol. 5*b* *sqq.*). Saʿadyah and Maimonides are referred to by the author, foll. 26*a*, 52*a*.

The date A.M. 5242, A.Cont. 1793 (A.D. 1482), belongs (judging from the expression אקל אלתלאמיד) to the composition of the work. The writing is, however, also of about the same date, and the MS., therefore, appears to be an autograph copy. Compare the writing of the latter portion of Add. 27,294, which shows some similarity with the present MS. The paper of the present codex is also similar to that of Add. 27,294.

371.

Or. 66.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 334 leaves, with mostly 17 lines to a page. There is a lacuna after fol. 305. Written in two different oriental Rabbinic hands. The greater part belongs to A.M. 5414 (A.D. 1653-4), and foll. 311*a*—329*b* (partly overlapping the main portion) are dated A.M. 5523 (A.D. 1763).

It contains Haggadic expositions (mainly in Arabic) on the pericopes and Hafṭārōth (as used in Egypt, and largely agreeing, as also in Or. 67—70, with the Italian order) of the Book of Genesis, and also of the portions assigned to the feasts and fasts falling within the part of the year in which Genesis is read at the Sabbath services. A fragment of an exposition of פרשת נשא (seventeenth century) is appended. This MS., together with the four following ones, embodies a large number of legendary מעשיות, reminding one of Koranic literature.

The דוד נגיד to whom these expositions are attributed (*vide infra*) is to be identified with David b. Abraham b. רמבם, who was Nagid in Egypt in the latter part of the thirteenth century, rather than with David Maimuni II., Nagid at Damascus in the fourteenth century.†

With regard to the peculiarities of the rather barbarous dialect used, note, among others, the use of אן in *e.g.* כן גידת אן ואחדה (fol. 10*a*), פי וקת אן ואחד (fol. 10*b*).

It will be useful to give the opening sentences, &c., of the different expositions.

1. הקדמה של פרשת בראשית. Fol. 2*a*.

Beginning:—

כתוב יי׳ בחכמה יבנה בית ···· יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אל נאזר בגבורה בורא עולמו מאפס

2. Exposition of בראשית. Fol. 7*a*.

Beginning:—

בראשית ·· אעני בחכמה אלדי (for אלתי) סמיית בראשית

---

† Prof. Steinschneider (see Berl. Cat., no. 152) found the date A.D. 1318 in פ׳ קרח. The different dates found in various MSS. should be investigated; they are, perhaps, merely the dates of copying (see the latter part of the present description). Sambari (Med. Jewish Chr., edit. Neubauer, i., p. 134, last line) also states that David Nagid composed such a work. Some further investigation may be desirable.

[a] Erroneously quoted in the MS.

3. הפטרה. Fol. 31*a*.

Beginning (including the liturgical direction):—

ואן אתפק אן יכון מחר חדש פיבתדא מן קבל שרח אל הפטרה מן ונח מצא חן · כדאלך אל סייד דוד עליו השלום למא מצא חן בעיני יי׳

4. נבתדי פרשת נח ולמיתת צדיק בחור ולשבת וראש חדש. Fol. 36*a*.

Beginning of introductory part:—

כתוב בפשע שפתים ··· יתברך שמו ··· אל אלאה אל עצ̇ים[a]

Beginning of exposition (fol. 37*b*):—

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים ולדאלך מדחה אל חק ת̇ע̇

5. הפטרה. Fol. 61*a*.

Beginning:—

פאן אתפק שבת וראש חדש פמן בעד אן יקול נטלע אל סמאואת ונחארבה יבתדי דל כלאם מן הנאד קאל להם אלחק ת̇ע̇ יא ג̇אחדין יא כאפרין

6. פרשת ···· לך לך. Fol. 65*a*.

Beginning of introductory part:—

כתוב שמעי בת

Beginning of exposition (fol. 67*b*):—

קאלו רבותינו זכרם לברכה אן יום יתואלד אברהם ·· ט̇הר פי דאלך אלנהאר כוכב עצ̇ים מן אהל אל משרק ·

Two pages have been left blank after fol. 84*a*, but apparently not constituting a lacuna. No הפטרה is given after this Parashah.

7. פרשת וירא. Fol. 90*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב כל אורחות יי׳ חסד ואמת

Beginning of exposition (fol. 96*a*):—

כמא קאל וירא אליו יי׳ ··· קאלו רבותינו ··· אעתבר עצ̇מה̈ אל מילה

[a] Similar doxologies stand at the beginning of the other expositions in this MS., as well as in Or. 67—70.

8. On the הפטרה. Fol. 103*a*.

Beginning:—

כמא קאל ואשה אחת ··· קולה ואשה אחת היא ג̇וזת† עובדיה הנביא עליו השלום

9. פרשת ויהיו חיי שרה. Fol. 109*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב אשת חיל מי ימצא

Beginning of exposition (fol. 112*b*):—

כמא קאל ויהיו חיי שרה ותמת שרה בקרית ארבע לכון גלו בה ארבע גלוות (margin: גליות)

10. הפטרה. Fol. 125*b*.

Beginning:—

והמלך דוד זקן ··· פחלף לבת שבע וקסם להא באללה ת̇ע̇

11. פרשת אלה תולדות יצחק ולענין אבלים ולמחר חדש. Fol. 130*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב גיל יגיל אבי צדיק

Beginning of exposition (fol. 133*b*):—

ואלה תולדות יצחק קאלו עליהם השלום מתאל למן כאן ענדה ג̇והרה נפיסה

12. הפטרה של הפרשה. Fol. 152*b*.

Beginning:—

משא ··· ביד מלאכי ··· יקול אל חק ת̇ע̇ מן עאדת אהל אל עאלם אדא כאן ללאנסאן ולדיין אל אחד בכור ואל אכ̇ר פשוט פאל בכור יטול פי שנים

13. פרשת ויצא יעקב. Fol. 155*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב מתהלך בתומו צדיק

Beginning of exposition (fol. 158*b*):—

כמא קאל ויצא ··· ויפגע ··· ומעלום קולהם אין פגיעה אלא תפלה והי אל צלאה אלדי בין אל אנסאן ובין כ̇אלקה תעאלה (*sic*)

† So the MS., here and elsewhere, for זוג̇ת.

14. On the הפטרה. Fol. 178*a*.

Beginning:—

ועמי תלואים למשובתי לאן אל גאולה מתעלקה באתנין אחדהמא אל קץ אל מחדוד אל מעלום ענדה תֹעֿ

15. וישלח יעקב מלאכים. Fol. 183*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב שומר מצוה לא ידע דבר רע ··· יתברך שמו ··· יקול אל כֿטבא אלי אכֿרהא ···· יקול אל נבי עליו השלום כל מן יגֿתהד פי פעל אל מצות

Beginning of exposition (fol. 185*b*):—

וישלח יעקב ··· וען דאלך קאל אל נביא מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע

16. פי הפטרה חזון עובדיה. Fol. 195*a*.

Beginning:—

וארסל אל חק תֹעֿ עובדיה יתנבא עלי אדום לכונה נר אדומי

17. פרשת וישב יעקב וענין חנוכה. Fol. 200*a*.

Beginning of introductory part:—

כתוב וחסד יי׳ מעולם ··· יתברך שמו ··· ויקול אל כֿטבה אלי אכֿרהא אל חסד אלדי יפעלה אל חק תֹעֿ מעא אומות העולם

Beginning of exposition (fol. 202*a*):—

וישב יעקב ·· וען דאלך קאל וחסד יי׳ מעולם ועד עולם

18. הפטרת וישב וענין חנוכה (embodying a version of the martyrdom of the seven children, and of the history of the Hasmonaeans).

Beginning (fol. 225*b*):—

רני ושמחי בת ציון ··· ואן גֿמיע אל אומם ינצֿאפו אלא אומת ישראל

19. פרשת ויהי מקץ ולענין חנוכה. Fol. 244*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב לכו חזו מפעלות אלהים ···· יתברך שמו ···· יקול אל נביא עליו השלום ינבגי לכם אן תעתברו אפעאל אל כֿאלק תֹעֿ

Beginning of exposition (fol. 245*b*):—

ויהי מקץ ··· וען דאלך גֿמיעה לכו וראו ··· ליס כאן יוסף מסתחק יקים בבית האסורים אלא עשר סנין

20. קאל פי מדרש אל הפטרה ויהי מקץ. Fol. 253*b*.

Beginning:—

רני ושמחי בת ציון ··· יוסף קיל פיה לכו אל יוסף ··· ציון קיל פיהא לכו ונעלה

21. ואיצֿא לפרשת ויהי מקץ וראש חדש וחנוכה. Fol. 268*a*.

Beginning:—

כתוב טובים השנים מן האחד ···· יתברך שמו ··· אל אלאה אל ואחד לדאתה אל מפתרד בואחדנייתה ····· נאדא אל כֿלק לאעתבאר עצֿמתה אל בעידין ענה ליס בטריק אל כחבר אל צאדק פי אפעאלה וקדרתה ואל קריבין מנה ליצח ענדהם באל יקין עטֿים גֿבראותה

22. פרשת ויגש אליו יהודה ולצום עשירי בטבת מדרשות טובות. Fol. 277*b*.

Beginning of introductory part:—

כתוב חזית איש מהיר במלאכתו

Beginning of exposition (fol. 282*b*):—

ויגש ··· ולדאלך כמא קאל אל נביא בני אם ערבת ··· יקול אל סייד שלמה עליו השלום ינבגי לכל עאקל אן יהרב ויתבאעד מן אל צֿמאן

23. הפטרה לפרשת ויגש. Fol. 300*a*.

Beginning:—

ויהי דבר יי׳ ·· ואתה בן אדם קח לך עץ אחד · תם קאלה (קאל לה for) אנה יקרבהם לבעצֿהם בעץֿ

24. לפרשת ויחי מדרש טוב. Fol. 304*a*.

Beginning of introductory part:—

כתוב רבת צררוני

The beginning of the exposition is missing, there being a gap after fol. 305; but on fol. 306*a*:—

כמא קאל ואחריתך ישגא מאד ויהי ימי יעקב שני חייו וען דאלך יקולו סופך טב כולך טב

The contents of foll. 306—310 are repeated in the earlier pages of the added portion (belonging to a different recension) which begins with fol. 311.

The appended fragment on פרשת נשא begins :—

וזעום יי׳ יפול שם · לאן מא האדה אל פעל יציר אלא עלי מן קוי עליה יצר הרע

Fol. 1*a* contains, in a rather large square hand, the following title and date :—

בשם יי׳ אל נאזר בגבורה אתחיל לכתוב פירוש התורה לכל נפש מאירה יזכנו בתחייה : לרבינו דוד הנגיד זכר צדיק לברכה והיא שנת ושמחתים בבֿית (A.M. (5)414) תפילתי בחדש תשרי אֿנסֿו

The date of foll. 311—329 is given on fol. 329*b* :—

זיכס מרתיס (*i.e.* sixth of March?) 14 אלול שנת : 5523 ספר לו אקאפס אסקרפר בעֿה בסטֿו אני הצעיר דנייאל גֿליפי דלמאר

The Muhammedan date ١١٧٧ is added on the side against ספר, which probably = the month صفر.

In the Midrash on the הפטרה of ויהי מקץ the following date is found on fol. 257*a* :—

והאדה אל תאריך אל מדכור הו אלדי יסמוה לשטרות אלדי תאריכה פי דל סנה אלדי נקֿל פיהא האדה אל כתאב שנת הֿקֿנֿזֿ ליצירה ולשטרות שנת אֿתֿשֿהֿ

The two dates do not agree, as A.M. 5157 = 1396-7, and A.Gr. 1705 = 1394-5; but in neither case can an argument against David Maimuni's authorship be founded on the above statement, the year mentioned being the date of the codex from which the present MS. was copied. The date A.D. 1503, mentioned by Zotenberg in the Paris MS. no. 296, is not found in the present volume. Compare Jost's Annalen, iii., p. 94.

The following note concerning the first owner of the MS. is found on fol. 2*a*, in a cursive hand :—

ניעתק על שם יום טוב ברכה סטֿ מבני מקרא† יצ׳ו ונונבו ארור והקורא בו ברוך

† Prof. Steinschneider (*loc. cit.*) remarks that the work owes its preservation partly to the Karaites.

372.

Or. 67.—Paper, about 8 in. by 6, consisting of 269 leaves, with mostly 17 lines to a page. The original Hebrew foliation is for the most part preserved. The MS. is, however, defective both at the beginning (where 8 leaves are missing), and at the end. Sixteen leaves are also wanting after fol. 223, and one leaf is missing after foll. 83 and 251 respectively. Three different oriental Rabbinic hands of the seventeenth century, the greater portion (foll. 1—260) being dated A.M. (54)22 (A.D. 1662).

It contains Haggadic expositions on the book of Exodus similar to those described under the preceding number, and it also embodies a historico-liturgical document [מגלת מצרים] relating to the deliverance of the Caïrene Jews from an impending persecution in the year 1524 (*vide infra*).

There are, as a rule, no separate expositions of the Hafṭārōth, but the subject-matter of the prophetical portions belonging to the various pericopes has been very largely interwoven with the main theme.

1. Fragment of exposition of ואלה שמות. Fol. 1*a*.

First extant words :—

כאן פֿי אל עדד וכדאלך מא יתבעהום מן אל נסוואן ומן אל אוולאד מתלהום

2. פרשת וארא ושבת וראש חודש. Fol. 13*a*.

Beginning :—

כתיב צדק ומשפט מכון כסאיך

On fol. 18*b* :—

לכן אמור לבני ישראל אני יי׳ · ואין לכן אלא שבועה

On fol. 22*b* :—

ואן אתפֿק שבת וראש חודש יקול האדה ואן כאן לא יקלב אל ורקה

Beginning :—

דבר אחר צדק ומשפט · · · אלו שמים וארץ

On fol. 24*b* :—

ואן מא יתפק שי שבת וראש חדש ינוט אל ענייאן ויבדא מן הנה

Beginning :—

דבר אחר קול יי׳ משלם גמול לאויביו לאנה תע׳ יכרמהום ויהלוק להם כבוד פיזידו פי אל כופר

The הפטרה is marked on fol. 26*a*.

3. פרשת בא אל פרעה. Fol. 30*b*.

Beginning :—

כתיב גדול העיצה (*sic*) ורב העליליה

On fol. 34*b* :—

בא אל פרעה יקול אלנביא כל פעל יי׳ למעניהו יעני גמיע מא כלק אל חק תע׳ פהוא לתעטים שאנה

4. פרשת ויהי בשלח פרעה את העם. Fol. 47*b*.

Beginning :—

כתוב מי לא יראך מלך הגוים

On fol. 51*a* :—

ויהי בשלח ·· אמרו ז״ל אין שלוח אלא לשון לויה לפיכך אמר ירמיה מי לא יראך וכו׳

5. פרשת וישמע יתרו. Fol. 64*b*.

Beginning :—

כתוב אלקים באזנינו שמענו

On fol. 68*a* :—

וישמע יתרו ··· ובהפצנא אמור אל שריעה ואמתתאלהא תתבת לנא קוואעד עטימה שרעייא

On fol. 81*b* is the following :—

וקד יכמל מן ענין חג שבועות אול יום אלא תמאם עשרת הדברות ובעדה יקול : וקד ערפנא אל חק תע׳ וכו׳

See no. 11.

6. On פרשת ואלה המשפטים. Fol. 84*a*.

First extant words :—

ועוטמת מצאייבהא ואשתדת אלאמהא

On fol. 86*a* :—

ואלה המשפטים אל משפטים אלדי לישראל הם אל משפטים ואל חוקים ואל אמת

On fol. 102*a* :—

ואן אתפק שבת שקלים וראש חדש יבתדי מן בעד כי אעלה ארוכה לך לדאלך

Beginning :—

אמרנא אל חק תע׳ באכתאר אל צדקה לאן אל חק תע׳ מא תבת עאלמה אלא עלא אל צדקה

On fol. 107*a* :—

והאדה הוא ענין שקלים ׳ יבדא דבר אחר כי אעלה ארוכה לך למא תטלע אל חק תע׳ עלא מא סאיגרא לישראל פי אייאם אחשורוש

7. פרשת ויקחו לי תרומה. Fol. 112*a*.

Beginning :—

כתוב וצדקתך אלקים עד מרום

On fol. 113*b* :—

כקו׳ ויקחו לי תרומה וקאל ועשו לי מקדש והוא תאבת אלא אל אבד

On fol. 120*a* :—

ואן אתפק אן יכון שבת וראש חדש יקול למא כאן אל מקדש מואזי ללשמים וארץ וכו׳

8. פרשת ואתה תצוה וזכור ופורים. Fol. 133*a*.

Beginning :—

כתוב נתת ליראיך נס להתנוסס

On fol. 136*a* :—

ענין זכור : דבר אחר שחורה אני בימי נבוכדנצאר שהשתחוו לבעל ונאוה בימי מרדכי שנא׳ ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה

On fol. 142*a* :—

בעזרת האל יתברך ענין פורים† שמו לעד אכי״ר

Beginning of this lengthy Midrash on Esther :—

כתוב ויהי בימי אחשורש ׳ זהו שאמר הכתוב ארי נוהם ודוב שוקק מושל רשע על עם עז ״ קאלו עה׳ ארי נוהם זה נבוכדנצר ···· ודוב שוקק זה אחשורש ··· וקוולה אייצה פרסיין שאוכלין ושותין כדוב ומגדלין שער ואין להם מנוחה כדוב

Compare the other extant Midrashim on Esther.

9. פרשת כי תשא ופרה אדומה. Fol. 193*a*.

Beginning :—

כתוב רבים אומרים לנפשי

† These two words to be read first or last.

On fol. 194*b*:—

כקו' כי תשא את ראש קאל קבל דאלך וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה

10. פרשת ויקהל ופקודי ופרש' החדש אדא כאנת אל שנה פשוטה. Fol. 222*a*.

Beginning:—

כתוב תן לחכם ויחכם עוד

There is a long break after fol. 223, covering the greater part of ויקהל and the beginning of אלה פקודי. The opening verse in the exposition of the latter is: מה ידידות משכנותיך (Psalm lxxxiv. 2), agreeing with Or. 68, no. 13.

On fol. 226*a*:—

אלה פקודי ··· משכן העידות עידות הוא לכל באי העולם שהקבה מחל להם על מעשה העגל

On fol. 336*b*:—

אדא אנגמעת אל שתי פרשיות יבדא מן הנא: תן לחכם ויחכם עוד זה בצלאל

11. באקי פרשת יתרו אל עשר הדברות. Fol. 250*a*. See no. 5. Sometimes in touch with תפסיר אלעשר אלכלמאת ascribed to Sa'adyah (ed. Eisenstaedter, 1868).

Beginning:—

[אל] עמימא פלי וחדי תחק אל רבובייא

At the end (fol. 260*a*) is a direction to continue the exposition by going back (fol. 81*b*) to the words וקד ערפנא אל חק תעאלה אן פי האדל זמאן

Appended are:—

(*a*) [מגלת מצרים], the scroll of the Egyptian Purim, written in a different hand. Fol. 260*b*.

The text† was published by G. Margoliouth in the "Jewish Quarterly Review" for January, 1896, p. 247 *sqq.* See also D. Kaufmann and A. Neubauer, pp. 511, 441 of the J. Q. R. for the same year.

(*b*) A fragment (in another style of writing) of the exposition of the Ten Commandments given under no. 11, but showing various different readings. Fol. 264*a*.

Beginning:—

זכור את יום השבת לקדשו לאנה נהאר מקדס עצים

Last extant words (near the end of the tenth commandment):—

יצירו ישראל גמיעהם סאלכין פי טרקה
(catchword: תע')

On fol. 247*a* is the following colophon:—

התחלתי כתיבת זה הספר ביום שני יח ימים לחדש טבת שנת בך יברך ישראל וסיימתיו ביום ב' עשרה ימים לחדש שבט של שנת בך במחתי אל אבושה השם יזכני לכתוב ספרים רבים עד לאין מספר אני הצעיר וזעיר יוסף שחאתה בלאא כהר יאודה שחאתה בן להחכם השלם ··· המצויין כהרר בנימן שחאתה הנודע במסלאתי נע תנצבה ברוך הקורא בו וארור גונבו אמן וכן יהי רצון ונאמר אמן

As the writing is clearly of the seventeenth century, the complete date is A.M. [54]22 (A.D. 1662).

373.

Or. 68.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 223 leaves, with usually 23 lines to a page. Imperfect at the beginning and the end, and a leaf is also wanting after foll. 93, 102, and 150 respectively. A rather inelegant oriental Rabbinic hand of the seventeenth century.

It contains most of the Haggadic expositions on Exodus named under the preceding number, with, however, a large number of variations.

1. Fragment of homily on פרשת וארא. Fol. 1*a*.

First words:—

פי אלטגיאן ואל כפר

2. פרשת בא אל פרעה. Fol. 3*b*.

3. פרשת ויהי בשלח. Fol. 16*a*.

4. פרשת וישמע יתרו. Fol. 28*b*.

† An earlier edition is contained in "Ham-Maggid" for 1866, Feb. 14—28.

5. פרשת ואלה המשפ׳ ושבת שקלים ומחר חדש. Fol. 57*b*.

6. פרשת ויקחו לי תרומה. Fol. 79*b*.

7. פרשת ואתה תצוה וזכור. Fol. 94*a*.

8. אל מגלה, *i.e.* the Midrash on Esther. Fol. 102*a*.

9. פרשת תצוה לשנה מעוברת (not in Or. 67). Fol. 145*b*.

10. פרשת כי תשא. Fol. 158*a*.

11. פרשת ויקהל לשנה מעוברת (not in Or. 67). Fol. 180*b*.

12. פרשת ויקהל ופקודי והחדש לשנה פשוטה. Fol. 192*a*.

13. פרשת אלה פקודי לשנה מעוברת. Fol. 204*b*.

Last words of fragment :—

(catchword : ויכל חירום לעשות את (כל

374.

Or. 69.—Paper, about $11\frac{5}{8}$ in. by 8, consisting of 96 leaves, with 29 lines to a page. Written in an oriental Rabbinic hand of apparently the seventeenth century. Fol. 24 is due to a later hand.

Haggadic expositions on Leviticus, similar in style to those contained in Or. 66—68, and, like them, also mostly in Arabic. Comments on the Hafṭārōth are embodied.

Heading (fol. 1*a*) :—

בשם אל גדול אתחיל לכתוב ספר ויקרא

1. On ויקרא. Fol. 1*a*.

Beginning :—

כתיב גאות אדם תשפילנו

On fol. 2*a* :—

והשררה רודפת אחריו ושבעים זקנים ובצלאל וחור ואהרן ובניו ואל נשיאים וגֿמלת כאפת ישראל ואקפין ואל צוט (for صوت=צוֹת) יכרגֿ מן אוהל מועד פי וצט אל גֿמלה ינאדי למשה כק׳ ויקרא אל משה

2. צו ושבת הגדול. Fol. 6*a*.

Beginning :—

כתיב חסדי י״י׳ אזכיר

On fol. 11*a* :—

וק׳ איצֿה פיהא זאת תורת העולה וענהא ק׳ כי אם בזאת יתהלל המתהלל ואל עולה נפסהא גֿאמעה אל עשר אלדי דכרנאהא פי אם בזאת ית̈ המ̈ אולהם אל תורה

3. מדרש פסח יום א̊. Fol. 12*b*.

Beginning :—

כתיב חסדי ה׳ אזכיר

4. יום שני והוא חול לבני ארץ ישראל. Fol. 18*b*.

Beginning :—

כתיב דומה דודי לצבי ·· יש״ ·· אל אלאה אל ואחד

5. יום שביעי של פפח. Fol. 21*b*.

Beginning :—

כתיב דומה דודי לצבי ·· יש״ ·· אל אלאה מתנזה

6. מדרש פסח לר׳ יצחק הנגידי[a]. Fol. 26*a*.

Beginning :—

הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל ן׳ (*sic*) הערבים

The running title is :—

מדרש (מדרש פסח or) לר׳ יצחק הגאון

7. On ויהי ביום השמיני. Fol. 32*a*.

Beginning :—

כתיב אשרי תבחר ותקרב

On fol. 32*b* :—

כק׳ ויהי ביום השמיני קרא משה קע״ה האדל יום כאן ר״ח ניסן והוא שמיני למלואים ולאכן הוא ראשון לחדשים

---

[a] One might be tempted to identify this writer with ר׳ יצחק שולל (or שלאל), the last of the Egyptian Rabbis who bore the title נגיד, and was deposed about 1518 by Selim I., who probably abolished the office of "Nagid" from political motives. See Grätz, Gesch. d. Jud., vol. ix. (1891), pp. 19, 493—96. But there seems to be no doubt that Isaac Sar-Shalom is meant, who flourished A.D. 1210—32. See S. Poznański, Ibn Chiquitilla, p. 197, where also further references will be found.

At the end (fol. 40*b*) is a lengthy direction beginning:—

ואן אתפק פי סנא (*sic*) מעוברת

8. On תזריע ומצורע. Fol. 41*a*.

Beginning:—

כתיב ולא אחד עשה ושאר רוח לו

On fol. 43*a*:—

ואלדי תחתרז פי דאלך תנאל אל כיר ותחמל ותרזק אל אולאד אלדכור ותצדר ענהא אל נתיגה אל חסנה ודאלך ק׳ וידבר ה׳ ··· אשה כי תזריע וילדה זכר

On fol. 47*a* is a direction* beginning:—

ואן אתפק אל שנה ושבת החודש

Then comes a separate beginning for מצורע (אל תיקרי מצורע אלא המוציא שם רע).

9. תזריע והחדש. Fol. 51*a*.

Beginning:—

כתיב† חסד ואמת נפגשו

10. זאת תהיה ופסח. Fol. 53*b*.

Beginning:—

כתיב מוציא אסירים בכושרות

11. אחרי מות. Fol. 55*b*.

Beginning:—

אמר איוב אפ‡ לזאת יחרד לבי

On fol. 56*b*:—

כק׳ וידבר ה׳ אל משה אחרי מות מא מאתו אלא בקרבתם לפני ה׳ מן שאנהם קריבין מנה תע׳

12. קדשים וראש חדש שנה מעוברת. Fol. 64*a*.

Beginning:—

כתוב† צדק ומשפט מכון כסאך

On fol. 65 (end of *a* and beginning of *b*):—

קדשים תהיו ענד מא אנהאהם ען תרנ̇ס נפוסהם בשי מן ג̇מיע אנואע אל אמואת אל מתקדם דכרהם פי אל פרשיות אל מתקדמה

13. אמור אל הכהנים. Fol. 72*a*.

Beginning:—

כתיב לך אמר לבי בקשו פני

But on fol. 72*b* is written:—

מגלותה והי מן פרשת קדושים

Then is given the beginning of אמור, with the same Biblical verse at the beginning.

On fol. 73*a*:—

אמור ··· ואמרת אליהם והאדה היא אל מצוה אלדי תמייזו בהא אלכהנים

14. בהר סיני. Fol. 82*a*.

Beginning:—

כתוב משמים השמעת דין

On fol. 82*b*:—

ושבתה הארץ שבת לה׳ יקול אל חק תע׳ לישראל אל תורה אלדי אעטייתהא לכם פי סיני

15. אם בחקתי. Fol. 88*b*.

Beginning:—

כתיב חכמות בחוץ תרונה

On fol. 89*b*:—

וען דאלך ק׳ אם בחקתי תלכו ··· וכק׳ אל נבי אם תאבו ושמעתם יק׳ אל חק תע׳ אעלמו אנני אמרתכם בפראיצ̇י ··· ואנהיתכם ען ארתכאב נואהי

* There are various similar directions in the numbers that follow.

† So the MS.: sometimes כתיב and sometimes כתוב.

‡ There is no special form for the final *pê* in the MS.

375.

Or. 70.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 372 leaves, with 21 lines to a page. The original Hebrew foliation is preserved almost throughout; but the MS. is imperfect at the beginning, and six leaves are also missing after fol. 304. The last three leaves originally belonged to another MS. (*vide infra*). Written, in different oriental Rabbinic hands, at Cairo, in the year 1625.

It contains Haggadic expositions on Deuteronomy and on the portions belonging to the feasts and fasts falling within this part of the annual cycle. These expositions are similar

to those described under Or. 66—69, and are, like them, mostly in Arabic. Matter from the Hafṭārōth is embodied.

1. Fragment of ואלה הדברים. Fol. 1*a*.

First extant words :—

ואנמא עדלהו ליכאפי כל אחר״ חסב אפעאלהו
כמא קאל אל נץ לכן אנשי לבב שמעו לי

2. מדרש תשעה באב אול אל נהאר. Fol. 19*b*.

Beginning :—

כתוב ראו עתה כי אני אני הוא ׳

3. לתשעה באב אכר אל נהאר ולנחמה. Fol. 57*b*.

Beginning :—

כתוב אל תשמחי אויבתי לי ··· תקול כנסת ישראל
לגמיע אלאמם אלמנאצרין להא אלפארחין במצאיבהא

4. מדרש קינות השבעה. Fol. 73*b*.

Beginning :—

כתוב לא ישבתי בסוד משחקים ······ יתברך שמו
תקול מלה ישראל בין ידין (*sic*) אל כאלק תע׳ יא
רבון העולמים ענד מא אחללת בי ידך ואטלקת בי
אפתך ורפעת עני ענאיתך אעתראני אל נכד ואל
אחזאן וזאלת עני אל סרור ואל אפראח

5. אן כאן אל וקת בחין יקול איכה יעיב באפו. Fol. 99*a*.

Beginning :—

כתוב המאוס מאסת את יהודה ····· אל נבי
עה יסתגרב ויקול איכה היתה הרעה הזאת כיף ימכן
אן תלך אלמחבה אלעצימה תנקלב בגצה

6. ואן כאן אלוקת בחין יבדי אני הגבר. Fol. 108*b*.

Beginning :—

אני הו קול אלחק תע׳ אלדי קאל אני אני הוא
ומענא אלכלאם אן אלחק תע׳ קאל אנא הו אלדי
ענד מא אכטו ישראל בין ידאי אנפדת עקאבי פיהם
חתא נצרו אלדל אחללתהו בהם כמא קאל ראה עני

7. ואן כאן אלוקת בחין יקול איכה יועם זהב. Fol. 119*b*.

Beginning :—

קד תקדם אול שרח האדה אלמגלה באן איכה
אלאולא פאנהא קינה עלא אלארץ וירושלם

8. ואן כאן אלוקת בחין יכמל ויקול זכור י״י מה היה לנו. Fol. 130*b*.

Beginning :—

אכד אלנבי יתוסל בין ידין (*sic*) אללה תע׳ ויטלב
מנהו אלאנתקאם מן אעדאנא ואלאלתפאת אלינא

9. פרשת ואתחנן ולנחמה. Fol. 136*b*.

Beginning :—

כתוב ואני תפלתי לך יי׳ עת רצון

On fol. 141*a* :—

פלדאלך קאל ואתחנן אל יי׳ ׳ קולהו בעת ההיא
בעת שמסר בידו סיחון ועוג כמתל מא וגדנאה יקול
קבל האדה אלפרשה פי אכר אלפרשה אלמאצייא

10. פרשת והיה עקב. Fol. 155*a*.

Beginning :—

כתוב צדיק כתמר יפרח

On fol. 160*a*, *b* :—

ולדאלך קאל והיה עקב תשמעו[ן] קאלו ז״ל אם
תשמעו מצוה אחת תשמרו ותעשו מצות הרבה ׳

11. פרשת ראה אנכי. Fol. 173*b*.

Beginning :—

כתוב אם תאבו ושמעתם

On fol. 180*a* :—

ולדאלך ארשדנא אלחק תע׳ פי אלתורה וקאל את
הברכה אשר תשמעו ··· וכמתל מא חדרהם עלא
פעל אלמצות ועלא קטע יע״ז

12. פרשת שופטים ושוטרים. Fol. 195*a*.

Beginning :—

כתוב ועוז מלך משפט אהב

On fol. 199*b* :—

פאמר אלחק תע׳ פי אלתורה וקאל שופטים ···
קולה תתן לך פדאלך אזהרה לגמיע אלחכאם אן
יכונו מתל אלסייד משה רבינו ע״ה

13. פרשת כי תצא למלחמה. Fol. 214*b*.

Beginning :—

כתוב לדוד ריבה יי׳ את יריבי

On fol. 219*b* :—

ומלאך השם ירפע פיהם ויקתל כמא קאל יהיו כמוץ לפני רוח ועןַ דלך גמיעהו קאל פי אלתורה כי תצא למלחמה על אויבך

14. פרשת והיה כי תבא. Fol. 232*b*.

Beginning :—

כתוב הביאו את כל המעשר אל בית האוצר

On fol. 233*b* :—

פלדאלך אמרנא אלחק תע׳ פי אלתורה וקאל והיה כי תבא .... תם אמרנא באלתסביח ואלתמגיד ואלתשכר מנהו תע׳

15. פרשת אתם נצבים. Fol. 246*a*.

Beginning :—

כתוב לעולם יי׳ דברך נצב בשמים

On fol. 247*a*, *b* :—

וכמא קאל הנא פי אלתורה אתם נצבים היום כלכם נצבים הנא מן מענא אלדואם ואלתבאת

16. פרשת וילך שמה ושבת שובה אדא קסמת אלפרשה. Fol. 256*a*.

Beginning :—

כתוב נוצר תאנה יאכל פריה

On fol. 259*a* :—

ואן יהושע הו אלדי יעבר בהם אלא אלארץ והו מסתחק אלכלאפה בעדהו ודאלך גמיעהו כמא קאל וילך משה וכו׳

17. לראש השנה אול יום. Fol. 269*b*.

Beginning :—

כתוב מי ימלל גבורות יי׳

18. תאני יום ראש השנה אכר אלנהאר ואלעקידה. Fol. 287*a*.

Beginning :—

כתוב נתת ליריאך נס להתנוסס

19. פרשת האזינו. Fol. 296*a*.

Beginning :—

כתוב יקרא אל אלוה מעל

On foll. 297*b*, 298*a* :—

קולהו האזינו השמים אנסטו לכלאמי ותשמע הארץ אפילו שאני מתרה בישראל וכונו אנתם שהוד עליהם

This exposition is defective at the end.

20. יום כפור אול אלנהאר (defective at the beginning). Fol. 305*a*.

First extant words :—

קאל קחו עמכם דברים

21. דרש יום כפור אכר אלנהאר. Fol. 320*b*.

Beginning :—

כתוב בני אם יפתוך חטאים אל תאבה

22. לחג הסכות לאול יום. Fol. 330*b*.

Beginning :—

כתוב וצדקתך אלהים עד מרום

23. לחג הסכות תאני יום מכתצר. Fol. 339*b*.

Beginning :—

כתוב חני יהודה חניך

24. לשמיני עצרת. Fol. 347*b*.

Beginning :—

כתוב כי לא בזה ולא שקץ ענות עני

25. פרשת וזאת הברכה. Fol. 354*b*.

Beginning :—

יי׳ קנני ראשית דרכו

On fol. 357*a* :—

לדלך תגד אלסייד משה רבינו ע״ה וקת דנאת ופאתה ואראד יבארך ישראל פאול אלברכה אלדי בארכהם אבתדא יבת (יבת״=) שכרהם ומדחהם בסרעת אגאבתהם ותאתיהם לקבול אלתורה

26. פטירת משה רבינו עליו השלום. Fol. 264*b*.

Beginning :—

אלחמד ללה אלהי אלקיום

This Midrash differs in some respects from the well-known Hebrew recension.

Appended (in different writing) are : (1) a fragment of וילך, foll. 370-71 (first extant

words: וחיי צער תחיה); (2) a fragment of האזינו, fol. 372 (first extant words: והם עלי אל טאעה). These fragments are portions of the expositions contained in the main part of the volume.

Colophon (fol. 368*b*):—

נחתם זה הפירוש על שם היקר ונכבד כהר אברהם ן' דנאן (?) יצ יזכהו השם לקרות בו הוא וזרעו וזרע זרעו אמן נצח סלה · ונשלם יום ··· כ״ח מעשיו הגיד לעמו בחדש תשרי שנת אך קרוב ליריאיו ישעו לפק ליצי' פה מצרים

Underneath (in a different hand):—

א' חשון שנ' פו הסעיר (*sic!*) יוסף מוצרי יצו אכיר

Then (in a smaller hand):—

העתקתי אותו מהתורף העקירי תיבה בתיבה מבלי תוספת ומגרעת כלל וסייעני השית · העבד הסופר [signature illegible]

On fol. 2*a* is the following note of a former owner:—

אני הצעיר מיכאל ··· בכה משה דהיבה

On fol. 369*a*:—

הצעיר רחמים בכ״ר שמואל† מלכי יצ״ו

376.

Add. 15,978.—Vellum, about $12\frac{5}{8}$ in. by $8\frac{3}{4}$, consisting of 252 leaves, with 34 lines to a page. The quires, 25 in number, consist of 10 leaves each; with the exception of the first which has 11 leaves (foll. 2—12), and the last which contains 9 leaves (foll. 243—251). A good Italian Rabbinic hand; dated A.M. (5)164 (A.D. 1404).

ספר מלמד התלמידים, ethico-philosophic discourses on passages of the Pentateuch in the order of the weekly pericopes, by Jacob b. Abba Mari b. Simson b. Anatoli (commonly known as Jacob Anatolio).

† In the MS., שמוא before שמואל.

The main interest of the work lies in the illustration which it affords of the philosophico-rationalistic tendency (practically an extension—shallow at times—of the views of Maimonides) which was prevalent among a section of the Jews in the south-west of Europe in the earlier part of the thirteenth century. See the printed edition (מקיצי נרדמים; Lyck, 1866).

Table of contents, fol. 2*a*.
General introduction, fol. 5*a*.
Discourses on Genesis, fol. 12*a*.
„ „ Exodus, fol. 61*b*.
„ „ Leviticus, fol. 115*a*.
„ „ Numbers, fol. 141*b*.
„ „ Deuteronomy, fol. 192*b*.

The last discourse is headed ליום שמיני עצרת, as in the printed edition.

At the end (in fine square characters):—

בריך רחמנא דסייען״ חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי״

Then comes (in a fine small hand) the following colophon:—

נשלם ספר מלמד על ידי לי חיים בכמר מיכאל ישרו בכ״ב ימים לחדש תמוז שנת קסד וכתבתיו לכבוד מ״ר בנימן ישרו בכמר שמואל זצל מאנקונא · השם יזכהו להגות בו ובשאר ספרי הקודש הוא וזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות ויזכה הוא וזרעו וזרע זרעו לראות ביאת הגואל ובניין אריאל וישועת יהודה וישראל · כן יאמר האל' וחלק המחוקק יהיה ספון עם מצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד · חזק הכותב ואמיץ הקורא ·

The scribe, Ḥayyīm, has frequently marked off his name both in the margin and in the middle of a line (*e.g.* foll. 43*b*, 76*a*, 163*a*). The name משה (probably Maimonides, the author's great authority) is similarly marked off on *e.g.* foll. 131*b*, 162*b*.

On the fly-leaf, which bears the number 1, is pasted a small paper leaf with an Italian note apparently relating to the sale of the MS. on Friday, 25th of April, 1721.

At the bottom of fol. 251*a* is a censor's note, dated the 30th of April, 1624 (or 1634?). The censor's name looks like T. N. Mon' Arelio.

Fol. 252 is a paper leaf, measuring about $8\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{3}{8}$, which contains on one side a homiletical note of an ethical nature in Italian, and on the other a piece headed בספרי טוב אתה ה׳ למדני חוקיך, and beginning חביבה תורה שכשאל דוד לא שאל אלא תורה. Lower down on the same page is a note in Italian and Hebrew on זיוו, חייו וכו׳.

377.

Add. 26,898.—Vellum, about 12 in. by $8\frac{1}{2}$, consisting of 157 leaves. Each page is divided into 2 columns, with 41 to 46 lines in a column. The quires, consisting mainly of 10 leaves each, are marked at the end by catchwords in red. Written in an Italian Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century. First words of sections, &c., are in red ink. [ALM. COLL., no. 7.]

Another copy of Jacob Anatolio's ס׳ מלמד התלמידים.

There is no table of contents prefixed to the MS.

Before the homily on בראשית, which begins on fol. 24*a*, there are in the present MS. two discourses on יתרו, the first (fol. 8*a*) being headed ליום מתן תורה and beginning דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא, and the second (fol. 15*a*) agreeing with the homily on יתרו in Add. 15,978. Before ואלה המשפטים (fol. 72*b*) is the following reference:—

פרשת וישמע יתרו · והיא כתובה ביום מתן תורה בראש הספר אחר הפתיחה:

Exodus begins on fol. 59*a*, Leviticus on fol. 79*b*, Numbers on fol. 89*b*, and Deuteronomy on fol. 118*b*.

The headings and concluding sentences of the homilies in the two Museum MSS. are occasionally fuller than in the printed edition. The heading of חיי שרה in Add. 26,898 (fol. 39*a*) is · והיא ראויה לחופת חתן נכבד ואני חברתיה בחופת בתי ולפיכך פתחתי בה בפסוקים אלו (שמעי בת וכו׳ *i.e.*) ואם הם באמצע המזמור, whilst the pericopes תולדות and ויצא are in both MSS. declared suitable for a חתן of the name יעקב. The text of the MSS. should also be compared with the printed edition.

The name יהודה (presumably that of the scribe) is marked off on *e.g.* foll. 82*b*, 92*b*.

There are a good many censor's erasures, but the part erased on fol. 156*a* has been written again, in an apparently contemporary hand, on fol. 157*a*.

On foll. 156*b*, 157*a* are some lists of books in an Italian cursive hand of the sixteenth and seventeenth centuries.

On fol. 157*b* is given a number of dates of eclipses, both according to the אלמנק and other calculations.

378.

Or. 39.—Paper, about $7\frac{5}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 83 leaves. An Italian cursive hand. Dated A.M. (5)333=A.D. 1573.

ספר נסים†, a philosophical commentary on the Pentateuch, by Nissim b. Moses of Marseilles.

The work is headed by the lines:—

כי ישאלך מה זה בנך תשיב מעשה נסים הוא לי
אכן לא לך כי קדש הוא תירא אותו כי הוא פלאי
עד כי שקטו דרכי[a] נער תבין דרכי פלאות אלי

Beginning of preface:—

אמר נסים בר משה בר שלמה בר משה ז״ל מן הגולה אשר הגלתה מרשליא המדינה אשר הגלה טיטוס הרשע מירושלים · · שאלני אחד מן החכמי׳ זך השכל נקי ההבנה נכסף לדעת האמת לא יונה עצמו לכתוב לו ברמז סוד התורה ומהותה

† On this title and on מעשה נסים used by Schorr, see Hist. Litt. de la France, xxvii., p. 548. The Florence MS. has עקרי הדת.

[a] Schorr has נלי נוער.

Scribe's colophon (fol. 83*a*):—

אני יעקב בכמ״ר דוד מרקריאה(?) ז״ל כתבתי זה הספר נסים לעצמי להגות בו אני וזרעי וזרע זרעי ואז תורה מחזרת על אכסניא שלי והשלמתיו היום יום א׳ כח אב שלנ׳ לפק׳ פה וויניצייאה שנת גזרת הגרוש בעוה ה׳ יהפוך לששון ולשמחה אמן

See Dukes, Litbl. d. Orients, x. 825; Schorr in החלוץ, vii., p. 101 *sqq.*; and Hist. Litt. de la France, xxvii., pp. 547—50, and p. 748.

379.

Or. 1307.—Paper, about 8¾ in. by 5¾, consisting of 346 leaves, with mostly 28 lines to a page. Italian Rabbinic writing of the fifteenth to sixteenth century.

It contains דרשות (the author uses the term מדרשים, and calls his book צנצנת המן) of Ephraim had-Darshan b. Gershon ha-Rōfē.†

Each דרשה is preceded by a more or less lengthy רשות in rhyme. The discourses themselves, though composed on widely different occasions, are based on only a small number of texts (על זאת יתפלל ,מי זאת עולה מן המדבר ,כל חסיד, &c.).

Beginning (fol. 2*b*):—

אני אפרים בכר׳ גרשון הרופא מעיר וריאה גליתי מארץ מולדתי״ ובאתי בעיר אגריפו וישבתי״ ומעט זמן בתוכם דרתי

Over this is written:—

בשנת הדו̇ר (A.D. 1450) חברתי זה החבור

But on fol. 346*a* (author's handwriting):—

זה הספר חיברתי אני אפרים בכ״ר גרשון הרופא .... וצנצנת המן קראתיהו ... ובשנת הטו̇ר (A.D. 1455) חברתיהו וכו׳

On fol. 287*a*:—

מדרש שעשיתי על ענין אשתעשע (חיבור ר׳ אברהם אבן עזרא)

See Harley 5583, fol. 236*b*. This poem is, however, not Abraham ibn Ezra's. Zunz (Lit. Syn. Poesie, p. 490) ascribes it to Abraham 'Abu 'l-'Afia b. Samuel of Tudela.

The discourses are of no value, but the names of persons and places occurring in them possess some interest.

Name of former owner (fol. 2*a*):—

משה בכר׳ אפרים פירוז

380.

Add. 27,050.—Paper, about 8½ in. by 5¾, consisting of 202 leaves. Cursive Italian writing. Autograph of Mordekhai Dato; written about the year 1591 (*vide infra*).

[Alm. Coll., no. 156.]

דרשות, largely Ḳabbalistic, on Genesis, Exodus, and the first two pericopes of Leviticus, composed and written by Mordekhai Dato.† The language is mostly Italian (partly with Hebrew vowel-points), but the character is Hebrew throughout.

Fol. 2*a* has the following title, written partly in the square character, and partly in a later cursive hand:—

דרשות מספר בראשית (שחבר החכם המקובל האלקי החסיד כ״מו״הר״ר מרדכי דאטו זצוקל בלשון לעז, כ״) ומספר שמות. ותחלת ס׳ ויקרא עד כל פרשת צו לרבי מרדכי דאטו

At the beginning of the short introduction (fol. 2*b*) the author says:—

ועתה להשלים המלאכה מלאכת שמים עלה בדעתי לכתוב כאן גם מדברי תורה שבעפה שהנהגתי לאומרם בבית הכנסת פה ע׳ פילי׳(?) אחר קריאת התורה מדי שבת בשבתו

On fol. 3*b*, in the short Hebrew דרש on בראשית:—

כי יש לנו היום גם מהאלף הששי שלש מאות וחמשים ואחת שנה

† See Steinsch., המזכיר, xvii. 134.

† See Steinsch., Monatschrift, xlii. 521.

The author, therefore, wrote this homily A.M. (5)351=A.D. 1591.

Fol. 62 contains a few remarks on Job i. by a different hand. (The name איוב is derived from יובו, said to be the designation of כוכב צדק, *i.e.* Jupiter.)

Foll. 195—202 are in other hands. The last three leaves contain some Ḳabbalistic remarks on מקץ by a Rabbi Samuel (מה שדרש כמהרר שמואל דלוני ····).

On fol. 2*a* there is an interesting notice relating to 'Azaryah de Rossi's מאור עינים, the possession and reading of which was granted by Mordekhai Dato to Rabbi Yesha'yah of סיצה, in the year 1591, notwithstanding the heterodox views contained in it. The reason given by Mordekhai Dato is:—

כי ידעתי נאמנה, כי הוא דומה לר׳ מאיר, אשר אמרו עליו. רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק

In the same notice it is stated that Mordekhai Dato himself had had the same permission granted to him by the נאוני פירדה.

381.

Add. 27,007.—Paper, consisting of 70 leaves, which are mostly of small quarto size. Partly the autograph of Mordekhai Dato (latter part of the sixteenth century). Compare Add. 27,050. [Alm. Coll., no. 118.]

It contains a collection of short discourses and notes on various passages of Scripture and other subjects, mostly, or perhaps entirely, by Mordekhai Dato.

Among the contents are:—

נבואת יואל מהארבה נעתק בסוף הפטרת האזינו לאשכנזי. Fol. 7*b* ff.

A list of expenses incurred on a journey from אלפינאל to Ferrara and back by way of אלפינאל to Modena, the journey having been undertaken in order to present a petition to the authorities at Ferrara. Fol. 37.

Short discourses in Italian. Foll. 38, 39.

דרש לנשואין שאמרתי אותה לנישואי אחותי מבֿת בסייעתא דשמיא. Hebrew and Italian. Fol. 62.

A fragmentary sketch of a מפתח הזוהר, divided into twelve עמודים. Foll. 63*a*—70*b*.

Among the other subjects treated on are: נדר הנבואה, עבודת הקרבנות, אהבה, השגחה, תפלה

The mystic tendency is sometimes strongly pronounced.

Note of former owner (fol. 41*a*):—

לאברהם נראטיאנו למקנה, במעות מנויות, פה מודונא (?) בשנת תה״ ···

382.

Add. 27,123.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 376 leaves. Italian cursive hand. The autograph of Samuel Portaleone, written about A.D. 1640. [Alm. Coll., no. 230.]

It contains דרשות, by Samuel ben Elisha Portaleone, on the weekly sections of the Pentateuch, preceded by two, and followed by a larger number of Midrashic homilies on various subjects.

Heading of the דרשות on the Pentateuch (fol. 7*a*):—

ספר שלישי מהדרשות שחברתי אני הצעיר שמואל בכמר אלישע זלה״ה משער אריה והן דירוש על כל פרשה ופרשה כסדרן שהן כתובות בתורה לדרוש בהן בבֿה מדי שבת בשבתו בעהו

See Abrahams, J. Q. R., v., p. 505.

An index of the דרשות that follow those on the sections of the Pentateuch is given on fol. 6*b*.

Among these may be noticed:—

Fol. 209*a*:

דרוש בנחמת אבלי׳ בפ׳ חקת בשנת שצ״ה על ילד קטן

Fol. 228*a* :

הספד על פטירת כמוהר״ר חנניה פנצי זצ״ל ראש ישיבה ממנטובה שנתבקשתי להספיד עליו בסורנייא שנת ש״ץ בפ׳ תרומה

Fol. 271*b* :

הספד על החכם הר״ר שלמה באסולה שנטבע בנהר סמוך לקסטיל ייפרי ונקבר בעיר מנטובה בכבוד

Fol. 280*b* :

דירוש בעקרי אמונת ישראל בקוצר כפי צורך השעה שלא לטעות בדברי הבל

Several other funeral orations are noted in the index, and the dates and names of persons and of places that are mentioned in different parts of the MS. will be found interesting.

There is an Italian note on fol. 376*b*, in which it is declared that there is nothing offensive in the present book towards any creed which is mentioned in the Bible, &c.

383.

Add. 27,182.—Paper, about 11¼ in. by 7, consisting of 244 leaves. Italian cursive hand. The autograph of Samuel Portaleone (compare Add. 27,123). The earlier leaves have suffered much from damp.

[ALM. COLL., no. 292.]

It contains short דרושים (largely taken from the apocryphal ספר הישר) on the events and ordinances contained in the Pentateuch (arranged in the order of the weekly sections), by Samuel ben Elisha Portaleone.

The first series of the דרושים ends on fol. 203*a*.

Foll. 204—230 contain חדושים on the weekly sections of Genesis and some other portions of the Pentateuch.

Fol. 231 contains an (incomplete) index, headed: סדר מזמורים השייכים אל הפרשיות לכוללם בתוך הדרשות לכל שבוע. But only מזמור ק״ד is placed against בראשית, the rest of the column for the Psalms not having been filled in.

Foll. 232—241 embody further ספורים from ספר הישר (בקיצור).

The rest of the MS. contains some Midrashic notes headed כללי מדרשי׳ וחידושים על התורה.

384.

Add. 26,895.—Paper, about 12¼ in. by 8⅝, consisting of 216 leaves. In different Italian and Hebrew hands, A.D. 1714-15.

It contains short מוסרים, or ethical discourses, on the pericopes of the Pentateuch, composed in Italian by Isaac Lampronti (the author of פחד יצחק), and translated into Hebrew by his pupils.†

The title on fol. 1*a*, evidently in Isaac Lampronti's own handwriting, is as follows:

"Documenti insegnati a' miei discepoli da me Isac Lampronti, maestro del ת״ת di Ferrara, dalla פ׳ כי תצא שנת התע״ד alla פ׳ כי תצא dell' anno התע״ה inclusivè, quali furono da essi tradotti in ebraico idioma e da me corretti."

The following signatures of Lampronti's pupils, in their Hebrew and Italian names, are found at the end of the various מוסרים:—

אברהם חי עניו, Abram Vita Uman (sometimes Umano or Humano); יצחק חזק, Isaac Forti; דוד חיים פנצי, David Vita Finzi; מצליח פיסארו, Prospero Pesaro; הלל אולמו, Lelio Olmo; יקותיאל אשכנזי, Consiglio Tedeschi; לוי חי מסולי, Levi Vita del Sole; אלישע מיכאל פנצי, Alessandro Micael Finzi; אברהם שבתי כהן, Abram Sabadin Coen; ברוך בר יצחק אשכנזי, Benedetto Todesco Venetiano; יואב ברוך לאמפרונטי, Pattolo Benedetto Lampronti. On fol. 11*a* is a signature in Italian only, which is not sufficiently readable.

† Cf. Monatschrift, 1900, p. 89.

Letters in Italian, relating to the death of יוסף חיים, uncle of Benetto (or Benedetto) Todesco, and to other subjects, are found on foll. 61, 62, 111, 112, and 115. There are also two Hebrew letters on foll. 113-14 composed by pupils of Isaac Lampronti.

Foll. 58*b*—60*b*, 63*b*—69*b*, 117*b*, 159*a*—160*b*, and foll. 214-15 are occupied with shorter exercises in translation from Italian into Hebrew.

The whole volume is indeed planned as a book of exercises in Hebrew composition.

The great veneration in which Isaac Lampronti was held by his pupils may be gathered from the various subscriptions at the end of the מוסרים; so *e.g.* on fol. 8*a*:—

קבלנו זה המוסר מאיש אשר את דכאי רוח יושיע ועל אויביו יתגבר ויצריח אף יריע, יבושו ויכלמו מבקשי נפשו, על אשר החזיק יד עני ואביון והלבישו, הה״ מעלת החכם והרופא רבנו, מצילנו ומגן בעדנו

Allowance has, however, to be made for the exaggerated phraseology of the time.

385–392.

Add. 27,159–27,166.—Paper, measuring about 8¾ in. by 6, and covering a series of eight bulky volumes. Cursive Italian hand (autograph), written between A.D. 1721 and 1767. The number of lines to a page varies from 23 to 36. [Alm. Coll., 269—276.]

The works of Moses David Valle, consisting of Ḳabbalistico-Midrashic commentaries on the books of the Old Testament.

Vol. I. (Add. 27,159) contains 1000 leaves. It begins with some quotations from רמב״ן, ס׳ פרדס רמונים, ס׳ עמק המלך, הרוקח, &c., and ends with Ḳabbalistic contemplations on the Creation, &c. (fol. 997*a*). The actual commentary begins with Gen. xv. on fol. 9*a*. Fol. 151*b sqq.*: פיר׳ שיר השירים

On the upper margin of fol. 9*a* the first date is given in the following note:—

שנת התפ״ב (A.D. 1721-2) חמל הש״י עלי והוציאני מקללה לברכה ומאפלה לאור גדול

Vol. II. (Add. 27,160) consists of 967 leaves. Beginning:—

צדיק מצרה נחלץ · · · צדיק זהו היסוד

End:—

הנמור עם דרנא דיליה דאיהי רזא דאלקי׳ וזהו ענין אמרו ישועות פני ואלקי

Vol. III. (Add. 27,161) has 896 leaves. Its contents, as given on fol. 1*a*, are as follows:—

1. ההודאה הוא פי׳ תהלים
2. קול מבשר פי׳ מלאכי
3. משמיע ישועה פי׳ עמוס
4. תשועת עולמים פי׳ הושע
5. ארץ החדשה פי׳ חגי
6. שמים החדשים פי׳ זכריה
7. מושיע חוסים פי׳ ישעיה
8. אגרת שלומים פי׳ חבקוק
9. שפה ברורה פי׳ צפניה
10. רגלי מבשר פי׳ נחום

Vol. IV. (Add. 27,162) numbers 1075 leaves, and its contents, given on fol. 1*b*, are as follows:—

1. שארית יעקב על מיכה
2. הרס אדום פי׳ עובדיה
3. דין עמים פי׳ יואל
4. מגלה עמוקות פי׳ איוב
5. מזרח השמש פי׳ יאושע (*sic*)
6. אור זרוע פי׳ שופטים
7. מושיע חוסים פי׳ שמואל א׳ וב׳
8. כסא נכון פי׳ מלכים א׳ וב׳
9. מרפא לשון פי׳ ירמיהו
10. כוס תנחומין פי׳ איכה
11. ממלכת כהנים פי׳ יחזקאל
12. עזרת ה׳ פי׳ עזרא
13. חדות ה׳ פי׳ נחמיה

Vol. V. (Add. 27,163) has 754 leaves, and bears the following title:—

חלק ראשון של ביאור התורה אשר חנן האלקים אל עבדו הצעיר משה דוד בכמ״ר שמואל ואלי נ״ע ברוך ה׳ יום יום יעמוס לנו האל ישועתנו סלה

The four preceding volumes have been marked by the author as חלק ראשון, חלק שני, &c.; but this part actually begins with Gen. i.

Vol. VI. (Add. 27,164) has 645 leaves, and contains the second part of the commentary on the Pentateuch.

Vol. VII. (Add. 27,165) numbers 1032 leaves. It begins with ביאור (ספר חמודות) ספר דניאל, and ends with ביאור השני של ספר תהלים (fol. 565*b* *sqq.*).

Vol. VIII. (Add. 27,166) contains 890 leaves. It opens with ביאור משנה תורה, and ends with another commentary on the Psalms (fol. 733*a* *sqq.*).

On the last page:—

ותהי השלמתו ביום ב׳ של חדש מנחם שנת התקכ״ו (A.D. 1766) ויהי רצון מלפני אלקי השמים שנזכה להללו בבית מקדשו וכו׳

For further particulars on the above volumes, see המזכיר, vi., pp. 49—51.

393.

Or. 4677.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 251 leaves, with generally 30 lines to a page. Different Italian hands of the seventeenth century.

ספר דברי חכמים, a collection of 416 short Talmudic and Midrashic expositions and comments by different writers, compiled by Joseph b. Solomon al-Ṣā'igh (אלצייג), who is himself the author of several of the pieces.

On fol. 7*a* is the following, in the compiler's own writing:—

יוסף בכה״ר שלמה אלצייג יצ״ו

אמר יוסף הנה נא הואלתי לכתוב על ספר מאמרים רבים עם צורתם ופירושם אשר מצאתי מפוזרים א׳ הנה וא׳ הנה ומה שאני שומע בכל יום וקראתי שמו דברי חכמים ·

דברי חכמים כדרבונות וכמשמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה א׳ · ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר ·

On fol. 1*a* (in two different hands):—

ספר דברי חכמים : להחכם המעולה כמה״רר יוסף בבה״ר שלמה אלצייג מ״כ : והוא באור מאמרים רבים וצורתם בלשון צח ובדרך ישר :

Foll. 3*a*—6*a* give a numbered table of the contents of the MS., no. 1 being פ׳ וזאת הברכה אשר בירך משה, and no. 416 (added in a different hand) משנת התודה ואיל נזיר וכו׳.

The following parts of the collection may here be noted:—

A series of notes, headed פ׳ מאמרים להה״ריט זלה״ה, extending from fol. 36*b* to 43*a*, beginning:—

כאמר שייך לפי דניאל · בהקדמתו אמ׳ ז״ל אלו זכיתם הייתם קורין כי לי בני ישראל עבדים ·

Fol. 45*b*:—

על פטירת החכם השלם החסיד הה״ר יום טוב הכהן זלה״ה · דרש לנפטר שדרש החכם השלם כ״ר יחיאל משולם מבלאניש יצ״ו

Fol. 50*b*:—

דרש להרא״ש זלה״ה · יסד אותו על מזלזלי התורה והמצוות בטוליטולה שנת סה״†

Fol. 65*a*:—

דרש לנפטר להה״ריק ז״ל

and fol. 67*b*:—

דרש לחנוכה להרא״ם ז״ל

† Edited from another MS. by Halberstam (Hildesheimer-Jubelschrift, Berlin, 1890).

Fol. 113*a* :—

הקדמה להרי"א ׳ לפטירת הר̄ יצחק פדווא ז"ל

Fol. 226*b* :—

דרש להחכם דון שמואל בן באן בנשת זצ"ל

Fol. 241*b* :—

דרש אירוסין להרשי ··

Among names given at the end of pieces may also be mentioned: מהר"ם ז"ל, ישראל דיקוריאל, ממההראם ז"ל, שלמה אלקאביץ הלוי, שלמה עאטיאס, לוי אבן חביב, מהר̄יץ, שמואל יפה, שמואל סבע.

On fol. 231*b* is a reference to החכם השלם הפילוסוף אבו חמד אלגלי (for אלגזאלי) בספרו הנכבד אשר נקרא בשם מאזני צדק† בביאור נ"ב ממנו

The name of the compiler frequently occurs at the end of pieces under the designation המעתיק.

394–396.

Or. 2482–2484.—Paper, measuring about 6 in. by 4¼. Three uniform volumes, consisting respectively of 313, 257, and 289 folios. Leaves are missing in vol. i. after foll. 161, 173, and 222; in vol. ii. after fol. 236; and in vol. iii. after foll. 1, 3, 5, 6, 104, and 272. Square Rabbinic character of the seventeenth century. In vol. iii. the last leaf has been supplied by a later hand.

The Muḳaddimāt, or introductions (in Arabic and Hebrew), to the weekly Parashiyyoth of the Pentateuch, by Samuel hā-Rofe al-Maghribī.‡

Vol. I.—מקדמה" בראשית, fol. 2*a*; מק׳ אלה תולדות נח, fol. 26*a*; מק׳ לך לך, fol. 39*a*; מק׳ וירא אליו יוי, fol. 51*a*; מק׳ ויהיו חיי שרה, fol. 64*a*; מק׳ אלה תולדות יצחק, fol. 77*a*; מק׳ ויצא יעקב, fol. 91*a*; מק׳ וישלח יעקב, fol. 103*a*; מק׳ וישב יעקב, fol. 117*a*; מק׳ ויהי מקץ, fol. 131*a*; מק׳ ויגש אליו יהודה, fol. 147*a*; מק׳ ויחי יעקב, fol. 161*a* (defective); מק׳ ואלה שמות, fol. 174*a*; מק׳ וארא, פרשת fol. 192*a*; מק׳ בא אל פרעה, fol. 209*a* (defective at the end); מק׳ ויהי בשלח, fol. 223*a*; מק׳ וישמע יתרו, fol. 240*a*; מק׳ ואלה המשפטים, fol. 269*a*; מק׳ ויקחו לי תרומה, fol. 285*a*; מק׳ ואתה תצוה, fol. 300*a*.

Vol. II.—מקדמת כי תשא, fol. 1*a*; מק׳ ויקהל משה, fol. 21*a*; מק׳ אלה פקודי, fol. 39*a*; מק׳ ויקרא, fol. 53*a*; מק׳ צו, fol. 67*a*; מק׳ שמיני, fol. 80*a*; מק׳ תזריע, fol. 100*a*; מק׳ זאת תהיה תורת המצורע, fol. 117*a*; מק׳ אחרי מות, fol. 134*a*; מק׳ קדושים תהיו, fol. 156*a*; מק׳ אמור אל הכהנים, fol. 173*a*; מק׳ בהר סיני, fol. 191*a*; מק׳ אם בחקותי, fol. 203*a*; מק׳ במדבר סיני, fol. 221*a*; מק׳ נשא, fol. 236*a* (defective).

Vol. III.—מקדמה" בהעלותך, fol. 1*a* (very defective); מק׳ שלח לך, fol. 6*a* (only the beginning); מק׳ קרח, fol. 7*a* (wanting the beginning); מק׳ חקת התורה, fol. 25*a* (title repeated, fol. 26*a*); מק׳ וירא בלק, fol. 44*a*; מק׳ פנחס, fol. 66*a*; מק׳ ראשי המטות, fol. 82*a* (defective at the end); מק׳ אלה מסעי, fol. 105*a*; מק׳ אלה הדברים, fol. 127*a*; מק׳ ואתחנן אל יוי, fol. 143*a*; מק׳ והיה עקב, fol. 164*a*; מק׳ ראה אנכי, fol. 181*a*; מק׳ שופטים ושוטרים, fol. 197*a*; מק׳ כי תצא, fol. 214*a*; מק׳ אתם נצבים והיה כי תבוא, fol. 230*a*; מק׳ פרשת האזינו, fol. 246*a*; מק׳ פרשת האזינו, fol. 262*a* (defective); מק׳ וזאת הברכה, fol. 284*a*.

The origin, sources, scope, and nature of the work are best explained by the author's own words in מקדמה" בראשית, fol. 3*b* *sqq.* :—

קאל מר׳ ור׳ השואל רחמי האל שמואל המלמד בן מר׳ ורב׳ משה בן מר׳ ור׳ חסדאל הנודע באבן אלסני נ"ע אנה למא כאן פי זמאננא הדה קד קלת אלעלום מן בינגא" נחן בקית אלפצל ואלפצילה וטמסת קלובנא אלנהאלה למא כאן נחן פיה מן אלאמור אלהאילה מן

† See Gosche, Ghazzâli's Leben und Werke, pp. 261, 262.

‡ Cf. Steinschn., Cat. Berlin, ii. 202; also Monatschrift, xlii. 189.

כתרת אלהמום ותראדף אלגׄמום לשדת עול הַגָּלוּת
הַמַּר הַקָּשֶׁה בעו׳ הר׳״ פעדם מן ביננא אלשאגׄל
ואלמשתגׄל וְכִמְעַט נִשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה פתחׄרׄד מן אהל
אלגׄוד ודוי אלהמם הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ מן אקלקתה
גׄירה אלדין וחרכתה גׄודת אליקין שכׄצא״ מן בקאיא
אלאעיאן״ ומן אלאצחאב ואלאכואן״ מן דוי אלאנסאב״
ואהל אלאדאב״ ממן עלת באלחכמה מדאיחהם״ ועצׄמת
באלפטנה מראתבהם מן אחסן באלמר טׄנה וצדק פי
אלמחבה יקינה״ פנסבני בגׄודת פצׄלא״ למא ליס אנא
לה אהלא״ ואכׄתאר חפצׄה את תרתיב מכׄתצר ישתמל
עלי מא וקפת עליה מן כלאם אלעלמא זכ׳ לב׳ מן
בעץׄ מעאני אלתורה ינ׳ ויא׳ יכון דלך בעבארה סהלה
קריבה לפהם מן הו מתלנא לאן כתב אלעלמא זכ׳ לב׳
שרוחאתהם מבניה עלי אצול אלכלאם וקואעד אללגׄה
גׄזירת אלמעאני דקיקה אלמבאני† יקצר פהם אהל הדא
אלזמאן מן הו בחאלנא ען תחציל גׄמלתהא פקצד
אלמולא פי דלך פאסתעטׄמת אלדכׄול פיה לקצר עלמי
ולמא אנא פיה מן שגׄל אלקלב מן אלחצר ואלצׄיק
פכרר רחמה את סואלה ואכד אקואלה פאסתענת
באת מתצׄרעא״ אליה סב׳ פי תכמיל קצדה וקלת מִי
אָנֹכִי פעזמת מתכלא״ עליה תע׳ אן אגׄמע מכׄתצר
אדכר פיה מא וצל אליה עלמי מן כלאם אלעלמא
זכ׳ לב׳ יכון מעתמדי פיה עלי גׄאלב כלאם אלאמאם
אלאסתאד המשכיל המזהיר אלשיך אבו אלפרגׄ פרקאן
אבן אסד זצׄל מע מא ינצׄאף אליה מן כלאם אלעלמא
רחמת אללה תע׳ עלי אלגׄמיע אלס׳ ואקצד כון דלך
בעבארה סהלה לטיפה במא יופקה את חתי תכון
מרגׄבה למן יקף עליהא לאלאשתגׄאל לאן אחד אסבאב
תרכה כון גׄאלב אלכתב אלמתצׄמנה אלשרוח אלואסעה
כתירת אלעבארה לגׄזר מעאניהא פאדא וקף עליהא
מן לא לה דרבה ילחקה אלמלל״ וידאכׄלה אלכסל״
פלדלך אגׄעל אגׄתהאדי פי אן תכון עבארת אלמכׄתצר
קצירה תקרב אלי פהם מן פיה אדנא בצירה וראית
אן אקדם עלי אלשרח דכר מזמור אלפרשה ופסוקים
תנוט בהא ממא דכרה סיׄדי אלמשאר אליה זכ׳ לב׳
מע מא ינצׄאף אליהא ואן אצׄיף אלי דלך מקדמה פי
אלכלאם פי מעאני אלפרשה עלי טריק אלגׄמלה אדכר
פיהא מא סמעתה מן אלנואדר ואטרׄז דלך בנצוץ
לאיקה בכל מוצׄע אן אמכן תטריזה לתציר בדלך
טריקה לוצול דלך אלי אלדהן ויקרב תנאולה ותכון
הדה אלמקדמה תוטיה למא יגׄי בעדהא מן אלשרח
בע׳ הב׳ יתברך וקד יכון פי בעץׄ אלמקדמאת אלמדכורה
שי מן טריק אלשרח ואדכר פי גׄאלבהא מא ימכן דכרה
מן אלתנביה עלי תאמל אפעאלה תע׳ ועלי אלאעתבאר
בעבארה אלאכׄיאר״ וגׄוב אלסלוך פי טרק אלאבראר״
ואבין פיהא מא ינאסב בעצׄה בעץׄ מן אלאכׄיאר כל
מקדמה בשי ממא תצׄמנה אלכתב אלמקדסה מן
אלמואעיד אלגׄלילה אלתי אועד את בהא שעבה
אלמקדס מסתעינא״ פי דלך בה סב׳ ראגׄבא״ אליה
פי אלתפצׄל בתסהילה בְּרַחֲמָיו הָרַבִּים

Compare also fol. 21*a* :—

בְּשֵׁם יְיָ אֵל עוֹלָם ית׳ שמ׳ קאל אלעבד אלפקיר אלי
אללה תע׳ אלראגׄי עפוה וגׄפראנה מר׳ ור׳ ועט׳ ראש׳
שְׁמוּאֵל הָרוֹפֵא תְּנַצְּבֵה בֶּן מר׳ ורב׳ מֹשֶׁה נבׄע בן מר׳
ור׳ יְשׁוּעָה נׄע אלמגׄרבי אלאצל בעד חמד את עלי
עצׄים אפעאלה ושכרה עלי כתרת״ אפצׄאלה אנני למא
תכׄמת בין אלסאדאת אלגׄמאעה בר׳ יה׳ פי אלאמור
אלשרעייה כנת פי כל שבת אתכלם בינהם פי בית
הַכְּנֶסֶת תב׳ ות׳ פי מעאני אלפרשה אלתי תקרא פי
תלך אלשבת פכנת אחתגׄת אלי דכר צדר קבל אלשרח
פכנת אולף דלך אלצדר ואקולה ואשרח אלמזמור אלתי
יליק בדלך אלפר׳ ואכׄתם בעדה בשי יליק באלשָׁלִיחַ
עה ובאלנְבִיאִים כאפה פלמא אנתהית מן דלך פי אול
סנה אתבתתהא וכתבתהא פי הדא אלכתאב ואצׄפתה
אלי אלשרח אלדי אלפתה עלי טריק אלמסלה ואלגׄואב
וצאר מסתמר אלקראאה עלי אלתרתיב אלמדכור פיה
אול דלך מקדמה עלי פרשת בראשית

The arrangement of the work may be best described by the following analysis of מקדמה״ ואלה שמות (vol. i., foll. 174—191).

† Subsequently written over the line.

Beginning:—

בשם יוי אל עולם ית׳ ש׳
מקדמת ואלה שמות עליהא
[Ps. xciv.] מן אלמזמורים אֵל נְקָמוֹת יְיָ
[Heb. text of Ps. cv. ומן אלפסוקים
23—25 ; xxxiii. 10 ; xcv. 3.]
קול תם איצא
אלכלאם פי מעאניהא עלי טריק
אלגמלה מקדמה עלי אלשרח
בעזרת הבורא יתברך וישתבח

This section begins (fol. 174*b*): אלחמד ללה (in some Mukaddimāt תבארך אללה). It ends (fol. 186*a*) with the following formula:—

יקרב השם יתעלה בשורותיו הטובים בחיינו . ובחייכם ובחיי כל בית ישראל במהרה ובזמן קרוב ואמרו אמן

It is followed by:—

בְּשֵׁם יְיָ אֵל עוֹלָם ית׳
שמו מקדמת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
בְּשֵׁם הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ
וְהַגּוֹאֵל הַמַּשְׁקִיף בְּחֶמְלָתוֹ עַל
עָנִי עַמּוֹ ישראל :

The Hebrew text of the following passages from the Prophets and the Psalms is subjoined: Hos. ii. 1; Ezek. xxxvi. 37-38; Zech. x. 8-9; Is. lxv. 23, 9; lxi. 9; lxvi. 22; Ps. cv. 23—27; Is. xxx. 19—21; Zech. ix. 12; Mal. iii. 23; Nah. ii. 1; Is. xl. 9-10; Zeph. iii. 14; Is. lxii. 11-12; xlix. 7; Jer. l. 33-34; Is. lix. 15—20; xliv. 23; lii. 9-10.

Then follows (fol. 188*b*) a Hebrew piece commencing:—

אֶקַּח רְשׁוּת מֵאֵת הָאֵל אֲשֶׁר הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם וגו׳

Then (fol. 189*a*):—

אלחמד ללה מאלך
אלמלך וליס לה פי אלמלך מנאצבא״ וגו׳

This Arabic section is followed by the Masoretic section, beginning (fol. 190*a*) ובעד פאן הדה אלפר׳ קד אחתות, on the number of סדרים and פסוקים and the differences between Ben Asher and Ben Naftali, at the end of which the Psalm (xciv.) is again mentioned (יקול אלמזמור). The Mukaddimah is concluded by a Hebrew section beginning וְשָׁלוֹם רַב לְאֵין קֵצָה (in most Mukaddimāt ושלומות רבות) and the text of the Psalm. Rubrical direction after תם יקדש : ושלום רב וכו׳. Then Ps. xciv. in full.

The Masoretic sections of all the Mukaddimāt have been published from the present MSS. by Dr. Ginsburg in vol. iii. of his Masora, pp. 6—14.

In Or. 2483 (fol. 220*b*, at the end of ויקרא) is the following scribe's colophon:—

וכתב זה הספר הע׳ הצ׳ עפר רגלי הסופרים אברהם כהן בן מרדכי כהן בן חיים כהן נ״ע הישבבמא אכיר

In Or. 2484 (fol. 126*b*, at the end of במדבר):

כמל ספר דברים (for במדבר) בעזרת משפיל ומרים נכתב זה הספר על שם הבחור היקר יוסף כהן בן אברהם כהן האל יזכהו להגות בת׳ אמן ·
וכתב אותה (*sic*) ··· אברהם כהן בן מרדכי כהן וכו׳

This MS. was, accordingly, written by Abraham b. Mordecai Kohen for his son Joseph. The name of the latter (sometimes in full, Joseph b. Abraham b. Mordecai) is written underneath the title of each Mukaddimah.

In addition, under the entry of the first owner's name, in Or. 2482, fol. 2*a*:—

אנתקל בחכם אלביע מן מלך כהר׳ יפת ·· אלי מלך הצעיר ··· בן ישועה נ״ע ידיע פירוז (?)

On fol. 1*b* of the same MS.:—

מלך שלמה כהן בן רבי יוסף כהן בן מרדכי כהן נבנס האל יזכהו להגות בת׳ אכיר

397.

Or. 2485.—Paper, about 6⅛ in. by 4¼, consisting of 206 leaves. One leaf is missing after fol. 125. Square and Rabbinic character of the seventeenth to eighteenth century.

Foll. 1 and 137 are due to later hands. Foll. 205 and 206, which are appended, originally belonged to another MS.

The first volume of the Mukaddimāt of Samuel hā-Rofe al-Maghribī, described under the preceding number.

Contents: מקדמה בראשית, fol. 1*a*; מק׳ אלה תולדות נח, fol. 28*a*; מק׳ לך לך, fol. 43*a*; מק׳ וירא אליו יוי, fol. 56*a*; מק׳ ויהיו חיי שרה, fol. 71*a*; מק׳ ואלה תולדות יצחק, fol. 84*a*; מק׳ ויצא יעקב, fol. 98*a*; מק׳ וישלח יעקב, fol. 112*a*; מק׳ וישב יעקב, fol. 126*a* (imperfect at the beginning); מק׳ ויהי מקץ, fol. 138*a*; מק׳ ויגש אליו יהודה, fol. 155*a*; מק׳ ויחי יעקב, fol. 170*a*; מק׳ ואלה שמות, fol. 187*a*; a fragment of מק׳ כי תשא, fol. 205*a* (corresponding to MS. Or. 2483, fol. 14*a*, line 11, to fol. 16*a*, line 5); a fragment of מק׳ ויקהל, fol. 206*a* (corresponding to MS. Or. 2483, fol. 22*b*, line 2, to fol. 23*b*, line 2).

The name of משה רופא בן משה המלמד (the first owner of the MS.) is written underneath the titles of most of the Mukaddimāt. On fol. 125*b* יוסף הרפא בן משה הרפא speaks of himself as the owner. On fol. 111*b* (in a rather small hand) is entered the birth of a child named Abraham, בליל שביעי עצרת, in the year A.M. 5603 (A.D. 1842).

TALMUD AND HALĀKHAH.

A. MISHNAH AND GEMARA.

398.

Or. 5531.—Fourteen large vellum leaves (from the Cairo Genizah), in the following order:—

I. Foll. 1-2. Upper portions of consecutive leaves, in a fine square Spanish hand of probably the twelfth century. In fol. 1 seventeen lines or parts of lines have been preserved, and in fol. 2 the number of preserved lines or parts of lines is fifteen. A complete page may have had between 30 and 32 lines.

Fragments of שבת, covering portions of foll. 5 and 6 of the printed editions.

Beginning of fol. 1*a*:—

קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל

Beginning of fol. 2*a*:—

וכרמלית אינן לא ברשות היחיד ולא ברשות הרבים

II. Fol. 3. A slightly damaged leaf, measuring about 11¼ in. by 10, with 30 lines to a page. An oriental square hand of probably the twelfth century.

A fragment of בבא קמא, covering portions of foll. 118 and 119 of the printed editions.

Beginning:—

לוקחין מהן מדבריות אין לוקחין מהן כללו של דבר

End:—

ושני חוטין העליונים מפני שהן שלו ולא יסרוק את הבגד לשתיו

III. Fol. 4. A somewhat damaged leaf, measuring (in its present condition) about 10¾ in. by 10, with 33 lines to a page. The writing is similar to that of the preceding fragment, and belongs to the same period.

A fragment of בבא מציעא, containing portions of foll. 82 and 83 of the printed text (end of פרק ו' and beginning of פרק ז').

Beginning:—

לבעל חוב שקונה משכון שנ ולך תהיה [צדקה] אם אינו קונה צדקה כנין

End (very much blurred):—

[ש]דומין לחיה ביער תזרח הש[מש]

IV. Foll. 5-6. Upper portions of consecutive leaves, in what appears to be a Spanish square hand of the twelfth century. In fol. 1 twenty-four lines or parts of lines have been preserved, and in fol. 2 the number of preserved lines or parts of lines is twenty-three. A complete page may have had between 38 and 40 lines.

A fragment of בבא מציעא, containing portions of foll. 85—87 of the printed editions.

Beginning of fol. 5*a*:—

··· יומין הוה בדיק נפשיה שנר תנורא סליק יתיב בנוה

Beginning of fol. 6*a*:—

[אכ]אי קא מחרבת ליה נח זעפא ר' שמעון בן הלפתא (MS. apparently חילפותא) בעל בשר הוה

There are some variant readings in the margin, and also corrections within the lines. The text also contains a number of readings differing from the printed editions. One may here note that the reading כי שביש קריא (fol. 5*a*, line 8, where the printed text has קיש קיש קריא) is apparently a corruption of כיש כיש קריא.

V. Foll. 7—10, measuring (in the largest preserved dimensions) about 13 in. by 10, with 40 lines to a page in foll. 7 and 10, and 49 in foll. 8 and 9. Written in an oriental square Rabbinic hand, and apparently belonging to the thirteenth or fourteenth century.

Fragments of הלכות גדולות, covering portions of foll. 9, 10; 27; 48, 49; 72, 73 (edit. Venice, 1548).

VI. Fol. 11, apparently part of the same MS. as no. v., with 39 lines to a page.

A fragment coinciding with parts of foll. 23 and 24 of הלכות גדולות (in the edition mentioned), but introducing one reference to רב שלום ריש מתיבת' (verso, line 12), and another reference to רב צמח בר פלטוי ריש מתיבתא (verso, line 9 from bottom), as in the מקיצי נרדמים edition (Berlin, 1888—92). The subject treated on is מילה.

VII. Fol. 12. A leaf, much damaged, with 40 lines to a page, apparently part of the same MS. as nos. v. and vi. It forms part of כתובות in הלכות גדולות.

Beginning :—

.... בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי א'
להו .... [רא]שונה נשבעת לשנייה ושנייה לשלישית
.... קסבר תנא קמא בעל חוב מאוחר

End :—

בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום כמאן
כי האי תנא .... ואחריך לפל' ירד ראשון ומכר

See edit. Venice, fol. 73.

VIII. Foll. 13 and 14. Two considerably damaged leaves, of about the same dimensions as nos. v.—vii., with 40 lines to a page. Written in a fine square Rabbinic hand of the twelfth or thirteenth century.

The contents appear to be part of an early compilation (possibly a kind of מעמדות taken from Talmudical sources).

Beginning of fol. 13*a* :—

..... שלשה משמרות היו מקריבין שנים שנים שהם
ששה כבשים

Beginning of fol. 13*b* :—

ספדיה לרב זביד מנהרדעא שלא בפניו

(partly agreeing with a passage in מועד קטן, fol. 27*b*).

Beginning of fol. 14*a* :—

· שבת בראשית ר' יוסי בר' יהוד' או' אינו צריך
הרי הוא או' תספרו חמשים

Compare Talm. Babli, מנחות, fol. 65*b*.

Beginning of fol. 14*b* :—

שלשים בפרסת הרגל שהם ששה בכל אצבע עשרה
בקרצול

399.

Or. 5530.—Vellum, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{1}{2}$, consisting of 12 leaves, with 24 lines to a page. All the leaves are more or less damaged. Written in a good Spanish hand of probably the twelfth to thirteenth century.

[Cairo Genizah.]

Fragments of פסחים. Foll. 1—6 tally with foll. 52*b*—56*a* of the printed editions. The first words on fol. 52*b* are או אין הלכה כר' שמ[עון] (about the middle of fol. 52*b* in the printed text). The last words on fol. 6*b* are באותה שעה (about the middle of fol. 56*a* of the printed text).

The first four lines of fol. 7*a* agree with the end of fol. 57*b*, containing the conclusion of מקום שנהגו (פרק ד'). Then follows ערבי פסחים (פרק י'), and the text is then continued to the end of fol. 105*b* (the same פרק). The MS., therefore, here follows the arrangement of Alfasi, omitting the פרקים which have

no bearing on Jewish life out of Palestine. The text of the MS. also differs frequently from the wording of the printed form. The text of the Mishnah is given in its entirety before the גמרא of a פרק begins.

400.

Harley 5508.—Vellum, about 11 in. by 9¼, consisting of 236 leaves. The first 228 leaves make up 28 quires of 8 leaves each, and one quire (the twenty-fourth) of 6 leaves; but the first leaf of the first quire (containing the beginning of ראש השנה, *vide infra*) is missing, and the last leaf of the third quire has been cancelled. The gathering of the last 8 leaves is uncertain; a leaf has been cancelled after foll. 231 and 232 respectively, and 2 leaves are probably missing at the end. The number of lines to a page is mostly 37. The writing, which is in different inks (so blurred in parts that the text is hardly readable) and apparently by different hands, stands a little below the ruled line, and is in the Spanish square character, verging a little towards the Rabbinic style. It was probably written in the twelfth or thirteenth century.

It contains a portion of the Babylonian Talmud, viz. the following eight tractates of סדר מועד :—

1. ראש השנה, foll. 1*a*—22*b*; defective at the beginning and end (fol. 23*a* being blank).

2. יומא, foll. 23*b*—70*b*; defective at the end (fol. 71*a* being blank).

3. חגיגה, foll. 71*b*—90*a*.

4. ביצה, foll. 90*b*—118*b*.

5. מגילה, foll. 119*a*—152*a*.

6. סוכה, foll. 152*b*—188*b*.

7. מועד קטן, foll. 189*a*—212*b*.

8. תענית, foll. 213*a*—236*b*; defective at the end.

The blank pages (foll. 23*a* and 71*a*) are due to the fact that foll. 23 and 71 respectively begin fresh quires, which were written by different hands from the portions which in each case precede them, and that the fresh scribes began new tractates. The concluding portions of the preceding tractates have thus been left out.

The Mishnah of each פרק is not divided into small sections, as in the printed copies of the Talmud, but is given in its entirety before the גמרא begins. At the end of each פרק of the Mishnah stands the phrase סליק פרקא, and a few words of the Mishnah are repeated as a heading to the גמרא that treats on that part.

At the end of each פרק of the גמרא, the words הדרן עלך ···· , and at the end of a מסכתא, סליקא מסכת ····· are used, as in the printed editions.

The text differs, here and there, considerably from the printed editions, and (notwithstanding the unsatisfactory state of various parts) a collation would be useful.

There are marginal notes in various parts of the MS., which supply different and sometimes fuller readings.

401.

Or. 5528.—Four vellum leaves, measuring about 14½ in. by 12¾. There are three columns to a page, with 32 lines to a column. The last leaf is very badly mutilated, and the first three leaves are also damaged. Greek square writing of the eleventh or twelfth century.

[Cairo Genizah.]

A portion of the Talmudic tractate סנהדרין, extending from about the middle of fol. 105*a* to line 9 of fol. 108*b* (Ed. Pr., Venice, 1520).

The text is very faulty, notwithstanding the fine appearance of the MS., and a number of passages have been entirely omitted by the scribe. The omissions have, however, been supplied in the margin by an Italian cursive

hand of the fifteenth or sixteenth century; but the addition at the foot of col. 3 on fol. 3*b* (on נחוי) is, in part, absent in the printed editions of the Talmud. The piece referring to Jesus Christ, which is found in the Ed. Pr. on fol. 107*b*, is also given here (end of col. 3 on fol. 3*b*, and coll. 1, 2 on fol. 4*a*); but in this instance also have omissions been supplied (with some variations, however) by the later hand already mentioned.

402.

Add. 25,717.—Vellum, about 12½ in. by 10⅛, consisting of 102 leaves. Foll. 1—101 form thirteen quires of originally eight leaves each; but one leaf is missing in the seventh quire (after fol. 52), and in the ninth quire two leaves are wanting (after fol. 66). Fol. 102 begins a new quire, the subsequent leaves of which, together with (no doubt) several other quires, are missing now. About a quire is also wanting at the beginning. Each page on foll. 1—88 is divided into two columns of 30 lines each, but on foll. 89—102 the page consists of a single column of 30 lines. The writing, which stands between the ruled lines, is in a good square character of the Greek style, verging a little towards the Rabbinic hand (cf. plate xxii. of Facsimiles, belonging to Dr. Neubauer's Catalogue). It was probably written at the end of the thirteenth or the beginning of the fourteenth century.

It contains a small portion of the Babylonian Talmud, viz. the following three tractates of סדר קדשים :—

1. בכורות. Foll. 1*a*—44*a*. The greater portion of the first פרק is missing. The first words are אימ׳ קללה הוא שדי קללה עלויה (see the printed edition, דף ח׳ עמוד ב׳).

2. ערכין. Foll. 44*b*—72*b*, col. 1. The two missing leaves after fol. 66 contained a small portion of the seventh פרק and a larger portion of the eighth.

3. כריתות. Foll. 72*b*, col. 2—102*b*.

The Mishnah of each פרק is given in its entirety before the גמרא begins, as in Harley 5508, and Or. 5530, and the phrases סליק פרקא, &c., are also used in the same manner as in the Harley MS. (the only variation being סליקא לה מסכת ··· for סליקא מסכת ···).

This MS. is, unlike Harley 5508, exceedingly well written, and a collation with the printed text would be useful. The marginal notes, in a later cursive hand, represent a small attempt at comparing the printed text with the MS.

403.

Or. 2822.—Paper, about 11¼ in. by 8¼, consisting of 371 leaves (besides three large modern sheets at the end). The number of lines of Rabbinic writing is usually 40, but that of the square writing (on the inner part of the page) varies very considerably. The volume is imperfect at the beginning, and a portion is also missing after fol. 22. Hispano-oriental characters of the sixteenth century, with marginal notes and additional comments, partly in the author's handwriting. A number of leaves are stained and otherwise damaged.

Vol. I. of a portion of the תלמוד ירושלמי,† with a commentary by Solomon b. Joseph Syrillio. The edition of מס׳ ברכות (M. Leh-

---

† On fol. 1*a* (a recent fly-leaf) is the following title: תלמוד ירושלמי ברכות וזרעים ושקלים עם ביאור ופירוש מופלא מהרב הגאון הגדול ראשון לציון כמהר״ר שלמה סריליו זלה״ה והגהות בפני עצמם ממני הצעיר יאודה זרחיה אזולאי ס״ט

mann, Mainz, 1875) was printed from this MS.†

It contains :—

I. The commentator's preface and introductory chapters. Fol. 2*a*.

(*a*) The beginning of the preface is wanting, and the extant portion is mutilated. The missing part has been supplied by Lehmann from the portion published by Yehudah Zeraḥya Azulai at Vienna. In Lehmann's הקדמה the remark is made that בליס היה אז הכי׳ עוד שלם בידו

(*b*) החלק הראשון : מורה מקום לכל הספר. Fol. 3*a*.

The order of the מסכתות is: ברכות, פאה, דמאי, כלאים, שביעית, תרומות, מעשרות, חלה, ערלה, מעש׳ שני, בכורים, שקלים, עדויות‡.

This part contains constant references to the Talmud Babli, Tosefta, Sifra, and Sifri.

(*c*) החלק השני : והוא פי׳ חלק המלות הזרות שלא נתבארו בערוך. Fol. 21*b*.

This chapter is defective at the end.

(*d*) The order of the Amoraïm mentioned in the Talmud Yerushalmi whose names do not occur in the Babli. Fol. 23*a*.

This part is defective at the beginning.

(*e*) החלק הרביעי. Fol. 24*a*.

In this portion the author explains the *rationale* for the sequence of the מסכתות; but מעשר שני, instead of following ערלה as under (*b*), precedes חלה in the present enumeration.

It will be seen later on that in the text the order of (*e*) is followed, only שקלים being introduced to interrupt that order after כלאים.

On fol. 25*a* is Syrillio's poem beginning אנצח לאל מרים שפלים, and on the preceding page (in the author's own writing): אמר הכותב מפני שרציתי להדפיס המסכתות האלו וכו׳

II. The text of the Yerushalmi, with Syrillio's commentary.

(*a*) ברכות, fol. 25*b*; (*b*) פאה, fol. 102*a*; (*c*) דמאי, fol. 165*a*; (*d*) כלאים, fol. 226*a*; (*e*) שקלים, fol. 309*a*. The last-named מסכתא (heading: פי׳ למסכת שקלים בס׳ד׳) interrupts the order of the מסכתות in סדר זרעים, as already mentioned.

The end of שקלים (after מוספי שבת ומוספי ר״ח מוספי שבת קודמין) is missing, and is replaced on the upper part of fol. 369*a* by a piece beginning :—

קרבנות הצבור ׳ ט ׳ והיה לבני ישראל ׳ ׳ במותר תרומת הקופות הכתוב מדבר ׳ ׳ ׳ ׳ ׳ י׳ לבני ישראל בשיירי הלשכה וכו׳

End :—

וכן הוא או׳ לבני ישראל

This stands in some relation to שקלים פ׳ד.

Foll. 370*a*—371*a* contain various Talmudical notes in Syrillio's writing.

At the end of this volume are three folded leaves of recent date, in a German cursive hand, containing notes on Talmudical portions beginning on fol. 143*b* of the same MS.

404.

Or. 2823.—Paper, containing 367 leaves, almost entirely conforming in externals to the preceding number, the writing being also by the same hand.

Vol. I. of the Talmud Yerushalmi, with Solomon Syrillio's commentary.

---

† The Editor's Preface should be read carefully, as it contains all the necessary information on Sol. Syrillio, the history of the present MS., and the Yerushalmi text embodied in it. It is there also shown that the codex, copied out by a scribe for the author, was subsequently revised by the latter.

‡ See שם הגדולים, under מהר״ר שלמה סירילייו, where the statement is made that Syrillio himself compiled a גמרא on עדויות.

It contains :—

(*a*) שביעית†, fol. 1*a*; (*b*) תרומות, fol. 106*b*; (*c*) מעשרות, fol. 201*a*; (*d*) מעשר שני, fol. 238*a*.

Foll. 292*a*—293*a* contain some verses and notes in different hands of apparently the seventeenth century. On fol. 292*a*, a poem beginning לחן אודה · · לבב) יודה עבד בכל לבו; acrostic apparently ישורן). On fol. 292*b*, another beginning תחנה כמו כל) העבד בא לדרוש ברואי; latter part showing the acr. יעקב חרג). On fol. 293*a*: לחן שער הרחמים) אל גדול ונורא; the following lines showing the acr. ישראל).

Then (*e*) העתק שני ממס׳ שביעית, fol. 294*a*; (*f*) העתק שני ממסכת דמאי, fol. 311*a*.

No. (*e*), partly written in a more decidedly oriental hand, contains the first פרק entire, and a fragment of the second פרק; in no. (*f*) the last פרק is imperfect at the end, and there is also a lacuna after fol. 367.

On the margin of fol. 316*a sqq.* are the following poems: כמו שערי רחמים) אשחר פני אב או כמו על משכבי; all the other verses beginning צדיק. At the end: כמו שהבטחתנו ע״י יואל בן פתואל וכו׳); (בקשה לחן יום אמון זה) יתפלא האדם); שומע צעקה; (לחן עת שערי רצון) העבד יש׳ בא לפני קונו; בקשה) אשרי האיש ישר לבב; (לחן שער הרחמים) alphabetical, followed by some other verses); יודו; (לחן אם אפס רובע הקב) אם אפס זכות האבות לחן) העבד בא; (לחן עת שערי רצון) שמך אל חי אדון עולם; acr. יעקב נקרא ישראל חזק). The acrostic ישראל is found in most of the other hymns just named.

On the margin of fol. 1*a* is the following note:—

קניתיו לי לשמי ולזרעי מיורשי הרב הנזכר זלה״ה
יאודה זרחיה אזולאי ס״ט

Dr. Lehmann considers that the רב הנזכר must be Solomon Syrillio himself, Yehûdah Zeraḥyah Azalaï having purchased the MS. from his heirs.

The name יאודה אזולאי is also written on the lower margin of fol. 368*b*.

† Note the designation כלל גדול זוטא and כלל גדול רבא for פרקים 7 and 8.

405.

Or. 2824.—Paper, about 8¼ in. by 6¼, consisting of 180 leaves, with usually 24 lines to a page. Oriental writing of the sixteenth century. Defective at the beginning and the end.

Vol. III. of the Talmud Yerushalmi, with Solomon Syrillio's Commentary, though not uniform in size, &c., with the two preceding volumes.

(*a*) חלה, fol. 1*a*; defective at the beginning. The פי׳ על ירושלמי ends on fol. 50*b*; then לשון ירושלמי ממסכת חלה בס״ד

(*b*) ערלה. α. פירוש†, fol. 71*b*; β. לשון ירושלמי†, fol. 118*a*.

(*c*) בכורים. α. פירוש על ירושלמי†, fol. 135*a*; β. לשון ירושלמי†, fol. 165*b*.

At the end of (*c*) α. is the following:—

הדרן עלך כיצד מפרישין וסליקא לה מסכת בכורים בס״ד וסימנהון דפירקין יש בכורים מפרישין וסליקו להו תליסר מכילן ברחמי שמיא אֹנֹסֹו אֹכֹיֹר

The catch-word at the bottom of fol. 180*b* is פי׳ מסכת, without saying which מסכתא, but no doubt עדיות is meant. See Or. 2822, under I. (*b*).

On the margin of fol. 1*a*:—

מוהר״ש סירי[לייו] על הירושלמי לסדר זרעים חלה ערלה עם עדיות ס״ט

406.

Or. 2419.—Paper, about 11½ to 11⅞ in. by 7⅝, consisting of 140 leaves. Each page is divided into two columns, with 40 to 63 lines to a

† These sub-titles are in a more recent hand.

column. Yemenite Rabbinic writing of the seventeenth century. Imperfect at the beginning and the end. A few leaves are slightly damaged.

אגדת התלמוד, a collection of Agādōth occurring in the Talmud. The עין יעקב and similar collections should be compared with it.

Foll. 1*a*—13*b* contain an index of Biblical passages referred to in the body of the work. Probably two leaves are missing at the beginning, as the index begins in the middle of פרשת בשלח.

On fol. 13*b* (immediately following the portion just mentioned):—

להיות שאין כל אדם בקי בסדור המסכתות זו אחר זו ···· ראינו לכתוב סדורן ולכתוב בכמה עלין מהספר הזה הובאה כל מסכתא ומסכתא להקל על כל אדם: כי זה היה תכלית מחבר זה הספר ר״ל הקלות לבד והקלות הוקל בעיניו ולכן לא רצה להזכיר שמו כי אין לו בזה כי אם העמל לבד לא זולת זה ולכן ראינו לקיים כוונתו בכל אופן

The list of מסכתות below the above is, however, not quite complete. The title אגדת התלמוד stands after this list.

Foll. 14*a*—19*b* are leaves from another collection of Agādōth from the tractate ברכות. Fol. 14*a* begins רבי בתר צלותיה אמר. The heading on fol. 17*a* is מדרשים נלקטים מהירושלמי; beginning: אמר רבי לוי כנור היה תלוי כנגד חלונו של דוד

The work proper begins on fol. 20*a*.

Heading:—

בשם היודע ועד״ אתחיל לכתוב סדר מועד״

This heading, together with the first two lines of the text (תניא רבי אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה וכו׳), is also given at the bottom of fol. 13*b*, col. 2. It is to be noted that the compiler treated the tractate ברכות as a part of סדר מועד. The tractate שבת follows ברכות as part of the same Séder.

סדר נשים begins on fol. 63*a*, סדר ישועות (*i.e.* נזיקין) on fol. 86*a*, and סדר קדשים on fol. 130*a*. Séder טהרות is, in the present condition of the MS., not represented at all.

407.

Or. 2591.—Paper, about 7¾ in. by 5¾, consisting of 271 leaves. The number of lines to a page varies considerably. Italian cursive writing of the eighteenth century. Leaves are wanting after foll. 13, 14.

It contains:—

I. Abraham del Vecchio's notes (known as תקוני הרי״ף) on ברכות and הלכות קטנות† (see Add. 26,992, &c.). Fol. 2*a*.

Beginning:—

פ״א דף ג׳ ע״א ר״י דיבור ב׳ שיטה ג׳ דכתיב באשמורת צ״ל האשמורת שופטים

ברכות breaks off on fol. 13*b* in the earlier portions of פרק ו׳ (catchword: ולבסוף).

On fol. 14*a* (before the part headed הלכות ציצית) is the subscription:—

(והדרן עלך הל׳ תפילין)

At the end (fol. 14*b*):—

(והדרן עלך הלכות ציצית) וסליקו להו הלכות קטנות

Among the authorities constantly referred to are Isaac Alfasi, Rashi and Asher b. Yeḥiel. Solomon b. Adereth is also often quoted.

II. An index to the Agādōth of the Talmud. Fol. 15*a*. Defective at the beginning.

The Agādōth of which the first word begins with the letter א stand first, then come those beginning with ב, and so on. The order followed under each letter is that of the tractates of the Talmud, Agādōth from the Yerushalmi being given after the Babli. The quotations

† The title on fol. 2*a* is mutilated:—

מסכת ב···

הרי אלו לפניך תקונים על הלכות···

from the opening of the various pieces sometimes extend over several sentences.

On fol. 1*b* is the title ספר הזכרונות.

408.

Add. 27,194.—Paper, about 8 in. by 5⅝, consisting of 176 leaves, with 27 to 51 lines to a page. The MS. is very imperfect, a considerable number of leaves having been left blank after foll. 41, 66, and 140. It is also unfinished at the end. The original arrangement of quires of 12 leaves each is, however, clear from the catchwords on foll. 12, 24, 36, 76, etc. A Franco-German Rabbinic hand (showing Italian influence) of apparently the fifteenth century.

[Alm. Coll. 308.]

The Commentary of Ḥananēl b. Ḥūshīēl[a] on the undermentioned treatises belonging to סדר נזיקין:—

1. בבא קמא. Fol. 3*a*.

Beginning†:—

ארבעה אבות נזיקין ··· ובעינן מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות ··· גבי שבת תנן אבות ··· פי׳ אבות זורע תולדת נוטע וכיוצא בו

Last extant words (in שור שנגח ד׳ וה׳):—

וכן לכל חודש כאשר כבר

2. בבא מציעא. Fol. 42*a*.

Superscription:—

אתחיל לכתוב פירוש בבא מציעא לרבינו חננאל זלה״ה

Similarly also for סנהדרין (no. 3).

Beginning:—

שנים אוחזין ···· ואקשי׳ עלה למה לי למתנא תוב זה אומר כולה שלי

Last words (in הזהב):—

פי׳ באמונה כגון שאמ׳ לו אני

(catchword: מאמינה)

3. סנהדרין. Fol. 67*a*.

Beginning:—

דיני ממונות ··· אוקמה רבבהו (corrected: ר׳ אבהו) למתני׳ הכי דיני ממונות בג׳ ··· ומקשי׳ חבלות

On fol. 124*b* (in ארבע מיתות) is the following marginal note by the original scribe relating to a lacuna:—

צריך הנה קונטרס שלם חלק כי כך מצאנו חסר

The next two leaves, containing the latter portion of the tenth Pérek, end (fol. 126*b*):—

וזוממיהן בחנק · שנ׳ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ·· ולא לאחותו

There appears to have been no commentary to פרק חלק, for the subscription is:—

הדרן עלך אלו הן הנחנקין וסליקא לה מסכת סנהדרים שבח ותהילה ליוצר הרים

4. מכות. Fol. 127*a*.

Superscription:—

בשם המראה במצרים אותות׳ אתחיל לכתוב מסכת מכות

The MS. does not contain more than the printed text after ורבו עליו (see fol. 128*a* near the end), where the editors have the note: כאן חסרים מן הכתב שיטין וחצי

Last extant words (as also in the printed text): לאיתתיה קם ליה, the scribe writing on the margin:—

לא מצאתי יותר בהעתק

5. שבועות. Fol. 141*a*.

Superscription:—

בשם אל דיעות אתחיל ואסיים פירוש מסכת שבועות ממטבע רבי׳ חננאל

Beginning:—

שבועות ··· מכדי תנא ממכות (MS. מאבות) סליק· כלו׳ מסכת מכות השלים

---

[a] See Berliner's מגדל חננאל, and Lit. d. Orients, 1850, No. 16; also Talmud, Wilna edition, 1880—86.

† The apparently original title פירוש מבבא קמא לרבינו חננאל זלה״ה is found in square characters on fol. 2*a*.

Last words (near the beginning of שבועת (MS. הדיינין) הדיינין):—

ומשביעו בתפשת חפצא בידיה וכן הלכה · והא דאמ׳ רב פפא

Owners' names: (1) fol. 1*a*, שלמה בן אברהם. (2) fol. 3*a*, ראובן בן דוד מפירושה.

Censors: (1) fol. 175*a*, Gio. Domenico Carretto . . . 1618. (2) fol. 175*b*, Dominico Irosolomitano.† (3) ib. Aless^ro^ Scipione, 1597, Mantua.

409.

Or. 5975.—Vellum, about 12¼ in. by 8⅞, consisting of 136 leaves, with 38 lines to a page. Rabbinic writing. Apparently a Spanish hand of the fifteenth century. The MS. is defective at the end, and the first leaf is mutilated.

Rashi's Commentary on ברכות and שבת, the latter beginning on fol. 37*a*.

The MS. should be compared with the printed form of Rashi's Commentary, and the readings of the Talmudical text itself as given here might also be collated with those noted in R. Rabbinovicz, דקדוקי סופרים.

There are additions under the title חידוש at the end of the 7th פרק of שבת (fol. 87*a*), and also at the end of the 9th (fol. 98*a*). The former begins:—

‡חידש רבינו שמואל והא דאמ׳ הא מני מונבז היא · ופירש רבינו זקיני אבל רבנן דפליגי עליה דמונבז סברי ליה כר׳ ישמעאל דאמ׳ במסכת שבועות אינו חייב אלא על העתיד לבוא

Lower down are remarks taken from פירושים שלר׳ אליקים.†

The חידוש on fol. 98*a* begins:—

שנ׳ כי כארץ תוציא צמחה ונומ׳ והא דמפקי׳ מקרא משום דלא סד׳ למימר לא תזרע שדך כלאים דהוה קאמ׳ אפי׳ בשדה גדול

Other smaller additions which have been noted in the text are found on foll. 58*b*, 85*a*.

There are also a certain number of marginal notes bearing on the readings of the Commentary.

Besides the heading מתני׳, the term פיס׳ is written at the beginning of various sections.

The MS. breaks off with:—

לא שנו כמטה על צדה דחבית אלא בשכח
(catchword ששכח)

See printed editions, fol. 142*b*.

Note containing former owner's name, in an Italian hand of the fifteenth or sixteenth century (fol. 36*a*):

זה הפירוש מברכות לרבינו שלמה יצחקי ז״ל הוא מכמר אליהו ישרו מע׳ קיריקו

Censor's erasures have been noted on fol. 117*b*.

410.

Or. 2891.—Paper and vellum, about 8½ in. by 6, consisting of 130 leaves, with 27 to 29 lines to a page. After foll. 83, 92, and 120 respectively one leaf is missing. Two leaves are wanting after fol. 97, and fol. 128 is damaged. Italian Rabbinic hand. Dated A.M. 5145 = A.D. 1385.

It contains Rashi's Commentary on קדושין.

Heading (fol. 1*b*):—

בשם השם אתחיל פי׳ קידושין לרשי׳ זצול

It ends (fol. 128*b*):—

דשנים ורעננים יהיו לאורך ימים יהיו נצח לעולם · בזכות חולם הסולם:

† See W. Popper, *The Censorship of Hebrew Books* (New York, 1899), Plate III., where the original Hebrew ירושלמי is found in the same entry with the Italian Ierosol^no^. Jerosolmitano signifies a person belonging to the order of Malta.

‡ Against this passage in the margin (by a later hand):
שייך לעיל ועיין בש״ס דף ס״ט ע״ב

† On Elyakim see Epstein in Steinschneider's Festschrift, p. 125 *sqq.* The tractate שבת is not noted there.

There are many marginal notes containing various readings and additions to the text. A comparison with the printed text of Rashi would be useful.

Colophon (fol. 128*b*) :—

סליק פי׳ קדושין ביום ד׳ ג׳ ימים למנחם שנת הקמה
ליצירה על יד לי פרוטו הקטן בן כר עלי בוקי נתצבה
השם יזכנו להגות בו אני ובני ובני בני עד סוף כל
הדורות כדכת׳ לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע
זרעך :

Fol. 129*a* contains דין עירוב וברכתו the formula of which differs from the usual wording, with a special form for עירובי בתים.

Former owner's note (fol. 12*a*, margin) :—
זה הספר שלי יעקב בכר׳ אליא(?) · · ·

On fol. 130*b* is the following note in a Spanish dialect :—

פארי ליינטו אי פרירי פאלמה קון לאגרימאש(?)
רימיאש(?) אונ׳וש אי דולור די אלמה קיי אין
מוסדאד אי אין ונ׳יש ארדו אין פיולמה
פור איל קאעטיבריו די ירושלים אי פור
אי פור† דיטורוימינטו די בית קודש
אהובהי אי פור דישטורוימינטו די ישראל
אלפי רבבא פור קינון טורנארון אין תשובה

411.

Harley 5585.— Vellum, about 10 in. by 7, consisting of 95 leaves. The quires, which are 12 in number, are marked by catchwords, and consist of 8 leaves each; but the last leaf of the last quire has been cancelled. The ruling is very regular throughout, and has been guided by prickings in the margin. The text is also bounded by vertical lines. The writing, which is between the ruled lines, is a good example of a Franco-German Rabbinic hand of the fourteenth century.

It contains Rashi's Commentary on מסכת בבא קמא

† Thus repeated in the MS.

Beginning (fol. 2*b*) :—
ארבעה אבות להנך דכתיבן בקרא בהדיא קרא אבות

At the end :—
הדרן עלך הגוזל ומאכיל וסליקא לה מסכת בבא קמא״

The MS. may be found useful for collation.

On fol. 2*a* are the following notes of former owners :—

שלי זה הפי׳ מבב״ק נאום עקיבה בן מהר״ר ליפמן
שליט״א

נפל לחלקי יהוד׳ בן מהר״ר עקיבה זלה״ה

412.

Or. 73.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{3}{4}$, consisting of 138 leaves. In its present form, the MS. contains 14 quires followed by a single leaf. The first 13 quires contain 10 leaves each, and the 14th (ff. 130—137) has 8 leaves. Two quires, together with the first leaf of the third quire, are missing at the beginning, and a few leaves are mutilated at the end. The ends of quires are marked by catchwords, containing more than one word in each case. Written in an Oriental Rabbinic hand. Dated A.Gr. (1)503 = A.D. 1192 (*vide infra*).

It contains the greater part of Rashi's Commentary on בבא מציעא.

First extant words :—
דכריכות ברשות היחיד משום מקום ובדבר שיש
בו סימן :

Compare the end of fol. 22*b* in the printed editions, and see the note of מסורת הש״ס *in loco*.

The colophon (fol. 138*a*) is mutilated :—

סליק בבא מצעא† בעזרת רוכב שב · · · ·
לאדונינו (*sic*) דוד ראש הגולה : יתמד ש · · · ·
וכסאו לעד יכון סלה : וימלא לו כל · · · ·
ואיביו תחת רגליו להפילה : וגם · · · ·
ניסן תקג (? תקץ or) לשטרות

† Note this spelling.

If either תּקֿנֿ or תּקֿאֿ (see Oriental Series, Palaeographical Society; plate xv.) is the right reading, the דוד ראש הגולה for whom the MS. was written was probably the Exilarch David of Mossul (see Grätz, Geschichte der Juden, vol. vii., pp. 13, 36 f.). But if (as may be just possible) תּקֿץֿ (*i.e.* A.D. 1279) be the correct reading, the first owner may possibly have been דוד נגיד, the grandson of Moses Maimonides. The title ראש הגולה, however, did not, strictly speaking, belong to him. With the reading תּקֿנֿ agrees the late entry on fol. 1*a* :—

פי׳ רש״ משנת ד׳ אלפים ת״תקנ״ב לפרט

413.

Add. 27,196.—Vellum, about 10¼ in. by 7⅝, consisting of 355 leaves, with 34 lines to a page. Foll. 2—10 form the first quire, foll. 11—350 contain 34 quires of 10 leaves each, and the last quire consists of foll. 351—53. Fol. 1 is a paper fly-leaf, and foll. 354-5 are also an extraneous addition of paper leaves. Italian (?) Rabbinic writing of the fourteenth century. [ALM. COLL. 310.]

It contains :—

1. Rashi's Commentary on בבא בתרא Fol. 2*a*.

Heading :—

בשמך רחמנא אתחיל לכתוב פיסקי בבא קמא לרבינו שלמה זצ״ל

2. The same author's Commentary on בבא מציעא. Fol. 91*b*.

The heading is erroneously :—

פיסקי בבא מציעא לרבינו שמואל† זצ״ל

† The name שמואל is marked off at the beginning of lines on fol. 22*a*. This may have led to the error of ascribing the work to a person of that name. But the name משה is similarly marked off several times, so *e.g.* foll. 6*a*, 9*a*, 152*a*.

At the end :—

הדרן עלך הבית והעלייה וכולה בבא מציעאה״
תושבחא לאלהא עילאה״ ופירקין עשרה ודין סימניהון
שנים׳ שמצאו׳ והפקידו׳ זהב׳ מלנשך׳ אומן׳ פועל׳
נשאלו׳ בקבלנות׳ בית׳ ח״ז״ק

A similar mnemonic ending at the close of בבא בתרא

3. The Commentary on Gershon b. Yehudah (מאור הגולה) on בבא בתרא (printed in the Wilna edition of the Talmud, 1880-6). Fol. 195*b*.

Heading :—

פיסקי בבא בתראה הנעתק ממטבע רבינו גרשום זצ״ל

The marginal notes which are not infrequently found in the MS. have been partly cut away by the binders.

Censors: 1. (fol. 352*b*), Domenico Carretto, 1617. 2. (fol. 353*a*), Dominiko Irosolomitano 3. (fol. 353*b*), Alessandro Scipione, 1592, besides the same name as under (2).

Fol. 354*a* contains a Rabbinical note in Italian cursive writing of the seventeenth to eighteenth century (beginning אכ׳ עולא אילן הסמוך למצר). On the other side of the sheet is the address: .. J. Moreno, .. Ferrara, the name Abram Bolafia being written on the side.

414.

Or. 852.—Paper, about 9⅞ in. by 6⅝, consisting of 150 leaves, with 24 lines to a page. Foll. 1—9 are all the extant leaves of the 1st quire, the first leaf having been cancelled or lost. Foll. 10—19 form the complete 2nd quire. Foll. 20—28 are the leaves of the defective 3rd quire, one leaf having been lost before fol. 20. Foll. 29—138 are 11 complete quires of 10 leaves each; but foll. 139—150 are all that is left of the last quire, which appears to have consisted of 14 leaves, the last two leaves having been lost. The catchwords at the end of the quires as well as the

enumeration in Hebrew letters at the beginning are nearly all preserved. Written in a good Syrian Rabbinic hand of apparently the thirteenth century.

The Commentary of Abraham b. David (the younger, of Pousquières) on בבא קמא†.

Beginning:—

ארבעה אבות נזיקין ···· אני תמה על מה תפשו זה הסדר למאן דאמ׳ מבעה זה אדם ···· ולמאן דאמ׳ מבעה זה השן ··· מה ראו להקרב הרגל לבור

The Commentary ends on fol. 146*b* with the words:—

ואי קפיד עליהו איכא משו׳ גזל

Then a piece beginning:—

הנחתי מזה הפרק בענין ישר׳ שאנסוהו גוים

Last extant words:—

אם נדון אותו כמציל ממון חבי׳ ושלא

On fol. 1*a* the title (in later hands) twice:—
חדושי (once חדוש) בבא קמא להר׳ אברהם בר דוד

On the same page, in a small Italian cursive hand, are written certain Talmudical rules, *e.g.*:—

כל מקום ששנינו במשנתנו באמת אמרו ···· הלכה למשה מסיני

Names of owners found on the same page are:—

1. חננאל בר שמואל נ״ע.

2. ישעיה יוסף who had left the MS. as a פקדון in the house of הגביר דוד משה.

The words לאברהם למקנה are also written near the upper margin of the page.

415.

Add. 26,915.—Paper, about 9 in. by 6½, consisting of 136 leaves, with 31 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth century. Foll. 119*a*—126*b* are in two different hands. [Alm. Coll. 24.]

† See H. J. Michael, אור החיים, p. 27.

Glosses on יבמות and קדושין.

1. Glosses on יבמות. Fol. 1*a*.

These agree in the main with the תוספות ישנים printed in the Wilna edition of the Talmud, 1880—86, but there are also many divergences, and the MS. contains various additional glosses. The תוספי הראש (Livorno, 1776, &c.) show points of contact with this work.

There are no glosses on the 11th, 13th and 14th פרקים, and these are also wanting in the printed text. Fol. 99*a*:—

פרק נושאין חסר, חבל על דאבדין

2. Glosses on קדושין. Fol. 105*a*.

These agree with the תוספות ר״י הזקן (glosses of Rabbi Isaac senior) in the Wilna edition mentioned above.

416.

Add. 17,053.—Vellum, about 10 in. by 7⅛, consisting of 201 leaves, with 40 lines to a page in foll. 1—165, and 33—39 lines to a page from fol. 166 to the end. The quires are of 8 leaves each, but there is a long lacuna after fol. 45, and several pages have been left blank after foll. 42*a* and 71*a* respectively. Several leaves, as *e.g.* foll. 172 and 191, are rather badly injured. Written in two different Franco-German hands (the second beginning on fol. 166*a*) of the fourteenth to fifteenth century.

It contains the greater part of the printed תוספות (with many different readings, however) on בבא קמא, a small portion of the same on בבא מציעא, and the whole of that on בבא בתרא.

The Additamenta marked ני׳ (ניליון) should be compared with the שטה of Bezaleel and other collections. On the whole subject see Azulai's שם הגדולים (מערכת ספרים under תוספות), and Zunz "Zur Geschichte und Literatur," chapter on Glossatoren (Tosafisten).

1. תוספות בבא קמא. Fol. 1*a*. Of פ״ו (הכונס צאן לדיר) there is only a portion (foll. 40*a*—42*a*); of פ״ז (מרובה) only 1 leaf (fol. 45) is extant.

2. [תוספות בבא מציעא]. Fol. 46*a*. Only the glosses on the first two פרקים are extant.

3. תוספות בבא בתרא. Fol. 74*a*.

The scribe of the first and greater portion of the MS. wrote on fol. 165*a* (after the smaller part of מי שמת): לא מצאתי יותר; but the rest of the glosses were added by the second scribe, who, however, gives no גיליון.

On the upper margin of fol. 30*a*:—

החׄרׄ מתתיה יצׄו׳ בן מׄהׄרׄ״ר רפא׳

On fol. 165*b*:—

אני שלמה מכרתי זה הספר לר׳ נתן

On fol. 200*b* is the following memorandum referring to an oath by which a certain person binds himself not to gamble:—

זכירה יום חמשי כׄהׄ לחדש סון שנת׳ הרצה† ליצירה [=A.D. 1535] נשבעתי בפני החכם הרב כמרׄהׄ(?) דוד ן׳ שושן יצו׳ ובפני החכם השלם כׄהׄר משה דקאשתרו יצו׳ ובפני המעולים בני החכם השלם כמׄהׄר ישראל אזכרד(?) יצו [נ״ע] שלא אצחק בשום אופן בעולם

By the side of it on the margin is written:—.

לזכות שמשון בר מבורך

Was this the name of the person by whom the above oath was taken?

On fol. 201*b*:—

הלבין שער ראשי אשר היה תמול מוזהב
הה על תמורתי קחת כסף ותת זהב
מה נעמה תקוה עם אחרית יום אשר שבת יוצר

Comp. Dukes' "Moses ben Ezra" (Altona, 1839), p. 57.

† In the MS. it looks like תרצה.

417.

Add. 26,988.—Paper, about 9 in. by 6⅝, consisting of 181 leaves, with 23 lines to a page. Imperfect at the beginning and the end, and there are also lacunae after foll. 8, 9, 11, 43, 127, 128, 151, 158. The scribe left a blank space on fol. 168, indicating a break in the text. Oriental Rabbinic writing of apparently the fifteenth to sixteenth century. [ALM. COLL., 100*a*.]

תוספות ר׳ פרץ הכהן על מ׳ קמא†, "Additamenta" of Péreṣ b. Elijah on Bābā Ḳāmā.

First extant words (near the beginning of פ״א, where only one leaf is missing):—

אלא אלו דהא ודאי תחלת עשייתן לנזק

Last extant words (in פ״י of which only one leaf and about the third part of a page are extant):—

ולא מצי אמר לוה כלך למקום הועד היינו דוקא למקום (catchword: דהיינו).

The תוספות on the last פרק are not given in the printed edition (Livorno, 1819), and there are very considerable differences from the contents of the printed text, the MS. often giving a longer recension of the "Additamenta."

418.

Add. 26,989.—Paper, about 8¾ in. by 6¼, consisting of 77 leaves, with 29 to 31 lines to a page. Written in three different Spanish cursive hands of the sixteenth century. [ALM. COLL., 100*b*.]

† This title is written in a hand of probably the sixteenth century on the upper margin of fol. 12*a*, this leaf having stood first before the leaves were rearranged. A later form of the title has also been added on the left-hand margin of the same page.

A small collection of תוספות in the following order:—

1. תוספ׳ הראש זל ממסכת הוריות, the "Additamenta" of Asher b. Yeḥiel on the tract Horayoth. See the printed editions (Prague, 1725; Livorno, 1781). Fol. 1*a*.

2. A small fragment of the "Additamenta" on שבת by Samson of Sens. Fol. 12*a*.

Beginning (in פא״):—

מתני׳ · לא יצא החייט וכו׳ · שמא ישכח ויצא פי׳
שישכח שבת ויצא אבל בשכחת החפץ לא איכפת לן

It does not agree with our (*i.e.* those printed in the editions of the Talmud on the side of the text) Tosafoth to Shabbath, which are assigned to the same author (see Zunz, Zur Geschichte and Literatur, p. 35).

3. תוספי הראש ז״ל לשבת, the "Additamenta" of Asher b. Yeḥiel on the tract Shabbath. Fol. 13*a*. (See Zunz, *op. cit.*, p. 43.)

4. קצור תו׳ הראש למס׳ ערובין, a compendium of Asher b. Yeḥiel's "Additamenta" on the tractate 'Erubim, but only containing the first three פרקים, and the beginning of the fourth. (See Zunz, *loc. cit.*)

419.

Add. 27,005.—Paper, about $7\frac{5}{8}$ in. by 6, consisting of 153 leaves. In foll. 1—77 there is only one column to a page, with 18 to 32 lines in each; but in foll. 78—153 the page is divided into two columns, with 30 to 45 lines in each column. There are blank leaves after foll. 14*a* and 51*b*. A leaf is missing after fol. 149. Different cursive German hands of the fifteenth to sixteenth century.

[Alm. Coll., 116.]

A collection of glosses bearing the title† (fol. 1*a*):—

תו׳ ישנים למכות בכורות ר״ה סוכה ופי׳ על מסכת עדויות

† In a hand of the seventeenth to eighteenth century.

1. Glosses on the tractate Makkōth, agreeing in the main with the printed תוספות, but also exhibiting wide differences. Fol. 1*a*.

The blank after fol. 14*a* does not indicate a lacuna in the text, but foll. 15*a* ff. are in a different hand.

2. Glosses on 'Edūyōth, identical with the תוספות שאנץ published in עדות נאמנה (Dessau, 1813) and the great Wilna edition (1880—86) of the Talmud. Fol. 31*b*.

The second פרק begins on fol. 35*a*, but the usual break is absent. The fifth פרק begins on fol. 45*a* (דם נבלות וכו׳) a little lower than the סליק פרקא of the scribe.

3. Glosses on the tractate Bĕkōrōth, forming a compendium of תוספות שאנץ made by יצחק הבחור, pupil of ר׳ ברוך (the author of ספר התרומה?) Fol. 52*a*.

Colophon on fol. 77*b*:—

נשלמה מסכ׳ בכורות קצור משטת שאנץ שקיצר הרר
יצחק הבחור תלמיד מהרר ברוך ז״ל

4. Glosses on ראש השנה, agreeing with the printed תוספות. Fol. 78*a*.

5. Glosses on סכה, also the same as the printed תוספות. Fol. 98*b*.

Censors (fol. 153*b*):—

1. Dominico Irosolomitano.
2. Aless^{ro} Scipione inq^{re}(?) Mantua.
3. Gio. Domenico Carretto, 1623 (?).

420.

Add. 27,295.—Vellum, about $8\frac{3}{4}$ in. by $7\frac{1}{8}$, consisting of 106 leaves, with 33 to 38 lines to a page. French Ashkenazi Rabbinic writing of the fourteenth century. Imperfect.

תוספות on חולין; the same as contained in the various editions of the Talmud. There are some marginal notes giving different readings, &c.

The glosses on the last פרק are not in the MS., fol. 106*a* breaking off near the end of the 8th פרק.

Censor's name (fol. 106*a*):—

Dom^co^ Irosolomitano 1592.

421.

Or. 5014.—Paper, about 12 in. by $7\frac{7}{8}$, consisting of 261 leaves. There are 39 lines to a page in foll. 2—66, and 53 to 55 lines in the remainder. Oriental Rabbinic writing (smaller hand from fol. 67 onwards). Dated A.M. 5376 (A.D. 1616). Foll. א—יו of the Hebrew enumeration are missing, and the MS. is also defective at the end.

הגהות ופירושים on the נמרא, רשי, and תוספות of סדר קדשים, נדרים, and נזיר, followed by הגהות on Rabbenu Shimshon's Commentary on סדר זרעים.

The title הגהות ופירושים is taken from the colophon at the end of סדר קדשים (*vide infra*).

On fol. 1*a* (originally a fly-leaf) a later hand wrote :—

שיטה מקובצת סדר קדשים ונדרים ונזיר

On the same page are a number of references to Yōmṭōb Algazi's קדושת יו״ט and other authorities, designed to show that the present work is by Bezaleel Ashkenazi. It is possible, however, that the authorities cited have been in error in their ascription of this work to Bezaleel. Is this the הגהות על סדר קדשים בגמרא רש״י ותוספות described in שם הגדולים, II. (edit. Benjacob, ר״א) as existing in כ״י, and as being the work of ר׳ בצלאל? In Benjacob's אוצר הספרים (p. 132) the authorship of the same work is, however, declared doubtful, and the subject requires a thorough investigation. The author's method may be best shown by means of a specimen; thus about the middle of fol. 2*a*:—

דף כ״ב ע״א גמרא ואמר רב יהודה בר עולא כצ״ל · שם לא לקדוש דקדישי מלת לקדוש נמחק

רשי וא״ע דבעינן שיעורא גבי נטילת ידים לגבי קדוש לא בעינן שיעורא כצ״ל

It will be seen that as far as the הגהות are concerned, the method is the same as that followed in *e.g.* Manoah Hendel's חכמת מנוח.

The part treating on the first 21 folios and a portion of fol. 22 of זבחים is missing. מנחות begins on fol. 58*a*; חולין, fol. 110*b*; בכורות, fol. 118*b*; ערכין, fol. 156*a*; תמורה, fol. 173*b*; כרתות, fol. 192*a*; מעילה, fol. 213*a*; תמיד, fol. 225*b*; קנים, fol. 238*a*.

On fol. 239*a* :—

נשלמו הגהות ופירושים שעל תלמוד סדר קדשים וברוך ה׳ אלהי ישראל המצמצם שכינתו בקדש הקדשים

The tractate נדרים begins on fol. 240*a*, and נזיר on fol. 245*b*.

In the colophon on fol. 256*a* the scribe gives his name as שלמה בר ישועה עדני† ר״ת, and he asks the reader that any mistakes which may be found in the MS. should be ascribed to himself and not to the רב המגיה ז״ל.

The scribe then appended :—

הגהות שעל פירוש רבינו שמשון שעל סדר זרעים

For Shimshon's Commentary itself see the editions of the Talmud.

This portion comprises פאה, דמאי, and כלאים.

The last leaf of the MS. (fol. 261) contains הגהות ופירושים on the נמרא, רשי, and תוספות

† If the scribe is identical with the עדני who is described by Azulai (שה״ג, *edit. cit.* 76*b*) as a pupil of Bezaleel, the likelihood of the latter being the author of the present work would be much increased. The dates would be in entire agreement with this supposition. On the whole subject comp. Epstein in Steinschneider's Festschrift, p. 141 ff.

of the tractate יומא, covering foll. 26—39 of the printed editions of the Talmud.

The date is given in the colophon at the end of זבחים, fol. 58*b* :—

סליק פירקא וסליקא לה מסכת זבחים בעזר הנותן כח ליעפים׳ ולהולכי דרכים ואורחים׳ התחלתיה ב״ה לירח סיון שנת השלום וסיימתיה בט״ו באב

Then :—

בס״ר נתחיל מנחות בו ביום

422.

Or. 5022.—Paper, about 8 in. by 5⅞, consisting of 255 leaves, with 19 to 25 lines to a page. An oriental hand of apparently the eighteenth century. Slightly imperfect.

הדושי בב״ב מהרב רבינו יונה, Novellae of Jonah Gerondi on בבא בתרא. Compare the quotations found in R. Bezaleel's אסיפת זקנים on the same tractate, and see שם הגדולים and אור החיים under Jonah Gerondi's name. There are no חדושים on פרקים vi. and x.

Heading :—

בס״ד אתחיל לכתוב חדושי בב״ב מהרב רבינו יונה רבו של הרשב״א זלה״ה

Beginning :—

השותפין שרצו ··· מסקנא דשמעתי׳ דמתני׳ היינו פלונת׳ וכיון דרצו לחלוק בונין את הכותל ·· דהיזק ראיה שמיה ראיה

End :—

הרי אמ׳ לענין שטר גמור כל זמן שלא נמסר שהאחרון מבטלת (*sic*) את] הראשון ולשמו׳ אפי׳ נמסר

423.

Add. 27,139.—Paper, about 8¾ in. by 5¼, consisting of 177 leaves, with 28 lines to a page. Spanish Rabbinic hand of the fifteenth century. [Alm. Coll., 246.]

חדושי שבת מהרמב״ן ז״ל, Novellae of Moses b. Naḥman on the tractate Shabbath.

There being no Novellae on פרק ה׳ (במה בהמה), the number 8 is passed over in the enumeration of פרקים. Compare the numbering adopted in the printed editions.

Censor's name (fol. 177*b*): Hippolytus Ferrarensis, 1601.

424.

Add. 27,185.—Paper, about 12⅝ in. by 8½, consisting of 45 leaves, with 32 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth century. Imperfect at the end. [Alm. Coll., 295.]

חדושי הר״מבן ממסכת גיטין, the same author's Novellae on Giṭīn.

Beginning :—

מתניתין המביא גט ממדינת הים פי׳ תנא בא״י קאי ובמקום רחוק משם קרי מ״ה

It breaks off in the 5th Pérek (הניזקין) with the words :—

אפוטרופא שומר שכר הוא משום דכיון דאין להו

The printed edition (see ס׳ חמשה שיטות, Sulzbach, 1762; fol. 54*b*) does not contain the beginning, as the first leaf was wanting in the MS. from which the copy was made. The quotation on fol. 5*b*: החכם הגדול ר׳ משה בר חסדאי מפולונייא שיחיה ויאריך ימים כתב שנר׳ שגרסת שמועה זו התלמידים שבשוה (see המזכיר, vi. p. 85) is also found in the printed text (fol. 56*a*, col. 2), but in a faulty form.

425.

Add. 27,084.—Paper, about 8¼ in. by 6, with mostly 38 lines to a page in foll. 1—95, and about 7½ in. by 5⅞, with 18 lines to a page in foll. 96—265. Different Italian cursive

writing of the seventeenth to eighteenth century. [ALM. COLL., 190.]

It contains :—

1. The חידושים of Moses Naḥmanides on פרק נ׳ of מכות. Fol. 1*a*. Compare ספר שבעה עינים (Livorno, 1745), foll. יז–יד.

2. The same author's חידושים on שבועות. Fol. 8*a*. Compare לקוטות הרמב״ן (Salonica, 1791), foll. נז–ל.

3. חידושים on בבא מציעא by מהר״ם קזיס (Moses Cases†). Fol. 49*a*.

Beginning :—

שנים שאוחזין ·· צריך לתת טעם על סמיכת סדר המסכתות

The MS. contains no Novellae on the last פרק.

426.

Add. 27,025.—Paper, about 7¾ in. by 5⅝, consisting of 210 leaves, with 30 lines to a page. An Italian cursive hand of the seventeenth century. [ALM. COLL. 131.]

חידושים of Moses Naḥmanides on חולין.

The original heading as written down by the scribe was: חידושי הרב רבינו נסים ז״ל מכסכת חולין, but הרמב״ן was rightly substituted for רבינו נסים by a later hand.

The MS. contains חידושים on all the twelve פרקים of חולין, whilst the printed edition (contained in Faitosi's מזבח כפרה, Livorno, 1810) breaks off in the middle of פרק ז׳.

Foll. 204*b*—206*b* contain an addition to the חידושים on פרק כל הבשר (printed text of חולין, fol. ק״ה), and foll. 206*b*—210*b* are an addition to פרק אלו טרפות.

Owner's note (fol. 2*a*) :—

מקנת כסף יורשי כמ׳ משה בכמ׳ נחמיה כ״ץ ז״ל

† Fuerst (Bibl. Jud., i., p. 147) gives the year 1617 as the date of his death.

427.

Add. 27,048.—Paper and vellum, mostly about 8¾ in. by 5⅞, but often irregular. The MS., now consisting of 256 leaves, is imperfect at the beginning and the end, and a number of leaves are also more or less injured. The greater part has the appearance of being an autograph, corrections by the first hand being very frequent, and the style of writing being too irregular for a copyist. The want of uniformity in the size of leaves also suggests a copy made by the author for himself. Spanish Rabbinic writing of the twelfth or early thirteenth century. [ALM. COLL., 154.]

חדושים on the tractates נדרים, נזיר, and יבמות. The work has been attributed to Moses Naḥmanides (see המזכיר, v., p. 47†), but the printed Novellae of that author on יבמות (תולדות אדם, Homburg, 1740) are not the same as those contained in the present MS. The range of authorities quoted (*vide infra*) is not against Naḥmanides' authorship, but the manner of quoting does not seem to favour this ascription. The work is probably by a younger contemporary of Naḥmanides.

1. נדרים. Fol. 1*b*.

First legible words :—

כלומ׳ שאסר של חבירו עליו

End :—

וכל הני לית מששא במילה כלומ׳ ואפי׳ אשת כהן שריא

2. נזיר. Fol. 104*a*.

Beginning :—

כנויין לשון טפל ואינם עיקר הלשון אלא לשון שהורגלו לומר כן

End :—

כך עונה אמן שהוא אחר המברך הוא משובח

† The title חדושי הרמב״ן על מסכתות שונות, which was found על גב הספר, has not been preserved.

On fol. 103*b* (heading: (זה מסוף פֿק דנזיר) is a short piece beginning:—

הלקטי שעושין שבילין בין הקציעות כדי שיהיו מהלכין בנתים

3. יבמות. Fol. 131*b*.

Beginning:—

חמש עשרה נשים כלומ׳ אם היו אחים והאחד היה נשוי הרבה נשים

The MS. breaks off in the middle of פרק האשה שלום, but a large portion of the last page (like several other parts of the volume) is not legible, the MS. having suffered from damp and other causes.

The two authorities most frequently quoted are הרֿם (generally without ז״ל) *i.e.* Moses Maimonides and רֿש (= רשבם(?), Samuel b. Meir, or Rabbi Simson of Sens?). On fol. 7*a* is the following:—

ורבו של רֿש פי׳ שמתוך שהוא נותן להם שלום והם מחזירין לו נדויו מופר לו

On the supposition that רֿש is רשבֿם, one should expect to find the above in Rashi, Rashbam's grandfather and teacher. Rashi's words in the printed editions of the Talmud (נדרים, 8*a*) are וכד מתיבין לו הוו מתירין ליה נדויו, agreeing with the above quotation in sense, though not in the actual words used. The quotation might, therefore, either be from memory, or taken from a different recension of Rashi.

הריֿף is also often referred to, and on foll. 145*a*, 149*b* references to רבינו מאיר (Meir ben Todros Abulafia?) have been noted.

In several places the בעל התשלום† is quoted; so *e.g.* fol. 20*a*: ובעל התשלום פסק כרב אשי; on fol. 48*a*: וכן נראה דעת הרֿם שלא הביא כלל מהירוש׳ ׳ ובעל התשלום הביאו ונראה שפירשו בעֿא ולא נתבררו לי דבריו

† A work of a similar title is the ספר ההשלמה of Meshullam of Béziers.

The Yerushalmi is frequently referred to; sometimes also the תוספתא, ספרי, and הלכות גדולות (under the name of מר רב יהודאי, foll. 223*a*, 224*a*).

428.

Add. 27,130.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 89 leaves, with 20 to 32 lines to a page. There are lacunae after foll. 33 and 81, and apparently also after fol. 19. An oriental Rabbinic hand of apparently the fifteenth century; badly written in parts. [Alm. Coll., 237.]

חדושים on קדושין, without an author's name. From the formula נ׳ר (נטריה רחמנא) after the frequently mentioned name of רמ׳ב׳ן it would appear that the author was a contemporary of Moses Naḥmanides; but on fol. 6*b* a reference is found to רשב׳א נ׳ר (apparently not Solomon b. Adereth, in whose printed work on קדושין the reference in question is not found, but Simson b. Abraham of Sens), whose activity falls almost entirely before Ramban's *floruit*. Naḥmanides, however, began his career of fame at a very early period of his life, and may possibly have been quoted as an authority before the death of Simson of Sens.

Among the other authorities cited in the MS. are Alfasi, בעל העטור (Isaac b. Abba-Mari),† הרא׳ב׳ד, and Maimonides. The term מכלתין (our מכלתא) on *e.g.* fol. 73*b* (ירושלמי פ״ק דמכלתין and תוספתא דמכלתין) clearly means the same as "our מסכתא" (*i.e.* קדושין).

Beginning of the חדושים (fol. 3*a*):—

האשה נקנת .... פי׳ נקנת לבעלה ואסורה לכל אדם בשלש דרכים וקונה את עצמה מרשות הבעל ומותרת לכל אדם בשתי דרכים ׳ נקנת בכסף .... הא דאקדמינהו כסף ושטר לביאה איכא למימר משום דדמיאן להדדי שהרי קנינן מרובה

† Note also הר׳א׳ אב ב״ד ז״ל on *e.g.* foll. 22*a*, 34*b*.

Of the Novellae on the last פרק only a small portion has been copied.

Fol. 1, which is vellum, and belongs to the twelfth or thirteenth century, contains a fragment of the tractate ברכות (part of fol. 34 in the printed edition).

An entry of probably the sixteenth century on the upper margin of this leaf states that שמואל תואני(?) purchased the MS. from שר הדירה ·· יהודה הכהן אשכנזי. The name of the latter is rather faintly written on fol. 3*a* (upper left-hand corner).

429.

Or. 43.—Paper, about 11½ in. by 8, consisting of 260 leaves, with 32 lines to a page. An African Sefardi Rabbinic hand of the fifteenth century. The MS. has suffered much through damp. Many of the leaves are brittle and more or less injured.

חדושים on בבא בתרא, perhaps by Aaron hal-Levi of Barcelona.

Beginning (fol. 2*a*):—

השותפין שרצו לעשות וכו׳ שותפין שיש להם חצר בשותפות ··· וכל חצרות ששנו חכמים לפני הבתים הם ורוב תשמישם בחצר

End:—

משום דשיך נפשיה בשעבודא דאוריתא כדאיתא התם

Then:—

סליק פרקא ׳ וסליקא מסכתא בסי׳ דשמיא

The rest of the last page is occupied with a piece headed מפרק המוכר פירות, and beginning: כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא.

On fol. 205*a* the author mentions his teacher רמבן by his full name (זה תירץ מורי הרב ר׳ משה בר׳ נחמן ז״ל). See *e.g.* אור החיים, p. 137.

Among the other authorities quoted are Samuel b. Ḥofni, fol. 222*b*; Asher b. Meshullam (see אור החיים, p. 265); זרחיה הלוי; Isaac b. Reuben; החכם ר׳ שלמה בר׳ אברהם מן ההר (Solomon b. Abraham of Montpellier, see אור החיים, p. 582); Rabbi Yehudah אלברגלוני; Maimonides; and רבינו יעקב, a contemporary of the author (ושאלתי את פי וכו׳, fol. 48*b*).

In connection with the attribution of the work to Aaron hal-Levi of Barcelona, it is to be noted that no חדושים of that author on בבא בתרא are mentioned in the bibliographies.

430.

Or. 3657.—Paper, about 8½ in. by 6⅝, consisting of 44 leaves. Written in a Spanish cursive hand of the seventeenth century.

It contains:—

I. Notes on נדרים (mostly by הראש; some by הרנבי ז״ל תלמיד הרמבן ז״ל, &c.), copied from the margin of a copy of the tractate. Fol. 1*a*.

Heading:—

את זה חזיתי ואספרה מה שמצאתי כתוב בגיליון מסכת נדרים והנני מציגם לפני הקורא

II. Similar notes on מסכת נזיר (very largely marked as coming from רשי כי, but תוספות are also very well represented). Fol. 10*a*.

Heading:—

אמר המגיה גם את זאת מצאתי כתוב בגיליוני מסכת נזיר והנה יצא עתיק(?) דברים ככתבן

III. שערי צדק, containing an exposition of the י״ג מדות שהתורה נדרשת בהם, by Levi b. Gershon (בן בתו של הרמבן ז״ל). Fol. 37*a*. See the printed edition in ברית יעקב (Livorno, 1800).

At the end (fol. 40*b*):—

אל יאשימנו המעיין אם ימצא קצת טעות שגם אני המעתיק הרגשתי בקצתם ויראתי לשלוח יד לתקן שמא אצא מכונת המחבר וגם פה לא נמצאת העתקה אחרת כדוייקת זולת זו והמגיה תבוא עליו ברכה כ״ר

IV. מבוא התלמוד שחבר החכם השלם הר׳ יהודה כלץ זלה״ה. Fol. 41*a*.

It contains 58 sections, beginning (א) with an explanation of במאי קא מיפלגי ומאי בינייהו.

At the end (fol. 44*a*):—

אל יאשימנו המעיין אם ימצא קצת טעיות וכו'

(as after III.).

Notes of former owners:—

1. מקנת כסף הצעיר אליהו .... ן' ר' יוסף זלהה (fol. 1*a*).

2. מקנת כספי בימי חורפי אני הצעיר כהר(?) אברהם סדבון יצו (fol. 44*b*).

431.

Add. 27,118.—Paper, about 13 in. by $8\frac{3}{4}$, consisting of 121 leaves, with 42 lines to a page. An Italian cursive hand of the eighteenth century. [ALM. COLL., 225.]

It contains:—

I. שיטת יבמות וכתובות וקידושין וגיטין לרבנו יהודה אלמנדרי ז"ל

1. Novellae on יבמות. Fol. 2*a*.
2. Novellae on כתובות. Fol. 36*b*.
3. Novellae on קידושין. Fol. 66*a*.
4. Novellae on גיטין. Fol. 83*a*.

After the title on fol. 2*a* is the following heading:—

בשם רחמנא אתחיל לכתוב פירוש סדר נשים רבתי שפירש והוציא לאור כנק מרנא ורבנא יהודה הכהן הר' הג' בן כבוד מרנא ורבנא אלעזר החסיד זצל

R. Yehūdah al-Mundari (if this be the right pronunciation) is therefore the same as Yehūdah hak-Kohen b. Ela'zar he-Ḥāsīd. See Steinschneider in המזכיר, v. pp. 131-2. Dr. Neubauer (Bodl. Cat., no. 438, 2) conjectures el-Modari for אלמנדרי; see also Steinsch., *loc. cit.*, and J.Q.R., xi., p. 133. Compare H.J. Michael's אור החיים, p. 438, under רבינו יהודה אלמאדארי.

The authorities quoted by the author include several of the Geonim, Rashi, Maimonides, and רבינו נסים (see fol. 17*a*, where ז"ל is used). If the last-named authority be not Nissim b. Jacob Shāhīn, but Nissim Gerondi, there would be a difficulty in reconciling this reference with the date 1304 attached to the above-mentioned Oxford MS.

II. A fragment of the חידושים of Solomon b. Adereth on בבא מציעא, containing the greater portion of the Novellae on the first פרק. Fol. 110*a*.

The title חדושי הרב רבינו נסים ז"ל לבבא מציעא is erroneous. Comp. Add. 27,092 (Cat. no. 434).

432.

Or. 44.—Paper and vellum, about 8 in. by $5\frac{1}{8}$, consisting of 173 leaves, with 27 lines to a page. Eight quires, mostly of 22 leaves each, with signatures at the end (א on fol. 19*b*, ב on fol. 41*b*, &c.). There is a lacuna after fol. 168. Sefardi Rabbinic writing of the fifteenth century. The Hebrew enumeration of the leaves belongs to a much later date.

חדושים on ביצה by Menaḥem b. Solomon Meïri, printed (Berlin, 1859) under the title חדושי הרב המאירי על מסכת ביצה.

Fol. 1*a* contains the fragmentary introduction of which the larger part is reproduced in the printed text. The latter follows the present MS. very closely, but a difference has been noticed immediately after the missing leaf (fol. 169*a* in the MS.; עו*b*, col. 1 in the edition). The words [מנחם בן] שלמה לבית מאיר in square characters are found at the top of fol. 1*a*.

At the end:—

סליק פרקא וסליקא מסכתא תהלה לאל · ונשלם הביאור במסכת יום טוב כמו שייעדנו תהלה לאל · יבוא אחריו הבאור במסכת מועד קטן בעזרת הצור ובישועתו

That the חרושים were prepared after the author's בית הבחירה follows from *e.g.* fol. 132*a* (beginning of המביא כדי):—כונת הפרק וסדר הדברים הנכללים בו ואל כמה חלקים יחלקו ענייניו כבר ביארנו הכל בחבורנו הגדול הנקרא בית הבחירה והכונה הנה אמנם היא לבאר הסוגי׳ והנכלל בה על סדר הגמ׳ על הדרך שייעדנו בפתיחת פירושנו במסכת ברכות

The name דוד (apparently that of the scribe) is marked off in the initial letters of the lines on fol. 8*a*.

On fol. 173*b* are some notes showing that the present MS. was at a certain time (probably in the sixteenth century) exchanged for the תורת הבית of Solomon ben Adereth. One of the names belonging to the exchanging parties was יונה שבתי ···, and the other שמואל בן שלמה אשכנזי.

A Talmudical comment in a Spanish cursive hand of the sixteenth to seventeenth century follows.

433.

Or. 851.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 38 leaves, with 34 to 39 lines to a page. Spanish Rabbinic hand. Dated Barcelona, Marḥeshwān, A.M. (5)129 (A.D. 1368). Slightly damaged.

An abridgment of the חידושים of Solomon ibn Adereth on גיטין.

At the end:—

סליק פרק המגרש · וסליקא מסכתא ···· והם חדוש׳ גיטין אשר כתבתים בקוצר ··· נכתב ונשלם · תהלה לאל עולם · בד׳ ימים לירח מרחשון שנת קכט לפרט בעיר ברצלוני

A later hand has written under the above: חידושי הרשבא זל

434.

Add. 27,092.—Paper, about $13\frac{3}{8}$ in. by $9\frac{1}{4}$, consisting of 66 leaves, with 38 to 40 lines to a page. An Italian Rabbinic hand. Eighteenth to nineteenth century. [Alm. Coll., 198.]

חידושים of Solomon ibn Adereth on בבא מציעא. Compare the quotations from this work in Bezaleel Ashkenazi's שיטה מקובצת on the same tractate.

Beginning:—

שנים אוחזין ···· בדין היה להתחיל באלו מציאות ואחכ ללמד כיצד חולקין אותה

435.

Or. 5023.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 256 leaves, with 24 lines to a page. Oriental Rabbinic writing. Dated A.M. (5)313 (A.D. 1553).

חדושי הריטב״א למסכת מציעא, Novellae of Yōmṭōb ben Ashbīlī on the tractate "Bābā Mĕṣī'ah," agreeing with the excerpts contained in R. Bezaleel's אסיפת זקנים on the same tractate, and not with the work printed under the title ספר חדושי הריטב״א (··· בבא מציעא) (Amsterdam, 1729). See Azulai, שם הגדולים, under הריטב״א; also H. J. Michael, אור החיים, pp. 474, 475.

רמב״ן, הרשב״א, ר׳ אהרן הלוי, and other authorities are quoted in Yōmṭōb Ashbīlī's usual manner. The author refers several times to his own longer חרושים. Thus on fol. 27*a*:—

ומורי הרב פי׳ בזה פי׳ אחר והוא כתו׳ בחדושי׳ הארוכים שלי שהגידו שם מכתב ידו ולא נתחוור לי

At the end:—

סליקא לה מסכת בבא מציעא להריטב״א ז״ל שנת ישי״ג את זרע · משה אנימאן חזק

436.

Add. 27,024.—Paper and vellum, about $7\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 322 leaves. Foll. 1—297, which have 27 lines to a page, contain 15

quires of 20 leaves each; but one leaf is missing after fol. 11, and the vellum leaf after fol. 298 has been cancelled. The two outer (1st and 20th) and two inner (10th and 11th) leaves in each quire belonging to this portion are vellum, the rest being paper. Foll. 299—322, with 22 to 25 lines to a page, are all paper, and contain 2 quires of 8 leaves each, 1 quire of 6 leaves, and a folding of 2 leaves at the end. Foll. 1—297 (fol. 298 being blank) are written in a good Spanish Rabbinic hand of the fifteenth century, and the writing from fol. 299 to the end is in the African Sephardi style of the same century. [ALM. COLL., 130.]

On fol. 1*a* is written the following title in an Italian cursive hand of apparently the sixteenth century:—

ספר פירוש הר״ן על פסחים י״ט שבת תענית מגילה כ׳

Nissim Gerondi's authorship of these Commentaries may be considered certain. The portion treating on שבת is indeed not the same as the work published under the title חדושי הר״ן על מסכת שבת (Warsaw, 1862); but the range of authorities referred to in the two is identical, Solomon b. Adereth being apparently the last one in point of date, and the style is also the same. There is no reason to doubt that Nissim wrote two different commentaries on one or more tractates at two different periods of his life, considering that men like himself were engaged in Talmudic studies all through their lives.

It should also be noticed that the printed work on שבת mentioned above is of the nature of a פירוש like the present work, and is wrongly styled חדושי הר״ן. The author refers to his חדושים in the present work, so *e.g.* foll. 5*b*, 131*b*, 167*b*. The two latter instances are in שבת, and they do not tally with anything that is to be found in the Warsaw edition. If, therefore, the view taken here be correct, we are forced to the conclusion that Nissim Gerondi wrote two different commentaries (פירושים) besides חדושים on certain Talmudical tractates.

It will now suffice to give the opening sentences of the tractates as they occur in the MS.

1. פסחים. Fol. 1*b*.

Beginning:—

אור לארבעה עשר · ליל י״ג שמחרתו י״ד · ולא שני
לן פירושא דלישנא אי תנינן אור לארבעה עשר אי
נמי לאור ארבעה עשר אי נמי אור ארבע׳ עשר

2. מסכת יום טוב [or ביצה]. Fol. 62*b*.

Beginning:—

ביצה שנולדה ···· שאור בכזית וחמץ בככותבת
אמרי׳ בגמ׳ דלענין אכילה כוליה עלמ׳ לא פליגי דזה
וזה בכזית

3. מסכת שבת. Fol. 109*b*.

Beginning:—

יציאות שבת · הוצאות שמרשות לרשות האמורות
בשבת · ובגמ׳ מפר׳ דהכנסות נמי קרי יציאות

4. מסכת תעניות. Fol. 265*b*.

Beginning:—

מאימתי מזכירין גבורות גשמים בהזכרה בעלמ׳ כגון
משיב הרוח ··· ואין זה לשון שאלה כלל ובגמ׳ מפר׳
דמשום שיורדין בגבורה

5. מסכת מגלה להר״ן ז״ל. Fol. 299*a*.

Beginning:—

מגלה נקראת בי״א ובי״ב ··· פעמים בזה ופעמים בזה
··· כרכים המוקפין חומה מימות יהשע בן נון בט״ו
ובעינן בירושלמי אמאי לא אמר מימות אחשורוש ·
והרי נעשה בו נס

Fol. 322*b* contains some notes of no importance in a Spanish cursive hand.

Name of censor on the lower margin of the same page: Hippolytus, 1601.

437.

Add. 27,135.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 172 leaves, with 28 lines to a

page. Spanish Rabbinic hand of the fifteenth to sixteenth century. [ALM. COLL., 242.]

חדושי מציעא לר״ן ז״ל, Novellae on בבא מציעא by Nissim Gerondi. The printed edition (Dyhernfurth, 1822) does not contain the passages beginning כי פליגי (fol. 171*b*, l. 5) to the end, and there are also many different readings; so *e.g.* at the beginning.

Owner's note (fol. 1*a*):—

יעקב פארו בויניציאה.

438.

Add. 26,965.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 331 leaves, with 27 lines to a page. An oriental cursive hand of the seventeenth or eighteenth century. The Hebrew enumeration of leaves begins with תרג on fol. 2. [ALM. COLL., 76.]

חידושים on בבא קמא, יבמות, כתובות, and בבא מציעא, followed by some notes on other Talmudical portions and on passages in Maimonides' משנה תורה and works of other writers. No author's name is given; but from the fact that the name of Joseph Caro (ob. 1575) is accompanied by the formula ז״ל, while רשך (Solomon Kohen, ob. 1595) has the euphemism נ״ר, it would appear that the work was composed between 1575 and 1595. A number of other authorities are quoted, מהריבל being referred to most frequently. See המזכיר, iv. 122, where it is remarked that "on y lit quelque part אמר המחבר בפ״."

1. Novellae on כתובות. Fol. 2*a*.

Heading:—

בסד אתחילנה לפירושי קצת חידושי מס׳ כתובות

Beginning:—

כתבו בתוספות הוא (for הא) דלא קתני הבתולה ··· משום דהתם אקרא קאי פי׳ דהתם מציאות האשה נבי נשואין אשכחינן

2. Novellae on יבמות. Fol. 90*a*.

Beginning:—

כתני׳ חמותו וכו׳ פרשי ז״ל שמת בעלה וכו׳ מאי דאיכא למידק בדבריו ז״ל כבר הובא בדברי הריבש ז״ל סי׳ שעד ושעה

3. Novellae on בבא קמא. Fol. 190*a*.

Beginning:—

מתני׳ ארבע אבות וכו׳ כתבו בתוספות אית דוכתא וכו׳ ויש לדקדק בגיליון כתוב שתירץ תחלה שלא בא אלא להגיד ד׳ אבות

4. Novellae on בבא מציעא. Fol. 206*a*.

Beginning:—

מתני׳ שנים אוחזין וכו׳ פרשי ז״ל דוקא אוחזין וכו׳ וראי׳ דרשי ז״ל בא לתרץ קושית התוספות

5. Miscellaneous notes (on *e.g.* יבמות בית הלכות שביתת עשור להרמבם, סוטה פרק שביעי, שמאי ז״ל). Fol. 303*a*.

From the Hebrew enumeration of the leaves (*vide supra*) it follows that the contents of the MS. are only a portion of a more extensive work.

439.

Or. 5086.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 138 leaves, with 30 lines to a page. A rather small Oriental Rabbinic hand of apparently the seventeenth century.

Novellae (in 347 paragraphs) on the undermentioned Talmudical tractates by David ibn Shoshan:—

ברכות, fol. 2*a*; פסחים, fol. 2*b*; יומא, fol. 6*b*; ביצה, fol. 7*b*; ראש השנה, fol. 8*a*; יבמות, fol. 8*b*; כתובות, fol. 21*b*; גטין, fol. 38*b*; קדושין, fol. 49*a*; סוטה, fol. 59*a*; בבא קמא, fol. 60*b*; בבא מציעא, fol. 106*b*; שבועות, fol. 113*b*; ע״ז, fol. 119*b*.

Beginning of ברכות :—

פרק כיצד מברכין גמר׳ משנה ראשונה · גרסינן מנא הני מילי פי׳ דבעינן שיברך על אכילת איזה דבר · ושקלו וטרו בזה ··· וכתבו התוספות דבר שאין גדולו מן הארץ ·· ואת מאי איריא בשר ··· ולפום ריהטא איכא לאקשויי בדברי התוספות טובא

End of ע״ז (fol. 137*b*) :—

אבל לחטט למצא הקבר אין דרך ·

The author sometimes signs himself :—

דבש וחלב תחת לשונך (as *e.g.* at the end of fol. 58*b*), the initials of דבש being = דוד בן שושן. He is evidently to be identified with the David ibn Shoshan who flourished in the latter part of the sixteenth century (see Zunz, Z. G. u. L., p. 440), for he refers to Joseph ibn Leb (see Steinsch., Bodl. Cat., col. 1502) as to a contemporary; so *e.g.* on fol. 22*b* :—

ובדבור הזה הקשה מהרין לב נרו.

The scribe has occasionally inserted notes of his own ; so on fol. 37*a* :—

בכאן חסר מן ההעתק ג׳ שטות שנרקבו ולא יכולתי להעתיקם וכו׳

On fol. 1*b* (a fly-leaf) :—

מקנת כספי לעבודת קוני שלמה אשכנזי

On fol. 137*b* is a note showing that a certain Abraham received the MS. as a present : ביום שביעי של פסח שנת התקס (A.D. 1800).

The subjoined note on the upper part of fol. 138*a* refers to the exchange of the MS. for ס׳ שות מנן גבורים :—

נתנו לי הרב המובהק כמהר חיים בן עמרם נ״י ותכון מלכותו מאד שליח מהק טבריה ת״ו (?) ונתתי לו בעדו ס׳ שו״ת מנן גבורים ממה זקני אנכי איש צעיר תולעת יעקב בכה (?) שמואל סט

440.

Add. 19,786.—Paper, about 8½ in. by 6¼, consisting of 184 leaves, with 36 to 55 lines to a page. Different oriental hands of apparently the seventeenth century.

חידושי מס׳ סוטה by Abraham ibn Mūsā. See Azulai (שה״ג, part ii., *sub nomine*); also H. J. Michael's אור החיים, p. 86, and Neub., Cat., 461(1).

The complete heading given on fol. 1*a* is as follows :—

חידושי מס׳ סוטה אשר אסף וקבץ ולא הניח פינה וזוית אשר לא עבר

At the end are verses with the acrostic :—

אברהם בן מוסה חזק

These lines contain allusions to the different פרקים of סוטה.

441.

Add. 26,923.—Paper, about 12 in. by 8⅝, containing 118 leaves, with 42 lines to a page. Italian cursive hand. Dated A.M. (5)491 (A.D. 1731). [ALM. COLL., 31.]

The second part of Josiah Pinto's מאור עינים, containing his commentary on Jacob Ḥabib's עין יעקב from יבמות to the end. See the printed editions (Mantova, 1743; and כתנות אור וכו׳, Amsterdam, 1754).

On fol. 1*a* :—

זה ספר הנותן אמרי שפר, **מאור עינים**, המאיר לארץ ולדרים, ···· ה״ה האשל הגדול מע׳ הרב המוסמך כמהר יאשיהו פינטו זלהה בן הרב יוסף פינטו נ״ע, לאורו ילך אור כל קורא בו ··· והוא פי׳ על חלק עין יעקב שני היה טמון בבית ··· כהר דניאל פינטו ועכשו ·נתעורר ע׳ הנביר ·· כהר יעקב בלילירס נר״ו ··· להביאו אל הדפוס שנת כי מציון **תצא** תורה ודבר ה׳ מירושלים.

B. MISHNAH WITHOUT GEMARA.

442.

Harley 5794*. — Four vellum leaves, now measuring about 10¾ in. by 8½. Each leaf must have been originally about 12 in. wide, about a third having been cut away on the outer side. A line is also cut away at the top. Square character. Written in a good Hispano-oriental hand, probably belonging to the twelfth century.

Portions of the Mishnah of אבות and זבחים, provided with vowel-points and accents, and apparently intended for private liturgical recitation. The present text shows great affinities with the Palestinian recension of the Mishnah, and probably represents an earlier form of that recension than the text published by W. H. Lowe (Cambridge University Press, 1883).

Fol. 1*a* begins: וישיבת כנסיות של עמי הארץ in פרק ג׳ of אבות. At the end of פרק ה׳ is פטום הקטורת, followed by יציאת מצרים ··· בלילות אמ׳ ר׳ לַעְזָר בן עוריה הריני כבן שבעים שנה וכו׳ (fol. 2*b*).

Then comes the 6th פרק under the heading קנין תורה.

At the end of אבות was an entry of which only ר··· נזיקין has been preserved.

On fol. 3*b*, זבחים, ending: ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל near the close of פרק ה׳.

About a third of the text is wanting (*vide supra*), besides the missing line at the top of each page.

An exact edition of the contents of these four leaves would be desirable. Its readings (of which some are not found elsewhere), the division into sections, and the order of the sayings, should be carefully compared with the usual recension, Lowe's edition of the Palestinian Mishnah, and for אבות with C. Taylor's "Sayings of the Jewish Fathers" and "Appendix to the Sayings of the Jewish Fathers."

These leaves had been bound up with Harley 5794 (a מחזור of the German rite), but are now placed as a separate number.

443.

Or. 5523.—Paper, about 4¼ in. by 3, consisting of 16 leaves (numbered קיט—קד), with 14 or 15 lines to a page. Oriental hand influenced, perhaps, by the Italian style of writing. Apparently of the seventeenth century. [Cairo Genizah.]

A fragment of the Mishnah of שבועות and עבודה זרה.

Beginning: כפרה הראשונה, in the fourth section of שבועות פ״ד.

At the end of שבועות (fol. 10*b*):—

תֹּשְׁלֹבְּעֹ · נשלמה מסכת שבועות · ובעה נתחיל
מסכת עבודה זרה · בנלך ואעי אמן

The fragment ends with the words חורעין תחתיה (catchword: ירקות), in the eighth section of עבודה זרה פ״ג.

444.

Harley 1795.—Paper, about 6¼ in. by 4, consisting of 130 leaves. Dated A.D. 1655.

It contains the Hebrew text of the following portions of the Mishnah, accompanied by a

Latin translation: תמיד and יומא, with the translation of Robert Sheringham; אבות, with the translation of Franciscus Taylor; סנהדרין and מכות, with the translation of Johannes Coch.

Date at the beginning of אבות (fol. 42b):—

ביום טו לחודש כסלו בשנה אם" נו"

On fol. 42a is the name Thomas Cawton (evidently the scribe).

The Hebrew text is badly written, and the pointing is very faulty.

445.

Add. 27,296.—Paper and vellum, about 10⅝ in. by 8⅜, consisting of 73 leaves, with 27 lines to a page. Fol. 1 is a paper fly-leaf, and the original MS. (foll. 2—73) contains 3 quires of 24 leaves each. African Sefardi hand of the fifteenth century.

It contains the תוספתא to סדר מועד, preceded by that to מסכת חולין.

†חולין, fol. 3a; שבת, fol. 10a; עירובין, fol. 24b; פסחים, fol. 33a; כפורים (*i.e.* יומא), fol. 43a; שקלים, fol. 48b; סוכה, fol. 52a; ביצה, fol. 56a; ר"ה, fol. 59b; תענית, fol. 62a; מגלה fol. 65b; משקין (*i.e.* מועד קטן), fol. 69a; חגינה, fol. 70b.

The text of the MS. should be compared with the printed editions (see especially "Tosefta nach den Erfurter und Wiener Handschriften ..." von Dr. M. S. Zuckermandel. Pasewalk; Trier, 1880-82).

In fol. 74 (fly-leaf) is inserted a part of תפילין של ראש (והיה כי יביאך וכו').

On fol. 2a: נפל לחלקי נאם אנשל כהן ··

Close to the upper margin: שמחה דלונינגן (?)

† For חולין comp. Monatschrift, xlv. 40.

446.

Add. 27,125.—Paper, about 8⅛ in. by 6⅞, containing 147 leaves, several of which (between the various portions, &c.) are blank. The number of lines to a page varies considerably. Italian cursive writing, in different hands, of the sixteenth to seventeeth century.

[Alm. Coll., 232.]

It contains:—

I. The Commentary on פרקי אבות that is printed under the name of Rashi. Fol. 3a.

The original heading, which is now only partially legible, was: ····· ממסכת אבות מרבינו ישעיה ז"ל תלח"*. But a later Italian hand has written פי' רש"י על אבות in the right-hand upper corner of the same page.

The Commentary on the פרק ר' מאיר, which begins on fol. 12a, deserves a special comparison with printed texts.

Beginning of this פרק:—

זוכה לדברים הרבה להיות צדיק וחסיד ··· כדי הוא לו ראוי הוא לו

End:—

בן תשעים לשוחה הולך שוחח וכופף

On the question of Rashi's authorship of this Commentary see *e.g.* Schechter's edition of אבות דרבי נתן, p. xviii.

At the end (fol. 14a):—

נשלמו פירוש ממסכת אבות ופירוש מפרק ר' מאיר על ידי שלמה: בר: משה:

אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך

פירוש ממסכת אבות כמה רבינו שלמה ז"ל

The Solomon b. Moses in the first part of the colophon must be taken as the name of the scribe.

* תהלה לאל חי = תלח". See the date 1592 after the censor's name, showing that תלח (A.D. 1678) cannot be the date of writing.

II. Another Commentary on פרקי אבות, agreeing with that contained in מחזור ויטרי. Fol. 17*a*.

The heading of the scribe is :—

פירוש מפרקי אבו׳ לרשי זל.

At the end (fol. 47*b*) :—

סיימתי מסכ׳ אבות ופירושיו בעזרת הוד והדר לבושיו
שבח לאל ית׳ והודאה לשמו ית׳

יר׳ מלפניך יאוא שתחזיר עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך : אמן סלה :

For some further details on nos. I. and II. see C. Taylor, Sayings of the Jewish Fathers, Appendix, p. 11; comp. Luzzatto in כרם חמד, iv. 201.

III. הלכות נדה טובים ומעולים, the author being Isaac of Düren (see Add. 18,685, IV., and 23,974, III.). Fol. 53*a*. הנהות and explanations accompany the text throughout.

IV. [סדר תנאים ואמוראים], printed by Luzzatto in כרם חמד iv. Fol. 63*a*.

V. Homiletical expositions by Ḥayyīm b. Solomon hak-Kohen. Fol. 70*a*.

Beginning of the first homily, which is preceded by a short prayer, partly in Latin and partly Italian :—

לאדם מערכי לב ומה׳ מענה לשון ׳ ר״ל כי יש יכולת וכח ביד האדם לערוך בלבו הדברים שירצה לאמרם למי שירצה

The Hebrew heading on the top of the page is :—

אלהים לנו : זאת עשה אלהי׳ לנו : מה זאת עשה אלהי׳ לנו

The other דרושים have similar headings, so on fol. 115*a* :—

תודה לה׳ : תודה לה׳ לרצונכם תזבחו וכו׳

The author's name is found on fol. 79*a*, and fol. 103*b* (at the end of a homily delivered in קק קסאלי).

Although the homilies are not likely to be found of much intrinsic value, it will be useful to give some bibliographical details concerning them.

On foll. 92*b*, 109*a*, 129*b* the author quotes from a commentary on אבות by his uncle Isaac b. Ḥayyim hak-Kohen. On fol. 72*b* his friend ישעיה ממונטייאנא is mentioned. On fol. 127*b* the author takes רשות from מורינו הרב גאון הדור מהרר שלמה יצו.

Among the authorities quoted are Ramban, Ibn Ezra, רבינו בחיי, Joseph ibn Giḳaṭilla, and Joseph Albo. On fol. 133*b* is a grammatical reference to לשון למודים (of David ibn Yaḥya) and ספר הזכרון בחלק הדקדוק ממנו (Joseph Ḳimḥi).

Foll. 135*a*—137*b* are perhaps autograph.

The homily beginning on fol. 139*a* is marked by a different hand as follows :—

זאת הדרשה דרש מהרר שלמה בברי׳ מילת בנו יהודה יצו

Of fol. 143*a* a narrow strip only is preserved, and it may not have originally belonged to the present MS., which, however, is in other respects irregularly written towards the end.

Fol. 144*a* contains a piece headed : מאמרי התלמוד נקובים בשמותם איש על דגלו באותות.

Beginning :—

אין התורה נקנית אלא בסימנים

On fol. 145*a* are some diagrams and descriptions of מערת המכפלה, בית לחם, יד אבשלום, &c.

Censor's name (fol. 144*b*): Dominico Irosolomi^no^, 1592.

447.

Or. 2217.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{7}{8}$, consisting of 228 leaves, the greater portion having 23 to 24 lines to a page. The volume

is made up of fragments, of which foll. 39—212 form the largest (foll. 47—206 containing 16 quires, כג—ח, of 10 leaves each). Different Yemenite hands, foll. 39—212 being apparently of the fifteenth, and the rest of the sixteenth century.

Maimonides' Commentary † on סדר זרעים, in the original Arabic ‡; imperfect at the beginning.

First words (in introduction, fol. 3*a*) :—

תפאסיר אלתורה כמא אצלנא מרוייה ען משה

At end (fol. 225*b*) :—

נגמר סדר זרעים בעזרת שדי

This is followed by the numbers of מסכתות and פרקים.

At the bottom of the same page is a note of a former owner (?), in the Arabic character, which has been partly erased and is hardly readable. The name יחיי אבן אבראהים occurs in it.

Foll. 1, 2, 226, and 227 contain fragments of the Commentary on the Pentateuch by Baḥya b. Asher (the portions covering verses in Num. xi., Deut. xxiii., xxii., and xxviii.).

Fol. 228 contains a fragment of Maimonides' משנה תורה (portions of chaps. xx.-xxi. : הלכות כלים in ס' טהרה).

448.

Or. 2226.—Paper, 10½ in. by 7½, consisting of 138 leaves, with generally 27 or 28 lines to a page. Foll. 19—138 (bearing the signatures ז—יח) form 12 quires of 10 leaves each, with the exception of the quire marked יב (foll. 69—79), which originally had 12 leaves, one of which has been cancelled. One leaf is missing after fol. 10, and the last leaf of the quire marked יח is also wanting. Yemenite writing of the fifteenth century.

It contains a large portion of Maimonides' Commentary on סדר זרעים, in the original Arabic, preceded by a fragment belonging to an anonymous Arabic Commentary, in the form of question and answer, on the משנה תורה of the same author.

First extant words of the Mishnah Commentary (end of פרק ששי of פאה), fol. 10*a* :—

ושרח אם היה מתכוון ליטול את הגס

Last words (near the beginning of בכורים):—

עד שתהא אימן מישראל [ר' יוסי או נר שנשא
ניורת בתו כשרה לכהונה] האפטרופין

Note.—The sentence enclosed within [ ] is not found in the printed editions of the Mishnah.

The fragment of the Arabic Commentary on Maimonides' משנה תורה extends from the end of פרק שני in קרית שמע to the beginning of הלכות תפלה וברכת כהנים in פרק שלשה עשר (foll. 1—8), followed by a smaller fragment of the same Commentary on הלכות שביתת יום טוב, extending from the latter part of פרק ראשון to the beginning of פרק חמישי (fol. 9).

---

† It is to be noticed that the text of the Mishnah contained in this and the following Yemenite codices differs in various parts from the printed edition.

‡ Of Maimonides' Commentary on the Mishnah in the original Arabic, &c., have so far (Oct. 1901) been edited: מכות (Jahresbericht des Rabbinerseminars zu Breslau, 1879-80) by J. Barth; סדר טהרות, I.—VIII. (Berlin, 1886—92) by J. Derenbourg; כלים (original Arabic of 1st פרק only, in Zunz Jubelschrift, 1884) by J. Derenbourg; אבות (1st פרק only, in Hildesheimer Jubelschrift, 1890) by E. Baneth; ראש השנה, I. 3—III. 1 (*ibid.*) by J. Friedländer; ברכות (Berlin, 1891) by E. Weill; דמאי (Berlin, 1891) by J. Ziwi; כלאים (Frankfurt a. M., 1891) by S. Bamberger; סנהדרין, I.—III. (Halle, 1893) by M. Weisz; פאה (Berlin, 1894) by D. Herzog; חולין, III.—IV. (Berlin, 1894) by M. Wohl; עבודה זרה (Berlin, 1895) by Wiener; חלה (Frankfurt a. M., 1895) by S. Bamberger; ביצה (München, 1898) by H. Kroner; מדות (Breslau, 1898) by J. Fromer; פסחים (Berlin, 1901) by H. Kroner; מגלה (Frankfurt a. M., 1901) by S. Behrens. See also ثمانية فصول (Leipzig, 1863) by M. Wolff, and E. Pocock's באב מוסי (Oxoniae, 1655-54; reprinted in vol. i. of "The Theological Works of . . . Dr. Pocock," London, 1740).

As a specimen, the following may be quoted from fol. 2*a* :—

כיף מעני תפלה אלנואב שרח תפלה צלאה יעני אנהא צלה בין אלאנסאן וכאלקה · וסמיית תפלה כלומ' תהיה פעולה לשם האל · השפיע ארסל מן קו כי שפע ימים יינקו · ··· שלש ראשנות שבח · אלאולי בהא וצף ואנב אלונוד בה ואלב וצף אפצאלה פי ד' אשיא תחית המתים מענזה וירידת המטר אלדי הו חיים לעולם ורפאות מחולי אלדי הו איצא תחיה וכלכול חיים תחייה להם והו תדבירהם וכו'

449.

Or. 2391.—Paper, about $12\frac{1}{4}$ in. by $9\frac{3}{8}$, consisting of 134 leaves, with 25 lines to a page. The first few leaves have been damaged, and the writing has in some parts become illegible through dampness and other causes. A rather large Yemenite hand of probably the sixteenth century (foll. 128—134 are of the seventeenth century). Imperfect.

The greater part of Maimonides' Commentary on סדר זרעים, in the original Arabic.

First words (beginning of פרק ב' in פאה):—

פתרדהא צ̇יעתין וילזמה אן יתרך פיאה פי כל ואחדה מנהמא

Last words (near the end of חלה, fol. 127*b*) :—

בן אנטינוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא

Foll. 128—133 contain a fragment of the same Commentary on בבא קמא (פרק שלישי to פרק שביעי, preceded by a fragment of the second Pérek, and followed by a fragment of the eighth).

Fol. 134 is a fragment of the same Commentary on כתובות (part of the fifth Pérek, followed by the beginning of the sixth).

On the lower margin of fol. 99*b* :—

הד̇א אלמשנה חבור מ̇ו יוסף כהן זתע מאנשי קצר

450.

Or. 2220.—Paper, about $10\frac{3}{4}$ in. by 8, consisting of 113 leaves, with 25 lines to a page. Foll. 7—106 appear to form quires 6—15 of the original MS., and foll. 1—6 and 107—113 are the preserved portions of the fifth and sixteenth quires respectively. Two leaves are missing after fol. 7, and one leaf is wanting after fol. 107. Yemenite square Rabbinic hand of probably the fifteenth century.

The greater part of Maimonides' Commentary on סדר מועד, in the original Arabic.

First words (in פרק א' of עירובין) :—

יכון פי ערצ̇ה ארבעה טפחים או לחי מיכן ולחי מיכן

Last words (in פרק א' of מועד [קטן]) :—

זרעים שלא שתו מלפני המועד לא ישקם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה" (catchword : מושכין)

There are a few marginal notes.

451.

Or. 2221.—Paper, about $10\frac{3}{4}$ in. by 8, consisting of 82 leaves, with 25 lines to a page. In its present condition the MS. begins with the fifth leaf of the fifth quire, and ends with the sixth leaf of the fourteenth quire; and there are also missing 1 leaf after fol. 36, 5 leaves after fol. 51, and 4 after fol. 67. Foll. 66—68 are more or less mutilated. Yemenite square Rabbinic hand of the fifteenth century. Prefixed is a printed vellum leaf from ויקהל, and affixed is another from פקודי, belonging to חומש ותרגום אונקלוס עם פירוש רשי והרמבן, Salonica, 1520.

A large portion of Maimonides' Commentary on סדר מועד, in the original Arabic.

First words (near the beginning of פרק ב' of עירובין) :—

עירובי חצורות (*sic*) פלהא אחכאם וסתבין אכ̇ר אלפרק אלז̇

Last words (in פרק א' of ראש השנה):—
אמא באטנה ומענאה פלא שך אנה צעב גדא׳
(catchword: על)

There are marginal notes of some length on foll. 54—67.

452.

Or. 2219.—Paper, about 10¼ in. by 8, consisting of 184 leaves, with 24 lines to a page. A leaf is missing at the beginning, and the first signature (א) is at the end of fol. 8. Foll. 9—15 form the second quire (with a leaf cancelled), foll. 16—23 the third, and foll. 24—183 contain 16 quires of 10 leaves each. Two leaves are missing after fol. 183, and fol. 184 alone remains of the last quire, the rest having been cancelled. Several leaves at the beginning and end are mutilated. Yemenite square Rabbinic hand. Dated A.Contr. 1824 (A.D. 1513).

Maimonides' Commentary on סדר מועד, in the original Arabic.

First words (beginning of שבת; page mutilated):—

[ש]רוט רשות היחיד ותחדידה עלי מא אצף

The colophon (fol. 184*b*) is also mutilated, but the date [א]תתכ̈ד שניו לשטרות, and the scribe's name [אב]רהם הכהן בירב סעדיה הכהן, are clearly legible.

Among the names of former owners on the same page אברהם בן סעיד can still be read, and the name סעיד דאוד is found on the lower margin of fol. 75*a*.

In the marginal notes, which may be found of some interest, the גמרא is sometimes referred to (so *e.g.* fol. 80*a*).

453.

Or. 2218.—Paper, about 11¾ in. by 8, consisting of 97 leaves, with 32 lines to a page. Foll. 1—6 form the first quire; foll. 7—94 contain quires 2—12, with 8 leaves in each; and foll. 95—97 are all that is left of the thirteenth quire, the rest having been cancelled. The quires are numbered both with Hebrew letters and with Arabic numerals. There is also an original foliation in Hebrew letters. Yemenite Rabbinic hand. Dated A.Contr. 1963 (A.D. 1652).

Maimonides' Commentary on סדר מועד, in the original Arabic. (Note that instead of יומא the title כפורים is used.)

At beginning:—

בהורמנא דמלכא עילאה

At end:—

הדרן עלך מסכת חגיגה ואף כוליה סדרא בס̈ד אמן״

Colophon (fol. 96*b*):—

שלים הדין סדרא דהוא סדר עתיד[a] הנקרא סדר מועד בסייעתא דשמייא יום רביעי דהוא שיתת (*sic*) עסר יומין לירח אייר שנת אתתקסג לשטרות במגדלא חקל יחרוב ויצדי והכותב קטן הסופרים ועפר רגלי החכמים הצעיר חיים באמ שלום בן דוד בן יצחק בן שלמה בן יעקב הידוע אלחנאני אלהים יזכיני להרבות ספרים עד אין קץ ולהיות ממצדיקי הרבים אכיר

On fol. 70*b* is the following marginal note:—

והדא פירוש ומכין איש את דבירו וכו׳ עד לידי סכנה דכר יוסף בן עליה† ז̈ל קאלו כאן פי אלזמאן אלקדים בחג הסכות דכל אלאסכנדר אלי מלך מן מלוך בני חשמנאי אלכהן אלי אלקדס וטלע אלמדבח פי וקת אלקרבן עלי רסם אלכהנים פאבתדא קום מן אחדאת אלמעתזלה אלדי הם אלפרושים ילעבון באלאתרנג ולב אלסעף אלדי יתכדונה אליהוד פי הדא אלעיד פרגם אחדהם אלמלך בתרנגה פגצב אצחאבה וקאלו לאלמעתזלה כיף נסרתם עלא אלמלך במתל הדא תהאונו בה והדא אללעב כהי סנ̈ה קדימה ואלמקצוד פיה אלפרח ואלסרור ותרד̈ד אלכלאם בינהם

[a] See שבת, fol. 31*a*, where on Is. xxx. 6: עתיד זה סדר מועד

† Is Josephus here meant (יוסף בן מתתיה)?

אלי אן שתם אחד אלמעתזלה אלמלך פאמר אצחאבה אן יקתלוהם פקתל פי דאלך אליום פי צחן אלקדס סתה אלאף רגל והדא תפסיר וכשראו בד שהן באין לידי סכנה וכו׳

On fol. 1*a*:—

זה הלשון נמצא בכתיבת מו׳ סעיד דרין: אלו הימים בחונים ···· שכל אדם שילך בהם בדרך ···· לא יראה טובה וברכה ···· ואם יזרע לא יצמח ···· והם כד ימים בכל חדש שני ימים ואלו הן ניסן נח וכו׳

454.

Or. 4842.—Paper, about 10 in. by 7, consisting of 186 leaves, with 24 lines to a page. The quires, which are signed with Hebrew letters at the end, contain 10 leaves each, with the exception of the first and the last, which have 9 and 7 folios respectively. Yemenite Rabbinic writing; dated Ṣan'ah, the 21st of Marḥeshwan, A.Gr. 1713 (A.D. 1401).

Maimonides' Commentary on the משנה of סדר נשים, in the original Arabic.

The order of the מסכתות is the same as in Or. 2392 (no. 455).

On fol. 1*a* is a fragment of the same author's General Introduction to his Mishnah Commentary, in the Hebrew translation of Yehudah Ḥarizī. End: ולמכסה עתיק. On the lower part of the same page is a portion of Halakhik notes in Arabic (Hebrew character).

The colophon (fol. 186*b*), though having suffered much from damp and other causes, is yet for the most part readable. It runs as follows:—

נשלם ספר זה במעלי שבא דהוא חד ועשרין יומן לירח מרחשון של שנת אתשיג לשטרות ···· בצנעת בני קיס תתבני עד שתתבני ירושלם · נכתב על שם החבר הטוב אשר (?) בן עובדיה אלהים יזכיהו למהגי ביה ולדקדק בעני[ניו הוא] וזרעיה וכו׳

The scribe's own name is, perhaps, among the illegible words, of which מחפוץ נ׳ מעץ נ׳ מחפוץ נ׳ מעץ ··· נ׳ סאלם can be clearly made out.

455.

Or. 2392.—Paper, about 10 in. by 7⅛, consisting of 211 leaves, with 20 lines to a page. Foll. 12—208 form quires 2—20 (ב—כ, also marked الثانية, &c.) of 10 leaves each, followed by the first 7 leaves of the twenty-first quire. Foll. 1—11 consist of different fragments (partly belonging to the original MS.), arranged to complete the text, and foll. 209—211 are another fragment added to supply a deficiency. Yemenite square Rabbinic character of probably the earlier part of the fifteenth century.

Maimonides' Commentary on the משנה of סדר נשים, in the original Arabic.

At the beginning:—

בשם יי̄ אל עולם

A list of the מסכתות with their respective numbers of פרקים is given at the end.

It is to be noticed that נטין precedes שוטה (so the MS. for סוטה), and קדושין is at the end.

Fol. 2*a* contains a document, composed partly in Scriptural language, in which האביון בנימין בן אברהם of Aden is recommended to the charity of אנשי האמת והצדק ישראל השוכנים בערי תימן. The Cairo Genizah Collection at the Museum and elsewhere contains a variety of similar documents.

Fol. 1*b* contains some explanations of Biblical verses, and quotations of not much interest. The centre of the page is occupied with lines beginning:—

אמרי לנורא ואיום מתיר אסורים בפדיום
איך תטשני כהיום בבית עבדים לבדי

Names of former owners:—

1. סעיד סלימאן (fol. 1*a*), whose acquisition of the MS. is witnessed by אבן אנדיבאע(?) מן מעוצה, and אבן אבראהם אלשניפי(?)

2. סאלם ן׳ מורון אלעראקי (fol. 3*a*), who presented the MS. to a synagogue.

3. סאלם ן׳ סעדיה בירב שלמה אלסורי(?) (fol. 7*b*), who paid for it קרש ונצף.

4. מעודד בן אברהם (fol. 211*b*), who bought it from סעיד בן סלימאן אלטוילי.

The name יוסף בן שמריה occurs at the bottom of the same page.

456.

Or. 2393.—Paper, about 10⅜ in. by 7¼, consisting of 329 leaves, with 21 to 22 lines to a page. Foll. 1—11 are a separate fragment; fol. 12 is a recent addition; foll. 13—16 are a fragment of the first quire; foll. 17—25 form the second quire, from which one leaf has been cancelled; foll. 26—315 contain quires 3—31 (ג—לא) of 10 leaves each; foll. 316—324 are the first 9 leaves of the thirty-second quire, the tenth leaf having been lost; and foll. 325—329 contain a part of the thirty-third quire, the rest having been cancelled. Yemenite square Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century. Foll. 1—11 are apparently somewhat earlier than the rest of the MS. The headings of the מסכתות and פרקים, as well as the short colophons and the enumeration of the quires, are in colours. Slight ornamentations are added.

Maimonides' Commentary on the משנה of סדר נזקים in the original Arabic, preceded by a fragment from the same Commentary on סדר נשים.

First words in נזקים (בבא קמא פרק א׳ of) fol. 13*a*:—

אלשן והי אלאדייה אלתי תצל מן אכלה

At the end of each מסכתא:—

בריך רחמנא דסייען.

At the end of the סדר, in large coloured writing, accompanied by ornamentations:—

בריך רחמנא דסייען ∴ נגמר סדר נזקים בעזרת שדי ברוך הוא ובריך שמיה

Fol. 1—11 (written in a bold large hand of probably the fourteenth century) contains a fragment of Maimonides' Commentary on שוטה, extending (*a*) from [פי]עצמו, in the opening of the "Massekhta," to רוצה אשה [קבין ופרישות] בקב ותפלות מתשעת, in פרק ג׳ (foll. 1—10), and (*b*) from בשקפה אנתגס דאלך [ר׳] נחמיה יקול אן קולה ויאמרו דליל to אלכלי (in פרק ה׳).

This fragment differs in several of its readings from the corresponding portion in Or. 2392.

457.

Or. 2394.—Paper, about 8⅛ in. by 5½, consisting of 252 leaves, with 17 to 18 lines to a page. Foll. 1—248 form 31 complete quires (א—לא) of 8 leaves each, and foll. 250—252 are a fragment of the thirty-second quire. Yemenite square Rabbinic character of the sixteenth century.

A portion of Maimonides' Commentary on נזקים, in the original Arabic, containing שבועות to הוריות.

Last words (near the end of הוריות):—

שעבר מחמת מומו למשוח מלחמה ומש׳

The readings in this MS. differ at times from Or. 2393.

458.

Or. 2222.—Paper, about 7⅜ in. by 5⅝, consisting of 83 leaves. Fragments from two different MSS., foll. 1—51 having mostly 17, and foll. 52—83 generally 18 lines to a page. Neither of the fragments contains the beginning or the end of the original MSS., and

there are also many breaks in the preserved portions. Two different Yemenite hands of the fifteenth century, foll. 52—83 being apparently of an earlier date than the preceding part.

Portions of Maimonides' Arabic Commentary on פרקי אבות.

Fragment I. begins (in the fifth of the תמאניה פצול):—
ופי ניל אלסעאדה אלחקיקייה ויכון תעלמהא וטלבהא

Beginning of fragment II. (in the fourth פצל):—
אד̇א כ̇רג ע̇ אעתדאלה נצ̇רנא אלי איי גהה מאל וכ̇רג

In the fourth פרק of the second fragment the original reading, ולא קרדום לאכול מהן (fol. 80*b*), was corrected by a later hand, in the margin, into לחפור בהן ···

On the lower margin of fol. 1*a* *sqq.* is written in a later hand a portion of a Midrash on Esther, beginning: אמר רבי ירמיה בר אבא שתי אמות היה והעמידו[ן] על יב̇

On fol. 6*a* (lower margin) begins a poem, headed בקשה, and beginning: אקוד עלי אפי אכרע במורא. At the end (fol. 11*b*): תמ̇ת וכלחסן עמ̇ת והמן משכ̇ת

On fol. 12*a* begins another בקשה, with the opening line: אברך ואהלל לסיבת כל סיבות ועילה לכל עילה

There are also occasional marginal notes on the text.

In the upper margin of fol. 5*b* is the following quotation:—

ועוד אמר החכם אם תבקש מתבל די ספקך מיעוטה יספיק לך ואם תבקש יותר מספקך כולה לא יספיק לך:

Compare מבחר הפנינים (שער ההסתפקות)

459.

Or. 2223.—Paper, about 13⅝ in. by 9¼, consisting of 177 leaves, with 26 lines to a page. Foll. 1—8 form the first quire; foll. 9—168 contain 16 quires of 10 leaves each (marked ב—יז at the end of quires, and also ثانية, &c., at beginning); and foll. 169—177 are 9 leaves of the eighteenth quire, the tenth leaf having been cancelled. Fine large Yemenite hand. Dated A.Cont. 1725 (A.D. 1414).

Maimonides' Commentary on the משנה of סדר קדשים, in the original Arabic. (Note that chaps. 6 and 7 of תמיד are here a single פרק, and that chaps. 4 and 5 of מדות were also originally one פרק, the heading פרק חמישי (fol. 174*a*) having been added later.)

At beginning:—

בשם יוי אל עולם

Colophon (fol. 177*b*):—

נשלם זה הסדר בסייעתא דשמיא בחדש תמוז שנת את̇שכ̇ה לשטרות במדינת גבלה אלהים יחיש הקץ וימהר הגאולה ונכתב על שם הה̇ה̇ה̇ מר׳ ור׳ דוד ביר׳ נד אלהים יהיה בעזרו ויהיל עליו אורו וישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל יתנהו בנפש אויביו למענו ולמען שמו ויקיים עליו מקרא שכת׳ כי תעבור במים אתך אני וכו׳

Underneath this colophon:—

מנין פרקיו של משנה סימן להם ת̇ק̇ל̇

The notes on fol. 1*a* are now only partly legible. From the entry on the top of the page (beginning: יד הקודש על העליונה), it appears that the MS. once belonged to a synagogue (כניסה). The names אברהם בן יהודה and סעיד בן אברהם (who had given the MS. as a pledge, רהן) can be read in the notes lower down, in the last of which the synagogue of צנעא אלמקדסה̈ is mentioned.

460.

Or. 2420.—Paper, about 9⅝ in. by 7¾, consisting of 210 leaves, with 22 lines to a page. The quires, numbering 10 leaves each, are signed with Hebrew letters both on the first and the last pages. The MS. is defective at the beginning and the end, and a leaf is

also missing after fol. 192. Yemenite square Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century. The writing is occasionally blotted. A few leaves are also damaged.

A portion of Maimonides' Arabic Commentary on the משנה of סדר קדשים.

First words (in the introduction to מסכת זבחים):—

פי הדא אלאיאם אלמרסומה הי אלתי תתסמא מוסף היום

מסכת מנחות begins on fol. 93*a*, and מסכת שחיטת חולין on fol. 175*b*. It ends abruptly in the middle of the fifth פרק, the last leaf being also mutilated.

461.

Or. 2224.—Paper, about 11 in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 255 leaves, with, generally, 21 to 22 lines to a page. Foll. 1—205 contain 23 quires (כו—ד), which originally consisted of 10 leaves each as a rule, but several of them are now more or less defective. Four leaves are missing after fol. 3, two after fol. 30, six after fol. 66, two after fol. 92, two after fol. 130, and two after fol. 148. Foll. 206—245, foll. 246—251, fol. 252, foll. 253-4, and fol. 255 are separate fragments of different other MSS. Foll. 1—205 are dated A.Cont. 1801 (A.D. 1490), and the fragments that follow belong to about the same date.

It contains:—

I. The greater part of Maimonides' Commentary on the משנה of סדר קדשים, in the original Arabic.

First words (in פרק ח׳ of זבחים):—

אלרובע ואלנרבע נוי אמי אדי כאן ישר׳

The colophon (fol. 205*b*) is somewhat mutilated:—

···· בירח אדר שנת אֹתֹתֹאֹ יהא סימן טוב על מריה גֹיאת ן׳ סלח אלכֹאולי יזכה לֹמהגי ביה הוא חזעיה וֹצֹאֹ ···· ונכתב במדינה אלטוילה תתבני עד ···

II. Fragments of the same author's Commentary on סדר טהרות (mostly belonging to כלים). Fol. 206*a*.

First words (in introduction):—

של תרומה או של קודש אדֹי נגע במשקין של קודש אננסהא

Last words (near the beginning of אהלות):—

(catchword: ומנה) פהו ולד טומאה והו יתסמי ראשון

III. A fragment of ספרא (פ׳ אחרי מות), exhibiting a different recension from the printed editions. Fol. 246*a*.

First words:—

הא אינו מדבר אילא במזבח הפנימי

Last words:—

אשר הם זנים אחריהם לרבות שאר ע״ז חקת עולם

IV. A leaf containing a small fragment of Maimonides' משנה תורה (שופטים). Fol. 252.

First words (in פרק יו׳ of ה׳ סנהדרין):—

נקרעו ואם נפרמו

Last words (*ibid.*, פרק יז׳):—

והרי הוא למחר יכול לקבל שמונה עשר אינו לוקה אלא

V. Two leaves containing fragments of a commentary on Maimonides' ס׳ המצוות, in the form of question and answer. Arabic. Foll. 253-4.

Beginning:—

לם קאל ספר המצוות כאן יקול ספר מצוות אעני לם זאד אלהי

The second fragment ends:

לא תעשוק לא תגזל

(catchword: לא; quire-mark (?): יֹחֹ).

VI. A leaf containing a fragment of an Arabic exposition of מלאכות forbidden on the Sabbath-day. Fol. 255.

First extant words (in no. כ״ז):—

אלזנאג לתתוסע או מתל מן יעמל

The last number is לט (verso). Lower half of same page: question and answer.

462.

Or. 2225.—Paper, about 11 in. by 9¼, consisting of 171 leaves (the second leaf being marked 1*). Each page (with the exception of foll. 1, 170, which have undivided pages) is divided into two columns, with 30 lines to a column. Yemenite square Rabbinic hand (indifferently written) of the fifteenth century. Foll. 1, 170 are written in other hands of about the same date. Largely defective and mutilated.

The greater part of Maimonides' Commentary on the משנה of סדר טהרות, in the original Arabic. (See J. Derenbourg's edition, Berlin, 1887.)

Fol. 1 contains a fragment of the introduction.

Fol. 1* opens the סדר with a fragment of Kēlīm, xiii., xiv.

Fol. 169 closes with a portion of 'Oḳĕṣīm, iii.

Fol. 170 originally belonged to a volume of Maimonides' משנה תורה (עבודה, הלכות מעשה קרבנות ii.; first line: חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העובר כאחד מאיבריה, end of פרק א').

463.

Add. 27,558.—Paper, about 8½ in. by 5½, consisting of 168 leaves, with 23 lines to a page. The MS. is defective at the beginning and the end, and foll. 1—6 and 148—168 are also more or less mutilated. Several other leaves are slightly damaged. One leaf is missing after fol. 14, and another after fol. 30. Spanish Rabbinic hand of the fourteenth century.

Joseph ibn Alfawwal's (*vulgo* Alfual) Hebrew translation† of Maimonides' Arabic Commentary on the Mishnah of סדר מועד.

The first leaf of the preface is missing. The missing leaf after fol. 14 covered a portion of פרק נ' of שבת, and the absent leaf after fol. 30 contained a part of פרק י״ב of the same מסכתא. The MS. ends with a fragment of the first leaf of מועד קטן, and חגיגה is missing entirely.

The spaces for the diagrams were left blank.

464.

Add. 26,922.—Paper, about 8⅜ in. by 6, consisting of 286 leaves, with mostly 31 lines to a page. Written at Salonica, A.M. 5294 (A.D. 1534). [Alm. Coll. 30*b*.]

It contains the following works:—

I. ספר חשק, perhaps by Abraham Abu'l-Afia (see *Orient*, 1845, p. 418 and המזכיר, 1861, p. 56, also Benjacob, אוצר הספרים, p. 202, no. 862). It consists of Kabbalistical expositions of the Tabernacle (opening verses of Ex. xxv.), the Song of Solomon, and the מרכבה (Ezek. i.). Imperfect.

From fol. 1*a* to about the middle of fol. 27*a* the language is Hebrew, but the rest (beginning with כנגד קרמא עילאה) is Aramaic. Foll. 1*a*—3*a* and 10*a*—12*a* are written in peculiarly arranged double columns, the continuation of the left-hand column of fol. 3*a* being the right-hand column of fol. 1*a*, and from the right-hand column of fol. 12*a* one has to turn to the right-hand column of fol. 10*a*. Compare the manner of writing Mandaitic texts (Wright's Syriac Cat., Appendix B.).

Beginning (left-hand column, fol. 1*a*):—

בשם מי שאמר והיה העולם נתחיל ונשלים פי' המשכן כמה שעזרנו שמו ית' . אר״ל בענין המשכן בשעה שאמ' הב״ה למשה ועשו ···· והנני מפרש לך הדר המשכן ממה שסייעני השם ית' בהכרעה בהשתחויה

Last words (fol. 98*a*):—

הנה זה עומד אחר כתלנו דין רזא דאמרו ז״ל מיומא דחרב בית מקדשא

The scribe wrote here:—

עד כאן מצאתי לא מצאתי יותר

---

† On the whole subject of Hebrew translations of the Commentary see Steinschneider, Hebräische Übersetzungen, p. 923 *sqq.* The latest addition (1901) to the literature is S. Behrens' edition of the Arabic text of מגלה with Joseph ibn Alfawwal's Hebrew translation.

On the margin of fol. 9*b* the scribe wrote:—

בכאן חסר ב׳ דפין מההעתק

II. פי׳ פרקי אבות לרב הגדול החכם דון יוסף בן שושן זלהה. Fol. 99*a*. (Comp. Neub., Cat., 385, 2, and Zotenberg, Cat., 769, 5. For the author (flourished about the middle of the fourteenth century), see Zunz, Z. G., p. 438.)

Beginning:—

המסכתא הזאת כוללת עניינים רבים ונפלאים

End (fol. 190*a*):—

וכאשר כבש רחמיו כן יכבשו רחמי השם את כעסו · ויגולו רחמיו ויתנהג עמנו במדת רחמים אמן כן יאמר השם יי׳ עוז לעמו יתן וכו׳

The author quotes Maimonides with great reverence frequently, but he also sometimes controverts his opinions from the standpoint of the Ḳabbalah; so *e.g.* fol. 142*a*, where he says:—

ואלו פקח הרמבם ז״ל עיני כבודו על זאת הטעם האמתי

Josef ibn Shōshan knew Arabic, and read Maimonides' Commentary on the Mishnah, &c., in the original (on fol. 175*b* he gives a Hebrew translation of a passage from Maimonides). He assumes a decidedly hostile attitude to Greek philosophy (so *e.g.* fol. 134*a*: לא כדרך ארסטו וחביריו והשוטים אחריהם מבני עמינו). He sometimes refers to his father (so *e.g.* fol. 135*b*: כך קבלתי מאדוני אבי ז״ל), and on fol. 134*a* he also mentions another work of his own, המכונה שושן עדות.

The Commentary throws light on the religious state of the Spanish Jews in the fourteenth century.

III. פרק משנה [*i.e.* שנו חכמים] לרב הגדול השלם ר׳ שם טוב ן׳ שם טוב זלהה. Fol. 190*a*.

Beginning:—

שנו חכמים ··· עיקר העיקרים הוא להתעסק האדם בתורה לשמה

End (fol. 200*a*):—

כי בית המקדש של מטה כנגד בית המקדש של מעלה ··· ואומ׳ ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו · הרי נאמ׳ שם קנין ·

IV. An anonymous Ḳabbalistic treatise, giving brief explanations on various subjects, as טעם התפלין וסודותיו, ענין הלולב, סוד כסוי הדם. Fol. 201*a*. Imperfect at the end.

Heading:—

פתחו לי שערי צדק ···· צדיקים יבואו בו :

Beginning:—

כשברא הבה את עולמו בששה ימים בראו · ואותם ששה ימים נקראים ארזי לבנון אשר נטע

The last passage begins:—

ועתה ארמוז במרכבה נבואת יחזקאל הנביא

but the scribe broke off abruptly on fol. 215*b*, where he says:—

עד כאן מצאתי עיקרן של דברים

Fol. 216*a* contains a passage of a similar tendency, headed וארמוז לך בענין כלאים שאסר לנו ית׳

V. פירוש מסכת אבות, by Baḥyah b. Asher. Fol. 217*a*.

This work of Baḥyah b. Asher is unknown to bibliographers.† S. D. Lazzatto (המזכיר, 1861, p. 56) thought that the colophon (*vide infra*) referred to Baḥyah b. Josef, and, of course, declined to accept the statement.

About Baḥyah b. Asher's authorship of this Commentary there can be no doubt. The reference on fol. 273*b* to his פי׳ התורה בסדר ביום השמיני (on ולא נצחה הרוח וכו׳) is not decisive, and may point to a different recension of Baḥyah's Commentary on the Pentateuch. But the general tendency of the work agrees with the style of the known works of the same author. On fol. 236*b* he quotes his master Solomon ben Adereth with the words וכן כתב מורי הרב ר׳ שלמה נר״, with which compare the similar mention of his master's name at the end of his Commentary on פרשת חקת. The abbreviation נר״ shows that the Commentary was written during the lifetime of Solomon ben Adereth.

† See amongst others Bernsteins Essay on Baḥyah b. Asher in Berliner's Magazine for 1891. It must be stated that Baḥyah does not appear to quote the present Commentary in his known works.

Beginning :—

ראשית חכמה יראת יי׳ עליון הנמצא הקדמון

Lower down :—

המסכתא הזאת חלק אחד מן החבור המוקדם הוא חבור התלמוד ׳ אשר הוא לתורה שבכתב יסוד ועמוד ׳

End :—

ומוכיח זה מן הכתו׳ יי׳ חפץ למען צדקו ··· כלומ׳ יי׳ חפץ למען צדקו ורחמיו להגדיל התורה לישראל כדי להרבות להם השכר ׳ ולמדנו מזה שאין תכלית הצווי לישראל בריבוי תורה ומצות אלא לריבוי השכר

Colophon (fol. 286*a*) :—

נשלם בעזרת ה׳ וישועתו זה הפירוש מפרקי אבות לרבי׳ בחיי הדיין יום שלישי יג׳ לחדש אייר שנת הרצד ליצירה והסימן דרכיו ראיתי וארפאהו על ידי הצעיר הנאנח דוד חסון והוא לחכם השלם הר׳ שלמה הלוי בכ״ר החכם השלם ר׳ משה הלוי בן אלקאבץ (the famous Solomon al-Ḳābiṣ) יצו״ב השם יזכהו להגות בו וכו׳

Underneath this colophon, in the same hand : במתא סאלוניקי.

The scribe also added a very fanciful note of his own on fol. 157*b* (in no. II.), beginning: ואני דוד חסון הכותב אומ׳. He therein tries to explain a passage על חשבון האלפא ביתא.

465.

Or. 1003.—Paper, about 7⅝ in. by 5½, consisting of 131 leaves, with 25 lines to a page. An African Sefardi Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century. Foll. 25*b* and 26*a* are in a different hand.

A commentary on אבות, including פרק קנין תורה, by Isaac b. Solomon ibn Israel, composed A.M. 5128 (A.D. 1368). See C. Taylor, Sayings of the Jewish Fathers, Appendix, p. 3.

The complete heading (fol. 1*b*) is :—

פי׳ מסכת אבות חברו יצחק בכ״ר שלמה בכ״ר יצחק בכ״ר שלמה בכ״ר יצחק בכ״ר ישראל הסופר בן ישראל תנצבה

Beginning :—

תחלת דברי ׳ וראשית אמרי ׳ אהלל ואשבח לאשר לו נאוה תהלה ׳

End :—

וחברת התורה לא תפרד ממנו אף בהפסד הגוף ׳ והיא תשמרנו מכל מקרה ופגע ׳ כדכתי׳ בהתהלכך תנחה אותך וכו׳

Then follows a poem of ten double lines, headed :—

וכאשר המחבר חיבורו גמר ׳ וישא משלו ויאמר ׳

The first line is :—

אשבח לרוכב בערבות ׳ ויודע צפוני הללבות

The sixth line, containing the date of composition, is as follows :—

שנת ח״י עלי מאה וחמש ׳ אלפים ליצירה הם קצובות

On fol. 1*a* is the following note, written in an Italian cursive hand of the sixteenth to to seventeenth century :—

זהו פי׳ הר״י בר שלמה ז״ל שהובא בס׳ מדרש שמואל כמה פעמים ·· ולפעמי׳ הזכר והר״י בר ישראל ז״ל כנר׳ בפי׳ המהלך בדרך וגו׳ ולפעמי׳ נזכר והרב ר׳ שלמה בר יצחק ז״ל כנר׳ בפי׳ לנשיכת׳ נשיכת שועל וכו׳ ואלה הם שמות אבות המחבר ז״ל וזה ע״ד ברא מזכה אבא ··· וכל מה שהובא במ״ש בשם הרב ר׳ ישראל ז״ל הכל כתוב בזה הפי׳ ויותר בארוכה ··· ולפ״ד דברי הרב ר׳ ישראל ז״ל שהובאו במ״ש הועתקו מזה הפי׳ וכו

466.

Add. 27,049.—Paper, about 7⅞ in. by 5⅝, consisting of 75 leaves (partly in two columns), with 19 to 24 lines to a page. Italian Rabbinic writing of the seventeenth century.

[Alm. Coll., 155.]

משפטי שמואל, containing textual notes, explanations, and diagrams on some tractates of סדר זרעים, by Samuel b. Abraham hak-Kohen of Fez.

The introduction (fol. 3*a*) begins as follows:—

אמר שמואל בן לאדוני החכם השלם הרופא ··· ההר אברהם הכהן זלה״ה ממדינת פאס יע״ה עיר ואם בברביריא בהיותי שוקד על דלתי התורה ·· עם רבותי בעלי הישיבה ···· בסדר זרעים עם פירוש הנשר הגדול הרמב״ם ז״ל ועם פירוש הרב הגדול רבינו שמשון ז״ל בעל התוספות ונתוכחתי עם רבותי בעלי הישיבה על ביאור דברי הרבנים הנזכרים ז״ל ועל הצורות השייכים להבנת דבריהם

Further on he says:—

ואחר רוב הענין ראינו שנפלו בו (*i.e.* in Maimonides' work) טעיות רבות מבעלי הדפוס ··· וגם בנוסח לשון ר״ש ז״ל נפלו טעיות עד אין מספר

On the following page the author says that he had called his work משפטי שמואל after the example of הרש״ל ז״ל, who gave to his book the title ים שלמה.

רבינו שמשון מסכת פיאה, fol. 5*a* (beginning: ז״ל וכן אם אין רוב וכו׳); מסכת כלאים, fol. 8*a*; מסכת שביעית, fol. 52*b*; the fourth Pérek of בכורים (אנדרונינוס), fol. 60*a*.

The introduction to the last-named פרק (fol. 60*a*) begins as follows:—

לפי שראיתי נוסחאות מחולפת זו מזו בזאת התוספתא לא ראי זה כראי זה ··· לכן יגעתי והלכתי למקום אשר משם ישקו כל העדרים הנהר הגדול תלמוד בבלי ולפוסקים זלה״ה

On foll. 43*a*-44*a* are the running titles קיצור מהרמבם and קיצור משנת הנוטע מהר״ש.

On fol. 75*a* are two notes, in cursive writing, recommending the work for printing, the first being signed אהרן קזיס, and the second יעקב צרפתי. There is a printed publication by the same author, entitled דברי שמואל (Amsterdam, 1699), containing comments on other Talmudical tractates.

On fol. 1*a*:—

קנין כספי אני שבתי אלחנן סנגינתי(?)

467.

Add. 27,115.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{5}{8}$, consisting of 114 leaves, with 28 lines to a page. One leaf is missing after fol. 9. An Italian cursive hand of the seventeenth to eighteenth century. [Alm. Coll., 222.]

A Commentary on פרקי אבות (mainly on Kabbalistic principles), by Eliezer Naḥman Foa.

Beginning:—

כל ישראל וכו׳ ראוי לתת טעם למה התחילו הקדמונים שינון פרקי׳ אלו במשנה זו

End:—

והגלות והמצות הכל היה לתיקונה להחזירה לקדמותה יחזירה הוא יתברך במהרה בימינו ויקיים בה והיה אור הלבנה כאור החמה אמן כן יהי רצון ·

Scribe's colophon (fol. 114*b*):—

שבח ותודה למלך מלכי המלכים גבור על כל גבורים שזיכני אני שלמה חזק להשלים מלהעתיק פי׳ מכמוהרר אליעזר נחמן פואה על הפרקים דבריו מפז ומזהב רב נחמדים :

468.

Add. 27,104.—Paper, about $7\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{3}{8}$, consisting of 30 leaves. The same Italian cursive hand as in Add. 27,124, and therefore Samuel Portaleone's autograph. [Alm. Coll., 210.]

†[משנה ארוכה] on the Mishnah text of ברכות and פאה, by Samuel b. Elishah Portaleone.

1. Commentary on ברכות. Fol. 1*b*.

Beginning:—

אמרה תורה ודברת בם בשבתך בביתך

End:—

שאז מסייעין אותו ומקבל שכר

† The title is not now found in the MS., but see המזכיר, vol. v., p. 107.

2. Commentary on פאה. Fol. 16*a*.

Beginning:—

אלו דברים שאין להם שיעור מן התורה ויש להם שיעור מדרבנן

End:—

ויבא לידו הראוי לו מן הדין

469.

Add. 27,124.—Paper, about 7⅜ in. by 5⅜, consisting of 12 leaves, the first 4 being fly-leaves. Italian cursive writing of about the middle of the seventeenth century. Samuel Portaleone's autograph. [Alm. Coll., 231.]

A fragmentary Commentary of the Mishnah of Yebāmōth, by Samuel b. Elisha Portaleone. It is apparently a part of the author's משנה ארוכה, described under nos. 468 and 470. See המזכיר, vol. v., p. 144 (where the present MS. is described as containing the תלמוד, instead of the Mishnah, of Yabāmōth, with Portaleone's Commentary), and comp. p. 107 of the same volume. Other works of the same author are found in Neub. Cat., nos. 988 and 713; also nos. 283, 284 of the present volume, besides Add. 26,991; 27,090.

On fol. 1*a* is the following title:—

מסכת יבמות מהמשנה עם פירוש השער אריה ליא'

Heading (fol. 5*a*):—

מסכת יבמות לי״א ממני הצעיר שמואל שער אריה

Beginning:—

חמש עשרה נשים ··· הכוונה חמש עשרה נשים הן שאפשר שינשאו בהיתר לא' מן האחין

End (on המביא גט, Mishnah 9 of פ״ב):—

דמשמע אני הייתי עם הורגיו אבל אני לא הרגתיו

Fol. 12*a* (different writing and dimensions) contains a list of secondary prohibited degrees, under the heading:—

טעם איסור שניות לעריות הנק' במשנה איסור מצוה פי' מצוה לשמוע דברי חכמים

See Mishnah Yebāmōth, ii. 4.

On fol. 2*a* are the following names (presumably of former owners):—

(1) אלחנן קרמי בכמ״ר חנמאל נתן קרמי זצ״ל

(2) יהודה נאגני (?) (after the letters א to ט).

(3) שמואל מלאך אברהם מודינה (two names ?)

470.

Add. 27,105.—Paper, dimensions and handwriting the same as in Add. 27,104 (no. 468), together with which it now forms one volume. The number of leaves is 34, but fol. 21 is blank. [Alm. Coll., 211.]

Samuel Portaleone's משנה ארוכה on the Mishnah text of Shebūōth and 'Abōdah Zārāh.

1. Commentary on שבועות. Fol. 1*a*.

Beginning:—

שבועות שתים שהן ארבע דיני שבועת ביטוי המפורשי' בכתוב

End:—

הראשון מועיל להבין טעמו של דבר והשני לחזק הזכרון

2. Commentary on עבודה זרה (title in the MS. מסכת הרחקת עכום). Fol. 22*a*.

Beginning:—

לפני אידיהן ··· והוא כינוי למועדיהם של עכום הקדמוניות עובדי כוכבי' ומזלות

End:—

דנותן טעם לפגם מותר אם נתבטל ברוב ·· תמו הלכות עכום ···

Before the beginning of no. 2 is the following note, giving Portaleone's explanation of the order of tractates in סדר נזיקין:—

הנכון בעיני שסדר ישועות והו' סדר נזיקין הבבות ודין מסכתא אחת יש להן ואחריהן סנהדרין ואחריהן מכות ואחריהן שבועות ואחריהן עכום והוריות ואחריהן עדיות ואבות שכך עניינם בהדרגה בטעם וסברא

471.

Add. 27,191.—Paper, about 7¼ in. by 5⅝, consisting of 34 leaves, with 23 to 26 lines to a page. An Italian cursive hand of apparently the eighteenth century. [ALM. COLL., 302.]

יג̃ מדות להרר̃ קאזיס, an exposition of Rabbi Ishmael's thirteen Rabbinic modes of Scriptural interpretation, by a Rabbi Cases.†

The MS. contains only the introduction (beginning: ראיתי בני עליה שלמים וכן רבים), a long dissertation on קל וחמר (fol. 6*b*), and a shorter exposition of גזרה שוה (fol. 31*a*).

472.

Or. 5009.—Paper, about 8 in. by 5⅝, consisting of 94 leaves. The number of lines in a page varies considerably, the writing being partly in large and partly in small Rabbinic (*vide infra*). Apparently belonging to the seventeenth century. Written in the East.

The minor tractates כלה, שמחות, and סופרים, with a Commentary, entitled כסא כבוד, by Moses Yehudah ʻAbbas. See שם הגדולים (ed. Benjacob, 1852, under no. 53); also אוצר הספרים, under כסא כבוד.

Fol. 1, which is slightly damaged, contains an introductory poem, beginning:—

אדון עולם אשר עושה גו ···

The author's name is given as an acrostic (אני משה יהודה עבאס).

His chief authorities, as also the title of the Commentary, are given in the following lines:—

והוא ר̃שי ורב אלפס והר̃אש	והרמ̃בם והרמ̃בן עטרות
והס̃מג והס̃מק והר̃י	ותוספות והרשב̃א כנרות
הלא תמצא קשורים וענודים	בחיבור זה כמו שירות סדורות
וערכתי למושבם <u>בכסא</u>	ברוב <u>כבוד</u> וכל רובי פארות

The text of the מסכתות is written in larger characters, and the remarks following each הלכה commented on are in small Rabbinic writing.

מסכת כלה. Fol. 2*a*.
מסכת שמחות. Fol. 9*a*.
מסכת סופרים. Fol. 51*a*.

First legible words in comments on כלה (fol. 2 being slightly mutilated):—

אלא בפ̃ק דכתובות ת̃ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית הארוסין מברכין אותה וכו' ופירשי' זלה̃ה בבית חתנים כשנכנסין לחופת נישואין

Beginning of comments on שמחות:—

זאת ההלכה היא במ' אהלות ופ' אלו מגלחין וכן כתב הרמ̃בם זלה̃ה פ̃ד (?) והטור סי' קכ̃א ובזאת ההלכה ראיתי בני עליה פלוגתא רבתי בפ' עשרה יוחסין בדבור המתחיל לא צריכא בנכסי דנפלו ליה כשהוא נוסס

Beginning of comments on סופרים:—

בגמ' פ' ח' שרצים ברייתא שם שנא' למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך וכו' וכן כתבו הסמ̃ג סי' כה' עשין

The author quotes a number of authorities who lived much later than those named in the introductory poem (*vide supra*). Joseph Karo (generally †מהריקא, with זלה̃ה following)

† Is it the Moses Cases who wrote חידושים on בבא מציעא? (See Add. 27,084.) Grätz (Geschichte der Juden, vol. x., p. 49) mentions a Jacob Ḥayyīm Cases, who lived early in the seventeenth century. Aaron Cases' signature is found in Add. 27,049, fol. 75*a* (Cat. no. 466). The author of the present treatise cannot be Ḥananyah Cases, the author of קנאת סופרים, as the latter favours the views of Maimonides, whilst the author of this ביאור controverts him. But the likelihood of Benjamin Cases, author of מגלת ספר (Const. 1750), being the writer of this treatise is very strong.

† An editor will have to ascertain the instances in which Joseph Kolon is meant when the initials מה̃ריק only are used. On fol. 55*b*: ומוה̃רי קולון זלה̃ה.

is referred to very frequently. The latest author mentioned is apparently the בעל דרישה ופרישה (fol. 51*a*, without זלהה; Josua Falk died A.D. 1614). Moses Isserls (בעל המפה) is quoted, with זלהה (fol. 11*a*).

The following passage (fol. 12*a*, on הלכה י״ב of שמחות פ״ב) has an interest of its own:—

כל זה פשוט ואין צריך שום בירור וכן פסק הרמבם זלהה וכתבו ההגהות מעשה אירע ביהודי א׳ שנהרג והשליכוהו ברייניס וזה היה ברח שבט ובקשוהו בניו ימים רבים ולא נמצא וברח אדר בא לפני חמי ר׳ אליקם בר׳ יוסי ולפני זקני ראבן זלהה במגנ״צא ושאל כדת מה לעשות והורוהו לישב עוד ז׳ והאריך שם יעש

On fol. 78*b* (on הלכה ח׳ in פרק י״ד of סופרים) is the following:—

כל זאת ההלכה והט׳ והעשירית וי״א וי״ב וי״ג הכל הוא נוסחאות ומנהגים להוצאת ס״ת וכן אני בבחרותי ראיתי בק״ק יאנבולי את הישיש כמה (?) שבתי גאלימידי זלהה שהיה אומר כל אלו המנהגים בקול ערב ובנעימה ועכשיו פוק חזי מה עמא רבה וזיל בתר רובא והשם יגמור בעד כל ישראל בכל מקום שהם אנסו

The text of the מסכתות should be compared with the editions. The commentator has frequent remarks on the form of the text; so *e.g.* fol. 72*b* (on הלכה ג׳ of פרק י״א in סופרים):

זאת ההלכה מצאתיה משובשת אשר לא כדת ואחר עמל ויגיעה הגהתיה מספר כתיבת יד וזאת היא הנסחא אמיתית

On fol. 75*a* (on the 1st הלכה of פרק י״ג):—

גם זאת ההלכה לא מצאתי שום גלוי ולא רמז לא בגמ׳ ולא בהרמבם זלהה ולא במקום אחר כלל כלל

On fol. 11*b* (on ii. 8 of שמחות):—

זאת ההלכה זה מקורה ומקומה

An annotation of a different kind is the following (fol. 74*a*):—

הנה כתבתי שכל אלו ששה הלכות (first six in פרק י״ב) הכל היה בזמן התלמוד אבל עכשיו בזמנינו זה שעל כל קריאה שאנחנו קורין מברכין לפניהם ולאחריהם אנחנו פטורים מכל אלו המחלוקות ואין להאריך באלו ההלכות

The following are instances of again a different kind of remarks. Fol. 65*a* (on vi. 2):—

זאת ההלכה מפורשת עם שלמעלה וכמעט שלא הייתי רוצה לכותבה אלא שיראתי שלא תרוץ גולגלתי ויראתי מפני האף וכתבתיה

At the end (*i.e.* after xxi. 8 of סופרים, fol. 93*a*) is the following:—

אמר הכותב בראותי ההלכה הט׳ שהוא מעשה שעושה לאברהם גדול מהענקים גוזמא בלי שום חדוש לא כתבתיו וכל ההלכות שלמעלה הנם שנויות בפ׳ היה קורא עומד והלשון פה משונה עד מאד ולא מלאני לבי לשנותו וה׳ יגמור בעדי אנסו

The writer (הכותב) was, perhaps, the same as the commentator.

Fol. 94*a* contains comments belonging to xviii. 4, and fol. 94*b* is occupied with remarks on xxi. 2 of סופרים.

C. COMPENDIA, SIFRĒ MISWŌTH, AND DECISIONS.

473.

Add. 17,049.—Vellum, about 15 in. by 10½, consisting of 234 leaves. Each page is divided into 2 columns, with (in the greater portion) 34 lines to a column. The writing on the margins (*vide infra*) is of unequal dimensions. Fol. 1 is a paper fly-leaf prefixed to the original MS. Foll. 2—209 contain 26 quires of 8 leaves each. Fol. 210 stands by itself. Foll. 211—18 form a quire of 8 leaves, and foll. 219—30 contain 2 quires of 6 leaves each, which, however, appear to have been treated as one (see the next

number). The original position of the last 4 leaves is uncertain (*vide infra*). The Hebrew letters by which the quires were enumerated, together with portions of late marginal notes (*e.g.* fol. 38), have been cut away in the trimming. Good square and Rabbinic Franco-German writing. Dated A.M. (5)154 (A.D. 1394). Foll. 1 and 9 have become largely illegible through damp, but the MS. is on the whole in a very good state of preservation.

אלפסי on סדר מועד, מס׳ ברכות, and other portions as given below; containing on the margins the commentary of Rashi and glosses consisting of selections from תוספות, מרדכי, and others; and also embodying some additions of Samuel b. Meir (רשבם) to Alfasi (foll. 183*b*, 184*b*, 185*a*). At the end is a series of תשובות on סדר נשים, and some disquisitions on מס׳ חולין. The modern title on fol. 1*a*: הר״יף עם רש״י ותוספות ומרדכי is therefore, in the main, not incorrect.

The additions of Rashbam are generally introduced in this and the following number by ואני שמואל מוסיף (so *e.g.* fol. 184*b*), but on fol. 183*a* the full name ואני שמואל בן הרב ר׳ מאיר is given. It was a strange mistake on the part of Dukes (see his Catalogue in manuscript at the British Museum) to treat the glosses contained in this volume and the next as Samuel (b. Ahron) Schletstadt's compendium of מרדכי. For reference to the hitherto supposed lost Additions of Rashbam to Alfasi, see H. J. Michael's אור החיים, pp. 595-6.

1. ברכות. Fol. 2*a*.
2. תענית. Fol. 33*a*.
3. מגלה. Fol. 39*b*.
4. יום טוב. Fol. 50*b*.
5. ראש השנה. Fol. 63*a*.
6. יומא. Fol. 69*a*.
7. סוכה. Fol. 73*b*.
8. מס׳ פסח ראשון. Fol. 83*a*.
9. מועד קטן. Fol. 99*b*.
10. שבת. Fol. 114*b*.
11. חולין. Fol. 164*a*.
12. ערובין. Fol. 188*a*.
13. הלכות טומאה (without commentary). Fol. 211*a*.
14. הלכות ספר תורה. Fol. 212*b*.
15. הלכות מזוזה. Fol. 214*a*.
16. הלכות תפילין (in a different hand). Fol. 216*a*.
17. הלכות ציצית (same hand as no. 16. Fol. 219*a*.

On fol. 216*b*, col. 2, one reads:—

אילא מלא דאינא בגמרא ואינא מילי אחרנייתא מהילכות תפילין דאמריה ליה משמיה דגמרא וליתנהו בגמרא דיליה ואיתמר ואייתינהו בשימושא רבא דגאונים ואנן לא חזינן לנא והכא איתמר לנא ׳ התם בארבע פרשיות הללו צריך לכותבן כסדרן וכו׳

The usual text is resumed on fol. 217*a*, col. 2.

The subscription on fol. 221*b*: ספר אלפס מנשים וכו׳ is, of course, altogether erroneous, and would suit the first part of Add. 17,050 (next number).

The scribe's colophon, on fol. 210*b*, is as follows:—

הדרן עלך מסכת עירובין שבח לשוכן בערבין אני שמעיה הסופר כתבתי זה הסדר מועד להח״ר משה בן הח״ר יוסף בשנת קנ״ד לפרט לאלף הששי בכ״ח יום לח׳ (MS. לר״ח) תמוז השם יזכיהו להגות בו וכו׳

At the end of תענית (fol. 39*b*) is the following:—

סליק פרקא וסליקא מסכתא דתענית | על [a] . . . . תחזיק מגן תעורר חנית

Foll. 222*a*—231*b* contain תשובות (in the same Rabbinic hand as the marginal writing of the main portion) on יבמות, כתובות, קידושין, and גיטין. These are mostly by Meir of Rothenburg; but other names, such as אבינדור בר״ אליה הכהן (fol. 222*a*, col. 2), ברוך בר״ שמואל

[a] The word אדום is here erased.

(fol. 222*b*, col. 1), often occur in the subscriptions. On fol. 224*b* (col. 2) the following subscription is found: ושלו׳ מאיר בה״ר ברוך שי׳ תשובת מורי הה״ר מרדכי (second line heading of next response?)

Foll. 232*a*—233*b* contain some discussions and decisions on parts of מס׳ חולין. Beginning: כתב רבי׳ שמחה כל היכ׳ דאיכא למיתלי בזאב או במישמוש ידין. The last section (on ראשית הגז) begins: שאל הה״ר אבינדור כהן את חמיו ר׳ חיים בית שישראל וגוי שותפין בו. These two leaves were formerly bound up in Add. 17,050.[a]

The following note is found on fol. 234*b*: ביום המר והנמר יד׳ לחדש סיון ת״ג לפק׳ נפטר אדוני אבי עטרת ראשי מעלת החכם השלם כמהר״ר ר׳ שמואל די מדינה זצוק״ל פה וירונה

Censors:

1. fol. 231*b*:		Camillo Jagel, 1613.
2.	ib.	Gir. da Durassano, 1640 (?)
3.	ib.	Laurentius Franguellus, 1575.
4.	ib.	Renatus à Modena, 1623.
5. fol. 233*b*:		Laurentius Franguellus,[a] 1573.

474.

Add. 17,050.—Vellum, about 15⅝ in. by 10⅝, consisting of 330 leaves. Division of pages and style of writing as in Add. 17,049, of which this MS. constitutes the second volume. The date is, however, A.M. (5)146 (A.D. 1386).

Foll. 1—120 contain 15 quires of 8 leaves each (signed כט—מג at the end of quires). Foll. 121—5 are all the leaves used of quire מד. Foll. 126—325 form 25 quires of 8 leaves each (מה—סט). Fol. 326 stands alone. Fol. 327 is a paper fly-leaf which was attached to the MS. A.D. 1610 or later (*vide infra*); and foll. 328—30 are fragments of a different MS., probably belonging to the fourteenth century.

It is to be noticed that (1) the margins have not been so much cut away as in Add. 17,049, and (2) that the latter volume was considered to consist of 28 quires, the first gathering of the present MS. being numbered כט.

Alfasi on סדר נשים and סדר נזיקין, with the same commentary and glosses as the preceding number. The Additions of Rashbam are found on foll. 13*a*, 25*a*, 61*a*, 114*a*, 119*a*.

1. קדושין. Fol. 1*a*.
2. יבמות. Fol. 16*b*.
3. כתובות. Fol. 56*b*.
4. גיטין. Fol. 101*a*.

With the contents of fol. 125 (written in a different hand, and beginning האשה שנפלה לה נכסים עד שלא תתארס) compare the printed editions.

5. בבא קמא. Fol. 126*a*.
6. בבא מציעא. Fol. 157*b*.
7. בבא בתרא. Fol. 216*a*.
8. עבודה [זרה] (the word זרה having been blotted out by the censor). Fol. 273*a*.
9. סנהדרין. Fol. 288*b*.
10. מכות. Fol. 303*b*.
11. שבועות. Fol. 307*b*.

Colophon (fol. 326*a*):—

הדרן עלך כל הנשבעין׳ וסליקא מסכת שבועות׳ וסיימתי הפירוש והתוספות מהאלפסי ביום אחד עשר לחדש אייר שנת קמ״ו לפרט לאלף הששי׳ וכאשר שזכיתי לנומרה כן אזכה ללומדה ולשומרה׳ חזק׳ הסופר לא יוזק

At the end of יבמות (fol. 56*a*) is the following:—

סליקא וחסילא מסכת יבמו׳
שיר ושבח והלל והודיה ורוממו׳
לאל בורא כל מפענח נעלמות׳
והוא יראנו באויבינו נקמות׳
ויבנה ויכונן החורבות הנשמו׳
ויהללוהו וישבחוהו כל הנשמות״

[a] The double signature of Laurentius Franguellus shows that foll. 232–3 were already in his time bound up in the 2nd volume (next number).

At the end of ניטין (fol. 124*b*):—

חזק ונתחזק הסופר לא יוזק לא היום ולא לעולם עד שיעלה חמור בסולם אמן״

At the end of בבא בתרא (fol. 272*b*):—

הדרן עלך גט פשוט וסליקא מסכת בבא בתרא שבח ותהילה .... הסופר לא יוזק וברוך מתיר אסורים״

At the end of מכות (fol. 307*a*):—

הדרן עלך אילו הן הגולין׳ לאלהא עילאה אנן מצלין׳ שבעלי דבבינו יהון כלין׳ ואתינא יסיק לארענא בנילא׳

Foll. 328—30 are three fragments of פסקי הראש: a portion of מועד קטן פרק א׳ occupying fol. 328; a part of פרק ג׳ of the same tractate, fol. 329; and foll. 330*a*, 330*b*, containing respectively the end of סוכה and the beginning of ברכות. Each page is in these leaves divided into 3 columns, with 48 lines to a column. The writing is Franco-German.

The name משה שפירא, which is found on fol. 126*a*, is probably the name of an early owner, perhaps the משה בן יוסף named in the colophon of the preceding number.

Censors (fol. 326*b*):—

1. Camillo Jagel, 1613.
2. Renatus à Mutina, 1621.
3. Gir. da Durassano, 1640(?).

On fol. 327*a* (paper fly-leaf) is a document in Italian, dated Lugo, Febr. 16, 1610, by which permission was given to Salvator Salamon Ravina to transmit the present MS., together with two other codices, to Modena. The names on the document are L. Franguelli, inquisitore et riveditore; Fr. Agostino da Lugo, vicario di santo offizo di Lugo; Fr. Julius di Lugo, .. loco vicarii ...; Fr. Paulus, inquisitor Bonon.(?); Fr. Michael Angelus, inquisitor Mutinensis (?); Fr. Stephanus di Meldola, notarius inquisitorius Mutinensis (?).

475.

Add. 17,052.—Vellum, about $10\frac{1}{4}$ in. by $8\frac{1}{8}$, consisting of 177 leaves, with 32 lines to a page. Several quires are missing at the beginning. Foll. 1—136 form 17 complete quires (marked at the end by catchwords) of 8 leaves each, but there are only two other complete quires in the rest of the MS. (foll. 145—52 and 167—74), as leaves are missing after foll. 138, 140, 144, 154, 158, 160, 162, 166, and 175. A Franco-German Rabbinic hand of the fourteenth century. Foll. 167—177 are in a different hand, and probably belong to the fifteenth century. Some marginal notes, which have in most cases been mutilated in the trimming.

A volume containing the glosses which are written on the margin of the two preceding numbers, but not embodying the notes headed ואני שמואל מוסיף.

1. בבא מציעא. Fol. 1*a*; imperfect at the beginning. First words: כאילו פשע בה (in הזהב). בבא קמא was probably at the beginning of the MS. in its original form.
2. בבא בתרא. Fol. 40*b*.
3. קידושין. Fol. 94*b*.
4. שבועות. Fol. 107*a*.
5. סנהדרין. Fol. 117*b*.
6. מכות. Fol. 124*b* (without a heading or break in the text; it begins with כמה שנים in the fifth line from the bottom).
7. יבמות. Fol. 126*a*; imperfect.
8. כתובות. Fol. 141*a*; imperfect.

Foll. 163—77 contain fragments of responses and discussions on portions of בבא קמא and בבא מציעא; comp. Add. 17,049, foll. 222—33. Subscription at the end: סליק פרק הזהב.

At the end of בבא בתרא (fol. 94*b*) is the following:—

הדרן עלך גט פשוט״ בלי פיקפוק אך קשוט״

וסליקא לה בבא בתרא״ שבח לאל אשר ברא״
הוא יוציאנו מאפילה לאורה״ ויביא גואל בימינו מהרה״
ויציל ישראל מכל צרה״ וישלח תשבי לבשר בשורה״
לאמר מציון תצא תורה״ ושמחי ושישי ורני עקרה״
וקומי אורי ענייה סוערה״ כי בא משיחך תמה וברה״
ויחדיו ירעו הדוב והפרה״ כי שקטה מלחמה ועברה״
ואל ישראל לנו מגן ועזרה״

On the upper margin of fol. 167*a* is the following name:

יצחק ב̈ר מנחם הג ··

476.

Harley 5705.—Vellum, about 12½ in. by 8¾, consisting of 233 leaves, with 30 lines to a page. The first 2 quires are missing. Foll. 1—228 contain 23 complete quires, of which two (foll. 71—78 and 211—18) have 8 leaves each, one (foll. 189—200) 12 leaves, and all the others 10 leaves each. Foll. 229—33 are all that have been used of the last quire. The ends of quires are marked by catchwords. The pages have all been carefully ruled, not only for the text, but also in the margins, which latter have, however, never been filled in. A good Italian Rabbinic hand of probably the fourteenth century.

אלפסי on סדר מועד, followed by the הלכות קטנות (טומאה, ספר תורה, &c.) and חולין.

1. שבת. Fol. 1*a*.

First words (near the end of פרק כירה):
גבי דקל בשבת

2. מסכת עירובין. Fol. 49*b*.
3. מסכת פסחים. Fol. 79*b*.
4. יום הכפורים. Fol. 102*b*.

At the end:—

סליק פרק יום הכיפורים ׳ והוא פרק אחרון של מסכת יומא

5. מסכת סוכה. Fol. 108*b*.
6. יום טוב. Fol. 121*b*.
7. מסכת ראש השנה. Fol. 138*b*.
8. מסכת תעניות. Fol. 147*a*.
9. מסכת מגילה. Fol. 156*a*.
10. מסכת משקין. Fol. 170*a*.
11. הילכות טומאה. Fol. 188*a*.
12. הילכות ספר תורה. Fol. 190*a*.
13. הילכות מזוזה. Fol. 191*b*.
14. הילכות תפילין. Fol. 194*a*.
15. הילכות ציצית. Fol. 197*b*.
16. הילכות שחיטת חולין. Fol. 201*b*.

Owner's note (fol. 233*a*):—

אשר חנן ה׳ לעבדו יוסף דינה יצ̈ו

Censors (fol. 232*b*):—

1. Dominico Irosolomitano, 1600.
2. Gio. Domenico Carretto, 1628.

477.

Add. 27,075.—Vellum, about 12 in. by 8¼, consisting of 200 leaves, with 36 lines to a page. The first quire appears to have consisted of 12 leaves originally, but the first and last of the leaves are missing. The second quire is wanting, and the first two leaves of the third quire (extant leaves, foll. 11—20) are also missing. Foll. 21—200 form 15 quires of 12 leaves each. Nearly all the catchwords, and also most of the Hebrew letters used for enumeration, are preserved; but foll. 165—200 have a fresh enumeration of quires (א—ג). One or more quires are missing at the end. Italian (?) hand of the fourteenth to fifteenth century. [ALM. COLL., 180.]

אלפסי on the undermentioned treatises belonging to סדר נשים and סדר נזיקין, accompanied by a marginal commentary mostly

taken from Rashi, but also containing (in different hands) references to various other sources.

1. יבמות. Fol. 1*a*.

First words of fragment (in פרק א׳) :—

דקאמ׳ בבריתא יכול נחלוק בקרבנותיהם

A very considerable portion is missing after fol. 10 (last words on fol. 10*b*: הואיל ועריות אשת אב כתיבא בפרשת in פרק ד׳; first words on fol. 11*a* : [הוה] מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב in פרק טו׳).

2. כתובות. Fol. 14*a*.

At the end of this treatise is a long piece, occupying foll. 44*b*—50*a*, which is headed:—

ממסכת כתובות פי׳ רבינו יצחק בן יהוד׳ (? יעקב for) פאסי ז״ל

Beginning :—

האשה שנפלו לה נכסים · · · · ראיתי זו ההלכ׳ מסותמת בין החכמים · · · · והריני מפרשו בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק וכו׳ כדכ׳ במגילת סתרים אלה דבריו ז״ל ועיינתי אותם ומצאתים שיש בהם קושיות הרבה · · · · הראשונה כי פירש במה שאמר התלמוד איבעיא להו ר׳ יהוד׳ לכתחילה או דאיעבד

It is entirely different from and much longer than the well-known addition at the end of פרק ח׳ of כתובות.

A short note headed רבינו סעדיה, and beginning והשנית מי שהיה נשוי שלש שנים ומת, follows the above-mentioned piece.

3. גיטין. Fol. 50*b*.

4. קידושין. Fol. 66*a*.

5. בבא קמא. Fol. 77*a*.

6. בבא מציעאה. Fol. 97*a*.

7. בבא בתרא. Fol. 123*a*.

At the end of this treatise are found short notes on the order of the תנאים and אמוראים (foll. 162*b* and 163*a*) and on the treatment of הורג נפש (fol. 164*a* : וזה אשר פסקו רבני רומי ; וזה אשר פסק רבינו אפרים מרינוש בורג ז״ל, and fuller on fol. 165*a*), besides several other brief remarks. On fol. 164*b* : אילו הם תקנות של רבינו גרשון מאור הגולה זצוק׳ל

8. סנהדרין. Fol. 165*a*.

9. מכות. Fol. 178*a*.

10. עבודה זרה. Fol. 194*a*.

Last words : ולא ההרים אלהיהם ומפני מה in פרק ב׳. A good many of the marginal notes will be found very interesting ; *e.g.* fol. 193*b*, note on the lower margin, beginning וששאלת מי שנחשד בעבירה, and subscribed מן הפרדס.

On the left-hand lower corner of fol. 104*b* is the following note :—

נשלם זה הקונטרס בליל שנה״גי שלו שחוק אנוני א׳ יום קודם רא׳ חוד׳ אדר ובזה החודש בא האח של מלך דקשטילא ושמי סיר מנואילו

The name מנואילו is, however, written in fresher ink over an erasure.

There is a note in Italian cursive on fol. 1*a*, in which אליעזר(?) ריביירה states that his brother has no right of property in the MS.: ואין לאחי חלק בו כי מקום כסף נדוניית אשתי מבת הוא

478.

Add. 27,102.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 126 leaves, with 25 lines to a page, but foll. 93—121 are blank. Italian cursive hand; written about the beginning of the seventeenth century.

[ALM. COLL., 208.]

כללי הלכות הר״יף (מכס׳ תעניות ושבת) מהרא״בם, *i.e.* the main principles contained in Isaac Alfasi's compendium on the treatises תענית and שבת, compiled by Aarön Berakhyah of Modena.

The following description of the work is contained in the autograph title on the

vellum fly-leaf at the beginning of the MS. (fol. 1*b*) :—

כללי הרב רבינו הגדול רב אלפס ז״ל ממס׳ תעניות ומס׳ שבת וכל הדיני׳ מפורשי׳ בו עד שהקורא רב אלפס ופנקס זה לפניו לא יטרח להבין לשונו וגם דעתו ה׳ יספיק בידי ללמוד וללמד מעתה ועד עולם אכיר אהרן מכ׳ · · †

The editions of Alfasi used by Aaron Berakhyah were those of Riva di Trento and Sabionetta. The words מדפוס ריווא are given on the margin of fol. 3*a*, and also in the full title of the work contained on fol. 1*a*, and on the upper margin of fol. 52*a* are the words אלפסי מדפוס סביוניטה

Foll. 123–26 contain tables of אבות מלאכות with their תולדות. On fol. 2*a* are various scribblings of no importance.

Abraham Joseph S. Gratiano (איש נ״ר) bought the MS. A.D. 1643 from Hillel the son of Aaron Berakhyah for ב׳ לטרי׳. See Gratiano's notes on fol. 3*a*, &c.

Censors :—

(1) Fol. 92*b* : Camillo Jagel, 1613.

(2) Fol. 162*b* : Renato da Modena, 1626.

479.

Add. 27,197.—Paper, about 9⅜ in. by 6⅜, consisting of 158 leaves, with mostly 25 lines to a page. Foll. 1—150 form 15 complete quires of 10 leaves each. The last quire has 9 leaves, but several pages are out of their proper order (should be : foll. 151*b*, 152*b*, 153*a*, 153*b*, 152*a*, 154*a*). The last leaf is blank, its use not having been required. The blanks that are found in several places were mostly intended for diagrams. The corrections (*e.g.* foll. 8*a*, 16*b*) seem to show that the author employed his pupils or others to copy his work, and made some alterations afterwards. The greater part is written in a neat Oriental(?) square Rabbinic hand, but the beginning (foll. 1—3) and some other portions are in other hands. It apparently belongs to the thirteenth century. The MS. is worm-eaten and otherwise damaged, but the text has only slightly suffered. [ALM. COLL., 311.]

A commentary on Alfasi's compendium of עירובין by Ḥananēl b. Shemū'ēl.[a]

A small portion is missing at the beginning. The first words are :—

זה הלשה לשון התלמוד הוא ואינו לשון הברית · · והכין היא נירסא דגמ׳ ופירושה היה גבוה למ׳ מכ׳ אמה ובא לכיעט כמה מכעט

End :—

אעפ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך נתנו לך חכמים אבל כאן לא התירו אלא משו׳ שבות

The author did not invariably follow Alfasi's compendium. On fol. 6*b* he says :—

עד הנה אינו כתוב בהלכות הרב רבינו יצחק והוא דבר הצריך ללמוד ממנו הלכה כמו שביארנו ולפיכך כתיבנא ליה:

Maimonides' פירוש on the משנה is rather often quoted, and the משנה תורה (חיבור) is also referred to. The names of Rashi, Haï Gaon, and ר׳ נסים frequently occur. On fol. 1*b* the author says :—

יעיין בהלכות שעשינו אחר תשלום פיר׳ זו המסכתא

At the end (fol. 157*b*):—

אמ׳ חננאל בר שמואל מי שמעתיק פירוש זה

† Apparently מכ[ה]ודינה. The simple signature, without any eulogistic epithets, shows that the title is the autograph of Aaron Berakhyah of Modena.

[a] See Azulai, H. J. Michael's אור החיים, and Lit. d. Orients, 1850, no. 16. Also Zeitschrift f. Hebr. Bibliographie, iv., 158, note 3.

ידע שלא חזרתי עליו אחר שחברתיו לפיכך כל מקום שיראה בו טעות בין חסרון אותיות או חסרון מלות או פי׳ שלא כהוגן ידין לכף זכות ויתקנו ושכרו כפול מן השמים : בריך רחמנא דסייען ׳ אמן :

Various readings are often discussed, *e.g.* foll. 54*b*, 67*a*. Occasionally Arabic is used, *e.g.* foll. 18*b*, 68*a*.

Foll. 1—3 and some of the marginal notes (*e.g.* foll. 7*b*, 14*a*, and 26*a*) were probably written by the author himself. The diagrams, with lettering, on foll. 23*a*, 26*b*, 36*a*, are apparently also autograph.

Notes of former owners:—

(1) Upper margin of fol. 1*a* (but mutilated): the heir of המנוח · · יצחק (?) האנגייו

(2) Outer margin of same page: הגיע לחלקי אני עזריה האנגיי יצו׳ בחלוקה נעשתה ביני ובין כמה אברהם האנגיי אחי יצו היום יום ה׳ יח׳ תשרי השנד (or perhaps השכד) ליא׳

The following contract of transfer is found on fol. 157*b*:—

מודה אני משה בכר׳ דוד השוחט פלוס† (?) ירושלמי איך (MS. אך) מכרתי ז׳ חתיכות ספרים והם פרוש ערובין ושבת גיטין וכתובות יבמות ור״ב אלפס ברכות וחולין וקבלתי המעות מכר׳ שמריא בכר׳ יהודה נ״ע והספרים הנזכרים למכירה חלוטה לכר׳ שמריא הנזכר ועלי לסלקו מכל עירעור והרי כתיבתי זו תעיד עלי נכתב בירח שבט הקסו ליצירה (MS. ליצרה) בקניא

לוי בכר׳ אליעזר זל׳ מקניאה עד מחול (?) במה שכתו׳ לעיל

Censors:—

(1) Fol. 158*a*: Fra Luigi da Bologna, 1598.

(2) Ib.: Gio. Dom^co^. de Vistorini, 1609.

The words "Inq^e^ di Modena" are written between the two entries.

† At the beginning משה is written, and פלוס at the end of the first line is probably to be read with it.

480.

Add. 26,901.—Paper, about 12 in. by $8\frac{3}{8}$, consisting of 102 leaves, with 37 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth to nineteenth century. Imperfect at the end.

[ALM. COLL., 10.]

Commentary on Alfasi's compendium of סדר מועד, &c., by Yehūdah (יעלה) b. Benjamin ha-Rōfē ʻAnaw.

Heading:—

פירוש מפסק רבינו יצחק אשר פירש מורי הר״ יהודה יעלה בר״ בנימין הרופא זצ״ל

The word מורי (unless מורינו is to be read) shows that the MS. was transcribed from a copy of the work made by a pupil of the author.

1. ברכות. Fol. 1*a*.

Beginning:—

מאימתי · · · לישנא דקרא נקט

End:—

לפני השכינה בירושלם

2. שבת. Fol. 11*a*.

Beginning:—

יציאות · · · ד׳ הוצאות מרשות לרשות

End:—

ואין כאן אסור

3. עירובין. Fol. 32*b*.

Beginning:—

מבוי · · · שהוא סתום בג׳ צדדיו

End:—

אבל כאן לא התירו אלא שבות

4. פסחים. Fol. 47*a*.

Beginning:—

אור · · · וטעמא מפרש לקמן

End:—

בכל מקום שאתם יושבין

5. יומא. Fol. 54*a*.

Beginning:—

יום הכפורים · · · חמשה עינויים כנגד חמשה קראי

End:—

יראה זרע יאריך ימים

6. סוכה. Fol. 55*b*.

Beginning:—

סוכה · · · וטעמא מפרש לקמן

End:—

אי מעיילי בה

7. ביצה. Fol. 60*b*.

Beginning:—

ביצה · · · ולא נקט לשון איסור והיתר

End:—

ועל האי פיסקא דפסיק הגאון אין להוסיף עליו

8. תעניות. Fol. 66*a*.

Beginning:—

מאימתי · · · לפי שיורדין בגבורה

End:—

שניתנו בו לוחות אחרונות

9. ראש השנה. Fol. 68*b*.

Beginning:—

באחד בניסן · · · למאי הילכתא לכדתנן

End:—

לא מיבעיא לי דיכול לברך

10. מגילה. Fol. 71*b*.

Beginning:—

מגלה · · · מפרש בגמ׳

End:—

שאמ׳ כך אבא מרי או מורי רבי

11. משקין. Fol. 75*b*.

Beginning:—

את חג המצות · · · קרא יתירא הוא

End:—

יראה אל אלקים בציון

12. הלכות טומאה. Fol. 80*b*.

Beginning:—

הוצרך הגאון הפוסק לפרש הלכות טומאה

End:—

אלא מן הרב שלבו חפץ

13. הלכות ספר תורה. Fol. 81*b*.

Beginning:—

הלוקח ס״ת מן השוק · · · לעשותה מרוב חיבוב מצוה

End:—

דהא ק״ל דתפילי׳ אין צריכי׳ שרטוט

14. הלכות מזוזה. Fol. 82*b*.

Beginning:—

שתי פרשיות · · · דכולן מצוה אחת הן

End:—

ונמצאת א״ מתיישבת

15. הלכות תפילין. Fol. 83*b*.

Beginning:—

ארבע פרשיות · · · לקוצו של יו״ד רגל ימינו של יו״ד

End:—

אותן שנושאי׳ שם ה׳ עליהם יחיו

16. הלכות ציצית. Fol. 85*b*.

Beginning:—

הכל חייבי׳ · · · פשיטא אי הני לא מיחייבי

End:—

יחלצם מכל צרה

17. חולין. Fol. 87*b*.

Beginning:—

הכל שוחטין, תרי הכל שוחטי׳ איכא בהאי פירקא

End:—

והארכת ימים לעה״ב

18. יבמות. Fol. 101*b*.

Beginning:—

חמש עשרה · · · מפרש במתני׳ בתו ובת בתו

Last words (terminating abruptly in the first פרק): דאיכא תרי ליקוחין

481.

Add. 26,990.—Paper, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 199 leaves, with 30 lines to a full page. Italian cursive hand of the seventeenth century, probably written by Solomon Portaleone. There are a number of blank leaves after fol. 90. The margins have been too closely cut in the binding.

[ALM. COLL., 101.]

תקוני הרי״ף of Abraham[a] del Vecchio, part I. (see the next number).

ברכות,[b] fol. 1*a*; הלכות קטנות, fol. 30*b*; שבת, fol. 36*a*; ערובין, fol. 91*a*; פסחים, fol. 123*b*; תענית, fol. 131*a*; ביצה, fol. 138*b*; ראש השנה, fol. 149*a*; יומא, fol. 156*b*; סוכה, fol. 160*a*; מגילה, fol. 179*a*; מועד קטן, fol. 189*b*.

At the end:—

תם מסכת מועד קטן ונשלם חלק ראשון מרב אלפס תהלה לאל מלך נאמן המעמיד העולם ומקיימו דרך נס

On fol. 1*a* (upper part) Samuel Portaleone wrote:—

הועתקו† מכתב יד אחי החכם ר׳ שלמה שער אריה זצ״ל בנוונטילא (?)

The note (partly cut away) which is introduced by אמר שלמה on fol. 40*a* (similarly also fol. 1*a*, lower margin on left) is evidently a remark of the learned scribe, though apparently written with a different pen.

In square characters on fol. 90*a*:—

לה׳ הארץ ומלואה של האלוף כמוהר״ר שמשון אליעזר בכמוהר״ר מאיר באקי זצוק״ל

[a] Moses Zakkuth (שו״ת, No. 14) ascribes הגהות הרי״ף to Samuel del Vecchio. See also H. J. Michael's אור החיים, p. 32; Azulai's שם הגדולים, part ii., under הגהות הרי״ף and לקוטי אורות; Ben-Jacob's אוצר הספרים p. 670. The ascription to Sam. del V. may be considered to find support in Add. 26,991, II. (*q.v.*).

[b] See also Or. 2591 (I.) (Cat. no. 407).

† The most natural meaning of this entry would be that this copy was made from a MS. written by Solomon Portaleone; but over Add. 26,991, II., which appears due to the same hand, there is an entry by Samuel Portaleone which undoubtedly assigns the writing to his brother Solomon.

482.

Add. 26,992.— Paper, about 8 in. by $5\frac{7}{8}$, consisting of 117 leaves, with 27 lines to a full page. Italian cursive hand of the seventeenth century. [ALM. COLL., 103.]

A portion of Abraham del Vecchio's תקוני הרי״ף, part I. (see the preceding number).

ברכות, fol. 2*a*; הלכות קטנות, fol. 42*a*; שבת, fol. 50*a*.

The original title in square characters on fol. 1*a* is as follows:—

ספר התיקונים של כמהחר רבי אברהם יחייא יצו״ אכי״ר

The author's full name, therefore, appears to have been Abraham Yaḥya [del Vecchio], and the formula יצו״ shows that the MS. was written in his lifetime.

483.

Add. 27,134.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 217 leaves (several being blank). Italian cursive hand of the seventeenth century, apparently written by Solomon Portaleone. [ALM. COLL., 241.]

It contains Abraham del Vecchio's תקוני הרי״ף on מס׳ חולין and סדר נשים

The title תקוני הרי״ף חלק ב׳ given on fol. 1*a* is probably correct. Almanzi marked it as ח״ג on fol. 1*b*; but Add. 26,991, II. (*q.v.*) can more fitly be designated as part III., נזיקין following נשים.

יבמות, fol. 10*a*; כתובות, fol. 36*a*; גיטין, fol. 80*a*; קידושין, fol. 152*a*; חולין, fol. 182*a*. The blank leaves after fol. 176 and elsewhere do not constitute lacunae in the text.

At the end:

נשלמו תקוני מסכת חולין
שבח לאלקא דעלמין

Foll. 1, 5, and 6 contain some additional notes on יבמות in a different hand (probably that of Samuel Portaleone).

On the verso of a blank leaf at the end (left-hand lower corner) מסכת בבא קמא is written, showing that the contents of Add. 26,991, II. followed those of Add. 27,134.

484.

Add. 27,119.—Paper, about 8 in. by $6\frac{3}{4}$, consisting of 113 leaves. The number of lines to a page is mostly 32, but some few of the leaves, as *e.g.* fol. 22, are mere strips. An Italian cursive hand of the seventeenth century, probably the author's own handwriting. [ALM. COLL., 226.]

A fragment of Abraham del Vecchio's תקוני הרי״ף on בבא בתרא.

The heading on fol. 3*a* is:—

בתרא פ׳ חזקת הבתים נ״ דף קע״א ע״א

At the end: על הרב אלפסי, followed by סליק מסכת בבא בתרא.

The title on fol. 1*a* (written by Joseph Almanzi) is:—

הנהות על הרי״ף ממס׳ בבא בתרא מפ׳ חזקת הבתים ואילך· ונראה שהן מהר״י מהזקנים מכתיבת ידו ממש

The letter י in מהר״י may possibly be יחייא, if the author's full name was Abraham Yaḥyah, as given on fol. 1*a* in no. 482.

485.

Harley 5719.—Vellum, about $13\frac{1}{2}$ in. by $9\frac{3}{4}$, consisting of 547 leaves. Each page is divided into 2 columns, with 42 lines to a column. The quires, 55 in number, are nearly all numbered with Hebrew letters, and they originally contained 10 leaves each, with the exception of the second quire, which has 12 leaves (foll. 10—21). There were cancelled 1 leaf of the first quire, 3 leaves of the seventh (now only foll. 62—68), and 1 leaf of the last (now only foll. 539—547). A good Italian Rabbinic hand. Dated Kislew A.M. 5249 (A.D. 1488).

The משנה תורה of Maimonides.

Introduction. Fol. 1*b*.

ספר מדע. Fol. 15*a*.

ספר אהבה. Fol. 40*b*.

No סדר ברכות ותפלות or סדר תפלות השנה at the end of this book.

ספר זמנים. Fol. 69*a*.

ספר נשים. Fol. 135*a*.

ספר קדושה. Fol. 176*b*.

ספר הפלאה. Fol. 215*a*.

ספר זרעים. Fol. 241*a*.

ספר עבודה. Fol. 287*b*.

כפר קרבנות. Fol. 335*b*.

ספר טהרה. Fol. 356*a*.

ספר נזיקין. Fol. 418*b*.

ספר קנין. Fol. 447*a*.

ספר משפטים. Fol. 480*a*.

ספר שופטים. Fol. 515*b*.

Scribe's colophon (fol. 547*a*):—

ותשלם עבודת מלאכת הקדש כתיבת החבור הגדול והמפואר אשר חבר הרב המופלא הדיין הגדול כמהר״ר משה בן הדיין המופלא כמהר״ר מימון זצ״ל הנקרא שמו משנה תורה בששי בשבת בעשרה ימים לחדש כסלו שנת חמשת אלפים ומאתים וארבעים ותשע

לבריאת עולם פה מנטובה וכתבתיו אל איש חמודות מדובר בו נכבדות עטרת תפארת המשכילים השלם גבירי ורוזני אדו׳ ומו׳ כמ״ר משה הלוי יצו׳ בכמ״ר שאול הלוי זצ״ל וקבלתי שכרי מידו לידי בשלמות ומחלתי לו דמי אונאה המקום ברחמיו יזכהו להגות בו · · · · · ומי שזכני להשלימו יזכני לכתוב שאר ספרי הקדש · · · · נאם פעוטא דפעוטי ישעיה בכמ״ר יעקב זצ״ל ממסראן[a] בכמהר״ר ישעיה זצ״ל מיירונה

Preceding this colophon are some lines composed by the scribe, beginning:—

אל אל חי אדיר גדול ונורא
אתן שיר ושבח עם זמרה

Contract of sale (fol. 547*b*):—

מודה אני החתום למטה אליעזר בכמהר״ר משה לוי יצו׳ הודאה גמורה שרירא וקיימא דלא למיהדר (MS. למיהרו) מינה איך הנעלה כמהר״ר משה לוי א״א (i.e. אדוני אבי) יצו׳ בכמ׳ אליעזר לוי זצ״ל והמפואר כמ״ר משה לוי דודי בכמ״ר יוסף לוי זצ״ל שניהם יחד מכרו זה הספר רבינו משה ב״ר מיימון מקלף אל הנעלה כמ״ר ישעיה אלוף ממסראן בכמהר״ר יהודה אלוף ממסראן זצ״ל והרבינו משה הנ״ל הוא מכתיבת כמהר״ר ישעיה אלוף ממסראן זקנו זצ״ל ביום א · · · · · · וקבלו המעות מידו משלם ומחלו לו דמי אונאה אשר יוכל להיות במכירה הזאת בהיות כי נשארו מרוצים ממנו בכל מכל כל ולמען יהיה ליד כמ״ר ישעיה הנ״ל וליורשיו אחריו לערות לזכות ולראיה כתבתי אני אליעזר יצו׳ הנ״ל שורותים אלו וחתמתי שמי ברשות ובהסכמת כמ״ר א״א יצ״ו וכמ״ר משה דודי יצו׳ הנ״ל בהיות כי האחד מהם בלאוולטה והאחד בריוארולה (?) היום יום א׳ י״ו מרצו שלה (?) פה ריוירי לי״א והכל שריר וקים

אני אליעזר בכמהר״ר משה הלוי יצו׳ מודה ומאשר כל הכתוב לעיל

This is, therefore, a case in which the descendants of the scribe purchased a MS. from the successors of the patron for whom it was originally written.

[a] Concerning a family with the surname מסראן see Zunz in כרם חמד, vii., p. 119.

Several of the diagrams on הלכות בית הבחירה (fol. 288*a*, *sqq.*) have not been filled in.

On fol. 1*b* is written: מוקק זקק קרימונא (apparently note of a corrector or collator).

On fol. 1 are twenty-five short lines, beginning:—

בנחלות מקואות מגזילות
יציצו בריעות שבתות

They appear to summarize the subjects on which the משנה תורה treats.

Owner's name (fol. 12): מרדכי בן יוסף כהן.

Censor (fol. 547*a*): Gio. Domenico Carretto.

,, (fol. 547*b*): Dominico Irosolomitano.

There are many erasures.

486.

Harley 5698.—Vellum, about 13⅛ in. by 9⅝, consisting of 301 leaves. Each page is divided into two columns, with 36 lines to a column. The quires, which are mostly marked by catchwords, are (including the blank leaf after fol. 250: רמב in the Hebrew enumeration) 37 in number, and contain 8 leaves each, with the exception of the first, the twenty-fourth (foll. 187—196), and the last, which consist of 10 leaves each. Richly illuminated title-pages and headings. Written in a very good Spanish hand (rather small square character). Dated (see vol. II., Harley 5699) A.M. 5232 (A.D. 1472).

Vol. I. of Maimonides' משנה תורה, comprising books i.—v. (The Ed. Pr. of the whole work, Constantinople, before 1480, is also at the Museum.)

Foll. 2—10 contain an enumeration of the 613 precepts arranged in the order of the weekly פרשיות. To this enumeration refer

the contents of the finely illuminated title-page (fol. 2*a*):—

אלה המצות אשר צוה יהוה את משה אל בני ישראל בהר סיני' תמצא כאן מסודרות כמו שהן בכל פרש' ופרש' מפרשיות התורה וכל אחת ואחת נמקה עמה מהפסוקי' וגם תמצא אותן רשומות בכתב אמת בהלכתן כמו שהן בכל ספר וספר מה"ד ספרי' שחבר הרמב"ם ז"ל בחבורו הגדול הנקר' משנה תורה וכו'

Within the artistic design surrounding the above are worked in the verses of the 119th Psalm.

Maimonides' introduction begins on fol. 12*a*:—

ספר המדע. Fol. 31*b*.
ספר אהבה. Fol. 63*b*.
ספר זמנים. Fol. 106*b*.
ספר נשים. Fol. 197*b*.
ספר קדושה. Fol. 252*b*.

There are many erasures of the censor, both in this volume and in vol. II. (Harley 5699).

On fol. 1*a*:—

פרוש בעל הספ' מלות כללות לגנאי
על עכו"ם לא על הנוצרים נדפסו

Censor's signature: Fra Gir° da Durassano de . . . 1640 (?)

Former owner (fol. 301*a*): Bernard Mould, Smyrna, 1724.

487.

Harley, 5699.—Vellum, about $13\frac{1}{8}$ in. by $9\frac{5}{8}$, consisting of 435 leaves. Each page is divided into two columns, with 36 lines to a column. The quires, which are 53 in number, are mostly marked by catchwords, and consist of 8 leaves each, with the exception of the twelfth and nineteenth which contain 12 leaves each, of the twenty-second and twenty-third which have only 6 leaves each, and of the thirty-seventh, thirty-eighth, forty-third, and forty-eighth quires which number 10 leaves in each. Illuminations and style of writing the same as in Harley 5698. Dated A.M. 5232 (A.D. 1472).

Vol. II. of Maimonides' משנה תורה, comprising books vi.—xiv.

ספר הפלאה. Fol. 2*b*.
ספר זרעים. Fol. 34*b*.
ספר עבודה. Fol. 94*b*.
ספר קרבנות. Fol. 161*b*.
ספר טהרה. Fol. 189*b*.
ספר נזקין. Fol. 277*b*.
ספר קנין. Fol. 313*b*.
ספר משפטים. Fol. 355*b*.
ספר שופטים. Fol. 397*b*.

The spaces for diagrams in הלכות בית הבחירה, &c. (in ספר עבודה), have been left blank.

It is to be noticed that there are only a few erasures of the censor in הלכות מלכים.

Scribe's colophon (fol. 434*b*):—

אנא זעירא דמן חבריא שלמה ן' אלזוק הסופר כתבתי זה הספר ' הנותן אמרי שפר ' עץ חיים אשר לא נפלו עליו ' כל עץ בגן אלהים לא דמה אליו' ויד יי' היתה עליו" היד הגדולה והמפוארה' תורה שבעל פה' כלה סדורה ' בלשון ברורה' ודרך קצרה' הנקרא משנה תורה " חברו הגאון האלהי המורה הגדול רבי' משה בר' מימון ז"ל " ואני כתבתיו לאיש חמודות' המדובר בו נכבדות ' לו ביחס ובמעלות ' עשר ידות " תמים בפעולותיו ' וישר בדעותיו ' יועץ ונבון לחשים ' ראש בקרואים ובראשים' תחכמוני ראש השלשים ' דובר מישרים ' חמדת השרים והישרים ' ערב ונאה ' ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה " דורש טוב לעמו ' בגוים גדול שמו " יוסף בן דוד בן שלמה בן הרב הנכבד ונעלה' [a]דוד בן נדליה הזקן ן' יחיא תנצב"ה' האל

[a] See Carmorly's ספר דברי הימים לבני יחייא, p. 14.

יזכהו להגות בו הוא וכל זרעו משרשיו יפריח׳ וכל אשר יעשה יצליח׳ ויקיים בו לא ימוש ספר התורה הזה מפיך׳ וגו׳ " ונגמר באלף הששי ליצירה שנת זכׄרׄהׄ לי אלהי לטובה"

Censors:—

Fol. 433*b*, (1) F. Luigi da Bologna del 1601;
(2) Camille Jagel, 1613.

Fol. 434*a*, (3) Laurentius Franguellus, 1574;
(4) Renato da Modena, 1626.

Former owner (fol. 435*b*), Bernard Mould, Smyrna, 1724.

488.

Or. 2456.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{7}{8}$, consisting of 143 leaves, with 17 lines to a page. In its present state, the MS. has 16 complete quires (כ—ה) of 8 leaves each, the last 5 leaves (foll. 1—5) of the fourth quire, and the first 2 leaves of the twenty-first quire. Of fol. 131 only a small fragment is preserved. Persian square Rabbinic character of probably the sixteenth century.

The first book (ספר המדע) of Maimonides' משנה תורה, preceded by a large fragment of the introduction.

First words: ושם אלהים אחרים לא תזכירו (14th מצוה לא תעשה).

ספר המדע begins on fol. 37*a*.

Last words (in פרק חמישי of הלכות תשובה):—

(Catchword חפץ) [והכתוב אומר] כל [אשר]

There are short notes on the margin, and also between the lines, which contain some different readings (נ״א) and explanations in Persian.

489.

Harley Or. 7553.—Paper, consisting of 5 quarto leaves, with 29 or 30 lines to a page. Eighteenth century.

A fragment of הלכות תשובה, part of book i. of Maimonides' משנה תורה. On fol. 4*a* are the names and figures of the Hebrew accents. On fol. 5*a* is a prayer in Arabic, with an English translation.

490.

Or. 1486.—Vellum, about $9\frac{5}{8}$ in. by $6\frac{7}{8}$, consisting of 118 leaves, with, generally, 30 lines to a page. The quires, 12 in number, consist of 10 leaves each (with the exception of the twelfth quire, which has only 8 leaves), and are numbered with Hebrew letters at the end. Franco-Italian hand of the fourteenth to fifteenth century. The MS. is imperfect.

The first two books of Maimonides' משנה תורה. The introduction is wanting.

ספר המדע. Fol. 1*b*.
ספר אהבה. Fol. 62*a*.

Last words: ואבי הבן מברך שהחיינו · המל את (near the end of the book, in פרק שלישי of הלכות מילה).

The small subdivisions of the פרקים are mostly numbered with letters.

Owner's name (fol. 1*a*): יוסף אלפלקי

"Marchion" is written on the margin in a few places where censor's erasures were to be made. This word (apparently) is found in similar positions in many other MSS.

491.

Or. 4103.—Paper, about 10 in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 155 leaves, with 22 lines to a page. Defective at the beginning and end, and a large number of leaves are also missing in other parts. Fol. 1 is the last leaf of the eleventh quire, and fol. 2 the first of the

twelfth quire. A Yemenite square Rabbinic hand, apparently of the fourteenth century.

Large portions of books i. and ii. of Maimonides' משנה תורה.

Beginning :—

משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים (in the introduction).

End :—

העובר עצמו מקנת כסף הואיל וקנה (in פרק ראשון of הלכות מילה).

Some marginal notes in Arabic and Hebrew.

492.

Add. 17,056.—Vellum, about 12 in. by 10, consisting of 233 leaves, with 28 lines to a page. The quires, which are 29 in number, contain 8 leaves each, and are numbered with Hebrew letters and also marked by catchwords. A good and rather large African Sephardi Rabbinic hand. Dated A.M. 5085 (A.D. 1325).

The first three books of Maimonides' משנה תורה.

Introduction : Fol. 1*b*.

ספר המדע. Fol. 27*a*.

ספר אהבה. Fol. 69*a*.

ספר זמנים. Fol. 130*a*.

This MS. is interesting not only as a well-written codex of a rather early date, but also on account of the considerable number of marginal notes which are found in it (more especially in the latter portions of the MS.). Most of these are in a good Italian cursive of apparently the sixteenth century. They generally bear the heading הגהה, and contain references to various authors and works. Several of these notes have, however, been mutilated in the trimming.

Scribe's colophon (fol. 232*a*):—

אני סעדיה בר׳ יוסף בן מוקאתיל כתבתי ספר זה ובו מדע ואהבה וזמנים · · · · · · [a]וסיימתיו · · · ביום האחרון לחדש תמוז של שנת חמשת אלפים ופ״ה לפרט היצירה ״ השם יזכהו וכו׳

Contract of sale at the bottom of the same page :—

מודים אנו שמואל יזייא בכ׳ר אפרים ז״ל ומנחם יזייא בכ״ר ישעיה ז״ל איך היום יו׳ ב׳ י״ד אפר׳ רנד מכרנו הספר הזה להר׳ שלמה מרובנרי (or מרובירי?) בכר׳ יחיאל ז״ל הדר עתה · · · ע פיירו וקבלנו המעות מידו ועלינו לפצותו מכל טענה וערעור

מנחם יזייא בכר ישעייה (*sic*) ז״ל מודה ומאשר כל הכתוב לעל (*sic*)

Notes of former owners :—

Fol. 1*b* :—

מקנת כספי יצחק ממודין (?) יצו׳
בחלוקת אב הגיע לחלק כמ׳ שמואל יצו׳

Underneath the above : נחלף (or נחלה?)

Fol. 232*b* :—

שלמה בן משה מארצינו (?)

On the right-hand upper corner of the same page is a half-effaced deed of sale executed in favour of an owner named שלמה בן מרדכי. There are also some other notes on the same page, but they are not sufficiently legible.

On fol. 233*a* is a more recent entry in Italian and barbarous Hebrew, showing that the MS. changed hands at the cost of קי״ו ליטרים ומ״ו פשיטים (libr̈y 116 solid̈y 15).

Censor (fol. 231*b*) :—

Laurentius Franguellus, 1575.

A Latin note apparently relating to censorship is also found at the bottom of fol. 1*b*.

[a] The name of the person for whom it was written has been erased, and לרב בכ״ל substituted for it.

493.

Or. 2357.—Paper, about $9\frac{7}{8}$ in. by $7\frac{7}{8}$, consisting of 202 leaves, with 22 to 23 lines to a page. The quires, 17 in number, are marked with catchwords, besides being numbered with Hebrew letters at the beginning and end. They contain 12 leaves each, with the exception of the first quire which, in its present form, has 10 leaves. Yemenite square Rabbinic hand. Dated A.Cont. 1694 (A.D. 1383).

It contains the third book (ספר זמנים) of Maimonides' משנה תורה.

The short subdivisions of the פרקים are mostly numbered; and there are some marginal notes, which contain corrections of the text, explanations of words, &c.

The scribe's colophon (fol. 202*b*) is mutilated:—

נשלם בעזרת שדי יום חמישי בשבא דהוא · · אייר שנת אֹתֹרֹצֹדֹ שנין לשטרי יהא סימן · · · עמרם בן טוביה יזכה למהגי ביה הוא וזר[עו] וכו׳

On fol. 1*a*:—

[אנתקל הדֹא] אלכתאב מן מלך דוד בן כֹלף אלי יד שכר בן מעוצה אלכֹלפי נֹעֹגֹ במוגב אלשרא [בתֹ]לאתֹ אואק ונצף״ וכו׳

On the same page are some Hebrew verses, and an account of measures and money (וקד אאן לי אן אדֹכר אלאכיאל ואלאוזאן (the latter term here applying to שקל, דינר, &c.) וכו׳).

494.

Harley, 5702.—Vellum, about $12\frac{3}{4}$ in. by $9\frac{1}{2}$, consisting of 200 leaves. In foll. 2*b*—12*a*, 179*a*—199*b*, each page is divided into two columns, with 50 to 59 lines to a full column. The pages contained in foll. 12*b*—178*b*, which are undivided, have 41 or 42 lines each. The quires consist of 8 leaves each, with the exception of the eighth, which has only 7 leaves (foll. 58—64). There are catchwords at the end of the quires. German Rabbinic hand (in larger and smaller characters) of the fourteenth century. Fol. 1 is a comparatively modern paper fly-leaf, and foll. 199 and 200 are paper slips belonging to the seventeenth or eighteenth century.

Books iv.—vi. of Maimonides' משנה תורה, provided with glosses in the style of the Tosafists, and followed by Meir Rothenburg's responses on the subjects of the same books.

Foll. 2*b*—12*a* contain a detailed table of the contents of the three books. ספר נשים begins on fol. 12*b*, ספר קדושה on fol. 78*a*, and ספר הפלאה on fol. 142*b*.

An enumeration of the מצות is given at the beginning of each book.

The subscription at the end of each book begins with the formula בריך רחמנא דסייען, and contains an enumeration of the Perakim belonging to the various הלכות. At the end of Book vi. (fol. 177*a*) a list of the הלכות in all the three books is added.

The תשובות השייכות לספר נשים begin on fol. 177*a*, the תשובות לספר קדושה on fol. 190*b*, and the תשובות השייכות לספר הפלאה on fol. 194*b*.

Most of the decisions contained in this portion are signed ושלו׳ מאיר בר׳ ברוך. At the end of the 9th response (fol. 181*a*): תשוב׳ מו׳ ש׳ בחידוש פר׳ מי שקינא. At the end of the 11th (fol. 182*a*): עׄכׄל רבי׳ מאי׳ בר׳ ברוך העתקתי מאביאסף; and in the subscription to the 17th (fol. 183*a*): סוף התשובה כתובה במקום אחר נעתק ממכתב ר״ת שאין המנה שוה זקוק ולא פדיון הבן חומש זקוק״

The names Isaac b. Samuel, Isaac b. Moses, Isaac b. Abraham, Samuel b. Abraham, and Samson b. Abraham, stand respectively at the end of some of the responses. Compare Meir Rothenburg's responses as printed in the Venice edition (1522-24) of the משנה תורה, &c.

The subscription on fol. 197*b*, סיימתי ספר נשים כן המיימון וכו׳, is inaccurate.

This MS. and also Add. 11,438 (next number) were probably copied (by persons of learning) from codices prepared by pupils of Meir Rothenburg. It is also possible that the present MS. was the codex from which Add. 11,438 was copied, the differences between the corresponding portions of the two MSS. being very slight.

On fol. 198*b* (only upper part of leaf preserved, and otherwise blank) are short notes in a fourteenth or fifteenth century German hand, beginning מרדכי פ׳ ז״ב (?) ריב״א ··· פסק הנשבע

Fol. 199 is a small octavo paper leaf containing notes on טריפות, וין נסך, &c. Fol. 200 is a 16° leaf containing on one side, in German writing, some lines beginning ההוגה בתורה, with the names כמ״ר בענדיט and his father גרשון.

495.

Add. 11,438.—Vellum, about 12¾ in. by 9¾, consisting of 204 leaves. Foll. 1—196 have 30 lines to the undivided page. In foll. 197—204 each page is divided into two columns, with 43 to 50 lines to a column. The quires are marked by catchwords at the end, and they mostly contain 8 leaves each. The proper position of fol. 30 is before fol. 29, but the disarrangement is very old.[a] Franco-German Rabbinic writing (in larger and smaller characters), written at the beginning of the fifteenth century (*vide infra*). The MS. is defective at the end.

Books iv.—vi. of Maimonides' משנה תורה, with glosses in the style of the Tosafists, and followed by a fragment of Meir Rothenburg's responses on ספר נשים.

This MS. agrees, as far as its contents go, with Harley 5702 (the preceding number). ספר נשים begins on fol. 1*b*, ספר קדושה on fol. 79*b*, and ספר הפלאה on fol. 158*b*.

There is no detailed table of contents at the beginning (comp. Harley 5702, foll. 2*b*—12*a*), but an enumeration of the מצות is given at the beginning of each book.

The subscription at the end of Book vi. (fol. 196*b*) is as follows:—

בריך רחמנא דסייען׳ ויהי לי למשען׳ בסיימי ספר נשים״ ויהי מרחי לפני הש׳ כעולה וכאישים״ נגמ׳ ספר ששי ביום ששי׳ ומנין הפרקים מ״ג וכו׳

Of the responses only the first twenty are preserved.

At the bottom of fol. 199*b*, in very small letters:—

נכתב יו׳ ד׳ פ׳ ואלה שמו׳ שנת קס״ג וקוד׳ שנמרתי ···

The rest has been cut away. The year of the creation (5)163 answers to A.D. 1402–3.

On fol. 1*a* is the name נפתלי ב״ר אברהם שליט״א (a former owner). The same name, together with another (שמואל(?) בר נפתלי), is found on fol. 1*b*.

496.

Or. 2421.—Vellum, about 9⅝ in. by 7¼, consisting of 169 leaves, with 22 to 23 lines to a page. The quires, 17 in number, contain 10 leaves each, with the exception of the last quire, from which a leaf has been cancelled. The Hebrew numbering at the beginning of the quires is still mostly preserved, though cut away in the trimming in some cases. A good firm hand; written in Yemen. Dated A.Cont. 1606 (A.D. 1295).

The tenth book (ספר טהרה) of Maimonides' משנה תורה.

---

[a] At the end of fol. 30*b*, probably in the handwriting of the original scribe: חזור לאחורך ב׳ דפין.

On fol. 169*b*:—

ספרא אלפצ̇ל בן חסן בן סעיד הדיין בן חסן הדיין בשנת א̇ת̇ר̇ו̇

Former owners mentioned on fol. 1*a*:—

1. .יוסף בן מורי משה עלים
2. .אברהם בן זכריא

No. 1 appears to have been written down by a pupil of .משה עלים

497.

Or. 2422.—Paper, about 10⅜ in. by 8½, consisting of 88 leaves, with 22 to 24 lines to a page. The quires, 8 in number, are of different foldings (mostly 12 leaves each), and are marked by catchwords, besides being numbered with Hebrew letters at the beginning and the end. Yemenite hand. Dated Tishri, A.Gr. 1665 (A.D. 1353).

The eleventh book (ספר נזקים) of Maimonides' .משנה תורה

Scribe's colophon (fol. 87*a*):—

שלים בסייעתא דשמיא בירח תשרי שנת א̇ת̇ר̇ס̇ה̇ שנין לשטרות יום חד בשבא במדינת אלטוילה יהא סימן טב למריה עמרם ב̇ר̇ מימון ב̇ר̇ עורא ב̇ר̇ סעדיה

ה̇ק̇ב̇ה̇ יזכיניה (*sic*) למהגי ביה וכו׳

Contract of sale, with ink largely rubbed off (fol. 1*a*):—

צאר הד̇א [אלכתאב] אלדי הוא ספר נזיקין ביע ושרא ביד ··· ן׳ יחיא אלקביבי מן יד יצחק ··· ן׳ דאוד אלמ̇דעי ······ ען ופא ורצ̇א ול̇ם יבקא פי ··· ל̇א חק ולא דעוא ולא אונאה וכאנה׳ תלך אלשהאדה ···· שנת א̇ת̇תקפ̇ לשטרי ···· וכ̇טי ישהד עליהא והכל קים

יצחק בן נתן בירב דוד ישל׳

Fol. 88 contains a well-written and ornamented fragment (fourteenth to fifteenth century) of an index to the ,משנה תורה comprising the end of the eighth book, the whole of the ninth (ספר הקורבנות), and the beginning of the tenth.

498.

Add. 27,294.—Paper, about 6¾ in. by 5, containing 273 leaves. Foll. 2*b*—109*b* have 17 to 19, foll. 124*a*—133*a* mostly 22, and the rest 17 lines to a page. The quires consist of 10 leaves each, as is shown by the signatures preserved in the latter part of the MS. (*e.g.* יט in the right-hand upper corner of fol. 164*a*; כ, fol. 174*a*, &c.). The writing has suffered much through damp, especially in the upper parts of the pages, and it is often impossible to read two consecutive pages without a break. Three different Oriental Rabbinic hands, written in the third quarter of the fifteenth century.

An Arabic Commentary[a] on the first four פרקים of Maimonides' ספר המדע (first book of the משנה תורה), by an Arab writer of the name ʿAla ud-Dīn al-Muwaḳḳit, with various additions by at least one Jewish redactor of the work. For the complete text of quotations from Jewish writers, &c., see "A Muhammadan Commentary on Maimonides' Mishnah Torah," J. Q. R., April, 1901.

Heading (fol. 2*b*):—

בשם י̇י̇ אל עולם · שרח פרק ראשון מספר המדע ללשיך עלאי אל דין אלמווקת

The Commentary on the second פרק begins on fol. 47*a*, that on the third on fol. 55*a*, and אלפצל אלראבע commences on fol. 161*b*.

Beginning:—

קאל אל פצל אל אול מן אלנז׳ אל אול מן כלאם אל סייד אל אג̇ל אל חבר אל פאצ̇ל אבו אל עמראן מוסי אל קורטבי אל אסראילי פי אל עלום אל אלאהיה ·

[a] Some slight references to this MS. are found in ,המזכיר 1858, p. 21, and 1863, p. 16; Steinsch., Cat. B., col. 1442, and the same author's "Polem. & Apol. Literatur," p. 38. A fuller account of the MS. was given by Dr. Steinschneider in Z.D.M.G., xlvii., pp. 338—341. Cf. Monatschrift for 1901, pp. 135-6.

קולה אסאס אל אסאסאת ועמוד אל חכם אן יעלם
אן תם מוגוד אול מוגד לגמיע אל מוגודאת וגמיע אל
מוגודאת מן סמא וארץ ···· אקול אעלם אן אל חכמה
סוא כאנת נטרייה או עמלייה ואל חכמה אל נטרייה
סוא כאנת טביעייה או ריאצייה או אלאהייה

It will be noticed that Maimonides' text appears here in an Arabic form. From the designation אל אסראילי applied by the commentator to his author, one may infer that al-Muwakkit himself was not an Israelite.

The same conclusion may be gathered from the limitation of the commentary to the first four פרקים of the ספר המדע, these chapters being almost entirely of general philosophical interest, whereas the subsequent sections are mainly of a specifically Jewish import. The scribe's note at the end (*q.v.*) also bears witness to this view of the author's nationality and religion, and further evidence to the same effect is afforded by the manner in which the commentator refers to other Muhammadan writers, as the following examples will show :—

On fol. 59*a* :—

וקאל איצא אל שיך נציר אל דין אל טוסי ראע פי
כיפייה צדור אל כתרה ען ואגב אל וגוד וען אל עקול
פי שרח אל אשאראת

On fol. 60*b* :—

פצל מן אל תלויחאת ללשיך שהאב אל דין אל
סהרורדי[a] קדס אללה רוחה ושרחה ללשיך אל אמאם
אל עלאמה עז אל דולה בן כמונה סקא† אללה צובה
אל נמאם

On fol. 63*a* :—

פצל מן כתאב מראצד אל מקאצד לאתיר אל דין
אל אבהרי ראע

Another quotation from the מראצד אל מקאצד of Athīr-ud-Dīn begins on fol. 153*b*, and on fol. 217*b* is a passage beginning :—

קאל צאחב מראצד אלמקאצד פי אלנפס אלאנסאנייה

I have so far not been able to find any trace of this work in the Arabic catalogues and bibliographies which I have consulted.

On fol. 90*a* the commentator mentions

אל מעתזלה מן טואיף אלמסלמין

Among the other authors quoted are [אלפראבי] אבו נצר (fol. 64*b*: פי אל מלה אלפאצלה),[a] Aristotle, Galen, and Ibn Sina.

That the work has passed through the hands of a redactor, who has made additions to it, is sufficiently clear from phrases like ולנעוד אלי כלאם אלשארח and ונרגע לקול אלשארח which are found on *e.g.* foll. 144*b*, 166*b*, and evidence to the work of a Jewish hand is afforded by the manner in which Hebrew authorities are quoted.

So on fol. 86*a* :—

אמא קול אלפאצל הראבע זל פי פירוש התורה לאן
אל חק אן אל כל יעלם כל גזי עלי טריק כל לא על
טריק גז פהו עין מדהב ארכטו

On fol. 94*a* : פצל מן כלאם רתיזל מן שרח משלי†. רתיזל=רבי תנחום ירושלמי זכרונו לברכה. and the quotation (itself of interest as a fragment of Tanḥum's work), which occupies about two pages, begins :—

קאל אן אל אמור אלכפיה ואל אסראר אל אלאהיה
אל ואגב כפאהא עמן לם יטיק פהם סרהא כמא קאל
אל הכים כבוד אלהים הסתר דבר וכו׳

Abraham b. Maimun is quoted on foll. 166*a* and 257*b*.

---

[a] Concerning the סהרורדי, who bears the name Shihāb al-Din Yaḥya ibn Ḥabash, see Ḥaji Khalfa, ii., pp. 419-20; Steinschneider, Z.D.M.G., 47, p. 364; also Cat. Berlin, ii., no. 217, and Monatschrift, 42, p. 190.

† For סקאה?

[a] In Ibn Abū Uṣaibiah (see the Cairo edition, ii., pp. 138, 139) are the following titles of al-Farabi's works :—

1. كتاب المدينه الفاضلة الخ 2. كلام فى الملة والفقه مدنى

† See Zeitschrift für Hebr. Bibliogr., v, p. 122, note 1.

The first quotation, which is from his Commentary on the Pentateuch,[a] is introduced as follows :—

קאל רבינו אברהם בן הגאון רבי׳ משה זצ̈ל פי שרח אלתורה פי קו׳ ואד יעלה מן הארץ

The second reference to Abraham Maimuni is unfortunately not sufficiently readable at the beginning, but it is from a response relating to life after death :—

תלכ̇יץ לרבי׳ אברהם בן הגאון רבי׳ משה ז̇ל פי גואב מסאיל ··· בעד אלמות

The response opens :—

מעלום — [b]ענד מן . נצ̇ר פי אלעלם אלטביעי וחצ̇ל ראי אלפלאספה פי אלמאדה ואלצורה ואלכון ואלפסאד אן פסאד אלמאדה אלד̇י ישירון אליה ליס הו תלאשי אלמאדה ופסאדהא

Other evidences of redaction are the pieces embodied in the work under the heading חאשיה, so *e.g.* on foll. 212*a*, and 222*a* (חאשיה מן ג̇יר אלכתאב in the first instance).

At the end of the commentary (foll. 271*b*, 272*a*) is the following :—

וליכן הד̇א אכ̇ר מא אשאר בשרחה [c]אלחבר אלפאצ̇ל ואלצדר אלכאמל בקייה̈ אלסלף וקדוה̈ אלכ̇לף : בהא אלדולה ועמיד אלמלה אלאסראיליה אלמוסוי̈ה מן אלפצול אלתי וצ̇עהא גד אלמד̇כור וסלפה אלצאלח אלסי̈ד אלעאלם אלפילסוף אלכאמל אבו אלעמראן מוסי אלקרטבי נו̈ור אללה צ̇ריחה עלי אנ̈ני ואן כנת פי שרח הד̇ה אלפצול · קד פרעת אלפרוע ואצלת אלאצול ולם אג̇ד(?) פי ד̇אלך אלא בדלאלתה · ומא אג̇תרפת ד̇אלך אלא בדלאלתה · ומא אג̇תרפת אלא מן פצ̇אלתה :

ואנ̈י ואן כנת אקתבסתה מן בין ידיה : פאנ̈י למא לם אג̇ד(?) אהלא̈ לה ג̇ירה עדת בה אליה : **שער** פאנ̈ני ואן אצבחת לאלרר ג̇אלבא̈ : והג̈ך לם אסלמה אלא אלי אלבחר : ואלמרג̇ו מן אחסאן מן יקף עלי הד̇א אלשרח · אן ילחצ̇ה בעין אלעפו ואלצפח · פאן אלאנסאן לא ינפך עו נסיאן · ואלקלם לא בד לה מן טג̇יאן · וללה אלקאיל פעין אלרצ̇א ע כל עיב כ̇לילה׳ · ולכן עין אלסכ̇ט תבדי אלמסאויא : תם ד̇אלך וכו׳

The exact bearing of the above passage is not very clear. A descendant of Maimonides is referred to in it in connection with a שרח on the same chapter in the משנה תורה, but the construction is so obscure in parts that one can hardly escape the supposition of some copyist's errors having crept in. Nor can it be said with certainty whether the שער at the end is by the commentator or the scribe.

On fol. 272*b* is the following :—

יקול אלפקיר אלי אללה אלמרתגי לרחמה̈ אללה סעיד אבן דאוד נ̇ע אלעדני אנ̈ני כתבת הד̇א מן נסכה מחררה וג̇דתהא פי מדינה̈ חלב מן כ̇ט רבי׳ דוד הנגיד בר׳ יהושע הנגיד ברב׳ אברהם הנגיד בר׳ דוד הנגיד בר׳ אברהם הנגיד בר׳ משה הגאון בר׳ מימון הדיין זצ̈ל :

ואסאל כל מן אטלע עלי הדא אן תאכ̇ד̇ה אלדהשה ואלג̇ירה ויסעא פי טלב אלעלום אלחקיקייה אלנצ̇רייה פכיף הד̇א אלשכ̇ץ אלשארח אקתצ̇ב הד̇א אלשרח אלג̇ליל אלעצ̇ים אלמקדאר והו מן ישמעאל אלד̇י ליסהם מן אלמווצ̈יין בשי ונחנא אלמוצ̈יין באלעלום ואלמעארף עלי הד̇א אלאמר יתחס̈ר בן אדם ען חאל ישראל פי הד̇א אלזמאן פיא נאימין אנתבהו ושלום על כל בני ברית · פען הד̇א יקאל ····

On fol. 273 (in a different hand) :—

תפלת הרמ̇ב̇ם ז̈ל · יה יסוד היסודות וסוד הסודות · תהלתו דומיה · אחד ושמו אחד

The page is mutilated.

On fol. 2*a* are dates according to six different eras, which are, however, only partly legible :—

לחרבון ראשון	ליציאת מצרים	ליצירה
אתתפט (1889)	·····	····
לחרבון שני	**לשטרות**	**לסלוק הנבואה**
אשצח (1398)	אתשעה (1778)	אתשעה (1778)

[a] See S. Poznański, in Zeitschrift für Hebr. Bibliogr., ii. 2, p. 55 *sqq*.

[b] Apparently not a lacuna, but a blank.

[c] A ל, making לאלחבר, was added subsequently by the same hand.

The dates according to the era of Contracts and the destruction of the second Temple answer to A.D. 1466-7. According to this the destruction of the first Temple took place only 422-3 years B.C., which is, of course, erroneous. It is noticeable that the cessation of prophecy here synchronises with the era of Contracts.†

About the middle of the same page are some lines headed ללסהרורדי ראץ, which are, however, partly illegible.

499.

Add. 19,783.—Paper, about 12 in. by 8½, consisting of 411 leaves, with mostly 40 lines to a page. Different Eastern Rabbinic hands of the sixteenth century.

ספר יסוד משנה תורה, a Commentary on the first three books (originally embracing the whole?) of Maimonides' משנה תורה, by Yehudah b. Moses al-Buṭīnī, composed at Jerusalem A.M. 5278 (A.D. 1518).‡

ספר המדע begins on fol. 1*a*, ספר אהבה on fol. 72*a*, and ספר זמנים on fol. 170*a*. The contents of foll. 120, 121 (from ה' ציצית) are duplicated on fol. 122*a sqq.*

Heading:—

בשם ההויה שהכל לכבודו ברא אחבר ספר יסוד [משנה תורה] · · · חברתיהו אני יהודה בן לאבא · · · משה · · בן · · זקני הרב כמוהה״ר יוסף ו' חיון ז״ל היושב פה ירושלים עיר הקדש תובב והתחלתי בראשון בחדש אדר שנת הרעה ליצירה

In the heading of the ספר אהבה the author is called יאודה בר משה אלבוטיני. Different dates in the year 5278 (A.D. 1518) occur in different places in the volume.

† On the Rabbinic tradition that Malachi belongs to the time of Alexander the Great, see Ed. König in the "Expository Times" for March, 1899, p. 205 *sqq.*

‡ See Azulai, שם הגדולים (Wilno, 1852), fol. 34*a*.

Beginning of introduction:—

אמר יהודה לא מהיותי חכם בעיני מלאני לבי לפרוש זה הים גדול ורחב ידים

End of ספר זמנים:—

נר חנוכה עדיף משום פרסום נסא . וכן הלכה וכן פסק הרב זל · גדול השלום וכו'

500.

Or. 2745.—Paper, about 9¾ in. by 7¾, consisting of 120 leaves, with 26 lines to a page. The quires consist of 10 leaves each, and are signed with Hebrew letters at the end, besides being marked by catchwords. Quires 3—5, 7—8, and 10 are complete. But the other quires are imperfect, there being lacunae after foll. 2, 54, 80, 96, 101, 106, and 114, besides the missing portions at the beginning and the end. Of fol. 57 only a small part is preserved, and some of the other leaves are also damaged. Yemenite square Rabbinic writing of the fifteenth century.

Portions of an Arabic Commentary on Books i—v. of Maimonides' משנה תורה, in the form of questions and answers.

Beginning (in 2nd chapter of הלכות יסודי התורה):—

בחסב אלפלך · · · פלמא כאן אסם אלפלך חיות כבא קאל היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי השמים בנהר כבר

End (in the 2nd chapter of הלכות שחיטה):—

אם יש בסכין כמלא שני צוארין מצואר הנשחט שחי' כשרה להתי

A large fragment of the same, or a similar, Commentary on the other books of the משנה תורה is contained in foll. 175*b*—228*a* of Or. 2746 (section of "Miscellaneous MSS."). The משה בירב יוסף הידוע אלבלידה whose name appears on fol. 175*b* of that MS. is, perhaps, also to be regarded as the compiler of this Commentary.

501.

Or. 45.—Paper, about 8 in. by 5¾, consisting of 126 leaves, with 23 leaves to a page in the greater portion. The MS. is imperfect at the end. There are lacunae after foll. 19 and 55, and fol. 15 was left blank by the scribe. The writing is often (especially in the latter part of the volume) barely legible, the ink being rubbed off. The quires, mostly of 8 leaves each, are marked at the end both by catchwords and by signatures in Hebrew letters (*e.g.* ב, fol. 20*b*; ג, fol. 28*b*). Italian Rabbinic writing of the sixteenth century.

חידושים on Maimonides' משנה תורה by Meir Kohen, disciple of Meir Rothenburg.

The title (fol. 6*a*) is as follows:—

חידושים על החיבור של הר"ם במ"ול שחידש רבינו מאיר כהן תלמידו של הר"ם ז"ל

A comparison with the הגהות מיימוני in various editions of the משנה תורה may, perhaps, be useful.

Beginning:—

כתב רבינו משה בן מיימון ז"ל פרק חמישי בהלכות יסודי התורה בספר המדע · כל בית ישראל מצווין על קידוש השם · · · הנהה בד"א שיהרג ואל יעבור בגילוי עריות דוקא באיש

On fol. 98*b* begins an enumeration of the הלכות and מצות contained in the משנה תורה.

Foll. 1*a*—3*a* contain (in a cursive Italian hand of the sixteenth century) some additional notes on the משנה תורה.

Of the heading the following can be made out:—

· · אשר מצאתי סביב חבור אחד יהי אלקי' עמדי · · · להתחיל ולהשלים

Beginning:—

· · מדע הלכות יסודי התורה בפ' ראשון לא עורך ולא עפוי · · · ועפוי הוא · · ממלת ועפו בכתף פלשתי' ימה

502.

Add. 19,784.—Paper, about 6⅛ in. by 4⅛, consisting of 215 leaves. There are 26 lines to a complete page of Rabbinic writing, but many pages are partly in the square character, and many are also arranged in two columns, wholly or partially. Persian writing of the seventeenth to eighteenth century.

Discussions on the הלכות שחיטה contained in Maimonides' משנה תורה, by Rabbi Samuel, with additional expositions by Yehūdah b. Pinḥās.

The title-page (fol. 3*a*) contains the following:—

הלכות שחיט' לכמה"ר שמואל נר"ו על דרך קושיא ותרוץ ובלשון גמרא כדי לחדד התלמידים וללמדם אופן עשיית הקושיות וסגנון התרתם תורה היא וללמוד אנו צריכין ואין זכות כהמזכה · · · ואני הקטן יהודה בן פנחס נגערתי חצני ללחום נגד הרב המבאר שהביא קצורן של דברים ופירש ולא אמר דבר בשם אומרו ואהר המיעוט תלך

Fol. 4 contains introductory remarks by by Yehūdah b. Pinḥās.

Beginning of the work (הקדמה מהר"ר שמואל, fol. 5*a*):—

הלכות שחיטה וגו' איכא למידק אימאי נקיט שחיטה ולא זביחה

Fol. 3*b* contains a poem (in continuation of the title-page) in Aramaic, composed by Yehūdah b. Pinḥās in honour of Rabbi Samuel.

Beginning:—

אסדר תושבחתא ואזמין ליה השתא

Further on are the lines:—

ושמואל ברזני וטעין טענוני
למשה מימוני קשיש בנמרא

At the end (foll. 213*b*—214*a*) is a similar poem in Hebrew, by the same author (on

Maimonides, Rabbi Samuel, and himself in relation to the present work), beginning:—

אבטח באל עליון   אפרש בטוב הגיון

From the heading to these lines, אני יהודה הכותב וכו׳, one may perhaps conclude that Yehūdah b. Pinḥās was also the scribe.

On the upper part of fol. 215*a* is the following:—

דר סר רטהי מיכשד טהי גרדן סורהי (?) וטר בולוד (?) בלהי

Below this:—

אשת (?) צדקת המלך כזעם בפרת יוסף נחט (?)

and some verses from the book of Proverbs.

503.

Or. 2395.—Paper, about $10\frac{1}{4}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 168 leaves. The quires, which are marked by catchwords, originally contained 10 leaves each, but the first five leaves of the first quire are missing, and of the eighteenth quire only the first leaf (fol. 166) has been preserved, the last two leaves (representing one leaf in the original MS.) being of a very recent date. Yemenite hand of the fifteenth to sixteenth century.

It contains the revised recension of Maimonides' ס׳ המצוות in the original Arabic. See the edition (from other MSS.) of the complete work by M. Bloch, Paris, 1888.

Foll. 1—10*a* contain a fragmentary enumeration of the 613 precepts in the actual wording of the Pentateuch (see Solomon ibn 'Ayyūb's Hebrew translation, next number), thus differing from the enumeration in Moses ibn Tibbon's Hebrew translation, where a free wording is adopted.

Beginning of this fragment:—

ביום הראשון מקרא קדש · קסֿו

Introduction (including אלאצול אליֿד). Fol. 10*a*.

מצות עשה. Fol. 36*a*.

מצות לא תעשה. Fol. 89*a*.

Last words of the old portion of the MS.:—

ובביאן קאלו כתר מלכות זכה בו דוד (שסֿב in)

Fol. 164*a* is a duplicate of fol. 162*a*, evidently due to a mistake of the scribe.

References from most מצוות to Maimonides' משנה תורה have been added on the margin.

504.

Or. 1046.—Vellum, about $8\frac{3}{4}$ in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 134 leaves. Foll. 1—129 contain 13 quires of 10 leaves each (the first leaf of the first quire having been cancelled), and foll. 130—134 form the utilised portion of the fourteenth quire. The catchwords at the end of the quires have been partly cut away, but are still mostly discernible. A very good Italian Rabbinic hand of the fifteenth century.

It contains the revised recension of Maimonides' ספר המצוות in the Hebrew translation of Solomon b. Josef ibn 'Ayyūb has-Sefardi (compare the fragment edited by M. Peritz together with the Arabic original, Breslau, 1882).

Beginning:—

אמר שלמה בר׳ יוסף אבן איוב הספרדי זֿל אמר הרב הגדול הנר המערבי רבינו משה בן הרב הדין ר׳ מימון זצֿל

There is no translator's preface in the MS. (compare Steinschn., Hebr. Handsch. in Muenchen, p. 111, printed in קבץ על יד (מקיצי נרדמים for 1893).

At the end of the 248 מצוות עשה (fol. 67*b*):—

אמר שלמה בין (*sic*) איוב הספרדי מעתיק הספר ישר בעיני לעשות לששים מצות האלה שקראם הרב

הגדול המחבר הכרחיות ארבעה לוחות אלה שיהיו נכללים בהם כדי שימצאם המעיין בספר סדורין לפניו וידע אי זו מצוה היא כל אחת מהן בלא טורח כל זה להקל״

Foll. 68*a*—69*a* contain, accordingly, a list of the sixty indispensable מצוות in the wording of the Pentateuch, with their numbers in the ס׳ המצוות. The translator had evidently arranged these in four tables in his autograph.

The following names (apparently all of former owners) occur on fol. 134*b*:—

1. שלמה בן אברהם; 2. Selomo Supino, perhaps the same as under (1); 3. שלמה בן יצחק; 4. יעקב בן משה.

505.

Add. 15,421.—Vellum, about 9⅝ in. by 6⅝, consisting of 140 leaves. The quires, 14 in number, consist of 10 leaves each, and are mostly marked by catchwords. Written in a very fine Italian Rabbinic hand, and dated A.M. (5)181 (A.D. 1421).

The revised recension of Maimonides' ספר המצוות, in the Hebrew translation of Moses b. Samuel ibn Tibbon. Editio Princeps, Constantinople, 1546—48. See Jellinek, קונטרס תרי״ג, pp. 26—32.

Foll. 3—11 contain an index of the מצוות in their numerical order (מניין מצות עשה וסימני מקומן; fol. 5*b*, מצות לא תעשה). A note on the margin of fol. 11*a* (חסרו מזה שמנים מצות שלא מצאתים בהעתק) states that the last eighty entries have been omitted by the scribe, because they were missing in the codex from which he copied.

At the end (fol. 127*b*):—

סליקו להו תרי״ג מצות להר״ם במ״ול · מרנא ורבנא זצ״וק״ל · התהלה לאל׳ בריך שמיה דסייע״ אמן״

Foll. 128—139 contain an index of the מצוות in the order in which they occur in the פרשיות of the Pentateuch.

There is a list of the מסכתות of the six סדרים on fol. 2.

Scribe's colophon (fol. 139*b*):—

על ידי יחיאל ח״י הסופר בכ״ר יואב כתב (?) ע״ה מביתאל פה בריאיטי שנת קפ״א לפרט ג׳ בסיון במצות הנכבד כמה״ר משה הרופא יר״א בכמ״ר יצחק זצ״ל ברוך נותן ליעף כח״

וקבלתי אני יחיאל הנז׳ מיד מר משה הנז׳ שכירותי משלם ערב שבועות ש׳ קפא

The following record of the sale of the MS. is contained on fol. 140*a*:—

לזכר טוב יהיה אמ׳ [אמן *i.e.*] איך בעצם היו׳ הזה יו׳ ה׳ יו׳ לחדש נובימ׳ הער [(5)275 A.M.] לפק מכר כמ׳ רפאל הרו׳ יצ׳ בכג׳ יצחק הרופא נ״ע מריאיטי הספר הזה ליורשי כג׳ משה הרו׳ מאקוילא וקבל המעות מידם לידו ומחל להם את דמי אונאה אפי׳ שוה אלף זוז וקבל עליו לפצותם מכל טענה וערער וכדי שיהיה ביד יורשי כמ׳ משה הרו׳ הנז׳ וביד באי כחם לעדות ולזכות ולראיה ברורה יחתום כג׳ רפאל הרו׳ הנז׳ שמו בשולי הכתב הלז הכל ש[ריר וקיים]

הרו׳ which occurs several times in the contract probably = הרופא.

Note of another former owner (fol. 1*b*):—

שלי אליעזר יצ״ו בכמר יהודה הרופא יצ״ו מלאקללא [מלאקולא?]

There are several erasures in the MS., but the censor's name (fol. 139*b*) is now illegible.

506.

Harley 5718.—Vellum, about 13¾ in. by 10½, and partly 12¼, consisting of 401 leaves. Most of the quires contain 8 leaves each; only the seventeenth quire (foll. 128—131) has 4 leaves, and the twentieth (foll. 148—157) 10 leaves, and 3 leaves have been cancelled from other quires. Of the last extant quire (the fifty-first) only 6 leaves are left. Each page is divided into 3 columns,

with 40 lines in each column. Written in a good French Ashkenazi hand of the fourteenth century. The MS. is imperfect at the end and after fol. 331.

ס׳ מצות גדול of Moses b. Jacob of Coucy. The usual order of the two parts is here reversed, the מצות עשה being placed before the לא תעשה. The usual introduction (כשברא הקב״ה את עולמו וכו׳) precedes the first part.

At the end of the מצות עשה (fol. 252*b*):—

בריך רחמנא דסייען להשלים יסודות של רמ״ח מצות עשה שצוה אל משה בהר סיני "

אחר שסיימנו של תורה נחל לבאר מצות עשה שהם מדברי סופרים ומהם מדברי נביאים׳ והם חמש מצות"

At the end of the additional five מצות (fol. 266*b*) :—

חזק " נשלם ספר מצות עשה " בעזרת אלהים לנו עז ומחס׳ "

The מצות לא תעשה begin on fol. 267*a* with the introduction belonging to it (משה קבל תורה וכו׳).

Last words: ואין לוקין על לאו זה על (near the beginning of the section "שלה" שלו").

Portions of sections קל and קלא are also missing.

The reading in no. קיב of מצות לא תעשה (fol. 325*b*) is אבל שאר אומות שנתגירו. See "The Orient," 1844, cols. 259-60.

507.

Harley 5700.—Vellum, about 12¾ in. by 10⅛, consisting of 377 leaves. The first six quires are missing. Foll. 1—112 contain 14 quires of 8 leaves each (ז—כ); foll. 113—115 are the only remaining leaves of the next quire; foll. 116—377 contain 33 quires (לג—א) of 8 leaves each, but the first two leaves of the first quire are missing. A number of quires are also wanting at the end. Written in a good Spanish Rabbinic hand, and dated A.M. (5)164 (A.D. 1404).

ס׳ מצות גדול of Moses b. Jacob of Coucy.

First extant words :—

בעירובי תבשילין וכל שאינו זוכה באותו עירוב (in הלכות שביתת יום טוב וכו׳).

§§ שם to about the middle of שנא of מצות לא תעשה are missing.

The reading in no. קיב of מצות אל תעשה is as in the preceding number (*q.v.*).

Scribe's colophon after מצות לא תעשה (fol. 115*b*) :—

כתבתי אני יוסף בר אברהם פריר ז״ל מצות לא תעשה של הרב רבנו משה דקושי ז״ל והשלמתיו בשבעה עשר ימים לחרש מרחשון השם למען שמו יזכהו (for יזכני) להנות בו אני וזרעי וזרע זרעי שנת קס״ד

Fol. 116*a* contains the end of an index to the occurrence of the מצות in the weekly פרשיות. At the end of this fragment:—

נשלמו סימני מצות עשה

Last extant words :—

פי׳ מסכת פרוסה הוא הבגד קודם

(in the latter part of § רלא in מצות עשה).

508.

Or. 1081.—Paper and vellum, about 10¾ in. by 7⅝, consisting of 336 leaves, having 29 to 41 lines to a page. In its present state, the MS. contains 21 quires of 16 leaves each, followed by a single leaf at the end; but, besides the first leaf of the first extant quire, a complete quire appears to be missing at the beginning. Written in a good Rabbinic hand, which may be described as Franco-Italian; dated A.M. 5150 (A.D. 1390).

The second part (מצות עשה) of the ס׳ מצות גדול of Moses b. Jacob of Coucy.

First extant words (in § ה) :—

עצמו לא יהא כונתו לסמוך על הנס

At the end of the main portion (fol. 319*b*):—

יתברך השם הנכבד ויתעלה שעזרני להשלים יסודות רמ״ח של מצוות עשה אשר צוה יי׳ אל משה בהר סיני ״ צורי יצו חסדו ואמתו אלי ׳ וישימני עליון לכל אוררי ומקללי ׳ המגדילים עלי ״

אחר שסיימנו מצוות עשה של תורה״ נחל לבאר מצוות עשה שהם מדברי סופרי׳ ומהם מדברי נביאים וכו׳

Colophon on fol. 336*b*:—

השלמתי חמש מצוות עשה שהם מדברי סופרים יחד עם רמ״ח מצוות עשה ׳ שהם מן התורה בג׳ בשבת בז׳ ועשרים לירח סיון בשנת חמשת אלפים ומאה וחמשים לבריאת עולם ׳ שבח [ל]בורא עולם אשר מעין כל נעלם ׳

Then the following verses, written down for the purpose of marking the name משה in acrostic:—

מה אהבתי תורתיך כל היום היא שיחתי ״
שברתי לישועתך יי׳ ומצותך עשיתי ״
הדריכני בנתיב מצוותיך כי בו חפצתי ״

On the top of fol. 1*a* (apparently relating to a confiscation and subsequent return)†:—

מיד פקיד קק״ פולייזו התקלב (A.D. 1772)

On fol. 246*b*:—

אני יוסף בכר אבראם בוללי יצור אכיר

This is probably the note of an owner of the seventeenth or eighteenth century.

509.

Add. 27,040.—Vellum, about 8¼ in. by 7¼, consisting of 414 leaves, with 25 lines to a page. The MS. is defective at the beginning and the end, and there is also a lacuna of apparently 12 leaves after fol. 412, the latter leaf itself being much mutilated. The quires were arranged to contain 8 leaves each. At the end of fol. 64 is the letter י to indicate that the tenth quire ends there; foll. 144, 224, and 304 have the letters כ, ל, and מ respectively; and at the end of fol. 388 נ׳ וחצי is noted down. A person who was probably not conversant with Hebrew marked the quires with Roman figures in the reverse order, beginning at the end of the MS.; thus fol. 404*b* is marked with the figure xii., fol. 396*b* with xiii., &c. Written in an oriental hand of the fourteenth century.

[Alm. Coll., 146.]

The second part of the ס׳ מצות גדול of Moses b. Jacob of Coucy, preceded by a fragment of the list of the מצות לא תעשה (שסח—קמח).

On fol. 8*b*:—

שלמו מצות לא תעשה ׳ מניינם כמניין ימות החמה

The second part, on fol. 9*a*, opens with the introduction belonging to it.

The lacuna after fol. 412 extends from the words כי קדש קדשים הוא לו (near the beginning of הלכות מוספין, § קצה) to לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור (in the latter part of עבודת יום הכפורים, § רט).

The MS. ends with the words:—

הפריש מעות לחטאתו ···· הפרישן לשלמים
(in the middle of הלכות מעילה, § רי).

The text differs in some parts from the printed editions.

The fragment on עריות on fol. 1 appears to belong to another ס׳ מצות.

510.

Add. 17,054.—Vellum, about 9 in. by 6¾, consisting of 397 leaves, with 27 lines to a page. Written in a good Spanish cursive hand of the fifteenth century.

The second part (מצות עשה) of the ס׳ מצות גדול of Moses b. Jacob of Coucy.

The MS. begins with the introduction to the first part (מצות לא תעשה).

† See A. Berliner, Censur und Confiscation (Frankfurt a. M., 1891).

On fol. 7*a* the index of the מצות עשה begins, and on fol. 14*a* the second part opens with the introduction belonging to it.

On fol. 372*b* :—

תם ונשלם ספר מצות עשה לרב ר׳ משה דקוצי בעזרת האומר ועושה

Foll. 375—396 contain the חמש מצות שהם מדרבנן.

At the end (fol. 396*a*) :—

נשלמו חמש מצות דרבנן והם מצות ערובין · מצות אבל · מצות ט׳ באב ותענית · מצות מגלה · מצות חנוכה ״

On fol. 373*b* is a statement on the exact time of the מולד תמוז in the year ריא״ (A.D. 1451).

There are a good many variations from the printed editions; comp. especially the contents of foll. 285-6 (in § קסג) with the printed text. There are also a fair number of marginal notes in the earlier portion of the MS., but most of these have been damaged in the cutting.

Names of owners: (1) אהרן בהר שמואל פינחס (foll. 2*a* and 3*a*); (2) יוסף (fol. 4*a*).

Some of the notes and scribblings on fol. 2, &c., show that some owners had attributed the work in turn to Rambam and Ramban.

511.

Add. 18,828.—Vellum, about $9\frac{1}{4}$ in. by 7, consisting of 140 leaves. It contains 18 quires of 8 leaves each, with the exception of the thirteenth quire, which has 10 leaves, and the seventeenth, which numbers only 2 leaves. Two different hands in the German character (the second beginning on fol. 25*a*). There are two columns to a page, with generally 40 lines to a column up to fol. 24*b*, and 28 lines in the subsequent part. The deed of divorce is dated Münster, A.M. 5103 (A.D. 1343), which is probably also the date of the MS.

It contains :—

ספר מצות קטון of Rabbi Isaac of Corbeil.

This recension differs largely from the text of the work contained in Add. 18,684 (no. 514 in Catal.), more especially in the arrangement of its sections, and it has only 252 sections instead of the 292 sections of the latter MS. The author's preface is wanting.

The form of the גט is on fol. 44*a*. It is dated ברביעי בשבת בשמונה עשר יום לירח אייר of the year A.M. 5103. The place is מדינת מונשטרא דיתבא על נהר אה. The places mentioned as the former residence of the bridegroom and bride respectively are :—

1. ביקהים דיתבא על נהר ווירזא.
2. נולכא דיתבא על נהר רודא ועל נהר דיך.

In an additional form (שיטת מֹרְפָֿא) given lower down, Münster is described as situated

על נהר אה ועל נהר אימוא ועל מי מעינות

The last section is on דיני מקוה.

The Index to the different sections is at the end (foll. 139, 140), but it is not complete (הרבה מצות יש שלא סימנתי לפי שלא האריך בהם בעל הספר הזה כלל״, fol. 140*a*).

On fol. 140*a*, there is also the following note of an early owner :—

שלי זה הספר יוסף בר משה הלוי ז״ל

At the head of the work (fol. 1*a*), the following note is found :—

כשאבי עזבני

(something has evidently been cut away over these words)

נאם היתום נפתלי בר יהודה זצל

מנוימרק

Some of the marginal notes have been damaged in the cutting of the margins, and the catchwords have been cut away in the same process.

512.

Harley 5584.—Vellum, about $10\frac{1}{8}$ in. by $7\frac{1}{8}$, consisting of 175 leaves. Two columns to a page, the normal number of lines in a column being 33. The quires, of 8 leaves each almost throughout, are marked by catchwords at the end. A Franco-German Rabbinic hand (carefully written) of the fourteenth, or perhaps fifteenth, century.

The סמ״ק of Isaac of Corbeil, with הנהות. The introduction begins on fol. 2*a*. At the end of the same (fol. 2*b*):—

וזה כתב מורי׳ הרב רבי פרץ נ״ע על הספר זה ספר המצות הנהגות בזמן הזה וכו׳.

The last commandment in the body of the work (דיני מקוה) is numbered רפה, but twenty-seven others (שיב—רפו ,מצות לא תעשה) are briefly enumerated at the end as a kind of supplement. Foll. 3 and 4 (the last-named leaf being mutilated) contain an incomplete index of the commandments. A complete list is given on foll. 170*b*—172*b*, but the order of days is not marked there beyond the third day of the week (at the ninety-eighth commandment).

The form of divorce (fol. 74*b*) is dated A.M. 5139 (A.D. 1379), the place named being: שטנדל מתא דיתבא על נהר אוחטא ועל נהר טוטוא ועל מי מעינות. The divorcing husband's name is put down as אליעזר המכונה תקו בן החר״ שלמה, the woman's name being רוזא בת הנ״ר פרץ.

Foll. 173*a*—174*a* contain tables for calendar calculations. The first מחזור on fol. 173*a* is ערה (beginning with A.D. 1447), and the last רפז. Foll. 173*b*, 174*a* have reference to the feasts and fasts, and to various פרשיות.

On fol. 1*a* (under the formula לעולם יחתום איש את שמו על ספרו וכו׳) are the folllowing two names of former owners:—

(1) אליעזר בן משה. (2) דוד בן חיים בחור.

On fol. 174*b* (in old and rather large cursive characters), אלעזר חזן מפרגא, the name דוד בן חיים being also written three times on the same page.

On fol. 175*a* (paper fly-leaf) is written in a later hand:—

שייך לר׳ הירש שעברשין מוכר ספרים

On fol. 175*b*:—Liber Humfredi Wanley (Librarian to the Earl of Oxford).

On fol. 5*a* is the entry of the birth of a girl named מינדל dated early in the year 5403 A.M. (1643 A.D.).

513.

Add. 18,685.—Vellum, about $9\frac{3}{8}$ in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 265 leaves. Each page is divided into 2 columns, with 30 lines in each column. The quires, 33 in number, contain 8 leaves each, and are marked by catchwords at the end. Fol. 265 is an old vellum fly-leaf. Franco-German Rabbinic writing of the fourteenth century.

It contains:—

I. The סמ״ק of Isaac of Corbeil. Fol. 1*b*. The number of paragraphs in the body of the work is 315; the index contains 340 סימנים.

The epistle beginning יען כי בעונות התורה משתכחת is given (on foll. 177*b*, 178*a*) before the index.

At the end (fol. 184*a*):—

סליקו הסימנים של ספר המצות

II. תַּשְׁבֵּ״ץ, commonly attributed to R. Samson b. Ṣādōḳ, disciple of Meir of Rothenburg. Fol. 184*a*.

The number of paragraphs in both the body of the work and the index is 463, the last being ליטול ידיו מכלי שאין בו רביעית. The index precedes the work itself.

The הגהות are written in a smaller character, but are embodied in the columns of text. They are signed מ̇ר̇ף̇ (i.e. מורנו ר׳ פרץ) or ר̇וק̇ח̇ (Elazar of Worms).

On fol. 190*a* (beginning of § 13):—

ואומר שמותר לכתוב שאילתות תשב״ן וכיוצא בהן

On fol. 224*a* (beginning of § 358):—

זה חבירינו ה̇ר̇ שמשון אמ׳ לי שנדר על דעת מ̇ה̇ר̇ף̇ ועל דעת מ̇ה̇ר̇ם̇ ועל דעתי שלא לעשות שום קיום ושום הבטחה לחמיו ולזוגתו שלא לבגוד בהם ועל מנת שלא יוכלו להתירו אלא אם כן שלשתינו נתיר לו יחדיו וכו׳

Compare the description of Add. 18,424 I., and see also Neub., Bodl. Cat., no. 378, 2.

III. שערי דורא of Isaac of Düren, in forty-one sections. Fol. 235*b*.

Heading:—

בעזר יוצר הרים · אתחיל אילו השערים״ שיסד ה̇ר̇ יצחק מדורא ז̇צ̇ל̇ · הנה חבירי הפצירוני לכתוב להם הילכות איסור והיתר ואפרש להם בקוצר ואתחיל בדין מליחה והדחה בי׳ שערים

Beginning:—

בשר שנמלחה ושהת׳ כדי מליחה

End (fol. 258*a*):—

ויש לחוש מנקיבת ושט או הדקין

Subscription:—

נשלם איסור והיתר של הר׳ יצחק מדורא · י̇צ̇ע̇ מ̇ל̇א̇י̇ם̇

The index to this work is given on fol. 264. Compare the printed edition.

IV. הילכות נדה of the same author in twenty-five sections. Fol. 258*a*.

Heading:—

אתחיל הילכות נדה מ̇ה̇ר̇ יצחק מדורא

Subscription (fol. 263*b*):—

סליק הילכות נדה של ה̇ר̇ יצחק מדורא י̇צ̇ע̇ מ̇ל̇א̇י̇ם̇ · חזק

On fol. 264*b* (at end of index to no. III.):—

חזק ונתחזק שמשון בר׳ אלעזר הסופר
סיימתי הספר · שבח לאשכל הכפר ·
ועונותינו יכפר · ועצת אויבינו יפר ·

On the upper margin of the same page is the following note:—

וכל פעם שמסיים מחזור הגדול ויתחיל מחזור אחר יעמוד החזן בבית הכנסת לפני · · · לפני ברכו ויאמ׳ בקול רם ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית ״ והקהל עונין אמן בכל כוחן ״ וזה שמעתי במרירא בשנת ק̇נ̇ג̇ בתקופ׳ ניסן ק̇נ̇ל̇†̇ הקטן

The year (5)153 answers to A.D. 1393.

514.

Add. 18,684.—Vellum, about 13 in. by 10, consisting of 355 leaves (including the two paper fly-leaves at the end). The quires, 45 in number, contain 8 leaves each; with the exception of the seventh, which has 5 leaves (foll. 49—53), and the nineteenth and thirty-third, which consist of 6 leaves each. In the earlier portions of the MS., the end of the quires is marked by catchwords within ornamental designs. The writing, which is in the Franco-German Rabbinic character, is variously arranged in accordance with the relation of the text to the additions (*vide infra*). Foll. 322*a*—353*a* as well as a good many other previous pages are arranged in two columns. Dated A.M. (5)152 (A.D. 1392). The marginal notes are partly of the same date, and partly in two or three different and rather later hands.

It contains:—

I. ספר מצות קטן‡ or עמודי הגולה, originally compiled by Isaac of Corbeil, and later on re-arranged and enlarged with many additions by Moses (?) of Zurich, whence this recension is called the "Züricher Semaḳ" (הסמ̄ק מצירך).[a] Fol. 1*b*.

† Thus in the MS. The ל no doubt stands for לפרט.

‡ Or ספר מצות קצר.

[a] The copy of the same work belonging to the Cambridge University Library (Add. MS. 560) is described in the *Oriental Series* of the *Palaeographical Society* (No. of Plate, lxviii.).

The original text of the "Semaḳ" is distinguished by a character of larger size, the additions being in a smaller hand by the same scribe. These two constitute the enlarged "Semaḳ." But the work is also accompanied by a large number of notes in the margin. These were written for the most part by the same hand as the main portion, but a not inconsiderable number are due to different annotators.

For an account of the various authorities cited in the additions and notes see Zunz, Ritus. Beilage, v. (pp. 211—221).† The MS. should be compared with the Cremona edition (1556) of the סמ״ק, described by Zedner as containing "annotations by Pharez b. Elijah and Moses of Zürich."

The following details are to be noted:—Fol. 1*b* contains the preface of Isaac of Corbeil, headed התחלת הסמ״ק.

At the bottom of the same page is the following note:—

זה הספר נקרא צורכר למען אשר היה איש חכם ונבון בעיר צור״ך והוסיף לתוך הפנים חידוש׳ מכל הספרי׳ על כל מצוה ומצוה ונקרא שמו על שם העיר צור״ך במדינת שוי״ץ

Foll. 2*a*—11*a* are occupied with an index of the 292 sections of which the work consists, followed by an enumeration of the מצות לא תעשה relating to forbidden degrees. On fol. 11*a* is also a list of the days of fasting.

On fol. 11*b* is a table for calculating the time of the new moon.

The "Semaḳ" itself begins on fol. 12*a* and ends on fol. 321*a*.

On the upper part of the left-hand margin of fol. 12*a* is the following note:—

כל הנהות הכתובי׳ על הגליונות מצאתי בספרי׳ אחרי׳ ולא בהעתק ׳

† See also המזכיר, vol. i., pp. 83—86, 102—104.

Below this (in a different hand):—

והיכן שכתוב מרדכי הוא מרדכי הקטן ׳

(*i.e.* Samuel Schlettstadt's compendium of the מרדכי הגדול).

Section 103 (foll. 47*b*—52*a*) consists almost entirely of a treatise on the Calendar which the scribe had not found in the codex from which his copy was made.

Heading of this treatise:—

ומעתה אכתוב מולדות ותקופות ותקופה מתוך המולד ׳ ולחשוב אותם מבריאת עולם בקוצר מבוארים היטב עם קצת טעמיהם כמו שקבלתי מרבותי ׳ ולא היו כתובים בהעתק של הספר הזה ״

גם לוח הזהב אכתוב אחרי כן בעז׳ האל ית׳ ויתעלה ״

The לוח הזהב, or "golden table" is given on fol. 52*b*.

Beginning of treatise (fol. 48*a*):—

תנן התם פעם אחת נתקשרה השמים בעבים

The beginning of the second part (fol. 49*a*) is:—

אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא צ״א יום וז׳ שעות ומחצה׳

On the margin of fol. 48*a* is a quotation from Rabbi Lipmann of Prague on the necessity of reckoning out the קביעות, and showing that even the tables of Rabbi Naḥshon Gaon are not free from error.

On the lower part of fol. 51*a*:—

ואילו י״ב שורות משקל תיקן רבינו אברהם אבן עזרא לחשוב בהם תקופות לעולם:

אלי כל יודעי עיתים בכל חכמה מבוא — רה
אנלה סוד אשר יסד ספרדי אבן עז — רה וכו׳

A short explanation of the lines is given in a smaller character on the left side of the page.

Fol. 52*a* contains a table, with a movable circular part in the centre, for finding the times of the תקופות.

The marriage-contract (fol. 87*b*) is stated in the heading (in a different hand) to be לפי מנהג קהילות רֹוֹןֹ. Zunz took רֹוֹןֹ to be = Rhein; but the abbreviation no doubt contains the initial letters of three cities, such as Regenburg, Würzburg, and Nürnberg. Compare שֹוֹםֹ = Speier, Worms, Mainz.

The heading has also the statement ולא היה נכת' בספר המועתק. The place named in the כתובה is נורנבירק (evidently Nüremberg; Zunz read טרנבריק, and understood it to mean Strassburg, remarking that the Vienna codex of the Semaḳ has this name distinctly).

The form of the גט (fol. 96*b*) is headed:—

וזה תופס הגט באר היטב כתיקון רבותינו שבפריש

At the end (fol. 321*a*) is the following colophon[a]:—

אני יעקב בר̅ משה הסופר כתבתי זה הספר,
לר' שמעון בר' שמואל ה' יענהו ממעון'
וישלח משיח בימינו' ותן לנו חלקינו טוב בנע̋
בשנת קנ̋ב לפרט: לאלף השישי נשרט

Prefixed to the "Semaḳ" (fol. 1*a*) are שבעים פסוקים (instead of the usual 72) from the Psalms, arranged in two columns.

On fol. 1*b*, in the German square character, is the short composition on the letter ש, beginning:—

ישׂראל השׂר בשׂמחה ישׂישׂ ישׂכיל

Heading:—

זה החיבור מן ימין ושמאל
יסד ר' זלמן נקדן ז̋לע מרוטנבורק

See vol. i., p. 48, of this Catalogue.

Explanatory notes in the Rabbinic character are given on both sides and at the foot of the short text.

Following the "Semaḳ" (on fol. 321*b*), in a later hand, is a long quotation from the תשובות של מה̅ריל on taxes, rates, &c.

II. מבחר מפנינים,[a] a collection of ethical sayings from old writers, ascribed to Solomon ibn Gabirol, and probably translated from the Arabic into Hebrew by Yehūdah ibn Tibbon. It is accompanied by the commentary of Rabbi Shimshoṉ מאני".[b] Fol. 322*a*.

The paragraph which constitutes the title is as follows:—

זה הספר מבחר מפנינים במליצת החכמים הקדמונים ומושלי פילוספוסים הראשונים ומוסרם ומצותם ודבריהם וחידותם בכל עניין שאדם צריך אלא בחכמ' ויראה במוסר ובדרך ארץ מסודר לשערים בכל עניינים"

Preceding this paragraph is the commentator's introductory remark, beginning:—

תדע והשכל על כל דיבור ודיבור של זה הספר מנופלים (?) ומתגללים ··· כמה הגדות ומדרשים

At the end (fol. 352*b*):—

חסל זה הספר' הנותן אמרי שפר' בעזרת שוכן מעלה' ולא אתו (read ולו יאתה) תהילה' סליק השערים' ס̋ד במספרים' והם מזהב ופנינים (MS. ופנימים) יקרים' ומעלפים ספירים' כי הם מדריכים האדם בדרך ישרים' ולמוכיחים הם מורים"

Then follows a piece of commentary in which the logical sequence of the different chapters is shown.

Beginning:—

וזה הטעמים ויסוד השערים ומערכתם למה הם סמוכים זה אצל זה

---

[a] Zunz (*op. cit.*, p. 218) thought that the date A.D. 1392 given in the colophon might have belonged to the MS. from which the scribe made his copy; but there is no need whatever for such a view, as the appearance of the MS. would itself suggest a similar date.

[a] The title by which this work is commonly known (see the printed editions) is מבחר הפנינים. See Steinschn., Bodl. Cat., col. 2320 *sqq.*

[b] Steinsch., *op. cit.*, col. 2323, has מוני"; but the second letter of the name as given in the colophon of the present MS. appears to be an א, although the fine right-hand top stroke is lacking; possibly, however, ממני' (of מני'). Cf. Gross, Gallia Judaica, p. 253, note 5.

The copyist mentions his name incidentally in the course of these remarks (fol. 353*a*, col. 1):—

ואני משה הסופר אשר כתב זה הספר אחרי שכתבתי כל הספר מצאתי שער האיולת וכתב[ת]יהו אחר כל הספר

The colophon on fol. 353*a*, col. 2, is as follows:—

נשלם זה ספר החכמים שעשו החכמים הפילוסופוסים והעתיקו ר׳ שלמה אבן טַפו מלשון ערבי ללשון הקודש ושם בנו של [ר׳ שלמה] ר׳ משה אבן טפו ממרשיילא · והחבר ר׳ שמשון מאניי[a] שהיה ממדינת קונפיינא יסד ועשה מחכמת לבו ומרוב שכלו והבנתו כל זה הפירוש של זה הספר ששמו מבחר הפנינים

בחר חכמה עלי עושר זכור ואל תשכח דבר מזכיר ומזהיר · ודע כי לא היה סכל כמשכיל · ולא יהי אנוש נמהר כמהיר · ספרך יהי תמיד כבן יקר בעין רואיך · בו תמצא רע מכסה סוד · ולקח טוב יספק לך ויכצאך · סליק״

On the peculiar names occurring in the colophon, as also on the real translator's name, see Steinsch., *op. cit.*, col. 2322.

Fol. 353*b*, col. 1, contains an index of the work, headed:—אילו סימניו מואילו (?) סֿד שערים

On the margins of fol. 352*b* are, besides some records of the birth of children in 1541, 1543, &c., various notes relating to persecutions of the Jews at the beginning of the sixteenth century, to the reformation of Martin Luther, and to the "Bauern (הכפריים) Krieg." On the upper part of the same page is a note recording the death of Eliezer b. Nathan, surnamed ליברמן, in the year רֿק (A.D. 1540). He left an only son behind, by whom this entry was made.

On fol. 353*a* is the following note on the expulsion of the Jews from Spain:—

בשנת ג׳ אלפים ושמונה מאות ועשרים ושמונה שנה לבריאת עולם נחרב הבית שיני בעֿוה שיבנה במהרה בימינו נמצא מיום החורבן עד השנה הזאת שהוא ה׳ אלפים ורֿנג מבריאת עולם יד״ מאות וכה שנים ובשנה הזאת נעשה הגרש בעֿוה בספרד שהוא אספמיא בֿלֿא שפניא והמה היו מיושבים שם מיום החורבן של הבית ראשון[a] עד כאן ולא עלו משם עם עזרה הסופר נמצא שישבו שם יותר מֿיֿט מאות ויֿר מֿאֿב לג׳ בֿבֿא

[a] See note [b] on previous page.

On the same page are various other notes referring to persecutions of the Jews in Austria, and other parts, towards the end of the fifteenth century.

On fol. 353*b* are two short funeral elegies, beginning respectively אורי כבה וחשך תוארי, and תפארתי מראשותי הושלך ונזרי. Also records of deaths in A.D. 1495 and 1518.

515.

Add. 26,982.—Vellum, about 9⅜ in. by 6⅞, consisting of 363 leaves. The number of lines to a page, as also the arrangement of its different portions, varies similarly to Add. 18,684, I (preceding number). In the earlier part of the MS. catchwords are confined to the end of the quires, which contain 8 leaves each (so foll. 11*b*, 19*b*, 27*b*, &c.); but farther on a catchword is found at the end of each leaf. A large part is missing at the beginning, and of fol. 362 only a small fragment is preserved. Foll. 1—3 are vellum fly-leaves. Franco-German Rabbinic writing of the end of the fourteenth century (*vide infra*).

[Alm. Coll. 94.]

ספר מצות קטן of Isaac of Corbeil, with the additions of Moses (?) of Zürich. Compare Add. 18,684, I (Cat. no. 514).

In its present state, the MS. begins (fol. 4*a*) with הילכות שאר ברכות שאינם בסעודה (in § קֿמֿט).

The last §, which begins on fol. 358*a*, is numbered רֿצֿה.

End (fol. 363*a*):—

מפני שיש לו במה יתלה להקל

[a] On the margin: וקודם לכן.

The form of the גט, which is given on fol. 64*b*, is dated Zürich, A.M. 5150 (A.D. 1390):—

בחמישי בשבת באחד ועשרים יום לירח טבת שנת חמשת אלפים ומאה וחמשים ואחת לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בצוריך מתא דיתבא על נהר או ולינדמאגא ועל נהר זיל ועל מי זה ועל מי בארת ועל מי מעינות

The person issuing the גט is גרשון דמתקרי סעדיה בר רבי משה, the wife being מרונא בת רבי אברהם.

On fol. 1*a* are entries of the birth of three sons and one daughter, the date of the first entry being A.M. (5)269 (A.D. 1509). The father, who signs himself גבריאל בן מהרר רפאל נע, presented the MS. to his grandson גבריאל, who in his turn entered the birth of his children on the same page.

Foll. 2*b*, 3*a*, contain a document in German (of the sixteenth century?) relating to some business transactions.

516.

Add. 23,974.—Vellum, about 12 in. by 9, consisting of 366 leaves. Each page is divided into two columns, with 38 lines to a column. The MS. is imperfect at the beginning and the end; but all the extant quires contain 8 leaves each, with the exception of the last, of which only the first 6 leaves are preserved. Franco-German Rabbinic writing of the fourteenth to fifteenth century (but see below).

It contains:—

I. A fragment of a Prayer Book, giving the principal portions of the Services for the Sabbath and the festivals, and also embodying a series of הושענות.

Beginning of fragment:—

אשר עשית יבואו וישתחוו לפניך

The first entire piece is במה מדליקין.

The הושענות (fol. 7*b*, col. 2) respectively begin as follows: 1. למענך אלהינו (למען אמתך); 2. אבן שתיה ׳ בית הבחירה; 3. אל למושעות ׳ בארבע שבועות; 4. אערוך שועי ׳ בבית שועי; 5. אדון המושיע ׳ בלתך אין להושיע; 6. אדמה ובהמה ׳ בשר; 7. מארר ׳ בהמה ממשכלת; 8. אום אני חומה ׳ ברה כחמה; רוח ונשמה 9. כהושעת אלים; 10. למען איתן הנזרק בלהב אש; 11. אום נצורה כבבת ׳ עמך ׳ בצאתך לישע עמך; 12. אנה אזון ׳ כהושעת אדם יציר כפך לגננה; 13. אל נא תעינו כשה אובד ׳ חין תאבי ישעך; 14. למען תמים בדורותיו הנמלט ברב צדקותיו; 15. תענה אמונים ׳ שופכים לך לב כמים; 16. או כעיני עבדים אל יד אדונים ׳ באנו לפניך נדונים; 17. אומן ישעך בא; 18. At the end (fol. 10*a*, col. 2) is the אדון עולם.

II. ספר מצות קטן of Isaac of Corbeil, with some additions, preceded by a list of the sections, which number 288. Fol. 10*b*.

The גט (fol. 43*a*, col. 2) is dated A.M. 5098 (A.D. 1338). This may possibly be the date of the MS.; but it is more likely that the date is copied from an older codex, and that the present copy belongs to the end of the fourteenth, or the beginning of the fifteenth century.

III. הלכות נידה, in twenty-four paragraphs, of Isaac of Düren (see Add. 18,685, iv., Cat. no. 513). Fol. 83*b*.

IV. A compendium of איסור והיתר of Isaac of Düren, by Sussman of Regensburg (see Neub., Bodl. Cat., 377, &c.). Fol. 86*a*.

Heading:—

איסור והיתר מדוירא שקיצר הרז

Beginning:—

בשר שנכלה ושהה כדי מליחה ואחר כך הניחו אותו לבשל

There are thirty-six paragraphs.

At the end (fol. 90*a*, col. 1):—

סליק נימוקי איסור והיתר מן מורינו הרב ר׳ זוסמן זצ״ל שקיצר למען ירוץ הקורא בו בלי טורח גדול

V. A compendium of the אור זרוע of Isaac b. Moses of Vienna, identical with סימני אור זרוע בקוצר described under Add. 27,297, I (Cat. no. 532). Fol. 90*a*.

At the end (fol. 222*a*, col. 1):—

סליקו סימני אור זרוע ׳ שבח לנורא עלילה ׳ עוטה כשלמה אורה ׳ אמן אמן אמן סלה ס״ס

VI. סימני אשירי, *i.e.* the קיצור פסקי הרא״ש of Jacob b. Asher. Fol. 222*a*.

The MS. breaks off very near the end of סימני נדה.

517.

Or. 2855.—Vellum, about 10¾ in. by 7⅝, consisting of 289 leaves, with 34 lines to a page. The quires, which are 30 in number, and are marked both by catchwords and signatures in Hebrew letters, consist mostly of 10 leaves each; but quires 12, 21, 22, and 25 have 8 leaves each, and of the last quire (foll. 284—289) only 6 leaves are left, the other leaves having been cancelled. An Italian Rabbinic hand; apparently (*vide infra*) written about A.M. (5)133 (A.D. 1373).

ספר החינוך, a work on the 613 precepts arranged in the order of the weekly פרשיות. The author speaks of himself merely as איש יהודי מבית לוי ברצלוני (fol. 18*a*), but the title-page of the Ed. Pr. (Venice, 1523) has:— ספר החינוך שחיבר הרב רבי אהרן זלה״ה. Most bibliographers have identified him with Aaron b. Josef hal-Levi of Barcelona (author of בדק הבית &c.), but the identification is very doubtful (see D. Rosin's "Ein Compendium der jüdischen Gesetzeskunde aus dem vierzehnten Jahrhundert," Breslau, 1871).

The various quotations from Maimonides' ס׳ המצוות are taken from Abraham b. Ḥasdai's Hebrew translation of that work (see Rosin, *op. cit.*, p. 101 ff., and M. Bloch's edition of the Arabic ספר המצוות, Préface, p. viii. ff.).

The MS. differs slightly, in the enumeration of the commandments, &c., from the printed editions.

On fol. 2*a*:—

בפניי (*sic*) אליהו הנביא בכמה״ר יהודה וצ״בי הרופא נבתוי״א הכ״מ קבל מ״ר שמואל הרופא מאנוביאו בכ״ר יואב ז״ל זה החנוך מכמ״ר מרדכי מעירנו ושלחהו לו ע״י אנטוניאו חמר ב׳ באלול ש״קלג והם י״ד קונטריסים כתובי׳ וי״ד קונטריסי׳ חלק והיה זה שלם שהם בין הכל שמנה ועשרים״

It appears therefore that about half of the work (14 quires) was written about A.M. (5)133 (A.D. 1373). The מרדכי by whom the work was sent to שמואל הרופא was perhaps the scribe.

Contract of sale (fol. 1*a*):—

מודה אני דניאל בכמ״ר משה המלמד ז״ל כמו שמכרתי זה החינוך לכבוד מ״ר משה ישר״ו בכמ״ר בנימן זצ״ל מבולונייה בשכר ··· דוקטי מט ישן וקיבלתי המעות מידו לידי ומחלתי (MS. ומחלה) לו דמי אונאה ועלי לפצתו מכל טענה וערער ומכרתיו אליו בפני ר׳ שמואל ישר״ו בכמ״ר יחיאל זלה״ה ור׳ מנחם יזיי״א בכמ״ר בנימן† ז״ל (?) מפירארה וזה היה היום יום ג׳ ר״ח תמוז קצ״ז

Then follow the signatures of שמואל and מנחם as mentioned in the contract.

Over this contract: (1) שלי שלמה יריד (?). (2) הגיע לחלק ·· טובייה כשחלק עם אחיו יא׳ נובימ׳ ש׳

518.

Harley 5648.—Vellum, about 9¾ in. by 6⅝, consisting of 280 leaves. Foll. 6—277 form 34 quires of 8 leaves each, with the exception of the thirteenth, which originally had 10 leaves (of which, however, one has subsequently been

† On the different persons bearing the name Menaḥem b. Benjamin, see Matthews in Steinschneider's Festschrift, p. 238.

cancelled), and of the last, which now has 7 leaves only. Foll. 1—5 are all that remains of the first quire, the other leaves having been lost; and foll. 278—280 were not originally part of the MS. The catchwords at the end of quires are, in the earlier part of the codex, placed within ornamentations generally representing grotesque figures of one kind or another. Each page is divided into two columns, with 31 lines to a column. German Rabbinic writing. Dated A.M. 5014 (A.D. 1254).

ספר התרומה of Bārūkh b. Isaac, disciple of Isaac b. Samuel the Tosafist.[a]

The enumeration of דינים begins on fol. 1*a*, but breaks off in the middle of the 50th דין on fol. 8*b*. They were originally continued here to דין עׄטׄ (end of איסור והיתר), the remaining דינים being prefixed to their respective הלכות (*vide infra*).

At the beginning of the דינים is the following:—

זה נקרא ספר התרומה ׳ יען כי מידותיו המה מתרומות בעלי מזימה ׳ קדושי צור שוכן רומה ׳ יסדתיו להורות ערמה ׳ לפתי ושוגג מאומה ׳ וקורא בו ימצא שמה ׳ חפצו ויאיר תעלומה ׳ ויודעו תהי נפשו כמה ׳ להגות בו כמה וכמה ׳ יהׄ מפי (for מפיו?) יתן לי חכמה ׳ ועליון דעת גם ירבה עצמה ׳ לבאר משפט† זה ספר התרומה

With this compare the author's colophon in the printed text.

First extant words of the main portion (fol. 6*a*): הסכין ששוחט בו מתכסה מן העור פסולה (in the explanation of חלדה in הלכות שחיטה).

The order of the parts (differing from the printed editions) is as follows:—

הלכות שחיטה, fol. 6*a*; הלכות טריפות, fol. 8*b*; הלכות איסור והיתר, fol. 18*a*; הלכות עׄ and הלכות יין נסך, fol. 63*a*; הלכות שבת, fol. 111*a*; הלכות גיטין, fol. 177*a*; הלכות חליצה, fol. 200*b*; הלכות חלה, fol. 208*a*; הלכות נדה, fol. 217*b*; הלכות ספר תורה and הלכות תפילין, fol. 237*b*; הלכות ארץ ישראל, fol. 271*a*.

In sections 4—9 each set of דינים is prefixed to their respective הלכות, the דינים (in fragmentary form) of section 3 being given at the beginning, as already stated.

At the end of the last section (relating to the contents of the section):—

לזכרון מירוח פוטר יְראי שמיטת כספים ׳ ערלה בגוים ׳ מבריך מרכיב כלאי זרעים ׳ כלאי הכרם ׳ לקט שכחה ופיאה חדש ׳ חלה כבר מפורשת ״

At the end of section 8 (fol. 217*a*) are some lines beginning הלל לשוכן מעלה, followed by those given in the printed editions, which open with בגלות פזורה.

On fol. 277*b* are the following lines, apparently composed by the scribe:—

חסלת ספר התרומות† ״
הלל לדר במרומות ״
והוא ירבה תעצומות ״
לאין אונים בתרומות
וצור איש מלחמות ״
ילבש בגדי נקמות ״ לשוד
האומות ברתת ואימות ״
לכתת חכמות ״ לעד בל
תקומות ״ וגם יהיה כחומות ״
ולי יתן סביב צבי אדמות ״
וערי הנשמות יבנה
בחכמות ״ ולי יתן תרומות ״
מחיים תמימות ״ ויפתח לי
אסמות ״ להלבישני רקמות ״
להנחילני יש עולמות ״

Then, in smaller writing:

סייםתי זה הספר יׄדׄ לפרט באלף
ששי חזק ונתחזק הלבלר ולא יוזק ״

[a] See אור החיים, p. 292.

† Corrected into כמשפט.

† For ספר התרומה for the sake of the rhyme. For the ספר התרומות proper, see Steinschneider, Bodl. Cat., col. 2476.

Foll. 278—280, originally not part of the present MS. (though written in a similar hand) contain :—

1. A short treatise embodying the main principles of שחיטה. Beginning: אמר רב יהודה אמר שמואל† כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה. End: ודנים באסיפה בעלמא שרו.

2. סדר רבינו גרשם בקוצר. Beginning: אילו הן סרכי הריאה. Last words: דאשתכח בשיפולי ריאה טריפה. The scribe then wrote: עד כאן מצאתי.

These two pieces were apparently added as a substitute for the דינים (or רמזים) of sections 1 and 2 of the ספר התרומה.

519.

Add. 26,903.—Paper, about 12 in. by 8½, consisting of 125 leaves. An Italian cursive hand of the eighteenth to nineteenth century. [Alm. Coll., 12.]

The פסקים and חידושים of Isaiah of Trani, the elder,‡ on the treatises ברכות, the הלכות קטנות, עָ׳, and חולין.

Heading (fol. 1*a*):—

פסקי ישעיה הראשון

1. ברכות. Fol. 1*a*.

Beginning :—

מאימתי ··· פי׳ הכהנים שנטמאו וטבלו

End :—

ת״ש מדקאמר מלאך לגדעון ה׳ עמך גבור החיל

2. הלכות מזוזה. Fol. 33*a*.

Beginning :—

שתי פרשיות ··· כתב אחד מעכבן פי׳ אות אחת

End :—

דהאי חיובא הוא מדרבנן

3. הלכות תפילין. Fol. 37*b*.

Beginning :—

ארבע פרשיות ··· פי׳ ארבע פרשיות הן פרשת קדש לי וכו׳

End :—

עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרקון [for הדרוקן]

4. הלכות ציצית, divided into two Perāḳim, the second (beginning on fol. 41*b*) being called פרק התכלת. Fol. 41*a*.

Beginning :—

ארבע ציציות ··· מאי בינייהו פי׳ בין למר בין למר ד׳ ציציות בעי׳

End :—

עובר בשני עשה , וכתבתם וכתבתם

5. מסכת עַכּוּם. Fol. 45*b*.

Beginning :—

לפני אידיהן ··· פי׳ שלשה ימים לפני אידיהן הם עסוקים

End :—

באטי בר טובי ··· לא שקיל ניטא דחרותא,[a] עיין בערך מ׳ בספר המכריע

6. מסכת חולין. Fol. 77*a*.

Beginning :—

הכל שוחטין ··· פי מתמה תלמ׳ על תרי לישני דמתני׳

End :—

הצרו נמי לא זכיא ליה

Comp. Neub., Cat., no. 636, where Ḥūlīn is incomplete.

520.

Add. 26,914.—Vellum, about 6½ in. by 5⅞, consisting of 231 leaves. Each page is divided into two columns, with 27 lines to a column. Fol. 1 is a paper fly-leaf prefixed to the original MS. Foll. 2—227 form 28 quires

† רב is written over שמואל.

‡ The printed portions of Isaiah of Trani's works are enumerated in Jellinck, קונטרס המפרש; also in Güdemann, Geschichte des Erziehungswesen &c., II., note xi. Compare also Weiss, דור דור ודורשיו, iv., 309 *sqq.*

[a] See מס׳ קידושין, fol. 70*b*.

of 8 leaves each, with the exception of the fifteenth quire (foll. 114—23), which has 10 leaves. The last quire consists of 4 leaves (foll. 228—31), but only the first of these has been used for the text. The end of the quires is marked by catchwords. A number of blank paper leaves have been inserted between fol. 97 and fol. 98. Many leaves have been in an imperfect condition from the first. Of fol. 97 only the inner half has been used, but there is no lacuna in the text. Apparently Italian Rabbinic writing of the fourteenth century. There are rather rude attempts at pen-and-ink ornamentations at the headings and in other places.

[Alm. Coll., 23.]

The same פסקים and חידושים of Isaiah of Trani, the elder, as are contained in Add. 26,903 (the preceding number), but arranged in a different order, as given below. ברכות differs, however, very largely from that contained in Add. 26,903, and appears to be a shortened recension of it.

The original title on fol. 2*b* is ·· פסקי חולין על פסק המאור הגדול רבינו ישעיא זקו״ל.

At the end (fol. 229*a*), in square characters:—

פיסקי רבינו ישעיה הראשון מטראני ז״ל על חולין וכו׳

1. חולין. Fol. 2*b*.
2. ע״ז. Fol. 98*a*.
3. ברכות (*vide supra*). Fol. 158*a*.
4. הלכות מזוזה. Fol. 200*b*.
5. הלכות תפילים. Fol. 211*a*.
6. הלכות ציצית. Fol. 219*a*.

שלמה בן אברהם, the name of a former owner, is found on fol. 1*a*. Fol. 2*a* contained several names of early owners, but the writing is no longer sufficiently legible.

Censors:—

1. Fol. 228*a*: Gio. Domenico Carretto, 1627 (?).
2. Fol. 228*b*: Dominico Irosolomitano.
3. *ibid.*: Aless° Scipione, 1597 (?).

521.

Add. 26,893.—Vellum, about 11⅝ in. by 7⅞, consisting of 222 leaves. Each page is divided into two columns, with 46 lines to a column. The quires, 27 in number, contain for the most part 8 leaves each; some few have 10 leaves each, and there is also one quire of 6 leaves (foll. 127—32), and another of 12 leaves (foll. 165—76). Foll. 218—22 are all that has been used of the last quire. A leaf has been left blank after fol. 118 and fol. 201 respectively. The catchwords at the end of the quires have been mostly preserved (*e.g.* foll. 9, 17, 25). An Italian Rabbinic hand of apparently the fourteenth century.

[Alm. Coll., 2.]

פסקים and חידושים on יבמות, כתובות, נדרים, גטין, קדושין, and נדה, by Isaiah of Trani, the elder.

1. יבמות. Fol. 2*b*.

End:—

כתוב בשטר מת פלוני לא תינשא אשתו

For the beginning see Or. 1421 (next number).

2. כתובות. Fol. 58*b*.

Beginning:—

בתולה נישאת ··· פי׳ חכמים תיקנו לבתולה שתינשא ברביעי

For the end, and the beginnings and endings of the following four tractates, see Or. 1421.

3. נדרים. Fol. 119*b*.

4. נטין. Fol. 133*b*.

5. קדושין. Fol. 177*b*.

6. נדה. Fol. 202*b*.

The text differs not inconsiderably in parts from Or. 1421, and the Talmudical text is frequently given at greater length before the פירוש begins; so especially at the beginning of יבמות.

The title on fol. 2*a* is as follows:—

ר״ר ז״ל יבמות כתובות וכו.

ר״ר = רבי ישעיה ראשון, generally entitled ר״ד = ר׳ יש׳ דטראני.

The title ספר פירושי רבינו ישעיה הראשון על יבמות וכו׳ on fol. 1*a* (paper fly-leaf) is due to a late Italian hand.

On fol. 221*b* is a contract by which שלמה בכמר אברהם זצל מן הנערים הדר בקרפי sold this MS., together with several other works (among which is ספר הנק׳ מתיבות (?) נשים בלי טבלאות), to יואב אליה ·· בכמר יואל זצל מקורייו. The contract is dated the 18th of Tishri, A.M. (5)223 (A.D. 1462), and the transfer of the volumes was to become void in case the money (יד״ דוק׳ קצרים) should be returned to the purchaser or his heir within three years of that date. The document is signed by the following witnesses:—

1. בנימן במהרר שלמה זלהה

2. אלעזר בהכר אברהם פואה יסו

Another contract, on fol. 222*a*, records the absolute sale of the MS. by יואב שמריה מקורייו to the heirs of נתנאל בכמר׳ מנחם עמנואל זצל מנורצי. The date is the 9th of April, A.M. (5)263 (A.D. 1503). Witnesses:—

1. שלמה גלינו (?) son of מרדכי

2. שמואל בכמר מרדכי

The names of places to which the witnesses belonged are not clear.

Below the above is a short statement relating to the receipt of the MS. by a later owner (הצעיר תן״) in the year תכז (A.D. 1667).

Censors:—

1. Fol. 221*a*: Gio. Dominico Carretto, 1617.
2. Fol. 221*b*: Dominico Irosolomitano, 1597 (?).

522.

Or. 1421.—Vellum, about $12\frac{7}{8}$ in. by $8\frac{3}{4}$, consisting of 270 leaves. Each page is divided into two columns, with 43 lines to a column. Foll. 1—264 form 33 quires of 8 leaves each, but a whole quire is missing after fol. 64. The last quire (foll. 265—70) is defective, two leaves having been lost at the end. The catchwords from quire to quire are enclosed in small ornamental pen-and-ink designs. Written in a fine Syrian Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century. There are ornamental designs in red at the beginning of tractates (*vide infra*), and the first words of passages in the text are also in red.

פסקים and חדושים on יבמות, כתובות, ניטין, קידושין, נדרים, and נדה; attributed to Isaiah of Trani, the younger, but evidently by Isaiah of Trani, the elder. See Add. 26,893 (the preceding number) and Neub. Cat., no. 636.

Title, written in two different cursive later hands:—

פסקי הלכות וחידושי רבינו ישעיה אחרון

1. יבמות. Fol. 1*a*. Defective at the end.

Beginning:—

חמש עשרה נשים ···· פי׳ טו׳ נשים הן שהן מותרות לראובן והן עריות לשמעון

2. כתובות. Fol. 65*a*. Defective at the beginning.

End :—

כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות

3. גיטין. Fol. 145*b*.

Beginning :—

המביא גט ממדינת הים ··· פי׳ כל חוצה לארץ קרי מדינת הים בר מבבל

End :—

כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנ׳ וזאת ···· כסות דמעה את מזבח יי׳ עד והיא חברתך ואשת נעוריך

4. קידושין. Fol. 203*a*.

Beginning :—

האשה נקנית ··· פי׳ האשה נקנית להיות מקודשת בכסף

End :—

וחנוני רגיל בהונאה לערב מים ביין וצרורות בחיטין

5. נדרים. Fol. 231*b*.

Beginning :—

כל כנויי ··· פי׳ העיקר כך הוא אם בא אדם לאסור עליו כל חפץ בהנאה

End :—

מהו דתימ׳ מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם : קמשמע לן :

See Neub. Cat., no. 636, b.

6. נדה. Fol. 247*a*.

Beginning :—

שמאי אומ׳ כל הנשים דיין שעתן ··· פי׳ אם תראה דם תטמא טהרות שתגע משעת ראייה ואילך

Comp. Neub. Cat., no. 636, c.

End :—

מפני שאינה יכולה להיות זבה גדולה

The second column of fol. 270*b* contains the beginning of דין נדה.

Beginning :—

כתב רבינו יצחק בפסקותיו · כללא דנקיטינן מהני מתניתא

Last extant words :—

חכמתיה דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזא דמא

Within the red circular design, placed inside an arch, at the beginning, are the words :—

אתחיל סדר נשים בשם אל עושה פלא וניסים

Similarly, in the circular design on fol. 231*b* :—

בשם אל חי אתחיל מסכת נדרים

So also on fol. 247*a* :—

בֿהֿ אתחיל מסכת נדה

The designs at the beginning of the tractates are all very similar to one another. The rhymes at the end of the tractates are written out partly in red and partly in black.

At the end of no. 3 (fol. 202*b*) is a circular design in red, containing the entry :—

חזק ונתחזק הסופר שלמה לא יזק

Former owner (foll. 1*a* and 270*b*): איש גר (Abraham J. S. Gratiano).

Censor (fol. 270*b*) : Camillo Jagel, 1613.

523.

Or. 5024.—Vellum, about 15⅞ in. by 11, consisting of 298 leaves. Each page is divided into two columns, with 52 lines to a column. Foll. 3—298 form 30 quires of 10 leaves each, with the exception of the seventeenth and thirtieth, which have 8 leaves. Foll. 1-2 are vellum fly-leaves. The quires are marked by catchwords, and are also signed with Hebrew letters both at the beginning and the end of each. Italian Rabbinic hand. Dated A.M. (5)134 (A.D. 1374). A fine codex, with illuminations at the beginning of books and chapters (*vide infra*).

פסקי ר׳ ישעיה אחרון, the decisions of Isaiah of Trani, the younger, in the following order :—

† ברכות, fol. 2*b*.——פסקי סדר מועד : שבת, fol. 16*a*; עירובין, fol. 40*b* ; פסחים, fol. 56*a* ; יום טוב,

† The פסקים on this tractate have been published at Warsaw in 1864. Compare also Jellinek, קונטרס המפרש.

fol. 64*b*; סוכה, fol. 70*b*; ראש השנה, fol. 76*a*; מגילה, fol. 79*b*; משקין (מועד קטן), fol. 85*a*; יומא, fol. 91*a*; תעניות, fol. 93*a*.——פסקי סדר נשים: יבמות, fol. 97*b*; כתובות, fol. 111*a*; גיטין, fol. 132*b*; קידושין, fol. 146*b*; סוטה, fol. 157*a*; נדרים, fol. 160*a*.——פסקי סדר ישועות: בבא קמא, fol. 171*a*; בבא מציעא, fol. 189*b*; בבא בתרא, fol. 213*a*; סנהדרין, fol. 241*a*; מכות, fol. 255*a*; שבועות, fol. 258*a*; ע״א, fol. 267*a*.——חולין, fol. 277*b*.——נדה, fol. 289*b*.——ציצית, fol. 294*b*; תפילין, fol. 295*b*; מזוזה וספר תורה, fol. 297*a*.

The term פיסקי is generally put before the name of each מסכתא, but in some cases הלכות is used instead (so *e.g.* הלכות סוטה, fol. 157*a*). In the running title at the top of the page מסכת is usually prefixed to the titles of the different portions.

The designs at the beginning of the "Massekhtoth" and "Perāḳīm" consist in foliated border illuminations in gold and different colours, the initial words of the various sections being placed within ornamental designs in gold and blue, or some other pigment. Figures of animals are introduced in the more elaborate ornamentations, as *e.g.* on foll. 3*b*, 97*b*. In some cases the illuminations were designed to illustrate the special subjects treated on; so *e.g.* on fol. 40*b* (עירובין), and on fol. 225*b* (המוכר את הספינה).

The colophon on fol. 298*b* is as follows :—

ותכל מלאכת עבדת הקדש מפסק הרב רבינו ישעיה האחרון זצ״ל על ידי יקותיאל יזי״י בכ״ר שלמה זצ״ל וכתבתיו לכבוד מורי היקר והנכבד ר׳ מנחם ישר״ו בכ״ר נתן זצ״ל השם אשר זיכני לכותבו ולהשלימו הוא יזכהו להגו׳ בו ובכל כתבי הקדש הוא וזרעו וזרע זרעו ויקיים עליו ועל זרעו ועל זרע זרעו קרא דכתי׳ לא ימוש ספר התורה הזה מפיך · · · · והשלמו[ת] הספר היה בכ״ח ימים לחדש סיון שנת קל״ד לפרט וחלקי המחוקק יהיה ספון עם מצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד · אמן · ·

The MS. was accordingly written by Yeḳuthiel b. Solomon for his instructor (מורי) R. Menaḥem b. Nathan, and it was finished on the 28th of Siwan A.M. (5)134. The scribe's name (יקותיאל) is marked off in the initial letters of the lines on fol. 84*b*, col. 1.

Foll. 1*a*—2*a* contain a list of MSS. and printed books which were in possession of דוד מיינטורה in רסא (A.D. 1501). The enumeration begins with Biblical texts and Targumim (among which is: תרגום ירושלמי מחומש בקלף), and then proceeds to Biblical Commentaries, Liturgies, ספרי הפסק, גמרות (of which fourteen volumes are noted down), ספרי חכמות (*i.e.* philosophy, poetry, medicine, &c.) and פרישו׳ על התלמוד. These are followed by the entries א׳ ספר מכלול בנייר and א׳ ספר שרשים בקלף מכוסה לבן.

The list ends with some volumes under the heading :—הספרי׳ שהובאו מן החנות מן הישן.

On fol. 2*a* (on inverted page) is the following contract of sale :—

בהנוא מודה אני חננאל מנחם יזייא בכמר יחיאל זצל החתום למטה כמו שהיום יום ה׳ בא׳ בטבת בז׳ בדיצו׳ קצב (December 7, 1432) מכרתי אלו הב׳ חתיכו׳ ספרי׳ מכתיבת ר׳ שילו עה והם הספר מצוות הגדול והפסק מרבי׳ ישעי׳ אחרון למר׳ משה יזייא בכמר יוסף זצל מבולונייא ומחלתי לו דמי אונאה וקבלתי המעות מידו ולמען תהיה לו ולבאי כחו לעדות ולזכות ולראייה כתבתי שורותיי׳ אלו מכתיבת ידי ממש גם פייסתי אלו הנכבדים שיחתמו שמם בסופו ה׳ יזכה הוא (*sic*) וזרעו וזרע זרעו · · · להגות בהם ובשאר כתבי הקדש עם כל ישראל חברים אמן נאם חננאל מנחם יזייא בכמר יחיאל זצל מודה ומקיים כל מה שכתבתי לעיל

The names of the witnesses are :—

שלמה בכר שמעון זצל

יום טוב בכר יצחק מכאל (?) יצו† לוריאול צרפתי

Another contract of sale (partly effaced), which is found on fol. 3*a*, runs as follows :—

בפנינו עדים חמ בא המפואר הח׳ משה מלוולטה בכמ יצחק זלהה ואמר לנו הוי עלינו סהדי׳ וקנו

† Looks like יעי.

ממני בקנין גמור ואגב סודר וכתבו בכל לשון של
זכות · · · ותנו ליד כמ׳ יוסף בכמ׳ שלמה פואה
ז״ל איך מרצון נפשי הטוב בלי שום אונס והכרח
כלל רק מלב שלם ונפש חפצה אני מקנה אל כמ׳
יוסף פואה הנ״ל ארבע אמות קרקע בחצר או בכל
מקום שהם ואגבן ואגב קנין סודר הנ״ל מכרתי אל
כמ׳ יוסף פואה הנ״ל מכירה גמורה שרירא וחלוטה
זה הרבי׳ ישעיה בקלף כתיבה משקויטה וא׳
עשרים וארבע בקלף כתיבה מרובעת ספרדית עם
ציורים בראש הספר מהמשכן וכליו וא׳ חומש
בקלף כתיבה מרובעת עם הרבה פירושים סביב
וההלכות גדולות סביבו . וב׳ חתיכות מהרמבם
בקלף · וא׳ סמג׳ בקלף כתוב יד · כל הספרים
האל מכרתי אל כמ׳ יוסף הנ״ל ובפניכם עדים חמ
אני מודה הודאה גמורה כמודה בפני בד חשוב
שקבלתי ובאו לידי בשלמות מכמ׳ יוסף פואה הנ״ל
את כל דמי שויים עד פרוטה אחרונה ונתפייסתי
ונתפרעתי ממנו פרעון שלם ולא נשאר לי וליורשי
אחרי על הספרים האל שום זכות וטענה ותביעה
או ערעור ומעכשו אמר כמ׳ משה הנ״ל אל כמ
יוסף הנ״ל שילך וימשוך ויחזיק ויקנה ויזכה בכל
הספרים האל בכל מיני זכייה וקנין · וכן · · · · ·
נשבע כמ׳ משה הנ״ל בשבועה תקיעת כף על דעת
רבים ובפני רבים שלא יערער · · · · לפדות ולסלק
להוצאותיו את כמ׳ יוסף פואה הנ״ל מכל טוען
ומערער ולהעמיד ולקיים המקח הנ״ל בידו · · · ·
· · · וכן בא בפנינו אחיו כמ׳ מנחם מלוולטה בכמ׳
יצחק ז״ל ואמר לנו שנקנה ממנו בקנין גמור ואגב
סודר הנ״ל איך גם הוא מסכים אל המקח הנ״ל
· · · · · · וקנינא מיד האחים כמ׳ משה וכמ׳ מנחם
הנ״ל · · · · · · ומה שנעשה בפנינו עדים חמ היה
היום יום יה יז נובימ׳ שב לפק (Nov. 17, 1542)

The signatures are no longer legible.

Lower down on the same page is the following Latin entry:—

Subsignavi ego Evidus(?) menotius regieñ (*i.e.* Regiensis) secret[s] . . . R[di] D. Jacobi giraldini commiss[i] Apostolici et ducalis die 8 Martii 1556.

On fol. 1*a*:—

פסקי רבינו ישעיה אחרון ז״ל קנין כספי אנכי יהודא
זרחיה אזולאי ס״ט

The name of Yehūdah Zeraḥyah Azulaï occurs several times on the fly-leaves. On fol. 1*a* are also the ornamental signatures of (1) יוסף יהודה, a son of the owner just named, (2) of זרחיה יאודה אזולאי.

On fol. 3*a* (just over the lengthy contract on the same page):—

קניין כספי משה מלוולטה† מיורשי המנוח כמר׳
יואב מפורטה חמי יצו(?) · · · · בפני מעלת הגאון
כמהרר עזריאל דיאיינה‡ ישרו׳

On the left-hand upper corner of the same page is the name חזקיה פואה.

On fol. 2*b* is the following note:—

זכרו זאת והתאוששו

בשנת חמשת אלפים וצרה (A.D. 1535) באחרית
השנה בחרש אגושטי בה׳ בו נעלם מעיני כל חי
האיש צדיק תמים היה כמר׳ שמואל זלהה בכמ׳ יצחק
עזריאל מלוולטה הרחק הרחיק ללכת לא נודע מקומו
אייו אם הוא עומד בין החיים ובין המתים ולא ידע
איש את קבורתו גם כי הרבו קרוביו אחיו ומיודעיו
לדעת‖ אם נעשה עמו דבר או אם טרוף טורף באיזה
אופן האיך והכמה והנה לא שמעו עד כה · גם כי
הלכו אחרי הבעלים שואל אוב וקוסם ומנחש ומכשף
ומיעונן הוברי שמים החוזים בכוכבים עם כל זה לא
נתבררה אצלנו לא בכלו ולא במקצת איך נפל דבר
ויצא הענל הזה ועוד ידם נטוייה לבקש ולדרוש ולתור
ולחפש ולשמוע ולידע זה בכה וזה בכה באיזה דבר
שיהיה למצא הגנבה ולא נעשה אות למובה מיום
ברא אלקים ארץ ושמים מי שמע כזאת אוי לאזנים
שכך שומעות על זה לא נגזרה גזרה שתשתכח מן
הלב

נאם הדואג(?) ונאנח הכותב במר נפש כי המר
שדי לו לאות ולזכרון: מנחם מלוולטה אח הנאבד
לבו בל עמו ·

† The same who sold the MS. to Joseph Puah.

‡ On ‘Azriel Dayiena see Revue des Etudes Juives, xxx. 304.

‖ One should expect instead a word like לבקש or לדרוש.

Higher up on the same page, in the same hand, is a prayer for maintenance and prosperity, headed: לה׳ אתפלל, and beginning with the Scriptural verse: הביאו את כל המעשר בית ה׳ וכו׳

Censors' notes :—

1. (fol. 2*a*): Revistus per me Laurentiú Franguellú, 1575.
2. (fol. 298*b*): Visto per me F. Luigi da Bologna del 1600.

524.

Or. 3613.—Vellum, about 8⅞ in. by 6⅞, consisting of 317 leaves, with 26 lines to a page. Foll. 1—240 contain 24 quires of 11 leaves each; foll. 241—52 form a quire of 12 leaves; foll. 253—312 constitute 6 quires of 10 leaves each; and foll. 213—17 are all that has been used of the last quire. The catchwords at the end of quires are nearly all preserved, but the accompanying enumeration of quires in Hebrew letters has in many cases been cut away. Of fol. 2 only a very small fragment has been preserved, but the rest of the MS. is in fairly good condition. A good Spanish Rabbinic hand of the fourteenth to fifteenth century.

פסקי הלכות of Isaiah of Trani, the younger, on several tractates of Talmud, in the following order :—

יבמות, fol. 2*a*; כתובות, fol. 42*b*; גיטין, fol. 105*b*; קידושין, fol. 146*a*; סוטה, fol. 174*b*; נדרים, fol. 183*b*; ברכות, fol. 211*a*; חולין, fol. 253*a*; נידה, fol. 287*a*. ציצית, תפילין, and מזוזה וספר תורה, fol. 303*a*.

See Neub., Cat., no. 643, which contains the above besides several other treatises.

On the upper margin of fol. 2*a*, in an Italian cursive hand:—

פסקי הלכות לרבינו ישעיה אחרון שמביא שלטי [ה]גבורים בשם ריאז

At the end of יבמות (fol. 42*a*):—

שירי וזמרתי לצור מלכי״ יעו עזרני וחקקתי״
חיבור יבמות רב ישעיה בן״ השר אליהו לשר פורטי״

At the end of כתובות (fol. 105*a*):—

יגל אליה המחוקק בן
איש תם שמואל מפאת מזרח׳
ישמח וגם ישיש גביר פורטי
הונה בהגיון זה כאור זרח׳
יגל הכותב וישמח ההונה׳

אליה בן שמואל was, therefore, the scribe of the MS.

Foll. 316*b* and 317*a* contain בדיקות בקיצור, written in an Italian cursive hand.

Beginning :—

כשמכניס הטבח ידו לפרוק יפרוק הריאה בשתי אונות הגדולות

525.

Or. 1068.—Vellum, about 9⅜ in. by 6¾, consisting of 130 leaves, with 23 lines to a page. Foll. 1—122 (a paper leaf at the beginning replacing the cancelled first vellum leaf) form 13 complete quires, 9 with 10 leaves each, and 4 with 8. Foll. 123—130 are the 8 leaves used out of the original 10 leaves of the last quire. The catchwords at the end of quires have been partly cut away in the trimming. A good Italian Rabbinic hand of the fifteenth century.

The פסקים of Isaiah of Trani, the younger, on סנהדרין, מכות, שבועות, and עבודה זרה. See Neub., Cat., no. 643.

Heading, in an Italian cursive hand (fol. 2*a*):—

ספר ישועות רבינו ישעיה אחרון

1. מסכת סנהדרין. Fol. 2*a*.
2. מסכת מכות. Fol. 54*a*.
3. מסכת שבועות. Fol. 64*b*.
4. מסכת עבודה [זרה [a]]. Fol. 95*b*.

[a] The word זרה has been erased by the censor.

On fol. 2a is a notice, in a Spanish cursive hand, relating to the presentation of the MS. by 'Azaryah Ḥayyīm b. יּטּ Sanguinetti to Joseph Azulaỷ.

Over this, in an Italian cursive hand: כמהר״ר יצחק לוי. Signature of censor (fol. 130b): Dominico Irosolomitano 1597.

526.

Add. 26,956.—Vellum, about 5½ in. by 4⅛, consisting of 80 leaves. There are 12 lines to each page of the text, and the smaller writing on the margin varies from 35 to 40 lines to a page. Italian hand of the fourteenth to fifteenth century. The first page and the last page are barely legible.

הילכות שחיטה and הילכות טריפה by Yehūdah Ya'aleh b. Benjamin ha-Rōfē 'Ānāw, both treatises being accompanied by a very early, if not contemporary, anonymous marginal commentary. See *e.g.* אוצר הספרים, no. 1009 (p. 490).

1. הילכות שחיטה, in 12 paragraphs, fol. 1a.

Beginning of the text:—

סבותי אני לדרוש ולתור בחכמה עבור כי הדעת והמזימה אבדה מאין דורש ואין מבקש

Beginning of the commentary:—

מניין לשחיטה לחייה מן התורה שנ׳ הצאן ובקר ישחט להם וחייה בכלל

At the end of this part (fol. 20b):—

אשריך עניין שחיטה שנכנסת במומחיה ויצאת בזהב והיינו דתנן אם אין תורה אין קמח וכל העולם לא נברא אלא בשביל מומחיה דהיינו עוסק בתורה והממון לא נברא אלא בשביל ......* דכתיב ועפרות זהב לו

After this:—

חזק יהודה בירבי בנימן זצ״ל ברבי יהודה ז״ל ברבי בנימן פינצי זללה״ה

* A small blank; supply מומחיה.

This Yehūdah b. Benjamin is, of course, not the author of these treatises, but the scribe. The name of the author's grandfather was יחיאל (see Steinschneider, Bodl. Cat., p. 1298).

Fol. 21b contains (in a later, cursive hand) a short statement on בדיקת הריאה according to the rules that were in force in the Jewish community at Rome (בני קהל רומא).

2. הילכות טריפה, in 8 paragraphs. Fol. 22b.

Beginning:—

יען אשר ראיתי הילכות טריפה רבים שאין הדעת יכול לסבול עבודתו ומשאו .... ואין משימים דעתם להבחין דברי הגאונים אלא הולכים .... אחרי הקולות בכל אשר ימצאו .... לכן קמתי אני יהודה ברבי בנימן הרופא ... וחיברתי כל דברי הגאונים בכל דין ודין וכו׳

After the eight sections (ח׳ מחלקאות) of the main part follows (foll. 72b—74a):—

דין לקותא שאין בכלל כל המחלוקות

At the end of this portion:—

נשלמו הלכות טריפה בבהמה ובחייה

Foll. 74b—80b contain הילכות טריפה בעוף. Yehūdah 'Ānāw has made an exhaustive use of earlier authorities; thus *e.g.* on fol. 35b:—

וכן פירש רב צמח גאון ורבינו גרשם ורבינו יעקב ביר׳ יקר ורבינו שמואל בן חופני ורבינו משה בן מיימון ורבי׳ ישעיה ז״ל כולהו סבירא להו כרבינו שלמה אבל רבינו תם והלכות גדולות ורב שלום גאון ור׳ אליעזר הגדול ותשובת הר״ר משה כפביאה ורבינו יצחק ב״ר מרדכי כולם אוסרין

He, however, shows that he was in the habit of exercising an independent judgment; thus *e.g.* on fol. 38a:—

ובחיבור רבינו משה בן מיימון כתוב הכי אם נסרכו האונות בצלע ובבשר יחד יש שאוסרין ויש שמתירין · ואבא מרי מן האוסרי׳ ואני מן המתירין

The authorities quoted in the commentary practically cover the same range as those mentioned in the text. ר׳ ישעיה is in the

commentary (*e.g.* fol. 45*b*) sometimes distinctly defined as the "junior" of that name (בן אליה).

Censor's entry (fol. 79*b*): Renato da Mod^a, 1626.

527.

Add. 15,437.—Vellum, about $9\frac{3}{8}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 363 leaves, with 33 lines to a page. Quires 1—4, together with the first leaf of the 5th quire, are missing; foll. 1—9 constitute the extant leaves of the 5th quire; and foll. 10—363 contain quires 6—41 (numbered on the first leaf of quires, in the left-hand upper corner: ו—מא). The number of leaves in each quire was originally 10, with the exception of quire לד, which only has 8 leaves (foll. 287—294); but besides the missing leaf at the beginning of quire 5, the last leaf of quire 41 is also wanting. Three leaves have been cancelled after fol. 148 (end of quire 19), and two after fol. 234 (in quire 28). Foll. 1 and 2 are recent fly-leaves. Written in a good Italian Rabbinic hand of the fifteenth century.

It contains:—

I. The greater part of שבלי הלקט of Zedekiah 'Anāw b. Abraham hā-Rōfē, followed by an appendix containing הלכות שמחות, הלכות מילה, עניין ציצית, and עניין תפילין. Fol. 1*a*.

It is to be noted that S. Buber's edition (Wilna, 1886) also contains הלכות שחיטה and הלכות טרפות at the end. The omission of these parts in the present MS. is probably due to the fact that part II., which follows, covers a great portion of these sections.

The whole of הערונה הראשונה is missing, and the beginning of הערונה השנית (§§ 55—78) is also wanting.

First extant words (in § 79 of the second ערונה):—

שאין המפטיר ממנין העולים ואינו קורא בתורה אלא משום כבוד התורה

At the end (fol. 198*b*) in agreement with Buber's edition:—

ערוגת שתים עשרה נערכה ׳ וכו׳

נשלם ספר שבלי הלקט בערוגות שתים עשרה׳ ודא מסורתא דידהון צ״לי בשבתא וכו׳

The passage on the burning of the Talmud in חמשת אלפים וד׳ שנים לבריאת עולם (§ 263, fol. 140) is longer in the MS. than in Buber's edition (see ציון, vol. i., p. 94; also Grätz, Geschichte, vol. vii., note 5, pp. 441—446).

II. Another work by the same author, bearing the title הלכות איסור והיתר, but covering a wider range of legal decisions than the title might be taken to imply. Fol. 237*a*.

For an account of this work see Add. 26,918 (Cat. no. 529), where also some references to printed works will be found.

The present MS. ends in the middle of § 113, the last extant words being: הוה לן לרמויי להחיא אי חבריה במונא.

A person who mistook this work for an integral part of שבלי הלקט, described under I., tried to divide it into ערוגות.

On fol. 236, § 148 of החינוך (see Or. 2855; Cat. no. 517) was written down by an Italian hand of apparently the sixteenth century.

Heading:—

יען שמרוב חסרוני נסתפקתי בדין מליחת בשר היינו אם כשתהייה במלח יותר מכשיעור מה דינו ומצאתי הדבר באר היטב בספר החנוך לכן כתבתי העניין באר היטב בשם אומרו כדי להביא גאול[ה] לעולם ·

בחינוך שחבר ה׳ר׳ אהרן מברזילונא ז״ל· בסימניו בסימן ק׳מ׳ח׳

At the end of the §:—

וזה העניין היה ראוי להיות כתוב בדין י׳א׳ הכתוב לפנינו ששם מבאר ה׳ר׳ צדקיה ז״ל דין מליחת בשר האמנם קצר המצע מהשתרע לכן כתבתיו הנה שהיה הקלף חזק

Latin notes on the lower half of fol. 263*b* state that the MS. came "ex Bibliotheca, non J. B. Colbert, sed Caroli Joachimi

Colbert Episcopi Montispessulani, quae A.D. 1740 publica subhastationis lege fuit divendita."

528.

Add. 19,947.—Paper, about $8\frac{3}{8}$ in. by $6\frac{1}{8}$, consisting of 140 leaves, with 29 lines to a page. One leaf is missing after fol. 11, and there is also a lacuna (extending over one or more leaves) after fol. 3, but it is doubtful whether the MS. is defective at the end (*vide infra*). Written in a neat Italian Rabbinic hand of apparently the fifteenth century.

תניא, a ritual work which is largely based on the שבלי הלקט of Zedekiah b. Abraham hā-Rōfē 'Anāw, and is often treated as a compendium of it (see Steinschn., Bodl. Cat., col. 2771). The author's name was apparently Yeḥiel (at the end of fol. 25*a*: אני יחיאל הסופר), and he appears to have been a near relation and younger contemporary of Zedekiah 'Anāw (see מבוא of Simon Horwitz in the Warsaw edition of 1879).

The work is preceded by a kind of introduction (imperfect) which bears the title סדר היראה (not in printed editions), and opens with the words :—

אשר יחשוב האדם ביחוד הבורא ית' וכיצד יעשה יחשוב כי ה' יצר את הנשמה כדי לספר הודו ונפלאותיו

It breaks off abruptly on fol. 3*b* with :—

ובשיני ובחמישי אחר שמונה עשרה כמו כך לדברי האומרים כי והוא

Fol. 4*a* begins with the opening sentences of סדר אליהו זוטא :—

משום ר' אליהו הנביא לעולם יהא אדם ערום ביראה וכו'

Then :—

ועתה אכלול לך בקצור את אשר ישיב האדם אל לבו בכל עת אין ריוח כעשית המלאכה " אין עבודה כיראת השם " וכו'

The MS. contains several additional pieces which are not found in the printed editions, הלכות אבל being followed by a chapter on פתרון חלומות and a list of ימי הצומות (foll. 92*a*—94*b*), and הלכות חג הסוכות by סדר ברכות, סדר חליצה ומשפטה, סדר ההפטרות, סדר הפרשיות, בדרך קצרה מספר התרומה, &c. (fol. 124*a*, ff.).

After הלכות חג הסוכות follow (fol. 124*a* *sqq.*): סדר הפרשיות של תורה, סדר ברכות, סדר חליצה, ההפטרות של כל השנה (from the ספר התרומה), &c.

The MS. ends with הלכות מזוזה, and it seems likely that more followed, as the contents of fol. 140*b* do not look like the original ending.

Owner's note (fol. 2*a*) :—

שלי יצחק דאניו יצ̄ו שבא אלי מירושת המנוח חמי יצ̄ו [instead of תנצבה̄ or ז̄ל]

529.

Add. 26,918.—Vellum, about $9\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{1}{2}$, consisting of 160 leaves. There are two columns to a page, with 34 lines in each column. Foll. 1—4 are fragments of another MS., with an undivided page of 28 lines. Foll. 5—6 and 7—10 are separate foldings, independent of the signatures that follow. Foll. 11—160 contain 16 quires (א—יו) of which 11 have 10 leaves, and the remaining five 8 leaves each. Written in an Italian Rabbinic hand, apparently before the middle of the fourteenth century (*vide infra*). The beginnings of sections are distinguished by letters in gold or in red, and there are also ornamental designs in some cases.

A work by Zedekiah 'Ānāw b. Abraham hā-Rōfē,† bearing the title ספר איסור והיתר, but covering a much wider range of legal decisions than this title suggests, including

† The initials יְנַ׳עָם (for the usual נ"ע) appear after the name; so also in Add. 15,437 (Cat. no. 527).

as it does the rules relating to marriage, divorce, loans, &c. Bibliographers often treat it as the second part of שבלי הלקט, but apparently without a sufficiently good reason (see Steinschn., Bodl. Cat., col. 2770).

Foll. 6—10 contain a table of contents headed: סימני הילכות איסור והתר, arranged in 173 sections.

At the end of this table:—

נשלמו סימני הילכות איסור והיתר

The work itself is headed by verses which exhibit in acrostic the name:—

צדקיה בר אברהם רופא חזק

They begin:—

צורי אדון הכל	שוכן בחביונים
דגול וכל יכול	מושל בעליונים
קרוב לקוראיך	באי בתחנונים

The name צדקיה is also given in acrostic in a stanza of five lines at the head of דיני נדרים ושבועות (fol. 64*a*) and הילכות דינין (fol. 125*b*) respectively. The lines on fol. 64*a* (placed within an ornamental design in gold and red) begin: צדקה ממך עליון אבקש. Those on fol. 125*b* open: צור ישועתי כחסדך.

The work has never been edited, but a list of the authors and works quoted in it is given in the introduction to Buber's edition of שבלי הלקט (Wilna, 1886).

Foll. 1—4 are four fragments from the beginning of the same work, which originally belonged to another MS.

Last extant words on fol. 4*b* (in דיני יין נסך): ולא גזרו רבותינו אלא על מגע גוי. In the left-hand lower corner of the same page: ב׳ (*i.e.* end of the second quire), with the catchwords:—

אבל על מגע

Close to the note of a former owner, whose name is illegible, is the following title (fol. 6*a*):—

ספר איסור והיתר להר׳ צדקיה בר׳ אברהם הרופא ז״ל והוא הר׳ צדקיה בעל שבלי הלקט

On the top of fol. 1*b*:—

זה ספר איסור והתיר יש בינינו אני נתן עם משה ואלחנן הורני׳

On fol. 5*a*:—

שלי יצחק יזי״א בכמ״ר יואל ישרו (?) מצינטו

On fol. 159*a*:—

שלי רפאל אורי בכמ״ר ישראל טריווש

The following memorandum of a divorce is found on a fly-leaf at the end (fol. 160*a*):—

בחמישי בשבת בארבעה עשר יום לירח סיון שנת חמשת אלפים ואחת ומאה לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן במתא מונטי סנטו״ דיתבא על נהרי פוטינצה ואסולה ועל כי מעינות אנא נתן בר רבי שבתי וכל שום וחניכא דאית לי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת מאורה בת רבי דניאל וכל שום וחניכא דאית ליכי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדן פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי די תיהוייך רשאה ושלטאה בנפשכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין ואנש לא ימחי בידיכי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן די [יהוי] ליכי מנאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל

The date of this document being A.M. 5101 (A.D. 1341), it follows that the MS. itself was not written later than that date, unless it be supposed that the document had been written down before the leaf was attached to the volume.

Underneath this document is a composition in the style of a letter, beginning:—

יהי שלו׳ באהליך · ושלוה בכל גבוליך

The latter part has been erased.

The words אני מרדכי איש ימיני בן יאיר בן מנשה on the same page may be the name of a former owner, though some verses from Esther &c. are written down in the same square hand.

The names Jacob Alfan, Simon di Cortemiglia, and Isac Melli are found respectively on foll. 70*a*, 112*a*, and 123*a*.

530.

Or. 2859.—Vellum, about 19½ in. by 13¼, consisting of 291 leaves. Each page is divided into 3 columns, with 46 lines to a column. The quires, which are nearly all of 10 leaves each, are marked by catchwords at the end. A Franco-German Rabbinic hand of the fourteenth century. There is a somewhat later foliation in Hebrew letters.

Vol. I. of the ספר אור זרוע† of Isaac b. Moses of Vienna. This volume and the one described under the next number constitute together a very fine copy of the work. Their contents should be compared with the printed edition. (Shitomir, parts i. and ii.; Jerusalem, part iii.)

The title (fol. 2*a*) is ספר אור זרוע לרי זל, and on the same page is given a detailed table of the contents of the volume. The main headings, given lower down on the same page, are אלפא ביתא (fol. 3*a*), הלכות צדקה (fol. 13*a*), מסכת בבא קמא (fol. 23*a*), מסכת בבא מציעא (fol. 110*a*), and מסכת בבא בתרא (fol. 220*a*).

Under the title on fol. 2*a* is written :—

שלי אברהם בכמהרר נתנאל סגרי זלהה

The same name is repeated several times in the MS., and is also found in Or. 2860 (fol. 2*a*).

On fol. 291*b* is an Italian note, signed by the censor: Bart° Rocca di Praterino, and giving permission to Abraham Segre to hold the book, to send it where he pleases, and to have it returned at his pleasure.

The quarto paper leaf which is attached on guard at the end contains a legal document in an Italian cursive hand, dated ויסצילי שבפיימונטי, the 16th of Marḥeshwan, A.M. 5503 = Nov. 13, A.D. 1742, by which Samson Segre enters into a covenant with Jacob London and Isaac Berakhyah קנטון with regard to the printing of the text of the MS. in Amsterdam, London, or some other printing press possessing similar excellent type (או דפוס אחר יפים כמוהם).

The witnesses' signatures are as follows :—

יעקב חיים בכמר אליה מנחם פואה
רפאל לוצאטו בכמר יהושע יצו

The first two parts of the אור זרוע were, however, not printed before 1862, and the third part, for which the present MS. was used (though the edition does not include בבא בתרא), only appeared in 1887.

Attached to the inner side of fol. 1*a*, which forms the front fly-leaf, are descriptions, on modern paper, of two works by Nathanael (Diodato) Segre, the first being entitled עטרת תפארת שאבויה (Savoy's Crown of beauty), and the second נזר הקדש משבויה (Savoy's crown of holiness). The Duke Charles Emmanuel, as well as other great personages are therein extolled. The date of composition was A.D. 1622.

† On the אור זרוע comp. Zunz, Gesammelte Schriften, iii., 128, and Gross, Monatschrift, 1871, p. 248 *sqq.*

531.

Or. 2860.—Uniform with the preceding number, and containing 216 leaves.

Vol. II. of the same work, with a table of contents on fol. 1*a*. The main headings indicated on fol. 1*a* are: סנהדרין (fol. 2*a*), ע״ז (fol. 32*b*), חלה (fol. 84*b*), נדה (fol. 100*a*), שבועות (fol. 125*a*), כלאים (fol. 132*a*), ערלה (fol. 140*b*), הלכות חדש (fol. 144*a*), הלכות סחורה בדברים האסורין (fol. 145*b*), ברכות (fol. 147*a*).

On fol. 216*a* is a note of the censor, Bart° Rocca di Praterino, of the same import as the note in Or. 2859, fol. 291*b*.

532.

Add. 27,297.—Vellum, about 13 in. by 10⅛, consisting of 152 leaves, with 35 to 62 lines to a page. Nineteen quires of 8 leaves each, marked by catchwords at the end. One quire or more are missing at the end. Franco-German Rabbinic writing of the fourteenth century.

It contains:—

I. [סימני אור זרוע בקוצר[a]], an abridgment of the אור זרוע of Isaac b. Moses of Vienna, by Hayyīm Or Zarua, the son of Isaac (cf. Gross, Monatschrift, 1871, p. 260, note 2). This compendium is based on a recension which differed from the printed edition of that work (see the preceding number).

Beginning (fol. 1*b*):—

א׳ אין צדקה משתלמת אלא לפי גמילות חסדים שבה

End (the last section being סימני התשובות):

מט׳ מי ששידך אשה לבנו···· והבחור לא קידשה וכו׳

The sections on בבא קמא, בבא מציעא, and בבא בתרא are in the middle of the volume between פסחים and סנהדרין.

There is an index of the contents on fol. 1*a*.

At the end is the following:—

יבורך אל אשר חמל ברחמיו ׳ עלי עבדו וסייעני לסיים :

לסימני אור זרוע בקוצר ׳ בחסדיו יזכיני לקיים :

לתורתו באהבה וביראה׳ בכל רגע ועל יצרי יאיים :

לעוזביני ואעבוד לו בכל לב׳ כאב המון אשר למד וקיים :

בכל לבו הדת עד לא נתנה׳ בפילפול התחיל דורש וסיים :

וגם עמד בניסיון ועקד ׳ לבן יחיד זכור נא זאת וקיים :

שבועתך לבניו וגאלם׳ והובילם לעיר ציון וסיים :

לצרותם ורפא את מחצם ׳ ברחמיך והחלימם והחיים :

אני פסח בר׳ יוסף זכר לברכה ׳ וסיימתי להר׳ תנחום אור זרועה״ :

הקב״ה ישמריני מכל רעה״ (ויטיב in small letters: לנו בטובו). A grotesque animal figure concludes the page.

II. A recension of the work attributed to Samson b. Sādōk, and known under the title תשב״ץ (see Add. 18,424; 18,685; Cat. nos. 538 and 513). Fol. 129*a*.

The index, which occupies foll. 129*a*—130*a*, contains 497 numbers. The paragraphs in the text itself are, however, in almost entire disagreement with this enumeration.

There is no mention of שאילות תשב״ץ in § 22 (fol. 131*a*), nor is either שמואל or שמשון named in § 71 (fol. 131*b*) and elsewhere. Much, however, that is absent from the text is found in the numerous marginal notes (הגהות, &c.) written by different hands not much later than the text.

The ליקוטי הר״ם, with §§ 448, begin on fol. 137*b*.

III. Comments on passages of בבא מציעא, בבא קמא, גטין, and סנהדרין, with a number of responses and decisions by Meir b. Barukh of Rothenburg and others, on the same subjects. Imperfect at the end. Fol. 138*b*.

Beginning:—

שנים אוחזין ׳ ׳ ׳ אם היה אחד תופס אותו לבדו

The Comments contained on the first page are headed by פר״י. Among the names mentioned (besides that of Mēïr Rothenburg) are הר׳ שמואל, רבי׳ משה מיימון, רבי׳ יוסף בר׳ יצחק מבבנברך, and ר׳ יוסף טוב עלם. The signature מבב״שי occurs, *e.g.*, on fol. 145*a*. The contents of this portion of the MS. will be found interesting to students of the "Responses" literature and "Halakha" in general.

[a] For the title see the lines at the end of the work.

The leaves of the MS. bear the consecutive numbers (partly damaged) from נ׳ אלפים שׁנב on fol. 1*a* to נ׳ אלפים תקב on fol. 152, the enumeration תיב being employed twice. This points to a consecutive foliation extending over a large number of volumes. The first 128 leaves bear also the numbers א—קכח in the middle of the upper margin.

On a fly-leaf at the end is pasted a strip of vellum belonging to תפילין של ראש, the inscribed text being Ex. xiii. 1—10.

On fol. 124*b* is a note of (an owner?) זרח בן שמואל כ״ץ, of Padua, dated A.M. 5404 (A.D. 1644).

533.

Add. 26,894.—Vellum, about $12\frac{1}{4}$ in. by $9\frac{3}{4}$, consisting of 272 leaves, with 28 lines to a page. Foll. 2—272 form 34 quires of 8 leaves each, numbered with Hebrew letters at the end; but the last leaf of the last quire has been cancelled. A fine African Sefardi hand of the fourteenth century.

[Alm. Coll., 3.]

It contains:—

I. תורת האדם of Moses b. Naḥman, treating on the rights and customs connected with the sick and the deceased, and in the last chapter (שער הגמול) on retribution after death. Fol. 2*b*. Compare the printed editions.

II. פירוש איוב by the same author. Fol. 113*a*. See the printed editions.

At the end:—

נשלם פירוש ספר איוב לרב ר׳ משה בר׳ נחמן זצ״ל

III. חשבון קץ הגאלה [a] by the same author. Fol. 156*b*.

Heading:—

והנה זה חשבון קץ הגאלה לרב הנזכר זצ״ל

Beginning:—

נאם המדבר אחרי הלל האלהים ותן לו תודה מרחישת המחשבה ומארשת השפתים בכל לב ובכל נפש ובכל כח ובכל מאד אומר כי חיבים אנחנו לחזק מתנים לאמץ כח מאד לדעת לעות את יעפי הגלות דבר הגאלה

The work contains four chapters (שערים), and the result (based on calculations of Daniel's prophecies) at which the author arrives is that the redemption of Israel from captivity was to take place 1335 years after the destruction of the Second Temple (*i.e.* about A.D. 1403).

At the end:—

נשלם חשבון קץ הגאלה לרב ר׳ משה בר׳ נחמן זצ״ל · בריך רחמנא דסייען״

IV. ס׳ בעלי הנפש, a treatise on man's relation to woman, by Abraham b. David, the younger. Fol. 170*b*.

At the end:—

השלמנו שער הקדושה
שבח והודאה לבורא עולמו בששה״

See the printed editions.

V. הלכות נדה of Moses b. Naḥman. Fol. 207*a*.

VI. הלכות נדרים ובכורות of the same author. Fol. 216*b*.

Beginning:—

בשם קורא הדורות אתחיל הלכות נדרים ובכורות חברתים לתשלום הלכות רבינו הגדול ז״ל (*i.e.* Alfasi)

It is preceded by the poem beginning:—

אלהא עילייא ומארי תתיא אשבח עלמיא ואכתוב אוריתא

הלכות בכורות begin on fol. 242*b*, the regulations of חלה being included.

See the printed texts of the last two numbers.

[a] See המזכיר, iv., p. 52; also Ben Jacob, אוצר הספרים, p. 91.

VII. משפט החרם of the same author; printed at the end of כל בו. Fol. 268*a*.

At the end:—

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה "
ברוך רחמנא דסייען מעידן ועד כען"
ברוך הכותב וברוך הקורא מאת הבורא"

The following names of former owners are legible on fol. 1*a*:—

(1) עמינדב יצו בכר שלמה ז״ל מפאנו
(2) אברהם בכר עמינדב ישראל מפאנו
(3) מאיר בר׳ מאיר בר׳ קלונימוס ז״ל

On fol. 1*b* is the following note:—

יום א׳ יב״ אפרי׳ קסה (A.D. 1405) חלפתי השני כתובים וא׳ שערי אורה וא׳ פירוש איוב לרמבן וא׳ פירוש שיר השירים לר׳ עזרה (*sic*) לא׳ ילמדינו בקלף ופירוש חלכות מרבינו נסים מיום טו[ב] תענית מגילה סוכה וחדושין (?) הרן מנדרים בנייאר (*sic*) וקלף ופירוש הלכות מרב אלפס ממסכת רה ויומה (*sic*) בנייאר וקלף וקצת בראשית רבה בקלף ומבחר הפנינים ורוח חן וספר התפוח בקלף (?) אחר וא׳ אקלירים (read אקלידים = Euclid) מנייאר וספר המופת וספר ההטעה † וספר ההקש וקצור מחכמת ההגיון ביניאר בקובץ אחר

In the middle of fol. 2*a* are written (in a hand apparently contemporary with the MS. itself) the titles of the works contained in the volume, together with the authors' names.

The same page also contains the names of several owners, the notes being written in Italian cursive; but some of these are not sufficiently legible.

On fol. 272*b* is a note to the effect that in the year (5)293 (A.D. 1533) some money was advanced on the MS. to a certain lady לצורך היתומה אשר אתה בבית.

Censors' notes on fol. 271*b*:—

(1) Domenico Irosolomitano, 1599.

(2) Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1628.

† Read ס׳ ההטעאה, *i.e.* Sophistry. Cf. Steinschneider, Hebr. Übers., p. 62.

534.

Harley 5529.—Vellum, about 7⅝ in. by 6⅛, consisting of 157 leaves. There are 30 lines to a page in the larger portion of the MS. The quires contain 8 leaves each almost throughout, the catchwords at the end having been preserved on *e.g.* foll. 50*b*, 58*b*, 66*b*, 85*b*. Written in different Franco-German Rabbinic hands of the fourteenth century. Some few leaves at the beginning are damaged, and two leaves have been left blank (but no lacuna in text) after fol. 14.

It contains:—

I. The greater part of ברכת הפירות by Mēīr b. Bārūkh of Rothenburg (printed under the title ברכות מהר״ם).

First words of fragment:—

ואוכלה מברך בורא פרי האדמה · טחנה או אפאה · · · בתחילה מברך המוציא

At the end (fol. 9*b*):—

סליק ברכת הפירות שבח ליוצר המאורות של מורינו ורבינו הר״ר מאיר אשר בתורתו עיני הגולה האיר

II. Fragment of Isaac of Düren's שערי דורא. Fol. 9*b*.

At the beginning:—

הנה חבירי הפצירוני לכתוב להם איסור והתיר ואפרש להם בקוצר ואתחיל בדין מליח׳ והדחה בעשר שערים

It ends abruptly (on fol. 12*a*) at the beginning of דיני כבד.

See Add. 18,685, III. (Cat. no. 513).

III. Part of a commentary on the Prayer Book. Fol. 13*a*.

First words:—

ברכה (for ברכת) נטילה יש בה יג״ תיבות כנגד שאו ידיכם קדש

Last words (fol. 15*b*):—

צרפתים מוסיפים ואומרים דרכיה דרכי נועם ושאר פסוק׳ · · · וטעות הוא בידם

The scribe then says:—

לא מצאתי יותר בהעתק

The commentary, which is largely taken up with the significance of the number of words in the various benedictions, often inveighs against the French use. Among the authorities referred to are Elazar of Worms, רבינו שמעון הגדול, and Samuel of Babenberg. A larger portion (perhaps the whole) of the same commentary is preserved in Harley 5510 (section "Ḳabbalah"), foll. 130*a*—136*b*. The end of fol. 15*b* and the beginning of fol. 16*a* are taken up with some recipes of (mainly) a Ḳabbalistic nature.

IV. A glossary (giving parallel passages, &c.) on Jeremiah, beginning with ch. xvii. 14. Fol. 16*a*.

First words:—

תהילתי כ׳ ובו יתהללו אצתי כ׳ ולא אץ לבא ל׳ מהירות

Fol. 18*a* is occupied with some Rabbinic diagrams of the Holy Land and adjacent territories, and the "notes on words" are continued on fol. 18*b*.

V. The סמ״ק (ספר מצות קטן also called עמודי הגולה) of Isaac of Corbeil. Neither introduction nor table of contents. Marginal notes. The formula of divorce (fol. 75*b*) is dated Coburg, A.M. 5139 (A.D. 1379). Fol. 19*a*.

At the end (fol. 155*a*):—

צו׳ ית׳ שזיכני לגמור " יזכיני לשמור ואת זרעי אחריי (*sic*) עד סוף כל דורות אמן א׳ א׳ סלה

On fol. 1*b* (paper fly-leaf) are the following two names of former owners, written in rather large German cursive characters of the fifteenth or sixteenth century:—

ישׂשכר בר אלכסנדר אברהם הכהן ז״ל
יודא בר אלכסנדר הכהן ז״ל

The Latin entries on the same page show that Issachar b. Alexander Cohen was taken to be the author of the סמ״ק. In the Latin description on fol. 2*b* Issachar is, however, duly recognised to have been merely a former owner of the MS.

On fol. 157*b* is an astrological entry for a cycle of seven days, beginning: ביום הראשן פניאל ומשרתו חמה ומזלו אריה.

535.

Or. 1054 (foll. 32*a*—57*a* †).—Vellum, about 11 in. by 7⅝. The pages are divided into two columns of somewhat irregular width, with 38 to 45 lines to a column. Two different Franco-German hands (comp. fol. 39*b* with fol. 40*a* *sqq.*) of probably the fourteenth century.

[הלכות or דינים] on עירובין, with a table of contents at the end. The number of דינים is 282.

This work is, perhaps, identical with Mēïr Rothenburg's עירובין mentioned in אור החיים, p. 520.

Beginning:—

קורת מבוי שהניחה למעלה מעשרים אמה ימעט

End (fol. 54*b*):—

ועיי׳ בההיא דלשו׳ ים שנכנס לחצר

Subscription:—

סיימתי פסקי עירובי׳ · שבח ליושב כרובי׳

Among the authorities referred to are Isaac al-Fāsī, Rashi, Maimonides, and בעלי התוספות.

On fol. 52*a* (col. 2 margin):—

מכאן ואילך מספ׳ ברו׳

This portion begins אי פיקח עייל לתחומא, and ends (fol. 53*b*, col. 1) אֹעֹפֹ שדר בתוכו. Subscription: עֹכֹ מספ׳ בֹּרוֹךְ (apparently the same as ספר החכמה of רבינו ברוך, mentioned in *e.g.* אוצר הספרים, p. 188).

† The remaining portions of the MS. will be described in the section of "Miscellaneous MSS."

After the index, which ends on fol. 55*b*, are several Talmudical notes; the first, beginning רבא אמ׳ ··· ולא פי׳ מה קש׳ לו ונר׳ דהא קש׳ לי׳ מנה ליה דלרבנן אפי׳ לא החמיץ אינו פוסל, bears the subscription תשו׳ מו׳ הר׳ מא̇יר ז̇ל.

At the end of this short collection of notes:

הועתק מן העתק׳ ששמ׳(?) מפי מו׳ הר̇ם

536.

Add. 18,829.—Vellum, about 9½ in. by 6⅝, consisting of 47 leaves. There are 40 lines to a page. French Ashkenazi hand of the fourteenth to fifteenth century.

ספר עבודת הקודש of Solomon ibn Adereth, treating on the ceremonial rites of the Sabbath and the festivals.

Part I. (בית נתיבות), foll. 2*a*—37*a*.

Part II. (בית מועד), foll. 37*a*—47*b*.

The cursive notes on the margin of the MS. contain additions to the text, in agreement with the printed edition of 1602 (Venice).

The author's poem, beginning ערך משכיל, which is prefixed to some printed editions, is wanting here.

The name הירש לקא̅ב̅ (?) appears on fol. 1*a*, as being apparently that of a former owner. Is it Hirsch Katzenellenbogen? (See ניר לדויד, appended to גבעת שאול of H. Edelmann, p. 35.) But if so, what is the meaning of the ל?

The note—

ספר תורת הבית להרשב̅א̅
ספר עבודת הקודש להרשב̅א̅

on the margin of fol. 47*b* appears to point to a MS. copy of תורת הבית, uniform with עבודת הקודש, and once bound with it.

Note.—According to Azulai (שם הגדולים, Wilna, 1852, part 1, p. 162), there also existed a longer recension of the ס׳ עבודת הקודש. Compare the same author's two recensions of the ס׳ תורת הבית.

537.

Add. 19,972.—Vellum, about 9½ in. by 7¼, consisting of 459 leaves. Each page is divided into two columns, with 36 lines to a page. A Franco-German Rabbinic hand. Dated A.M. (5)153 (A.D. 1393).

מרדכי, *i.e.* the Talmudic expositions and decisions of Mordekhai b. Hillel Ashkenazi, in a recension which approaches the Rhenish redaction, and differs widely from the printed text. On the whole question of the מרדכי see S. Kohn in the "Monatschrift der Geschichte und Wissenschaft des Judenthums" for 1877.

A short description of the MS., together with a statement on the value of the text for purposes of emending the printed editions, is found (in a recent hand) on fol. 1*b* (paper fly-leaf).

בבא קמא. Fol. 2*a*.
בבא מציעא. Fol. 29*b*.
בבא בתרא. Fol. 64*b*.
סנהדרין. Fol. 116*a*.

At the end of fol. 119*a* is the heading:—

הילכות עדות מהמיימוני

(this being the subject beginning on fol. 119*b*).

שבועות. Fol. 126*b*.
נדרים. Fol. 147*a*.
מכות. Fol. 149*b*.
עבודה זרה. Fol. 151*a*.
חולין. Fol. 171*a*.
שבת. Fol. 207*b*.
פסחים. Fol. 236*a*.
עירובין. Fol. 246*a*.
יום טוב. Fol. 261*a*.
ראש השנה. Fol. 270*a*.
יומא (heading: הילכות יום כפור מאבי̇ה). Fol. 275*b*.
סוכה. Fol. 280*b*.
מגלה. Fol. 286*a*.

תענית. Fol. 297*b*.
מועד קטן. Fol. 300*b*.
שמחות. Fol. 304*b*.
ברכות. Fol. 318*b*.
יבמות. Fol. 335*a*.
כתובות. Fol. 360*a*.
קידושין. Fol. 391*a*.
נדה. Fol. 412*a*.
גטין. Fol. 427*a*.

At the end (fol. 459*a*):—

תשובת ר״ת להר״ר יוסף מאורליינש

on the subject of טופס הגט. Beginning:—

אני ישנה ולבי ער

The division of the text into paragraphs, which was undertaken by a later hand, has only been carried as far as רפ״ה (fol. 63*a*).

Scribe's colophon (fol. 459*b*):—

אני יעקב ב״ר יוסף בלאן י״ץ כתבתי ····· †וסיימתי אותו בחדש אילול שנת קנ״ג לפ״ק המקום ברחמיו שיזכה לבנים זכרים שיהגו בו יומם ולילה וכו׳

On fol. 2*a* (in a hand of probably the sixteenth century):—

קנין כספי ···· אדילקינט

† The name of the person for whom the MS. was written was probably given in the erased line.

538.

Add. 18,424.—Vellum, about 12 in. by $8\frac{3}{8}$, consisting of 44 leaves. Foll. 1—40 form 5 quires of 8 leaves each, and the last quire has only 4 leaves. There are three columns to a page, with 45 lines to each column. Ornamental pen-and-ink designs in red at the openings of sections and the vertical boundaries of the columns. The writing is in a German (?) hand. The form of a Kethūbah on fol. 44*b* bears the date A.M. 5067 (A.D. 1307).

It contains:—

I. The work known under the title תשב״ץ, commonly attributed to R. Samson ben Ṣādōḳ, disciple of Meir of Rothenburg. Fol. 1*a*. See also Add. 18,685; 27,297 II. (Cat. nos. 513 and 532).

This recension differs largely from the printed editions. It only has 510 paragraphs, whilst the work in its printed form has 590, and there is also a good deal of difference in the arrangement and wording of those parts of the text that are common to both.

On fol. 1*b* (§ 15):—

ואומ׳ שמותר לכתוב דבר הלכה כגון שאילות תשב״ץ

§ 445 is followed (fol. 25*a*, col. 1) by the words:—

נשלם תשב״ץ · פי׳ תשובות שמואל†בן צדוק : חזק :

and the following section is headed:—

אכתוב הליקוטים מן הרב רמ״ג (? for רמ״נע)

§ 64 (fol. 4*b*, col. 2) begins:—

זה חבירינו ה״ר שמואל† אמר לי

Besides R. Mēīr of Rothenburg, whose decisions form the basis of the work, the following authorities are quoted among others: רבינו נתן מאופריק זצ״ל (fol. 5*a*, col. 3); רבינו יקותיאל ב״הר טוביה זצ״ל (fol. 4*b*, col. 1); [רבו ··· של רש״י] יעקב יקר; Bārūkh, the father of R. Mēīr of Rothenburg (often); רבי שמחה משפיירא (fol. 4*a*, col. 2), and מרפף (fol. 16*b*, col. 3). Notice also the phrases: וראה תשב״ץ מהר״מנע (fol. 4*b*, col. 3), and ותשב״ץ שתה לפניו יין בין השמשות (fol. 2*b*, col. 3).

The הגהות contained in the text are without authors' names.

† See, however, § 358 (fol. 224*a*, col. 1) in Add. 18,685 (Cat. no. 513), where שמשון stands instead of שמואל. On the question of the authorship of the work and the meaning of תשב״ץ see Steinsch., Bodl. Cat., pp. 2642-3; Neubauer, Bodl. Cat., no. 378; and the Catalogue of MSS. in the Library of Trinity College, Cambridge, pp. 229-30.

Foll. 28*a*—30*b* contain the index, beginning with א . שמותר לצאת בטלית קטן לרשות הרבים, and ending with תק׳ . כשאדם יושב בשבת ומקדש.

II. The דינים of Bārūkh ben Isaac's ספר התרומה. Fol. 31*a*. (Compare Harley 5648, Cat. no. 518.)

The arrangement differs a little from both Harley 5648 and the printed editions, and דיני חליצה are omitted altogether.

At the end (fol. 43*b*):—

סליק ספר התרומה מפי רבינו ברוך נ״ע

On the same page follows תופס מזוזה with the rules for writing it; and on fol. 44*a*, the Biblical passages used for תפילין are written out in their requisite form.

On fol. 44*b* are the following three formulae:— (1) כתובה דאירכסא. (2) A form for the release of claims which one person may have on the property of another. (3) A power of attorney.

Nos. 1 and 3 are dated טינמונט, A.M. 5067 (A.D. 1307.)

Censors (fol. 30*b*):—

1. Fra Luigi da Bologna, 1599.
2. Camillo Jagel, 1613.
3. Fra Renato da Modena, 1626.
4. Fra Gir. da Durassano, 1640.

539.

Add. 27,293.—Paper, about $11\frac{5}{8}$ in. by $9\frac{1}{8}$, consisting of 265 leaves. Foll. 2—252 have two columns to a page, with 36 lines in each column; foll. 253-4 are blank; and in foll. 255—265 the pages are not divided, and contain 36 lines each. A Spanish Rabbinic hand; dated (but see below) A.M. (5)085 (A.D. 1325). Foll. 255—65 were written about $40\frac{1}{2}$ years later. Foll. 1-2, which originally belonged to another MS., appear to be of the twelfth century. Several leaves more or less damaged.

[פסקי הרא״ש or אשרי] on סדר מועד, followed by the same author's commentary on the משנה of שקלים.

1. פסקי שבת. Fol. 2*a*.

Heading:—

פסקי שבת להר״ אשר ז״ל

According to this the author was already dead in 1325 (see colophon), which is contrary to the opinion usually held that he died in 1327 (see *e.g.* Zunz, Zur Geschichte, p. 410), unless the year 1325 is the date of composition.

2. מסכת עירובין. Fol. 63*b*.
3. מסכת פסחים. Fol. 105*a*.

Foll. 133*a*—135*b* contain קצור פסקי הראש on the same tract. Heading:—

והא לך סדר הלכות הפסח

4. ביצה. Fol. 136*a*.
5. מסכת מועד קטן. Fol. 153*a*.
6. מסכת תעניות. Fol. 184*b*.
7. מסכת מגלה. Fol. 194*a*.
8. מסכת ראש השנה. Fol. 207*a*.
9. מסכת יומא. Fol. 219*a*.

This part begins with יום הכפורים (פרק ח׳), and סדר עבודת יום הכפורים follows on foll. 228*a*—230*b*. At the end:— סדר עבודה בקוצר מלשון א״א זצ״ל תמיד השחר וכו׳.

10. מסכת סוכה. Fol. 231*a*.

Colophon (fol. 252*a*):—

נשלם זה הספר בכתיבתו בארבעה עשר יום לחדש תמוז שנת שמונים וחמש לפרט היצירה בטליטלה בריך יי׳ . . . בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען:

The word בכתיבתו in this colophon would seem to imply that the date of copying is meant.

Foll. 255*a*—265*b* contain a commentary on the Mishnah of שקלים, apparently also by Asher b. Yeḥiel (see Mich. אור החיים, p. 260).

Beginning of commentary:—

פי׳ משמיעין על השקלים ב״ד שולחין בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן · · · · שיביאו קרבנות צבור מתבואה חדשה כדאמרינן בפ׳ בתרא דמגלה

Colophon (fol. 265*b*):—

סליק פ״ח וסליקא לה מסכת שקלים
בטליטלה כ״ב יום לירח שבט שנת קכ״ו
לפרט היצירה השם יזכנו ללמוד וללמד וכו׳

Underneath the above, in fainter ink: מונה.

At the bottom of the page is the following note:—

[זה] הספר תמכור אותו [ב]ס״ו דוקט של זהב ואם לא יתנו תניח אותו לי בארגזי יהודה בר׳ יוסף עלי נב״ת

Fol. 1 is a fragment of מס׳ שבת, foll. 38-9, and fol. 2 a fragment of the same tractate, foll. 49-50.

540.

Or. 1057.—Paper, about 8 in. by 5, consisting of 229 leaves, with 25 to 27 lines to a page. A leaf of text is missing after foll. 94 and 105 respectively. An African Sefardi hand of the fifteenth century.

[פסקי הרא״ש or אשרי] on גיטין and קידושין

1. גיטין. Fol. 2*a*.

At the end (foll. 93-4):—

סדר כתיבת הגט ונתינתו

2. כתובות. Fol. 95*a*.

First extant words:—

דליכא למימ׳ למחר משכים והולך לאומנותו

541.

Add. 27,557.—Paper, about 9⅞ in. by 6¾, consisting of 265 leaves, with 31 lines to a page. Two different Spanish Rabbinic hands, the second beginning with fol. 195*a*. Dated Toledo, A.M. (5)115 (A.D. 1355). The MS. is imperfect at the beginning and the end, and is also largely worm-eaten. Several leaves (especially at the end) are more or less injured, and in a good many others some of the writing has been effaced by damp.

[פסקי הרא״ש or אשרי] on בבא קמא, בבא מציעא, and בבא בתרא.

Prefixed are some תשובות (written in a different hand) by the same author, on which see below.

1. בבא קמא. Fol. 5*a*.

The first leaf is missing. Beginning:—

ומשאו לבתר דנייחי בין אפקרינהו בין לא אפקרינהו

2. בבא מציעא. Fol. 81*a*.

At the end of this tractate (fol. 194*b*) is an additional note (partly damaged) beginning: מה להצד [השוה] · · · שכן הוחזק כפרן.

3. בבא בתרא. Fol. 195*a*.

It breaks off in the middle of the seventh פרק.

Colophon (fol. 80*b*):—

נשלמה ביום ה׳ לחדש טבת בשנת מאה וחמש עשרה לאלף הששי אל התלמיד החשוב ר׳ יהודה וסימן לדבר ויהודה יעלה

A colophon giving the same year and adding the name of place (בטליטלה) is also to be found at the end of בבא מציעא (fol. 194*a*).

Underneath the colophon on fol. 80*b*, in a smaller hand:—

מותר להשהות ספר מונה בתוך ביתו
כזה גם נקרא ישר ולא עולה מדויק כדתו
מכתיבת יד הרא״ש זצ״ל מיסודתו
כי תורת אמת היתה אתו

Fol. 2*a* contains a תשובה of Asher b. Yeḥiel (להרא״ש זצ״ל) on צואת שכיב מרע. See שו״ת הרא״ש (Venice, 1607), p. 135.

On fol. 3*a* a תשובה of the same author, beginning:—

יש לחוש למקרה שמא הלוהו ונגנב מיד מביתו קודם שכתבו בפנקס ···· תשובה יראה דאדם [for האדם] שכותב כל דבריו בפנקס

This is followed by an opinion on שכיב מרע שאמ׳ תנו שטר חוב לפלוני וכו׳, and on פרוסבול.

On fol. 3*b* :—

··· שאלת על תלמיד שביישוהו בדברים ··· ומסרו גופו וממונו למלכות ··· ופטרתו מלכות וחזר ותבע ליטרא זהב ··· שכתב הרמ֗ב֗ מ֗ז֗ל֗ דהמבייש תלמיד חכם שקונסין אותו ליטרא

At the end :—

נאם הכותב אשר בן הר֗י֗ ז֗צ֗ו֗ל֗

See שו֗ת֗ הרא֗ש֗ (Venice, 1607), pp. 31-2.

On fol. 4*a* :—

·· ראיתי באשכנז אשר נהגו היתר על פי חכמי הארץ אשר ··· מפרישין מנכסיהן ·· לצורך בתי מדרשות ·· ומלוים אותו קרוב לשכר ורחוק להספד וכו׳

At the end :—

ובבואי הלום נהגתי בו היתר ··· גם כי ר֗ש֗י֗ אוסר אותו אינו כי אם רבית דרבנן על כן התרתיו במעות של צדקה יען כי ראיתי פה אנשים תוקעין עצמן לדבר הלכה במקום הגדולים ··· ולשונם תדבר גדולות על התלמידים ··· כתבתי השורות הללו לשתק ולחסום פי המרגנים ·· על ·· עדת השם וחתמתי שמי פה

אשר בן הרב ר יחיאל ז֗צ֗ו֗ל֗
דוד הכהן בר משה הכהן ז֗ל֗ה֗ה֗
יששכר בן הרב ר׳ יקותיאל הלוי ז֗צ֗ו֗ל֗

These תשובות are, however, not autograph of Asher b. Yeḥiel, but a copy of original documents made about the same date as the bulk of the MS.

On fol. 4*b* (also signed נאם הכותב אשר בן הרב ר׳ יחיאל ז֗צ֗ו֗ל֗):—

שאלת ראובן לקח בית או שדה וכתב השטר בשם אחד מבניו ···· נשאלתי אם יכול להחזיר השטר בשמו

See *op. cit.*, p. 155.

542.

Add. 27,032.—Vellum, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 170 leaves, with 25 lines to a page. The quires, which are signed with Hebrew letters on the first and the last page, consist of 10 leaves each, foll. 1—70 being numbered א—ז, and foll. 71—170 bearing the enumeration א—י. Nice and rather small Italian Rabbinic writing of the fifteenth century. [ALM. COLL. 138.]

קצור פסקי הרא֗ש֗ on various tractates, the titles being as follows: רמזי יבמות (fol. 2*a*), רמזי כתובות (fol. 15*a*), סימני גיטין (fol. 41*a*), רמזי קידושין (fol. 59*a*), רמזי בבא קמא (fol. 72*a*), רמזי מציעא (fol. 93*a*), סימני בתרא (fol. 129*a*).

Censors (fol. 168*b*) :—

Gio. Domenico Carretto.
Dominico Irosolomitano, 1597.

543.

Harley 7198.—Vellum, about 16 in. by $11\frac{5}{8}$, consisting of 377 leaves. Each page is divided into two columns, with 46 lines to a column. The quires consist mostly of 10 or 8 leaves, but sometimes there are only 6 leaves in a quire. There is a lacuna after fol. 249, and a number of leaves are missing at the end. Many of the lower margins, and also some on the side, have been cut away. The MS. is also damaged in other respects, and several leaves near the end are partly unreadable through stains and other causes. Written in a good Spanish Rabbinic hand. Apparently dated (*vide infra*) A.M. (5)233 (A.D. 1473).

It contains Jacob b. Asher's ארבע טורים, the הלכות דעות out of Maimonides' משנה תורה being inserted after § 244 of part I. The numbering of sections in the four parts differs considerably from the printed editions, and

a comparison should, therefore, be made by students of the subject.

1. טור אורח חיים (with 715 sections). Fol. 1*b*.

The superscription of the הלכות דעות, which begin on fol. 37*b*, col. 2, is as follows:—

ראיתי להעתיק מהלכות דעות מהר״ם במ״ול לפי שהם דברים המישרים דרך אורח חיים בהם דרך הישרה שיבור

At the end of this טור (fol. 109*b*):—

נכתב ספר אשכל כפר   לא יספר הוד חן דודי:
בשנת דברת מצות אמרת   זכרו תורת משה עבדי:

It is likely that the scribe intended the whole numerical value of זכרו (A.M. (5)233) to be taken.

2. טור יורה דעה (with 407 sections). Fol. 110*a*.

3. טור אבן העזר (with 182 sections). Fol. 195*a*.

A small portion is missing at the end of this part. Last extant words (in הלכות סוטה):—

שזינתה מהאיש שקנא לה עליו

4. טור חשן המשפט (with 432 sections). Fol. 250*a*.

This טור breaks off in the middle of § תכ״ו.

Last extant words:—

וצריכין ליתן לו מה ששוה פחות בשביל שאינו יכול לעשות מלאכת ידו

544.

Harley 5716.—Vellum, about 14½ in. by 10¼, consisting of 270 leaves. Each page is divided into two columns, with generally 37 lines to a column. The quires are nearly all of 10 leaves each, but they are neither marked by catchwords nor provided with signatures. Written in a good Spanish Rabbinic hand. Dated (see Harley 5717) A.M. 5235 (A.D. 1475). Foll. 8*a* and 151*a* (title-pages of parts) are elaborately illuminated, and there are also coloured designs at the beginning of paragraphs and the tables of contents.

It contains vol. I. (embracing Parts I. and II.) of Jacob b. Asher's ארבע טורים, preceded by explanations of the abbreviations and the difficult words occurring in the work, and a chapter on הלכות עבדים.

1. טור אורח חיים (with 690 paragraphs in the index, and 699 in the text. Compare printed editions). Fol. 8*a*.

2. טור יורה דעה (with 410 paragraphs in the index, and 409 in the text. Compare printed editions). Fol. 151*a*.

The prefixed portion, which begins on fol. 1*b*, opens as follows:—

יש מלות ושמות מחברים כתובים בספר הזה בראשי תיבות ואין שגורין בפי הכל עתה אפרשם׳

Lower down on the same page:—

פי המלות הקשות שבספר הזה אמר המעתיק ראיתי לכתוב בכל ספר מאלו הארבעה טורים ש״מ שכתבתי המלות הקשות שבכל ספר וספר מה שלא פירש המחבר ז״ל כי היו בעיניו קלות ומבוארות והם קשות להרבה בני אדם כמוני היום

Foll. 4*b* (col. 2) to 7*a* contain a chapter with the heading:—

הלכות עבדים ששכחתי למעלה

Beginning:—

אין עבד עברי נוהג עתה שאינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג

End:—

ואפי׳ אם יאמר אשתעבד בו שמה אין שומעין לו שמא ישדלנו לילך אחריו

Owner's note on fol. 7*a*:—

היום יום ד׳ כ״ה לחדש ניסן הת״נז קניתי הספר היפה הזה בעד ג׳ דוקאטי ה׳ יזכני להגות בו אני

וזרעי וזרע זרעי אכי״ר נאם הצעיר [a]שמשון כהן מודון

On fol. 270*b* is a copy of a letter, headed ובצלאל בן אורי בן חו״ר, and beginning:—

את איגרתך המסולאה מזהב ומפז רב . . . .
קבלתי בהכנסת כלה שעברה עי׳ האיש הנעלה
המפואר והמרומם הרב הגאון כמהר״ה רב צמח

It is dated: מודינה שׁ״ב לפ״ק. There is no signature, but at the end:

(ממודי [prob. for ממורי] ניסא)

Censors (fol. 269*a*):—

1. Giv. Dom. Vistorini, 1610.
2. Fra Luigi da Bologna, 1598.
3. F. Gio. Montifal: Inq^{re} di Modena.
4. Fr. Hippol. 1603.

545.

Harley 5717.—Vellum, about $14\frac{1}{2}$ in. by $10\frac{1}{4}$, consisting of 266 leaves. Columns, number of lines in a column, arrangement of quires, handwriting, and illumination as in the preceding number. Dated A.M. 5235 (A.D. 1475).

It contains vol. II. (embracing parts III. and IV.) of Jacob b. Asher's ארבע טורים, followed by הלכות דעות, a portion of book i. in Maimonides' משנה תורה.

1. טור אבן העזר (containing 178 sections, as in the printed editions). Fol. 2*a*.

2. טור חשן המשפט (containing 432 sections, comp. printed editions). Fol. 79*a*.

3. הלכות דעות of Moses b. Maimon. Fol. 261*b*, col. 2.

Heading:—

וראיתי להעתיק הלכות דעות להר״ם במז״ל שהם
המיישרים ארח החיים

Scribe's colophon (fol. 265*b*):—

אני חיים ברבוט צעיר הלבלרים
כתבתי אלו הארבעה טורים
בעזרת אל אדיר שבאדירים
ברוך הוא הנותן כח ליעפים ״
כתבתים אל הנשא והנעלה
ממשפחה רמה ומעולה
עושה צדקות אין קץ ותכלה
כפיו פורש להחזיק ידי רפים ״
שמו הר׳ יואב עמנואל
לא יכבה נרו מישראל
ויזכה לבנות מקדש ההראל
כי דבריו מתקו מנופת צופים ״
השם למען רחמיו וחסדיו
יזכהו להגות בו זרעו ועבדיו
ולהבין סתריו מצפוניו וסודיו
כי הם יושיעו נשמות וגופים ״
סיומו בפרש׳ וּמלאו בּו אּרבע׳ טּוּרּ׳ אּבן
אם יהיו חטאים כשנים בם לברר וללבן
ובהם תגמול ושכר כל איש וכל בן
ובזכות למודו ביאת הגואל שואפים ״

Underneath the above:—

ראשי תיבות מהפסוק הכתו׳ לעיל עם
טורי כלו בו הפרט מהשנה

A later hand (judging from the handwriting, probably Samson Kohen Modon, to be mentioned presently), wrote on the side of this רל״ה.

On fol. 1*a*:—

קנין הצעיר שמשון כהן מודון יצ״ו
וסי׳ לעבדו שכ״ם אחד

On fol. 265*a* appear the names of the same censors as on fol. 269*a* in Harley 5716.

546.

Add. 27,150.—Vellum, about $13\frac{3}{8}$ in. by $9\frac{1}{4}$, consisting of 274 leaves. Each page is divided into two columns, with 43 lines to a column. Foll. 1—7 form the first quire, one leaf of

[a] A biographical sketch of this former owner is found כרם חמד, ii., p. 113 ff.

which has been cancelled, foll. 8—271 contain quires 2—28, each having 10 leaves with the exception of the 16th quire (foll. 148—51) which has only 4 leaves, and foll. 272—74 are all that was utilized of the 29th quire. Written in a good Italian Rabbinic hand in the year 5252 A.M. (1492 A.D.). This MS. appears to have been copied from Harley 5716 (no. 544). [ALM. COLL., 258.]

It contains parts I. and II. of Jacob b. Asher's ארבע טורים, preceded by explanations of the abbreviations and the difficult words (פי׳ המלות הקשות) and by a chapter on הלכות עבדים, as in Harley 5716. The numbers of sections in the two parts are also the same as in that MS.

טור אורח חיים. Fol. 8*a*.
טור יורה דעה. Fol. 152*a*.

Scribe's colophon (fol. 274*b*):—

ותכל מלאכת עבודת הקדש מלאכת ארבעה טורים את שמותם אכנה הנה בסופו אחת לאחת הטור הראשון הוא הנקרא ארח חיים והטור השני יורה דעה והטור השלישי חשן משפט והטור הרביעי שהוא הטור האחרון הוא הנקרא אבן העזר וכתבתיו וסיימתיו אני הצעיר מרדכי מיסוליאנו יזייא בכמר משה [a]טובי זקן זצל אל האחים הנכבדים והמפוארים כמר רפאל וכמר שמואל וכמר יצחק יצו יורשי כמר דניאל אביהם נע והיתה השלמתו היום יו׳ ג׳ תשעה עשר לירח אלול שנת חמשת אלפים ומאתי׳ ושנים וחמשים לבריאת עולם פה קרפי וה׳ אשר זיכני לכותבו ולשלמו יזכם להגות בו הם וזרעם וזרע זרעם עד סוף כל הדורות אמן · וקבלתי מהם שכר טרחי משלם · וחלקי המחוקק יהיה צפון עם שאר הצדיקים אמן סו ״

Note the unusual order of the טורים in the above colophon. It is also strange that a colophon relating to the whole work should stand at the end of יורה דעה. Anyhow, the scribe appears to have written also parts III. and IV. of the work for the same patrons.

[a] Comp. המזכיר, 1858, p. 88, note 3.

On fol. 1*a*:—

של יורשי המנוח כמ׳ שלמה מקולו׳ ז״ל מספרי הקרחי זצל (קרימונה)

Below this:—

הניע לחלק ··· עזריאל מקולונייא יצו

The entry beginning יורשי המנוח is repeated a little later, with the word קרימונה underneath.

A little lower on the same page:—

שלנו בני קולונייא יצו

Censors (fol. 274*b*):—

1. Dom. Irosolomitano, 1597.
2. Fra Luigi da Bologna, 1597.

There are many erasures.

547.

Add. 27,137.—Vellum, about 7⅝ in. by 5⅞, consisting of 320 leaves. Each page is divided into two columns, with 32 lines to a column. Foll. 1—10 form the first quire, foll. 11—13 appear to be all that was utilized of the second quire, and foll. 14—321 form 39 quires of 8 leaves each, with the exception of foll. 46—51 and 212—17, which are quires of 6 leaves each. Written in a small German Rabbinic hand, dated A.M. (51)20 (A.D. 1360). Fol. 14*a* (beginning of the work) has an elaborate illumination. The first words of paragraphs are accompanied by small ornamental designs; but the spaces intended for illuminating the beginnings of the larger divisions have been mostly left blank. [ALM. COLL., 244.]

Jacob b. Asher's טור חשן המשפט.

Foll. 1*a*—11*b* contain the preface and the index. The latter breaks off abruptly with § של׳ (מקבל שדה לזמן ידוע ומת והניח), but the last paragraph in the text (הרואה את חבירו טובע בנהר) bears the number תכט.

Scribe's colophon (fol. 320*b*):—

אני יהודה בר̄ יוסף עראמא(?) זצ̈ל סיימתי זה הספר ··· [חשן] המשפט יום א׳ פרשה ויחי ···· כ̄ח לספיר׳ העומר שנת עשרים לפרט קטן״ ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה״ וכתבתיהו לר׳ גרשם בכ̈ר יקותיא׳ יצ̈ו להגות בו הוא וזרעו וכו׳

Higher up on the same page are the following lines showing the acrostic יהודה (the scribe's name):—

יופיע כבודו ויזרח ׳ ויפננו אל המזרח ׳ וצדקנו במשפט ״
הודו על ארץ ׳ ושמים יפצחו במרץ ׳ המלך המשפט ״
וירם קרן לעמו ׳ תהלה בפה עמו ׳ צדק ומשפט ״
דובר דבר ומקים ׳ דבר עבדו יקים ׳ ויעמיד במשפט ״
הודו לאל השמים ׳ ויראו עינינו מאויים(?) חשן המשפט״

548.

Add. 26,892.—Paper, about $11\frac{5}{8}$ in. by $8\frac{5}{8}$, consisting of 331 leaves, with 33 lines to a page. German Rabbinic hand of probably the fifteenth century. [ALM. COLL., 1.]

Jacob b. Asher's טור חשן המשפט. The number of paragraphs is 431, the last beginning:—

הרואה את חבירו טובע בנהר

On fol. 2*a*:—

היו׳ יו׳ ה י̈ז זינער שס [apparently A.M. 360] פה ווינזיי׳ קניתי החשן המשפט מן כמ׳ מנחם בן הר׳ קווי מונטייאנ׳ ויוסף מונטייאנ׳ נאם קלונימוס כהן

A little lower on the same page:—

חנני ה׳ קניין כספי מרדכי(?) כהן

Fol. 1*a* contains part of a Latin document recording an award given by arbitrators in a dispute between Peter and John de Cumis (of Cumae in Italy ?) on the one part, and Marinus Georgius Simon on the other, concerning a glass furnace and the profits arising therefrom. The date is March 11, 1456. Italian hand.

The vellum leaf at the end contains (1) a fragment of a Latin grammar, and (2) a fragment of a poem on moral conduct.

549.

Add. 19,973.—Paper, about 12 in. by $8\frac{5}{8}$, consisting of 292 leaves, with 30 lines to a page. A good African Sefardi hand of probably the fifteenth century.

Jacob b. Asher's טור חשן המשפט. The number of paragraphs is 442 (last section הרואה את חבירו טובע בנהר).

550.

Harley 62.—Paper, about $12\frac{1}{8}$ in. by $8\frac{3}{4}$, consisting of 272 leaves, with 35 lines to a page. The MS. is defective at the beginning and the end; and besides a very long gap after fol. 102, a leaf is missing after fol. 198, and several others are wanting after fol. 215. Some of the extant leaves are damaged. African Sefardi hand of probably the fifteenth century.

It contains:—

I. A large fragment of Jacob b. Asher's חשן המשפט in a recension which is generally shorter than and widely different from the known text, and which students of the subject will find to exhibit various points of interest (comp. *e.g.* the beginning of הלכות עדות on fol. 3*a* with the usual text). Fol. 2*a*.

The text begins in the middle of § י̈ד (first leaf mutilated), and breaks off, in the middle of a page, near the beginning of § ר̄נו on fol. 102*b* (last extant words: ומה שטענו עוד לבטלה מפני שאין in the section beginning: ש̈מ שאמ׳ יטול פלו׳ כל נכסיו).

II. The same author's ספר אורח חיים (with 687 sections in the index, at the beginning). Fol. 103*a*.

It ends near the beginning of § 681 (היתה כתובה בסם וכו׳).

Last extant words: ובחסרות ויתרות (catchword: וצריכה).

551.

Or. 2705.—Paper, about 8 in. by 5¾, consisting of 215 leaves, with 25 lines to a page. French Rabbinic writing of the fifteenth century. Fol. 1 was supplied in the seventeenth century.

It contains:—

I. A work (in 38 chapters) on אסור שחיטה, יין נסך והיתר, &c. by Jacob b. Moses of Bagnols. Fol. 2*a*.

It opens with lines (beg. יחידים ונבוני דור סגולות) giving the acrostic יעקב בר משה.

Beginning of introduction:—

תורת ה' תמימה משיבת נפש פתי מחכימה

II. A treatise (in 8 chapters) by the same author, entitled עזרת נשים (so in the introductory lines, fol. 111*b*). Fol. 111*a*.

Beginning of the first chapter:—

השער הראשון יתבארו בו עניני הקדושין בקצרה במה ראוי לקדש ואיך יקדש

In the form of the גט, on fol. 145*a*, the date Tammuz, A.M. 5121 (A.D. 1361) is given, this being the period in which the author flourished. Other dates of about the same time occur on fol. 145, &c.

On fol. 155*a*:—

וזה לך נסח הגט חליצה מדויק עשינו אני וזקני שלון שנת קכב ואחר כן כמה פעמים באוינוין וטרשקו חלצו החולצים ממנו לפנינו

III. A number of smaller pieces by the same author, composed A.D. 1357. Fol. 197*a*.

The first piece is a kind of philosophico-religious contemplation in rhyme, entitled יסוד ההשגחה. Beginning:—

אמר יעקב בר' משה דבנויולש ' אברך את יי' אשר יעצני' בדרך אמת הנחני' ואומן הנהגתו למציאות בקצת הורני'

Among the other subjects treated are (1) סבת הארכת ימי הקדמונים, (2) prayer (beg. אמר אפלטון אין ראוי למשכיל ששיש על התפלה לבורא, (3) היתר שבועה.

The author mentions various authorities, both of early and later times. On fol. 92*a* the author quotes his grandfather, David d'Estelle (הרב זקני ר' דוד כוכביי ז"ל). Various names of localities also occur.

For a fuller account of the works contained in this MS., and of the authorities and places mentioned in it, see A. Neubauer, Revue des Études Juives, ix., pp. 51—58; Hist. Litt. de la France, xxxi., pp. 657—660.

On fol. 73*a*, the name אברהם is marked off in the initial letters of consecutive words. It was probably the scribe's name.

Fol. 215 is a fragment from another work on שחיטה in questions and answers.

First extant words: ואחכ נשמט הגרגרת.

Last extant words: בסכין פגומה · · · שחיט.

ר' יעקב בר' יקר is mentioned on the second page as the authority for a תשובה.

552.

Add. 27,299.—Paper, about 7¾ in. by 5⅝, consisting of 154 leaves, with 19 lines to a page from fol. 5*a* onwards. Spanish Rabbinic writing of the fifteenth century. Fol. 1 is a recent addition, the original first leaf of the MS. having been lost. The last leaf is damaged.

צרור הכסף, a juridical work treating on monetary transactions, by Ḥayyīm b. Samuel of Tudela. See אור החיים, p. 413; Monatsschrift für Gesch. u. Wiss. des Judenthums, ii., 286, 287 (where a Tischendorf MS. of the same work is described).

The treatise is divided into five דרכים, each of these being subdivided into שערים, and each of the latter consisting of a number of paragraphs.

Beginning (modern copy [כיטמנעטהיילט

[דורך ד׳ א׳ יעלינק] from the "Monatsschrift" referred to above):—

אברך את ד׳ אשר יעצנו (יעצני for) ···· ללכת אחרי החכמים קציני ורבותי ··· מה יעשה מי שחללי לבו סתומים ואטומים. אם לא שיבקש רחמים מבעל הרחמים. כמוני היום חיים בר׳ שמואל ז״ל בן דוד מעיר תוטילה וכו׳

At the end (fol. 154*b*) are the following lines:—

האל נותן כח ׳ ולאין אונים עצמה ירבה ׳
אל הסופר תן מנוח ׳ רבו ציריו מני ארבה ׳
זכני תורה הרבה ׳ נר ייי׳ טרם יכבה ׳
אל חילך אתחננה ׳ עזר אלי עבדך תנה ׳
נפשו בגלות נענה ׳ ועל רחמיך נשענה ׳
נלה צפונה נצפנה ׳ אליו ומעשיו כוננה ׳

Then comes the mutilated colophon:—

זה הספר ׳ נותן אמרי שפר ׳ כאיל ועופר ׳ לאשכל הכופר ׳ אשר נצניו נתנו ריח ׳ רוקח מעשה רוקח ׳ נחמד להשכיל ותאוה לעינים ׳ כאיל תערוג על אפיקי מים ׳ הותיק בתורה ובגמילות חסדים ׳ גדול ליהודים ׳ רצוי לרוב אחיו ׳ רבו מארבה שבחיו ׳ כג״ק מה״ר משה יצו׳ בה״ר יהודה נ״ע והיתה השלמתו על ידי ···· והוא ששי לירח אדר הנהדר ···· וארבעין וארבע ····

553.

Or. 4607.—Paper, about 8 in. by $6\frac{1}{4}$, consisting of 193 leaves. There are 19 to 23 lines to a page. The last three pages have two columns each. Written in a rather bold German Rabbinic hand. Dated A.M. (5)300 (A.D. 1540).

A recension of the מנהגים of מהר״יל (Jacob Levi Molin), apparently compiled later, and perhaps independently of the מהר״יל of Solomon of St. Goar. The latter uses throughout the abbreviation מהרי״סל, whilst in the present compilation מהר״יל is uniformly employed. מהר״אק (Abraham Klausner) is but rarely mentioned in this work, but מהר״ש (Shalom of Austria) is introduced constantly, as in the printed text. A number of passages have been taken מכתב יד מהר״יל.

The present collection consists of the following parts:—

הלכות פסח†, fol. 3*a* (beginning: דרש מהר״ש מי האיש החפץ חיים וגו׳ נצור לשונך מרע׳ וכ״ש המלשין על בר ישראל ומוסר אותו בידי גוים שאין לו חלק לעולם הבא); דין ספירת העומר, fol. 60*b*; הלכות שבועות, fol. 61*b*; הלכות יום טוב, fol. 62*b*; הלכות חול המועד, fol. 76*a*; הלכות תשעה באב, fol. 80*b*; הלכות שבת, fol. 86*b*; ענייני תפילה, fol. 98*b*; ענייני סעודה, fol. 108*b*; דיני ציצית, fol. 109*b*; דיני תפילין, fol. 110*a*; דיני מזוזה, fol. 111*a*; הלכות שמחות, fol. 113*a*; הלכות נישואין, fol. 119*b*; דיני הגט, fol. 125*a*; הלכות ראש השנה, fol. 133*b*; הלכות תענית, fol. 137*b* (this section being placed in the middle of הלכות ראש השנה); on יום כפור, fol. 160*a*; הלכות סוכות, fol. 175*a*; הלכות חנוכה, fol. 188*a*; הלכות ארבע פרשיות, fol. 189*b*; הלכות פורים, fol. 190*b*.

There are frequently rhymes at the beginning of sections. Thus on fol. 61*b*:—

בשם אל למושעות : אתחיל הלכות שבועות :

At the end: סליק ספר המהר״יל.

Scribe's colophon (fol. 193*b*, col. 2):—

אני הסופר קלונימס ב״ר יצחק שליט כתבתי זה הספר מהר״יל בעיר הערבורט וסימתי יום ב׳ ג׳ שבט שנת ש׳ לפרט קטן

On fol. 1*b* are notices of two deaths (A.D. 1653 and 1655), the burials having taken place בבית הקברות של הרי בעריג and חוץ לעיר רדיטיקום סמוך לה על הניקון בעריג.

554.

Add. 27,147.—Paper, about $7\frac{3}{4}$ in. by 5, consisting of 73 leaves. The number of lines to a page varies from 22 to 29. Written in several Italian cursive hands of the eighteenth century. [ALM. COLL., 255.]

† Including a number of subjects treated under sub-headings, such as ביעור חמץ, מי מצות, &c. Some of the other principal headings also include sub-headings.

It contains:—

I. הלכות שחיטה and הלכות בדיקה of Jacob Weil, accompanied by the הגהות of Ṣĕbhī b. Yiṣḥāḳ Ya‘akōbh; copied from one of the printed editions. The title הגהות של מהר״י וייל is erroneous.

הלכות שחיטה (followed by Ṣĕbhī's eleven prescriptions לעצור דם המילה). Fol. 6*b*.

הלכות בדיקה. Fol. 20*a*.

II. שבעים טרפיות שמנה הרמבם זלה״ה (arranged under headings of members of the body, beginning with ראש). Fol. 54*b*.

III. העתק מספר שבט מוסר פרק לו׳. The 36th chapter of Shébheṭ Mūsār by Elijah Kohen b. Solomon Abraham; copied from one of the printed editions. Fol. 56*b*.

IV. העתק מספר זכרון פרק א׳ בשיעור פגימת הסכין שפוסלת את השחיטה. Fol. 65*b*.

The first chapter of the Séfer Zikkārōn is followed by the beginning of the second chapter (בענין הזהירות והזריזות בבדיקת הסכין), ending abruptly with line 1 of fol. 73*a*.

Beginning:—

אחר שבזכרון הקודם התעסקנו בביאור הלכות בגדים ראינו חובה עלינו לספר סמוך לו הקלת תקלות חמורות שבעו״ה נתפשתו (*sic*) בכמה מקומות בענין שחיטה ומאכלות אסורות

At the beginning (occupying foll. 1*a*—6*a*) are three certificates of fitness to act as שוחט given in 1757 A.D. to יהודה חיים בכמהר״ר יצחק מרדכי בן שמעון חיים of ציטדליה by (1) שבתי רוקקה צורף זלה״ה שוחט ובודק ק״ק וירונה, (2) מנחם בן יצחק נווירדה (ר״מ דק״ק וירונה), and (3) יעקב פכא(?) בן אברהם ישראל and יצחק בן מנחם ממודונה [החותמים פה פאדובה].

Yehūdah Ḥayyīm, on whose behalf the certificates were written, may have been the copyist of the four texts contained in the MS.

555.

Add. 27,016.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 77 leaves. Mostly 25 or 26 lines to a page. An Ashkenazi cursive hand, but apparently influenced by the Italian style of writing. Dated A.M. (5)314 (A.D. 1554).
[Alm. Coll., part of no. 125].

מנהגים relating to the ritual for the fasts and festivals as used in Germany. The writer distinguishes several times between the Minhāg that was in vogue ברוב אשכנז and local deviations from it (so *e.g.* foll. 13*b*, 19*b*).

The נימוסי מהר״רי סג״ל mentioned on fol. 2*b* appear to be the מנהגים of מהרי״ל, and the same authority seems to be referred to as מהר״ר יעקב several times in the additional notes, *e.g.* foll. 16*a*, 26*a*. On fol. 42*a* נכוקי מהר״ת (?)סג״ל are mentioned.

Beginning of the work:—

ניסן לעולם ר״ח רק יום אחר

End:—

שהוא מעין ספר תורה ראשונה שקראו וזאת הברכה שמדברת בפטירת משה רבינו עליו השלום

Colophon (fol. 75*a*):—

נשלמו זה (*sic*) המנהגים בחודש כט תמוז (read: ביום כט בחדש תמוז) שיד במזל טוב אמן

The table of contents (foll. 75*b*—77*a*) is imperfect at the end.

556.

Add. 26,991.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 294 leaves, with 27 to 43 lines to a page. Written in different Italian cursive hands of the seventeenth century, the scribe of the greater portion being Solomon Portaleone (*vide infra*).
[Alm. Coll., 102.]

It contains:—

I. כללי מדות אהרן לבית אבן חיים בקוצר ע״י שמואל בן ר׳ אלישע משער אריה ז״ל *i.e.* an abridgment of Aaron ibn Ḥayyīm's מדות אהרן by Samuel b. Elisha Portaleone. Fol. 1*a*.

Blanks are left after most of the י״ג מדות.

After the title already given, the scribe of this part (who may possibly have been Samuel Portaleone himself) adds:—

עם קצת הערות ותיקוני לשונות משלי

Preceding this treatise is a short note on the ק״ו headed:—

לדעת מהר״רש אלבאלאנסי בדיני הק״ו דרך כלל

On fol. 19*a* is a piece on the last of the 13 מדות beginning:—

והנה הוסיף עוד התנא דספרנו ביאור אחר ואמר כתוב א׳ אומר וכבא משה אל אהל מועד

Fol. 19*b* contains a Ḳabbalistic note beginning בוצינא דקרדינותא.

II. A part (fitly designated as part III., see Add. 27,134; Cat. no. 483) of Abraham del Vecchio's תקוני הרי״ף, containing the following treatises:—

- בבא קמא. Fol. 20*a*.
- בבא מציעא. Fol. 75*a*.
- בבא בתרא. Fol. 180*a*.
- סנהדרין. Fol. 231*a*.
- מכות. Fol. 245*a*.

These five are in the handwriting of Solomon Portaleone.

On שבועות (in a different hand). Fol. 265*a*.

Foll. 164*a*—179*a* contain additional explanations (in a different hand) on הלכה דשיירא [a] דקמא דף מ״ה, and on various passages in שבועות.

[a] As the editions of Alfasi are not uniform, the given folio in which the הלכה דשיירא occurs refers of course only to the special edition used by the annotator. The Sulzbach edition of 1762—66 agrees with this order.

The title given to the תקונים on fol. 20*a* is:

חידושי מהרפ״ש [?מהרר״ש] דאלויקייוו זצ״ל

If the ש at the end of these ראשי תיבות is to be read שמואל, this would be a fresh authority in favour of Moses Zakkuth's statement (see references under Add. 26,990, no. in Cat. 481).

On the margin of foll. 20, 22, and 23*a* notes from תומת ישרים (דרך תמים) were copied out by a different hand (see the printed text, Venice, 1622).

Owner's note (fol. 20*a*):—

שלי שמואל משער אריה והם כתב יד החכם ר׳ שלמה אחי זלה״ה

The title [חידושי וכו׳] quoted above from the same page was probably also written by Samuel Portaleone, though the writing looks slightly different.

On fol. 264*b* is another owner's note (written twice) in Hebrew in the Roman character. The following is a transliteration into the Hebrew character:—

אלה התקונים הם שלי שמואל רבינו(?) וקניתים מרבי שלמה פואה בשביל מאה ליטרין מטבע רענגיו שהם שלשים ושלוש ליטרין וששה סלדי ושמנה דינרי וכל הלק והלק תם ונשלם שבח לאל B.N.

The transcription into the Roman character begins as follows:—

"Elo aticunìm em seli Semuèl Rabenu uecanidim mirobi selomo foà bisuil mea litrin," &c.

557.

Add. 27,212.—Paper, about $11\frac{5}{8}$ in. by $4\frac{1}{8}$, consisting of 8 leaves measuring about $11\frac{3}{8}$ in. by 4. Written in a cursive Italian hand of the seventeenth century.

It contains two series of פסקים, or ritual decisions, on the tractate ביצה.

The first series consists of 40 short paragraphs, beginning :—

ביצה שנולדה ב״ט שחל להיות אחר השבת מתרנגולת
העומדת לאכילה

The second series (fol. 3*a* ff.) has 113 short paragraphs, the first being :—

מת ב״ט ראשון יתעסקו בו עממין אבל אם מת בשבת
או ביום הכפורי׳ לא יתעסקו בו עממין

558.

Add. 26,940.—Paper, about $8\frac{7}{8}$ in. by $6\frac{5}{8}$, consisting of 44 leaves, with 36 to 40 lines to a page. Italian cursive writing, dated A.M. 5538 (A.D. 1778). [ALM. COLL., 48.]

It contains :—

I. תקון סופרים, a tract based on a decision found in דבר שמואל of Samuel Aboab b. Abraham. Fol. 2*a*.

Provision is made in this tract for the enclosure of a dead body within wooden boards in such a manner as not to necessitate the departure of the priests from the house.

The heading is as follows :—

תיקון סופרים אשר איזן חיקר ותיקן האשל הגדול · ·
כמהרר שמואל אבוהב זצוקל רמ״ · · · דאתרא הדין
לאפרושי איסורא דאורייתא בטומאת אהל כהני ה׳
בעיר הזאת ויניציאה הבירה ותנא דמסייע ליה הרב
דגדול הדיין המצויין ושליחא דרחמנא מעהק ירושלים
תובב כמהרר אברהם יצחקי זצוקל הוסיף נופך משלו
· · · וקיום דבריהם הנאמרים באמת · · הוציאו מן הכח
אל הפועל מע׳ רבני ויניציאה ירה״ בשנת ה׳ יברך את
עמו בשלום (A.D. 1734)

On fol. 3*b* is a הסכמה of Jacob Aboab (בלשון לעז · · · מכתב ידו); then follow two תשובות on the same subject by Moses Zakkuth. The signature of יוסף בן מיכאל ראוינה is found at the end of a decision on fol. 6*a*. On the same page begins a decision headed :—

פסק מהר״ר אברהם יצחקי בענין טומאת מת

Fol. 17 contains הסכמות (from מע׳ רבני הישיבה הכללית of Venice, on the recto ; and from אנשי הוועד קטן on the verso, and continued on fol. 18*a*), the first being signed by Samuel b. Rafael of Fez, Joseph b. Samuel Aboab, Solomon b. Moses Levi Minz, Solomon b. David אלטאראס, Isaac b. Asher Pacifico, Solomon Zalman (זלמן) b. Meir מלבוב (שלמה זלמן פולאקו in the second document), and Nissim b. Moses hak-Kohen.

The הסכמה was—as is shown on fol. 18*a*—issued to be voted upon in the community, with the result that there were 28 in favour of the order, and 17 against it.† The names affixed to the voting circular are Isaac בורדולאן, Isaac b. David 'Uzziel, Isaac Levi del Banko, Aaron Kohen b. Jacob. These apparently constituted the אנשי הוועד קטן.

On fol. 18*b* begins a תשובה of Isaac Pacifico deciding in favour of employing a Gentile to place a dead body on the Sabbath day in the coffin referred to.

II. בנין נערים, being a refutation of the preceding work by Jacob Bellilos. Fol. 22*b*. The date is נחלתו (A.D. 1734).

III. סתירת זקנים, a reply to the work named under II., by Isaac Pacifico, one of the signatories of the הסכמות mentioned under no. I. The date of composition is the same as that of nos. I. and II. Isaac Pacifico was probably also the compiler of no. I.

At the end :—

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם היום יום א׳ ט׳
ימים לחדש אדר שנת התקלח לפ״בי

According to המזכיר, iv., p. 100, no other copy of these tracts is known to exist.

559.

Add. 27,081.—Paper, about 6 in. by $4\frac{1}{2}$, consisting of 231 leaves, with 14 to 18 lines to

---

† נשארה הפארט׳ עם כ״ח הן וי״ז לאו

a full page. Italian cursive hand of the eighteenth century. [ALM. COLL., 187.]

ליקוטים של מהרר סונינו זלהה. These collectanea open with a few remarks on הלכות הנהגת אדם בבקר, &c. On fol. 2*b* begins the first part entitled ס׳ דרך המלך which opens with הלכות ציצית and ends with ה׳ אבלות; the second part, אבן העזר, commences on fol. 159*b*, and the third, חושן משפט, on fol. 165*a*. These sections are followed (fol. 182*a* *sqq.*) by כללים, סגולות (containing short extracts on diverse subjects, explanations of words), &c.

The compiler (perhaps named after the Italian village Sonnino) flourished during the latter part of the seventeenth and the earlier years of the eighteenth century. He quotes various contemporary writers, besides older authorities. The מהריל referred to on foll. 106*a*, 149*a*, &c., is not Jacob Levi Molin, but a contemporary of the compiler (so *e.g.* on fol. 149*a*: והורה כמהרר מהריל נרו). On foll. 208*a*—210*a* is a short account of the siege of רייו, first by the French A.D. 1702, and afterwards by the Germans A.D. 1706.

560.

Add. 26,943.—Paper, about $9\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{3}{4}$, consisting of 49 leaves, with 23 to 24 lines to a page. Oriental Rabbinic writing of probably the latter part of the eighteenth century. [ALM. COLL., 52.]

A decision (פסק) on a question connected with the rules relating to עירוב, by a Rabbi who travelled in the capacity of שליח צפת.

Beginning:—

לעיני כל ישראל מודעת זאת בכל הארץ היותי נחפז ללכת · · · בשליחות עיר קדשנו צפת · · · ויהי איש אחד מן הרמתים ויעירני כאיש אשר יעור משנתו · · · והגם כי הרב השואל הי׳ לא יבצר ממנו מזמה · · · עכ״ז מרוב ענותנותיה דמר רצה לעמוד על דעתי הקצרה

In the author's signatures on foll. 44*b*, 49*a*, the name רפאל alone has been recognized.

Over the signature on fol. 44*b* in the author's handwriting:—

זהו מה שעלתה מצודתי החלושה הלא כה דברי צעיר המשתלח את אחי אנכי מבקש וכל בהן חיי רוחי שליח ומורשה עהק צפת תובבא הדל באלפי והקטן במשפחתי משפחת הזרחי מקוה רחצני צורי ומבטיחי מבטן גוחי והוא

Then the signature in the form of a ṭughra.

A similar shorter entry is found over the signature on fol. 49*a*.

Foll. 45*a*—49*a* contain additional remarks on עירוב, beginning:—

יאמר נא ישראל על הנדון הלז כבר נשאלתי זה ימים לא כביר והשבתי עליו קונטרים ארוך · · · ועתה אוסיף ידי שנית

Many important authorities are quoted, ranging from early times down to the eighteenth century.

561.

Add. 27,100.—Paper, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 17 leaves, with 22 lines to a full page. Italian cursive hand of the eighteenth century. [ALM. COLL., 206.]

צורר ומורה, a compendium of the rules relating to טרפה, by Joshua Segre.[a]

Complete title (fol. 1*a*):—

צור״ר ומו״רה כולל כל מיני טרפיות, בבהמה והעוף, וקבצתים מכל הארש״ות, בסדר נאות, ולשון צח מאנכי (*sic*) איש צעיר יהושע סגרי איש קזאלי הדר בסקנדיאנו זה שישים שנה

In his preface, entitled קד״מת ע״דן, he says:—

זה שמו אשר יקרא צור״ר קושר כל הדינים יחד כנפש צרורה ומו״רה למורה איך ידין

[a] On the author see Add. 26,951 (next number, note [a]).

At the beginning of the preface he refers to a work of his on שחיטה ובדיקה with the title שר הטבחים.

He concludes with a kind of epilogue beginning (fol. 16*a*):—

וידבר יהושע, יותר משבעים שנה, הייתי מורה הוראות לרבים ומעולם חזרתי על כל דבר ודבר, עד עמדי על האמת והצדק

On fol. 1*b* are some lines, headed: המורה לצדקה, and beginning: אחי חומר האיסור תורה הלאה.

Similarly on fol. 17*a*, lines headed: שמעו נא המורים, and beginning: אלון מורה בגריזים עיבל שמה.

562.

Add. 26,951.—Paper, about 11¼ in. by 7⅜, consisting of 33 leaves, with 50—53 lines to a full page. Italian cursive hand of the eighteenth century; apparently autograph. [ALM. COLL., 61.]

לקט שכחה, consisting of short notes on the Pentateuch, the Mishnah, and halakhik works, by Joshua Segre.[a]

The full title is:—

לקט שכחה חידושי תורה ומשנה וחידושי דינים את״ו ויד והנהות מעבר יבק אשר עשאתם בלומדו אותם איש צעיר יהושע סגרי

Beginning:—

הקדמה · וידבר יהושע בימי חרפי מקדמוני כאשר הייתי מלמד דעת אל השורש

563.

Or. 4116.—Paper, about 6⅝ in. by 4½, consisting of 44 leaves, with mostly 28 lines to a page. Written in a rather small Yemenite Rabbinic hand. Dated A.M. (5)605 (A.D. 1845).

ספר מקור חיים, containing the laws of שחיטה and טרפות: a compilation of Yaḥya b. Ya'ḳūb Ṣāliḥ based on the זבח תודה of Yaḥyah b. Joseph Ṣāliḥ.† It was printed at Aden in 1893 (see J. Q. R., xiv., pp. 752–57).

The title-page (fol. 1*a*), which states that these rules are כפי מנהג קק״ צנעא, ends with the name of the scribe:—

הצעיר העוסק במלאכת שמים יוסף בן לאא דוד מנזלי יצ״ו

The date is given at the end of some verses on fol. 1*b* (headed: אל עין הקורא, and beginning: הני תלמידי יקרי):—

שנת כל הכתוב לחיים בירושלים לפ״ק

In the preface (fol. 2), the author of the זבח תודה (מהר״יץ) is also called חיים (חיים = יחיא), this circumstance being one of the reasons for the title מקור חיים being given to this compilation (לפי שכל הליקוטים שלקטתי ואספתי מקורם מספר ז״ת שחיבר מהר״ר יחיא הנק׳ נ״ב חיים וזהו מקור חיים)

In the same הקדמה, the work שערי קדושה, a compendium of זבח תודה made by Yaḥya b. Joseph himself, is also mentioned.

Beginning of the work (fol. 3*a*):—

הכל שוחטין לכתחלה אפי׳ נשים יכולות לשחוט לעצמן

On fol. 44*a* is a certificate of proficiency in שחיטה granted to סאלם ן׳ יחיא, A.Gr. 2174 (A.D. 1863).

At the bottom of fol. 1*b* is written in a small hand:—

פי דול(?) חיים ן׳ כ״ו יוסף קרח יצ״ו

There is also a copy of this work in the Bodleian Library (Neub. Cat., no. 2370).

[a] On the author see De Rossi's Dictionary of Hebrew authors, under Segre. He is not the same as Joshuah Benzion Segre, who was a member of Paris Synhedrinum (see המזכיר, 1861, p. 121; also the preceding number).

† Yaḥya b. Joseph Ṣāliḥ was also the author of the commentary (entitled עץ חיים) of the Yemenite Prayer Book, published at Jerusalem, 1894—8; see also J.Q.R., April, 1902, p. 602 *sqq*.

564.

Add. 27,083.—Paper, about $7\frac{5}{8}$ in. by $5\frac{1}{8}$, consisting of 40 leaves, with 15 or 16 lines to a page. Italian cursive writing of the eighteenth century. [Alm. Coll., 189.]

I. הלכות היתר ואסור [בקיצור], containing a brief summary of the rules relating to meat forbidden on account of some defect in the animal. The running title is דיני איסור והיתר בקיצור. Fol. 2*a*.

Beginning :—

שמונה מיני טרפות הן וסימנם דֿן חנֿק נפֿש וכו׳

II. סדר הניקור. Fol. 25*a*.

Beginning :—

בראש צריך להסיר קרום המוח

III. Three certificates for the office of שוחט ובודק. Fol. 26*a*.

The first two are signed by ישראל בנימן בן ישעידו באסאן, and are dated Reggio יֿט למֿטמונים A.M. 5529 and נ׳ מנחם, 5539 respectively (A.D. 1769 and 1778). The person in whose favour they are witten is מאיר אלמנסי, the second being an additional certificate for special proficiency in בדיקה. The third certificate, which is made out in favour of מאיר יצחק אלמנסי, is signed by יהודה בן ישראל ברכיה פונטאנילה, and is dated סקנדיאנו, 15th of מנחם, A.M. 5539 (A.D. 1778).

IV. הלכות שחיטה. Fol. 29*b*.

Beginning :—

הרוצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף צריך לשחטן

The name מאיר יצחק אלמנסי צקאנדיהנו occurs on fol. 1*a* as that of a former owner.

D. RESPONSA.

565.

Add. 27,181.—Paper, about $8\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 50 leaves, with generally 40 lines to a page. The Hebrew enumeration of leaves comprises נח—ט, showing that foll. א—ח are missing. The MS. is also defective at the end. German hand of the fifteenth century. [Alm. Coll., 291.]

A large fragment of the תשובת הגאונים.

First extant words :—

כן אין מתחייב אלא שבועת היסת וכן שמעי׳
נמי אינו חייב שבועת התורה כדין אפיטרופא

The first question (marked עֿא) is :—

ושאלת ראובן יש לו כרם סמוך לרשות הרבים
והכנים מדרך רשות הרבים לכרם זה מקצת וכו׳

Comp. Responsa of Isaac Alfasi (שו״ת הרי״ף), no. 280.

After no. קי״ב (fol. 5*b*) is the following :—

סליקו להו תשובות שאלות של גאון ר׳ יצחק
ז״ל · והרב ר׳ יהודה בר׳ ברזילאי ז״ל חבר ספר
הדין† שלו לה׳ שערים ובא לידי משער הראשון
עד הלכות שטרות והעתקתי ממנו מה שהיה צריך
לי וזהו מה שהעתקתי :

ונשאל הגאון ר׳ יצחק ז״ל

וששאלת מה בין משנת ר׳ עקיבא ומשנתינו אין
בניהן (*sic*) אלא גיסו שאינו ראוי ליורשו וכו׳

† See אור החיים, p. 450. Comp. also Halberstam's Preface to Barzilai's ספר השטרות, ed. מקיצי נרדמים (1898).

Here a new enumeration begins, and at the end of no. י (fol. 7*a*) :—

כל אילו עשר תשובות מן הגאון ר׳ יצחק ז״ל

No. יא begins :—

כתב רבי׳ האיי ז״ל · סומא בשתי עיניו כשר לדין

The responses that follow are by various Geonim.

After no. פ״ה (fol. 24*a*) the scribe wrote :—

אלו פ״ה תשובות העתקתי מחבור הרב [*i.e.* ר׳ יהודה בר׳ ברזילאי] משער הראשון · המקום יזכני שיבא לידי כל החיבור לדשן כל עצמותי ולהתדהן בו אמן אמן אמן ״

The last extant question (קצח) is :—

ושאל על לאה שהיה לה שטר משכונה

Last extant words :—

תבעה לאה את שמעו׳ אותו ממון והוציאה אלו השטרות שכתו׳

The vellum fly-leaves (one at the beginning and one at the end) are parts of a Spanish calendar of the fourteenth or fifteenth century.

Censor (fol. 50*b*): Dominico Irosolomitano.

566.

Add. 26,977.—Paper, about $8\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 151 leaves, with 29 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth century. [Alm. Coll., 88.]

It contains :—

I. Four responses (ע׳—ע״ג) of Jacob Be-Rab, the elder. Fol. 2*a*.

Heading :—

מצאתי שאלות ותשובות אלו בקובץ מוהר״י בירב ז״ל והמועתקות כאן לא באו אל הדפוס

The first שאלה begins :—

מעשה באמבנטי שנעשה למקוה מים

The second response (on ס״ת שנמצא פסול מה דינו אם מוציאין ס״ת אחר וחוזרים מתחלת הפרשה (כדעת הרשבא וזולתו או כדעת הרמבם) is addressed to החכם המעולה כהר שלמה פוני יצו.

II. A decision, without an author's name, beginning :—

נדרשתי להשיב דברי הרב הנכונים הם בראובן שנשבע לאשתו שלא ישא אשה אחרת עליה ומת אחיו בלא בנים ונפלה אשתו לפניו ליבום וכו׳ Fol. 8*a*.

Mentioned are Maimonides, Asher b. Yeḥiel, Solomon ibn Adereth, and others.

III. שאלות ותשובות מהר״יף ז״ל. Fol. 14*a*.

The index at the beginning goes only as far as צ״ד, but the text has 321 responses.

The first number begins :—

ראובן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים, and the last opens with the words: ומה ששאלת לענין קיבת נכרי. Compare the printed text of Alfasi's responses.

IV. שאלות ותשובות מרבינו האיי ומן הגאונים ז״ל בס״ד. Fol. 73*a*.

The number of responses is 199, and among the responding authorities, besides Hai Gaon, are Sharira Gaon, Saadyah, Isaac ibn Ghayāth, Mār Sar Shalom, and הרב ברניליוני.

V. A similar collection headed :—

ועוד שאלות ותשובות מרבינו האיי ומן הגאונים ז״ל. Fol. 108*a*.

There are 125 responses in this portion. Tables of contents precede nos. III.—V.

With the last two numbers compare the contents of the printed responses of the Geonim.

VI. שאלות ר״י כמריוש, *i.e.* the responses obtained by Jacob hal-Levi כמריוש by dream inspiration (שאלות חלום). Fol. 144*a*.

Compare Or. 1083, א (Cat. no. 569); and see אור החיים, pp. 492-3, and המזכיר iv. 124.

At the end:—

נשלמו שאלות מפסקי הלכות ששאל החכם ר׳ יעקב בר לוי זכרונו לברכה

567.

Or. 5519. — Two paper leaves, now under glass, containing autograph responses of Moses Maimonides. [Cairo Genizah.]

A. A leaf, measuring about 7⅞ in. by 5½. The question occupies the first nine lines; and the autograph response the last seven lines, with the heading: אלגׄואב, and the signature: וכתב משה.

This response relates to a business transaction. After the transference of a piece of material (קטעה ביאץ) from one person to another, the buyer declined to pay the outstanding portion of the price. The question is whether the sale is under these circumstances valid or not. The answer is that if a defect has been discovered in the material, the buyer should be made to swear that he had not known of it, and that he had not used the article after he became aware of it. The article is then to be returned to the seller.

B. A leaf, measuring about 9⅝ in. by 6½. The fourteen upper lines contain the question; and the last three lines the autograph responses, with אלגׄואב as a heading and וכתב משה as signature.

This response relates to the case of a teacher who had sworn not to give instruction to the little daughters of a certain man. The teacher subsequently repented of having uttered the oath. Is he to be allowed to resume the instruction? The answer is that he should declare his change of mind in the presence of three Israelites, and then resume the teaching.

For the full text and a summary of these responses see the "Jewish Quarterly Review" for July, 1899, pp. 533—539. A photographic facsimile of B. faces p. 533.

568.

Or. 5520.—Five consecutive paper leaves, now under glass, about 8⅝ in. by 7½, with 25 lines to a full page. Foll. 1–2 (wrongly paged 7—10) are marked A., and to foll. 3—5 the mark B. has been given. All the leaves are mutilated at the left-hand upper corner, and the first four also (more or less) in the middle of the right side of the sheet. An Eastern Rabbinic hand, apparently of the fourteenth century. [Cairo Genizah.]

Fragments of a volume which contained a collection of responses by Moses Maimonides in the original Arabic. The extant ten responses are numbered מב–לג. Nos. לז and לח do not exist in a Hebrew translation. The other eight responses are found in the Hebrew version of Mordecai Tama. The copyist has made a number of mistakes, and he has also occasionally omitted words and sentences without leaving a blank.

For the full text of these responses, and a summary of their contents, see the "Jewish Quarterly Review" for July, 1899, pp. 533—550. Compare D. Simonsen, the same Review, Oct. 1899, pp. 134—138.

569.

Or. 1083.—Paper, about 8 in. by 5¾, consisting of 63 leaves. The number of lines to a page varies considerably, but the greater portion has 28 to 33. Different Rabbinic and cursive hands, mostly of the fifteenth century.

A collection of small works and extracts. The titles given on fol. 2*a* (in a Meghrebi

hand of apparently the seventeenth century) are as follows :—

א׳ שאלות ותשובות [ממריוש of Jacob hal-Levi] עפ״י שׂ״ח (שאלות חלום *i.e.*)

ב׳ שו״ת הרשבא

ג׳ אגרת הרא״ו ז׳ הרמבם

ד׳ תקנות רגמה (רבינו גרשון מאור הגולה) וצואות ר״י החסיד

ה׳ ס׳ [סדר] הגעלה

ו׳ ס׳ [סדר] ניקור לרשי

ז׳ מרדכי׳ נכתב בש׳ רג׳ לאלף הששי

ח׳ קצת שו״ת

After the above :—

אני הצעיר יוסף ערוד(?) נ״י מכרתי למ״ר שלמה מאני יצ״(?)

No. 1 (fol. 4*a*) begins :—

שאלתי על הנשים שמברכות בלולב

Compare the contents of א with Add. 26,977, VI. (Cat. no. 566).

At the end of this part :—

נשלמו השאלות עפ׳ שאלות חלום

After the תשובות of Solomon ben Adereth (no. 2, beginning fol. 16*a*) is a response of Mordecai b. Solomon מקאזא (fol. 25*b*).

The heading of no. 3 (fol. 26*a*) is :—

זה טופס הכתב מהרב ר׳ אברהם בן הגאון הפילוסוף האלהי מהר״ר משה מיימון על מוציאי דבה על ספרי אביו

This epistle is distinct from the one printed under the title מלחמות ה׳, and there is no internal evidence to show that Abraham Maimuni is the author of it.

Beginning (fol. 26*a*) :—

נזם זהב וחלי כתם ומוכיח אדם על אוזן שומעת שפתי חכמים יורו דעת בלי תוספת ומגרעת

End (fol. 28*a*) :—

וכמה הזהיר הרב ז״ל בחיבורו על זה שלא להוציא לעז בהנדות ולא על האומרים אותם

The heading of no. 7 (fol. 36*a*) is :—

תשובות השייכות לסדר נשים הועתקו ממרדכי גדול

These are responses of Meir Rothenburg. Compare the responses contained in Harley 5702 and Add. 11,438 (Cat. nos. 494 and 495).

Besides the eight parts named on fol. 2*a*, the MS. includes a few halakhik remarks and responses; so fol. 2*b* :—

דין צורת פתוחה וסתומה

On fol. 61*b* is written: משה חזקיה לוי (probably the name of a former owner).

Fol. 1 is a vellum leaf containing a fragment of Rashi's commentary on פ׳ שמיני (Italian (?) hand of the fourteenth century).

Fol. 63 originally belonged to an Italian סדור or מחזור of the fifteenth century.

570.

Add. 26,983.—Paper and vellum, about 8½ in. by 5⅞, consisting of 506 leaves, with mostly 35 lines to a page. Written in different Spanish Rabbinic hands of the fifteenth century. [ALM. COLL., 95.]

†שאלות ותשובות (several inedited) of Solomon ibn Adereth, arranged in the following order :—

1. [On תפלות וברכות]; defective at the beginning. Fol. 1*a*. It contains §§ מה–יא.

2. הלכות יט״ והה״ והלכות ערובין, containing §§ עח–מו. Fol. 6*a*.

3. הלכות פסח (צד–עט). Fol. 10*a*.

4. הלכות תענית (קח–צה). Fol. 13*a*.

5. פורים (קטו–קט). Fol. 15*a*.

6. סכה (קכט–קיו). Fol. 16*a*.

† On the literature on this subject see H. J. Michael's אור החיים, pp. 580-82.

7. הלכות שבת (קנג–קל, besides the 24 unnumbered responses which follow). Fol. 18*a*.

8. אישות (new enumeration: קפד–א). Fol. 28*a*.

9. גיטין (נו–א). Fol. 96*a*.

10. Forty-six responses on various subjects. Fol. 112*a*.

11. Responses on מסכת יבמות (צג–א). Fol. 127*a*.

12. שבועות נדרים חרמות נדוי הקדש (שי–א). Fol. 150*a*.

13. יין נסך (נח–א). Fol. 237.

14. אסור והתר (קכב–א, besides some remarks of other authorities). Fol. 250*a*.

15. Eighteen responses on נדה וטומאה ואבלות. Fol. 279*a*.

16. הל׳ ס״ת ות״ח ומזוזה ומילה [תפילין ציצית ושעטנז] (עה–א). Fol. 286*a*.

17. הלכות רבית (תלט–א). Fol. 306*a*.

18. דיני חזקה (קלז–א). Fol. 454*a*.

19. Thirty-three responses on הל׳ דיינין. Fol. 494*a*.

20. Thirty-one responses on עדות. Fol. 500*a*.

The scribes divided their subject into (1) אורח חיים (but title lost; foll. 1—27); (2) אבן העזר (foll. 28—149); (3) † יורה דעה (foll. 150—304); (4) † חשן המשפט (foll. 306—506).

The names of several other authorities occur in the volume, sometimes at the head of תשובות (so *e.g.* fol. 147*b*: תשובת הרב ר׳ משה סלואה נר״; fol. 278*a*: מהרב ר׳ מתתיה ז״ל).

571.

Add. 26,950.—Paper, about $10\frac{5}{8}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 162 leaves. Imperfect at the beginning, and probably also at the end, besides various gaps in the body of the volume. Written in different Spanish Rabbinic hands of the fifteenth century.

[Alm. Coll., 60.]

Fragmentary collections of responses by Solomon ibn Adereth.

Beginning:—

הדבור מעתה אינו יכול לחזור ולומ׳ פסוקי דזמרה עם הברכות

The first complete number (third line of the same page) begins:—

אוינין · לר׳ יוסף · שאלת · יחיד שביתו סמוך לבית הכנסת מאי לענות קדיש וקדושה בביתו

In the original enumeration this response was marked קו, but in another numbering it is ז, the last (מאי דשקיל וטרי תלמודא בהגרמא וחלדה, fol. 18*b*) being קד.

The second fragment begins with fol. 19, the first question (עוד שאלת ראובן מת והניח בן ויש עליו כתובת אשה) being numbered תקיב, and the last (עוד שאלת ראובן הלך לארץ מרחקים ובא עד אחד ואמ׳ ראיתי ראובן בעלה של פלנ׳ הרוג בארץ ישמעאלים, fol. 29*b*) תקנג. At the end of this brief response, in a different hand (same page): ע״כ מתשובות הרשבא. Then follows a note on שכיב מרע from לשון הראש ז״ל.

The contents of fol. 30, which stands outside the numbering referred to, begin as follows:—

לקדושים אשר גבר חשקם להשלים לנפשם חקם עיני נשואות ואל קול המתנדבים בעם פרי מתקם וחין ערכם למען הגיה חשקם אזני נוטות בפתוחי אמרות טהורות תשואות שואות יעבירו ובפניני דברתם חשרת ימים יסירו להם לבדם נמכרו יצורי ממכרת עבד ואליהם ואין לזרים אתם נתנו מורשי לבבי למורשה ראיתי והנכם היום מן החפצים לברר וללבן האמת ולהנידה על מתכונתה כי זה אצל כל ירא השם ואוהב תורתו תבואת תלמודו וזה פריו · ומה לי רק להפיק רצונכם ולמלאת משאלכם כדי בי · ואשיב בתחלה על שלש השאלות אשר רצה אחי דודי ורעי החכם השלם ה״ר

† Marked on the blank leaf preceding the text.

שלמה קרקסנ · · לעמוד בהם על דעתי · השאלה הראשונה הנה היא אם המלמד יש לו דין שומר בספרים שמביאים התינוקות לביתו ומוליכים אותם לביתם כשירצו וכו׳

The fragment ends on the verso, in the same response, with the words :—

כמו שהוא הענין במלמד ששורת הדין מחייבת †שלא יהיה לו כח לחייב את עצמו

Foll. 31—162 all belong to one collection of responses (treating on diverse kinds of דיני ממונות), although written in different hands.

The first extant words are :—

הפירות אינן משועבדין לפי שבאותה שעה שכתב לה כתובה עדיין לא באו לעולם

The answer to this fragmentary question begins :—

תחלת כל דבר אכתוב לכם כללי דינין שהם כוללין כל פרטי דינין אלו שאתם כוללים עליהם · כבר ידעתם מה ששנינו בגיטין פרק הנזקין אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ובו׳

The first entire response extant begins (fol. 32*a*) :—

ולענין מה שטען לוי שיש לאלמנה לצאת מן הבית גם זה תלוי במה שהקדמנו שאינו מכר הבעל או נתן במתנת בריא

The MS. concludes with a number (שמד) beginning :—

שאלת ראובן ממלכות בבל הלוה ממון לשמעון ושמעון זה יש לו נכסים בבבל ובגליל והיה שלום באותו הזמן בין בבל וגליל

In the original enumeration this long fragment began with קסד, but from קעו onwards another numbering beginning with ה commences. שמד already named is the last in this latter enumeration. On foll. 31—35 additional responses on דיני ממונות have been written in the margin by a later hand. A leaf is missing after fol. 38.

† In the MS.: שיהיה before שלא יהיה.

On fol. 1*a* is the following note :—

וקניתיו בכספי והבאתי לביתי ברשות המפואר מעלת החוקר כנראה בבית המכס
א״ל

572.

Add. 22,089.—Vellum, about 10½ in. by 7⅞, consisting of 434 leaves. Each page is divided into two columns, with 32 lines to a column. There are "lacunae" after foll. 10, 11, 13, 14, 277; and the MS. is also defective at the end. A fine African Sefardi Rabbinic hand of apparently the latter half of the fourteenth century.

An important collection of responses by Solomon ibn Adereth and others.

The following titles are found in the MS. :—

1. On a piece of paper affixed to a fly-leaf at the beginning :—

שו״ת הרשב״א והגאונים כ׳

2. On fol. 1*a* :—

שאלות ותשובות מהרשב״א ז״ל ומרבנים אחרים ז״ל

3. On fol. 15*a* (probably written by the original scribe) :—

שאלות ותשובות מהרשב״א ורבנים אחרים זצ״ל על פי סדר חשן משפט

Compare, however, the order of the sections (*vide infra*) followed in the present MS. with Jacob b. Asher's חשן משפט.

Foll. 1*b*—14*b* contain the index (imperfect) of the responses belonging to the different sections.

The text begins on fol. 15*b* :—

דיני ב״ד ואפטרופא (59 responses), fol. 15*b*.
דיני עדות (72 responses), fol. 44*a*.
דיני שכירות (39 responses), fol. 77*a*.
דיני שותפות (37 responses), fol. 94*a*.

דיני פיקדון (19 responses), fol. 111*a*.
דיני הרשאה (13 responses, in index 14), fol. 121*a*.
דיני גרמא בנזיקין (18 responses), fol. 131*a*.
דיני הלואה וערב (196 responses), fol. 139*a*.
דיני מתנות וצואות (imperfect at the end; 137 extant responses), fol. 211*a*.
דיני שטרות (ושלישות) (204 responses), fol. 278*a*.
דיני קרקעות (imperfect at the end; 139 extant responses), fol. 374*a*.

Each section begins with a series of responses by Solomon ibn Adereth, and ends with replies on similar subjects by Isaac al-Fāsī. Among the others whose responses are given are Hai Gaon, Simeon b. Ṣémaḥ, ר׳ יוסף בר׳ אבא מרי, ר׳ אושעיה בר׳ משה (these two being entitled חכמי לוניל (בני היצהר), ר׳ זרחיה הלוי, אברהם בר׳ דוד, and ר׳ אשר.

A marginal annotator has compared the MS. with the תשובות הרשב״א published at Venice in 1546, and other collections. Against a large number of responses the same annotator has written the word מחודשת (*i.e.* not known to exist elsewhere).

The unnumbered vellum fly-leaf at the beginning and fol. 434 at the end contain a consecutive fragment of David Ḳimḥi's ספר השרשים. Beginning: ויצו לכתוב השם במגלה (just before the root קן). It ends near the opening of the root קסם. Each page of the fragment is divided into two columns, and there are 36 or 37 lines to a column. The writing, which is in the French Rabbinic character, but has an eastern look about it, probably belongs to the earlier part of the fourteenth century.

573.

Add. 22,090.—Paper and vellum, about $11\frac{3}{4}$ in. by $8\frac{3}{4}$, consisting of 424 leaves, with 33 lines to a full page. A Spanish Rabbinic hand of the fifteenth century.

A collection of responses, the greater portion being by Solomon b. Adereth, and nearly all the rest by Nissim Gerondi.

The order of the responses is as follows:—

1. דיני שבת (58 responses), fol. 1*a*.
2. דיני יום טוב (17 responses), fol. 13*a*.
3. דיני חול המועד (3 responses), fol. 16*b*.
4. דיני ערובין (20 responses), fol. 17*a*.
5. דיני פסח (9 responses), fol. 22*a*.
6. דיני סוכה (8 responses), fol. 24*b*.
7. דיני חנכה (2 responses), fol. 26*a*.
8. דיני פורים (7 responses), fol. 26*b*.
9. דיני אבלות וט׳ באב (9 responses), fol. 27*b*.
10. דיני שבת לר״ן ז״ל (4 responses), fol. 29*b*.
11. לר״ן ז״ל בדין מגלה (1 response), fol. 32*b*.
12. דיני איסור והיתר (35 responses), fol. 34*a*.
13. לר״ן ז״ל (2 responses on the same subject), fol. 46*b*.
14. דיני הגעלה (5 responses), fol. 48*a*.
15. דיני יין נסך (29 responses), fol. 51*a*.
16. לר״ן ז״ל בדין יין נסך (4 responses), fol. 58*a*.
17. דיני גבנת הגוים (4 responses), fol. 61*a*.
18. דיני בשר בחלב (5 responses), 62*a*.
19. דיני שחיטה (11 responses), fol. 66*a*.
20. דיני טרפיות (40 responses), fol. 69*a*.
21. דיני נקור (3 responses), fol. 79*a*.
22. דיני מליחה (3 responses), fol. 80*a*.
23. דיני חלה (2 responses, the first being headed: הרא״ש ז״ל היה השואל), fol. 81*a*.
24. דיני כלאים הן כלאי בגדים הן כלאי זרעים הן כלאי הכרם וערלה ונטע רבעי (11 responses), fol. 84*a*.
25. דיני נדות וטבילה (6 responses), fol. 88*a*.
26. לר״ן ז״ל (1 response on the same subject), fol. 91*a*.
27. דיני כהן בענין טומאת מת (2 responses), fol. 92*a*.

28. דיני אסור והתר בענינים אחרים זולת מאכלות אסורות (9 responses), fol. 93*a*.

29. דיני הוראות שנפל בהם מחלוקת (2 responses), fol. 96*a*.

30. לרן זל בדיני יין נסך (1 response; see also above, no. 16), fol. 97*a*.

31. תשובת שאלה לרן זל בדין בכור בזמן הזה לרב ר׳ אברהם בר נחמיה נרו בפוקלקייר, fol. 100*a*.

On fol. 102*a* is the general heading:—

דיני רבית ושבועות ונדרים וחרמות ונדויים והקדשות ושביעית וצדקה ותקנות הקהל והמחרף והמבייש הזקן והשופט והמסור ודיני דגרמי

32. דיני רבית (16 responses), fol. 102*a*.

33. לרן זל (1 response on same subject), fol. 107*a*.

34. דיני שבועות (41 responses), fol. 108*a*.

35. דיני נדרים (27 responses), fol. 122*a*.

36. לרן זל (1 response on same subject), fol. 133*b*.

37. דיני חרמים (25 responses), fol. 135*a*.

38. דיני נדוי (8 responses), fol. 145*a*.

39. דיני הקדשות וצדקה (21 responses), fol. 148*a*.

40. דיני תקנות הקהל (78 responses), fol. 156*a*.

41. לרן זל (1 response on same subject), fol. 188*b*.

42. דיני מחרף הזקן והשופט · והמסור (6 responses), fol. 190*a*.

43. דינא דגרמי (6 responses), fol. 192*a*.

44. דיני שביעית (2 responses), fol. 194*b*.

45. דיני אישות וראשונה דיני קדושין תשובת שאלה מהרמבן זל שלחה לר׳ יונה זצל (39 responses), fol. 196*a*.

46. (1 response on the same subject also addressed by רמבן to ר׳ יונה), fol. 216*a*.

47. לרן זל (2 responses on same subject), fol. 217*a*.

48. דיני גיטין (38 responses), fol. 218*a*.

49. לרן זל (1 response on same subject), fol. 232*b*.

50. דיני כתובה (18 responses), fol. 233*b*.

51. לרן זל בדין כתבה (2 responses on same subject), fol. 238*b*.

52. דיני תביעות שבין בעל לאשתו ומתנותיהם (25 responses), fol. 240*a*.

53. לרן זל (1 response on same subject), fol. 250*b*.

54. דיני יתומים ואלמנות (10 responses), fol. 251*a*.

55. לרן זל בדין יתום (1 response on same subject), fol. 252*b*.

56. דיני הנשים הצריכות להתגרש (9 responses), fol. 254*a*.

57. לרן זל (1 response on same subject), fol. 259*b*.

58. דיני עדות הכשר באשה להתירה להנשא (6 responses), fol. 261*a*.

59. דין קטלנית (1 response), fol. 265*a*.

60. לרן זל בדין מיניקת חברו (1 response), fol. 265*b*.

61. דיני אלמנה מיניקת (2 responses), fol. 266*a*.

62. לרן זל (1 response on same subject), fol. 266*b*.

63. דיני יבום וחליצה (6 responses), fol. 267*a*.

64. לרן זל (2 responses on same subject), fol. 269*b*.

65. שאלות תשובות לרן זל בדין התר האשה להנשא (2 responses), fol. 270*a*.

66. לרן זל בדיני קדושין וגיטין (5 responses), fol. 275*a*.

67. דיני כתובות וראשונה בדיני מתנת בריא (9 responses), fol. 282*a*.

68. לרן זל · ברצלונה (1 response on same subject), fol. 284*b*.

69. דיני מתנת שכיב מרע וצואתו (9 responses), fol. 286*a*.

70. לרן זל · פרפיניאן (2 responses on same subject), fol. 288*a*.

71. דיני שטרות (19 responses), fol. 291*a*.

72. לרן זל (1 response on same subject), fol. 295*a*.

73. דיני עדות (4 responses), fol. 296*a*.

74. לרן זל בדין עדות (2 responses), fol. 297*a*.

75. דיני לוה ומלוה (31 responses), fol. 298*a*.

76. לרן זל (1 response on same subject), fol. 306*b*.

77. דיני מכירה וקנין (20 responses), fol. 308*a*.

78. לרן זל (1 response on same subject), fol. 314*b*.

79. דיני שכירות ושאלה (10 responses), fol. 315*a*.

80. דיני משכונה (3 responses), fol. 318*a*.

81. דיני ירושה וחזקה (13 responses), fol. 319*a*.

82. דיני שותפות וחלוקא ובר מצרא (28 responses), fol. 322*a*.

83. דיני טוען ונטען (40 responses), fol. 330*a*.

84. דיני בית דין ואפטרופא (18 responses), fol. 342*a*.

85. לרן זל (3 responses on same subject), fol. 347*a*.

86. דיני הרשאה (5 responses), fol. 349*a*.

87. תשובות שאלות לרן זל בדיני טוען ונטען (7 responses), fol. 351*a*.

88. לרן זל בדיני רבית (2 responses), fol. 358*b*.

89. לרן זל בדין נדות (1 response), fol. 360*b*.

90. לרן זל בדין חמץ בפסח (1 response), fol. 362*a*.

91. לרן זל בדין שטר כתובה (1 response), fol. 363*a*.

92. תשובות שאלות לרן זל בדיני נדרים שבועות וחרמים · פירפיניאן לרב ר' אברה' שלמה בר' אברהם שלום זלהה (12 responses), fol. 366*a*.

93. משפט החרם לרמבן זל (printed in כל בו), fol. 379*a*.

94. לרן זל בדין עדות באשה להתירה לינשא (2 responses), fol. 383*a*.

95. לרן זל בדיני גיטין (2 responses), fol. 386*b*.

There is also a continuous enumeration of the responses contained in the MS. Responses 1—112 are missing, the first extant number being 113. The last number is תתרמו (1046).

Foll. 389*b*—421*b* contain an index of the responses. With the contents of the volume (partly inedited), compare the printed texts and the other MSS. here described.

Affixed to a fly-leaf at the beginning is a paper fragment with the following mutilated title :—ס' תשו' הרשבא ושל · · ככתיבת יד · · . The scribe's name was probably יהודה (marked off on fol. 96*b*).

On fol. 422*b* is a record of a letter of divorcement which Elias b. David sent by the hand of Hezekiah b. Jacob to his wife in A.M. 5220 (A.D. 1460). The divorcement is, however, not to become effective if the husband should appear in the presence of his wife prior to a given date in the following year. The name of the Rabbinical authority by whom the transaction was notified is יוסף קולון בן מהרר שלמה זלהה.

There are various other notes, relating to legal decisions, on the fly-leaves at the end.

574.

Add. 27,117.—Paper, about $12\frac{3}{4}$ in. by $8\frac{5}{8}$, containing 197 leaves, with 27 lines to a page. A neat Italian cursive hand. Eighteenth to nineteenth century. [ALM. COLL., 224.]

It contains :—

I. ספר התשבץ, *i.e.* the responses of Simon Duran b. Ṣémaḥ; to be distinguished from the work bearing the same title which is attributed to Samson b. Ṣādōḳ. Fol. 1*a*.

The number of responses is 517. The work is not divided into parts; compare the printed edition (Amsterdam, 1738-9), which has 929 responses in its 4 parts.

II. מאמר תקון סופרים of Solomon Duran [sen.] b. Simeon. Fol. 172*b*.

The printed text (at the end of יבין שמועה, Livorno, 1744) is much longer.

III. The letter of Jonathan Kohen b. David to Moses Maimonides, together with the reply of the latter. Fol. 181*a*.

The letter of Jonathan begins:—עתה אקום יאמר אומר ועושה. The answer of Maimonides contains the detailed replies to Rabbi Jonathan's questions. In תעלומות חכמה (Basel, 1629) foll. נ-צב the editor says:—
ולא הדפסתי השאלות ותשובותיו כי הם דפוסי׳ תמצאם במגדל עז וכו׳

IV. מפתחות לספר התשבץ. Fol. 190*a*.

There are 3 blank leaves before no. IV.

575.

Add. 27,111.—Paper, about 8 in. by 6, consisting of 171 leaves, with 30 to 37 lines to a page. German Rabbinic writing of the sixteenth century. [ALM. COLL., 217.]

Responses of Jacob Levi Molin, but also embodying decisions of other authorities. The entire number of תשובות is 183, but some contain small collections of separate responses. On fol. 162*b* begin:—ליקוטי נישואי ממהר״יל ז״ל. Responses 182 and 183 (not numbered in the MS.) follow these brief ליקוטים.

The first response (fol. 3*a*) opens as follows:—
בריך רחמנא דיהבן לך ולא שבקך להלן אהו׳ אחו׳ החא׳(?) יצ״ ··· נר׳ דהאי ראובן אלם הוא מתקנת קהילות ואנא אפתח לו פה כי יש לו לבא בתור׳ ירושה דהבעל יורש את אשתו

At the end (fol. 168*b*) the scribe says:—
השאילות והתשובו׳ העתקתי מגוף כתיב׳ ידי הגאוני׳ ז״ל כהר״ר יוחנן זצ״ל [יוחנן בן מתתיה מריווש *i.e.*] ומוהררי מולין זצ״ל ומוהררי כ״ץ † ממענץ זצ״ל

Foll. 169*a*—171*b* contain the index of the responses.

This collection is different from the printed שו״ת of Maharil.

On fol. 2*a* is a rude legal remonstrance relating to some property, addressed to the widow of a certain Paltiel, but the signature is absent. It begins:—
אין שואלין בשלו׳ אשה כלל כ״ש אשה כמותך
The epistle is followed by some further remarks with עכ״ל מהר״ש at the end. The writing is apparently of the fifteenth or sixteenth century. On fol. 2*b* the order of חליצה is described, with rude pen-and-ink diagrams on the side.

Censor (fol. 171*b*): Dominico Irosolomitano, 1592.

576.

Arundel 151 (pp. 190–191).—Paper, folio; 1 leaf. Italian cursive hand; probably the author's autograph; if so, written A.M. (5)290 (A.D. 1530).

Reply [תשובה] of Jacob Rafael of Modena to a question of Messer Francisco Curtiso relative to the law of levirate.

Beginning:—
נדרשתי לאשר שאלני נלח אחד חשוב שמו מיסי׳ פרנציסקו׳ קורטיסו׳ אחוה דעי על ספק נסתפק לו אם מה שצותה התורה בתורת כהנים ערות אשת אחיך לא תגלה אם יסבול זה הציווי דווקא נתגרשה או מת בעלה בלי זרע של קיימא

The question proposed is whether the law of levirate, as given in Deut. xxv. 5, 6, was originally understood to limit the prohibition of Lev. xviii. 16, or not; and, as may be

† See Zunz, Zur Geschichte u. Literatur, p. 42.

expected, the answer was in favour of the first alternative (and thus adverse to the contention of Henry VIII.).

Subscription :—

הצעיר מחוי קידה מלא קומתו מתחנן לכל רואה דבריו ידינהו לכף זכותו: יעקב רפאל פיינא׳(?)† יצו״(?) ל׳ יינאו׳ ר״ץ [(A.M. (5)290 (A.D. 1530)] פה מודינה

This document is bound in a volume belonging to the MSS. Department, entitled: "Letters and Papers relative to the divorce of Henry VIII." See D. Kaufmann's edition of the text in Revue des Ét. Juives, xxx., pp. 309—313.

577.

Add. 26,975.—Paper, about 8⅝ in. by 6⅜, consisting of 157 leaves, with 28 lines to a page. The original Hebrew foliation has not been correctly carried through. Written in a good Italian cursive hand of the eighteenth century. [Alm. Coll., 86.]

Responses of David ibn Abi Zimra (שו״ת הרדב״ז), containing 180 entries, 35 of which refer to difficult passages in Maimonides' משנה תורה.

Foll. 155*b*—157*b* contain a table of contents, which, however, does not quite agree with the numbering of the responses in the text. This latter numbering is, however, occasionally careless.

In a few cases (*e.g.* responses 3—5) the signature דוד ן׳ שלמה was copied out by the scribe.

On the top of fol. 1*a* the letters תקמ״ח were written in a large Rabbinic hand. If this be a date (548), it would answer to A.D. 1788.

Many of the responsa contained in the MS. have not yet been edited.

† = Peglione? See Rev. des Ét. Juives, xxx., p. 310, note 1.

578.

Add. 26,935.—Paper, about 7⅛ in. by 5¼, consisting of 36 leaves, with 26 lines to a full page. An Italian cursive hand. Sixteenth to seventeenth century. [Alm. Coll., 43.]

Some responses of Moses Provinciale, together with several letters addressed to him in connection with the subjects of the same responses. Imperfect at the end.

The contents are arranged under the following heads :—

א. לה׳ יסודי התורה, with the following special heading :—

שאלה ותשובה בשוליה על מאמ׳ הרלב״ג מנשם בלתי שומר תמונתו שבין רקיע לרקיע אצלו מאמ׳ ו׳ חלק ב׳ פרק שביעי ספר מלחמות ה׳ Fol. 2*a*.

The letter of enquiry was written by ראובן בן דוד מפירושה, and is dated צינטו כ״ז ליוליו (MS. לוליו) השכ״ט.

ב. לה׳ יסודי התורה, with the special heading: פי׳ על הקדמות המורה נבוכים† ליא׳ Fol. 3*b*.

This is an exposition of the כה׳ הקדמות at the beginning of the מורה, p. ii.

Note on the 1st הקדמה:—פי׳ אין תכלית לו—אין תכלית לכמותו.

ג. לה׳ יסודי התורה; special heading: תשובה על הדפסת ספרי קבלה. Fol. 14*a*.

ד. לה׳ גרושין. Fol. 15*a*.

The letter of enquiry was written by יוסף טריווש מסאווילייאנו, and is dated ב׳ מאייו ה׳ שלא לציר״ה. The writer also enclosed a letter which was addressed by him to שלמה כץ׳ רפא במנטווא המכונה מהר״ר זלמאן

ו (ה being passed over). לה׳ נירושין. Fol. 20*b*. Special heading :—

על אופן כתיבת הגט אם כשר היה גט אחד ויש בזה

† Responses of Moses Provinciale on the יד החזקה are mentioned in Wolf, vol. iii., no. 1631.

על זה נ״כ כתבים מהגאון ז״ל [יעקב] דאיינה ואחרים עמו לי״א

This portion, which treats on the form of the ו in a נט, also contains a letter addressed by Moses Provinciale to שרי קדש · · · ראשי ישיבות · · בירושלם עה וצפת תובב וכו׳; several communications addressed to Moses Provinciale by his nephew Abraham Provinciale; and a letter by ברוך עזיאל חזקיטו, dated ז יונייו שיד (fol. 31*a*).

On fol. 36*a* begins a piece on the subject of הולכת לולב ואתרוג לישראל חוץ לתחום על ידי נוי ב״ט

The discussion was first raised בנליל פיימונטי; but only the beginning of this portion is preserved, fol. 36 being the last extant leaf of the MS.

579.

Add. 27,183.—Paper, about $12\frac{3}{4}$ in. by $8\frac{1}{2}$, consisting of 148 leaves, with 39 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth to nineteenth century. [ALM. COLL. 293.]

אהלי יעקב, containing the responses (שו״ת), 133 in number, of Jacob Castro. See the printed edition, Livorno, 1783.

The work is preceded by a full table of contents.

580.

Add. 27,148.—Paper, about $11\frac{1}{4}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 107 leaves, with 25 to 46 lines to a page. Italian cursive writing; partly the autograph of Yehūdah 'Aryeh of Modena (died A.D. 1648). [ALM. COLL., 256.]

זקני יהודה, a collection of 131 responses of Yehūdah 'Aryeh of Modena. See Steinsch., Bodl. Cat., col. 1346.

The full title given to the work by the author is found in fol. 2*a*: זקני יהודה פסקים ותשובות נשאלתי לחוות דעי אף אני ניעצב וצעיר יהודה אריה ממודינא

In his preface (fol. 3*a*) the author says:—

מוצא שפתי לא אשנה · · · · ה׳ אלקים פתח לי אזן מלאכת הדרש. אשר בה הפלאתי לעשות מכל אשר היו לפני ת״ל כנודע · · · · ובעיין לא יחר״ף לבבי מימי ר״ל לא הייתי מהחריפים ומשוננים בפלפול וצועקי׳ לעשות כן פיל פול ומן פול פיל · · · אשר ע״כ רבו השואלים ממני פסקי דינים ובתשובה להם כתבתי · · · וגם כי רבו אשר לא שיירתי מהם העתק אצלי אותם אשר מצאתי מהם טופס במכתבי העליתי פה למזכרת ולהועיל לבאים, וקראתי שם החבור מהם זק״ני יהו״דה כי בהם דברי זקנינו ושופטינו חכמי הגמרא והפוסקים לבד, וכו׳, אספתי אותם לעת זקנתי בן ששים שנה ,ויען נדמיתי בהם לאבותי וזקני אשר לכמה דורות היו מורי הוראה בישראל, בפרט הגאון הרופא זקני כמוהרר מרדכי ממודינא זצ״ל אשר התחיל לעשות החבור אשר עשה אחכ הרב קארו זצ״ל בבית יוסף · · · · ומאותם קונטרסי׳ ראיתי והיו בידי, הנם שבעוונותי לא נתקיים בי לא ימושו · · · כי שלשה בני׳ זכרי׳ היו לי כלם מבני עשרים שנה ומעלה, זה מת וזה נהרג וזה גולה, ושתי בנות אחת אלמנה · · · ואחת נשואה בדוחק, ושבעתי מרורי׳ עוני וכל צרה וכו׳

ויניצי״אה ז׳ אלול הש״ץ
[*i.e.* A.M. 5390=A.D. 1630.]

הכותב בלב נשבר ונדכה נעצב וצע · · יהודה אריה ממודינא

The writing of the signature agrees with autograph portions of the MS., but the preface itself looks rather different.

The author's nephew (נכדו ותלמידו) Isaac b. Jacob (ex Levitis) had intended to publish it in 1650, but the idea was afterwards given up (see Steinsch., *loc. cit.*). The intended editor's title-page is contained on fol. 1*b*.

Between the 108th responsum and the one

numbered 109 are inserted (foll. 76*a*—84*b*) texts of diplomas granted by the author to a considerable number of younger contemporaries. Fol. 86*a* contains a similar document signed מנחם עזריה (of Fano), and endorsed by Yehūdah 'Aryeh in 1606. Foll. 86*b* and 87*a* contain two letters mainly on the subject of פרעון קנס.

On foll. 103*b*—105*a* is an index (incomplete) to the responses contained in the volume, and foll. 106*a*—108*a* describe the contents of two other volumes of responses which were in possession of the author (הפסקים בקובץ שיש לי בארנז), the first containing 32, and the second 20 entries.

The volume is of interest partly on the author's own account and partly on account of the many names of contemporaries that occur in it, and it also throws light on the Halakhic questions of the day.

581.

Add. 26,942.—Paper, about 8⅝ in. by 6¼, consisting of 68 leaves, with 27 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth century. [Alm. Coll., 51.]

The responses of Isaac (b. Samuel) Levi Valle, divided into (1) חלק אורח חיים, fol. 2*a*; (2) חלק יורה דעה, fol. 16*a*; (3) חלק אבן העזר, fol. 59*a*; (4) חלק חשן משפט, fol. 66*a*.

The title (fol. 1*a*) is as follows:—

שאלות ותשובות מהרב הגדול, האלוף התורני, עדינו העצני, אשר האיר עיני חכמים בפלפולו, קדוש יאמר לו, מרנא ורבנא כמוהרר יצחק לוי ואלי זלה״ה

The table of contents on fol. 1*b* is imperfect.†

The responses were written at Modena on various dates in the earlier part of the second half of the seventeenth century. The signature is generally ילו״, but the author's name is occasionally written in full, his father's name (שמואל) occurring on fol. 46*b*.

The following details may be noticed:—

The first response (beginning:—שמח לבי ויגל כבודי בהשתעשעי בשכלו וניבו) is addressed to נתנאל סיגרי† of Mantua, and the second (fol. 4*a*) to Israel לינגו ברייו.

The portion יורה דעה begins with a treatise (in 9 chapters) on הלכות שחיטה, with the heading:—

הלכות שחיטה של הפקת שני סנסיני תמרים המקשיבים לקולי חברתי בדרך ארוכה וקצרה וכו׳

Of the responses that follow the first (fol. 22*a*) is addressed to Abraham b. Raphael Rovigo of Mantua, the first subject touched upon being a matter relating to יין נסך. The signature to this response is: אוהב טהור לב יצחק לוי ואלי

On fol. 25*a* begins an Italian document in Hebrew character, headed:—

טופס כתב אשר נכתב מא׳ מבני משפחת דיאינה שהיה נמצא בקק״ ויאנה יע״א בענין השעטנז וכדי שלא לשנות שום דבר מדבריו העתקתי אותו בל׳ לעז ובכתב עברי

On foll. 26*a*, 26*b*, 27*a* are responses of Samuel Aboab (רשבא), the second being marked (by a different hand) as שאלה פ״ז בספר דבר שמואל

The question to which the 7th‡ response is given is signed by Nathanael b. Aaron Jacob סגרי.† The question belonging to the 12th‡ response (fol. 39*b*) was addressed to Isaac Levi Valle by a son of Samuel Aboab.

The second of the three responses under the heading חלק אבן העזר is signed by Abraham Joseph Solomon b. Mordecai Gratiano (משרת

---

† Against the first response in the index of part I. is written in a modern hand (apparently Prof. Steinschneider's): כבר נדפסה בהרמ״ז סי׳ כ״ד אמנם כאן בשלמות · · הוא. A similar entry is found against the response on יין נסך (text fol. 22*a*), the reference given being to שו״ת הרמ״ז סי׳ ג׳.

† See the next number.

‡ Seventh and twelfth in the enumeration beginning on fol. 22*a* of the MS.

(קק״י ממודנא). Several other names occur in the MS. which students of Italian literary history of the seventeenth century might find it interesting to collect.

חלק חשן משפט consists of only one response (on the question whether the defendant in a proposed action is entitled to demand a knowledge of the complaint which is to be brought against him).

582.

Add. 27,127.—Paper, about 8¼ in. by 6¼, consisting of 137 leaves, with 29 lines to a page. Italian cursive hand of the eighteenth century. [Alm. Coll., 234.]

עפר יעקב, a work containing the responses of Nathanael b. Aaron Jacob Segre, and embodying decisions of other Italian scholars of the seventeenth century, such as Nathanael b. Benjamin Trabot (טרבוטו), Menaḥem Samson Basila (באזילה), and Isaac Levi Valle. The entire number of decisions is 84.

Foll. 1*a*—4*b* contain an enumeration of the responses embodied in the volume. The work itself is prefaced by an autobiographical epistle† addressed by Nathanael Segre to Abraham Rovigo, of Modena (beginning: אם אמרתי אספרה), in which also David Piazza (פיאצה) בקק פיורינצה is mentioned as a patron of the author. The title עפר יעקב occurs in the same epistle. The work was so called לקיים כבוד אב גם לאחר פטירה.

Fol. 8*a*—9*a* contain a poem beginning נוהג יוסף כצאן, and showing the acrostic נתנאל סגרי ב׳ רבי אהרן יעקב חזק, the heading being: פזמון יסודתו בהררי קדש להתחנן לפני ה׳ ולכבדו בהביא ס״ת לבה״כ וכו׳. The response to each verse is: מי כמוך נאדר בקדש.

583.

Add. 26,905-13.—Paper, about 10½ in. by 7½, containing 23 lines to a page. Written in a rather large Italian cursive hand, and dated A.M. (5)520—(5)526 (A.D. 1760—1766). [Alm. Coll., 14–22.]

נבעת פינחס, the responses of Pinḥās Hai 'Anāw in nine volumes, the first two forming parts of the same division (see המזכיר, vol. iv., p. 54; also Azulai, part ii., under נבעת פינחס). The work also contains decisions by other authorities of the same period (about the middle of the eighteenth century).

Vol. I. [part I.] (Add. 26,905) contains 246 leaves. Number of responses: 28.

Vol. II. [part II.] (Add. 26,906) contains 248 leaves. Number of responses: 43 (29—71).

Vol. III. (Add. 26,907) contains 265 leaves. Number of responses: 18.

Vol. IV. (Add. 26,908) contains 318 leaves. Number of responses: 47.

Vol. V. (Add. 26,909) contains 259 leaves. Number of responses: 35.

Vol. VI. (Add. 26, 910) contains 273 leaves. Number of responses: 19.

Vol. VII. (Add. 26,911) contains 234 leaves. Number of responses: 23.

Vol. VIII. (Add. 26,912) contains 207 leaves. Number of responses: 25.

Vol. IX. (Add. 26,913) contains 139 leaves. Number of responses: 35.

† His birth-place was קיירי which was under the rule of the דוכוס מסוויא. Under the stress of circumstances he later on migrated to קק״ קסאלי.

The author often signs himself in the following manner (so *e.g.* Add. 26,905, fol. 6*a*, end of שאלה א).

נאם עפרא דארעאי דשמיה כשם קנאי.
ואולם חי אני ובן איש חי ועבד ה׳
לי יחס כשם תאר תליתאי.
ולא גמיר ולא סביר באוריין תליתאי

Scribe's colophon (Add. 26,913, fol. 136*a*) :—

כתבתי וחתמתי שמי פה אזמיר יעׄא בס׳ אל נא תהי מריבה שנת זה דור דורשׁיו; והיה זה שלום: הצעיר חיים אבולאעפייא סט״

On fol. 1*a* of Add. 26,905 is the following ill-written note :—

זה ספר של אדון שמואל חי כהן מעיר ריוירא בשנת תקׄס ניכתב · אברהם שלמה מלאך מעיר קזאלי מונפיראטי בשנת תקׄס

KARAITE HALAKHAH.

584.

Or. 2524.—Paper, about 8 in. by 5⅝, containing 100 leaves. Foll. 1—68 have 24 lines to a page, but foll. 69—88 and 89—94 have 15 and 18 lines respectively, and foll. 95—100 contain 23 to 24 lines to a page. All the parts are fragmentary. Foll. 1—88 and 95—100 are in three different styles of Hebrew square Ḳaraite writing of the fourteenth to fifteenth century; foll. 89—94, which is in the Arabic character, is probably of the twelfth to thirteenth century.

It contains:—

I. The greater part of Maḳālah iii. of Abū Yūsuf Ya'ḳūb al-Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר ואלמראקב (*i.e.* The Book of Lights and the high beacons).

On the whole work see Harkavy in vol. viii. of the *Transactions of the Imperial Russian Archæological Society*, pp. 279—319; Bacher in J.Q.R., vol. vii., pp. 687—710; Poznański, *Die Qirqisāni-Handschriften in British Museum* (Steinschneider's Festschrift, pp. 195—218), with which compare G. Margoliouth, Zeitschrift für Hebr. Bibliographie, ii., no. 3.

The 16th chapter of Maḳālah iii.† has been printed in Dr. Hirschfeld's "Arabic Chrestomathy in Hebrew characters" (London 1892).

Beginning (fol. 1*a*), in ch. vi.:—

בשבט ברזל וגו׳ וישוע לם יכן

Fol. 7*b* : אלבאב אלז׳ פי אתבאת אלתואב ואלעקאב מן אלתוריה וגירהא מן סאיר כתב אלאנביא

Of this chapter a small portion only (2½ pages) is preserved. Foll. 9*a*—12*b* contain a fragment of the 9th chapter.

† Chapters 17 and 18 of the Maḳālah have been printed by Poznański in Kohut's "Semitic Studies," pp. 441—453.

Fol. 12*b* (end): אלבאב אלי׳ פי אלקול עלי אלקצאץ פי אלדניא וכו׳

Fol. 25*b*: אלבאב אליא פי דלך · קד קלנא פי אכר אלבאב אלסאבע

Fol. 31*a*: אלבאב אליב פי אלמואקפה פי אלאכרה ללאנסאן עלי אעמאלה אלרדיה אלדי יסמיה קום מן אלנאס אלחסאב

Fol. 33*b*: אלבאב אליג פי אלרד עלי עובדיה אלמערוף באבי עיסי אלאצפהאני

Fol. 34*b*: אלבאב אליד פי אפסאד קול אבי עיסי אן כל קום מתעבדין במא פי אידיהם

Fol. 39*b*: אלבאב אלה׳י† פי אלרד עלי אלמסלמין ועלי כל מן אתבת נבוה פסול ·

Fol. 46*a*: אלבאב אליו פי פסאד קול מן אדעי לעיסי בן מרים אלנבוה ואנה קד אתי במענזאת

Fol. 50*a*: אלבאב אליז פי אלרד עלי מן קאל באל תנאסך

Fol. 55*b*: אלבאב אליח פי מא תעלקו בה מן אלכתאב ורדה:

Fol. 58*a*: אלבאב אליט פי קול בנימין פי אל מלאך ומא אחתג בה הו וכל מן דהב אלי אלקול באל מלאך

Fol. 60*a*: אלבאב אלעשריני פי אלרד עלידהם

This chapter is defective at the end. Fol. 63 contains a fragment of ch. 27, directed against Daniel al-Ḳumisi.

Fol. 63*b*: אלבאב אלכב עליה [*i.e.* against the same Daniel el-Ḳumisi] פי אנכארה ללמלאיכה

Fol. 65*a*: אלבאב אלכג עלי אבן כם יגב אלפראיץ

Fol. 66*a*: אלבאב אלכד · זעם אלקום אן אלבית אלמועוד וכו׳

The end of the chapter is wanting, and the 25th chapter, which is the last of this Maḳālah (see Harkavy and Bacher, *loc. cit.*), is missing altogether.

† This is apparently a mode of avoiding the form of part of the tetragrammaton.

II. A smaller fragment of the same Maḳālah, containing the end of ch. v. (which reads almost like a summary of the contents of the following chapter), the greater part of ch. vi., which is directed against Christianity (lacunae after foll. 74 and 80), and a large part of ch. vii. (foll. 82—88; much more than in the first fragment). Fol. 69*a*.

The heading of ch. vi. (fol. 70*a*) is as follows:—

פי אפסאד מא טנו אן להם פיה עלקה

This fragment is exceedingly well written, Arabic vowel-signs, teshdid, &c., being also frequently employed.

III. A small fragment in the Arabic character, containing a part of the index of the same Maḳālah (from لباب الثامن عشر to the last: الباب الخامس والعشرون), the whole of the first chapter, and the beginning of the second. Fol. 89*a*.

Heading of ch. 1 (fol. 89*b*):—

الباب الاول الرد علي السامرة في جحودهم لساير الانبيا
لذين بعد يهوشوع وما يتصل بذلك من قولهم

Heading of ch. 2 (fol. 92*b*):—

الباب الثاني في الرد
علي النصاري

IV. A small fragment of Maḳālah vi. of the same work. Fol. 95*a*.

This Maḳālah treats on the Ten Commandments (with the exception of the one relating to the Sabbath), and in its complete form consisted of 104 chapters (see Hark., *op. cit.*, p. 249).

The extant headings are:—

Fol. 96*a*: אלבאב אלתאסע ואלתלתין · פי קול אלכתאב אך בכור אשר יבכר ליי בבהמה לא יקדיש איש א̇ וקולה פי מוצ̇ע אכר כל הבכור אש̇ יולד בבקרך ובצא̇ הזכר תקדיש

(In substantial agreement with the abstract of Ḳirḳisānī's work contained in Or. 2525 [Cat. no. 588], foll. 12*b*, 13*a*.)

Fol. 99*b*: אלבאב אלארבעין פי אל[עהד][a]

(Or. 2525, fol. 13*a*, third line from the bottom.)

Fol. 100*b*: אלבאב אלואחד ואלארבעין פי תפסיר בקיה אלפסוק והו קולה כי לא ינקה [יי] את אשר ישא

(Or. 2525, fol. 13*b* [end] and fol. 14*a* [beginning].)

Ibidem (last two lines): אלבאב אלתאני ואלארבעין פי כבד את אביך וכו'

(Or. 2525, fol. 14*a*.)

585.

Or. 2579.—Paper, about 8⅝ in. by 7⅛, consisting of 84 leaves, with 12 lines to a page. Arabic hand of the eleventh to twelfth century. Fragmentary all through, several leaves being also more or less damaged. There are breaks after foll. 6, 14, 33, 43, 51, 54, 56, 66, 72, 74, 75, 79, 82. Complete quires of 10 leaves each are represented by foll. 15—24, 34—43, 57—66. Traces of signatures are preserved on foll. 19*a*, 28*a*, 75*a*, 81*a*. The first leaf of the second half of a quire is marked with the Arabic cipher ٢ on *e.g.* 11*a*, 20*a*, 39*a*.

Portions of Abū Yūsuf Ya'ḳūb al-Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר ואלמראקב (comp. Pozn., *op. cit.*, pp. 205—7).

I. Foll. 1—56 contain the greater part of Maḳālah v., treating on Circumcision and the Sabbath.

First extant heading (fol. 2*b*):—

الباب الرابع في ختانة البالغ والدخيل والعبد والمشتري متي يجب ان تكون

The other extant headings are those of chs. 5, 15—17, 20—27, 33—36,† 38—40. There are also fragments of chs. 14, 19, 37.

At the end of the 40th chapter:—

تمّت هذه المقالة التي هي الخامسة بعون الله عزّ وتعالي والحمد لله رب العلمين كثيرا

The 3rd bāb of the first Maḳālah and the 17th bāb of the present Maḳālah are referred to on fol. 50*b*.

A recent copy of foll. 1—18, 20—37, is found in Or. 2526 (Cat. no. 598), foll. 207—233.

II. Foll. 57—84 contain portions of Maḳālah iv. of the same work.

First extant heading (fol. 57*b*):—

الباب الثاني والعشرون في ان الفرايض باسرها علي ظاهرها الّا ان يلحق الظاهر فساد

The other extant headings are those of chs. 23—28, 40-41, 54, 56, 58—61. The whole Maḳālah contained 68 chapters. There are also fragments of chs. 3—5, 21, 22, 39, 53—57.

Last words of the fragment:—

وهي عندهم داخلة في اقسام السوال والجواب واستدلّوا علي ذلك

The 15th bāb of the third Maḳālah is quoted on fol. 77*a*, besides references to other parts of the work. Ḳirḳisāni's Com-

[a] It is more likely, however, that אל[איּמאן] is the actual wording, so far as the faded strokes enable one to judge.

† Ch. 35 was edited by Poznański in Kohut's Semitic Studies, pp. 453—456.

mentary on Genesis (see Or. 2557 and 2492, vol. I., nos. 250, 251) is referred to on foll. 75*b*, 81*a*.

586.

Or. 2578.—Paper, from about 7½ to 8 in. by 5⅞, consisting of 168 leaves. Foll. 1—105 contain for the most part 11 lines to a page, foll. 106—160 have 14 to 16 lines, and foll. 161—68 number 13 lines to a page. Three different Arabic hands of the twelfth to thirteenth century. Fragmentary all through, many leaves being also more or less mutilated. In the first part are breaks after foll. 1, 2, 8, 9, 17, 25, 27, 45, 55; in the second part after foll. 111, 131. Each portion is also defective at the beginning and the end. Complete quires in part I. are represented by foll. 57—66 (no. 13), 67—76 (no. 14), 77—86 (no. 15), 87—96 (no. 16). In part II. the quires also number 10 leaves each.

Three fragments of Abū Yūsuf Ya'ḳūb al-Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר ואלמראקב.

I. Foll. 1—105 contain portions of the eleventh and twelfth Maḳālāt, the subject of the former being forbidden marriages and the law of levirate, and the latter treating on forbidden meats, dress, and seeds, and on the fringes (see Hark., *op. cit.*, p. 242; also compare Pozn., *op. cit.*, 200—2).

The first extant heading (fol. 4*b*) is :—

الباب الواحد وعشرين في وال اشا بنداث طماثاه

Among the other preserved headings (comprising chs. 22—4, 26-7, 30-1) the following is specially noticeable:—

الباب الثلثين في حكاية قول بن افرايم الشامي في الاحتجاج لاطلاق ابنة الاخ وابنت الاخت† (fol. 32*b*)

On fol. 34*b* :—

الباب الاحد وثلثين فيمن ولد علي حرام

At the end of this "bāb" (fol. 40*a*) which is the last of Maḳālah xi.:—

تهي ياذچا لعزريني كي فقوذاچا پاچارتي

(*i.e.* תהי־ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי). The same verse is repeated on fol. 41*a* at the beginning of the next Maḳālah.

Sa'īd al-Fayyūmi is quoted on fol. 30*b*, and ch. 29 (fol. 25*a*, *sqq.*) contains a refutation of Sa'adyah's objections to the Ḳaraite use of קיאס in connection with the laws of marriage.

The heading of Maḳālah xii. is as follows:—

المقاله الثانيه عشر (for عشرة) في الماكل وما يحل منها ويحرم واللباس وما يتصل بذلك ويشاكله من الفرايض وهي اثنان واربعون بابًا

Then follows (foll. 41*a*—44*a*) a complete index of the 42 chapters contained in this Maḳālah.

Beginning of the text (fol. 44*b*) :—

الباب الاول في البهايم الطاهرة والطمية

The last heading in the fragment is on fol. 103*b* :—

الباب الثامن وعشرين فيما لا يجوز بيعه واكل ثمنه من الاشيا المحرمة

The other extant headings comprise those of chs. 2—7, 9—27.

It will be seen, therefore, that of Maḳālah xi. the latter, and of Maḳālah xii. the earlier (and greater) portion is preserved. The extant "bābs" are, however, often, partly by missing leaves and partly by the mutilation of some of the extant leaves, more or less defective.

II. Foll. 106—160 contain a fragment of Maḳālah xii. in a different Arabic hand, the

† Edited by Poznański in Kaufmann-Gedenkbuch, pp. 182-83; also Maḳ. xii. 20-21, *ibid.*, pp. 184—86.

Biblical quotations being given in the Hebrew character.

First words (in the index):—

الباب التاسع فى الدم المحرم الخ

The gap after fol. 111 is but small, but much is wanting after fol. 131, the heading on fol. 30*a* being الباب الخامس عشر, and fol. 132 beginning with الباب الثامن والعشرين.

The fragment breaks off (in the 42nd chapter) with the words:—

وكذلك ايضًا يجب لبسه دايمًا في كل النهار

Note the following references:—

Fol. 117*b*: وهذا ما حكاه الفيومى فى المليقا

Fol. 134*a*: وقد قال في ذلك بنيامين قولا حسنا
(Comp. Or. 2525, fol. 108*b*.)

Fol. 136*a*: وقد شرحنا ذلك فى القول على الحواس ومحسوسا بها وذلك فى تفسير ברשית (*sic*)

Fol. 143*a*: ابتدى بتحريم لحم البقر والغنم فى الجاليه راس الجالوت ענן وتابعه على ذلك بنيامين واسمعيل العكبرى ودانيال القمسى وجماعة من قراين هذا العصر

Fol. 146*b*: واما ما اعتل به اسمعيل من קו׳ ודם זבחיך

Fol. 154*a*: فاما الربانين فانهم ادعو فى ذلك تحريم تركيب الثمار بعضها مع بعض وتابعهم على ذلك القومسى واما ענן ובנימין فانهما قالا فى ذلك انه حرم الخ

Ibid.: واما دانيال فزعم

Fol. 154*b*: و קו׳ ענן ובנימין في ذلك اشبه من قول الربانين ودانيال وقد عارض دانيال

III. Foll. 161—168 contain a smaller fragment of the same Maḳālah in another hand, containing the whole of the 33rd chapter together with portions of the 32nd and the 34th chapter. The Biblical quotations are given in the Arabic character.

587.

Or. 2580.—A volume containing eight fragments of Arabic works, all of these, except the one described under no. IV., being Ḳaraite. Different Arabic hands of the twelfth to thirteenth century. The quotations from the Hebrew are also given in the Arabic character.

I. Foll. 1—6, about 10⅜ in. by 6¾, with mostly 18 lines to a page.

A fragment of a ספר המצות.

First words:—

المذبح ملء قبصته لقوله (Lev. vii. 10) وخل منحا بلولا بشامن الخ

Notice also the following headings:—

On fol. 3*b*: وحرّم الله عز وجل علينا اكل ثروب الغنم والبقر

On fol. 6*a*: في دم البهايم والطير

On fol. 6*b*: وحرّم اللّهُ تبارك اسمه علي الكهنة شُرْبَ شي من الخَمْرِ والمُسكرِ عِند دخولهم الي اوهل موعيد

Last words of the fragment:—

والطما والطهر مع ما

II. Foll. 7—16, about 10⅝ in. by 6¾, with mostly 20 lines to a page.

Another fragment, treating on the laws of uncleanness.

First words:—

فيما قيل في مشكاب وموشاب

The following are the extant headings:—

On fol. 7*a*: الباب الرابع في دم ريشون

On fol. 8*b*: الباب الخامس . في قوله عز وجل وام شاخوب يشكاب ايش اوثاه وثهي نداثاه عالاو (Lev. xv. 24).

On fol. 12*a*: الفصل الخامس عشر في قوله تعالي واشا كي يازوب زوب داماه

Last extant words:—

يعلم الفرض به من . . . هذا الحال من حيث ان

The following reference occurs on fol. 13*a*:—

واعلم ان الفيومي طعن علي عانان وبنيامين

III. Fol. 17—21, about $10\frac{5}{8}$ in. by $6\frac{3}{4}$, with 18 lines to a page. The writing is rather similar to that of foll. 1—6, but it is somewhat smaller.

A fragment treating on the Sabbath.[a]

First extant words:—

ورابنا الربانيين قد اباحوا واطلقوا عمل بعض الاعمال المحرّمة في السَّبْتِ . من ذلك اشعال النار وغيره

Last words of fragment:—

ان يوم ريشون يوم

IV. Foll. 22–23, about $8\frac{5}{8}$ in. by $7\frac{3}{4}$, with 15 to 16 lines to a page. Partly mutilated.

A fragment of a philosophical treatise on free will and predestination, beginning with the words:—

[قو]لنا في المحل . . . مقدورنا غير مقدورة لان العلة لا تختلف سوا كان مقدورنا هو مقدورة

The words من القران كلام الله عز وجل (fol. 23*a*, 4th line from bottom) show that it belongs to a Mahommedan work.

V. Foll. 24—35, about $8\frac{5}{8}$ in. by $6\frac{1}{2}$, with 20 lines to a page.

A fragment treating on unclean animals, &c., forming parts of Maḳs. x. and (foll. 26 and 27) viii. of Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר.†

First words:—

وان قوله يحيا وانما هو مما يلزمه الطما

First extant heading (fol. 26*a*):—

الباب الرابع في نقض قوله †

(Treats on מחרת השבת, and therefore belongs to Maḳ. viii.)

The next heading (fol. 28*b*) is as follows:—

الباب الثاني والعشرون في وخي يفول مذبلاثام عل كل زارع زيروع (Lev. xi. 37)

Chs. 22—26 are complete, and they are followed (fol. 35*a*) by a portion of الباب السابع والعشرون في قوله تيشيب بدمي طاهرا (Lev. xii. 4)

Last words of the fragment:—

هذا الكلام فصل لا يحتاج اليه لانها اذا كانت ممنوعه من الدنو بالاطهار

References are made to Benjamin [Nahawendi] (*e.g.* fol. 24*b*), Daniel [al-Kumasi] (*e.g.* fol. 29*a*), to Anan (so especially in the heading of ch. 25, fol. 32*a*: في قول عانان في ولد البهيمة الطاهرة), and to ميشوية (see fol. 32*b*).

VI. Foll. 36—43, about $8\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, with mostly 17 lines to a page.

A fragment treating on unclean animals.

First extant words:—

عنه الحام الذي لم يامن ان يكون علمه العجمل متناولاً له

The following are the extant headings of chapters:—

Fol. 37*a*: فصل سابع عشر في شرصي همايم

On fol. 37*b*, Deuteronomy is called سفر البيان.

Fol. 40*a*: فصل ثامن عشر في باقي المحرّمات من الحيوان ويدخل في جملة ذلك شرصي هارص ودود الاثمار وما جري مجراها

Last words of the fragment:—

كول هولخ عل جاحون (Lev. xi. 42) تحته العقارب

[a] Comp. Or. 2579, foll. 18*b*—28*a* (ch. 23 of Maḳ. v. of Ya'ḳ. al-Kirḳisani's כתאב אלאנואר ואלמראקב).

† See Poznański, *op. cit.*, pp. 209–10.

† Against Sa'adyah?

VII. Foll. 44—49, about $8\frac{5}{8}$ in. by $5\frac{7}{8}$, with mostly 17 lines to a page.

Fragment of a polemical treatise against the Rabbanites, Saadyah Gaon being chiefly aimed at. It appears to form a part of Maḳ. ii. of the כתאב אלאנואר (see Pozn., *op. cit.*, pp. 209-10; also Zeitsch. für Hebr. Bibl., iii., 175).

First extant words :—

قال وينبغي ان اقول كيف نقلت هذه . . من . . الرسول

The only extant heading is on fol. 46*a* :—

الباب الخامس عشر في حل ما عقده الفيومي

Last words of the fragment :—

لم يثبت الائمّة علي الخلاف ولم يكن يقع بين تلامذه

Besides general references to the Talmud and Mishnah (*e.g.* fol. 44*b*), mention is made of R. Eliezer b. Hyrkanos (fol. 48*a*). On the same page the Ḳaraite sect is referred to as اصحابنا نحن العنانيه والقراين

The tenets of the Christians, of Abu Īsā al-Ispahānī, and of Jūdgān are referred to on fol. 48*b*.

VIII. Foll. 50–51, about $8\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{3}{4}$, with 19 lines to a page.

Two small fragments of Maḳ. ii. of Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר, dealing with the subject of forbidden meats; only portions of chs. 21, 22, 26 and 27 are extant.

First extant words :—

ان يقول انه لا يجب

Fol. 50*b*. الباب الثاني وعشرين

The heading of ch. 27 (fol. 51*b*) is :—

الباب السابع وعشرين في رد قول الربانين فيما اطلقوه من الحيوان الموجود في الثمار الخ

Last words of the fragment :—

ليس في نفس الارض

588.

Or. 2525.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{5}{8}$, consisting of 110 leaves, with 17 to 21 lines to a page. A Ḳaraite hand of the thirteenth to fourteenth century. Imperfect at the beginning and the end. All the extant leaves, which are frequently worm-eaten, had to be inlaid in sheets of tracing paper for the purpose of preservation.

A fragment of an abstract of Abū Yūsuf Ya'ḳūb al-Ḳirḳisāni's כתאב אלאנואר ואלמראקב, supposed to have been prepared by Moses ben Solomon hal-Levi הצבני, under the title מכ̇תצר אלאנואר (see Steinsch., Cat. Leyd., p. 14, and Hebr. Übers., p. 451; Poznański, *op. cit.*, pp. 211-12).

1. Compendium of Maḳ. vi.

The first words (apparently in the remarks on the 2nd commandment, in Maḳ. vi.) : ענדהם עמא יריד אן יכון ואלסהאם ואלנצר (ואלנט̇ר for) פי אלכבד וכתף אלשאה̈ וקרץ̇ אלפאר

Fol. 7*b* : פימא קאלה ר̇ח̇ אללה פי לא תשא ומא ינטוי תחתה

Fol. 14*a* : פצל· פימא קאלה ר׳ אללה פי כ̇בר אכראם אלואלדין בקול מטלק· · · ומא ינטוי תחתה

Fol. 15*a* (last line) and 15*b* (first line) : פצל· פימא קאלה ר̇ח̇ אללה פי לא תרצח ומא יתעלק בה

Fol. 23*b* : פצל· פימא קאלה ר̇ח̇ אללה פי לא תנאף ומא יתעלק בה

Fol. 30*b* : פצל· פימא קאלה ר̇ח̇ אללה פי לא תגנוב ומא יתעלק בדל̇ך

Fol. 39*b* : פ[צל · פי]מא קאל[ה] ר̇ח̇ אללה פי לא תענה ברעך עד [שקר]

Fol. 42*a* : פצל· פי מא קאלה ר̇ח̇ אללה פי לא תחמ̇ד

It will be noticed that Maḳālah vi. treats on the Decalogue with the exclusion of the fourth commandment (the Sabbath), which is enlarged upon in Maḳ. v. (see *J.Q.R.*, vii., p. 688).

2. Compendium of Maḳ. vii.

At the end of Maḳ. vi. (fol. 42*b*) the compiler says :—

הדא מא סנח ממא אורדה רֹחֹ אללה פי אלמקאלה אלו׳ ויתלוה בעץ מא קאלה פי אל מקאלה אלסאבעה אן שא אללה תעאלי והדֹא מא קאלה פי אלמקאלה אלז · קסמהא קסמין קסמה פי אלשהור והי (MS. וה) טֹו באבֹא וקסמה (MS. וקמֹא) פי אלאביב והו סתה אבואב

Then : פצל · פימא קאלה פי אל[שהו]ר

Fol. 48*a* : פצל · פימא קאלה רֹחֹ אללה פי אלאביב

3. The compendium of Maḳ. viii. begins on fol. 49*b*. The compiler there says :—

ותרא מא סנח איראדה ממא קאלה [פי אלמקאלה] אלז · יתלוה אלכלאם פי אלמקאלה אלח׳ . . . . קסמהא קסמין עשרה אבואב (MS. אבוב) פי חג שבועות וה׳ אבואב פי בין הערבים

Similar formulae are found at the end of the other Maḳālāt.

Fol. 49*b* : פצל · פימא קאלה פי חג השבועות

Fol. 54*a* : פצל · פימא קאלה רֹחֹ אללה פי בין הערבים

4. The compendium of Maḳ. ix. Fol. 56*a*.

פצל · פימא קאלה רֹחֹ אללה פי אלמקאלה אלתאסעה פימא ינוז עמלה פי אלעיד ממא לא ינוז פי אלסבת

5. Compendium of Maḳ. x. Fol. 65*a*.

פימא קאלה רֹחֹ אללה פי אלמקאלה אלעאשרה
(Last line of fol. 64*b*.)

6. Compendium of Maḳ. xi. Fol. 91*a*.

יתלוה מא קאלה פי אלמקאלה אליא פי אלעריות אן שא אללה ·

7. Compendium of Maḳ. xii. Fol. 102*b*.

פימא קאלה רֹחֹ אללה פי אלמקאלה אלתאניה עשר (for עשרה) פי אלמאכלות ומא יחל מנהא ויחרם עלינא ומא יתצל בדלך וישאכלה מן אלפראיץ

This part ends abruptly, and the last extant page is not sufficiently legible; but in the copy contained in Or. 2526 the last words (fol. 165*a*) are: מסירה יום אד כאן הדין.

The compiler of the compendium, who sometimes calls himself אלמלכץ, frequently mentions the original author by the name צאחב אלאנואר or אבו יוסף.

589.

Or. 2573.—Paper, about 7¾ in. by 4¾, consisting of 61 leaves, with 12 to 14 lines to a page up to fol. 59, the last two leaves, which belong to another MS., having 15 lines to each page. Imperfect, and foll. 2 and 58–59 are also considerably damaged. Arabic writing of probably the eleventh century. Foll. 60–61 are in a different and apparently somewhat later hand.

A large portion followed by a small fragment of a work treating on the differences and points of agreement between Abū 'Ali (Abū 'Ali Ḥasan al-Levi al-Baṣrī ?) and Abu al-Sari (Sahl ben Maṣliaḥ al-Imām, or הכהן) in the interpretation of the commandments. It is written in Arabic, but the quotations from the Hebrew are given in the Hebrew character. Diacritic points are only partially used.

The title given on both the recto and the verso of fol. 2 has only been partially preserved, the leaf being mutilated. It may perhaps be restored from the remnants on both sides as follows :—

كتاب فيه عيون(?) ما بين الشيخين ابي علي [وابي السري] رضي الله عنهما من الخلف في المصووث وما اتفقا عليه

On the upper left-hand corner of fol. 2*b* :—

استعنت بالله تعالي

Immediately over the title on the same page :—

بسم الله الرحمن الرحيم

Foll. 2*b*—13*a* treat on the festival of the new moon.

Fol. 13*a* : فصل في صورة الابيب

Fol. 25*b*: فصل في מחרת השבת

Fol. 49*b*: فصل في אלחלבים

The above are the principal legible headings; foll. 46*b*—49*b* treat on the difference between clean and unclean animals, but the heading is not sufficiently legible.

Abū 'Ali is referred to by the abbreviation عَ and Abu al-Sari by that of سَ.

Sa'adyah al-Fayyūmi is often referred to.

Foll. 60–61 contain two fragments of the same work by another hand. The contents of fol. 60 coincide with those of fol. 42*b*, line 3 (الزراعه الخ)—fol. 44*a*, l. 2 (last word: هاهنا).

Fol. 61 begins:

فالحظر مّا كان من البقر والغنم الا المقرب في القدس

and ends:

من قوله لِاعِن اِشار پاِبياو وماجانسه

Fol. 1 consists of a strip of paper with the following very cursive note relating to former owners, apparently written by the same hand as foll. 2—59:—

... الست الجليلة(?) ... الفضل ست ... ابنة السيد الاجل الفاضل العالم ... ابن المعالي هبت الله ابن سهل الزمراني(?) رضي الله عنه من كتبه رضي الله عنه مع كتاب الاشارة في اصول التوحيد والعدل بما هو(?) ... غيرها

On the side of this note:

انتقل عنها بعد وفاتها للملك ابراهيم(?) ...

590.

Or. 2574.—Paper, about $6\frac{3}{4}$ in. by 5 to $5\frac{1}{4}$, consisting of 43 leaves. Foll. 1—36 have 13 to 15 lines to a page, and foll. 37—43 have 17 to 18. Imperfect. All the extant leaves, many of which are somewhat damaged, are now inlaid between sheets of tissue paper, and fixed on guards. A good Arabic hand of the eleventh to twelfth century.

I. A fragment of a work treating on the differences between Abū 'Ali and Abu al-Sari (see the preceding number) on the laws of uncleanness specified in Lev. xii.—xv. Arabic, the Hebrew quotations also being given in the Arabic character. The diacritic points are not uniformly given. Fol. 1*a*.

First words:—

الذي من جهة سيلانها واخص في الانثي على لفظة واحدة بقوله كنداثاه

Last words (fol. 36*b*):—

كما ذكر الثاني بالندا علي سبيل الاختصار

II. A small fragment of a commentary on Genesis in Arabic, written by the same scribe as foll. 1—36, the Hebrew verses being also given in the Arabic character. Fol. 37*a*.

The first Hebrew verse commented on in the fragment (fol. 39*a*) is:—

ويومر الوهيم هني ناثاتي لاخام (Gen. i. 28)

The comment on these words begins:—

قال لهم ذلك لينبههم علي الاغتذا من النبات

The last Hebrew heading (fol. 43*a*) is:—

ويخلو هشامايم وهاارص وخل صبائم (Gen. ii. 1)

Translation with comment begins:—

وكملت ويقال واستكملت السموات والارض وكل جيوشهم ... واكمل الله ويقال وفرغ الله في اليوم السابع صناعته التي عمل

591.

Or. 2576.—A volume containing three fragments of Arabic Ḳaraite works. Arabic writing of the eleventh century (the Hebrew quotations being also given in the Arabic character).

I. Foll. 1—15, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, with 16 to 19 lines to a page. Dated Dhul-Ḳa'dah A.H. 409 (A.D. 1019).

A fragment of a work entitled :—

كتاب الاستبصار في الفرايض

the subject of the extant portion being the law of inheritance (Num. xxvii.). The author is Yūsuf al-Başīr; see Harkavy, Studien u. Mitth. iii., p. 44. The diacritic points are only partially given in this as well as the two other fragments.

First words :—

(?) وعد ما قاله سوالا ودعا فكما ان الامر يقبح

At the end (fol. 14*b*) :—

وكذلك الكلام فيما امليته من القول في الاعتدال والابيب والرجاح ولعل ان املي الكلام في السبت ليتصل بالميلا حسب ما اقتضاه ترجمة(?) هذا الكتاب بعون الله وحسن توفيقه . تم الكلام في اليرشوث (אלירשות) من كتاب الاستبصار في الفرايض

Colophon (fol. 15*a*) :—

وكان الفراغ من نسخه في ذي القعده من سنة تسع واربع ماية والحمد لله الخ

II. Foll. 16—56, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, with mostly 16 lines to a page. All the leaves, which are considerably worm-eaten, are now inlaid in sheets of tracing paper.

The following are the extant headings of chapters :—

Fol. 17*a* : فصل سادس في مساه في هذا الباب من وجهين الخ

Fol. 22*b* : فصل سابع في الصاراعث وكيفية حكمها في الجالية وما يتصل بذلك

Fol. 29*b* : فصل ثامن في اقسام الصاراعث وما يطمي منها وما لا يطمي وما يحتاج منها

Fol. 39*b* : فصل تاسع في طما جوى (גוי) وذكر اختلاف الناس فيه الخ

Fol. 43*a* : فصل عاشر في ان الجويم (אלגוים) غير مكلفين . . .

This fragment, therefore, contains a part of the 5th ch., the whole of chs. 6—9, and a part of ch. 10.

There are references to the صاحب كتاب الانوار (so fol. 21*a*, and fol. 23*b*); الرايس ابو سعيد (so foll. 23*b*, 28*a*); ابو يعقوب ابن نوح (see fol. 40*a*); and to the اهل المشنا on fol. 32*b*.

On fol. 54*b* there is a reference to قول عانان وبنيامين, and on fol. 25*a* the author refers to a work of his own bearing the title كتاب الشكول.

III. Foll. 57—68, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, with 15 to 17 lines to a page. Fol. 57*a* (left-hand upper corner) is marked خامسة من الهلل (*i.e.* the 5th quire of the treatise on هلل, *vide infra*), and fol. 67*a* is similarly marked سادسة من الهلل. Written in Rabī' ul-Akhir, A.H. 418 (A.D. 1027).

The concluding portion of a treatise on the new moon, &c. (هلل in the marking of quires standing for هلال). The verses treated on are Gen. i. 14—17. The work was composed in Sha'bān, A.H. 409 (A.D. 1017/18).

First words :—

كون المأوروث (אלמאורות) موثرة فيهما وجعلهما العهدة(?) اعني اليوم والليل

Colophon (fol. 68*a*) :

تم الكتاب والحمد لله رب العالمين (العلمين .MS) وكان الفراغ منه في شعبان من سنة سبع واربع ماية بحمد الله وحسن معونته . وكان الفراغ من نسخه في شهر ربيع الاخر سنة ثماني عشرة واربع ماية والحمد لله علي نعمايه

592.

Or. 2577.—Paper, about $6\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{1}{2}$, consisting of 167 leaves, with 12 lines to a page. The first 3 quires are missing; foll. 11—100 form 9 complete quires of 10 leaves each, the

enumeration in Arabic numerals (*e.g.* خامسة ... on fol. 21*a*, ... سادسة on fol. 31*a*) being for the most part preserved; fol. 101*a* is marked ... ثالث عشر, but some leaves are missing after fol. 102, though foll. 103—6 appear to belong to the same quire. Several leaves are wanting after fol. 106, and foll. 107—159 have a fresh enumeration of quires, foll. 107—146 containing six complete quires of 10 leaves each (marked *e.g.* ... ثاني on fol. 107*a*, ... ثالث on fol. 117*a*), and foll. 147—159 being portions of two other quires, some leaves having been lost after fol. 155. A number of leaves are also wanting after fol. 159, and foll. 160—167 belong to a different part of the same manuscript. A good many of the extant leaves are also more or less damaged. Written in a rather cursive Arabic hand. Diacritic points are only partially given. Dated A.H. 415 (A.D. 1024).

A large fragment of a Karaite ספר המצוות, containing parts of Makālāt v. and vi., treating respectively on ʻArāyōth, or forbidden degrees in marriage, and the laws of inheritance; followed by a small fragment of another Makālāh treating (as far as the extant portion goes) chiefly on the unleavened bread on the feast of the Passover. Written in Arabic, the Hebrew quotations being also given in the Arabic character.

I. Fragment of Makālah v., on ʻArāyōth. Fol. 1*a*.

The first readable words on the first leaf, which is considerably damaged, are:—

دعاه الي هذا

The subjoined passage may serve as a specimen:—

ونتكلم الآن في اليبوم . من مذهب الربانين وبعض القراين ان قوله كي ييشبو احيم المراد به احين حقيقين من ظهر واحد وزعموا ان قوله عرواث ايشث احيجا مستثنا منه اليبوم فتحظر امراه الاخ اذ لم تصلح لليبوم واستثنوا الربانين بخمسة عشر امراة اخرجوها من اليبوم وذلك لانها تحظر من وجه اخر الخ (fol. 33)

At the end of this Makālah is the following, on fol. 101*b* and fol. 102*a*:—

الي هاهنا نهاية القول في الفروع المحظورة وما تعلق بها من شروط النسا

نتلوها المقالة السادسة في المواريث وما تعلق بها والله اسل راغبًا اليه ان نتجاوز عن الزلل والغلط ويهدينا الي معرفة طريق شرايعه كما قال الولي عليه السلام دارح فقوداخا هبينيني[a] وتمامه

Lower down on the page:—

كان الفراغ منه في شهر ربيع الاول والحمد لله كما هو اهله

II. Fragments of Makālah vi., on the laws of inheritance. Fol. 103*a*.

First extant words:—

المعني مثل قوله مكي ايش واميث

The first extant heading is found on fol. 115*a*:—

الكلام في في شنايم معني هذه اللفظة سهمين ضعفين وما جانس ذلك من القول او مقدارما يصير الي اثنين الخ

At the end of this Makālah (fol. 159*a*):—

فهذا ما لاح لي ان اتكلم عليه في الميراث والله يرشدنا الي الحق بجوده

After this the following colophon, written in a very cursive style:—

كان الفراغ من ذلك في شهر ربيع الاخر سنة خمس عشرة اربع ماية ولله الحمد والمنة

III. A small fragment of another Makālah. Fol. 160*a*.

First extant words:—

بخورخا اث فني الله الوهاخا

On fol. 161*a*:—

الكلام في الحمير

[a] Ps. cxix. 27.

On fol. 164*a*:—

الكلام فيما اختلط من الساور (*i.e.* אלשאור) واستعمال مثل ثياب مطرّاة وكاغد وما شاكل ذلك

On fol. 165*b*:—

الكلام في الفطير

At the end of the fragment (fol. 167*b*):—

فلمّا ضمّنه باليوم الاول يسقط عنه فعله فيما بعد غيران الجلوس في السكّا واجب . ونحن نشرح ذلك في موضعه بمشيه الله وعونه .

Below the above is the word مسلة, which is the heading of the following missing portion.

593.

Or. 1100.†—Paper, about 8⅜ in. by 5¼, consisting of 333 leaves, with 23 lines to a page. All the complete quires contain 10 leaves each, and are numbered with Hebrew letters (*e.g.* ב on fol. 8*a*, נ on fol. 18*a*, ד on fol. 28*a*, ח on fol. 47*a*). There is a long lacuna (prob. of 18 leaves) after fol. 28. A shorter portion (prob. of 3 leaves) is missing after fol. 33, and 1 leaf has been lost after foll. 57 and 135 respectively. Three leaves are wanting at the beginning, and the MS. is also defective at the end. Ḳaraite Rabbinic hand of the fifteenth to sixteenth century.

Vol. I. of אשכול הכופר (also called ספר הפלס) by Yehūdah b. Elijah Hadassi (or Hedessi = Edessenus?), containing an exposition of the commandments arranged under the parts of the Decalogue.

Beginning: תקנו מהם תורה (last letter of the first אֹ֗ב).

End: על פי שנים עדים או על פי (in letter ד of the אֹ֗ב beginning אף בן מי שקנה, which is here numbered קמה, but has the number קנא in the printed edition, Koslow, 1836).

† See the account of Or. 1100 and 1101 in the Monatschrift for 1883, p. 405 *sqq*.

A careful collation of the MS. with the printed text will be necessary in case another edition should be undertaken. Note especially that nos. קג and קד (foll. 235*b*—243*a*), beginning respectively אכו בשתם and תכלית אין למלכות, are omitted in the printed edition, probably on account of their anti-Christian contents. The latter part of קב (fol. 232*a* ff.), beginning תורת חג הפסח, which is of the same tendency, has been altered in the printed text (see no. צח, fol. 42*a* in the printed text). The תשרק beginning תקנו משכילנו, of which the beginning is preserved on fol. 33*b*, is also absent from the printed edition.

Foll. 40*b*—42*a* contain a preface of the scribe. It begins:—

יען היות שגלותנו ארכה מסבת עונותינו ונשתכחה תורה מישראל

Farther on:—

ואנחנו עדת הקראים נתמעטנו · · · ונתלמדנו מהרבנים גם בהתקבצנו עמהם גולים בקוסטנטינא הרגלנו בספריהם בשמענו · · · פירושיהם המוסיפים דברים על מצות התורה · · · וכמעט נטתה לב רועי עמינו להאמין בהם וקצתם הסכימו לדבריהם לגמרי · · · בראותי זה אני שבת[י] · · · בן אלי[הו] מבני גלות קהלת פרווטו · · · לבשתי כתנת הקנאה · · · ולא נחתי עד שחפשתי ומצאתי ספר אחד בלוי ומיושן קדש ליוי מספרי חכמינו הקדמונים וכו׳

The scribe further speaks of the difficulties which the imperfect state of the MS. thus discovered had caused him, and which had almost deterred him from copying it. It appears that the part preceding this preface was discovered by the scribe later on, for at the end of fol. 41*a* he remarks that about 30 leaves, containing the first 22 alphabetical pieces, were wanting at the beginning.

594.

Or. 1101.—Paper, consisting of 387 leaves; same dimensions and number of lines as in the preceding number. The quires, which

are marked throughout with Hebrew letters at the beginning, consist of 10 leaves each, with the exception of the eleventh quire which has only 6 leaves (foll. 100—105), and of the seventeenth (foll. 156—66) which originally contained 12 leaves, but had 1 leaf cancelled by the scribe after fol. 157. The first leaf of the first quire has not been used either, and of the last quire (numbered מ) only the first leaf has been preserved. Foll. 106—162, besides other parts, are in a different hand, but the MS. is in all other respects uniform with Or. 1100.

Vol. II. of the work described under the preceding number.

Beginning: צורר מים בעביו, this being the opening part of זכור את יום השבת. For the whole תשרק, which begins תמצית כלל הענינים, see the printed edition, fol. 54*a*, number קמד of the edition = קמח in the MS.

The volume in its present form ends with the last word but two of the אב״ beginning אף שדות וכרמים, numbered רפ״ (רעד) in the printed edition).

The following note of the scribe, which is found on fol. 1*a*, shows the division of the work and the number of pieces which it contained, and also refers to the acrostic arrangement:—

הדה אלגֿזו תאני גֿזו מן גֿמלת תלאת אגֿזא כֿן כלאם רבי יהודה האבל ההדסי אולה מן זכור את יום השבת לקדשו ועֿנדה (in heading on fol. 1*a*: באן) אן ומדהבה אן באן גמיע אלמצוות מנטויה תחת עשרת הדברים ובנא כל כתאבה עלי אבג בקאפיה וכל מא ינתהי מן דלך יקלבהא מן אל תואלי אלאלף פאעאדהא שפה מרה ודלך גֿמלת אלכתאב וקד אלעבד מצפחה (for מצחפה) גֿעל פהרסת לגֿמלת אלכתאב ליסהל עלי טאלב מסלה מא ווצֿעתהא פי אלאול (MS. אלול) אלגֿזו אלאול · אלאן אול דלך אלגֿזו מן אלעדד אלדי גֿמלתה שפה קמט† ואכרה מן אלעדד אלמדכור רפא פגמלתה קלג

All that is missing at the end of the present volume is, therefore, the 281st piece. The index of contents (פהרסת) is now wanting at the beginning of vol. I. (see the preceding number). The last number in the printed edition is 379, whilst the complete number of pieces in the work was 385.

Fol. 1*a* contains the following note of a former owner:—

מקנה (*sic*) כספי בימי חרפי אני הע׳ · · · · שמואל כהן בן שלמה כהן בן יוסף כהן בן יצחק כהן כנזי נ״ע שנת והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה ליצרה (for ליצירה) ושלום

A.M. (5)441=A.D. 1681.

595.

Or. 2575.—Paper, about $8\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 42 leaves, with 17 to 20 lines to a page. The first two quires, together with the first leaf of the third quire, are missing; foll. 1—9 are the remaining 9 leaves of the third quire; foll. 10—29 form two complete quires of 10 leaves each, marked رابعة, and خامسة on the left-hand upper corners of foll. 10 and 20 respectively; of the sixth quire only the first leaf and the last are preserved (foll. 30 and 31, with a gap after fol. 30); the same is the case with the seventh quire, of which only foll. 32 and 33 are preserved, there being a gap after fol. 32; foll. 34—42 are the remaining leaves of the eighth quire. The enumerations سابعة and ثامنة on foll. 32 and 34 respectively are fully legible. Several of the extant leaves are also more or less damaged, and foll. 4 and 5 are now partly illegible. An Arabic hand of the twelfth to thirteenth century. The diacritic points are only partially given.

A fragment of a treatise on the laws of inheritance, in the form of a refutation directed against an opponent who is regularly referred to under the title of صاحب الكتاب (comp. Or. 2523 [section of Miscellaneous MSS.],

† The present volume begins, however, in section קמח, as has already been stated.

foll. 1—46). Written in Arabic, the Hebrew quotations being also given in the Arabic character.

First extant words :—

بيانه في انه لا حاجة له اليه فما يجب عليه ان
يبينه له ومثل ذلك كثير

As a specimen, a passage from foll. 22*b*, 23*a* may be quoted :—

ثم قال صاحب الكتاب . فان قال فالا كان صلفحاد
مستحقا للميراث وان لم يدخل ويحارب لاجل قوله
وناثتي اوثاه لاخام موراشا فانتقل ما استحقه الي بناته
قيل له ان هذا الوعد بشرط لانه لم يتم وذلك انه قال
وهيبيثي المخام ال هارص فاماتهم وادخل اولادهم وصار
ما كان للابا على سبيل التقدير لهم على سبيل التحقيق
ودخلوا وحاربوا واقسموا وكل ذلك يدل علي ان صلفحاد
لا حق له ⊙ الكلام عليه في ذلك . اعلم انا قد اوردنا
فيما تقدم ما يبطل ما ذكره هاهنا وبينا ان ابراهام عليه
السلم ونسله من بني يسرايل الي ان قسمت الارض
كانوا مالكيها ملكا مساغاً علي الصفه التي بيناها فاما قوله
وعده وعد بشرط لانه لم يتم لانه ان اراد به انه قد كان
عند خطابه اباهم بين لهم ان ما وعدهم به . . . بشرط
ذكره لهم وان كان ماذوّون ويدل عليه انه لم ينجزه لهم
ولولا ان الشرط ما وقع لوجب ان يفي لهم به .

Last extant words :—

وقد صوب الله تعالي كلامهم وبطل بذلك ما
احتججتم به قيل له

596.

Or. 2570.—Paper, about 5½ in. by 3½, consisting of 35 leaves, with 10 to 12 lines to a page. Written in the Arabic character, probably early in the eleventh century. Diacritical marks are generally omitted.

Fragment of a Ḳaraite work in Arabic, in the form of question and answer, on the עומר (Lev. xxii. 9 ff.), by Yūsuf al-Baṣīr, together with a small portion of a work on the nature of God by the same author.

Beginning (fol. 1*b*) :—

بسم الله الرحمن الرحيم وقلت حرسك الله ما اذكرت
علي من رد من ماحراث هشباث (מחרת השבת *i.e.*)
الي يوم ابتدا الحصاد

On fol. 26*a* :—

تمّت والحمد لله رب العلمين

The title of the work on the nature of God (fol. 27*a*) is as follows :—

مسله فى كونه تعالى عيناً املي الشيخ ابي (ابو for)
يعقوب يوسف بن ابرهم البصير ان الله حراسته لعزريا
بن صلح نفعه الله فيها

Beginning (fol. 27*b*) :—

كيف يجوز حكم من علم الله تعالى على صفاته

The author refers to the مقاله المااخالوث of his كتاب الاستبصار on fol. 30*b*.

Foll. 28—35 continue the treatise on the עומר, and should be taken after fol. 25, the proper place of fol. 26 being at the end of the MS.

The treatise on the עומר may be an autograph, and the piece on the nature of God is in the handwriting of 'Azaryah b. Salaḥ, the author's pupil, as follows from the Arabic entry quoted above.

597.

Or. 2571.—Paper, about 5⅝ in. by 3⅝, consisting of 76 leaves, with 11 to 15 lines to a page. The first 3 quires have been lost entirely ; foll. 1—9 are the remaining leaves of the fourth quire, the first leaf having been lost ; foll. 10—69 form 6 complete quires of 10 leaves each, marked with Arabic

letters on the first leaf of a quire (thus on the right-hand upper corner of fol. 10*a*: خامسة, on fol. 20*a*: سادسة); foll. 70—76 are all that has been preserved of the eleventh quire. Arabic writing of the thirteenth to fourteenth century.

A fragment of Ḳaraite legal decisions in the form of مسايل وجوايب; written in Arabic, the Hebrew quotations also being given in the Arabic character. There are no vowel-points, and the diacritic marks are only occasionally given.

First words (in a section treating on rewards and punishments):—

برد الوديعة الثواب الجزيل ⊙ فان قيل ان الكافر الذي ذكرن حاله متمكن من الشك

Fol. 20*a*: مسله . وقلت قد علمنا تعظيم الخالق تعالي لفرض السبت الخ

Fol. 27*a*: مسلة . وقلت ان الله تعالي قال في مرة الرجل المقهورة علي نفسها كي كاشار ياقوم ايش عل ريعيهو الخ

Fol. 31*a*: مسلة . وقلت قد علمنا وجوب انكار المنكر وكونه† مندوبا اليه الخ

Fol. 38*b*: مسلة . وقلت ان من المذهب ان القسم علي الانصراف عن الواجب السمعي الخ

Fol. 47*b*: مسلة . وقلت فان قال ان المكلف لا يلتجي الي فعل الطاعة مع علمه باستحقاق العقاب الخ

Fol. 52*a*: مسلة . وقلت قد علمنا انا اذا كلمنا زيدا(?) فلم يجبنا(?) انه يكون مسيا(?) الينا الخ

Fol. 58*a*: سوال . وقلت فان . . . قيل انه لا يلزمنا الاستقتال علي الشرعيه . . لانا قد علمنا وجوب رجوعنا في اوامر القديم تعالي ونواهيه الخ

† Probably so; but the scribe originally wrote او كونه.

Fol. 63*b*: مسلة . وقلت فان قال ان الحكيم تعالي لا ينهانا عن شي الا ولنا دواعي الي فعله الخ

Fol. 68*a*: مسلة . وقلت فان قال قد وعدنا واخبرنا الصادق في خبره الخ

Fol. 73*a*: مسلة . وقلت قد علمنا ان وعد الله تعالي للصالحين الخ

Last words of the fragment:—

وان لم يكن قد اخبر بالسلامة . . . الي نفسه

On the lower part of fol. 74*a* there is a reference to جوابات مسايل ابي علي شمويل رسيناى(?) ايده الله

598.

Or. 2526.—Paper, consisting of 233 leaves, with partly 7½ in. by 5¼, and partly 7⅞ in. by 5¼. Foll. 207—233 are numbered with Hebrew letters. Rabbinic character, nineteenth century.

I. Part of the ninth Maḳālah of R. Yefeth hā-Rofē ben Ṣa'ir's Séfer Miṣwōth, treating chiefly of 'Arayoth or degrees of relationship within which marriage is forbidden; in Arabic, but written in Hebrew character. Foll. 1—17*a*.

Heading (fol. 1*b*):—

בשם יי אל עולם יתברך שמו
אלמקאלה אלתאסעה

מן ספר מצות למר׳ ורב׳ הרב הגדול מעוז ומגדול החכם המפלה(*sic*) אשר היה מלא חכמה כרמון רבי יפת הרופא בן צעיר ע״ה פי אלעריות ופי אנואע אלקצאץ והי כמסה וסתין פצלא

Then follow an index to the sixty-five sections, of which this Maḳālah consists, and the text of the first twelve sections.

The scribe remarks at the end (fol. 17*a*):—

אלי האהנא ונגדת הדה אלמקאלה והי נאקצה אלי אכרהא ויא רית [for לית] אנד אלבאקי ואנקלה אלי אכרה

II. Part of the twelfth Maḳālah of Abū Yūsuf al-Ḳirkisānī's Kitāb al-anwār, viz. chapters 5—15, 28—42, in Arabic, but written in Hebrew character. Foll. 17*b*—58*a*.

The scribe introduces his copy by the following note (fol. 17*b*):—

ואיצא וגדת אוראק כראריס מפרקה בכט ישמעאל והי נאקצה כתיר גדא והי מקאלאת ואבואב ולם אעלם לכן הי ומן הו אלמצנף להם והא אנא נאקלהם כמא הם חרפיא לאגל אלאסתפאדה מנהם ולו אנהם נאקצין ואלמעונה באללה תע

The following note occurs at the end of the 15th chapter (fol. 35*a*):—

אלי האהנא וגדת הדה אלאבואב ונקלתהא והי כאנת כראסין ומן האהנא וצאעד נאקל אנא איצא מן כראריס גירהא תלאתה והי מן מעני אלכראריס אלמתקדמה מן מקאלאת ואבואב ולאכן לם אעלם מן אי מקאלה ולא תצניף מן מן אלסאדאת עה והא אנא נאקלהם כמא וגדתהם פי כראריס פי אוראק קדימה בכט ישמעאל

Subscription (fol. 58*a*):—

אלי האהנא וגדת הדה אלאבואב ונקלתהא מן אוראק כראריס קדימה ומקטעא כופא מן אלעדם אלכלי: ויא לית אונד אלבאקי ואנקלה מסתגדא לאגל אלתבאת ואלביאן וכאן אנתהא נקל דלך יום אלתלאת ט לח מרחשון שנת התרלח ליצירה עלי יד אחקר אלעבאד ואצעפהא הצעיר משה הלוי ירו׳ סט בן לאאור כמהרר אברהם הלוי תושב ירושתו בן אאור כמר משה הלוי תושב ירושתו בן אאור כמהרר שמואל הלוי תושב ירושתו בן אאור כמהר אברהם הלוי תושב עיר דמשק נע בן אאור כמהר אליהו הלוי תושב דמשק נע

This copy was accordingly finished on the 9th of Marḥeshvān, A.M. 5638 (A.D. 1877).

The original manuscript, in Arabic letters, from which this transcript in Hebrew letters was made, is MS. Or. 2578, and the portion here copied corresponds to foll. 112—160 of that MS.

III. Abstract of Abū Yūsuf al-Ḳirkisānī's Kitāb al-anwār, in Arabic, but written in Hebrew character. Foll. 58*b*—165*a*.

Introductory note of the scribe (fol. 58*b*):—

ואיצא וגדת מצחף מצות מקטע מן אולה ואכרה ומתאכל מן אלעת ולם הו מעלום מן תצניף מן הו מן אלסאדאת אלאפאצל ויא לית שערי כונת אוגדה כאמל או אוגד אסם מצנפה: והא אנא נאקלה כמא וגדתה נאקץ מן אולה ואכרה באלתדקיק עלי קדר אלאמכאן ובאללה אלמסתעאן

Subscription (fol. 165*a*):—

אלי האהנא וגדת הדא אלכתאב נאקץ מן אולה ומן אכרה ויא כצארה עלי נקצאנה ויא לית שערי אוגד אלבאקי ואנקלה לאגל אלאסתדכאר " "

וכאן אלפראג מן נקלה פי יום ראשון שבעה לחדש אדר ראשון שנת התרלח ליצירה עלי יד אפקר אלעבאד ואחקרהא הצעיר משה הלוי ירו׳ סט בלאאור כמהר אברהם הלוי הח הש המ הפקיד הנאמן דקק ירושתו הנטמן בירושתו נגד הר ציון זצל בלאאור כמר משה הלוי הפקיד הנאמן דקק ירו׳ והנטמן בה נע בלאאור כמהר שמואל הלוי ירו׳ הח הש המ הפקיד הנאמן והנטמן בה נע בלאאור כמהר אברהם הלוי הח הש המ מתושבי דמשק נצ בלאאור כמהר אליהו הלוי הח הש המ דמשקי זצל " ונעתק זה הספר בעהק ירושתו

This copy was accordingly finished on the 7th of Adar I., A.M. 5638 (A.D. 1878).

The original manuscript, from which this copy was made, is MS. Or. 2525.

IV. Duplicate and supplementary leaves belonging to no. I. and no. II. Foll. 166—205.

Foll. 166—170*a* correspond to foll. 12—15*b*, 17*a* of the present MS.

The scribe remarks at the end:—

אלי האהנא וגדת הדה אלמקאלה ונקלתהא והי נאקצה אלי אכרהא ויא רית אוגד אלבאקי ואנקלה אלי אכרה׃ יומן האהנא וצאעד אנא נאקל גיר כלאם והו מן כלאם אלסאדאת אלדי לם אעלם למן מן אלאפאצל הו והו מנקול מן כראריס בכט ישמעאל ואגלב אלכתאבה כאנת לם תפהם מן סבב תקטיע אלורק אלקדים

Foll. 170*b*—180*a* correspond to MS. Or.

† See the end of the preceding page.

2578, foll. 41—55, 114*b*—116*b*. At the end of the index to the twelfth Maḳālah, fol. 172*a*, the scribe remarks :—

והדׄא מא וגִדתה פי אוראק קדימה מקטעה והאלכה מן כתרה̈ קדמהא ואכלׄהא אלעַת מן כתרה̈ אלזמאן ועלי קדר אלאמכאן הא אנא נאקלׄה חרפיא̈ עלי נקצהא ובתאכיד גִיד מנקול מן אלורק אלקדימה : ואגׄלב אלנקצאן פי אלבאב אלאול

Foll. 181—205 correspond to MS. Or. 2578, foll. 128*a* (last line)—140*b*.

V. Part of the fifth Maḳālah of Abū Yūsuf al-Ḳirḳisānī's Kitāb al-anwār, viz. chapters 14—17, 19—27, in Arabic, but written in Hebrew character. Foll. 207—233.

Introductory note (fol. 206*b*):—

והדׄא איצׄא ממא וגִדתה פי אלגניזה למא כנת מסתקים פי קׄק מצרים יצו׳ באלמלמדות וחזנות ולאכן לם אנא עארף מן תצניף מן אלסאדאת אלכׄראם הו ולאגִל אלתחפטׄ ואלתדׄכאר הא אנא נאקלׄה מן כתאבה̈ כׄט ישמעאל אלי כׄט אלעבראני ולו אנה נאקץ מן אולה ואואסטה ואכׄרה ולם הו כאמל ואיצׄא לם אנא עאלם מן אי מקאלׄה הו ובאללה אלמסתעאן

The original manuscript, in Arabic letters, from which this transcript in Hebrew letters was made, is MS. Or. 2579, and the portion here copied corresponds to foll. 1—18, 20—37 of that MS.

Two lacunae, one in the 17th chapter and another in the 23rd chapter, are indicated by the following notes :—

Fol. 212*b* : אלי האהנא וגִדת הדׄא אלכראס ומן האהנא וצאעד אנא כאתב מן כראס אכׄר כמא וגִדתה ״

Fol. 220*a*: האהנא נאקץ ורקה ואחדה מן אלכראס

A third lacuna, fol. 226*a*, is not specially noted.

599.

Or. 2528.—Paper, of various dimensions and belonging to different dates (all being written in Arabic in the Hebrew character), as under :—

I. Foll. 1—15, about 6⅝ in. by 4⅞, with 20 lines to a full page. Dated A.M. 5592 (A.D. 1832).

This portion contains :—

a. אלעקאיד אלסתה, or "the six articles of faith," by Israel b. Samuel had-Dayyān ham-Ma'arābī. Carelessly written. Fol. 1*b*.

Heading :—

בשם יי׳ נעשה ונצליח · נבתדי אלאן בתרתיב אלעקאיד אלסתׄה אלדי למרינו · · · · ישראל הדיין בן כנק · · · שמואל הדיין המערבי תנצבה וכו׳

Beginning :—

אלעקידה אלאולה אעתקאד (MS. אקתקד) אלרבוביה וגב עלי כל בר ישראל אן יעתקד (MS. יעתקאד) אן לה אלעלם באסרא (read אלעאלם באסרה) והי אלסמא וכו׳

b. שרוט אלדׄבאחה, or "rules for killing animals for food," by the same author. Fol. 6*a*.

Beginning :—

אלכלאם עלי אלדבאחה פי אשיא מנהא שרוט אלדאבח ואלמדבוח ואלאֱלֶה* וכיף יפעל בהא · · · אלגמלה עשרת אקסאם

This is followed on fol. 11*a* by : אלכלאם פי מפסדאת אלדבח, and on fol. 13*a* by : פצל פי אצול אלדינוניה · פיגב אלאעתקאד פי עוׄן אלחיואן אלמדבוח

On fol. 14*a* :—

וינב אן נדכר מא הוא מתעלק באללחם אלדי לא ינוז אכלה בעד אלדבח אלא בה והו אלנקא מן תלאתת אשיא אלדם ואלשחום וגיד הנשה

Colophon on fol. 15*a* :—

כתבתי אני בידי הע׳ · · · יוסף לוי · · בן אברהם לוי נׄעׄ וכו׳

* Note the use of the ◌ֱ where one should expect a *fathah*. The same usage is found in the fragment contained in foll. 33—87 (so *e.g.* fol. 42*a* : ואלאפלֶאך).

נשלמה יום שני בשבוע והוא שלשה ועשרים יום
מחדש כסליו שנת התקצב ליצירה

II. Foll. 16—32, about 7 in. by $4\frac{5}{8}$, with 18 to 20 lines to a full page. Nineteenth century. Badly written.

A duplicate of the contents given under I., slightly defective at the beginning.

A roughly written note on fol. 31*a* states that the MS. was written for the youth משה בן אליהו בן סעדיה, A.M. 5608 (A.D. 1848). Another note on fol. 31*b* says that it was written for the youth אברהם בן אליהו בן סעדיה. The scribbling on fol. 32*a* contains a curious transcription of French numerals in the Hebrew character, and some other matter.

III. Foll. 33—87, about $7\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, with 16 to 18 lines to a page. A good hand of the fifteenth century.

This portion is imperfect at the beginning and end, and there are also gaps after foll. 33, 39, 63, 64, 65, 70, 75, 85, and 86.

Fragments of an extensive Ḳaraite work on שחיטה.

Fol. 33 contains a part of ch. 7 (*vide infra*, under IV.); chs. 13—20, 28–9, 38—47 are preserved in their entirety; and of chs. 21, 22, 23, 26, 27, 30, 37, 48, and 49, portions are extant. There is, however, nothing to show to what chapters the contents of foll. 34—9, 40—6, 64, and 87 respectively belong. The last-named leaf may possibly belong to a different MS. altogether.

As an illustration of the style, the heading and beginning of ch. 13 (fol. 47*a*) are here given:—

אלונה אלתאלת עשר פי אלכלאם פי אנה ואן כאן
לא יחסן אלא מן אלמומן אלמתקדמה צפתה פהל אדא
וקע מן גיר אלמומן יחרם אלמדבוח אם לא

אעלם אן אלדבח בגירה מן אלגראחאת אלואקעה
פי בדן אלחיואן לא פרק פי דלך בין בעצהא ובין
בעץ פי מא ירגע אלי חכם אולי ואלי צפה מכצוצה
פהו יגרי מגרי תוסיט אלחיואן או קטע אלרקבה מנה
אן גירהא מן אלאעצא אלדי קד יכון דלך אלקטע
מקדמה למותה או סבבא לה ואנמא יכרג אלדבח ען
צפה גמיעהא ויתמיז ענהא בעד ורוד אלאמר אלשרעי
באלקצד אלמקארן לה אלדי בה תתכצץ אלאפעאל
... וגיר אלמומן פלא יצח מנה ולא ימכן וקוע הדא
אלקצד מנה אצלא

From the following remark on fol. 36*a* it almost seems that the treatise on שחיטה is only a portion of a larger work: וקד יתבת
מן נהה אלאדלה אלשרעיה כאלקצאצאת אלשרעיה
ואלצום ואלדבאחה ומא גרי מגראהא אלדי עלמנא
מן נהה ורוד אלאמר אלשרעי בהא ונה אלחסן פיהא
עלי סביל אלתפציל ממא נבינה אלאן פי באב אלדבאחה

IV. Foll. 88—93, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, with 15 lines to a page. Fourteenth to fifteenth century.

A fragment of the same work, containing the end of ch. 6, the whole of chs. 7–8, and part of ch. 9.

The contents of fol. 33, belonging to the preceding fragment, are identical with a part of ch. 7 (מנה פי אמר אלכנק פאמא אלונה אלאכר והו אן אנפצל ען אלדבח וכו' both on foll. 33*a* and 89*b*, the latter only having ינפצל for אנפצל).

End of this fragment (in ch. 9):—

מסלה · מא אלקול פי אלדבאחה אלדי תוגד פי גיר
מכאנהא מן אלגלד באן יכון אלדאבח

V. Foll. 94—99, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, with 14 lines to a page. Fifteenth to sixteenth century.

Three small fragments (each of 2 leaves) of another Ḳaraite treatise on שחיטה.

First words:—

כאן כביר או צגיר ינבני אן יכון אלדאבח גיר אלדי
ימסך

On fol. 96*b*:—

אלקול פי אלאצל אלראבע והו פי אי מכאן ידבח

On fol. 99*b* (end):—

אלקול פי אלאצל אלכאמס והו אלכלאם עלי כיפיה
אלדבאחה פאקול אנה מתי כאן אלמדבוח מן אלבהאים
אלאהליה או אלבריה (catchword פאן)

600.

Or. 1263.—Paper, about 10 in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 361 leaves, with 27 lines to a page. A Ḳaraite hand. Dated A.M. 5193 (A.D. 1433), or perhaps copied from a MS. of that date (*vide infra*); but if so, the present MS. was written not long after.

It contains:—

I. ספר יצירה (should be compared with the printed texts). Fol. 2*a*.

At the end (fol. 3*b*):—

ס׳ הדן ספר דאברהם אבינו דמתקרי הלכות יצירה
כל דצפי ביה לית שיעורא לחכמתיה · והדין דמתקרי
סוד העבור שכל העולם תלוי בו · ולא ימסר אלא למי
שסר מרע · וירא אלהים ומחכה לקונו · לפי כך נאמ׳
והבוטח ביוי חסד יסובבנו וכו׳

II. A kind of explanatory expansion, in 7 sections, of the first chapter of ספר יצירה. Fol. 3*b*.

Beginning:—

בל״ב נתיבות · · · בספר וספר וספור עשר ספירות
בלימה כ״ב אותיות ג׳ אמות ז׳ כפולות וי״ב פשוטות

End:—

כללו של דבר מקצת אלו מצטרפין עם אלו · · · · ·
אלו תמורת אלו · · · אלו כנגד אלו · · · וכלן אדוקין
בתלי גלגל ולב · וכשהבין אברהם אבינו עה · · ·
וצר וצרף וחקר וחשב ועלתה בידו ונגלה עליו הבה
וקרא עליו המקרא הזה באמרו בטרם אצרך בבטן
ידעתיך ועשאו אוהבו וכרת לו ברית ולזרעו עד
עולמי עד · תם

III. A fragment of a philosophical treatise on the eternity of the world. Fol. 6*b*.

Beginning:—

אמר החכם האמתי בעת א׳ שהיה חולק על ע״ז על
אילן שמלוי שהיה בנינוה עומד שם י״ב אלף שנה על
דעת עובדי ע״ז הנקראים אלצאבה אמ׳ כי זה הדבר לא
יתכן שיהיה העולם קדמון והכחישם בחלק ג׳ ממורא (*sic*)
הנבוכים מאחר כן הסתכל בדברי הפילוסוף האמתי
אשר נודעה חכמתן [חכמתו for] אצל חכמי העולם
דמתקרי שמיה אבובכר בן אליצינ (אלצאינ for)* בעת
שחלק על דברי אריסטו׳ כי אריסטון עלה על דעתו
כי העולם קדמון וסייע לדבריו החכם הנזכר למעלה
והביא ראיות ברורות על זה הדבר בקדמות העולם
נתעורר הרב ר׳ משה בר׳ מימון ז״ל וחבר ספר החפיצה
הידוע בכל חכמה ברורה שאמ׳ בתחלתו [MS. ן]
ולמה קראתי שמו ספר החפיצה לפי שחפץ בי השם ית׳
והודיעני מה שלא ידעתי מקדמת דנא ושמתי מורה
הנבוכים פירו׳ לזה הספר הידוע

Lower down on the same page:—

אמר החכם האמתי בחלק ג׳ מספר החפיצה במחברת
הבינה

On fol. 7*a*:—

אמ׳ ז״ל וקבלה בידי מאת אבובכר אליצינ

Lower down on the same page:—

אמר החכם האמתי ז״ל הסכימו כל חכמי המחקר
הראשונים והאחרונים על כל אלו הדברים ונתבאר
כי העולם קדמון ולא ישאר לנו דבר שיש בו ספק

The fragment ends abruptly at the conclusion of the same page with the words:—

אם כן המושכלות הראשונות תהיה עלת ההרגש
לכן עלה בידינו מזה שכל

IV. גן עדן, a work on the commandments by the Ḳaraite Aaron b. Elijah. Fol. 8*b*. Compare the printed edition (Eupatoria, 1866).

After the portion which treats on שחיטה is a section (in two chapters) on the length of the calendar years.

Heading of this part (fol. 147*a*):—

בשם אל רם ונשא

Beginning:—

· · · שבניסן נברא העולם

Beginning of ch. i.:—

יש לדעת כי חכמינו ירא ספרו כי ישראל נחלקו
לשלש דתות להבדיל שנה משנה

At the end (fol. 148*b*): משה חזק אנסל (the name of the scribe).

* *i.e.* Abu Bakr Muḥ. ibn Yaḥyah, called Ibn Bajjah. See Steinsch., Hebr. Uebers., pp. 356-7.

The scribe of this copy of the גן עדן had before him a MS. (or an exact reproduction of it) written by Elijah b. Aaron, a kinsman of the author; for fol. 149 contains a transcript of a piece, in a different hand, which begins as follows:—

נשלם ספר הראשון מספר המצות חבור של הרב רבי אהרן זצוק״ל ניקומי בן כבוד ר׳ אליהו זקני נ״נ על ידי אליהו בכה״ר אהרן זצ״ל תלמידו והשם ית׳ שזכני והשלמתי זה יזכני להשלים גם הספר השני וכו׳

Elijah b. Aaron concludes his lengthy subscription† with a poem (containing the acrostic אברהם), beginning:—

אחבר אל גביר מורי מעט שיר
נגיד תורה ואב חכמה ובינה

On fol. 150*b* is a piece, in the form of a circular diagram, beginning:—

אראלים וחשמלים יתנו שיר לשם האל

On fol. 151*a* are two other poems, beginning respectively מה רבו מעשיך יי׳ · · · · · יחיד יהי שם יי׳ המאושר בכל שבח and אתה אין זולתך ומעלה. The first shows the acrostic מישרל (for מישראל?) חזק and the second יצחק בן שכריה

The colophon of Elijah b. Aaron (foll. 306*b*, 307*a*) at the end of the whole work is contained in the following subscription:—

נשלמה ביום חמישי לשבוע בפרשת וישמע יתרו בחמשה עשר יום לחדש שבט בשנה המעברת בשנת חמשת אלפים ומאה ושלשה ותשעים שנים לבריאת העולם ואלף ושבע מאות חמשה וארבעים שנים לשטרות · בעיר אדרנופולי כתבתי זה ספר המצות חבור הרב החכם מורינו רבי׳ המשכיל הנבון התחכמון מלא בתורה כרמון אור מזרח ונר מערב צנצנת המן כבוד רבי׳ אהרן ניקומי זצ״ל בן כה״ר אליהו זקני נ״נ על ידי אליהו בן כה״ר אהרן לע״ תלמידו ובן דודו אשר היו שני בני אחים תעל שכבת הטל על מלונם אמן יקיים עליהם מק׳ שכ׳ נב״ת והמשכילים יזהירו כזהר הרק׳ וג׳ יעלזו חסידים בכבוד וגו׳ אנס״ל

Then the colophon of the scribe to whom the present copy is due (fol. 307*a*):—

וכתב העבד הצעיר והנבזה · · · · · משה בן אברהם נב״ת ממדינת פארס הנודע בשם כוי קרוב לתבריז שהמלך שוכן בה כשזכני השם שכתבתי זה הספר המיוקר וכתר התורה פיר׳ התו׳ וכו׳

The subscription includes the words לישועת׳ ק׳ י׳ written in large letters made up of sentences from the 119th Psalm, minutely written.

V. A letter on a question relating to forbidden degrees, addressed by Solomon han-Nāsī to Aaron b. Yehudah Ḳusdīnī. Fol. 307*b*.

See Steinsch., Cat. Lug. Bat., p. 234 *sqq*.

Heading:—

בשם אל שומר את נרים · זאת היא האגרת ששלח רבי׳ שלמה הנשיא לר׳ ר׳ אהרן בן יהודה נ״נ אמ׳

Beginning: מודיעים אנחנו לך אהובנו וחשובנו׳ The text differs somewhat from the MS. described by Steinsch. in the above-mentioned place.

The question proposed was whether a man may marry the widow of a brother of his wife's sister-in-law (אשת אחי אשת אחי אשתו). Aaron b. Yehudah had considered it as prohibited, but Solomon han-Nāsī shows that such a marriage is legal.

At the end (fol. 315*a*) the well-known genealogy:—

כתב שלמה הנשיא יר׳ אל בן דוד הנשיא בן חסדאי הנשיא בן יהוקיהו הנשיא בן שלמה הנשיא בן דוד הנשיא בן בעז הנשיא בן יהושפט הנשיא בן יאשיהו הנשיא בן שאול הנשיא בן ענן הנשיא ראש גליות כל ישראל תעל שכבת הטל על משכבם מנוחתם כבוד אשר פתח דרך התורה והאיר עיני בני מקרא וכלל הנשיאים הגדולים ראשי הגליות לברכה ולתהלה ולכבוד

† The main portion of the subscription is occupied with a prayer that he might again see כבוד הדרת מעלתם whom he had before visited after leaving בית אבי וארץ מולדתי He does not, however, name the persons meant.

Upon this follows the conundrum given in Steinsch., *op. cit.*, p. 39, beginning הקבצו נא מתי בינה; but the last word is not עשרה, as Steinsch. conjectured, but עורה (ואם תמצא בחדרתי אני אקנה לך עורה), which, however, may be a corruption of עשרה.

VI. A letter (fragmentary) addressed by Israel ham-Ma'ārābī to certain persons who had questioned him concerning the case of a re-married divorced woman who had kept the marriage ring given to her by her former husband.

Beginning (fol. 315*a*) :—

זו האגרת אשר שלח אותה החכם משכילנו רבי׳ ישראל המערבי נ״נ מאור עינינו אודות הסבה אשר הקרה בקהל אחד שאיש אחד נשא אשה · · · ולבסוף נירש אותה · · · ולקחה בעל אחר ובתוך ימים מעטין · · · הטבעת ההוא (*sic*) אשר נתנו(*sic*) לה בעלה הראשון לדרך קניין · · · מצאוהו בידה

Israel refers in very high terms to the authority of Yeshu'a b. Yehūdah (Abu'l-Faraj Furkān ibn Asad), but the epistle breaks off before a decision is given.

The piece on fol. 316 (beginning שני שארים על נוף אחד ר״ל לשאת האיש בת אשת בעל אשתו) has no connection, as it appears, with the subject of Israel's letter.

VII. A brief Commentary on 1 and 2 Chronicles, by Elijah ham-Melammed. Fol. 317*b*.

Heading :—

בשם רחמנא וסייענא · אתחיל לכתוב פירוש נביאים[a] · בשם אל אלהים חיים חבור הרב ר׳ אליה המלמד זצ״ל

Beginning :—

אדם שת אנוש · נסמך דברי הימים לתרי עשר רמז כי כמו זה דברו נביאים הרבה כן זה יש בו מבריאת אדם עד חרבן הבית ·

VIII. A brief commentary on the book of Psalms. Fol. 327*a*.

Beginning :—

אם אמר למי זה הספר מן הנביאים ומי כתבו · נאמ׳ דע כי מצאנו זכר ז׳ נביאים והם משה רבינו וכו׳

Fol. 1*a* contains a diagram (partly cut away) of the signs of the Zodiac and the solar system.

On the top of fol. 2*a* :—

זה הספר שלי אני אליהו בכ״ר יצחק יפת המשכיל זצ״ל

On fol. 361*b* is the following record :—

זה הספר הנקרא גן עדן נלקח אל הקדש מאשת כ״ר יוסף נ״ע שהיא מרת סולטן שקנו זה כר׳ שלמה המשכיל הגבאי עם ר׳ בוטוש הגבאי לד׳ פרחים ומידי הנבאים קניתי זה הספר המצות של רבנו אהרן ז״ל בע״ה גם אני הדל יצחק באא כ״ר אליה ז״ל בכ״ר אברהם בכ״ר שמחה בכ״ר אליה הזקן · · שקניתי גם אני לד׳ פרחים מחוב פרסי על כן כתבתי שמי וזכרי בזה שלא ירים איש את ידו לאמר שלי הוא שקניתי זה ביום ג׳ כ״ה לשבט השע״ח (A.D. 1618) והעדים על זה

The names of the witnesses written underneath are :—

(1) מרדכי בן ישועה, (2) יצחק בן מרדכי.

On the same page is another notice relating to the transference of the MS. in Ḥeshwan, A.M. 5514 (1753), to a person named שלמה, the price being י״ח אריות כספים מדודים ממטבע ערסלאן נראיכאן י״ל. On the side is an explanation of לאייך as being derived from איכות ואיכה. The signature is משה לוי באאכ״ר אליאו הלוי ז״ל.

601.

Add. 22,069.—Paper, about $11\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{3}{4}$, consisting of 265 leaves, with 34 lines to a page. A good Rabbinic African Sefardi hand; dated A.M. 5340 (A.D. 1580).

[ספר מצות גדול, also called גן עדן] of Aaron b. Elijah, the Karaite. See under IV. in the preceding number.

The order of the parts differs occasionally from that observed in the printed edition.

[a] A mistaken title.

The portion relating to שבת *e.g.* precedes ענין פסח in the printed text, but in the MS. it is farther on, before the section on שחיטה.

The verses at the beginning of עריות are not given in the MS., but the following lines which are found in the MS. at the end of שחיטה (fol. 110*a*) are not in the printed edition :—

השכל בשמי וזכור לי אות״ זכרו לעדי עד כי יאות״
מעוז לדל מחסה לראות״ בימי ינון ידי צובאות״
רבו צירי מחול ימים ״ גם און ידי הם נעלמים״
אשאל מרפא מאל תמים ״לי יוסיף חן אורך ימים״

Scribe's colophon (fol. 265*a*) :—

נשלם זה הספר ביום שני ארבעה עשר יום לחדש תמוז
משנת חמשת אלפים ושלש מאות וארבעים לבריאת
עולם למספר בני ישראל פה בבית השר וגדול בישראל
הדוכוס האדון דון יוסף הנשיא† זלהה

Owners' notes :—

(1) fol. 2*b* :

לה׳ הארץ ומלואה שלי אליאו (*sic*) ירושלמי עבד
לאלהי אבי ואמי

He bought it בנ׳ כספים from the owner named on fol. 69*b*.

(2) fol. 69*b* :

זה הספר קנה‡ כר אברהם ירושלמי מיד כר משה
רביצי בכר יאודה נור יצו בשביון רכ (?) לבנים ביום
ב׳ כט לחרש חשון שנת התב ושלום

(3) fol. 265*a* :

ליי׳ הארץ ומלואה ···· כתבתי שמי ··· אני הצעיר
·· בשייצי הלל בכר משה הלל נ״ע בכר יוסף הלל נבע
בכר הלל נבע בכר יוסף תנצבה שקניתי אותו מאת
הבחור היקר ר׳ אליאו תשבי בכר יאודא תשבי נ״ע לסך
שש מאות ליברים (?) יפים וטובים מטבע אדוננו המלך
שלטן מחמד בן שלטן מורט ילא וכו׳

Muḥammad III. b. Murād reigned A.D. 1595—1603.

† See Graetz, Geschichte, ix., 375 *sqq.*

‡ The MS. appears to have קנא.

602.

Or. 2405—2406. — Paper. Two uniform volumes, consisting of foll. 316 and 384, with mostly 14 lines to a page. The dimensions are about 7½ in. by 5½. Fifty-four quires (vols. I.—II. fol. 199) and nineteen quires (vol. II. foll. 200—384), signed with Hebrew letters on the upper (inner) margin of the first page. Rabbinic char. Dated Monday, the 2nd day of Tammuz, A.Contr. 1831=A.M. 5280 (A.D. 1520). Foll. 1—18, 119—134, 313 of vol. I., and foll. 1—199 of vol. II., have been supplied by a later hand, probably towards the end of the seventeenth or the beginning of the eighteenth century. Compare the writing of these portions with MS. Or. 2517, foll. 108—146; the name of the scribe (דניאל בן משה בן ישעיה פירוז) being the same in both MSS. (Or. 2406, fol. 198*b* and Or. 2517, fol. 146*b*).

Al-Murshid,† the book of precepts of Samuel hā-Rofe al-Maghribī (or, in the Hebrew spelling, ham-Ma'arābi). Arabic, but written in Hebrew character.

Fol. 1*b* of vol. I. begins :—

בשם אל עולם · נבתדי אלאן בעון את וכפי למפה ···
באתבאת ספר מצוות ללמעלם אלעאלם אלעאמל · · ·
שמואל הרופא רית בן כנק · · משה המערבי רית וכו׳

The later title (relating to vol. I. ouly), as given by Daniel Peroz on fol. 1*a*, is as follows :—

ספר מצוות של מרי׳ ורבי׳ שמואל הרופא והו גזו
אול כן נזוין ישתמל עלי כמס מקאלאת מן גמלה יב
מקאלה

The author says in the preface, fol. 2*a* :—

ובעד פאנני למא ראית כתב אלסאדאת אלעלמא
זכ׳ ל ממלווה מן קיל וקאל״ ומבנייה מן סואל וגואב״
ומעארצה ואנפצאל וראית איצא אהל עצרי מקצרון

† See also Steinsch., Cat. Berlin, ii., no. 201; cf. Monatsch., xlii., 189.

פי אלאשתגאל ואלהממם והממהם קצירה ען אלוקוף עליהא לטול אלמקאל״ פכשית עלי אלאגיאל אלאֿתיין מן בעדהם אלא תנסי אחכאם אלשריעה מן בינהם פוצעת הדה אלכתאב ואסמיתה באלמֻרשֶד ליכון הדאיה לכל מסתרשדי ואנא אסאל אללה תעאלי אן יופקני פיה ללצואב לאבלג בה אלי דרגה אלתואב״ ואן יעצמני מן אלזלל״ ויסד עני באב אלכלל כקול ולייה עֹה פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל תַּשְׁלֶט בִּי כָל אָוֶן וג׳ [Ps. cxix. 133] וקד קסמת אלכלאם פיה עלי אתני עשר מקאלה בעדד אלאסבאט אלדכלין פי אלעהד עלי אמתתאל אלשריעה אלמקדסה יגדי׳ ויאדי׳ ומע מא אנצאף אליהם מן אלגרים

The book is accordingly divided into twelve Maḳālāt. A full index to the first five Maḳālāt, the contents of vol. I., are prefixed on foll. 2*b*—10*b*.

The headings of the twelve Maḳālāt are as follows:—

Vol. I.:—

Fol. 11*a*: אלמקאלה אלאולי פי אלמילה

Fol. 21*b*: —— אלתאניה פי אלשבת

Fol. 51*b*: —— אלתאלתה פי רווס אלשהור ואלאביב

Fol. 77*b*: —— אלראבעה פי אלמוֹעֲדִים ומא ינצאף אליהא מן אלאזמאן אלתי עלינא פיהא עבאדאת

Fol. 151*a*: אלמקאלה אלכאמסה פי בקיה׳ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים

Vol. II:—

Fol. 2*a*: אלמ[קאלה אלסאדסה] פי גמלה אלאחכאם אלשרעיה אלתי תגרי פי · · בין אלנאס בעצהם מע בעץ

Fol. 96*a*: —— אלסאבעה פי אלמַאֲכָלוֹת

Fol. 123*b*: —— אלתאמנה פי אלטְמָאוֹת

Fol. 200*b*: —— אלתאסעה פי אלערוות

Fol. 263*a*: —— אלעאשרה פי גמלה מן אלחקים ואלמצוות ממא לם ידכר מן קבל

Fol. 308*a*: —— אלחאדיה עשר פי מא ילזם בעץ כואץ אלאמה

Fol. 346*b*: —— אלתאניה עשר פי אליְרוּשׁוֹת

Each Maḳālah is divided into a number of chapters (פצל) [Maḳ. i. having 6 chapters; Maḳ. ii. 15 chapters; iii. 14; iv. 31; v. 67; vi. 51; vii. 20; viii. 50; ix. 23; x. 17; xi. 7; xii. 14], the numbers of which are marked with Hebrew letters in the margin.

At the close of the twelfth Maḳālah a chapter on the laws relating to mourning is added:—

Fol. 377*b*: ובעד מא דכרנא מא יתעלק באלמואריתֿ מן אלאחכאם נדכר מא ילזם אהל אלמיית אן יפעלוה בעד מותה מן אלאֵבל

The date of the original MS. is given in the colophon on fol. 384*a* of vol. ii.:—

נשלם ביום שני בשבוע והוא יום שני מחדש תמוז יה׳ אב׳ לש׳ שנת אלף ושמונה מאות ואחד ושלשים שנה לשטרות והי(*sic*) שנת חמשת אלפים ומאתים ושמונים שנה לבריאת העולם

Notes on foll. 1* (mutilated), 1*a*, 316*b* of vol. I. &c. show that the MS. had belonged to the Ḳaraite synagogue of Jerusalem (לבני מקרא שבירושלים), but fol. 1*a* of each volume also contains the following note of an individual owner:

מלכה הע׳ הצ׳ דניאל · · · בכ̄ר משה המלמד נ̇ע̇ בכ̄ר ישעיה נ̇ע̇ הנקראים בית פירוז האל בחסדו יזכני · · · לקרוא וכו׳

This owner also wrote the later restorations (*vide supra*). (See Pinsker, לק׳ קדמ׳, pp. 130–131).

A later note on fol. 1*a* of vol. I. shows that אברהם רופא read the MS. in the year ה̄ת̄ ו̇ע̇, *i.e.* A.M. 5476 (A.D. 1716).

A note on fol. 1*b* in vol. II. shows in addition that שמואל בן אברהם הלוי, who went up to Jerusalem with his wife and two sons, read the MS. in 1744.

On fol. 99 of vol. II. are some sets of verses on מילה, the first beginning: קדושים שבחו לאל.

603.

Or. 63.—Paper, about $7\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 244 leaves, with 15 lines to a page.

Foll. 3—182 form 18 complete quires of 10 leaves each; of the nineteenth quire only 4 leaves (foll. 183—86) have been preserved, the other 6 leaves (after fol. 184) being lost; foll. 187—236 form 5 complete quires of 10 leaves each, and of the last quire (numbered כה) only 8 leaves have been used by the scribe. Besides the enumeration of quires in Hebrew letters at the right upper corner of the first leaf, there are also Arabic numerals at the left-hand upper corners (*e.g.* ثاني كراس on fol. 13*a*, ثالث كراس on fol. 23*a*). A Ḳaraite Rabbinic hand of the sixteenth century. Slightly worm-eaten in some parts, and many leaves in the second half of the volume are more or less affected by damp.

It contains Maḳālāt vi.—viii. of Samuel ha-Rōfē al-Maghribi's אלמרשד or ספר המצוות (see the preceding number). Arabic in the Hebrew character.

Heading on fol. 3*b*:—

בשם יוי אל עולם יתׁשׁ׳ אלמקאלה אלסאדסה פי
גׄמלה מן אלאחכאם אלשרעיה אלתי תגׄרי בין אלנאס
בעצׄהם מע בעץׄ

Fol. 113*a*: תמת אלמקאלה אלסאדסה · אלמקאלה
אלסאבעה פי אלמאכלות

Fol. 149*a*: תמת אלמקאלה אלסאבעה · אלמקאלה
אלתאמנה פי אלטמאות

Owners' notes:—

(1) on fol. 3*a*:

קניתי לי בימי חרפי בכסף מלא אני הע׳ הצ׳ עבדיה
בכ̅ר̅ שמואל בכ̅ר̅ המנוח עבדיה הנודע ממשפחת
הברכה העליונה · · · ספר מצוות חבור · · · שמואל
הרופא רית מהגביר הטפסר כהר׳ יעקב בכר׳ המנוח
יצחק הנודע בית פירוז בארבעה זהובים שקולים ועשרים
לבנים הש׳ יזכיהו לקרא בו ולשמור כל אשר בתוכו

(2) ibidem:

קניתי לי אני חיים קיים בן כר׳ אהרן אללוי
אלקיים הוא (?) וחברוי זא (*sic*) ספר מצות

(3) on fol. 243*b*:

זה הספר המצות ירושה מאבותי אני הע׳ הצ׳ יצחק
ירו׳ בן · · · יוסף ירו׳ זל בן · · · אלישע · · מעדת
הקראים פה מצרים יעא׳

The following note relating to the binding of the MS. in A.M. 5412 (A.D. 1652) is written in large characters on fol. 244*a*:—

וכאן תגׄליד הדה אלמצחאף אלמבארך עלי יד
אלפקיר אברהם צגׄיר נ̈ה אלבׄ בׄ פי חדש ניסן ה̅מ̅כ̅
סנה התיד ארור מוחה שמי מעליו אמן

[H. C. Reichardt, 1867.]

604.

Or. 2522.—Paper, about 6¾ in. by 5¼, consisting of 109 leaves, with 13 lines to a page. Foll. 10—109 form 10 complete quires of 10 leaves each, marked with Hebrew letters (יה—ו) on the upper right-hand corner at the beginning of each quire, and also with Arabic numerals on the upper left-hand corners. The first four quires together with the first leaf of the fifth are missing, and the MS. is also defective at the end. Written in a good Ḳaraite hand of the fifteenth to sixteenth century.

A fragment of a polemic treatise against the Rabbanite code of laws mainly as laid down in Maimonides' משנה תורה† (or חבור). Arabic in the Hebrew character.

Each main division was called וגה (in the MS. וגׄה). Foll. 1—91*b* belong to the fourth וגׄה, the beginning of which has been lost. This part was intended to show that the

† The references to the חבור are often introduced by קאל אלרייס, and sometimes by קאלׄ אלמולי אלרייס. On fol. 22*a* is a quotation from ספר אלחאדי עשר והו אלספר אלמערוף בספר קדושה מן אלחבור פי אלפרק אליׄג. As a matter of fact the passage (גר שנתגייר וכ׳) is taken from the 14th פרק of the first part of ספר קדושה, as ordinarily arranged.

Rabbanites in many cases nullified direct Biblical precepts.

Beginning (in the fourth פצל of this ונה, referring to the fourth commandment):—

אנّא לו קלנא אנّא לא נקתל הדא אלשתוקי

Fol. 3*a*: אלפצל אלכאמס ׳ פי מא יתעלק בדלך מן מצות לא תרצח

Fol. 20*a*: אלפצל אלסאדס ׳ פי מא יתעלק בדלך [ב]מצות לא תנאף

Fol. 48*a*: פי מא יתעלק במצות לא תגנוב (without indicating the number of the chapter).

Fol. 53*b*: פי מא יתעלק מן דלך במצות לא תענה ברעך עד שקר

Fol. 57*b*: ואמא מא להם מן אלקול פי אלמאכלות ואבאחת אלמחרמאת מנהא ונסך אלנצוץ אלוארדה פיהא פכתיר יטול שרחה וסאכד מן דלך פי מרף יסיר כשיה אלתטויל

The remarks on forbidden meats are followed by observations on uncleanness and other subjects.

At the end of this ונה:—

וקד אן לנא אן נקטע אלכלאם פי הדא אלבאב פי הדא אלמוצע לאן אלכלאם פיה ואלנטר אליה יטול שרחה ויצנר משתגלה וכו׳

Fol. 91*a*: אלונה אלכאמס ׳ פי אנהם תזידוא פרוץ כתירה מע נהי אלמשרע ען דלך

This part begins:—

פאקול אולא אנה לחקיק אן ליס לנסך אלפראיץ ותרכהא ורפצהא או תנקיצהא באצעב מן אלזיאדה עליהא זיאדה לגיר טלב אלאחתראז מן אלתפריט פיהא אד אלכל ירגע אלי מכאלפה אלמשרע ואלכרוג ענה פיגב אמתתאל אלאמר ואלונה אלדי טלבה מנא בגיר זיאדה ולא נקץ בל יוכד עלי קדר מפהום מסמועה ואבקאה עלי קדר מא יקתציה מן אלתוסעה מתאלה תכליפה לנא בעולות בני שנה תמימים וכו׳

Fol. 106*b*: [אלונ]ה אלסאדס פי דכר בעץ אלתפאסיר אלפאסדה אלדי אעתמדוא עליהא פי כתיר מן אלמצוות אלדאלה עלי בטלאן מא ינקלונה

Beginning of this part:—

אקול אן אלכלאם פי הדה אלכלאם ׳ ׳ ׳ הדא אלבאב טויל גדא לא יסעה אמתאל כתאבנא הדא לכן אדכר מן דלך גזא יסיר אנעלה עלי חכם אלמתאל

Last words:—

אנמא וקע אלזאם (catchword לאהל?).

The author's ethical tendency appears from what he says (*e.g.*) in connection with לא תרצח on fol. 3*a*:—

אקול אולא אן אעטם אלעלל אלמוגבה ללתשריע אצלאח חאל אלנפס ותחצילהא עלי אפצל כמאלאתהא וכו׳

LITURGIES.

A. THE HAGGADAH.

605.

Add. 14,761.—Vellum, about 10 in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 161 leaves. Foll. 1—120 form 15 quires of 8 leaves each. Of the five following quires, comprising foll. 121—158, the first, third, and fifth have 6, and the second and fourth 10 leaves each. Foll. 159—161 are all that has been used of the last gathering. Written in different Spanish hands, the central portion (foll. 9*a*—99*a*) exhibiting fine large square writing of the fourteenth century, and the preceding and following sections (partly in the square Rabbinic character) apparently belonging to the fifteenth century. The first (and other striking) words of the different pieces contained in the central part, and also in the opening pieces of some of the appended portions, are written in large letters of gold, and there are coloured illuminations of various kinds (*vide infra*). Slightly defective at the beginning.

† [הגדה של פסח] according to the Spanish rite, preceded and followed by a number of poetical pieces, and also containing in the latter portion תפלת פסח (שחרית ומוסף) and the פרשיות and הפטרות for the Passover days. The MS. is vocalized almost throughout.

---

† On the subject of the illustrated Haggadah generally see "Die Haggadah von Serajevo" (Wien, 1898). Short descriptions of the present MS. and the four following numbers are given there in i., pp. 102—111.

I. The following pieces precede the הגדה:—

1. Kalonymos Nāsī's "Azhharah" בנים שמעו לי; slightly defective at the beginning, the first extant verse being דע אם הנחת עשר (see Lunz, Lit. Syn. Poes., p. 479). This is followed by ימינך אל נגלתה (פזמון לבעל האזהרות).

2. אמון מנעוריו אָל אֵל שם לבו (מגן לטל), followed by יערוף כמטר לקחי ואמרתי תזל כטל.

3. ליל שמורים אותו אל חצה.

II. The Haggadah. Fol. 17*b*.

Beginning:—

אתאן מפרקא שַׁמְּפִין כַּסָּא וּמַזגין חמרא ומְבַרכין

Final direction (fol. 84*b*):—

אם רוצה לשתות מים לַצַּמֵאו הרשות בידו

At the end פסח מצרים אסירי יצאו חפשים, and the words לשנה הבאה בירושלם אמן in an elaborate design in gold and several colours on fol. 88*a* mark the conclusion of the Passover Service.

תפלת פסח (same writing as the Haggadah proper) is appended (foll. 89*b*—99*a*).

III. Poetical pieces. Fol. 99*b*.

1. אזכור מקור חיי (סדר הפסח לר׳ אברהם הלוי צבי בר יצחק הלוי זלה״ה), with lines beginning קדש נטול כרפס at the end. 2. אמרת י״י צרופה, followed by the Pizmon זמרה עם נכאה (הזהרות לשבת שלפני הפסח לרבנו זרחיה הלוי זלה״ה).

IV. פרשיות for the Passover days, followed by the הפטרות של פסח according to the

Spanish rite. Fol. 120*b*. The pointed Targum is added after each verse.

V. A series of poetical pieces † (fol. 136*b* *sqq.*) in the following order :—

A. רשויות :—

1. יונה מעונה. 2. שרש בנו ישי. 3. גלילי זבול ראו. 4. צור לבבי ומעריצי. 5. יבש בעוצר מי צדקי (acr. יצחק). 6. יה למתי בבית שבי. 7. אכסוף לימים היות. These short pieces are followed by (8) the מחרך beginning כיום ולחי.

B. נשמת, קדיש, יוצר, &c.

1. ישראל עמך שארית (נשמת). 2. יוצאים לאורות מחשבות (נשמת). 3. שיר יחודש במקדש (קדיש). 4. אביעה רננות במשמרת (יוצר). 5. יה יחיד מקדם (אופן). 6. יקרו להלל (אופן). 7. מידד שכינתך (אופן). 8. ישעך יזכירו (אופן). 9. את יה כבודך (אופן לרב משה בר׳ נחמן זצ״ל). 10. מחזה הוד (מאורה). 11. יום תאוה (מאורה). 12. יושבה בגנים (מאורה לשבת ופסח). 13. יזכרו פלאך (מאורה). 14. יפה נוף רדוי נוף (אהבה). 15. חשק לבבי (אהבה). 16. ימי קדם לבן רודם (אהבה). 17. יונה נכספה (אהבה). 18. מי יתנני כימי (אהבה). 19. יה למיהלים (אהבה). 20. אזי בהגלותך (זולת). 21. יום נפלא בן עמרם (זולת). 22. יום פדותי בעדו (גאלה). 23. ימים רבואות (גאלה). 24. יום ליבשה (גאלה). 25. שחקים רקע (מי כמוך). 26. יחיד מקים כושל (מי כמוך ; acr. יהודה לוי). 27. שזופת שמש (מגן לטל). 28. שלח רוחך (מחיה). 29. בטל אצור (סדר הטל). 30. מבטח כל היצור (פזמון). 31. יום הפילי תהנתי (פזמון). 32. יעלת ידע לבבי כי בלי אהבים שמהי (מאורה). 33. מי אשש בלתך (אהבה לר׳ יצחק דקשטיון ז״ל). 34. אדמה אופן לר׳) יענה את מהלל (מי כמוך). 35. קוראים בלבב שלם (יהודה הלוי ז״ל ליום שירה). 36. לשים שלום לר׳ יהודה הלוי זלה״ה).

† With the pieces contained in this and the following numbers compare "Haggadah of Serajevo," pp. 64—75 (giving an alphabetical list of the hymns occurring in the Serajevo codex and Lord Crawford's MS. of the Spanish Haggadah).

VI. Targum of ויהי בשלח, followed (under the heading ויושע) by אזיל משה; Targum of בחדש השלישי (יתרו), with ארעא רקדא (with זולת) ארומם אל רם (דברא קדמאה כד הוה נפיק ליום ויושע); אגיד חסדי אל (לשבועות).

After אזיל משה (in a different hand, fol. 153*b*), יבושר עם אביון (פזמון לטל).

Among the illuminations, all of which are very carefully executed (though the colours are now slightly worn off), may be mentioned: a. representations of the סדר in its different stages on foll. 17*b*, 19*b*, 20*b*, 28*b*; b. border illuminations on foll. 39*a sqq.* and foll. 55*b sqq.* (אלו הוציאנו ממצרים אלו); c. representations of רבן גמליאל and other Rabbis on fol. 59*b*; d. a fanciful full-page illustration of a מצה on fol. 61*a*; e. a sketch of the exodus (rather slight) on fol. 66*b*. The illumination on fol. 88*a* (לשנה הבאה וכו׳) has already been mentioned.

Former owners: (1) יחיאל נהכן פואה (fol. 1*a*); (2) מרדכי אוטולינגי (fol. 151*b*); (3) רפאל חיים אוטולונגי (*ibid.*).

On fol. 161*b* is a note of sale dated A.M. 5219 (A.D. 1459).

Censor's note (fol. 160*a*): Luigi del ordine di San Domenico, 1599.

606.

Or. 1404.—Vellum, about 10¾ in. by 9, consisting of 50 leaves. There are 15 lines to a full page in foll. 8*a*—22*a*, and 28 in the subsequent portion. Foll. 1—48 form 6 quires of 8 leaves each, and foll. 49–50, together with the blank leaf at the end, make up all that has been used of the last gathering. Good Spanish square writing (in different sizes) of the fourteenth century. First words of pieces, as well as other striking words, are in gold. On the accompanying pictorial designs and full-page illustrations see below.

[הגדה של פסח] according to the Spanish rite, preceded by a series of full-page illuminations, and followed by a collection of poetical pieces.

This MS. exhibits much similarity with Lord Crawford's MS. of the Haggadah described in the "Haggadah of Serajevo," i., pp. 97—102.

Each page in foll. 1*b*—7*b* contains two pictures, one occupying the upper, and the other the lower half of the page. The series begins with a sketch of Moses at the burning bush, and ends with representations of the Passover Services. The paints are rather heavily laid on, and the pictures are often blurred. Much gold has been used.

Beginning of the Haggadah (fol. 8*a*):—

אתאן מפירקא שטפין כסא ומוזגין חמרא

It ends with הלל on fol. 22*a*.

At the bottom of the same page is a short rhymed composition of five lines, the first being:—

קדש בכוס ראשון ובירק גנך
טבל והגדה בכוס שני אמור "

The heading is:—

חרוזים לר׳ יצחק הלוי בר׳ ברכיה הלוי זצ״ל מסדר הפסח

On the upper and lower margins of foll. 8*a*—18*b* is a brief Commentary on the Haggadah, written in a small Rabbinic hand of about the same date as the text. It is in substantial agreement with that contained in Add. 14,762 (Cat. no. 610, *q.v.*) so far as the two cover the same ground.

Beginning of the Commentary:—

הא לחמא עניא ׳ למה קרי לה עניא לפי שהיא עשירית האיפה

End (lower margin of fol. 18*b*):—

בק״ש והלל שאינו אלא ספירת דברים

Then:—

נשלם פירו׳ הגדה ׳ תהלה לאל עולם

The upper margin of fol. 19*a* is occupied with a direction beginning:—

ואם רצה לשתות כוס חמישי

The upper and lower margins of foll. 19*b*—50*a* contain the פרשיות and הפטרות for the Passover days. The Hafṭārōth are partly accompanied by the Targum after each verse.

A notable feature of the marginal painted illustrations consists in the representations of famous Rabbis, such as ר׳ יוסי הגלילי and ר׳ אליעזר on fol. 14*b*, ר׳ עקיבא on fol. 15*a*, and רבן גמליאל on fol. 17*a*. Large border illuminations are found on foll. 15*b*, 16*a* (אלו and ולא in אלו הוציאנו ממצרים), and among the other pictorial sketches is a fanciful representation of a מצה on fol. 17*b*.

The MS. includes the following poetical pieces:—

Foll. 23*b* *sqq.* 1. אמרת יי׳ צרופה (אזהרות לשבת הגדול קדם הפסח לר׳ זרחיה הלוי זצ״ל), followed by the Pizmon זכרה עם נכאה. 2. אשאלה רשיון שוכן אפדני (אזהרות אחרות), followed by the Pizmon יעורר נאם חוזה. 3. ליל שמורים אותו אל חצה with פסח אכלו פחוזים (מעריב for ליל ראשון של פסח).

Foll. 30*b*—50*b* (accompanying the order of services):—

1. יונה מענה (רשות ליום ראשון של פסח). 2. כיום ולחי (מחרך). 3. נש׳ ישראל עמך שארית. 4. יחיד מקדם (אופן). 5. יושבה בגנים (מאורה). 6. ירוחם בך יתום (מאורה). 7. יונה נכספה (אהבה). 8. אזי בהגלותך (זולת). 9. יום פדותי (גאלה). 10. שזופת שמש (מנן למוסף לטל). 11. שלח רוחך (מחיה). 12. בטל אצור (סדר הטל). 13. מבטח כל היצור (פזמון). 14. יום הפילי תחנתי (פזמון). 15. ידעתיך בשם נשא (רשות). 16. שער אשר נסגר (רשות). 17. יקרו נסיך (מהרך). 18. נש׳ חונני חג. 19. נש׳ שוקדים על דלתיך. 20. יבורך גואלי (ברכו). 21. יקרו להלל (אופן). 22. את מחזה הוד (מאורה). 23. יביא לחדרו (אהבה). 24. אומן דתותי (זולת). 25. יהמה לבבי על נדוד (גאלה). 26. שלום לבן דודי (רשות; acr.

שלמה). 27. אהלי לצורי (מחרך). 28. אמרו בני
(קדיש) יגדל יקר נורא .29 .(מחרך) אלהים במה אתן.
30. ישן בכנפי .31 .(ברכו) שערי פדות אפתח
אומר .33 .(אהבה) ישוב צבי .32 .(מאורה) הגדוד
כל .35 .(זולת) צור המקורא .34 .(זולת) לצפון תני
(גאלה) ידעתי הי גואלי .36 .(גאלה) ימי צבאי.
37. שם אל אשר אין לו .38 .(רשות) למתי זרוע אל
שיר .40 .נש׳ יוצאים לאורות .39 .(מחרך) ערך
(אופן) יחיד בגאונו .41 .(קדיש) יחדש במקדש.
42. יפה נף רדוי נף .43 .(מאורה) יום תאוה
שרש .45 .(זולת) יום נפלא בן עמרם .44 .(אהבה)
אכסוף לימים .46 .(רשות ליום אחרון) בנו ישי
יה .48 .נש׳ ישראל עמך ישישו .47 .(רשות)
(אהבה) הידעתם ידידי .49 .(אופן) שכינתך.
50. יעלת אהבים שמחי .51 .(אהבה) יה למיחלים
אחד .53 .(מאורה) אשפיל לך לבי .52 .(מאורה)
(מאורה) הסתו ארח .54 .(זולת) עשר מסעות.
55. ימים רבואות (גאלה).

On fol. 1*a* is the following note of sale:—

מודה אני החתום מטה איך מכרתי לכבו׳ ההר̄
משה אבן כבש ניסי זאת ההגדה וקבלתי מידו הפרעון
משלם ולהיות לו לראיה ולזכות התמתי שמי פה מה
שהיה בחדש סיון שנת הקׄסב ליצירה (A.D. 1402)
מאיר בכה̄ר מלכיאל אשכני זצ̄ול איתן

This entry is, however, on a strip of vellum (apparently of the same period as that of the MS. itself) which has been pasted on the original leaf.

On fol. 50*b* is the note of a former owner bearing the name:—

אברהם חן בן יאודה רופא בן עמנואל חן הרופא
לבית שאלתיאל

607.

Add. 27,210.—Vellum, about $9\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{5}{8}$, consisting of 101 leaves (including the paper fly-leaf at the beginning). There are 10 lines to a full page in foll. 24*b*—55*b*, and 26 in foll. 16*b*—23*b*, 56*b*—101*b*. The quires have 8 leaves each, with the exception of the second (foll. 10—15) and the last, which contain 6 leaves each. Fine Spanish square writing of the fourteenth century; but the contents of foll. 2*a*, 3*b*, 4*a*, 5*b*, 6*a*, 7*b*, 8*a*, 9*b*, 10*a*, 11*b*, 12*a*, 13*b*, 14*a*, 15*b*, 16*a*, belong to the seventeenth century. There are many illustrations. The margins have been too closely cut. On the illuminations see below.

סדר הגדה של פסח, preceded by a series of illustrations and a collection of Piyyuṭīm, and followed by another collection of poetical pieces.

The illustrations at the beginning are on foll. 2*b*, 3*a*, 4*b*, 5*a*, 6*b*, 7*a*, 8*b*, 9*a*, 10*b*, 11*a*, 12*b*, 13*a*, 14*b*, 15*a*. They consist of coloured sketches on gold ground, each page being divided into four equal compartments, with a separate picture in each. The history illustrated is that contained in Genesis and the earlier portion of Exodus, the first picture representing the naming of the animals by Adam, and the last the preparation of the Passover.

Foll. 3*b*, 4*a*, 5*b*, 6*a*, 7*b*, 8*a*, 9*b*, 10*a*, 11*b*, 12*a*, 13*b*, 14*a*, contain a piece written in the seventeenth century, which is headed:—

אלו הן נ״ר כללים כוללים סבות ודינים מהלכות פסח
בפסח בשיר וזמרה סיינ לזכירה״

Beginning of this part:—

זכר עשה לנפלאות תמים דעים רבן גמליאל נשיא
ישראל סימן יפה · · · · במאמר פסח מצה ומרור

Lower down on fol. 3*b*:—

ע״כ אמרתי סימנה בפיהם מציון מכלל יופי שירה
חדשה וכו׳

The verses thus referred to begin on fol. 4*a*, and open as follows:—

מזמור   ושיר תודה   בעת דודים
אשיר   ששון עם אל   בעזרתו

The last line (fol. 14*a*) is:—

חלף   כלי זהב   ומגדונות

On fol. 15*b* is a Kabbalistical piece on קדש ורחץ וכו׳, beginning:—

קדש כוס זה דאימא אלרים חצוניות ואכ״רט״ם פנימיותו

On fol. 16*a* is an escutcheon, also belonging to the seventeenth century, and containing within an oval design the figure of a crouching lion on one side, and a cock on the other, with a crescent and two stars in the upper part of the design. A round human head is over the oval, and on each side is the figure of a mermaid. On the scroll over the escutcheon are the words :—

כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו

The colouring is glaring and rough.

The following poetical pieces are embodied in the MS. :—

Foll. 16*b*—21*b* : — 1. אשאלה רשיון, with יעורר נאם הוזה. 2. אמרת יי צרופה, with זמרה עם נכאה.

Compare Or. 1404, fol. 23*b* *sqq.*, where these pieces are given in reverse order.

Foll. 22*a*—23*b* : ליל שמורים הוא ליל חמשה עשר בניסן שבו יצאו ישראל ממצרים ובו עשה הקבה יתב׳ ויתעלה נקמה במצרים וכו׳, followed by the poetical piece ליל שמורים אותו אל חצה (with פסח אכלו פחוזים).

Beginning of הגדה (fol. 24*b*):—

אתאן מפירקא שטפין כסא

The concluding part (הלל) ends on fol. 55*b*.

Foll. 56*b*—101*b* contain the following pieces (accompanying the order of service) :—

1. יונה מעונה (רשות). 2. שלום לבן דודי (רשות). 3. אכסוף לימים (רשות). 4. שרש בנו ישי (רשות). 5. שוכנת בשדה (רשות). 6. יקרו נסיך (מחרך). 7. כיום ולחי (מחרך). 8. נשמת חונגי. 9. ארוממך לך בקהל עם (יוצר). 10. יה שכינתך (אופן). 11. יעריצון (אופן). 12. יענה את מהלל (אופן). 13. יזכרו פלאך (מאורה). 14. את מחזה הוד (מאורה). 15. יחיד מרומם (מאורה; acr. אברם). 16. ירוחם בך יתום (מאורה). 17. יום תאוה (מאורה). 18. יונה נכספה (אהבה). 19. יה למיחלים (אהבה). 20. יודעי הפיצוני (אהבה). 21. הידעתם ידידי (not marked). 22. אזי בהגלותך (זולת). 23. יום פדותי בעדו (גאולה). 24. יכין עוז (גאולה). After תפלת יוצר and the פרשה and הפטרה for the first day:— 25. שזופת שמש (מגן). 26. שלח רוחך (מחיה). 27. יערף כמטר מבטח כל (רשות). 28. בטל אצור (סדר הטל). 29. יום היצור† (פזמון). 30. יה מראשיתך† (פזמון). 31. הפילי תחינתי (פזמון). 32. ירעפו ברכות (פזמון). 33. בטללי אורות (alphabetical). 34. שלום לעיר (שים שלום; acr. יצחק). After the משניות ליום ראשון של פסח (ערבי פסחים וכו׳), which follows here (fol. 69*b*):—35. יקרה תהלתך (רשות ליום שני). 36. ידעתיך בשם (רשות). 37. מהלל (מחרך). 38. אפס בלתך בעת צרה (מחרך). 39. ישראל עמך שארית (נשמת). 40. יחיד מקדם (יוצר). 41. שמעי בת ודאי (מאורה). 42. אל אֵל וטובו (מאורה). 43. כמה גדרת (אהבה). 44. יום נפלא בן עמרם (זולת). 45. יה קום וגלה (גאולה). 46. נרד וכרכם (גאולה). 47. אל ממרומו (פזמון, to be said after שים שלום at the end of מוסף on the second day). After משניות (ר׳ ישמעאל אומ׳ העומר וכו׳) and the lections for the second day and חול המועד (fol. 74*a*) :— 48. שער אשר נסגר (רשות). 49. יבש בעצר (רשות). 50. שכחי ענותך (רשות). 51. שובי נפשי למנוחיכי · · · · יקרה מיקר (מחרך). 52. יפתה עלמת (מחרך). 53. יפת עלמות (נשמת). 54. ישראל עמך ישישו (נשמת). 55. יושבה בגנים (מאורה). 56. יעלת אהבים (מאורה). 57. אל אֵל גדול ומהולל (מאורה). 58. חולת צבי (אהבה). 59. ירוממון מסלותי (אהבה). 60. אלהים העבר אנחה (זולת; imperfect alphabet). 61. איה גואלנו (גאולה). After the הפטרה for שבת חול המועד של פסח (fol. 82*a*) :— 62. נלילי זבול ראו. 63. למתי זרוע אל (רשות). 64. בצר פקדנוך (also רשות). 65. אומן פלאך (מחרך). 66. כל הנשמה תהלל במליה (מחרך). 67. ישראל עמך להללך (נשמת). 68. מושל בגאות הים (headed ואלו פינו). 69. שיר יחודש (קדיש). 70. יחיד בגאונו (אופן). 71. יפה נף רדוי נף (אהבה). 72. יעלת צבי תכסוף (אהבה). 73. מה תספרו לפני דוד (אהבה). 74. אז ישיר ינון (זולת). 75. מי אשש בלתך (מי כמוך). After the פרשה and הפטרה for the seventh day of Passover (fol. 88*a*) :—76. יצו לך אל עילום (שלום). After משניות ליום שירה (כיצד היו הלוים וכו׳, fol. 91*a*):—77. שירים יקרים

† These two pieces are inserted in בטל אצור.

(רשות ליום אחרון של פסח). 78. שאל להודות (רשות). 79. יכילון עצמך (רשות). 80. אודה לאל לבש (מחרך). 81. קול מהלל יגדל (קדיש). 82. שמים מספרים (אופן). 83. יה כבודך (מאורה ; acr. יצחק). 84. נאוה בעז (מאורה). 85. יביא לחדרו (אהבה). 86. אחד עשר מסעות (זולת). 87. פסח מצרים אסירי יצאו חפשים. 88. יונה נשאתה. 89. מבית און שבת מדני. 90. אם יום פדותי (גאולה; acr. אברם). 91. יהמה לבבי (גאולה). 92. בן ישי רכבו (גאולה). At the end, the lections for the eighth day, followed by משניות (המכניס ידיו וכו׳, fol. 99*b*).

The illuminations of the text consist mainly in the gold, silver, and occasionally coloured letters of first and striking words, placed within coloured designs. There is a sketch of a מצה in gold and paints on fol. 44*b*, and marginal ornamentations (אלו and דיינו) are found on foll. 41*b*—42*b*.

Fol. 2*a* contains a roughly illuminated title-page dating from the beginning of the seventeenth century. The wording is as follows:—

סדר הגדה של פסח עם שירים מיוחדים על כל הנפלאות והנסים, שנעשו בצאתם ממצרים בני חורין

Then:—

נתנו במתנה הכבודה מרת רוסה תמא בת המפואר כמהר׳ יואב גאליקו יצ״ו אל המשכיל חתנו כמ׳ אליה יצ״ו בן החכם כ״מהר״ר מנחם רבא ישר״ו ביום חתונתו וביום שמחת לבו פה קרפי

The date given at the bottom of the page is:—

עשרה ימים לחדש חשון השי״ן סמ״ך נ״מל (A.D. 1603)

On fol. 1*a* is an entry (in an Italian cursive hand) of the birth of עזריה צדקיה חיים A.M. 5449 (A.D. 1689), the מוהל having been יהושע אשכזי, an uncle of the father; the בעל ברית ראשון, the father's father נחמיה אשכנזי; and the בעל ברית שני the youth יוסף בן עזריה מילי. The father's own name is not given.

On fol. 101*b* are the censors' notes:—

1. Camillo Jagel, 1613.
2. Revisto per mi fra Luigi da Bologna, febraro 1599.
3. Revisto per me fra Renato da Modena, 1626.

Censors' erasures are not infrequent in the MS.

608.

Or. 2884.—Vellum, about $9\frac{1}{8}$ in. by $7\frac{1}{2}$, consisting of 64 leaves. The quires consist of 8 leaves each, with the exception of the third, which only has 2 (foll. 17-18), and the last, which numbers 6 leaves. Written in a fine square Spanish hand of the fourteenth century. There are many illuminations. The margins have been too closely cut, some of the designs having been damaged thereby.

הגדה של פסח, preceded by a large number of pictorial sketches in illustration of Genesis and the earlier portions of Exodus.

Each page in foll. 1*b*—17*a* contains two pictures, one on the upper, and another on the lower half of the page. The series opens with a sketch representing the creation of Adam, and ends with the seeking out and burning of the leaven. Foll. 17*b*, 18*a* have one picture each, the first showing the recital of the "Haggadah" with the head of the family in a sort of a "Minbar" or pulpit, and the second containing a representation of the family at table during סדר. Red is the predominant colour. Fol. 19*b* begins אור לארבעה עשר. The "piyyuṭ" ליל שמורים אותו אל חצה (with פסח אכלו פחוזים) occupies foll. 20*b*—23*a*. Then follow the main portions of the תפלה (שחרית ומוסף) for the Passover.

On fol. 27*a*: קדש בכוס ראשון ובירק נגד וכו׳ (סדר הפסח לר׳ יצחק הלוי ז״ל), followed by two shorter mnemonic lines on the סדר.

Fol. 27*b* opens with אתאן מפירקא שטפין כסא. After the הלל the "piyyuṭ": פסח מצ׳—אסירי יצאו חפשים.

The first and striking words in the text are in large letters of gold or silver, placed within ornamental designs, and partly accompanied by more elaborate illuminations. There are marginal figures representing the four different sons (ארבעה בנים), &c. Border illuminations are found on foll. 48*b*—49*b* (אלו and ולא) and other places, and a representation of the מצה is given on fol. 51*b*.

609.

Or. 2737.—Vellum, about 6¼ in. by 4¾, consisting of 93 leaves. Most of the quires contain 8 leaves each, but the catchwords have not been preserved throughout. Square Spanish writing of the fourteenth century. Many full-page illuminations, besides the ornamental drawings accompanying first words, &c. The margins have been too closely cut, and several ornamentations have been slightly damaged thereby.

הגדה של פסח according to the Spanish rite, provided with a large number of illuminations.

Beginning (fol. 2*a*):—

אתאן מפרקא שטפין כסא

After the הלל are the two alphabetical pieces:—

(1) פסח כצ״אסירי יצאו חפשים (fol. 32*b*);

(2) מבית־ארץ שבת מדני (fol. 33*b*).

On fol. 36*a* begins the Targumic paraphrase of בשלח; the alphabetical piece אזיל משה וקום על ימא (on ויושע) begins on fol. 42*b* (ארבע כתין איתעבידו בני ישראל on fol. 44*b*; ארבע לילוון כתיבין בספר דוכרניא on fol. 47*b*); the Targumic paraphrase of Ex. xix. opens on fol. 49*b*; ארעא רקדא (beginning of the Ten Commandments) on fol. 53*b*. At the end (fol. 61*a*) in red:—

וכל מאן דנטר עשר דיבריא אילין עם כל קיימא אוריתא מחסנין ליה חינא וחיסדא בעלמא הדין ובעלמא דאתי

Vv. 18—26 of Exodus xx. are then added.

On the upper and lower margins of foll. 4*b*—33*a* are written, in a fine Rabbinic hand, the Hafṭārōth for the Passover days, the Targum being added after each verse, except in 2 Sam. xxii. (הפטרה לויושע).

The illuminations of the text consist mainly in rectangular coloured designs in four small partitions with the first and striking words in gold placed within. Foll. 18*b*, 19*a* have illuminated borders for the words אלו and דיינו in the piece beginning אלו הוציאנו ממצרים.

Foll. 62*b*—91*b* contain a series of full-page coloured designs (badly drawn for the most part) to illustrate the history of the Exodus, the first representing the labours of the Israelites in Egypt, and the last the preparation of the Passover lamb. The last four designs, occupying foll. 92*a*—93*b*, illustrate the intended sacrifice of Isaac.

610.

Add. 14,762.—Vellum, about 14¾ in. by 10¾, consisting of 49 leaves, with 12 lines to a page of square writing. The Rabbinic writing in the margin is sometimes grouped to the shape of grotesque animal figures. Fine large characters. German hand of the fifteenth century. On the illuminations see below.

הגדה of the German rite, with comments apparently by Ela'zar of Worms, and accompanied by a number of illuminations.

Beginning (fol. 1*b*):—

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר

The הגדה proper (כהא לחמא וכו׳) begins on fol. 6*a*.

At the end: כי לו, אומץ גבורותיך, אז רוב נסים, לשנה הבאה בירושלם followed by ,נאה כי לו יאה ,ברוך · · · · בורא פרי הגפן and .אדיר הוא יבנה וכו׳

Beginning of Commentary (fol. 6*b*):—

הא לחמא עניא קרי ליה עניא לפי שהוא עשירית האיפה דגמרי׳ ליה מעומר שהוא עשירית האיפה וזה שיעור מנחת עני

The last piece commented on is אומץ גבורותיך.

End (fol. 46*b*):—

לעוצית ׳ מבני עשו דכתי׳ ששי ושמחי בת אדום יושבת בארץ עוץ ולא זהו דכתי׳ בבני שם ובני ארם עוץ וחול ׳ ולא דכתי׳ עוץ בכורו ׳ ובני עשו כתיב ובני דישן עוץ ׳ סליק

The following passage (in the comments on דצך עדש באחב fol. 17*b*) shows that Ela'zar of Worms is the author of the Commentary, which is, however, no doubt only an abstract from a larger work of that author on the הגדה †:—

וכן הנהיג רבינו אליעזר הגדול וכל בני ביתו וכן הנהיג רבינו קלונימוס הזקן וכל משפחתו ׳ וכן היו עושין רבינו אליעזר חזן ורבינו שמואל הנביא ובנו רבינו אברהם ובנו רבינו יהודה חסיד אב החכמה ׳ וגם אבא מור׳ רבינו יהודה בר׳ קלונימו׳

The author's father was, therefore, Yehudah b. Kalonymos, and ר׳ יהודה חסיד (styled, "father of wisdom") is a supreme authority to the writer of the Commentary. Both these marks suit Ela'zar of Worms, and the style of the comments (occasionally mystical), will be found in agreement with this supposition.

The Ela'zar b. Yehudah mentioned in Zunz, Ritus, p. 196, as a commentator of Prayers, הגדה, &c., is in all probability also the same as Ela'zar of Worms; see Neub. Bodl. Cat., no. 1204, &c.

On fol. 9*a*:—

מפי רבינו קלונימוס איש רומי אפיקומ׳ פי׳ אחר הפסח לא היו טועמי׳ דבר אלא מפיקין מנוחה לאכול שום דבר גם כן אחר המצה

On fol. 26*b*:—

ומברך על אכילת מרור ומטבל בחרוסת ואוכל דהכי נהיג רבנא משה ריש מתיבתא

The illuminations are clever, and comprise (1) ornamental beginnings of passages in gold and colours, accompanied by floral and animal designs, and (2) pictorial sketches illustrating historical events and actions connected with the Service. The most sumptuously illuminated page is fol. 6*a* (beginning of הגדה proper), foll. 14*b* and 15*a* contain elaborate sketches of the exodus, and circular illustrations of the ten plagues are found on fol. 17*a*.

The MS. is bound in calf leather. The upper cover is hand-tooled, and the under cover is decorated with lines and small triangular and oblong stamps in blind. The design on the upper cover consists of a large central panel surmounted by a broad border of foliated arabesque. The central panel is divided into two divisions. In the lower is a man in armour combating a dragon, probably intended for St. George. The upper panel contains on the right St. Michael triumphant over the body of a fiend, and on the left Fortune on a wheel and another figure holding a scroll in its hand, probably Fame. The ground of the whole of this cover has been marked with a small circular stamp, and the surface of the leather being thus much weakened has in most places peeled off. It is probably fifteenth century German work.

The MS. has suffered slightly from damp, and the artist also appears to have blurred his work in some cases.

On fol. 48*b* is the following entry:—

יעצני לבי להשיב לשו־אל
ויאמר מי צייר את־אל
וענהו אני הוא וייבש הנרשם יו־אל
לר׳ יעקב כתתיה שי׳ עולם בן מה״רז איש־לאל

† The passage on the Haggadah quoted in Neubauer's Catalogue, no. 1204, is not found here. The Oxford MS. should be compared with the present number.

611.

Add. 18,724.—Vellum, about 9 in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 55 leaves. The number of lines to a page varies considerably. Square and Rabbinic character, handsomely written. Dated A.M. (5)500 (A.D. 1740). Coloured illuminations.

סדר הגדה של פסח עם פירוש אברבנאל
ופירוש ע״פ הסוד ורמזים למצות של פסח

i.e. The Passover-night ritual, with the Commentary of Isaac Abrabanel, and an allegorical interpretation of the Passover ordinances.

The illuminated title-page further states that this ritual is כמנהג האשכנזים וכמנהג ספרדי׳. The date is given as לפרט סדר המצות לפק; and on the lower part of the page:—

אשר לא נדפס כדמיון הזה באותיות כאמשטרדם ע״
העוסק במלאכת הקודש יאקב (*sic*) סופר מברלין

The פירוש ע״פ הסוד opens (fol. 5*a*) as follows:—

כהא לחמא עניא לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים

See this פירוש in the illustrated Haggadah printed at Amsterdam in 1695. The illustrations are, however, more like those in the Amsterdam edition of 1712.

The רמזים למצות של פסח begin (כבר כתבו חכמי האמת׳ שהמצות האלהית וכו׳) on fol. 45*a*.

The rubrical directions are given both in German and Spanish, the Rabbinic character being used in each.

On fol. 26*b*: סדר ברכת המזון כמנהג אשכנזי׳

On fol. 30*a*: סדר ברכת המזון כמנהג ספרדים

After the הלל and ישתבח:—

כי לו נאה כי לו יאה, אומץ גבורתיך, אז רוב נסים

At the end:—

חד גדיא, אחד מי יודע, אדיר הוא יבנה ביתו

The two last-named pieces are accompanied by a German rendering in the Rabbinic character.

The scribe's colophon on fol. 54*a* is as follows:—

ע״י הכותב והעוסק במלאכת הקודש נאו׳ הקטן יאקב
במהר״ל זצל מברלין · לע״ע סופר סת״ם בק״ק המבורג
ובאלטונא יע״א בשנת ת״ק לפק

On fol. 54*b* is a pen-and-ink design, showing the priest's hands as placed during the act of blessing, and surmounted by a crown (כתר כהונה). The lower portion of this design contains the following (relating to the first owner of the MS.):—

זה הגדה שייך להאלוף הראש והקצין והנדיב הר״ר
זעלינ ב״האלוף התורני הר״ר שלמה זלמן הכהן זצל
כבראנדיבורג בשנת ת״ק לפ״ק:

On fol. 55*a* (paper fly-leaf) is an entry in the German cursive character, showing that the MS. was presented by Isaac זעלינ to his daughter צירל.

612.

Sloane 3173.—Vellum, about $13\frac{3}{4}$ in. by $10\frac{1}{4}$, consisting of 40 leaves. The number of lines to a page varies considerably. Square and Rabbinic character (באותיות אמשטרדם), handsomely written. Dated A.M. (5)500 (A.D. 1740). Coloured illuminations.

הגדה של פסח, with the same Commentaries and allegorical interpretation as are contained in the preceding number, the differences between the two volumes being that the present MS. is on a much larger scale, and that it contains different and more illuminations. In general style and colouring the pictures of the two volumes are, however, very similar.

Scribe's colophon (fol. 40*a*):—

ע״י הפועל העוסק במלאכת זו וגם בשאר מלאכת
הקודש הקטן יוסף בהר״ר דוד זצ״ל בק״ק לייפניק ע״ע בק״ק
אלטונא והמבורג בשנת וה׳ יוסף עלינו ברכה אלף
פעמים ככה לפרט קטן ·

B. SIDDUR OF AMRAM GAON.

613.

Or. 1067.—Vellum, about $5\frac{5}{8}$ in. by $4\frac{3}{8}$, consisting of 358 leaves. Each page is divided into two columns, with 20 lines to a column. Spanish square writing of the fourteenth to the fifteenth century.

The order of Services known as סדר רב עמרם נאון, but also embodying many פיוטים of later times, such as compositions of Solomon ibn Gabirol, Moses b. Ezra, and other famous writers. The printed edition (Warsaw, 1865) bears the appearance of having been prepared from a copy of the present codex, although the prayers have not all been reproduced in full. The "lacuna" noted on fol. 12*b* of the printed text tallies exactly with the break on fol. 38*a* of the MS., and the verbal agreement is almost complete throughout. The Services and Benedictions for יום כפור, סכות, &c., which form the close of part I. of the Warsaw text, are, however, found at the end of the MS. (foll. 322*b*—358*a*). It must also be observed that the תחנה beginning יי׳ אדום ומואב (fol. 80*a*) has been omitted in the printed edition, evidently in order to avoid giving offence to the Christian authorities.

On fol. 358*a* is the following note in a later cursive hand :—

מצאתי כתוב בסדר הדורות דף מ״ח סוף ע״ב שנכתב זה הסידור בש׳ ד׳ אלפים תר״ו ליצירה והוא מרב עמרם בר ששנא זלה״ה

On the same page is the following, relating apparently to the first owner of the MS. :—

בעזרת אל נשא ורם ׳ נשלם סדור רב עמרם ׳ הוא למשה בן עם ר״ם ׳ בן כבוד המבין המשכיל ׳ מדתו אלפים בת יכיל ׳ החכם החסיד הענו ׳ עטרת צבי לכל המוניו ׳ ר׳ יהושע המכונה שמאבי ׳ נפשו צרורה בצרור החיים ׳ עם נפשות ברים נקיים

On fol. 1*a* is a fragment of a poetical ודוי, ending :—

ועוד מה אאריך לשון ואשאל יי׳ נגדך כל תאותי

The rhyme is תי throughout the fragment.

Various erasures have been made to satisfy the censor.

614.

Add. 26,978.—Paper, about $8\frac{3}{4}$ in. by $6\frac{3}{8}$, consisting of 74 leaves, with 28 lines to a page. An Italian cursive hand; copied, in the eighteenth century, from a MS. dated A.D. 1426, which is now in the Bodleian Library (Neubauer's Catalogue, no. 1095).

[ALM. COLL., no. 89.]

The order of Services known as סדר רב עמרם נאון, without the תחנות and other פיוטים which are found in Or. 1067 (*q.v.*). It is, as far as the original portions of the סדר are concerned, identical with part i. of the printed edition; but the liturgical directions and explanations do not always read alike, nor are such pieces as קדיש ליחיד, ברכו ליחיד, given in the present MS.

The colophon on fol. 74*b*, which belongs to the MS. from which the copy was made, is as follows :—

ונשלמו בסיעתא דשמיא פה בעיר רודוס על ידי לי (*sic*) תולעת ולא איש משה בכ״ר יצחק גרסיאן ביום ג׳ בכ״ד לטבת שנת הקפ״ו ויקיים עלי מקרא דכתיב לא ימוש ספר התורה · · · · ובקשה מכל הקורא בספר הזה שידין לכף זכות המחבר והמעתיק ׳

C. SERVICE BOOKS OF THE ITALIAN RITE.

615.

Add. 26,957.—Vellum, about $5\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{7}{8}$, consisting of 113 leaves, with mostly 20 lines to a page. A large portion is missing at the beginning, but foll. 1—110 form 11 complete quires of 10 leaves each, and foll. 111–112 make up the last gathering. Fol. 113, which is appended, originally belonged to another MS. A rather small Italian square hand; dated Kislew, A.M. 5030 (end of A.D. 1269). There are occasional illustrations in the margin. The pointing of the MS. is frequently very faulty.

[ALM. COLL., 67.]

A portion of a סדור.

1. Of the Services for week-days only the end of ערבית is left (fol. 1*a*).

2. Services for שבת. Fol. 1*b*.

3. ענין ראש חדש, חנוכה, and פורים (special portions). Fol. 32*a*.

4. ענין פסח (הגדה and תפלות). Fol. 37*a*.

At the end of הגדה are the following רהיטין של פסח :—

1. אז רוב נסים. 2. אומץ גבורותיך. 3. כי לו נאה כי לו נאה.

The marginal figures accompanying portions of the Haggadah are cleverly executed.

In the תפלות, after ותודיענו משפטי צדקך is the following rubric (fol. 53*a*) :—

ואומ׳ ותתן לנו באהבה · · · · וזו היא מרגניתא דתקינו רב ושמואל

5. תפילת חג השבועות. Fol. 55*b*.

6. סדר תשעה באב (עניין תענית) giving the special portions only. Fol. 59*a*.

7. Services for ראש השנה. Fol. 60*a*.

In מוסף : אב לא חמל ; אב לא חס ; אספים אשופי אשפתות, as is usual in Italian Service-books (only note the reading אשופי).

8. Services for יום כפור. Fol. 74*b*.

וידוי של נאון (for שחרית, beg. רבונו של עולם קודם כל דבר), fol. 81*a*.

הוידוי דרב סעדיה ז״ל (for מנחה, beg. במה אקדם ··· ועוונותיי עברו ראשי), fol. 88*a*.

The part of the סדר העבודה in מוסף (fol. 86*a*) given here is very short, containing only the confession made by the High Priest.

In a rubric on fol. 92*a* is a reference to רב נטרונאי גאון זצ״ל concerning מנחה of יום הכפורים.

Foll. 99*b*—102*a* contain (belonging to תפלת התענית) : סלח לנו אבינו כי חטאנו (to be said before the סליחות), followed by וכשחטאו אבותינו במדבר עמד משה, and ודניאל איש חמודות אמר לפניך (after סליחות).

9. Services for סוכות. Fol. 102*a*.

In מוסף of שמיני עצרת : אל חי יפתח השמים. [In Zunz: שערי שמים].

Fol. 113 contains (in a different hand of about the same date, with coloured marginal illuminations on both sides of the leaf) ונתנה תוקף.

Colophon (fol. 112*a*) :—

כבודך יי׳

ותשלם המלאכה · · · היום יום כ״ו ימים לירח כסליו שנת חמשת אלפים ושלושים לבריאת עולם אשר כתבתי על זאת התפלה״

אני הלבלר יואל בר׳ שמעון ז״ל כתבתי זאת התפלה לר׳ מנחם בכ״ר שמואל ז״ל לו ולבתו הנכבדת והמשכל׳ הבתולה הניעימה מרת מרויליא שתחיי׳ להתפלל בה היא וזרעה וזרע זרעה עד סוף״ אכי״ר

The MS. was, therefore, written for the use of the lady מרויליא daughter of Mena-

ḥem b. Samuel. Several of the marginal pen-and-ink illustrations show ladies' head-gear, and also men's hats, &c., of the time to which the MS. belongs.

616.

Add. 26,968.—Vellum, about $5\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{1}{8}$, consisting of 342 leaves, with generally 19 lines to a page. The quires, mostly of 10 leaves each, were marked by catchwords of which many still remain, but several have been cut away in the binding. A whole quire is missing at the beginning, and there is also a considerable gap after fol. 152. The pages are, as a rule, ornamented with coloured floreated designs, and the initial words of the various pieces are enclosed within small oblong ornamentations. Directions and portions of pieces are in red towards the end of MS. There are also many coloured (though partly faded) pictorial illustrations, besides some rough designs representing coats of arms (so on foll. 230*a*, 294*b*, 340*b*. Dated A.M. (5)143 (A.D. 1383).
[Alm. Coll., 79.]

A copy of the סדור.

1. The order of Services for week-days (beginning in the middle of איזהו מקומן). Fol. 1*a*.

There is no אין כאלהינו (comp. Zunz, Ritus, p. 77), nor is there יעידון ינידון.

Fol. 30*b*: דין ימים שנופלין על פניהם, and fol. 31*b*: סדר שיני וחמישי.

2. Services for שבת. Fol. 46*b*.

After Ps. cl. in the service for מוצאי שבת: תתהלל מלך בפי כל קרושים. Then the following poetical הבדלות: 1. משביח שאון ימים. 2. שיר אענה כי הנה מבשר. 3. במוצאי יום מנוחה (refrain: אליהו התשבי מתושבי גלעד). 4. אלהים כוננה אשר נעשה (refrain: כל ששת ימי המעשה). 5. אלי אליהו התשבי הבא נא (לר׳ אברהם בן עזרא). After סדר הבדלה are the שבעים פסוקים.

3. ברכות סעודה ופרי האילן, followed by עניין ראש חודש, סדר עניין חנוכה, and עניין פורים. Fol. 91*b*.

On fol. 100*a*: תיאמת אור בקודש (אורות גדולים) (יוצר לשבת וראש חודש).

4. עניין פסח (including the הגדה, with several illustrations). Fol. 107*a*. After the נשמת, &c., at the conclusion of the הגדה, are the usual pieces:—1. אז רוב ניסים. 2. אומץ גבורותיך. 3. כי לו נאה כי לו נאה. At the end (fol. 129*b*): סליקו להון הרהיטין.

Foll. 137*b*—144*b* contain the following poetical pieces: 1. היום תאמצנו. 2. איש מלאכי חפצתי בו (refrain: יי׳ ישפות, see Luz., מבוא, p. 24), and, under the title, שבחות שאנו רגילין לומר בפסח שבועות וסוכות. 3. אין כמוך באלהים, יתרומם גיאות לבש, מיוקרת מיושרה, תאיר נוגה (אהבתו יודיע לכם).

5. מסכת אבות; imperfect (there being a "lacuna" after fol. 152), with an opening picture in illustration of the giving of the Law on Sinai. Fol. 145*a*.

6. סדר עניין שבועות. Fol. 157*b*.

אזהרות (fol. 165*a* *sqq.*): 1. אזהרת ראשית לעמך נתת. 2. סדרי הגרות וערכי עניינים. 3. אז שש מאות ושלש עשרה.

7. עיניין ארבעה צומות ושאר תעניות. Fol. 167*a*.

The סדר תחנונים (foll. 168*a*—191*b*) begins, as usual, with שומע תפילה, and the last piece is למקדימים בתפילה. Compare the printed texts.

Fol. 192*a* *sqq.*: סדר עניין תענית, including the following pieces:—1. אתה תקום תרחם ועל אתה תשמע ·· אנקת מיידי שמך. 2. הרעה תנחם. 3. אין לי בטחון כי אם עליך. 4. אליך יי׳ אקרא יומם עינינו (אחר דר׳ בנימן זצ״ל) בכל דור ודור. 5. אל תעזביני ···· אל דומי לך. 6. תלויות.

Fol. 202*b* *sqq.*: עניין עשרה במבת, containing:—1. בן אדם אילות אנח (for שמנה עשרה).

4. אריה מסובכו בעת עלה. 2. אבתינו בשלוותם. 3. אז בעזבי מקרא. 5. תהיינה עיניך פקוחות ··· לדופקת דלתיך.

Fol. 209*b* *sqq.*: עניין פורים (but mainly צום אסתר; see also no. 3):—1. אדון חסדך בל יחדל (יוצר לשבת שלפני פורים לר' יהודה הלוי ז"ל). 2. אבשרה בקהל רב תוקף ועיזוז (with the heading: שירה חדשה אחרת). 3. אלופי דת וחכמי דורות (לצו' אסת'). 4. אתה האל עושה פלא בכל דור לעולם לך מחלה (same heading). 5. שוכן עליונים אל מלך מסכית עתר (תחינה אחרת מיושב). 6. אחד ואין שיני.

Subscriptions (fol. 221*a*): נשלם עניין צום אסתר.

Fol. 221*b* *sqq.*: עניין י"ז בתמוז:—1. ארבעים יום הם ימי שבר (for שמנה עשרה). 2. אתאנו לך יוצר רוחות. 3. תחילת אבותינו נשאו באורך שלוותם (see Luz., מבוא, i. 26). 4. אשיח במר יחידתי (Luz., ibid., אנהים). 5. כנסת ישראל זועקת (acr. אליה חזק).

8. עניין ראש השנה. Fol. 230*b*.

In מוסף: אב לא המל, &c.

Fol. 253*b* *sqq.*, under the heading יוצר מיום ראשון של ראש השנה ששכחתי לכתוב במקומו are the following pieces: מלך אזור גבורה (מלך אמיץ ואיום); כבודו איהל; עתיק ימים.

Fol. 257*a* *sqq.* (יוצר ליום שיני של ראש השנה): 1. מלך אדיר ונורא. 2. [אלהי or יי'] צבאות מחנות רום קדושים.

9. סדר עניין צום כיפור. Fol. 259*b*.

At the end of ערבית: 1. אהבת צדק. 2. יעלה תחנונינו.

In שחרית: 1. אז [ביום] כיפור סליחה הוריתה (יוצר). 2. קדוש אדיר בעליתתו(?) (אופן). At the end of the same Service is the וידוי של נאון (רבונו של עולם קודם כל דבר).

10. עניין חג הסוכות. Fol. 295*a*.

Hosha'nōth for הושענא רבה (fol. 303*b* *sqq.*): 1. למענך אלהי האלהים. 2. למען אמיתך. 3. אדון המושיע. 4. אבן שתיה. 5. אומרים לאדרך. 6. אדם ובהמה. 7. אל למושעות. 8. אנא אזון חין. 9. כהושעתה אלים. 10. למען תמים בדורותיו. 11. אל טוב וסלח. 12. אז כעיני עבדים. 13. תענה אמונים. 14. אל נא תעינו. 15. אנא רחום. 16. אוכן ישעך.

On fol. 316*b*: נשלם עניין חג הסוכות.

11. עניין שמיני עצרת (here, apparently, not treated as an integral part of סוכות). Fol. 317*a*.

On fol. 319*b*: מרשות האל ··· ומרשות מפנינים ומפז יקרה.

12. עירובי בתים וחצרות and עירובי תבשילין, followed by סדר עניין תשעה באב and עניין צידוק הדין. Fol. 324*b*.

13. A small collection of additional poetical pieces. Fol. 329*b*.

(1) אכרע אקוד לפני מלכי (רשות לנשמת דראש השנה להר' יואב בן הכנסת זצ"ל).

(2) אל מקדם פלאי אזכור (רשות לנשמת דשבועות by the same author).

(3) יה שמך ארוממך (קדיש להר' יהודה הלוי זצ"ל).

(4) אל ישראל נקראת (גאולה להר' אברהם אבן עזרא).

(5) משוך אל חסדך (יג' עיקרים שסידרם כמהר"ר משה מן האדומים יש"ר מציסינא).

(6) יגדל (יג' עיקרים שסידרם כמה"ר דניאל זקני זלה"ה בכמ"ר יהודה דיין). See also the next number.

Daniel b. Yehudah, author of no. 6, was the grandfather of Daniel b. Samuel ha-Rōfē, for whom the present MS. was written. See the colophon below; also Zunz, Lit. Syn. Poes., p. 507, where a reference to Luzzatto's מבוא will be found.

Foll. 336*b*—339*b* contain כדר חתנים וברכת אירוסין.

On fol. 340*a*: יעידון כל עבדיך (פיוט נאה שסידר אותו כמה"ר יצחק מנילישטאינה אשכנזי זצ"ל).

On foll. 341*b*, 342*a* (in a later hand): רשות לנשמת לפסח להר׳ בנימן) בקר אעיר אקראד זצ״ל).

Colophon (fol. 323*b*):—

נשלם סדר תפילות כל השנה בעזרת שוכן מעונה
על ידי משה בכמ״ר יקותיאל חפץ ממשפחת הצפרוני
וכתבתיו לכמ״ר דניאל מו״ה בכמ״ר שמואל הרופא יש״ר
בכמ״ר דניאל זלה״ה דיין והשלמתיו בראש חדש שבט
שנת קמ״ג לפרט לאלף הששי פה בעיר פורלי היושבת
בגליל רומאנייא ה׳ יזכיהו להגות בו הוא וזרעו · · · ·
· · · · · אמן · כבודך השם

On fol. 342*b* is a note relating to the birth in 1589 of a girl (ליאונה), the mother's name being יוריטה. From a now almost illegible entry on fol. 343*b* it appears that the MS. was sold A.D. 1433 to אברהם בן שלמה.

Censors: (1) Laurentius Franguellus, 1575 (fol. 342*a*).

(2) Hippolytus Ferrarensis (fol. 343*b*).

617.

Or. 2736.—Vellum, about $5\frac{1}{2}$ in. by 4, consisting of 479 leaves. There are 15 lines in the body of a page, and 22 in the margin. Foll. 10—473 contain 58 quires of 8 leaves each, and foll. 1—9, 474—479 respectively form the first and last quire. Fine Italian square writing. Illuminated borders and headings; also occasional figures in the body of a page (so pictorial designs showing men's head-coverings of the period on foll. 316*b*, 470*b*). Dated Bertinoro, A.M. 5150 (A.D. 1390).

The סדור, preceded by a list of the Psalms, &c., and accompanied in the margin by the books of Psalms, Proverbs, Job, the five Megillōth, and the Hafṭārōth for the whole year.

1. An introductory portion, the first page being richly illuminated in gold and colours. Fol. 10*a*.

Heading:—

אתחיל סידור של כל תפילות השנה בעזרת שוכן מעונה

Beginning of this portion:—

יתברך שם הבורא אשר ברא העולם ומלואו בחכמתו ובתבונתו

End (fol. 15*a*):—

ואומר תפילת יוצר עם הקדושה אהבת עולם וכל סדר התפילה כולה:

Then:—

נשלמו הילכות חול

2. Week-day Services. Fol. 15*b*.

Heading:—

אתחיל תפילות של חול

Beginning:—

רבון כל העולמים לא בצדקתי וביושר לבבי (תפילה קצרה להתפלל בכל יום)

The יהי רצון that follow are the same as in Luzzatto's edition (Livorno, 1856).

The order for שיני וחמישי begins on fol. 70*a*.

3. The Services for the Sabbath. Fol. 97*b*.

After אל אדון :— אלהינו אלהים אמת (יוצר אחר), fol. 139*b*.

In מוסף the spelling תיכנתה (not the usual Italian תקנת) is employed.

4. עניין ראש חודש, followed by עניין חנוכה, עניין פורים, and עניין ארבעה פרשיות. Fol. 172*a*.

On fol. 181*a*: תיאמתה אור בקודש. The special Piyyuṭ for פורים is: אדון חסדך בל יחדל. The pieces for the four special Sabbaths are: 1. אל המתנשא. 2. זכור את אשר עשה. 3. אום אשר בך דבוקה. 4. אות זה החודש.

5. The Services for פסח. Fol. 213*a*.

At the end of the הגדה :— אומץ; אז רוב נסים; גבורותיך; כי לו נאה כי לו נאה. The שבחות for the three festivals begin on fol. 272*b*.

6. פרקי אבות. Fol. 280*b*.

The text of the 6th Pérek specially deserves to be collated.

7. The Services for שבועות. Fol. 314*b*.

On fol. 323*b*: אזהרת ראשית.

8. סדר עניין תענית, followed by עניין תשעה באב and סדר עיניין תחנונים. Fol. 327*a*.

The last piece to be said is: ואנחנו לא נדע; but the rubric at the end is :—

ואם יש שהות בלילה אומ׳ תחינות ובקשות כרצונם

9. The Services for ראש השנה. Fol. 376*a*.

את פני י״י יום ; היום תאמצינו ;אב לא חמל, &c.; תיראו (עושה השלום לראש השנה ויום הכפורים).

10. The Services for יום הכפורים. Fol. 414*b*.

On fol. 426*a*: רבשׁע קודם כל דבר (ווידוי של גאון)

11. The Services for סכות. Fol. 447*a*.

Of the הושענות only אנא אזון חין and כהושעתה אלים are given, but seven (שבעה אלפביטין) are referred to in the rubric (fol. 462*b*). On fol. 471*a*: מרשות האל · · · ומרשות מפנינים, followed by אתכם אזביד (אחר דר׳ אליה).

At the end: יגדל, with the heading אילו הם י״ג עיקרים שסידרם כמה״ר דניאל זקני בן כמ״ר יהודה זלה״ה דיי״ן. See also the preceding number.

The margin contains the Psalms (149, *vide infra*), fol. 10*a*; the book of Proverbs, fol. 134*b*; Job, fol. 180*a*; Ruth, fol. 234*a*; the Song of Songs, fol. 242*b*; Ecclesiastes, fol. 251*b*; Lamentations, fol. 271*a*; Esther, fol. 281*b*; the Haftārōth for the whole year (preceded and followed by the benedictions belonging to them), fol. 303*a*.

On the margin of fol. 479*a* is the following colophon :—

נשלמו כל הפטרות והסידו׳ מכל השנה יתברך שוכן
מעונה אמן · וזה נכתב ונשלם הנה בעיר בירטינורו
היום יום ו׳ ראש חדש אייר שנת חמשת אלפים ומאה
וחמשים לבריאת עולם · השם יזכינו להגות בו
לעד אמן · וחלקי המחוקק יהיה צפון עם מצדיקי
הרבים ככוכבים לעולם ועד · אמן :

Foll. 4*a*—9*a* contain, in the body of the page, an index of the Psalms. The whole number is 149, Pss. cxiv. and cxv. being treated as one, both in this place and in the complete Psalter further on.

On the margin of fol. 4*a*—5*a* (headed: סדר קריאת השבתות) are given the times for reading the Song of Songs, Aboth, Ruth, the book of Psalms, Proverbs, Job, Daniel, Ezra(-Nehemiah), and Ecclesiastes.

On fol. 3*b* is the following entry of the first owner (who was, probably, also the scribe of the MS.) :—

שלי דניאל יז״י בכאמ״ר שמואל הרופא ישר״ו בכמה״ר
דניאל זלה״ה דיי״ן

דיי״ן בנוטרייקין דבר י״י יחיה נפשו

The coat of arms (in gold and paints) on fol. 2*b* (slightly similar to the design found on fol. 340*b* in Add. 26,968) is probably the escutcheon of the first owner's family.

On fol. 1*a* the name of יוסף לוי הקטן (ש״ו = A.D. 1546) occurs, and on fol. 3*a* :—

הניע לחלקי מנחם בן ציון יצ״ו בכמה יצחק זלהה
כפאנו ייונייו שסג (A.D. 1603) ליא

618.

Add. 18,230.—Vellum, about 4¼ in. by 3¼, consisting of 251 leaves, with usually 13 lines to a page. The quires contain mostly 10 lines each, and are marked by catchwords and signed with Hebrew letters. Written in a good small Italian hand of the fifteenth century.

The סדור.

1. The order of Services for week-days. Fol. 1*a*.

Beginning: אלו מאה ברכות. On fol. 42*b*: סדר שני וחמשי. On fol. 31*a* (following אז ישיר): שלשים ושתים נתיבות.

2. The order of Services for שבת. Fol. 56*b*.

3. עניין ר״ח, followed by the special portion for חנכה and פורים. Fol. 96*b*.

On fol. 102*b*: יוצר לשבת (תאמת אור בקדש ור״ח).

4. The order of Services for פסח. Fol. 106*b*.

At the end of the הגדה:—אז רוב נסים; אומץ גבורותיך; כי לו נאה כי לו נאה. Foll. 126*a*—132*b*: the שבחות על קריאת התורה לפסח שבועות וסוכות, as in Add. 26,968, &c. The פרקי אבות begin on fol. 132*b*.

5. The order of Services for שבועות, preceded by the Azharoth שמור לבי מענה (בצל שדי אחסה). Fol. 160*a*.

6. עניין תענית. Fol. 184*b*.

7. The order of Services for ראש השנה. Fol. 185*b*.

On fol. 204*a*: ונתנה תוקף.

8. The order of Services for יום כפור. Fol. 205*b*.

Foll. 215*a*—223*a*: וידויים (of High Priest in עבודה and במה אקדם . . . כי עונותי עברו).

9. The order of Services for סוכות. Fol. 227*b*.

הושענות (fol. 233*b* *sqq.*) the same as in Add. 26,968, &c.

On fol. 248*b*: יי׳ ישפות לנו שלום (איש מלאכי)

At the end: היום תאמצנו.

619.

Add. 18,691.—Vellum, about 6⅜ in. by 4¼, consisting of 278 leaves, with usually 16 lines to a page. Most of the quires contained originally 10 leaves, and a smaller number 8; but in some places leaves have been cancelled, and there is a lacuna after fol. 154. Italian writing of the fifteenth century.

The סדור.

1. The order of Services for week-days. Fol. 2*a*.

Beginning: רבון כל־העולמים יהי רצון · · · שתתן חלקי.

Then: אלו מאה ברכות. No אזהו מקומן. In the short morning benedictions, בלתי מדבר has been substituted for גוי under the direction of the censor. יעידון ינידון is written (in a later hand) on the margin (partly cut away) of fol. 22*b*.

2. The order of Services for שבת. Fol. 43*a*.

3. סדר עניין ראש חדש, &c. Fol. 81*a*.

Fol. 86*a*: תיאמת אור בקדש; fol. 89*b*: אודך כי אנפת ותשוב.

4. The order of Services for פסח. Fol. 96*a*.

Poetical pieces after הגדה, &c., the same as in Add. 26,968, with the addition of בקר רשות לנשמת לפסח להר״ר בנימן ז״ל) איער אקראך).

5. מסכת אבות (defective at the end). Fol. 133*a*.

6. The orderof Services for שבועות (defective at the beginning). Fol. 155*a*.

First extant words: כנגדכם · חויתי (in אלהים בהנחילך).

Fol. 158*b*: אזהרת ראשית (headed: אזהרות דרבנן).

7. עניין תשעה באב, עניין תענית (only the small special portions), and סדר המעמדות (*i.e.* תחנונים, here directed to be begun five days before ראש השנה). Fol. 160*b*.

8. The order of Services for ראש השנה. Fol. 185*a*.

Piyyūṭīm the same as in Add. 18,692, only no יה שכך ארוממך (but see no. 12) after אכרע אקוד.

9. The order of Services for יום כפור. Fol. 207*b*.

Fol. 223*b*: (וידוי של גאון ז״ל) רבשע קודם כל דבר.

10. The order of Services for סוכות. Fol. 226*b*.

Hosha'nōth the same as in Add. 26,968, &c.

11. עניין תענית (see also no. 7). Fol. 262*a*.

The series of Selīḥōth includes: 1. אתה
תקום תרחם. 2. אין לי בטחון כי אם עליך. 3. תכלה
ממנו אפך וחמתך. 4. וכשחטאו אבותינו. 5. זכור
ברית אברהם. 6. אליך יי׳ אקרא בכל דור ודור.
7. אל דמי ···· אל תעזבני. 8. יומם עינינו תלויות.

12. A small collection of additional pieces (beginning on fol. 272*b*) in the following order: 1. יה שמך ארוממך. 2. יעידון כל עבדיך.
3. אל ישראל נקראת. 4. אחרת לה״ר) מלכי עד מתי
מיימון זצ״ל). 5. אל חי יפתח השמים. 6. אתיו אמונים
גוזעי שלשה (with the refrain: יי׳ ישפות).

On fol. 1*b* is written: משפחת בית הנערים סופינו יצו.

On fol. 278*b* (on a label affixed to the leaf):—

סדר תפלה כמנהג בני רומה כ״ על קלף

620.

Add. 26,971.—Vellum, about 4 in. by $2\frac{5}{8}$, consisting of 181 leaves, with 14 lines to a full page. The MS. is defective at the beginning and the end, and some leaves are also missing after fol. 48. The text is vocalized, but the writing is very indifferent. Probably fifteenth century.

[ALM. COLL., 82.]

The סדור.

First extant words: לעולם יהא אדם.

It ends with a direction regarding הושענה רבה.

On fol. 96*b*: יוצר לשבת) תאמת אור בקדש וראש חדש).

On fol. 158*b* is the וידוי של גאון for צום כפור.

On fol. 163*b*: וידוי אחר) במה אקדם).

621.

Add. 18,692.—Vellum, about $5\frac{7}{8}$ in. by $4\frac{1}{4}$, consisting of 287 leaves, with mostly 16 lines to a page. Nearly all the quires contain 10 leaves each. Italian hand; written by Abraham Farissol, A.M. 5238 (A.D. 1478).

The סדור.

1. The order of Services for week-days. Fol. 1*a*.

The שבעים ושתים פסוקים stand at the beginning. Then אלו מאה ברכות. There is no איזהו מקומן, and no יעידון ינידון. Among the short morning benedictions (their order differing from the printed texts): שלא עשיתני אֲרַמִּי.

סדר שני וחמשי begins on fol. 29*b*. The order of מנחה is not given.

2. The order of Services for שבת. Fol. 41*a*.

3. סדר ראש חדש וברכת הלבנה, followed by the special portions for חנוכה, פורים, &c. Fol. 79*a*.

4. סדר פסח. Fol. 87*b*.

"Piyyūṭīm" at the end of the הגדה the same as in Add. 26,968.

Fol. 108*a*: רשות לנשמת של) בקר אעיר אקראך פסח).

After מוסף (fol. 111*a*): איש מלאכי חפצתי בו.

The שבחות for the three festivals begin on fol. 113*a*.

5. סדר שבועות. Fol. 118*a*.

Fol. 119*a*: אל פלאי מקדם אזכור (רשות לנשמת).

אזהרת ראשית at the end of מוסף on the first day, אתה הנחלת תורה on the second day; both being followed by אז שש מאות.

6. סדר ראש השנה. Fol. 125*a*.

Fol. 129*b*: רשות לנשמת) אכרע אקוד), followed by קדיש לר׳ יהודה הלוי נ״ע) יה שמך ארוממך).

In מוסף of first day: אב לא חמל, &c.

On fol. 142*b*: עושה השלו׳) את פני יי׳ יום תיראו לראש השנה וצו׳ כפור). Fol. 145*a*: ונתנה תוקף.

7. סדר יום הכפורים. Fol. 147*b*. It includes the two וידויים: רבש״ע קודם כל דבר and במה אקדם.

8. סדר חג הסכות. Fol. 176*b*.

The Hosha'nōth the same as in Add. 26,968.

After מוסף of שמיני עצרת: 1. אל חי יפתח השמים. 2. אפתח נא שפתי (להוצאת ספר תורה). 3. יעידון כל עבדיך (רשות לברכו). 4. ישורון קול רשות לברכו למיסי' ליאון מאנקונא הנקרא) תנה (בישראל מה͞רת יהודה יצ״ו).

9. A collection of יוצרות (beginning on fol. 201*a*) in the following order:—

1. אמת אלהים אלהינו (לשבת בראשית). 2. אודך כי אנפת, with (3) אזכור מעללי יה as זולת and (4) יתנו צדקות יה as עושה השלום (לשבת והנכה). 5. אל המתנשא (לפרשת שקלים). 6. זכור את אשר עשה, followed by (7) אדון חסדך בל יחדל (לפרשת זכור). 8. אום אשר בך דבוקה (לפרשת פרה). 9. אות זה החודש (לפרשת החודש). 10. אני חומה, followed by (11) כך גזרו רבותינו סנהדרין גאוני עולם (including the alphabetical section beginning אז בגולגל, followed by בכל זאת with the acrostic בנימן; לשבת הגדול של פסח). 12. אנעים הדושי שירים, followed by (13) צאינה וראינה שמחת יום חתונה and (14) גן נעול אושר (ליום ראשון של פסח). 15. אדבר מְשרים (*sic*) (יוצר אחר לפסח), followed by (16) צאינה וראינה דרך משרים and (17) גן נעול אוספו אראלים. 18. אתה הארת (ליום שביעי של פסח). 19. אופל המוני (ליום שמיני של פסח). 20. אמונת עתים (לשבת הגדול של שבועות). 21. אור ישראל קדושי (ליום ראשון של שבועות). 22. אלהים את יום (ליום שני של שבועות). 23. בהנהילך פדותכם (alphabetical, and followed by acr. יהודה?; לשבת של נחמו). 24. אקרא לאלהים עליון (לשבת שלפני ראש השנה). 25. מלך אזור גבורה, followed by (26) מלך עתיק ימים, (27) כבודו אהל (ליום ראשון של ראש השנה). (28) מלך אמיץ. 29. מלך אדיר ונורא, followed by (30) אל ישראל נקראת (ליום שני של ראש השנה).

10. A more miscellaneous collection, beginning on fol. 255*b*:—

1. ויקראו זה אל זה ··· אוצו בואו גושו וכו' (קדושה לשחרית יום כפור), followed by (2) ברכי נפשי ··· נפשי עוז תדרכי and (3) וכשחטאו אבותינו (רשות לנשמת). 4. שירו לאל הודו לשמו במדבר (מ״ט של סכות). 5. אכתיר זיר תהלה, followed by (6) אאמיר אותך סלה and (7) אנא הושיעה נא את עמי (ליום ראשון של סכות). 8. בני עפר טובות אבשר (יוצר ליום שני של חג הסכות). 9. צמאה נפשי לאלהים (רשות לשמיני עצרת), followed by (10) אום כאישון as יוצר. 11. אמרת אלי שובה איומתי (יוצר לוזאת הברכה). 12. רנן רשות לנשמת) מי העומד (יוצר לשבת שובה). 13. ויום הכפורים), followed by (14) יה נמצא. 15. אז ביום כפור, followed by (16) קדוש אדיר (יוצר ליום כפור). 17. ביאור דברי נכוחות (רשות לסדר עבודה). 18. אזכר סלה (beginning of עבודה as in the printed texts).

On fol. 200*a* is the following colophon:—

הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה הוא יוסיף
לעזור את אברהם פריצול חזן קֿקֿ פיראדא אשר השלים
הסדור השלם הלז לר' יוסף הנקר' בונאוינטורא מויירני(?)
מקרימונא ב״יר ימים לנסן ר͞לה͞ השם יזכהו להגות בזה
ובשאר כתבי הקדש אמן סלה בריך רחמנא דסייען·

Censors:—

(1) Dominico Carretto 1620; fol. 286*b*.
(2) Fr. Hippolytus, 1601(?); fol. 287*a*.
(3) Dominico Irosolomitano; *ibid*.

622.

Add. 27,072.—Vellum, about $7\frac{1}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 309 leaves, with generally 20 lines to a page. The quires, 31 in number, consist of 10 leaves each; but the catchwords and the signatures (in Hebrew letters) are only partially preserved. Italian square character; written by Abraham Farissol, A.M. 5242 (A.D. 1482).

[Alm. Coll., 177.]

The סדור.

1. The order of Services for week-days. Fol. 1*b*.

Beginning: בשני ובחמישי; אילו מאה ברכות: fol. 27*a*; איזהו מקומן, but no יעידון.

2. The order of Services for שבת. Fol. 40*a*.

3. ברכת חדוש הלבנה, followed by the special portions for ראש חדש, חנוכה, and פורים. Fol. 75*b*.

אדון חסדך בל תיאמת אור בקודש (fol. 79*b*); יחדל (fol. 82*b*).

4. The order of Services for פסח, including the הגדה (preceded on fol. 88*b* by כך גזרו רבותינו). See Add. 18,692, no. 9. Fol. 91*a*.

Poetical pieces the same as in Add. 26,968, though not entirely in the same order.

5. מסכת אבות. Fol. 119*a*.

6. The order of Services for שבועות. Fol. 139*a*.

These Services open with Solomon Ibn Gabirol's אזהרות לשבת הגדול) שמור לבי מענה) (מצות ל״ת], fol. 143*b*) (בצל שרי אחסה) (דשבועות).

The אזהרות after מוסף for the two days of the festival are the same as in Add. 18,692 (only note that אתה הנחלת is here headed: אזהרות דאליהו ז״ל).

7. Additional portions for fasts, followed by a collection of סליחות and other poetical pieces. Fol. 158*a*.

On fol. 159*a*: קרב אורך לענייה; heading, fol. 158*b*:—

שמנה עשרה לכל תענית · זאת התפילה שיסדה הקהל מרומא יצ״ו כשהלכו שלוחי הקהל אל האפיפיור · שבת

The meaning of the שבת in this place is obscure.

The סליחות, which begin on fol. 159*b*, include:—

1. אתה תשמע מן השמים. 2. אתה תקום תרחם. 3. מקוצר רוח (acr. מרדכי בר שבתיה). 4. אל תעזבני ···· אל דְּוֹמִי (*sic*) לך רב ונואל (acr. אליהו חזק). 5. אבותינו בשלותם בעטו (לעשרה בטבת). 6. אז בעזבי מקרא דת (for the same fast). 7. אריה מסובכו בעת עלה (same fast). 8. תחנה מיושב לעשרה בטבת) תהיינה עיניך פקוחות (בנועם).

Then follow five סליחות for צום אסתר, identical with those given under עניין פורים in Add. 26,968, from אבשרה to the end; also the four סליחות for י״ז בתמוז contained in the same MS. from אתאנו to כנסת.

On fol. 180*a* begin סליחות ליכי תשובה וצום כפור in the following order:—

1. שופט כל הארץ (acr. שלמה חזק). 2. אז מקדם הקדמת תשובה (acr. בנימן after the alphabet). 3. אנוש מה יצדק. 4. ישמיעני אלהים בקראי נגדו (acr. יוסף before alphabet). 5. שבייה ענייה. 6. אין לי בטחון. 7. יוסף אשר מקדם. 8. שחר קמתי להודות. 9. בני ציון היקרים. 10. ישן אל תרדם. 11. יצו האל לדל שואל. 12. אלהי קדם מעונה. 13. יעירוני רעיוני. 14. יה למתי צפנת. 15. כצרי ערי יצרי. 16. אזנו יצורי אלי. 17. את יי׳ בהמצאו לדרשו קדמתי.

Foll. 194*b*—199*b* contain the same "Piyyūṭîm" as are given in Add. 26,968, no. 13 (1—4), besides בקר אעיר אקראך at the beginning, and יעידון כל עבריך at the end.

7. סדר המעמדות, answering to סדר תחנונים in Add. 26,968, &c., the last piece being אעירה שחר as in the printed texts. Fol. 200*a*.

8. The order of Services for ראש השנה. Fol. 225*b*.

In מוסף:—אב לא חמל, &c., and את פני יי׳ יום תיראו.

At the end: היום תאמצנו. Then follows ונתנה תוקף (for ראש השנה and יום כפור).

9. The order of Services for יום כפור. Fol. 242*a*.

The two וידויים as in Add. 18,692.

10. The order of Services for סכות. Fol. 270*a*.

The Hosha'nōth are the same as in Add. 26,968, &c.

Fol. 288*b*: אל חי יפתח השמים.

Fol. 290*a*: ברשות האל ··· ומרשות מבינים,

followed by אתכם אזביד בת ברורה נאוה and נזר (acr. אליה).

A small collection of פיוטים for various occasions. Fol. 591*b*.

These are, with some few differences, identical with the list given in Add. 18,692 from אני חומה to אלהים בהנחילך, followed by אומץ אאמיר אותך סלה, אכתיר זר תהלה, and קצות דרכיך.

Colophon (fol. 309*b*):—

אני אברהם פריצול יץ̇ בר' מרדכי פריצול מאויניון כתבתי זה הסדור הכולל ענינים רבים מכל תפלות השנה אל החשוב . . . . . † והשלמתיו בשלשים יום לחדש טבת שנת רמ̇ב̇ לאלף הששי השם יזכהו . . . להגות . . . . ונשלם פה בכרך סירמיני גליל מנטובא

Fol. 1*b* contains the following note relating to the presentation of the MS. to a lady named Esther:—

מתנה מהזקנה החשובה מרת יונטיל אלמנת כמה̄ר יואב מפורמה זלה̄ה אל הנערה החביבה אסתר בת יצחק מפורמה לי̄א פה לוצארה לי̄א

Censor (fol. 309*b*): Dominico Irosolomitano, 1602.

The lower part of the page, which is now damaged, contained a note of the censor Domenico Carretto.

623.

Add. 27,029.—Vellum, about $5\frac{3}{4}$ in. by $3\frac{7}{8}$, consisting of 182 leaves, with generally 18 lines to a page. The quires contain 10 leaves each for the most part, but the catchwords have been cut away in the trimming towards the end of the MS. Rather small square Italian writing in two different hands, the second portion (foll. 144—182) having been written by Abraham Farissol, early A.M. 5262 (A.D. 1501). Fol. 1*a* is illuminated.

[Alm. Coll., 135].

The סדור.

1. The order of Services for week-days. Fol. 1*a*.

Beginning the same as Add. 27,072, &c. The ע̇ב̇ פסוקים, fol. 7*b*. No יעידון.

2. The order of Services for שבת. Fol. 35*a*.

3. סדר ראש חדש, &c. Fol. 64*b*.

On fol. 72*a*: וכשחטאו אבותינו, &c.

4. סדר תפלות של פסח. Fol. 73*b*.

There is no הגדה. Otherwise, poetical pieces as in Add. 26,968, though not in the same order.

5. עניין שבועות. Fol. 83*b*.

6. סדר תפלות ראש השנה. Fol. 86*b*.

Fol. 89*b*: אכרע אקוד; fol. 100*a*: את פני יי׳ יום תראו; fol. 101*a*: ונתנה תוקף. אב לא חמל is mentioned, but no אב לא חס, nor אסופים אסופי (probably, however, understood).

7. סדר יום הכפורים. Fol. 102*b*.

The two וידויים as in Add. 18,692 (Cat. no. 621), &c.

8. סדר עניין סכות. Fol. 122*a*.

Hosha'nōth the same as in Add. 26,968 (Cat. no. 616), &c.

On fol. 140*a*: יה שמך ארוממך.

On fol. 144*a* (in Farissol's handwriting): איזהו מקומן, &c. (מה שחסר לעיל במאה ברכות).

9. A collection of 31 poetical pieces (written by Abr. Farissol) consisting mainly of יוצרות. Fol. 145*b*.

The opening piece is: תיאמת אור בקדש. The rest of the list contains only two portions that are not (with some variations) named in Add. 18,692 (no. 9, and other parts). These two are:—

1. הכל אנחו במבוכה, followed by איך לזמר הגיון (יוצר לשבת קודם ט' באב). Fol. 168*b*.

2. אומץ קצות דרכיך (יוצר ליום שני של סכות). Fol. 179*b*.

The colophon of the scribe of the first

† The name of the first owner has been erased.

(main) portion is on fol. 140*a*, and runs as follows:—

ונשלם סדור כל השנה · תהלה לשוכן מעונה · וכתבתיו אני דניאל בכמ' יצחק זצ"ל מוינטורא אל היקרה מרת ריקה אחותי מבת · אשת המפואר כמ' אליעזר יצו מרוביקו · והיה השלמתו היום יום ג' כ"ב יוניא רסא פה בעיר בולונייא · חזק הכותב ויגל הקורא :

Abraham Farissol's colophon (fol. 182*b*):—

אני אברהם פריצול יץ השלמתי מה שהיה חסר בסדור הלז בתשרי רס"ב לפ"ק פה פירארא אל החשוב כמ' דוד מארק [a] יץ מצינע [a] בר' אברהם נע · אברכה את יי' בכל עת · בנל"ך

On the same page is the censor's name:— Domenico Irosolomitano.

624.

Or. 74.—Vellum, about $6\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 170 leaves, with usually 17 lines to a page. Most of the quires have 8 leaves each; but there are 6 quires of 10 leaves, and one quire has only 6 leaves (foll. 95—100). Written in a good square Italian hand of the fifteenth century.

The סדור in an Italian translation,† the pronunciation being indicated throughout by Hebrew vowel-points. Compare the printed Hebrew-Italian Service Books.

Beginning (fol. 1*b*):—

אוֹנֵי בּוֹלטַה קִי סִיאַרִיבַה אַסְקוֹלַה סֵי סַלְוּטַה אִידִיצִיסֵי קְוִישְׁטוֹ :

וְאַנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אֵיאִי אוֹ פֵּירלַה מוֹלְטֵיטוּדֵינֵי דֵילַה מִיסִירִיקוֹרְדִיאַה טְוֹאה וכו'

End (fol. 170*a*):—

רֵינַאַרה דוֹמֶדת אַסֵינְפְּרֵי לוֹדֵית טְוֹאוֹ צִיוֹן אַיֵינוֹרְצִיאוֹ אֵי יֵינְרַאצִיאוֹ לַבוֹרִיטִי אַדוֹמֶדֶת

On fol. 1*a*, as also on fol. 2*a*, the name of אליעזר בן רפאל רווינו is given as that of a former owner.

On fol. 170*b*: Si concede questo officio uulgaro a' M' Leon da Ruuigo heb° per me F. Luigi sine che uenga la risuletiona da Roma se li officio delli hebrei siano proibiti come li uulgari de christiani.

Fol. 170*a* also contains the following entry:

1555 die x. decembris Reuisus per D. Jacobum Geraldini commissarium apostolicum.

Caesar Belliossus curiae apostol. Bononiensis et dicti D. commissarii notarius jurid.?

625.

Or. 2443.—Vellum, about $5\frac{3}{4}$ in. by 4, consisting of 149 leaves, with 16 lines to a page. The quires consist mostly of 10 leaves each, only one having 8 leaves (foll. 81—88), and another 9 (foll. 129—137). There are catchwords at the end of the quires. The beginning of the MS. is missing (*vide infra*). Written in an Italian square Rabbinic hand; dated A.M. (5)143 (A.D. 1383).

The סדור in an Italian translation, the pronunciation being indicated by means of vowel-points.

The extant beginning corresponds in substance to fol. 5*b* of the preceding number (ברוך · בֵינֵדִיטוֹ טוּ דוֹמֶדֶת), and the end answers to fol. 167*a* of the same MS.† (דְילוּשַׁבָּת אֵ דִישְׂרָאֵל אֵידִילִיטִינְפּוֹרָאלִי).

[a] This name was later on substituted for that of the original owner, which had been erased.

† On Italian translations of Service-books see Steinschneider, Monatschrift, p. 319.

† The dialects of the two differ, however, pretty considerably.

There are many marginal corrections.

Colophon (fol. 147*b*) :—

ותשלם מלאכת הקדש אשר כתבתי אני ישראל בכ״ר
אליעזר נבתו״יא והשלמתיו פה הר אלבודו למרת
רבקה תמ״א היום יום א׳ בארבעה ועשרים לחדש תמוז
שנת קמ״ג השם יזכנו ויזכה להגות בו עם שאר ספרי
הקדש היא וזרעה וזרע זרעה וכו׳

On fol. 148*a* is the following modern note relating to the situation of "il monte Alboddo":—"Il monte Alboddo luogo in cui fu scritto questo libro nel 1383 à situato nelle Marche presso la piccola città di Jesi, nella quale scorre il fiumi Esino."

On fol. 148*b* is the following owner's note:—

הגיע לחלקי שמואל עגיל יץ · · · · ליא

626.

Add. 19,944.—Vellum, about $13\frac{3}{8}$ in. by $9\frac{1}{2}$, consisting of 197 leaves. The pages are in some parts divided into two columns or more, and there are generally 37 lines to a full page or column. Fol. 10—189 form 18 quires of 10 leaves each; and foll. 1—3, 4—9, and 190—97, make up the remaining quires. There are catchwords in the middle of the lower margin at the end of about half the number of quires (so *e.g.* on foll. 19*b*, 49*b*, 79*b*). Italian square and Rabbinic writing; dated (see the next number) Florence, A.M. 5201 (A.D. 1441). Very finely executed. Border illuminations generally accompany the coloured designs which enclose the headings and first words of pieces. Edges rather closely cut.

Vol. I. of a מחזור. There are more or less copious ritual directions at the beginnings of sections and other parts.

I. Solomon ibn Gabirol's כתר מלכות, followed by the undermentioned other pieces. Fol. 4*a*.

Immediately following the כתר מלכות are the שבעים ושתים פסוקים (fol. 7*b*), the letters belonging to שם המפורש connected with these פסוקים being written after each verse.

The 72 verses are followed by a יהי רצון (···· למען שמות שלך ··· היוצאים כפסוקים אלה ····), ten Biblical verses, beginning בראשית ברא (שחבר הר׳ משה בן נחמן טובים לאמרם בכל יום), and Pss. xxix. and iv.

Among the succeeding pieces are :—

1. A number of prayers beginning יהי רצון or רבון כל העולמים, notably יהי ר׳ ··· שתתן לי כח לעשות תשובה (fol. 13*b*), and יהי ר׳ ··· שיהיה הקץ הזה (fol. 14*b*). See also Add. 27,070 (Cat. no. 634), v. (foll. 55*b*—58*a*). Shorter than in the Livorno edition, ii. 17*a* *sqq.*

2. The following other pieces: 1. ברוך ומבורך שמו על כל ברכה ותהלה. 2. [אנא] עלת העלות תחלת ההתהלות. 3. יי׳ יום אערוך לך תחנה. 4. יי׳ נגדך כל תאותי. 5. אלהי אל תדינני כמעלי. 6. אלהי אל תבישני בריבי (alphabetical). 7. ברכי נפשי · · · · נפשי עוז תדרכי (תוכחה לרבי׳ בחיי החסיד זצוק״ל). 8. [או] לי כי נרדתי(?) ממך (partially alphabetical). 9. יי׳ אלהי ידעתי כי הרביתי לפשוע. 10. [יי׳] הבט בצדקת עבדיך. 11. [אחד] בשמו הוא והוא רחום קראהו (ייחוד בנגון אנשי אמונה). 12. תפלת היחוד למ״ר משה בנימן זצ״ל†, consisting of the substance of the שמנה עשרה with one or more יהי רצון embodied in each petition. 13. [ברוך] אתה יי׳ יחיד ומיוחד בורא הברואים (תפלה יפה למשה בר׳ יהודה בנימן תנצב״ה).

After the תפלת הדרך on fol. 18*a* is the following Kabbalistic note in the Rabbinic character :—

השבעים ושנים שמות אשר הם כתובים למעלה
בסוף שבעים ושנים פסוקים הם ע״ב שמות היוצאים
ומתחלקים לג׳ חלקים כ״ד בכל חלק ועל כל ד׳ שר
גבוה עליהם ועל כל חלק יש לו ארבע רוחות לשמור

† This title can hardly belong to the preceding ייחוד, as has been supposed by Dukes (brief descriptions in manuscript).

מזרח ומערב צפון ודרום ומתחלקים ששה לכל רוח נמצאו לארבע רוחות כ״ד צורות וכן לשני ולשלישי וכלם חתומים ביהוה אלהי ישראל אלהים חיים שדי רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו יהוה בשכמל״ו ·

After this piece is Ps. lxvii., followed in the Rabbinic character by:—

מסורת אמת בידינו שכל הקורא מזמור זה בכונה פעם אחת בכל יום בימי הספירה מובטח לו שאינו ניזוק מכל (read: בכל) השנה מאומות העולם ויהיה נשמר מהם · והטעם כי ימי הספירה הם תשעה מורבעים תיבות ממלת אלהים יחננו עד כל אפסי ארץ כי למנצח אינו מן המניין לפי שהוא שם המזמור · עוד תמצא שיש בו שבעה פסוקים רמז לשבעה קני המנורה · ופסוק אמצעי שהוא ישמחו וירננו והוא גוף המנורה יש בו ארבעים ותשעה אותיות כמניין ימי הספירה · ודע שמזמור זה היה נושא דוד המלך ע״ה במגנו חקוק בפס של זהב עשוי כצורת המנורה · וכאשר היה יוצא למלחמה היה מכוין בסודו ומנצח אויביו והטעם כי המנורה שבעה קנים ומזמור זה שבעה פסוקים · הקנה האמצעי יש עליו נר מערבי פנוי כנגד קרשי הקדשים · והששה הקנים השלשה מהם מצד ימין נר זה והשלשה משמאלו ופני כלם אל פני הקנה האמצעי שהוא גוף המנורה · ולמען יהיה מזמור זה כמנורה ממש נעשה ברוח הקדש כמו זה · ותמצא כי הפסוק האמצעי הוא לבדו מאחד עשר תיבות כי הוא גוף המנורה · ועקרה היא הקנה האמצעי שעליו נר מערבי ותמצא בו בכל ד׳ פסוקים האמצעיים ששה תיבות בכל אחד · ופסוק ראשון ואחרון ז׳ תיבות בכל אחד רמז לז׳ כוכבי לכת · כוכב · צדק · נוגה · שבתי · חמה · לבנה · מאדים · והחמה עומדת באמצען לפי שהיא מאירה אל הששה והאחרון לשבעה קני המנורה״ וזה צורת המנורה״

The diagram of the seven-branched candlestick made up of the words of Ps. lxvii. is given on fol. 18*b*, with the following note below:—

ועל כן כתבתי מזמור זה בצורת מנורה והשתכל בה ותראה בה סודות גדולים ודע כי הפסוק האמצעי עליונו יוד ותחתונו הא היוד ירמוז לעול[ם] הבא שנברא בהא כדכתיב כי ביה יי׳ צור עולמים · עוד תמצא סופי תיבות של שלשה קנים ראשונים הכ״ם שעולה בגמטריא אד״ני לרמוז שכל הקורא מזמור זה בכונה מדת הדין שולטת באויביו ומנצחת אותם וסופי תיבות של שלשה קנים אחרונים קו״ל וראשו וסופו של קנה אמצעי יה״ יה״ קול אד״ני לרמוז את הקול ששמעו במעמד הר סיני מתוך האש וקול השכינה הוא · עוד ירמוז לשם בן שבעים ושתים אותיות שמספרם רי״ו אותיות · כמניין קו״ל יה״ אד״ני בגמטריא רי״ו · ולזה רמז באמרו הנה אנכי בא אליך בעב הענן ירמוז לשם היוצא מפסוקים ויס״ע ויב״א וי״ט · וראייה לדבר שראשי הקנים אל ייי׳ א׳ כמניין ע״ב · ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ·

Below the above:—

נשלם סוד המנורה ת״ל

II. The order of prayers for week-days. Fol. 19*a*.

Introductory piece:—

[יתברך] שם הבורא אשר ברא העולם ומלואו וכו׳

In Rabbinic characters farther on:—

נמצא כל העולם כולו תלוי בהודאת הבורא ושבחו וכו׳

After this the scribe wrote:—

בעזרת שוכן מעונה   אתחיל סדור כל השנה

Beginning:—

אלו מאה ברכות וכו׳

No יעידון ינידון either after אז ישיר or earlier in the Service. See Luzzatto, מבוא (in the Livorno edition of 1856, vol. i.), p. 19. No אדון עולם.

The special portions for שיני וחמישי begin on fol. 25*b*. On fol. 26*a* begins the alphabetical piece אבינו אב הרחמן (*vice* the usual beginning אבינו הרחמן). See also the Italian Maḥzor printed at Livorno in 1856, fol. כא*b*.

III. סדר עניין שבת. Fol. 29*a*.

No יגדל in ערבית. See Luzzatto, מבוא, i., p. 20.

On fol. 35*b*: 1. יוצר לשבת) אלהינו אלהים אמת בראשית לר׳ בנימן ז״ל); on the following page: 2. יוצר אחר לשבת) איהל בעוז גבורותיו).

The הבדלות (fol. 41*b* *sqq.*) are in the following order:—

1. משביח שאון ימים. 2. במוצאי יום מנוחה (†11 strophes). 3. אלהים כוננה אשר נעשה (acr. יצחק גיאת). 4. שיר אענה כי הנה מבשר (acr. אברם). 5. המבדיל בין קדש לחול (יצחק הקטן). Then follow two forms of the הבדלה על הכוס, the first beginning הנה אל ישועתי, and the second ליהודים היתה אורה.

IV. עניין ראש חדש. Fol. 43*b*.

On fol. 45*b*: תיאמת אור בקדש ··· אורות גדולים (יוצר לשבת וראש חדש), the זולת being אתה שנים המאזין עתירה.

V. עניין חנוכה. Fol. 46*b*.

Fol. 49*a* *sqq.*: אודך יי׳ כי אנפת ותשוב (יוצר לשבת חנוכה), the זולת being אזכור מעללי יה, and the עושה השלום beginning יתנו צדקות יה.

No מזמור שיר חנכת, and lections begin ויהי ביום כלות; see *e.g.* the Italian מחזור, of Livorno, 1856, fol. סה.

VI. עניין תענית. Fol. 51*a*.

The סליחות are:—

1. אתה תקום תרחם. 2. אתה תשמע מן השמים (doubly alphabetical). 3. אין לי בטחון כי אם עליך.

Direction following: ואומרים סליחות כרצונם ׳ ואחר הסליחות אומרין וכשחטאו אבותינו ····.

After the שמנה עשרה of שחרית: 1. זכור ברית אברהם (זכור ברית אב). 2. אליך יי׳ אקרא בכל דור. 3. אל תעזבני יי׳ אלהי אל תרחק ממני ··· אל דמי. 4. יומם עינינו תלויות.

† The acrostic is here יעקב מני (not מנוי) חזק. The last two lines are:—

זה אלהינו קוינו גבורתו	למייחליו יקרב גאולתו
ובגבורות עוז ישועתו	נגילה ונשמחה
קול צהלה וקול רנה	שפתינו אז תרננה
אנא יי׳ הושיעה נא	אנא יי׳ הצליחה נא

Compare the usual form of this piece, and Zunz, Litteraturg., p. 485.

Fol. 54*b* *sqq.*: בן אדם אלות (שמנה עשרה לעשרה בטבת) with the following סליחות:—

1. אבותינו בשלוותם. 2. אריה מסובכו. 3. אז בעוזבי מקרא. 4. תהיינה עיניך פקוחות.

VII. סדר ארבע פרשיות. Fol. 56*b*.

This part contains the following Piyyuṭim:

1. אשכול איווי (דרמוש דכי תשא). 2. אל המתנשא לכל ראש (יוצר דכי תשא). 3. ויבא ארז ראש קצינים (דרמוש דזכור). 4. זכור את אשר עשה (יוצר דזכור). 5. פרה אימרה קשה (דרמוש דפרה). 6. אום אשר בך דבוקה (יוצר דפרה). 7. ראשון איפצת לפרח שושנים (דרמוש דהחדש; alphabetical). 8. אות זה החדש (יוצר דהחדש).

VIII. עניין פורים, consisting of Yehūdah hal-Levi's אדון הסדך בל יחדל (מי כמוך לשבת שלפני הפורים, agreeing with the second נוסח in the Livorno edition), followed by סליחות לצום אסתר. Fol. 61*b*.

The סליחות are:—

1. אבשרה בקהל רב. 2. אלופי דת וחכמי דורות. 3. אתה האל עושה פלא. 4. שוכן עליונים מלך. 5. מסכית עתר. אל אחד ואין שיני.

IX. עניין פסח. Fol. 67*a*.

This part opens with אני חומה ושדי כמגדלות (יוצר לשבת הגדול של פסח), followed by ארוסת אמונה ארוסת צדק ומשפט. Then: כך גזרו רבותינו בבית מקדש שני ···· (רשות לשבת הגדול של פסח), with the subscription: נשלם רשות לשבת הגדול של פסח לר׳ בנימן מ׳ב׳ע׳.

The תפלות של פסח begin on fol. 69*a*. In ערבית:—ליל שמורים אותו אל חצה†, with שמורים פסח אכלו פחוזים (heading: יש אומ׳ זה הכתו׳ לפנינו קודם שיאמרו בגילה ברינה).

The הגדה begins on fol. 71*b*, and at the end are as usual: אומץ גבורותיך; אז רוב נסים; and כי לו נאה כי לו נאה‡.

† With the stanza beginning טכסו; see Luz., מבוא, i., p. 23.

‡ See Luz., *loc. cit.*

On fol. 76*b sqq.* are יוצרות של פסח in the following order: אנעים חידושי שירים with צאינה נן נעול אושר as סלוק, וראינה שמחת יום חתונה as אופן, איומה נכונה כשחר as זולת, and ending with the short כרם אשל and ברח דודי אל שכן.

For the second day: שיר אשר נאכו, with כבודו אימץ בסגולה as סילוק, אהל נכון ונשא as אופן, אם תקיימי מצותי as זולת, and ending with כרמי שלי לפני and ברח דודי ודמה לך לצבי.

On fol. 82*a sqq.*: יוצר אחר) אור ישע מאושרים לפסח לרבי שלמה ז״ל), with צאינה וראינה משכיל שיר ידידים (followed by נן נעול נקם) as סילוק, אהבוך נפש להרך as אופן, ראשו כתם פז (alphabetical) as זולת, and ending with על הרי בשמים סוב דמה לך דודי and ברח דודי עד שתחפץ.

On fol. 85*a sqq.*: אדבר מישרים משפטים ישרים (יוצר אחר לפסח), with צאינה וראינה דרך מיישרים as סילוק, נן נעול אוספו אראלים as אופן, and אתיות יום גאלתני as זולת.

The portions from the Pentateuch and the Prophets that are to be read on the first two days and the חול המועד of the Passover feast are given on foll. 87*a*—88*a*, 90*b*—94*b*. Of the Hafṭāroth (for all the Passover days) the Targum is also given. The הפטרה for שבת חולו של מועד comprises Ezek. xxxvii. 1—14, not xxxvi. 37—xxxvii. 17.

The מעריב דוויסע :—יה שלח אורו is on fol. 94*b*, the heading being: וזו הי כרנניתא דתקינו רב ושמואל.

On fol. 95*a sqq.*: יוצר) אתה הארת יומם ולילה דוויסע), with ותען להם מרים as אופן.

Foll. 95*b sqq.* contain ויהי בשלח, followed by a series of Targumic pieces, the Hafṭārah וידבר דוד and its Targum.

The Targumic pieces on ויהי בשלח are: 1. ארבע כתין. 2. איזיל משה וקום על ימא. 3. והוה כד אשתעבידו בני ישראל. 4. אתגלי יי׳ למשה ושיגר יתיה קדם פרעה רשיעא. 5. אמר אויב אאסור מרכבה. 6. מאן כוותך אריא. 7. תנון שבחיה דשליט על כל קוזמוז נהמא. The Targum (partly paraphrase) of the verses of ויהי בשלח accompany these pieces in their proper sequence. As a heading the term אלפאבטין or אלפא ביטא is often used, but the arrangement of the lines is not always alphabetical in these cases.

On fol. 102*a*: יוצר ליום) אופל הכיוני נגה לעיני שמיני), and on fol. 102*b sqq.* are the שבחות for פסח שבועות סוכות (אין כמוך, תאיר נונה, &c. with the reading יתרומם היה ויהיה, see Luz., מבוא, i., p. 25; additions in the margin), followed by the Biblical readings for the 8th day of the feast.

On fol. 105*b*: עושה) אתיו אכונים נזעי שלשה השלום); and on fol. 106*a*: איש כלאכי חפצתי בו (another עושה השלום).

On fol. 106*b sqq.*, the lengthy Midrash on ויושע and אז ישיר, beginning: ארבע כיתין† אתעבידו בני ישראל. The heading is מילי דוויסע.

On foll. 110*b*, 111*a*: אדון כאז נבה שטר נושא (יוצר דויסע).

At the end: נשלם סידור של פסח.

X. מסכת אבות (fol. 112*a sqq.*), preceded by Samuel ibn Tibbon's הקדמה and Hebrew translation of Maimonides' ثمانية فصول, and accompanied by two Commentaries, one being that of Maimonides (in Sam. ibn T.'s Hebrew translation), and the other the same (with many variations and often shorter) as is contained in the מחזור ויטרי, which Dr. A. Berliner considers to be a further elaboration of Jacob b. Samson's Commentary (see the edition of מחזור ויטרי, Society מקיצי נרדמים; also the reprint of פרקי אבות, 1897). The Commentary on the פרק ר׳ מאיר is also the same as that of מחזור ויטרי. The headings are richly illuminated.

XI. סדר עניין חג שבועות. Fol. 139*b*.

This part begins with a lengthy liturgical direction concerning שבועות, in which ר׳ יהודה החסיד, ר׳ אליעזר מוירונא, רבי׳ שלמה ז״ל, and ר׳ אליעזר כהן צדק are referred to.

---

† The ארבע כתין named above is a brief form.

Beginning:—

בששה בסיון שבועות דכתי' וביום הבכורים · · · בשבועותיכם מקרא קודש

End:—

גם נוהגי' להזכיר נפשות המתים למנוחה

On fol. 140*a*: יוצר) אמונת עתים אצלו אמון (לשבת הגדול של שבועות; followed by: כך גזרו רבותינו מביני מדע ושוכלתנים.

On fol. 141*a* begins שמור לבי מענה of Solomon ibn Gabirol.

For מעריב של שבועות (fol. 145*a*): אל נגלה בסיני.

On fol. 147*a sqq.*:—

1. יוצר ליום ראשון של) אור ישראל קדושי (שבועות, with אנכי וירד אב לנביאים as סילוק, יש לפעלתך שכרים as אופן, and אדיר באדירים as זולת. 2. יוצר אחר) אלהים בהנחילך דת מורשה (לשבועות, with וכל לוהטו משלהביותיך as סילוק, אתה הוא כבודו לא יודעים אופנים as אופן, and אילת אהבים מתנת סיני as זולת. 3. המעלינו מים וכל העם (יוצר אחר לשבועות), with the short ארדות אראלים יאדירו as סילוק, and ראו גבורתיך בסיני as אופן.

After the הלל (fol. 152*b*): אפתח נא שפתי ואענה ברון, with the heading:—

פיוט נאה זה חברו החכם הגדול הר' מתתיה נבתו״א בכמ״ר יצחק זצ״ל ואומרין אותו בשבתות ובימים טובים כשמוציאי' ספר תורה״

After the Pentateuchal portion for the first day of the feast (fol. 154*a*) are the following poetical pieces (אלפא ביתין) on the Ten Commandments:—

1. אנגלי מרומא. 2. ארכין יי' שמייא לסיני. 3. לית אנא נחית. פתחון לי דניעול אמר משה. 4. אמין שתין לרומא. 5. ארעא רקדא שמיא זמרו. 6. אלפביט אחר ללא יהיה לך) איתו כרועו לצלמי). 7. אמנן מומי. 8. איניש דמשתבע בשמי לשקרא. 9. ארעא ורקיעא ודבהון ושבימי. לא תשתבע. 10. אתגבר בחייליה. 11. אמר יצחק לאברהם אבוהי. 12. אית לי חד טליא. 13. אדוניה בר חגית. אאריה ארכון שליט עילאה. 14. מתילי ואחיוון מתקלין ותתאה.

The above pieces are followed (on fol. 160*a sqq.*) by מפטיר and the Hafṭārah for the first day, and the Biblical lections for the second day. Both Hafṭārōth are followed by Targum. Verse 12 of Ezek. iii. is not given after ch. i., as is done in the Livorno edition.

After מוסף:—אזהרות) אזהרת ראשית לעמך נתת (דרבנו, and (under the heading: אזהרות דאליהו (זכור לטוב:—

1. תודה מנחה. 2. אתה הנחלת תורה לעמך. 3. אבחנת מומים מלהגיש בעל מום. כשבה ושעירה. 4. המיוחד. 5. תוצאת משרת אל מחוץ למחנה. 6. תורה לשמור תעודה לנצור. שלא לקלל את שם. 7. אוהל מועד לנמותו בחסד. 8. תשמח לוי ביום שמחתך. The second of these pieces is headed סדר ב; the third, סדר ג; and so on.

XII. עניין שבעה עשר בתמוז. Fol. 168*a*.

1. שמנה עשרה לי״ז בתמוז) ארבעים יום הם ימי שבר), the סליחות being: 2. אתאנו לך יוצר רוחות. 3. אנהים במר יחידתי. 4. תחלת אורח אבותינו. 5. תחנה מיושב) כנסת ישראל זועקת בקולה).

XIII. עניין תשעה באב. Fol. 172*a*.

This part begins with יוצר) הכל אנחו במבוכה (לשבת דאיכה with the short ותאמר לנחם איומתך as סילוק, and איך לזמר הגיון as זולת.

After the Book of Lamentations and Pss. cxxxvii. (here קלו') and lxxix.:—

1. שמנה עשרה לתשעה) זכור איכה אנו שפתינו (באב), followed by the קינות:—2. שבת סורו מני. 3. אאדה עד חוג. 4. איכה אצתה באפך. 5. שמים. איכה תפארתי מראשותי השליכו. 6. איכה ישבה חבצלת. 7. איכה אשפתו פתוח כקבר. 8. השרון. אהלי אני עבטתי בדבור סרה. 9. זכור אשר עש' צר. 10. איכה אהובים נאמנים בפינים. 11. אוי כי אוסרתי בזיקים ובכבל. 12. אנה אלך ואנה. 13. אויל כהכנים טרף בהיכל. 14. איכה אלי קוננו מאליו. אזעק (ואזיל דמעות)

15. אוי כי מחלוקת ביני ובינך. 16. במכת אהלה
עונינו ארוכים ורחבים. 17. אמרתי יש פליטה
18. אהלי איכה גילו קדושים. 19. למי אמרת מכל
אם. 21. למי תימכתי אור כשד. 20. בני אב
אם תעירו תלונותיכם. 22. תאכלנה נשים פרים
23. אם יתקע שופר בעיר ותרועה. 24. אז
26. תסתר לאלם. 25. בהטאינו חרב מקדש
אויב בעת נכנס. 27. אתה איבדת פרעה נכה
איה. 29. איה איתן אב המון גוים. 28. להיכל
דאה ושח לי לא. 30. כה אומר כרת לאב בפצח
32. איך השמיעוני כורעי לבל. 31. יהיה לך
אהלי אשר תאבת. 33. אביה מלך אז בצלע האלף
לך יי' הצדקה באותות אשר. 34. עד לא בראשית
איך. 36. הטה אלהי אזנך לתפלצת. 35. הפלאת
38. אדום אמרה אין קץ. 37. תנחמוני הבל
(in Zunz: למען תהלות שם קדשך (כבדך. 39. אנכי
אנכי אנהם. 40. בימים ההם ובעת ההיא. At the
end: 41. ויכון עולם על מליאתו (סילוק), followed
by the Biblical lections for שחרית and מנחה.

The volume ends with (XIV.) את יום ארחכך מרחמי פרותכם (יוצר לשבת של נחמו), with זולת as כי רחמתני, the Hafṭārah for the same Sabbath being written on the last page.

Foll. 2*a*—3*b* are occupied with an index headed: סימני הסליחות והתחנות.

On fol. 1*a* are some lines (beginning: סולו לרוכב בערבות אותות המיוסדים) from which it appears that Jacob b. Solomon was the patron for whom the MS. was written, the scribe's name (יצחק) also occurring in it (see the colophon in the next number).

627.

Add. 19,945.—Vellum, consisting of 177 leaves. The quires contain 10 leaves each almost throughout, and catchwords are found on *e.g.* foll. 2, 12, 100, 150. Uniform with the MS. described under the preceding number. Edges rather closely cut.

Vol. II. of the same Roman מחזור as the preceding number. Its contents† are as follows:—

I. A series of 164 expiatory poetical pieces (headed: אתחיל לכתוב הסליחות של כל תענית ותענית) in the following order (fol. 1*a sqq.*):—

1. ‡ מקוצר רוח ומעבודה קשה וכבידה. 2. אלהים
למדתנו מנעורינו. 3. [a]אז מקדם הקדמת תשובה.
4. [a]אנקתי אליך קרובי ומצדיקי. 5. לא בקשתי אֵל
אבטח. 6. לך ארך אפים נשטחה כפים. 7. שטפוני
דמעותי ונגרו על עיני. 8. יציץ צור מחרכו. 9. הן
איה נא חסדיך יי' אשר. 10. יום בא לייָ מקודש
נמלת. 11. אליך אלכה ועיני למעונך. 12. יה
אנוש מה יצדק ביום דין. 13. למתי צפנת
14. אבוא בתפלה אל מקדשי אל. 15. אדון אל
תאות אדם ממון ובניין. 16. תשכח צעקת אריאל
17. אלהי אל תדינני כמעלי. 18. אלהי אל תבישני
מאנה הנחם. 20. מעונה אלהי קדם. 19. בדיני
מפלטי אלי צורי. 21. נפשי על חרבן מקדשי
(all the following strophes begin with בקר).
22. אניד נפלאותיך איום ונורא. 23. ישמעני אלהים
מולך מוני ומעלה מעלה. 24. בקראי לנגדו
25. בליל על משכבי. 26. אל נכספתי לראותך.
27. [b]אליך אלכה ועיני למעוניך. 28. יי' שמעה
סליחה שעשה) אלהים אל דומי לדמי. 29. בקולנו
אחינו. 30. (רבינו דוד בר' משולם על הגזירות
[k]על האסורים והיושבים במצור) ישראל הסעורים).
31. [k]אוספו אבות ובנים. 32. [k]אמוני עתים אפסו.
33. (על ריבוי החולים) אליך יי' נשאנו עינינו.
34. על זאת תאבל הארץ. 35. אבלה נבלה תמה. 36.
[k](על המלשינים ··· [c]והמסורות) אל מי אנוסה לעזרה.
37. [k]אנא מהרה כלה קוצי כרמך. 38. אני קראתיך
אוחילה קירות. 40. אויבים קמו עלי[k]. 39. כי תענני
[k]אבות עולם. 41. (על ספרי הקודש שנגנבו) לבי
[k]על מעוררים) אראלים צעקו חוצה[k]. 42. ישיני מכפל

† Note that pieces marked *k* are contained in תחנוני בני ישראל (קבץ על יד, vol. iv.).

‡ In a cursive hand at the head: בט' באב. Similar entries in the margin, *e.g.* ביה' against no. 5.

[a] Compare Zunz, Litteraturg., p. 241, no. 31.

[b] The same as no. 11.

[c] There is a small censor's erasure here.

(כנגד התלמוד והם היהודיי הצדוקין. 43. אריוך
אותותינו. 45. ישיני חברון. 44. דמעתי יומם ולילה[k]
אלהים. 46. (על האותות · · · [a]לעת צרה) לא ראינו[k]
אלי אלי למה עזבתני ביד. 47. בעלונו אדונים[k]
סליחה אחרת על פטירת) הצר הנם מכרתני[k]
יי׳ אלהי. 49. דרשנוך בכל לך. 48. (הקדוש
עליך עינינו ׳ אתאנו. 50. הצבאות יושב הכרובים
בהנונים (each strophe beginning with עליך
עינינו and alphabetical). 51. שבייה ענייה
אשירה ואזמרה לשמך גואלי. 52. בארץ נכריה
אני בכל איברי. 54. אני הטאתי ואשמתי. 53
חטאתי (alternate strophes begin אני and אתה).
סליחה לר׳ יהודה) ברכי אצולה מרוח הקודש. 55
הלוי). 56. ישראל עם קדוש. 57. יצרי ראשית צבַיי.
בקר אערוך לך ואצפה. 59. אל חי בכל עצר. 58
60. קדוש שוכן עליון (acr. קלונימוס). 61. אנוש
רועה צאנך. 62 עני בפתע ישבר (alphabetical).
ישועתך כלה לעדה משובה. 63. רעה ישראל
תענה אנקת. 65. אנא שומר הברית וההסד. 64
אבות עולם אמת ואולם. 66. נתונים בצרה ובשבייה
סליחה לעשרת) את יי׳ בהמצאו לדרשו קדמתי. 67
ימי תשובה). 68. ארעדה ואפחדה (alphabetical).
איך נפתך לפניך דר. 70. את פני מבין צפוני. 69
יי׳ אלהי האלהים ואדוני האדונים. 71. מתוחים.
שיחרנוך בקשנוך. 73. איכה שפתי אהיה פותח. 72
אפפו. 75. אך בך מְקַוֶּה ישראל. 74. יוצר הִרים.
אלכה ואשובה אל. 76. והקיפו עלי אויבי בנפש
אלהי. 78. אנשי אמונה אבדו. 77. אישי הראשון
אבדו חכמי גזית. 79. ישראל צדיק (alphabetical).
80. אויבים אורבים (alphabetical). 81. אהובה
אוי. 83. אוי לי מיום† פקידת עוני. 82. אשר אורשה
מאנה הנחם נפשי. 84. נא לי כי נוסף יגון (the
same as no. 20). 85. טוב יי׳ לקויו (each strophe
begins and ends with טוב, and alphabetical).
86. אלהים אתה כוננת כוכבי מעל (each strophe
begins with אלהים, and fourfold alphabet up to
מ, but ט is omitted). 87. אזכרה ואתמוגג. 88. איך
אלי אלי למה. 90. אהלי שודד. 89. איבה שגבה אהבה
אויה לי כי. 91. זנחתני† ותמסרני (alphabetical).
על לקיית) אתה גלית סודך. 92. גרתי משך[k]
על עצירת גשמים) אחזונו צירים. 93. (מאורות;
alphabetical). 94. אבלה נבלה הארץ (alpha-
betical). 95. אפוסי חלש. 96. אשפוך שיח
אז בשפוט רמתי. 97. תחנון (alphabetical).
שחר להודות לך. 98. (על רבוי גשמים; alphabetical).
קמתי (five strophes; refrain: אחרי שובי נחמתי).
99. אמצתה מאז ארשת ניב שפתים (alphabetical).
100. איתן למד דעת מאליו. 101. אקדם בנשף. 102.
שטר עלי בעדים וקניין. 103. אקרא יומם ולילה.
104. אני בעודי במאסרי. 105. ירא לבי ורועד.
אליך יי׳ נשאתי עיני שמע קול תחנוני כגדל. 106
מבית צבי ארמונה. 107. חסדך (alphabetical).
108. שלומי עליון ישיני מכפילה. 109. ישראל
עם קדוש · · · אשר לו אלהים קרובים (alpha-
betical). 110. מושל רום ברוב אונים. 111.
יירצה עם אביון. 112. ברוך אלהי עליון. 113.
בקול תחנוני שמעה. 114. בעלות יום החקר
סליחה שחברה כמה״ר בנימן בכמ״ר יואב תנצב״ה מן)
שחר אקרב לפניך. 115. (הכנסת ומהר אלצינו
סליחה לנועם שחר להודות לך קמתי אחרי) לשחות
שובי נחמתי וחברה ה״ר שמואל בר׳ אברהם הרופא ז״ל
ברוך אברם · · · · שמעה תפלתי. 116. (המתואר‡
תחנה מיושב חברה ה״ר שמואל בכה״ר אברהם) יי׳
יעקב אתה היית גאה. 117. (הרופא זצ״ל
אחרת לר׳ יחיאל הסופר) ישראל אריות הדיחו. 118
אחרת לצום) מלאו מתניי הלחלה. 119. (מרומא
ביום כפרת. 121. אתחנן במו פי. 120. (כפור
ימלא פי תהלתך. 123. בקר אור צוית. 122. עוני
הדר כבוד מלכותך (after first strophe alpha-
betical, and תחינה לתענית; יהודה ברבי מנחם חזק
שבת ראש מקראים. 124. (אסתר מיושב —
אנא יי׳ האל הגדול · · · · נאה. 125. [וידויים]
אביוני. 127. אמונים בני מאמינים. 126. לשם

[a] The dots represent here some unintelligible words substituted for the original ones under the censor's direction (?).

† In Zunz: אוי נא לי מיום.

† In Zunz (p. 2401): אלי אלי למה עזבתני (of בנימין בן זרח).

‡ Something must have fallen out here. Zunz names this and the following סליחה as coming from this מחזור, in Litteraturg., p. 371.

אנקת אסיר ושוועתו. 128. עמך עניים ודלים. 129. אויתיך קויתיך. 130. תפוצת יהודה וישראל. 131. אליך פנינו. 132. אשמתי עד לשמים גדלה. 133. אנוש רימה אדון בשפטך. 134. בושנו להרים. 135. אנא שא נא. אנוסה לעזרה פצתי עדיך. 136. אימיך אפונה נשאתי לפשע (alphabetical). 137. בהשפטי. אתאנו אליך רב העלילה (alphabetical). 138. אשתחוה אפים ארצה. 139. אי. 140. מוה באת יחידה. אויבת שוקטת†. 141. אל. אנוש מה יזכה בזכותו. 142. תראוני גולה וסורה. 143. יי׳ אך בך בטח לבבי. 144. אוילי המתעה (alphabetical). 145. אקום חצות לילה. 146. אני אכרעה ואברכה פני ארונך (alphabetical). 147. אליך יי׳ נפשי אשא. 148. אשמתי והרביתי. 149. אביון יופק עתר. 150. ייעתרו חברים (תחנון) (irregularly alphabetical; תחנון). 151. הלאל אנוש נבער מדעת. 152. ירבו אומר (תוכיחה). 153. יחידה עקבך ברוך (תוכיחה אחרת). 154. בקר (אחרת). 155. אימיך נשאתי ונבעתי. זכור ברית אחר ששכחתי לכתבו) ערכתי ואקראה במקומו). 156. לחש. זכור ברית אזרחי. 157. זכור. 158. צקון הקשב. 159. יי׳ ממית ומחיה. ברית אברהם · · · אדון סוכת אמירה (alphabetical after first strophe). 160. יושב קדם. הנה כחומר ביד היוצר (תחינה). 161. אבחרנו. ואנחנו לא נדע · · · עינינו (תחנה אחרת). 162. עינינו עליך אתאנו (strophes begin עינינו עליך, and alphabetical). 163. קינה לר׳) בת ציון שמעתי (יהודה הלוי נ״ע לנועם אז בחטאינו). 164. אש תוקד בקרבי · · · אז ישיר משה (alphabetical; refrains: קינה לט׳) בצאתי ממצרים, בצאתי מירושלים) באב.

The occasion on which the pieces are said is sometimes indicated in Italian cursive; thus בט׳ באב over the first number and ביה over the second. There is a Hebrew enumeration up to no. 162. No. 164 is in a smaller hand of a rather later date, and no. 163 is also in somewhat smaller writing than the rest, though apparently by the same scribe.

† Partly erased by the censor.

II. A series of Biblical readings for special days. Fol. 53*a*.

Heading:—

אתחיל לכתוב אלו הפרשיות אשר לקטתים מספר אחד.

It begins with a lection consisting of Jer. xvii. 21—26, under the following direction:—

זאת הפרשה נוהגין לאומר׳ בשבת אחר עשרת הדברות והיא מספר ירמיה

On fol. 55*a* (under the rubric: אלו המזמורים (יש נוהגי׳ לאומר׳ עבור השונאים) are given the beginnings of Pss. x., xxvii., xxxv., xxxi., cxxx., lxx., lxxi., followed by a series of lections given in full, commencing with Is. xxxvii. 15 *sqq.*, and ending (on fol. 57*a*) with Jonah ii. 2—10.

III. Two[a] special תפלות (fol. 58*b* *sqq.*):—

1. שמנה עשרה לתפלת תענית צבור, beginning: קרב אורך לעניה. 2. סדר תפלת תענית צבור נעשה ברומא ביום כ״א בסיון שנת פ״א לפרט (A.D. 1321) כשנסעו שלוחי הקהל ללכת בחצר. It begins with ראה נא בענינו, the other pieces being אתה נגלית, זוכר עולם, and Pss. cxx., cxxi., cxxx., and cii.

At the end:—

כי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא יענה
אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה״ בא״י המרחם
על הארץ ויענו אמן · החזן אומ׳ · תקעו בני אהרן תקעו ·
מי שענה את דוד · · · בא״י המרחם על הארץ

A similar repetition (בא״י וכו׳) is found at the end of the other מי שענה (*vide infra*).

[a] Really only one; see Add. 16,577 (Cat. no. 630), x., under קרב אורך, and cf. Livorno edition, ii., קצט*b*, *sqq.*

The rubrical direction at the end is :—

ותוקעין תֿרֿתֿ רפאינו וגו׳ עד סוף התפלה

The following note concludes this portion:

זאת התפלה העתקתי מקונטרס אחד מכּמהּר שלמה בּהֿרֿ יצחק זלֿהֿהֿ וכּצאתי בסוף זאת התפלה כּכתיבת מורי הרב הנז׳ עהֿ וזה לשונו · זה מצאתי בפי׳ מחצי סדר מועד האחרון ממּר יהודה בּכּר משה פינצי מבֿיֿעֿ· ונראה שהיה צריך תקון בקצת דברים · האחד שלא להזכיר לא בני אהרן ולא הכהנים עתה שאין אנו חוששין שיהיו הכהנים תוקעין ועוד שהמחזיר פעם שני מי שענה לא יהיה השׂצ המתפלל כי אם אדם אחר מבני הכנסת ולא יחתום פעם שנית בכל ברכה וברכה כי אני חושש משו׳ ברכה לבטלה · ובמסכ׳ תעניות לא הזכירו רזֿלֿ אלו החתימות כפולות כי אם בלא חתימה בברוך״ ועמּד כּלם צדיקים · ·

The text in the Livorno edition, ii., קצט*b* *sqq.*, which differs in a number of other points from the present recension, neither mentions the priests, nor ends the second מי שענה with באֿיֿ וכו׳.

IV. סדר המעמדות. Fol. 61*a*. The last piece is: תפלת השחר לר׳) אעירה שחר על דברתך אברהם אבן עזרא), as in the printed text of תחנונים in the Italian liturgies. But as no Psalms were given by the original scribe, some were added on later in the margin.

V. עניין ראש השנה ליֿאֿ. Fol. 68*b*.

In מעריב: אמת ואמונה בשביעי with אמוני נבונים and מלך אדיר במרומים קיימת. The text of אמוני and מלך אדיר differs from *e.g.* that contained in Or. 2735.

In שחרית:—

1. אכרע אקוד (רשות לנשמת ראש השנה להר׳ יואב מן הכנסת זצ׳ל). 2. יה שמך ארוממך (רשות לנשמת ראש השנה ויום הכפורים). 3. מלך אזור גבורה (יוצר ליום ראשון), with מלך עתיק as סלוק, מלך אמיץ as אופן, and כבודו איהל היום ברחמים as זולת. After the Biblical lections and תפלת מוסף (with אב לא חמל &c., and היום תאמצנו עושה השלום לראש) את פני יי׳ יום תיראו—: השנה ויום הכפורים).

On fol. 76*b sqq.*: 1. מלך אדיר ונורא (יוצר ליום שני). 2. אלי שובה איומתי (יוצר של שבת דשובה). Then the Biblical lections for the second day.

VI. סדר יום צום הכפורי׳. Fol. 79*a*.

In ערבית: אהבת צדק and יעלה תחנונינו as in the printed editions.

Fol. 81*b sqq.*: סליחות לליל צום כפור in the following order :—

1. יום יעלה נקראה. 2. יה אשר גאה גאה. 3. ישראל בחירי אל. 4. דלתיך הלילה (four strophes, with acrostic דויד, the second strophe beginning והבט; comp. Zunz, Literaturgeschichte, p. 677, and Livorno edition, ii., עג*a*).

Fol. 84*b sqq.*: 1. מי העומד בהראה (רשות לנשמת הכפורים). 2. אז ביום כפור סליחה הורית (יוצר לשחרית צום כפור), with קדוש אדיר בעלייתו as אופן.

For the תפלה of שחרית: 1. מתני אחזו חלחלה (רשות לר׳ משה הסופר בר׳ בנימן זֿלֿ של שושן; Under the heading קדושתא דצומא רבא:— 2. שושן עמק איֻמה. 3. אנוש מה יזכה. 4. צפה בבת תמותה. 5. אשא דעי למרחוק. 6. אין ערוך אליך. 7. אשפכה לפניך שיחה. 8. אל שת מאז מעונו. 9. אשר אימתך. 10. אל עורך דין. 11. מעשה אלהינו אדיר בויעודו. 12. אמרו לאלהים אל מלך בעולמו. 13. אמיצי שחקים ממעל. 14. כי אימתך לא תפיל (In Zunz, &c.: כי באנף לא אמרתך). 15. אך אומרים לפניך. 16. המכירים תהלות תעצומיך. 17. תאניפנו. 18. אילי מרום אומרים הלולו. 19. זה אל זה אומרים אדיר. 20. מי יערוך אליך מענה לספר. 21. ויקראו זה אל זה. 22. אל ברוב עצות. 23. תמיד תתלונן אליך ועדיך יבא כל בשר. 24. חמול (תשרק). 25. יאדירוך יאמירוך. 26. על מעשיך. 27. האל

המאודר . 28. האומרים אחד . 29. איהלת
מתוחים . 30. וידוי) רבונו של עולם קודם כל דבר
(של גאון).

Fol. 98*b* *sqq.*: סליחות לשחרית צום כפור :—

1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין ערכינו. 3. ביום
עשור קראתיך . 4. שחר קמתי להודות . 5. בני
ציון היקרים . 6. ביום הלבנת פשעי. 7. ישן אל
תרדם . 8. יצי האל לדל שואל . Then: סליחות
לשבת ויום כפור :—9. ביום שבתון ענוי יונה.
10. שרי קדש היום . 11. יום שבת וכפורים.
12. אלהי קדם מעונה. 13. יה צור עולמים. 14. יעירוני
רעיוני . 15. ידידי אל ברכוהו . 16. אין לי בטחון.
17. יוסף אשר מקדם . 18. אביון המשווע.
19. תכלה ממנו אפך . 20. אזנו יצורי אלי.
21. שוכני בתי חומר . 22. מצירי ערי יצרי.
23. אחרת לעשרה) אודך יי׳ כי אנפת בי הראיתני †
(מלכות). 24. אספו אנשי שכל ובינה (alphabetical, with three additional strophes at the end, beginning בעוני, רשעי, and חסידים).

Fol. 108*a* *sqq.*: 1. אדם איך ינקה (תוכחה).
2. איום ונורא משפט יום בוערה (same title).
3. אמרתי לפושעים. 4. יום אמיץ זה לאוהבי
אמרים. 5. יום אתה לכפר פשעי ישינה (under the heading פסוקים). 6. אהללך בקול רם.

The order of שחרית closes with אבינו מלכינו and the Biblical lections.

In מוסף, commencing on fol. 113*a* (in entire agreement with the Livorno text):—

1. מוסף ליום הכפורים לר׳) אשען במעש אורח
(יוחנן הכהן). 2. תמה בלוית עדנה. 3. אהלך אץ
תם לישב. 4. אליך נשאתי את עיני אלהי לצדק.
5. אות קדושיך אמנתי. 6. אנא אזון שועת חנון.
7. אשר אימתו. 8. אמרו לאלהים אמת פעלו. 9. אשר
יראתך. 10. אומצך · · · · המכירים את המון.
11. אור נוגה עטיית מעילו. 12. מי ימלל גבורות
חייליך (סלוק, including כי הוא ,ועד לא תאלה
ואראלים בם נועצים ,ובמחוגת אדם ,רחום ורחמן).
13. ונתנה תוקף. 14. חמול על מעשיך. 15.
המאמירים באימה. 16. אזרתה עוז מלפנים.
17. רשות לסדר עבודה) באור דברי נכוחות.
18. סדר עבודה) אזכר סלה. 19. אנוש איך
יתכפר (תוכיחה). 20. אעשה למען שמי. 21. יום
אדיר ומיוחד. 22. יום אשר אשמינו יוצלל (under the heading פסוקים, having ככתוב וכו׳ after each verse; acr. א—כ after יום). 23. אדון
אביר. 24. היום תאמצנו.

In מנחה, commencing with the Biblical lections on fol. 126*a*:—

1. מנחה לר׳ אלעזר בר׳ קליר) אודך בקול ערב.
2. אדר בתואר נכון. 3. אתה אל רחום וחנון.
4. אל אדיר רב הילו. 5. ובבוא אהרן אל קדש
הקדשים (סלוק). 6. וחיות ארבע נושאות. 7. המול
על מעשיך. 8. אפננת ערוגים. 9. במה אקדם
יי׳ אכף (direction: ואם רוצין להתוודות במה אקדם
אומ׳).

Fol. 132*b* *sqq.*: סליחות למנחת צום כפור in the following order:—

1. ידך פשוט. 2. בת עמי לא תחשה. 3. במקדש
אל והיכליו. 4. לעשרה הרוגי) אביעה כתם עוני
(מלכות): thus agreeing with the printed text.

On fol. 134*a*:—

ואומרים סליחות כרצונם · ולאחר הסליחות אומ׳
החזן אלהינו ואלהי אבותינו אל תעזבינו וכו׳

On fol. 134*b* *sqq.*:—

1. איום ונורא צום העשור (תוכחה). 2. אצתי
צום כפור. 3. אשפוך תחנה (פסוקים). 4. איכן
אמונים יכון: also like the printed text.

In נעילה, commencing on fol. 136*b*:—

1. אב ידעך כנער. 2. איום אלהינו (את ב״ש).
3. שערי ארמון. 4. מלאכים מרופפים. 5. אבן
מעמסה.

Fol. 141*a* *sqq.*: סליחות לנעילה לרבי בנימן :—

1. תפלה לעני כי יעטוף. 2. בטרם שמש יבוא.
3. בטרם שמש בחדרו. 4. אלהים דר כרומיך.

† On the author see Zunz, Literaturg., p. 246.

Fol. 142*b sqq.*:—

1. עת שערי רצון (סליחה לעקידה). 2. אביון אשר כפיו. 3. וכשחטאו אבותינו. 4. אל בפלשך. 5. אשמינו תבלע. 6. למקדימי בתפילה. 7. מחי ומסי.

VII. עניין חג הסוכות לי״א. Fol. 146*b*.

In מעריב:—

אתלונן בצל מחורב (nine strophes, but not agreeing with the Maḥzor of Corfu; last strophe נשכבה, see Zunz, Literaturg., p. 670).

שחרית:— אכתיר זר תהלה (יוצר ליום ראשון של סכות), with אאמיר אותך סלה as אופן, and אנא הושיעה נא בני עפר as זולת. On the margin of fol. 151*a*, in a different but not much later hand, by the side of the Biblical lections: אומץ קצות דרכיך (יוצר ליום שני של סכות).

Foll. 152*b*, 153*a*:—

את עמי טובות אבשר (יוצר לשבת וחולו של מועד דסוכות לעשר תעשר)

The הושענות (foll. 154*b*—159*a*) are the same as in Add. 26,968 (Cat. no. 616), &c. There are explanatory glosses in the margin.

In מעריב of שמיני עצרת:— זה היום אישש להאמיני. The יוצר for the same day is אום כאישון ננצרת.

Fol. 163*a sqq.*: 1. אמרת רנן אערוכה (יוצר של וזאת הברכה); and after the Biblical lections: 2. מרשות האל הגדול · · · ומרשות מפנינים. 3. בת ברורה. 4. אתכם אזביד. 5. אשריכם ישראל. 6. אשריך ישראל מי כמוך. 7. מי עלה למרום. 8. אז מרחם אמי. 9. אז כל בריות. 10. לא אמות. 11. שח ציר נאמן. 12. איש אשר הוקרן. 13. אורח זו אלך (imperf. alph. acr.). 14. אם כח אנוש. 15. אזלת בכיתא. 16. אדריינוס מלכא. 17. אזלת יוכבד. 18. ארכון בר נון.

Foll. 170*a*—176*b* contain the following appended pieces written at about the same date as the rest of the MS.:—

1. האחז ביד מדת משפט (שאומרים ביום הכפורים בבית הכנסת; with a commentary in the margin). Then, under the heading אלו הענינים שכחם הסופר לכותבם במקומם וכסדרן:— 2. אל ישראל נקראת לפנים (גאולה לר' אברהם בן עזרא). 3. מלכי עד מתי (גאולה אחרת להר' מיימון ז"ל). 4. מושיעי לעתות צרה. 5. יה מלכי מנעה מבכי (רשות לקדיש שחבר כמה"ר יואב בכה"ר בנימן זצ"ל). 6. יה נמצא ולו† נרצה (פיוט נאה לנועם יה שמור שחברו כמה"ר יואב זצ"ל בכמ"ר יחיאל זצ"ל מביתאל). 7. בקר אעיר אקראך (רשות לנשמת של פסח לה"ר בנימן ז"ל). 8. אזכור מקדם פלאי אל (רשות לנשמת לשבועות לכמה"ר יואב מביתאל). 9. אקרא לאלהים עליון (יוצר לשבת קודם ראש השנה). 10. אלכה ואשובה אל מלך דר בנהורא (סלוק). 11. אל חי יפתח השמים (עושה השלום ליום שמיני עצרת לא"ע). 12. שחי לאל יחידה החכמה (רשות לנשמת ליום הכפורי'). 13. יעידון כל עבדיך (רשות לברכו לכל יום טוב). 14. צמאה נפשי לאלהים לאל חי (רשות לנשמת). 15. אמת לא שלחך אל (רשות אחר לנשמת).

The scribe's colophon (fol. 169*b*) is as follows:—

תם ונשלם תהלה לאל עולם פה בעיר פירינצה על ידי יצחק סופר יז"א בכמ"ר עובדיה יש"רו היום יום א' · · · ‡אב שנת חמשת אלפים ומאתים ואחת לבריאת עולם

After the above: כבודך יי'.

On fol. 177*b* is the following note of sale (not entirely legible):—

מודה אני יחיאל בכמ"ר יואב · · · מהר אלצינו הדר בעיר מושחק פה בעיר פיירינצי הודאה גמורה שרירה וקיימת איך כפני הצרך היום יום ו' תשעה עשר ימים לחדש יוניו שנת חמשת אלפים ומאתים ועשרים ואחד (A.D. 1461) מכרתי זה המחזור נאה והדור אל העלם · · · ישראל בכמ"ר יצחק זלה"ה · · · מורה נכבד שהיו מהמפוארים ה"ר יעקב וה"ר דוד · · · · ונשארו אתי משכון ברמים יקרים בחנות הרבית שהיה לי פה בעיר פיירינצי הנ"ל בדמי מאה פרחים רחבים · · ·

† For ולא.

‡ A break in the MS.

· · · אשר זה היום · · קבלתים ממנו במעות מחוטבים ומעתה נודר אני לפצותו מכל טענה וערער וכו׳

Censors' notes :—

1. (fol. 176*b*): Camillo Jagel, 1613.
2. (*ibid.*): Visto et corretto per mi Fra Luigi da Bologna del 1601.
3. (fol. 177*b*): Visto per me Fra Ren° da Mod^a, 1626.

628.

Add. 26,998. Vellum, about 9⅝ in. by 7, consisting of 159 leaves, with usually 24 to 26 lines to a full page. Foll. 1—50 form 15 quires of 10 leaves each; the next quire contains 8 leaves, and fol. 159 stands by itself. Italian writing, the date of the pointing (*vide infra*) being given as A.M. 5057 (A.D. 1297). [ALM. COLL., 109.]

The second part of a מחזור.

I. סדר המעמדות. Fol. 1*a*.

In the main the same as in Luzzatto's edition at the beginning of vol. ii. But note that no Psalms are embodied, and that there is no אעירה שחר at the end.

II. עניין ראש השנה. Fol. 11*a*.

Poetical pieces :—

1. מלך אזור גבורה, with מלך עתיק ימים, כבודו איהל, and מלך אמיץ. 2. מלך אדיר (יוצר for 2nd day). 3. אלי שובה איומתי (יוצר לשבת של שובה). Additions in later hands :—4. מתני אחזו חלחלה (רשות דשושן לצומא רבא, fol. 21*b*), and (5) האוחז ביד (fol. 22*a*).

III. Services for יום כפור. Fol. 22*b*.

For מעריב and שחרית the same as in Add. 19,945, vi.; only (1) no מי העומד or מתני אחזו (but *vide supra* under ראש השנה), and (2) ונתנה תוקף is here given in שחרית instead of מוסף.

The סליחות for שחרית (beginning on fol. 50*b*) are also the same as in Add. 19,945, with the exception of יוסף אשר מקדם, ביום שבתון, and איום ונורא משפט, which are absent.

For מוסף (beginning on fol. 72*b*) also the same as in Add. 19,945, only no ונתנה תוקף (*vide supra*).

For מנחה (fol. 92*a*) also the same as in the above-named MS., only in addition אשפוך תחנה in the תוכיחות at the end.

In נעילה (fol. 107*b*): 1. אב ידעך. 2. מלאכים מרופפים. Then סליחות:—1. תפלה לעני [כי] יעטוף (of Benjamin Rōfē). 2. בטרם שמש יבוא. 3. בטרם שמש בחדרו. 4. אלהים דר מרומך. 5. עת שערי רצון. 6. וכשחטאו אבותינו. 7. אשמינו תבלע.

At the end :—

1. היום תאמצינו and (2) את פני י״י יום תיראו.

On fol. 119*b*, in a later hand: אל חי יפתח.

IV. סדר עניין חג הסוכות. Fol. 122*b* (after a few blank pages). The poetical pieces are the same as in Add. 19,945, vii.; only no Piyyuṭim for מעריב.

V. A series of poetical pieces (fol. 142*b sqq.*), embracing :—

1. אל ישראל נקראת (נאולה לאבן עזרא). 2. יה אכרע (קדיש לר׳ יהודה הלוי) שכך ארוממך. 3. שחי לאל אקוד (רשות לנשמת דראש השנה). 4. אזכור (רשות לנשמת לר׳ שלמה ז״ל · יעידון כל†). 5. מקדם פלאי אל (רשות לנשמת בחג השבועות). 6. אעירה שחר (הערה אחר התחנונים לחכם ר׳ אברהם אבן עזרא ז״לה״ה).

VI. Smaller Offices (fol. 146*a sqq.*), comprising הלכות, סדר ברית מילה, עניין פדיון הבן, ברכת נישואין, התנים. At the end of this part: 1. כי אשמרה שבת (פיוט נאה לשבת). 2. יגדל אלהים חי.

† So in the MS.

VII. A series of supplications (fol. 150*a sqq.*) in the following order:—

1. Under the heading זאת היא תפילה מעולה, the prayer beginning:—

יהי רצון · · · · · שיהיה הקץ הזה קץ תכלית לשבי

Compare the text with Add. 19,944 (Cat. no. 626), fol. 14*b sqq.*, and Add. 27,070 (Cat. no. 634), fol. 55*b sqq.*; also the printed text in the Livorno edition of Luzatto, at the end of vol. ii.

At the end of the prayer before ואתה צדיק וכו׳ is the direction:—

וביום הכפורים אין אומרין זה : אלא אומ׳ יהיו לרצון

Lower down on the same page אזכרה אלהים ואהמיה וכו׳.

2. ברכי נפשי (תוכחה לרבינו בחיי החסיד זל״). Fol. 153*b*.

3. The prayer beginning: אנא עילת העילות (הודאה מעולה). Fol. 154*b*.

4. The ברכת חולים beginning: מצלאין אנחנא ותבעין רחמי. Fol. 157*a*.

Heading:—

זהו סדר ברכת חולים״ באין עשרה בני אדם ומוציאין ספר תורה ואומ׳ תפילה זו לחולים

A few verses from the Psalms beginning יחל ישראל precede the prayer.

This piece is followed by another with the same beginning, under the heading:—

ואם רוצים לשנות שמו משנין ואומ׳ תפילה זו לשנוי השם

At the end (fol. 158*a*):—

ותוקע תֹשֹרֹתֹ זכרון תרועה ופוסק ברכה לכבוד התורה · ושלום על כל ישראל אמן סלה ·

5. The prayer ליושבת על משבר, with the same beginning as the preceding pieces.

The colophon of the punctuator (fol. 148*b*) is as follows:—

ותשלם מלאכת הניקוד אשר עשיתי בזה המחזור על ידי יצחק בֹכֹרֹ שלמיה זֹלֹ ונקדתיו לכֹמֹ הדוד היקר והנכבד ר׳ יואל יֹזֹיֹיֹ בֹכֹמֹרֹ יצחק זֹלֹ והשלמתיו בכרך צינטו היום יום ו׳ פרשת למעַ ייטב לך והארכת ימים כח׳ ימים לירח אלול שנת חמשת אלפים וחמשים ושבעה לבריאת עולם : למעַ רחמיו יזכיהו להגות בו הוא וזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות עם כל כתבי הקודש ולי המנקד עבדו בן אמתו יזכיני לראות בנחמת ציון וירושלם עם כל ישראל חבירים אמן ·

On fol. 159*b* is a form of certificate for a שוחט, written (in an Italian cursive hand) at the beginning of the sixteenth century.

On fol. 1*a*, the owner's note:—

שלי עוזיאל מיכאל · · · בקמרינו

Censors' entries:—

1. (fol. 158*b*): Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1628 (?).
2. (fol. 159*a*): Dominico Irosolomitano, 1597.

629.

Harley 5686.—Vellum, about 10⅜ in. by 7⅝, consisting of 449 leaves. There are for the most part 26 or 27 lines in the body of a page, but the writing in the margin contains 59 or more lines. Most of the quires consist of 10 leaves, but signatures (in Hebrew letters) are now only found in the earlier portions of the MS. Italian square and Rabbinic writing belonging to different parts of the fifteenth century, the main portion being dated A.M. 5226 (A.D. 1466). Several pages are illuminated (*vide infra*).

A מחזור, with an interesting collection of miscellaneous works in the margin (to be described under the heading "Miscellaneous Manuscripts").

I. The order of Services for week-days, preceded by a certain number of preliminary pieces. Fol. 1*b*.

Beginning of daily services (fol. 8*a*): אלו מאה ברכות.

The special portions for שני וחמישי commence on fol. 21*a*.

Fol. 1*b*—5*a* contain: סדר הקריאות של ראש חדש ותעניות וימים טובים של כל השנה and סימני מזמורים (table of the Psalms).

On fol. 5*a* *sqq.*: תפלה לאשה היושבת על המשבר; ברכת חולים; סדר שנוי השם; הטבת] חלום]; and a prayer with the heading תפלה מיוסדת לאומרה בעת השנוי† וכו׳, and beginning: מצלאין אנחנא ותבעין רחמי··· עם ספרי אוריתא קדישא ····· האל הגדול קדמון נמצא.

Fol. 7 is occupied with סדר הסימנין מהתדיר (see under "Miscellaneous Manuscripts").

II. The order of Services for the Sabbath. Fol. 28*b*.

The preceding two pages contain pictorial scenes with a lady (probably representing the Sabbath as a bride, כלה) as the central figure.

The הבדלות at the end of this part are: במוצאי יום מנוחה and משביח שאין ימים, followed by ליהודים היתה ותהיה אורה ושמחה as the הבדלה על הכוס.

III. סדר ראש חדש, followed by יוצר לשבת וחנכה, &c. Fol. 47*a*.

On fol. 50*a*: תאמת אור בקדש. The יוצר for שבת וחנכה (אודך [יי׳] כי אנפת ותשוב) begins on fol. 51*b*, אזכור מעללי יה being the זולת.

On fol. 54*a*: עושה השלום לשבת) יתנו צדקות יה וחנכה).

Fol. 54*b* *sqq.*: 1. יוצר) אל המתנשא לכל לראש של שקלים) 2. זכור את אשר עשה (יוצר של זכור). 3. אות אום אשר בך דבוקה (יוצר של פרה). 4. זה החודש (יוצר דהחדש). 5. אדון חסדך בל יחדל (לשבת קודם פורים).

On fol. 60*a* is a picture representing Mordecai at prayer.

IV. The Services for the feast of Passover. Fol. 61*b*.

The two preceding pages contain rough pictures representing (1) the Egyptian hosts in pursuit after the Israelites, (2) the Israelites, with Moses at their head, just about to pass through the parted waves of the Red Sea.

This part begins with אני חומה ושדי כמגדלות (יוצר לשבת הגדול של פסח), followed by ארוכת אמונה and כך גזרו רבותינו, as in Add. 19,944, fol. 67*a* *sqq.*

There are the three hymns usually found at the end of the Italian הגדה.

On fol. 71*b* *sqq.*: 1. אנעים חדושי שירים (יוצר ליום ראשון של פסח). For the second day (fol. 76*a* *sqq.*): 2. שיר אשר נואמו, with אהל נכון ונשא as סילוק. For the eighth day (fol. 83*a*): 3. אפל המוני, followed by אתה הארת (יוצר דויושע), with ותען להם מרים as אופן.

On fol. 84*b* *sqq.*: 1. אדבר משרים, with צאינה דרך משרים as סילוק, and גן נעול אוספו as אופן. 2. אור ישע מאושרים, with צאינה ··· משכיל as סילוק.

The Biblical lections are, for the most part, given in full.

On fol. 89*b*:—

נשלם עניין פסח תלח אמן

V. שבחות שאומ׳ בפסח ושבועות וסכות. Fol. 90*a*.

This part is followed (fol. 94*a* *sqq.*) by a poem on שחיטה (על שחיטה [חרוז]), beginning ויעוד לא ישכחו דברי מרום בחר אל, and ending משרים. At the beginning is the acrostic: מבחר בר יפת הסופר. This is followed by a fourfold series of alphabetical acrostics, after

† *I.e.* changing the name of a person in suffering.

which חוק is read. The author of the poem was, therefore, Mibḥar b. Yefeth. The subscription is: תם הלכות שחיטה וטריפה דר׳ מבחר.

VI. The order of Services for the Feast of Weeks. Fol. 96*a*.

This part begins with:—

1. (יוצר לשבת הסמוך לשבועות) אמונת עתים. 2. (רשות לשבת) כך גזרו רבותינו סנהדרין גאוני עולם. 3. (כך גזרו רבותינו מביני הנדול של שבועות). (רשות אחר לשבת הגדול של שבועות) מדע.

On fol. 101*a sqq.*:—

1. אור ישראל קדושי, with וירד אב as סילוק, אנכי אדיר as אופן, and יש לפעלתך as זולת. 2. אלהים בהנחילך, with וכל לוהטו as סילוק, and כבודו לא יודעים as אופן.

On fol. 108*a sqq.*:—

אזהרת ראשית, followed by the eight אזהרות דאליהו ז״ל as in Add. 19,944 (end of no. xi.), and שמור לבי מענה.

VII. סדר ענין תעניות. Fol. 112*a*.

This section begins with קרב אורך לעניה (for שמנה עשרה), embodying:—

1. אתה תשמע מן השמים. 2. אתה תקום תרחם. 3. אלהים למרתנו. 4. אנקתי אליך (see אנקתי עדיך in Zunz, Literaturg., p. 241). 5. שטפוני דמעותי. 6. וכשחטאו אבתינו.

On fol. 127*a sqq.*:—

1. אל תעזבני. 2. אליך יי׳ אקרא בכל דור ודור. 3. יי׳ אלהי אל תרחק. יומם עינינו תלויות.

For תענית לעשרה בשבת (fol. 128*b sqq.*):—

1. (שמנה עשרה) בן אדם אלות אנח followed by the סליחות. 2. אבתינו בשלותם. 3. אז בעוזבי מקרא. 4. אריה מסובבו. 5. תהינה עיניך פקוחות.

Fol. 131*b sqq.* (ענין צום אסתר):—

1. אבשרה בקהל רב. 2. אלופי דת. 3. אתה האל עושה פלא. 4. (תחנה מיושב לפורי׳) שוכן עליונים. 5. אל אחד ואין שני.

The pieces for שבעה עשר בתמוז, and the יוצר לשבת דאיכה are the same as in Add. 19,944, fol. 168*a sqq.*

The pieces for תשעה באב are also the same as in the MS. just mentioned, as far as אויל כהכנים (inclusive).

After this piece (fol. 147*a sqq.*): 1. אנה אלך אוי כי. 2. ואזיל דמעות. 3. איכה אלי קוננו מאליו. עונינו ארוכים. 4. במכת אהלה. 5. מחלוקת. 6. אז בחטאנו חרב מקדש. 7. תסתר לאלם. 8. אדום אמרה אין קץ. 9. אנכי אנכי אנחם. 10. קץ יום מכמוס. 11. בימים ההם ובעת ההיא. 12. ויכון עולם על מליאתו.

On fol. 155: (יוצר לשבת) את יום פדותכם נחמו).

VIII. סדר המעמדות. Fol. 156*a*.

At the end:—1. אעירה שחר. 2. יעירוני רעיוני. 3. אלהי קדם מעונה. 4. ישן אל תרדם. 5. שוכני. 6. אזנו יצורי אלי. 7. יוסף אשר מקדם. אביעה. 8. בתי חומר. 9. במקדש אל והיכליו. תפלה לעני כי יעטוף רוחו ושיחו. 10. כתם עוני. אנוש מה יצדק. 11. נעלם. 12. אז מקדם הקדמתה. (in Zunz, Literaturg., p. 241: במה). 13. שחר יה למתי צפנת. 14. קמתי להודות. 15. יציץ צור. 16. ישראל עם קדוש. 17. שלומי עליון. 18. מוליך מוני. 19. מצירי ערי יצרי. 20. אל נכספתי. 21. יי׳ שמעה בקולנו.

IX. סדר עניין ראש השנה. Fol. 177*b*.

The first piece under this heading is אקרא יוצר לשבת שלפני ראש השנה שחבר) לאלהים עליו (ר׳ יוסף בר׳ מתתיה זצ״ל. In מעריב is אמוני נבונים. The other poetical pieces of the festival are the same as in Add. 16,577 (next number), no. XII.

X. סדר יום הכפורים. Fol. 195*b*.

The poetical pieces for ערבית (including

the סליחות) are the same as in Add. 19,945, vi., and Add. 16,577, xiii.

The pieces for שחרית are the same as in Add. 16,577 as far as חמול על מעשיך, with these three differences: (1) the absence of יה שמך ארוממך; (2) the use of אל ישראל נקראת (before עזרת) and of אל אמונה אחד (after אל שת). After חמול: 1. האוחז ביד מדת. 2. האומרים אחד. 3. איהלתה מתוחים. 4. רבש״ע קודם כל דבר.

The סליחות are:—

1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין ערכנו. 3. ביום עשור קראתיך. 4. ידידי אל ברכהו. For שבת ויום כפור:—5. שרי קדש היום. 6. יום שבת וכפורים. 7. יצו האל לדל שואל. 8. ביום הלבנת פשעי. 9. בני ציון היקרים. 10. ארעדה ואפחדה מיום דרישת עלבון. 11. אודך יי׳ כי אנפת. 12. יה צור עולמים. 13. תכלה מכנו אפך. 14. אדם איך ינקה, &c., as in Add. 19,945, fol. 108*a sqq.*

The poetical pieces for מוסף are also almost identical with those of Add. 19,945; only note that after אשר יראתך are (1) מי כמוך אדיר בשמי מרומים, and (2) בקצף לא תשפוט.

The pieces for מנחה are also the same as in the above-mentioned codex, with the exception of בכקדש אל and אביעה כתם, which are absent.

For נעילה:—

1. בטרם שמש יבא. 2. בטרם שמש בחדרו. 3. אלהים דר מרומיך. 4. עת שערי רצון. 5. אביון אשר כפיו. 6. וכשחטאו אבותינו. 7. אל בפלשך. 8. אשמינו תבלע. 9. מחי ומסי (indicated in the rubric on fol. 285*a*).

XI. The under-mentioned collection of פיוטים for תענית (compare Add. 19,945, i., and Add. 16,577, x.). Fol. 285*b*.

1. ביום שבתון עינוי יונה. 2. יירצה עם אביון. 3. מקוצר רוח ומעבודה קשה וכבידה. 4. ישמעיני אלהים. 5. אין לי בטחון. 6. אשירה ואזמרה. 7. אלכה ואשובה אל אשי הראשון. 7. לשמך גואלי. 8. אגיד נפלאותיך איום ונורא. 9. שמפוני דמעותיי. 10. אל בית המלך. 11. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים. 12. שיחרניך בקשנוך. 13. אביון אלהי נפלו. 14. אלהי אל תבישיני. 15. המשווע פני. 16. תאוות אדם ממון ובניין. 17. אלהי אל נודע. 18. תדינני כמעלי. 19. ישראל עם קדוש בכל המון.

XII. סדר חג הסכות. Fol. 293*b*.

The same as Add. 19,945, vii., with the following few differences: (1) there is no אל חי יפתח in מעריב of שמיני עצרת; (2) זה היום is here in full; (3) there is no ארכון בר נון at the end of שמחת תורה; (4) שירו לאל הודו לשמו is written in the margin of fol. 296*a*.

At the end of this part (fol. 325*a*):—

זכינו להשלים לשלום ונזכה להתחיל ולהשלים לשלום
והצבור עוני׳
חזק זכינו להשלים לשלום ונזכה להתחיל ולהשלי׳
לשלום

XIII. A collection of poetical pieces (beginning on fol. 325*b*) in the following order:—

1. אל ישראל נקראת. 2. יה שמך ארוממך (קדיש לר׳ יהודה הלוי). 3. רשות) אזכור מקדם (לנשמת של שבועות). 4. ידידי אל ברכוהו. 5. רשות) בקר אעיר אקראך. 6. כמפעלי צור גואלי (לנשמת דפסח). 7. ישיני חברון. 8. ברכי אצולה את פני מבין צפוניי (אחרת לר׳ יהודה הלוי). 9. את פני מבין צפוניי. 10. עושה שלום לפסח שבועות וסוכות) איש מלאכי). 11. היום תאמצינו (erased at the end).

XIV. The five Megilloth (order: רות, שיר השירים, קהלת, איכה, אסתר). Fol. 332*a*.

The book of Lamentations is followed by Pss. cxxxvii., lxxix.

XV. The פרקי אבות, with Samuel ibn Tibbon's הקדמה, the ثمانية فصول, &c. as in Add. 16,577, vii. Only the commentary on the פרק ר׳ מאיר does not agree with that

contained in the MS. just mentioned, the מחזור ויטרי, and Add. 19,944, x., &c.; but with the commentary printed in *e.g.* the royal octavo Warsaw edition of the Talmud, of 1863–77.

XVI. The benedictions for Hafṭārōth (fol. 377*b sqq.*), followed by: 1. יהי רצון · · · שיהיה הקץ הזה (heading: זאתהתפילה טובה לאמר לעת צרה שלא תבא על הציבור או על היחיד מצלאין). 2. אנחנא ותבעין רחמי · · · · המלך היושב (heading: זאת התפלה טובה לומר עם ספר התורה בחיקו ומעולה על יושבי בית האסורים ובצרה חו״). 3. אנא יי׳ תפלת רבינו משה) אלהי ישראל · · · עמוד מכסא הדין בן · · · †). 4. יהי רצון · · · לנחם אותנו. On fol. 383*a*: סימני סליחות, with references to the Hebrew foliation of the MS.

At the end of אבות (fol. 377*b*) is the following colophon:—

תם ונשלם . שבח לאלהי עולם . כי הוא הנסתר ונעלם . מידי ליאון בר׳ יהושע ישרו מן האדמים איש ציסינה פה באריין יום ד׳ טו׳ נובימ׳ רכו (or רכד?) לכמ״ר יואב עמ׳ מאריין ישרו לברכה יהיה · אמן

The scribe was, therefore, Leon b. Joshua De Rossi, of Cesena; and the name of the patron for whom it was written was Joab Immanuel (?) of אריין. The date appears to be A.M. (5)226, but possibly (5)224 is the correct reading.

XVII. סדר תחנונים (originally a separate MS., or part of another larger volume). Fol. 385*a*.

Interspersed among the usual contents of the תחנונים or מעמדות are the poetical pieces: 1. אין לי בטחון. 2. ישן אל תרדם. 3. אלהי קדם מעונה. 4. שחר קמתי להודות. 5. יעירוני רעיוניי. 6. יה למתי צפנת. 7. מצירי ערי יצרי. 8. איזנו יצוריי אלי. Compare no. VIII. in the present MS., and also the תחנונים in the printed editions of the Italian Liturgy and the מעמדות in Add. 19,945 and 16,577.

At the end of this part (fol. 418*b*) is the following colophon, showing that it was written at Bologna for R. Joseph b. Solomon Kohen by Isaac b. Obadiah b. David of פורלי, the date being A.M. (5)187 (A.D. 1427):—

נשלם התחנונים על ידי יצחק יזייא בכמ״ר עובדיה ישרו בכמ״ר דוד מפורלי זלה״ה פה בבולונייא שנת קפ״ז לירח אלול יום ה׳ י״ג באלול לר׳ יוסף כהן בכ״ר שלמה כהן מנ״ע ה׳ יזכהו לו ולזרעו עד סוף כל הדורות אמן סלה ועד . ת״ל

XVIII. The book of Psalms, in a hand of the fifteenth century. Fol. 419*b*.

XIX. A collection of poetical pieces beginning on fol. 442*a*) in the following order:—

1. שופט כל הארץ. 2. יצו האל לדל שואל. 3. שוכני בתי חומר. 4. שביה עניה (סליחה לרבינו שלמה יצחקי זצ״ל; but in reality of Solomon ibn Gabirol). 5. אז מקדם הקדמת. 6. אנוש מה יצדק. 7. דרשנוך בכל לב. 8. את יי׳ בהמצאו. 9. אני קראתיך כי תענני. 10. ארעדה ואפחדה. Then סליחות לצום גדליה בשלשה בתשרי: 1. אבלה נפשי. 2. אתה הכנת צרי. 3. קול · · · · יי׳ שמעה יעקב קורא מתהום.—1. אעירה שחר (of Ibn Ezra, ונוהגין לאומרה אחר התחנונים). 2. תכלה ממנו אפך וחמתך. 3. הראיתני בי אנפת כי יי׳ [אודך].

At the end (fol. 449*a*) is the following censor's note:—

Fr. Hipp[s] Ferr[is] purgavit, 1601.

630.

Add. 16,577.—Vellum, about 12¾ in. by 8¾, consisting of 287 leaves. The pages are for the most part undivided, and contain 35

† The name has not been filled in.

lines each. The quires, which, with the exception of the last (foll. 281–87), contain 10 leaves each, are marked by catchwords at the end. Square and Rabbinic Italian writing of the fifteenth century. Various illuminations in gold and colours.

A מחזור.

I. The order of Services for week-days. Fol. 1*a*.

Beginning (on an illuminated, but somewhat damaged page): יתברך שם הבורא. No שלשים ושתים נתיבות. Special portions for שני וחמישי begin on fol. 9*a*.

II. עניין שבת. Fol. 13*b*.

The details given under iii. in Add. 19,944 also apply to this MS. Only note that יגדל is here found after במה מדליקין, and that under הבדלה על הכוס only ליהודים היתה אורה is given.

III. עניין ראש חדש, followed by עניין חנוכה. Fol. 29*b*.

Same details as under iv. and v. in Add. 19,944. Only no יתנו צדקות יה for חנוכה.

IV. שמנה עשרה לעשרה בטבת, followed by the same סליחות as those given at the end of no. vi. in Add. 19,944. Fol. 35*a*.

V. עניין, סדר ארבעה פרשיות הם ארבעה ערכים פורים, &c. Fol. 37*b*.

The following פיוטים are among the contents:—

1. (יוצר של שקלים) אל המתנשא לכל לראש. 2. (יוצר דזכור) זכור את אשר עשה. 3. אדון חסדך לשבת שלפני פורים נהגו לומר זה בעוד) בל יחדל (שהחזן יושב והספר תורה בחיקו). Under סליחות לצום אסתר: 1. אבשרה בקהל רב. 2. אלופי דת. 3. אתה האל עושה פלא. 4. תחינה) שוכן עליונים (מיושב). 5. אל אחד ואין שיני. On fol. 44*b* *sqq.*: 1. קוראי מגילה, followed by 2. אום אשר בך (יוצר לפרה). 3. יוצר) אות זה החדש) דבוקה (יוצר לשבת) אני חומה ושדי כמגדלות. 4. דהחדש (הגדול של פסח). 5. כך נזרו רבותינו··· בבית המקדש (רשות לשבת הגדול של פסח) שיני.

VI. סדר עניין פסח. Fol. 48*a*.

The הגדה (with the usual three poetical pieces at the end) begins on fol. 51*a*.

Foll. 56*b* *sqq.*: 1. רשות) בקר אעיר אקראך (רשות לקדיש) ברוב תושבחין וניצוחין (לנשמת). 2. (יוצר לפסח) אדבר משרים (לפסח להר״ר בנימן ז״ל). 3. with צאינה · · · דרך משרים as סילוק, and נן נעול as אופן. 4. יוצר אחר) אור ישע מאושרים) אוספו (לפסח), with צאינה · · · משכיל as סילוק, and ראשו כתם פז as אופן. 5. אנעים חידושי שירים (same heading), with צאינה · · · שמחת as סילוק, נן נעול as אופן. 6. שיר אשר נואמו (same heading), with אהל נכון as סילוק, and כבודו אימץ as אופן. On fol. 72*a* *sqq.*: 7. יוצר) אתה הארת יומם ולילה (ליום שביעי של פסח), followed by ותען להם מרים. On fol. 78*b*: 8. אופל המוני (ליום שמיני). On fol. 80*b* *sqq.*: 9. איש מלאכי (עושה השלום לפסח) (עושה השלום) איתיו אמונים (שבועות וסוכות). 10. גם זה) כי בי ירבו · · · · היום תאמצנו (לפסח). 11. (לפסח ושבועות וסוכות). Then follow the שבחות for the three festivals.

The details given under Add. 19,944, no. ix., relating to Biblical lections and the Targumic paraphrase of ויהי בשלח also apply to this MS.

VII. מסכת אבות, preceded by Samuel ibn Tibbon's הקרמה and Hebrew translation of Maimonides ثمانية فصول, and accompanied by the same author's translation of Maimonides' Commentary. Fol. 84*a*.

At the head of ch. 6: פרק ר׳ מאיר כפי מה שפירש רבינו שלמה ז״ל.

It is identical with the commentary on the same פרק contained *e.g.* in מחזור ויטרי and Add. 19,944, x.

VIII. The order of Services for שבועות. Fol. 108*a*.

It begins with אמונת עתים, followed by כך נזרו and שמור לבי, as in Add. 19,944, no. xi.

There is no פיוט for מעריב, and on fol. 114*b sqq.*: 1. רשות לנשמת) אזכור מקדם פלאי אל דשבועות). 2. אור ישראל קדושי (ליום ראשון), with וירד אב as סילוק, and אנכי אדיר as אופן.

On fol. 117*a sqq.*: האלפביתין. 1. אנגלי מרומא. 2. לית אנ״. 3. איתו כרועו לצלמי.

On fol. 121*a*: אלהים בהנחילך (יוצר ליום שיני).

On fol. 122*b sqq.*, the same אזהרות as named at the end of no. xi. in Add. 19,944.

IX. עניין ארבעה צומות. Fol. 126*a*.

This part begins with: 1. ארבעים יום הם ימי שבר (שמנה עשרה לשבעה עשר בתמוז). The סליחות are: 2. תחילת אורח אבותינו. 3. אנהים זכור במר יחידתי. 4. אתאנו לך יוצר רוחות. 5. אל ברית אב המוניי. 6. אליך יי׳ אקרא. 7. אל תעזבני · · · אל דומי (acr. אליה חזק). 8. כנסת ישראל זועקת.

Fol. 131*b sqq.*: הכל אנחו במבוכה (יוצר לשבת הסמוך לתשעה באב), with סילוק and זולת as at the beginning of no. xii. in Add. 19,944.

The pieces for ט׳ באב (beginning on fol. 133*a*) are the same as in the MS. just mentioned as far as אהלי איכה גילו קדישים (inclusive). After this: 1. אם תאכלנה נשים. 2. אם תעירו תלונותיכם. 3. אד בחטאינו חרב מקדש. 4. תיסתר לאלם. 5. איכה (*vice* אתה) איבדתה פרעה נכו. 6. אויב בעת נכנס. 7. איך תנחמוני הבל. 8. למען תהילות שם קדשך. 9. אנכי אנכי אנחם. 10. בימים ההם ובעת ההיא. 11. ויכון עולם על מליאתו (סילוק).

These pieces are followed by את יום פדותכם &c., as at the conclusion of Add. 19,944.

X. עניין תענית. Fol. 149*b*.

Fol. 150*a sqq.*: 1. אתה תקום תרחם. 2. אתה אין לי בטחון כי אם עליך. 3. תשמע מן השמים. 4. יומם עינינו תלויות.

Fol. 152*a sqq.*, under the heading סדר סליחות לכל השנה: 1. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים. 2. יי׳ אלהי האלהים ואדוני האדונים. 3. אוספו אבות ובנים. 4. אחינו ישראל הסעורים. 5. אליך יי׳ נשאנו עינינו. 6. אמוני עתים אפסו. 7. אל מי אנוסה לעזרה. 8. על זאת תאבל הארץ. 9. אני קראתיך כי תענני (על המלשינים · · · [a]). 10. אגיד נפלאותיך איום ונורא (על הצלת ישראל). 11. אני קראתיך אל כי תענני (תחינה יפה). 12. דרשנוך בכל לב (סליחה לכמה״ר דניאל בכ״ר יחיאל זצ״ל). 13. יוסף אשר מקדם. 14. מקוצר רוח ומעבודה קשה וכבידה. 15. אז מקדם הקדמת תשובה. 16. אנוש מה יצדק. 17. את יי׳ בהמצאו. 18. שבייה ענייה (סליחה לרבינו שלמה יצחקי† זלה״ה). 19. אבוא היום [no היום in Add. 19,945, i. 14] עליך בתפילה. 20. ישמעני אלהים בקראי. 21. את עינינו אתאנו בחינונים. 22. מולך מוני. 23. את לא בקשתי אל אבטח. 24. פני מבין צפוניי. 25. אביון המשווע. 26. אני אשמתי והרביתי. 27. משכימי שחר. 28. אשירה ואזמרה לשמך גואלי. 29. שוכני בתי חומר. 30. את חטאי אני מזכיר. 31. בליל על משכבי. 32. יציץ צור מחרכו. 33. אלהי אל תבישני. 34. אל נכספתי לראותך. 35. דרשנוך בדיני. 36. אלהי אל תדינני כמעלי. בקשנוך [in Add. 19,945 (i. 73): שיחרנוך]. 37. זה סדר תפלת תענית) קרב אורך לענייה ציבור נעשה ברומא וכו׳; substantially identical with 1 and 2 in no. iii. of Add. 19,945. The form which this תפלה takes in the present MS. is probably the original one).

XI. סדר המעמדות. Fol. 166*a*.

The last three pieces are: 1. אעירה שחר על דברתיך. 2. אל ישראל נקראת (גאולה להר״ אברהם אבן עזרא ז״ל). 3. מלכי עד מתי (גאולה להר״ מיימון ז״ל לנועם אל ישראל).

[a] Censor's erasure; comp. Add. 19,945, Sĕlīḥah 36 in no. i.

† But in reality of Solomon ibn Gabirol.

Fol. 176*a sqq.*: אקרא לאלהים עליון (יוצר לשבת שלפני ראש השנה), with אלכה ואשובה אל מלך as סילוק.

XII. עניין ראש השנה. Fol. 177*a*.

Fol. 178*b*: 1. אכרע אקוד (רשות לנשמת לר״ה לכמה״ר יואב ז״ל מן הכנסת). 2. מלך אזור בגבורה (יוצר ליום ראשון של ראש השנה), with מלך עתיק ימים as סילוק, כבודו איהל as אופן, and מלך אמיץ as זולת.

In מוסף: 1. אב לא חמל &c. 2. ונתנה תוקף. 3. יום תיראו את פני יי׳ ··· עושה השלום (לכמ״ר בנימן ז״ל). 4. היום תאמצנו.

Fol. 186*b*: מלך אדיר ונורא (יוצר for the second day).

Fol. 188*a*: אלי שובה איומתי (יוצר לשבת של שובה).

XIII. סדר יום הכפורים. Fol. 188*b*.

The poetical pieces for ערבית (including the סליחות) are the same as in Add. 19,945, no. vi.

For שחרית (fol. 195*a sqq.*): 1. שחי לאל יחידה החכמה (רשות לנשמת). 2. יה שמך ארוממך (רשות לקדיש להר״ יהודה הלוי ז״ל). 3. אז ביום כפור, with קדוש אדיר as אופן. 4. מתניי אחזו חלחלה. 5. שושן עמק. 6. יום מימים הוחס. 7. אנוש מה יזכה. 8. צפה בבת תמותה. 9. אשא דעי. 10. אין ערוך אליך בין עוצם. Then אשפכה לפניך שיחה to חמול על מעשיך as in Add. 19,945, no. vi. At the end: 1. האומרים אחד. 2. איהלתה מתוחים. 3. ובכן יהי רצון ··· שתהא השנה (זה הוידוי לרבי׳ סעדיה גאון ז״ל נהגו לאומרו קודם וידוי של גאון). 4. רבש״ע קודם כל דבר (וידוי של גאון).

The סליחות for שחרית, when יום כפור does not fall on a Sabbath day, are the same as in no. vi. of Add. 19,945, with the exception of ישן אל תרדם, which is absent.

The סליחות לשבת ויום כפור (beginning on fol. 214*a*) are:—

1. שרי קודש היום. 2. יום שבת וכפורים. 3. יה צור עולמים. 4. יעירוני רעיוניי. 5. ידידי אל ברכוהו. 6. יה למתי צפנת. 7. איזנו יצורי אלי. 8. מצירי ערי יצרי. 9. ארעדה ואפחדה מיום דרישת עלבון. 10. אודך יי׳ כי אנפת.

Fol. 221*a sqq.*: 11. אדם איך ינקה. 12. אמרתי לפושעים. 13. יום אמיץ. 14. יום אתא. 15. אהללך בקול רם.

The poetical pieces for מוסף are the same as in Add. 19,945, with the exception of אות קדושיך אימנתי, which is absent.

The pieces for מנחה are also the same as in the codex just named; only אשפיך תחנה being absent.

On fol. 249*b* (end of מנחה):—

ואמ׳ רב נטרונאי גאון ריש מתיבתא במנחה של יום הכפורי׳ אין אומר שליח ציבור אתה כוננתה וסדר עבודה לא בשחרית אלא במוסף בלבד וכו׳

In נעילה (beginning on fol. 250*a*): 1. אב ידעך מנוער. 2. מלאכים מרופפים; and the סליחות: 1. תפילה לעני. 2. בטרם שמש יבוא. 3. בטרם שמש בחדרו. 4. אלהים דר מרומיך. 5. ברכי אצולה. 6. עת שערי רצון. 7. אביון אשר כפיו. 8. וכשחטאו אבותינו. 9. אשמינו תבלע. 10. מחי ומסי.

XIV. עניין חג הסוכות. Fol. 260*b*.

Poetical pieces (including the הושענות) the same as in Add. 19,945, no. vii., with the addition of אל חי יפתח השמים for עושה השלום on שמיני עצרת (only indicated in rubric in Add. 19,945).

On fol. 286*a*: 1. מרשות אדון איום ונורא (רשות לחתן בראשית, comp. Zunz, Literaturg., p. 296). 2. יעידון כל ··· עבריך לגודלך.

On the profusely illuminated last page :—
לה׳ הארץ ומלאה שלי אברהם יזייא בכ״ר יעקב ז״ל (no doubt the first owner of the MS.).

On fol. 1*a* (in an Italian cursive):—
נפל לחלק כמ׳ קלונימוס פנציים (?)

Censors' notes (fol. 286*a*) :—

(1) Revisus per me Laurentius Franguellus, 1575.

(2) Camillo Jagel, 1611, Lugo.

(3) Revisto per me Antonio Franc. Enrique Alessº., 1688.

631.

Add. 18,229.—Vellum, about $9\frac{7}{8}$ in. by $7\frac{1}{4}$, consisting of 315 leaves, with ordinarily 29 lines to a full page. The quires contain partly 10, and partly 8 leaves each; only one quire has seven leaves (foll. 93—99). There are catchwords at the end of the quires, with a few exceptions. Italian writing of the fifteenth century.

A מחזור.

I. The order of prayers for week-days, Fol. 1*a*.

Beginning: אלו מאה ברכות. There is no שלשים ושתים נתיבות.

II. עניין שבת. Fol. 14*a*. No Piyyuṭim or הבדלות are given.

III. עניין ראש חדש. Fol. 26*b*. Only poetical piece is תיאמת אור בקדש.

IV. עניין חנוכה. Fol. 30*b*. The יוצר for שבת והנוכה:—אודך כי אנפת בי ותשוב, with אזכור מעללי as זולת.

V. עניין עשרה בטבת &c. Fol. 35*b*. For שכנה עשרה:—בן אדם אלות. — סליחות &c. : 1. אבותינו בשלוותם. 2. אז בעוזבי. 3. אריה רחום וחנון חטאנו · · · · אב הרחמן. 4. מסובכו. 5. זכור ברית אב. 6. אליך יי׳ אקרא בכל דור. 7. אל תעזבני · · · · אל דמי לך. 8. תהיינה עיניך פקוחות.

On fol. 41*b* begins שמנה עשרה לכל תענית, containing קרב אורך לענייה. Fol. 43*a sqq.*, under the heading סליחות לכל תענית : 1. אתה תקום תרחם. 2. אתה תשמע מן השמים. 3. אין לי בטחון. 4. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים. 5. מקוצר רוח. 6. יוסף אשר מקדם. 7. ישמעני אלהים. 8. יומם עינינו תלויות.

VI. עניין ארבעה פרשיות. Fol. 46*b*. 1. אל המתנשא. 2. זכור את אשר עשה. 3. אום אשר בך דבוקה. 4. אות זה ההדש.

VII. עניין צום אסתר ופורים. Fol. 52*a*. The same poetical pieces as under Add. 19,944, viii. At the end (fol. 59*a*) is added in a later hand: קוראי מגילה הם ירננו.

VIII. The Services for שבת הגדול and פסח. Fol. 59*b*.

Poetical pieces: אני חומה, followed by כך נזרו · · · · בבית המקדש. Usual pieces at the end of the הגדה.

Fol. 69*b sqq.*: 1. בקר אעיר. 2. אנעים חדושי, with צאינה וראינה שמחת as סילוק and נן נעול אושר as אופן. 3. איש מלאכי. 4. שיר אשר נואמו (2nd day), with אהל נכון as סילוק and כבודו אימן as אופן. 5. היום תאמצינו. 6. אור ישע (for שבת חול המועד), with צאינה וראינה משכיל as סילוק and ראשו כתם as אופן. 7. אדבר משרים (יוצר אחר לפסח), with צאינה וראינה דרך as סילוק and גן נעול אוספו as אופן. 8. אתה הארת (for 7th day). 9. אופל המוני (for last day). On fol. 94*a*, the שבחות for the three festivals.

At the end :—

נשלם עניין פסח״ יי׳ עלינו יפסח״.

Then follows (fol. 97*a*) מסכת אבות.

IX. עניין שבועות. Fol. 104*b*.

Poetical pieces: 1. אמונת עתים (for the preceding Sabbath). 2. כד נזרו · · · · · בבית המקדש. 3. (רשות לנשמת) אזכור מקדם. 4. אור ישראל, with וירד אב as סילוק and אנכי צדיק as אופן. 5. אזהרת ראשית. 6. אלהים בהנחילך (2nd day), with וכל לוהטי as סילוק and כבודו לא יודעים as אופן. 7. אזהרות דאליהו ז"ל. 8. שמור לבי מענה.

X. עניין שבעה עשר בתמוז. Fol. 131*b*.

The same poetical pieces as in Add. 19,944, xii., though parts are differently grouped.

XI. עניין תשעה באב. Fol. 138*b*.

The poetical pieces are the same as in Add. 19,944, xiii. as far as אהלי אני עבטתי. Then follow: 1. אוי כי אוסרתי. 2. אויל כהכנים. 3. אנה אלך ואזיל דמעות. 4. אוי כי מהלוקת. 5. במכת אהלה. 6. אהלי איכה. 7. אם תאכלנה. 8. תסתר לאלם. 9. אויב בעת. 10. איך תנחמוני. 11. אז בהטאינו. 12. אנכי אנכי אנחם. 13. בימים ההם ובעת ההיא. 14. ויכון עולם. On fol. 162*b*, 15. (יוצר לשבת נחמו) את יום פדותכם.

XII. עניין עשרת ימי תשובה. Fol. 164*a*.

This portion answers to the תחנונים of the printed editions, with אעירה שחר at the end: Following this (fol. 175*a*) is אקרא לאלהים עליון (יוצר לשבת קודם ר"ה), with אלכה ואשובה למלך as זולת.

XIII. עניין ראש השנה. Fol. 176*a*.

Poetical pieces: 1. רשות לנשמת) אכרע אקוד (ר"ה להר' יואב מביתאל נ"ע). 2. יה שמך. 3. אל מלך אזור (נאולה לאבן עזרא ז"ל) ישראל נקראת. 4. with מלך עתיק as סילוק, כבודו איהל for אופן, and מלך אמיץ for זולת. 5. יעידון כל עבדיך (רשות לברכו). 6. אחרת למהר"ר) ישורון קול תנה (יהודה המכונה מיסי' ליאונו). In מוסף: 7. אב לא חמל &c. On fol. 190*a sqq.*: 8. מלך אדיר (for second day), with אילי צבאות as אופן. 9. היום תאמצינו. 10. יוצר) אלי שובה איומתי לשבת של שובה).

XIV. סדר יום הכפורים. Fol. 194*a*.

Poetical pieces in מעריב and שחרית the same as in Add. 19,945, vi.; only (1) no אל עורך דין, and (2) האוחז ביד instead of יאדירוך יאמירוך. מתני אחוז is headed רשות לשושן.

The סליחות and תוכחות for שחרית (fol. 219*b sqq.*) are as follows:—

1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין. 3. ביום עשור קראתיך. 4. שחר קמתי. 5. ידידי אל. 6. בני ציון היקרים. 7. ביום הלבנת. 8. יה צור עולמים. 9. ישן אל תירדם. 10. יצו האל. 11. שרי קדש היום (for שבת וצום כפור). 12. יום שבת וכפורים (for the same occasion). Then סליחות לעשרת ימי תשובה ולצום כפור:— 1. אז מקדם. 2. אלהי קדם. 3. יעירוני רעיוני. 4. יה למתי. 5. ביום שבתון עינוי. 6. (for מוני) מולך עוני. 7. אלהי אל תדינני. 8. אלהי אל תבישני. 9. שבייה ענייה. 10. מצירי ערי. 11. שוכני בתי חמר. 12. איזנו יצורי. 13. תכלה ממנו. 14. את פני מבין צפוני. 15. אודך יי' כי אנפת בי הראיתני. 16. אדם איך ינקה. 17. איום ונורא משפט יום בוערה. 18. אמרתי לפושעים. 19. יום אמיץ. 20. יום אתא. 21. אהללך בקול רם.

For תפלת מוסף (beginning on fol. 243*a*) the same poetical pieces as in Add. 19,945, with the addition of האוהב בכשפט וקרוב וכצדיק before המאמירים באימה. The direction at the end of the תפלה (fol. 260*b*) is that either את פני יי' or היום תאמצינו is to be said.

For מנחה (fol. 262*b*), the same as in Add. 19,945.

In נעילה (fol. 274*a*): 1. אב ידעך. 2. מלאכים מרופפים. 3. המול על מעשיך.

The סליחות are the same as in Add. 19,945, only no למקדימי בתפלה before מחי ומסי.

XV. עניין סוכות. Fol. 287*b*.

No Piyyuṭ in מעריב on any day. On fol. 288*b*: רשות לנשמת לכמה״ר) מלך עליון על כל רמים) מאיר איש מסיסי† להג הסוכות לנועם אכרע אקוד לפני מלכי).

The יוצרות &c. are all through the same as in Add. 19,945, vii.

On foll. 292*b*, 293*a*: אנא אזון and כהושעתא אלים (הושענות for the first and second day respectively). The usual הושענות for הושענה רבה.

On fol. 304*b*: אל חי יפתח (עושה שלום for מוסף of שמיני עצרת).

For שמחת תורה as in Add. 19,945, only no אדריינוס מלכא, אזלת בכיתא, אשריכם ישראל, or ארכון בר נון.

At the end (fol. 313*a*): נשלם עניין סכות ושמיני עצרת. After this (in a different and somewhat later hand):— אלהינו אלהים אמת (יוצר לשבת בראשית), אפתח נא שפתי (פיוט להוצאת ספר תורה).

Foll. 314*b*, 315*a*, 315*b* (the latter page hardly legible) are occupied with a table of contents referring the different parts to the original Hebrew foliation (now only partially preserved) of the MS.

632.

Add. 19,666.—Vellum, about $4\frac{7}{8}$ in. by $3\frac{1}{2}$, consisting of 281 leaves, with generally 27 lines to a page. Foll. 3—281 form 28 quires of 10 leaves each; but one leaf has been lost after fol. 29. There are catchwords at the end of the quires. Foll. 1 and 2 are paper fly-leaves. Written in the Italian square Rabbinic style of the fifteenth century. Foll. 250, 251 are a later restoration.

† In Zunz, Literaturg., p. 522: Meir of Sezze.

A מחזור.

I. The order of Services for week-days. Fol. 3*a*.

שלשים ושתים נתיבות after אז ישיר.

II. The Services for Sabbath. Fol. 28*b*.

On fol. 30*b* begins אלהינו אלהים אמת (יוצר for שבת בראשית).

III. עניין ראש חדש. Fol. 36*b*.

תיאמת אור.

IV. עניין חנוכה. Fol. 40*a*. The same poetical pieces as in Add. 19,944, v.

V. עניין תענית. Fol. 44*b*. It differs from Add. 19,944, vi. by (*a*) the addition of מקוצר, רוח and (*b*) the omission of אליך יי׳ אקרא and יומם עינינו תלויות.

VI. The four פרשיות &c. Fol. 51*b*.

The pieces are in the following order: 1. אל המתנשא. 2. זכור את אשר עשה. 3. אדון חסדך. Then סליחות לצום אסתר: 1. אבשרה בקהל. 2. אלופי דת. 3. אתה האל עושה פלא. 4. שוכן עליונים. 5. אל אחד. 6. אום אשר בך (for פרה). 7. אות זה החדש. 8. אני חומה (for שבת הגדול). 9. כך גזרו רבותינו · · · · בבית מקדש.

VII. The Service for פסח. Fol. 63*a*.

The three usual poetical pieces at the end of the הגדה.

Fol. 69*a* *sqq.*: 1. בקר אעיר (רשות לנשמת). 2. יה שמך (רשות לקדיש ליום טוב). 3. יה מלכי מנעה מבכי (רשות אחר לקדיש). 4. יה נמצא ולא נרצה (רשות אחר לנשמת). 5. צמאה נפשי לאלהים לאל חי (רשות אחר לנשמת). 6. אנעים חדושי (for 1st day), with צאינה וראינה שמחת and גן נעול. 7. איש מלאכי. 8. שיר אשר נואמו (for 2nd day). 9. אור ישע (יוצר אחר), with צאינה וראינה משכיל and גן נעול נקם.

10. היום תאמצנו. 11. אדבר מישרים (for שבת חול המועד), with צאינה וראינה דרך and גן נעול אוספו. 12. אתה הארת (for 7th day). 13. אפל המוני (יוצר לויושע). 14. The שבחות for the three festivals.

On fol. 87*b* begin the פרקי אבות (שקורין מפסח לשבועות).

VIII. The Services for שבועות. Fol. 99*a*.

Poetical pieces: 1. אמונת עתים (for the preceding Sabbath). 2. שמור לבי מענה. 3. אזכור מקדם (רשות לנשמת). 4. אור ישראל (יוצר for 1st day). 5. אזהרת ראשית (שאומרים ליום ראשון). 6. אלהים בהנחילך (יוצר for 2nd day). 7. אתה הנחלת (אזהרות ליום שני).

IX. Poetical pieces for שבעה עשר בתמוז. Fol. 115*b*. The same as in Add. 19,944, xii., though not in the same order.

X. Poetical pieces for תשעה באב. Fol. 119*b*.

1. הכל אנחו. 2. איך לזמר, and 3. זכור איכה (for שמנה עשרה). Then 4. שבת סורו. 5. איכה אצת. 6. אאדה עד חוג. 7. איכה אשפתו. 8. איכה ישבה חבצלת. 9. איכה אהובים. 10. אוי כי אוסרתי. 11. אנה אלך ואנה אזעק. 12. אוי כי מחלוקת. 13. במכת אהלה. 14. אם תאכלנה. 15. תסתר לאלם. 16. אז בחטאינו. 17. אדום אמרה. 18. אנכי אנכי אנחם. 19. בימים ההם. 20. ויכון עולם. At the end of this part is 21. את יום פדותכם (for שבת נחמו).

XI. תחנונים לעשרת ימי תשובה. Fol. 137*b*. At the end אעירה שחר.

XII. The Services for ראש השנה. Fol. 152*b*.

1. אקרא לאלהים אליון (יוצר for the preceding Sabbath). 2. אכרע אקוד (רשות לנשמת). 3. מלך אזור (for 1st day), with מלך עתיק, כבודו איהל, and מלך אמיץ. 4. אל ישראל נקראת (גאולה לא״ע שאומ׳ לרה״ ולצב״). On fol. 164*b*: 5. ונתנה תוקף. Then 6. את פני יי׳ יום. 7. מלך אדיר (יוצר for 2nd day). 8. היום תאמצינו.

XIII. סליחות לצום גדליה. Fol. 166*b*.

1. אז מקדם. 2. אנוש מה יצדק. 3. את יי׳ בהמצאו. 4. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים. 5. שלומי עליון ממכפלה. At the end of this part: 6. אלי שובה איומתי (יוצר לשבת של שובה).

XIV. עניין צום כיפור. Fol. 169*b*.

Poetical pieces in מעריב the same as in Add. 19,945, vi. For שחרית also the same, only no אל עורך דין, תמיד תתלונן, אליך ועדיך, or יאדירוך.

The סליחות for שחרית (fol. 195*a*) are in the following order: 1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין. 3. ביום עשור. 4. לבית חשו (לשבת ויום הכפורים; acrostic: למשה). 5. שרי קדש. 6. יום שבת וכפורים. 7. שחר קמתי. 8. בני ציון היקרים. 9. ביום הלבנת. 10. ישן אל תרדם. 11. יצו האל. 12. אלהי קדם מעונה. 13. יה צור עולמים. 14. יעירוני רעיוני. 15. אין לי בטחון. 16. אזנו יצורי. 17. מצירי ערי. 18. שוכני בתי חומר. 19. את פני מבין צפוני. 20. אודך יי׳ כי ארעדה ואפחדה מיום. 21. אנפת בי הראיתני דרישת. 22. שבייה ענייה. 23. תכלה ממנו. 24. אדם איך ינקה. 25. איום ונורא משפט. 26. אמרתי לפושעים. 27. יום אמיץ. 28. יום אתא. 29. אהללך בקול רם.

The poetical pieces for מוסף (beginning on fol. 215*a*) are the same as in Add. 19,945; only in the direction after אדון אביר at the end there is no mention of היום תאמצנו, though יגדל and other portions are mentioned.

For מנחה (fol. 231*b*) the same as in Add. 19,945. For נעילה (fol. 242*a*) also the same as in Add. 19,945, though some of the pieces are only mentioned in the directions; but no שערי ארמון before מלאכים מרופפים.

XV. עניין סכות. Fol. 252*a*.

The first poetical piece is שירו לאל הודו לשמו (רשות לנשמת). Then: אכתיר זר, with אאמיר אותך and אנא הושיעה נא. For second day: אומץ קצות. The הושענות (fol. 256*a* *sqq.*) as

usual; but in the last but one the beginning has (by mistake, no doubt) been left out, the first line beginning נואל וחזק. On fol. 263*a*: אום כאישון (יוצר for שמיני עצרת), followed by אמרת רנן (לזאת הברכה). Then from מרשות onwards the same as in Add. 19,945, vii.; only no אדריינוס מלכא, אזלת בכיתא, אם כח אנוש, ארכון בר נון. At the end: אל חי יפתח.

XVI. A series of small offices (comprising צידוק הדין, עניין שמחות, סדר חתנים, ברכת מילה). Fol. 272*b*.

There are several entries of births on the fly-leaves:—

(1) Colomba, daughter of Samuel and Judita ראווינה on the 17th of Iyyar, 1680; fol. 2*a*.

(2) בילא ויאולה, daughter of the same parents, on the 9th of Siwan, 1682; fol. 2*a*.

(3) Samuel Baruch, son of Rebecca, daughter of Eliezer of Cologne (the name of the father, who makes the entry, not being given), on the 29th of Marḥeshwan, 1644; fol. 279*a*.

(4) Joseph David, son of the same parents, on the 22nd of Chislew, 1646; fol. 279*a*.

(5) Mordecai, son of the same parents, on the 12th of Adar, 1657; fol. 279*a*.

(6) Rica, daughter of Immanuel פינטו and his wife Judita, on the 15th of Elul, 1672; fol. 279*b*.

(7) A son (name not given) of the same parents, on the 9th of Siwan, 1674, the name of the מוהל being אברהם חמיץ of Venice, the סנדק גדול Michael רווינא (the grandfather on mother's side), and the סנדק קטן Sabbatai Elḥanan פינטו (the father's brother); fol. 279*b*.

(8) Abraham (parents' name not given, but father making the entry) on the 2nd of Tammuz, 1676 (?); fol. 280*a*.

(9) Baruch Mordecai, son of Joseph ראווינה and his wife Tamar, on the 13th of Iyyar, 1683, Ḥayyim Salmon having acted as מוהל, and Michael ראווינה and David Elias (הנער) son of Baruch רוקאס (?) having occupied the office of סנדק; fol. 281*a*.

(10) קרימישינה, daughter of the same parents (entry made in this case by the father himself), on the 23rd of Siwan, 1685; fol. 281*a*.

(11) Samuel, son of the same parents (?), on the 11th of Chislew, 1688, the מוהל having been Uriel b. Isaac Finzi; one סנדק, Samuel (the father's brother), and the other Elisha Ḥayyim b. Solomon מורונא (the father's brother-in-law); fol. 281*a*.

(12) דיאמאנטא, daughter of the same parents (?), the 2nd (?) of Siwan . . . .; fol. 281*b*.

On fol. 3*a* is the following owner's entry:—

אברהם אש״ר ן׳ יצחק לונדון ר״ח סיון ת״רה (1845)

Censors' entries on fol. 278*b*:—

(1) Dominico Irosolomitano.

(2) Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1618 (?).

633.

Add. 19,064.—Vellum, about $11\frac{7}{8}$ in. by $8\frac{5}{8}$, consisting of 231 leaves, with ordinarily 38 lines to a page. Foll. 4—231 contain 23 quires of 10 leaves each, the blank leaf after foll. 105 and 208 respectively not being counted. Foll. 1—3 are all the leaves used of the first gathering. A portion is missing at the end. There are catchwords at the end of the quires. Italian square writing of the fifteenth century. There are few illuminated pages to distinguish the beginnings of fresh portions.

A מחזור.

I. Solomon ibn Gabirol's כתר מלכות, followed by the undermentioned small pieces. Fol. 1*a*.

The שבעים ושתים פסוקים, the title being given in large letters in gold on fol. 6*a*. The first verse is הודו ליי׳ קראו and the last יראי אל בטחו. Compare *e.g.* Luzzatto's edition (Livorno), i., *ib*, *חa*. The heading prefixed to this collection of verses is:—

אלו הם השבעים ושתים פסוקים אשר נרמז בהם השם בן עׄבׄ אותיות היוצא מג׳ פסוקים של הצלה שהם ויסע ויבא ויט ישר הפוך ישר וסימן יהי אור ואלו היׄעׄבׄ שמות ממונים על עׄבׄ קשרי ההסד להמשיך האור העליון על הכחות כדכתיב הנה אנכי בא אליך בעב הענן וכל פסוק ופסוק מהם הוא מז׳ תיבות בספר תהלים ואזכרת השם המיוחד עם כלם וכל האומרם (האומרים .MS) אינו ניזוק ומובטח לו שהוא בן העולם הבא וכל אשר יעשה יעליח ·

On fol. 6*b* follow the ten verses compiled by Ramban, as in Add. 19,944, fol. 8*b*. After these are to be said the verses beginning ויסע, ויבא ,ויט (Ex. xiv. 19—21) and Ps. xxix. supplemented by two additional verses from the Psalms at the end. Then follow several יהי רצון of a Kabbalistic tendency (including תפלה קצרה להרמבן ז״ל, beginning יהי רצון · · · שתשלח ברכה רווחה והצלחה), and Pss. iv. and lxvii., the צורת המנורה and מסורת אמת בידינו וכו׳ (as in Add. 19,944, fol. 18) being given on fol. 7*b*.

II. The order of prayers for week-days. Fol. 8*b*.

Beginning: אילו מאה ברכות וכו׳. The benedictions following אלהי נשמה begin with מחיה המתים, and the יהי רצון which follow these benedictions should also be compared with Add. 19,944 &c., and the printed forms. שלשים ושתים נתיבות after אז ישיר. The portions for שני וחמישי begin on fol. 14*a*.

III. עניין שבת. Fol. 16*a*.

There is יגדל in ערבית, but further on neither יוצרות nor poetical הבדלות.

IV. סדר ראש חדש. Fol. 24*a*.

On fol. 25*b*: תיאמת אור בקדש, but no זולת

V. סדר עניין חנכה. Fol. 26*a*.

On fol. 26*b* begins אודך יי׳ כי אנפת בי ותשוב, but there is neither זולת nor עושה השלום.

VI. סדר עשרה בטבת. Fol. 27*b*.

For שמנה עשרה, בן אדם אלות is used.

The סליחות are the same as in Add. 19,944, fol. 55*b* *sqq.*, with וכשחטאו &c. from the general order of תענית.

VII. סדר ארבע פרשיות, &c. Fol. 29*b*.

Poetical pieces: 1. אל המתנשא. 2. זכור את אשר עשה. 3. אדון חסדך (for the Sabbath before Purim). סליחות for צום אסתר: 1. אבשרה בקהל רב. 2. אלופי דת. 3. אתה האל עושה פלא (acr. שמואל at the end; see Zunz, Literaturg., p. 408). 4. שוכן עליונים. 5. אל אחד ואין שני. 6. קוראי מגילה (פיוט נאה לפורים). 7. אום אשר בך דבוקה (for פרה). 8. אות זה החדש. 9. אני חומה (יוצר לשבת הגדול של פסח). 10. רשות) כך גזרו רבותינו · · · · · · בבית מקדש שני (לשבת הגדול של פסח).

The Book of Esther begins on fol. 32*b*.

VIII. סדר עניין פסח (heading within a gilded illumination on red ground). Fol. 37*b*.

The דינים with which this part opens continue to the end of fol. 38*b*.

Poetical pieces in ערבית and the end of הגדה the same as in Add. 19,944, ix., &c.

At the beginning of שחרית (fol. 45*a*) is: 1. בקר אעיר אקראך. Fol. 45*b* *sqq.*: 2. אדבר משרים, with צאינה וראינה דרך משרים as סילוק, נן נעול אוספו as אופן, and אתיית יום נאלתני as זולת. For second day: 3. אור ישע מאושרים, with צאינה וראינה משכיל as סילוק, ראשו כתם פז as אופן, and אהבוך נפש להדך as זולת.

The עושה השלום for the three festivals and מעריב לירשע as in Add. 19,944.

The רשות לשבת הגדול של שבעות (כך גזרו · · · · · · בבית מקדש שני) is given at the end of this part.

IX. עניין שבועות. Fol. 54*b*.

In מעריב is אל נגלה. On fol. 57*a*: 1. אזכור מקדם (רשות לנשמת). Fol. 57*b sqq.*: 2. אילת אהבים מתנת סיני, with ארחות אראלים as סילוק, and ומשה עלה as זולת. For second day: 3. אני חכמה, with ומשה קבל as סילוק, בעלותו ההרה as אופן, and ביתקתי זרוע as זולת.

Fol. 63*a sqq.*: 1. אזהרת ראשית, 2. the eight parts of אזהרת דאליהו זכור לטוב (see Add. 19,944, xi.), and 3. שמור לבי מענה. The Book of Ruth, fol. 69*a*.

X. סדר עניין י״ז בתמוז. Fol. 70*a*.

The same as Add. 19,944, xii.; only אהלי שדד ומתרי נתקים instead of אנהים במר.

XI. סדר עניין ט׳ באב, preceded by הלכות תענית, the first page being illuminated (in purposely chosen gloomy colours). Fol. 72*b*.

The הלכות begin: ארבעה צומות נביאים הראשנים. On fol. 73*a*: כשנכנס אב וכו׳, under the heading: זהו הדין מתשעה באב. Both portions of הלכות are longer than those usually found in מחזורים. On fol. 74*b*: הכל אנחנו במבוכה, with סילוק and זולת as in Add. 19,944 (only there the apparently more correct אנחו). Then follows מלכי עד מתי (נאולה שחברה הר״ מימון · · בעזרת אבותינו).

The poetical pieces following איכה and Pss. cxxxvii. and lxxix. are the same as in Add. 19,944, xii. as far as איכה אהובים נאמנים. Then: 1. אוי כי אוסרתי. 2. אויל כהכנים. 3. אנה אלך · · · ואזיל דמעות. 4. אוי כי מחלוקת. 5. במכת אהלה אמרתי. 6. עונינו ארוכים. 7. תסתר לאלם. 8. אז בחטאינו חרב. 9. אויב בעת נכנס. 10. איה איתן אב. 11. אדום אמרה אין קץ. 12. אנכי אנכי אנחם. 13. בימים ההם ובעת ההיא. 14. ויכון עולם; followed by the lections.

On fol. 87*b*: איום ינאום לנחמי (for שבת נחמו), with ארחמך מרחמי as זולת.

XII. סדר המעמדות. Fol. 88*b*.

The following סליחות are embodied: 1. ישן אל תרדם. 2. אלהי קדם מעונה (Ibn Ezra). 3. יצו האל לדל שואל. 4. אין לי בטחון. 5. מצרי ערי. 6. יעירוני רעיוני. 7. שחר קמתי להודות. 8. איזנו יצורי. 9. יה למתי צפנת. 10. אפפו והקיפו. 11. אימנתה מאז. 12. אקרא יומם ולילה. 13. מושל† רום ברוב אונים. 14. בליל על משכבי. 15. ישראל עם קדוש. 16. בי אדני. 17. אשר יסד ארקים. 18. איה רחמים נואמים (before מחי ומסי). Before הלא אמרית ליד is a piece (19.) beginning הלא על כי אין אלהי בקרבי. At the end, 20. אעירה שחר על דברתיך, and under the heading סליחות לעשרת ימי תשובה: 21. אז מקדם. 22. אנוש מה יצדק. 23. את יי׳ בהמצאו. 24. שביה עניה. 25. דרשנוך בכל לב. 26. אל ישראל נקראת. 27. יעזוב רשע נתיבו (four strophes). Another סליחה (28.) with the same beginning and two lengthy parts both opening עזוב נא בן אדם עזוב. 29. אל בית המלך. 30. את פני מבין צפוני. On fol. 105*a*: 31. אקרא לאלהים יוצר לשבת לפני ראש השנה להר״ יוסף בן) עליון (מתתיה ז״ל), with אלכה ואשובה as סילוק.

XIII. סדר עניין ראש השנה. Fol. 106*a*.

For מעריב the same as in Add. 19,945, v.

In שחרית: 1. אכרע אקוד (רשות לנשמת). 2. צמאה נפשי לאלהים לאל חי (רשות אחר להר״ אברהם בן עזרא). 3. יה שמך (רשות לקדש להר״ יהודה הלוי ז״ל); the short (4.) יעידון כל עבדיך (headed: רשות לאחר קדיש במקום ברכו להר״ יצחק זצ״ל). Then 5. מלך אדיר &c., as in Add. 19,945, v. Immediately after: 6. מלך אדיר ונורא (for second day), with אילי צבאות as אופן.

In מוסף (fol. 115*b*): קדושה רבה) ונתנה תוקף), אב לא חמל, &c., and את פני יי׳ יום תיראו (למוסף).

XIV. עניין צום גדליה. Fol. 119*b*.

Poetical pieces: 1. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים (preceding כי על רחמיך), and סליחות: 2. אבלה נפשי. 3. אתה הכנת. 4. תאלת יום.

† In Zunz, Lituraturg., p. 413, משל ברוב אונים.

5. תכלה ממנו אפך. 6. זכור ברית אב. 7. אליך ··· אל תעזבני. 8. אל דמי לך. יי׳ אקרא בכל. At the end of this part: 9. אלי שובה איומתי (יוצר לשבת של שובה).

XV. סדר עניין יום הכפורים. Fol. 122*b*.

In ערבית, the verses: 1. מי אל כמוך אדיר. 2. נושא עון. Then 3. אמת ואמונה נכון וקיים; and the alphabetical piece: 4. ארך אפים ורב חסד. In the תפלה: 5. אהבת צדק, and 6. יעלה תחנונינו.

For the סליחות, besides the four pieces under Add. 19,945, vi., also ירצה עם אביון.

שחרית opens on fol. 129*b* with אכרע אקוד (רשות לנשמת של יום הכפורים להר״ר יואב ז״ל מן הכנסת; first two verses), and the יוצר and אופן are the same as in Add. 19,945, vi.

The poetical pieces for תפלת שחרית are the same as in Add. 19,945, with the following differences:—

There is no מתני אחוז at the beginning, and neither אל עורך דין nor יאדירוך. But in addition: האוחז ביד before האומרים אחד.

סליחות לשחרית (fol. 141*b*) the same (though in a different order) as in Add. 19,945, fol. 98*b sqq.*, with the addition of ביום שבתון יונה (for the usual ענני) עינו after ביום הלבנת.

The סליחות לשבת ויום הכפורים differ from those contained in Add. 19,945 in the following particulars: (1) ביום שבתון left out, as already recited with the previous portion; (2) תכלה ממנו and אספו אנשי are omitted; (3) after ארעדה ואפחדה—: אודך יי׳ כי אנפת and אלהי אל תדינני.

The pieces for מוסף (fol. 154*a*) are identical with those in Add. 19,945.

For מנחה (fol. 164*b*) also the same as in Add. 19,945, with the absence, however, of ובבוא אהרן and וחיות ארבע. The heading of וידוי של ר׳ is במה אקדם ······ ועונותי עברו בנימין זצ״ל.

In מנחה, after the first three pieces of Add. 19,945: בקר אור צוית and יום נקבצו המוניך.

There is no אביעה כתם. The rest as in Add. 19,945, the last piece beginning אומץ instead of אומן.

The differences from Add. 19,945 in נעילה are: (1) no שערי ארמון or מלאכים מרופפים; (2) in סליחות no בטרם שמש בחדרו; (3) addition of תכלה ממנו אפך, יהיו נא אמרי פי, עב קל ממרומיך; (4) no למקדימי בתפלה before מחי ומסי.

XVI. סדר עניין חג הסכות. Fol. 182*b*.

For the whole festival, including שמיני עצרת and שמחת תורה, the same as in Add. 19,945, with the addition of אודה צורי הפליא חסדו (רשות לנשמת ליום ראשון של סכות) and (in connection with the lection of בראשית on שמחת תורה) ברוך אתה ··· אשר בגלל אבות בנים גדל (תורה ··· בגלגלי רוח. At the end (fol. 206*a*) קהלת (for מנחה of שמחת תורה).

Foll. 209*b*—231*b* contain a series of דינים beginning with הלכות הרלקת נר בשבת, and breaking off in the middle of הלכות תפלה (catchword: ולא). The סימנים מהדינים which are prefixed show that the complete series contained 163 sections. The last extant section (to which the fragmentary הלכות תפלה belong) is numbered 159.

On fol. 1*a* is the following owner's note: Questo lib° e de.. David.. Samuel Moise...

Censor's signature on fol. 231*b*:—

Camillo Jagel, 1619.

This entry shows that the MS. was already defective in 1619.

634.

Add. 27,070.—Vellum, about 11¾ in. by 1⅛, consisting of 299 leaves, with usually 30 lines to a page. The quires consist of 10 leaves each, with the exception of the last, which numbers only 3 leaves. Four leaves have also been cancelled after fol. 146. Italian writing of the fifteenth century.

[Alm. Coll., 175.]

Part I. of a מחזור.

I. The order of daily prayers. Fol. 2*a*.

Introductory piece of דינים: — יתברך שם הבורא אשר ברא עולם ומלואו וכו׳. Compare Add. 19,944, ii., and printed editions.

On the same page: כשיקום אדם מבעוד לילה קורא פרשת הדשן וזו היא וכו׳. The order of the מאה ברכות begins on fol. 3*a*. After אז ישיר there is יעידון יגידון · · · · שלשים ושתים נתיבות, with the direction יש שאומ׳ זה שעשה ר׳ שלמה ז״ל, at the same time showing that the piece was considered optional.

II. עניין שבתות. Fol. 22*a*.

On fol. 30*b*, after אל אדון is אהלל בצלצלי (יוצר אחר לשבת לר׳ בנימן זצ״ל) שכ״נ, followed by איהל בעוז גבורותיו and אלהינו אלהים אמת (both of ר׳ בנימן).

The parts belonging to הבדלה are: 1. הנה אלהים אל ישועתי. 2. משביח שאון ימים. 3. כוננה. 4. המבדיל בין קודש לחול. The beginning of 5. שיר אענה כי הנה is written (in a faint hand) on the margin of fol. 40*b*.

III. עניין ראש חודש. Fol. 41*a*.

The same poetical pieces as in Add. 19,944, iv.

IV. עניין חנכה. Fol. 44*a*.

As in Add. 19,944, v., only no יתנו צדקות.

V. עניין ארבעה צומות. Fol. 48*b*.

First in order is עניין עשרה בטבת. Poetical pieces: 1. בן אדם אלות (for שמנה עשרה), followed by 2. סליחה לרבינו) אבותינו בשלוותם סעדיה ז״ל). 3. אז בעזבי. 4. אריה מסובכו. 5. וכשחטאו. 6. זכור ברית אב. 7. תהיינה עיניך.

Then (beginning on fol. 53*a*): עניין תענית צבור, this heading being followed by: זה סדר תפילות תענית צבור נעשה ברומא ביום ה׳ כ״א בסיון שנת פ״א לפרט כשנסעו שלוחי הקהל ללכת בחצר.

This special Service begins:—

ראה נא בעניינו · · · · כי גואל חזק אתה

Then:—

מי שענה את אברהם אבינו בהר המורייה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה

This is corrected by a cursive hand of a not much later date into:—

מי שענה · · · · · הוא יענה אותנו וישמע בקול צעקתינו ויגאלינו מכל צרותינו כי גואל וחזק אתה

After this the חזן says: תקעו בני אהרן תקעו. The prayers include אתה זוכר מעשה עולם and אתה נגליתה. At the end (fol. 55*a*) is Ps. cii., followed by a double מי שענה, and רפאינו י״י ונרפא · · · · · · עד סוף התפילה.

Various מי שענה and תקיעות are the main characteristics of the Service. The margins are filled with additions in a perhaps contemporary Rabbinic hand, containing Scriptural passages, &c. Comp. Add. 19,945 (Cat. no. 627), iii., and Add. 16,577 (Cat. no. 630), x.; also Vogelstein u. Rieger, Gesch. der Juden in Rome, i., 306. The second מי שענה do not end with ב׳א׳ וכו׳ in the present MS.

On fol. 55*b*—58*a*:—

יהי רצון · · · שיהא הקץ הזה קץ לשבי עמך

End:—

ורוח פינו כקטורת סמים טרם נקרא תענינו באור פניך יהיו לרצון אמרי פינו וכו׳

The heading is:—

זאת התפילה חוברה על גזירות אשכנז ה׳ למען רחמיו יבטל כל גזירות קשות מעלינו ומעל כל עמו ישראל אמן ואמן סלה

This prayer, but without the heading, is also contained in *e.g.* Add. 19,944, fol. 14*b sqq.* There are, however, many variations in the texts. There are also marginal additions in the present MS.

On fol. 58*a* begins תוכחה לרבינו) ברכי נפשי בחיי החסיד זצוק״ל).

On fol. 59*a*: קרב אורך. תפילה לכל תענית for שמנה עשרה. Then the following pieces (numbered א—ז), of which some of the earlier are marked as פתיחה: 1. י״י אלהי הצבאות יושב הכרובים. 2. אביון המשוע. 3. אתה תקום תרחם.

4. אתה תשמיע מן השמים. 5. אין לי בטחון. 6. שבייה ענייה. 7. תכלה ממנו. 8. איך נפתח. 9. אקרא י'י אליך ···· זכור ברית. 10. אל תיעזביני ···· אל דומי. 11. יומם עינינו. 12. שלומי עליון. 13. אסיר אנקת (סליחה עבור האסורים). 14. אזון תחן. 15. אחינו ישראל. 16. בכל לב דרשנוך. 17. אבוא היום. After this piece: נשלם תענית ציבור.

Then (fol. 67*a*) : 1. אשנן עוזך (שמונה עשרה דתענית פורים). Included are the following pieces (numbered ג—יח, the number כב being repeated) : 2. אל ימעט לפניך. 3. אתה הוא אלוה ראשונים. 4. אלהי יעקב סלה. 5. אתנה אמונים בני מאמינים. 6. אנשי אמונה. 7. תוקף עיצומיך. 8. אנה יי' האל הגדול. 9. אביוני עמך. 10. אנקת† אסיר. 11. איויתיך קוויתיך. 12. אשמתינו עד לשמים. 13. אליך פנינו. 14. שיחרנוך. 15. תאות אדם. 16. אשתחוה אפים. 17. אוילי המתאה. 18. אל תראוני גולה וסורה. 19. אויבת שוקטת. 20. אליך י'י נפשי אשא אכפי. 21. אני אשמתי. 22. תענה אנקת. 23. ישמעני אלהים. 24. אליך י'י שיועתי. 25. אלי אלי למה עזבתני ותמסרני. 26. אגיד נפלאותיך. 27. ‡אלהים אל דמי (David b. Meshullam, על הנזירות). 28. אני קראתיך כי תענני אל. 29. אני קראתיך אל כי תענני. 30. אלהי אל תדינני. 31. אלהי אל תבישני. 32. י'י אך בד בטח. 33. אלהי ניצרה.§ 34. אלהים לימדתנו. 35. אל נכספתי.

VI. סדר ארבע פרשיות and עניין פורים. Fol. 81*a*.

The usual יוצרות for the four Sabbaths; also אדון חסדך (fol. 83*b*), and the same סליחות for צום אסתר as in Add. 19,944, viii.

VII. The Services for פסח. Fol. 93*b*.

The same as in Add. 19,944, ix. to the end of the הגדה. שחרית begins (fol. 109*a*) with בקר אעיר. The other poetical pieces are the same as in Add. 19,944 (though not in the same order), with the following exceptions: (1) No כרם אשל or ברח דודי at the end of the יוצר series beginning אנעים חידושי; (2) No כבודו אימץ, אם תקיימי, כרמי שלי, or ברח דודי ודמה in the series beginning שיר אשר נאמו; (3) No יה שלח אורו for מעריב דווישע; (4) No אתיו אמונים for עושה השלום; (5) Neither Targumic אדון כאז (יוצר דויסע) nor מילי דווישע. (6) Added is אפיק ברון אישורים (יוצר אחר לפסח), with צאינה וראינה ידידות as סילוק. The הפטרות have the Targumic peraphrases as in Add. 19,944.

On fol. 146*a* (in a later hand): אמת לא שלחך אל (רשות לנשמת לימים טובים), and שמך נורא (רשות אחר לנשמת).

VIII. מסכת אבות (fol. 147*a sqq.*) preceded by Samuel ibn Tibbon's Introduction and Hebrew translation of Maimonides' ثمانية فصول, and accompanied by Maimonides' commentary (in Samuel ibn Tibbon's Hebrew translation). There is no commentary on the פרק ר' מאיר.

IX. The Services for שבועות. Fol. 178*b*.

Poetical pieces: 1. אמונת עיתים (for the preceding Sabbath), with אצרני בבית גנזיו as זולת. Then 2. כך נזרו רבותינו מביני מדע (רשות לר' משולם זצ'ל), and 3. שמור לבי מענה.

For מעריב (fol. 185*b*): אל נינלה בסיני. For שחרית: 1. אזכור מקדם. 2. אור ישראל קדושי, with יש לפעולתך, אנכי אדיר, וירד אב. 3. אילת אהבים, with כבודו נגלה ···· , סילוק as וכל העם, with ארחות אראלים as אופן, and וכשה עלה as זולת.

On fol. 191*a* (under the direction ואם רוצים לתרגם הפרשה כשמגיען לוירד משה אומ'), the אלפביטין on the Ten Commandments: 1. ארכין י'י שמייא. 2. אנגלי מרומא. 3. ית אנא נחית. 4. ארעא רקדא. 5. אמין שיתין לרומא. 6. איתו כרועו (פביט אחר). 7. בה שעתע נזר נבוכדנאצר (פביט אחר). 8. אמגן מומי (פביט לר' משולם). 9. ארעא ורקיעא (פביט לר' שלמה ז'ל). 10. אמר יצחק. 11. איתגבר בחייליה. 12. אית לי חד טליא.

† The same as no. 13 in the preceding list.

‡ On the margin (fol. 77*b*) is an additional verse at the end, beginning: שכורי הצרות שביעי הינונים (under the heading: זאת הבבא הוסיפה כמהר שלמה בכמר יצחק זלהה).

§ At the end of this piece: נשלמו הווידויים.

On fol. 199*a sqq.*: 1. אלהים בהנחילך (2nd day), with סילוק &c. as in Add. 19,944, xi. This is followed by 2. יוצר אחר) אוֹמְנִית אוּמָּנִית (ליום שיני של שבועות לרבינו יחיאל ז״ל), with וכל יושבי חוג as סילוק, ירד כעלה as אופן, and אמנם עם זרע as זולת.

On fol. 204*b sqq.*: אזהרת ראשית, and the eight pieces known as אזהרות דאליהו. The הפטרות for both days are accompanied by the Targumic paraphrase (optional for first day).

X. עניין שבעה עשר בתמוז וט׳ באב. Fol. 209*a*.

Poetical pieces for שבעה עשר בתמוז the same as in Add. 19,944, xii., with the addition of זכור ברית אב before כנסת ישראל.

For תשעה באב (including the Sabbath preceding the fast) the same as in Add. 19,944, xiii., as far as זכור אשר) עונינו ארוכים עש צר being written in a different hand on the margin of fol. 225*a*). Then: 1. אז בחטאינו. 2. תסתר לאלם. 3. בת ציון שמעתי (on margin of fol. 227*b*, in a different hand). 4. אדום אמרה. 5. אנכי אנכי אנחם. 6. בימים ההם ובעת ההיא. 7. ויכון עולם. The part ends with 8. את יום פדותיכם (for שבת נחמו), and 9. יוצר אחר לשבת) איום ינאום לנחמי של נחמו).

XI. Ruth, the Song of Songs, Ecclesiastes, Esther, and Lamentations; with Ibn Ezra's Commentary on each book. Fol. 237*a*. The Song of Songs begins on fol. 241*b*, Ecclesiastes on fol. 251*b*, Esther on fol. 277*a*, and Lamentations on fol. 287*b*.

The Commentary on the Song of Songs represents the Italian recension, with variations; but it is prefaced by זה הספר נכבד וכו׳ like the French recension (also with differences). The portions of commentary belonging to הפעם הראשונה are placed by the side of the text in the middle part of the page, those belonging to הפעם השנית are on the upper part of the page, and הפעם השלישית is below.

The heading lines are:—

בשם דובר צדק ומגיד מישרים   אחל לכתוב פירוש שיר השירים
אשר פירש הרב ר׳ אברהם בן עזרא   נאם אברהם ספרדי · מפרש זה
הספר בכל מאדי · על פי אשר תשיג ידי   אם יהיה אלהים עמדי ·
ולהיותו בדרכיו תמים · פירשתיו שלש פעמים · בפעם הראשונה · אגלה כל מלה צפונה · ובשנית אודיע משפטו · על דרך פשוטו · ובשלישית יהיה מפורש על נתיבות המדרש ·

Compare Add. 27,298, iii. (Cat., vol. i., p. 181, col. 2), and see M. Friedländer, Essays on the Writings of Ibn Ezra, p. 211. On the Commentaries on the other four Megilloth see Add. 24,896, xvii.—xxi. (Cat., vol. i., p. 178). The Commentary on Esther is the usual recension, not the מהדורא תניינא contained in Harley 269, vi. (see Cat., vol. i., p. 173, col. 1).

After the Lamentations are Pss. cxxxvii. and lxxix.

On fol. 297*b* (in a Rabbinic hand of apparently the sixteenth century), under the heading הודאה מעולה, is a piece beginning [אתה] הוא אל דעות. End (fol. 298*b*): וסולח חטאת יראיו · ועושה רצון חסידיו · ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן.

Then another piece beginning: לא נשאני ··· לבי לעמוד לפניך. On fol. 299*a* (under the heading הודאה מעולה וטובה לאומרה בי׳ ימי תשובה) is given: [אנא] עילת העילות וכו׳.

At the end: ואומרי׳ עלינו לשבח״ וכו׳. Upon this follows a poetical piece beginning: י״י יום לך אערוך תחנה.

Owner's note on fol. 2*a*: קנין כספי אליה קאמיריני.

Entries of censors:—

(1) Visto per me Giov. Domenico Carretto, 1618 (?). Fol. 298*b*.

(2) Dominico Irosolomitano 1597. Fol. 299*a*.

635.

Add. 26,955.—Vellum, about 5½ in. by 4¼, consisting of 263 leaves, with 16 lines to a page. The quires consist mostly of 10 leaves each. Square Italian writing of the fifteenth century. [ALM. COLL., 65.]

The second part of a מחזור.

I. סדר תחנונים. Fol. 2*a*.

The following סליחות are embodied: 1. שחר קמתי להודות. 2. ישן אל תרדם. 3. אלהי קדם מעונה (Ibn Ezra). 4. יה למתי צפנת. 5. מצירי עדי יצרי. 6. יצו האל. 7. מושל רום ברוב אנים (Moses b. Ezra). At the end: 8. אעירה שחר. Then follows: 9. אקרא לאלהים עליון (for the Sabbath before ראש השנה), with אלכה ואשובה אל מלך as סילוק.

II. סדר ראש השנה. Fol. 38*a*.

Poetical pieces: 1. אכרע אקוד. 2. מלך אזור (for 1st day), with מלך עתיק, כבודו אהל, and מלך אמיץ. On fol. 58*b sqq.*: 3. ונתנה תוקף. 4. היום תאמצנו. 5. את פני יי׳ יום. 6. מלך אדיר (2nd day). 7. אלי שובה איומתי (for שבת של שובה).

III. עניין יום הכפורים. Fol. 63*b*.

For מעריב the same as in Add. 19,945, VI., with the addition of יצו האל at the beginning of the סליחות, and ירצה עם אביון at the end.

On fol. 81*a sqq.*: אז ביום כפור, with קדוש אדיר as אופן, אכרע אקוד being indicated in the preceding direction.

The first poetical piece in שחרית is שושן עמק (fol. 87*b*). It then continues the same as in Add. 19,945 as far as אל שת.

After this: 1. אל אמונה אתה אחד (Eliezer b. Ḳalir). 2. אשר אמתך. 3. מעשה אלהינו אדיר. 4. אמרו לאלהים. 5. אמיצי שחקים ממעל. 6. כי המכירים. 7. כי רכובו בערבות. 8. אמרתך לא תפיל. מי 9. אילי מרום. 10. זה אל זה. 11. את המון. יערוך אליך. 12. אל ברוב עצות. 13. תמיד תתלונן. 14. אליך ועדיך יבא כל בשר. 15. חמול על מעשיך. 16. האומרים אחד. 17. אהלת מתוחים. 18. רשע קודם כל דבר.

The סליחות for שחרית (beginning on fol. 115*a*) are in the following order: 1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין. 3. ביום עשור. [For שבת יום שבת וכפורים. 5. :[ויום הכפורים—4. שרי קדש. 6. יעירוני רעיוני. 7. שחר קמתי. 8. ישן אל תרדם. 9. אלהי קדם. 10. יצו האל. 11. יה למתי. 12. ביום הלבנת. 13. בני ציון היקרים. 14. מצירי. 15. ארעדה ואפחדה כי אנפת בי. 16. אודך יי׳. עדי יצרי. 17. אזנו יצורי. 18. שוכני בתי חומר. 19. אדם איך ינקה. 20. איום ונורא משפט. 21. אמרתי לפושעים. 22. יום אמיץ. 23. אהללך בקול רם.

For מוסף (beginning on fol. 144*a*) the same as in Add. 19,945, only no המאמירים באימה or יום אשר אשמינו.

For מנחה (fol. 178*b*) also the same as in Add. 19,945, only in addition: אנא חון בטוי תפלה (alphabetical, with the refrain האל קדוש) before אתה אל רחום. In the סליחות, no אשפוך תחנה or אביעה כתם.

In נעילה (fol. 204*b*): 1. אב ידעך. 2. מלאכים מרופפים; and for סליחות the same as in Add. 19,945; only no מחי ומסי, למקדימי בתפלה being mentioned in the direction at the end.

IV. עניין חג הסוכות. Fol. 224*b*.

There are no Piyyūṭīm for מעריב. The יוצרות are the same throughout as in Add. 19,945, VII. The הושענות as usual. In ואת הברכה only note the absence of אם כח אנוש, ארכון בר נון and ,אדריינוס מלכא.

At the end: אל חי יפתח.

636.

Add. 17,058.—Vellum, about 12 in. by 8½, consisting of 264 leaves, with 30 lines to a full page. The quires, which for the most part contain 10 leaves each, are marked by catchwords at the end, and also partly by signatures in Hebrew letters on the first and last page. The MS. is imperfect at the beginning and the end, and there is a lacuna after fol. 10. Several leaves are damaged. Italian square Rabbinic writing of the fifteenth century.

A מחזור embodying the undermentioned Services.

I. Foll. 1—10 contain: הבדלה על הכוס; עניין ראש חודש (with תיאמתה אור בקודש for שבת וחודש); ברכת הלבנה בחדושה, followed by מזמורים; (להלולא בישעיה) ונודע בנוים זרעם וכו׳ לימי השבוע; and the following poetical pieces: 1. יום זה מכובד. 2. כי אשמרה שבת במוצאי [הבדלות]. — 3. משביח שאון ימים. 4. אלהים כוננה אשר נעשה · · · · יום. 5. יום מנוחה שיר אענה · כי הנה. 6. ראשון (acr. יצחק גיאת) (only two strophes and a half being extant. Second strophe begins: אל חילי; last line: וכן בשיני אעשה).

II. A fragment of the Services for ראש השנה. Fol. 11*a*.

The extant poetical pieces are: 1. אב לא חמל. 2. אב לא הס. 3. אסופים אסופי אשפתות. 4. מלך אדיר. 5. היום תאמצינו. 6. ונתנה תוקף אילי צבאות (יוצר for the second day), with ונורא (alphabetical) as אופן. 7. את פני יי׳ יום תיראו עת שערי רצון להפתח. 8. (בראש השנה ובצום כפור) (תחנון לעקידה). 9. אביון אשר כפיו (another אלי שובה איומתי. On fol. 18*a*:—10. (תחנון (יוצר לשבת של שובה).

III. סדר יום הכפורים. Fol. 18*b*.

In ערבית, the same pieces as in Add. 19,945, VI., with the addition of ירצה עם אביון at the end of the סליחות.

The deviations from Add. 19,945 in שחרית consist (1) in the absence of מי העומד and מתני אחזו חלחלה, and (2) in the addition of אל שת מאז מעונו after אל אמונה אחד.

The סליחות of שחרית (fol. 45*a sqq.*) are as follows: 1. סליחה לרב׳ שלמה) שופט כל הארץ (זצ״ל). 2. ביום עשור. 3. יערב חין ערכינו הגיננו אל. 4. אחרת לר׳ שלמה) שהר קמתי להודות (קראתיך. 5. אחרת לר׳ בנימן זצ״ל) בני ציון היקרים (הקטן). 6. ביום הלבנת פשעי (אחרת גם לו). 7. ביום (אחרת גם לו · לחן מולך מוני) שבתון עינוי יונה. 8. בקר אערוך לך. 9. (אחרת לר׳) ישן אל תרדם (יהודה). 10. (אחרת גם לו) יצו האל לדל שואל.

11. (סליחה לשבת וצום כפור) שרי קודש היום. 12. יום שבת וכפורים (for the same occasion). [סליחות לעשרת ימי תשובה ולצום כפור]:—13. אז מקדם. 14. יצדק [Zunz: במה] אנוש מה. 15. אין לי בטחון. 16. יוסף אשר מקדם. 17. אלהי קדם. (סליחה לאבן עזרא זצ״ל) מעונה. 18. יה צור עולמים (refrain: בחדש השביעי בעשור לחדש). 19. ידידי. 20. (אחרת לר׳ יהודה הלוי זצ״ל) יעירוני רעיוניי. י״י אלהי הצבאות. 21. (אחרת לר׳ יצחק) אל ברכוהו פתיחה נאה קודם הסליחות בתעניות) יושב הכרובים. אחרת לר׳) יה למתי צפנת. 22. (וגם בעת התחנונים (יהודה הלוי). 23. ישראל עם קדוש (alphabetical, but not quite complete). 24. בליל על משכבי. 25. (אחרת לר׳ אברהם) אל נכספתי לראותך. 26. (תחנון) אביון המשווע. 27. אלהי אל תבישני. 28. אלהי אל תדינני. 29. את פני מבין צפוניי (Zunz, Literaturg., p. 338). 30. מולך מוני. 31. מצירי שוכני בתי חומר. 32. ערי יצרי תכלה ממנו. 33. (תוכיחה לר׳ שלמה הקטן). 34. איונו יצורי אלי. 35. (לעשרה הרוני מלכות) אודך י״י כי אנפת בי. 36. אחר לר׳ בנימן [בן אברהם]) אספו אנשי שכל; alphabetical before acrostic). — 37. אדם איך ינקה (alphabetical תוכיחה). 38. אמרתי לפושעים. 39. לאוהבי אמרים. 40. יום אמיץ זה. 41. אהללך בקול רם.

The pieces in מוסף (beginning on fol. 72*a*) are also the same as in Add. 19,945; only neither יום אשר אשמינו nor ונתנה תוקף. As an addition at the end (fol. 89*a sqq.*) the סדר עבודה of Abraham ibn Ezra is given. It begins with אזכיר סדר עבודה (רשות; alphabetical acrostic, with אברם at the end). The סדר עבודה itself begins: אמוני לבב הבינו מהנראה סור נעלם, and after a fourfold alphabetical acrostic it has in a double acr. אני אברהם בן עזרא. See Zunz, Ritus, p. 114. This עבודה is also a regular feature of the Yemenite MS. Service books, though not given in the printed text.

מנחה (beg. on fol. 94*a*) differs from Add. 19,945 by the absence of במה אקדם and אשפוך תחנה.

The following pieces are contained in נעילה (begin on fol. 107*a*): 1. אב ידעך מנוער· 2. סליחות לנעילה לר׳ בנימן ז״צל) מלאכים מרופפים ; applying to nos. 2—5). 3. תפלה לעני יעטוף רוחו (usually כי יעטוף). 4. בטרם שמש יבוא. 5. בטרם אחרת לנעילה) אלהים דר מרומיך. 6. שמש בחדרו (לר׳ משה ז״צל). 7. וכשחטאו אבותינו. 8. מחי ומסי·

IV. עניין סוכות. Fol. 119*a*.

The same pieces as in Add. 19,945, VII.; only (1) no אשריכם ישראל for וזאת הברכה, (2) איש מלאכי is used as עושה השלום on the same occasion. On fol. 138*b* *sqq.* are the שבחות לפסח שבועות וסוכות.—On fol. 154*a* : נשלם עניין סוכות ושמיני עצרת. Then אלהינו אלהים אמת (יוצר לשבת בראשית).

V. עניין חנוכה. Fol. 155*a*.

The same pieces as in Add. 19,944, V.; only no יתנו צדקות יה as עושה השלום.

VI. עניין עשרה בטבת. Fol. 163*a*.

In addition to the pieces mentioned under Add. 19,944, fol. 54*b* *sqq.* there are here : זכור (ודניאל איש חמודות) וכשחטאו אבותינו, and ברית אברהם · · · · · זכור ברית אב המוניי (see Zunz, Lit. Syn. Poes., p. 258).

VII. עניין תעניות שאינם מארבעה צומות. Fol. 168*b*.

This section includes the following pieces : 1. נאולה ותחינה נאה) אל ישראל נקראתה לפנים לאבן עזרא כשמגיע לעזרת אבותינו אתה הוא מעולם נאולה להרב רבי׳) מלכי עד מתי (אומ׳ החזן. 2. (מימון הספרדי ז״צל. 3. י״י אלהי הצבאות יושב הכרובים. 4. כי על רחמיך הרבים. 5. אתה תקום תרחם. 6. אתה תשמע מן השמים. 7. אין לי בטחון. 8. מקוצר רוח. 9. יוסף אשר מקדם. 10. ישמעני אלהים. 11. ודניאל) וכשחטאו אבותינו (איש המודות. 12. רחום אב הרחמן · · · מלא רחמים. 13. זכור ברית אברהם · · · זכור ברית אב המוני. 14. אל תעזביני יי׳ אלהי · · · · אל דמי לך. 15. יומם עינינו תלויות.

VIII. עניין ארבע פרשיות. Fol. 175*a*.

The same four pieces for the four special Sabbaths as in Harley 5686 (Cat. no. 629), fol. 54*b* *sqq.*

XI. עניין צום אסתר ופורים. Fol. 180*b*.

The same pieces as in Add. 19,944, VIII.

X. The Services for פסח. Fol. 187*b*.

These begin with אני חומה (for שבת הגדול). Then follows the הגדה, with the usual three hymns at the end.

The סדר תפלות begins on fol. 196*a*. In פסח אכלו ליל שימורים אותו אל חצה—: מעריב, and ויש שאומ׳ זה במקום ליל שימורים פחוזים (heading : טיכסו אלוף נעורים). See Zunz, Lit. Syn. Poes., p. 73.

On fol. 198*a* *sqq.* : יוצר) אנעים חידושי שירים (ליום ראשון של פסח), with צאינה וראינה שמחת as סילוק, and נן נעול אושר as אופן.

On fol. 205*b* *sqq.* : יוצר ליום) שיר אשר נאמו (שני של פסח with אהל נכון as סילוק, and כבודו אימץ as אופן. At the end of מוסף (fol. 210*b*): איש מלאכי as עושה השלום.

On fol. 214*a* *sqq.* : אור ישע (יוצר for the fifth day), with צאינה וראינה משכיל as סילוק, and ראשו כתם as אופן.

On fol. 220*b* *sqq.* (for the seventh day): יה שלח אורו for מעריב ; (יוצר) אופל המוני.

On fol. 222*b* *sqq.* the Aramaic pieces : ארבע כתין ; והוה כד שלח. Then איזיל משה, &c., as in Add. 19,944, fol. 95*b* *sqq.*

On fol. 229*b* *sqq.* : יוצר ליום) ארבר מישרים (אחרון של פסח, with צאינה וראינה דרך as סילוק, and נן נעול אוספו as אופן.

On fol. 231*b* *sqq.* : the שבחות (האיר ,אין כמוך נוגה &c.).

XI. מסכת אבות. Fol. 236*a*.

XII. עניין שבועות. Fol. 242*a*.

This part is imperfect at the end.

First piece : וצר לשבת הסמיך) אמונת עתים (לשבועות.

On fol. 243*a*: אל נגלה בסיני (for מעריב).

On fol. 244*b*: אילת אהבים (יוצר; see Zunz, Literaturg., pp. 69—70), with the short וכל העם ראו as סילוק, and אורחות אראלים as אופן.

On fol. 245*b sqq.*: יוצר אחר) אור ישראל קדושי לשבועות) with וירד אב as סילוק, and אנכי אדיר as אופן. At the end of מוסף is: איש מלאכי. On fol. 253*a*: אזהרת ראשית.

On fol. 253*b sqq.*: אלהים בהנחילך (יוצר for the second day), with וכל לוהטו as סילוק, and כבודו לא יודעים as אופן.

On fol. 258*a sqq.* are the eight pieces comprised under אזהרות דאליהו, as in *e.g.* Add. 19,944 (end of no. XI.).

On fol. 261*b sqq.*: שמור לבי מענה; last extant line: כהבלי שוא אומרים in מצות לא תעשה.

637.

Or. 2088.—Vellum, about 9½ in. by 6⅝, consisting of 180 leaves, the usual number of lines to a page being 24. The MS. is defective at the beginning and the end. Foll. 1—4 are the only remaining leaves of the second quire, the first having been lost in its entirety. Foll. 5—124 form 12 quires of 10 leaves each, marked by catchwords and signatures at the end. From fol. 125 onwards the foldings and catchwords become irregular, and signatures cease to be used. There is a late Hebrew foliation extending from fol. 9 to 180 (א—קסט [but קלז is omitted], and four wrongly marked leaves after fol. סו [fol. 74]). Written in a good Italian hand of the fifteenth century.

A מחזור of the Italian rite, containing the following Services†:—

I. סליחות לעשרת ימי תשובה. Fol. 1*a*.

1. את יי׳ בהמצאו לדורשו. 2. אמנת מאז. 3. אז מקדם. 4. אנוש מה יצדק. 5. אקדם בנשף. 6. אקרא יומם. 7. אשירה ואזמרה לשמך. 8. אנקתי אליך. 9. מקוצר רוח. 10. שבייה ענייה. 11. אלהי אל תבישני. 12. אלהי אל תדינני. 13. את פני מבין.

II. עניין ראש השנה. Fol. 8*b*.

1. רשות לנשמת לראש השנה ויוכ) אכרע אקוד הכפורים). 2. יוצר ליום ראשון) מלך אזור גבורה), with מלך עתיק ימים (סילוק), כבודו איהל (אופן), and מלך אמיץ (זולת).

After מוסף (with אב לא חמל &c.): את פני יי׳ עושה השלום לראש השנה ויום הכפורים) יום תראו).

Fol. 24*b sqq.*: 1. יוצר ליום) מלך אדיר ונורא שני). 2. אלי שובה איומתי (יוצר של שובה).

III. עניין יום הכפורים. Fol. 27*a*.

Piyyūṭīm and Seliḥōth in מעריב the same as in Add. 19,945, VI.

The order for שחרית differs but slightly from that given in the MS. just named. It contains two fresh pieces:—אל אמונה אחד (fol. 47*b*; with אין אומרים זה, in a later hand, in the margin), and האל המאודר (fol. 57*b*). מי יערוך (beginning fol. 55*a*) has ויקראו זה אל זה (to be said before כתר), written by a later hand in the margin.

Fol. 61*a sqq.*: סליחות לשחרית צום כפור in the following order: 1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין. 3. ביום עשור. 4. שחר קמתי. 5. בני ציון היקרים. 6. בעלות יום החקר (in margin, in later hand: אין אומ׳). 7. ישן אל תרדם. 8. מבית צבי ארמונה (margin, as before, אין אומ׳). 9. ביום הלבנת. 10. יצו האל. 11. יציץ צור מהרכו (again: אין אומ׳).

Fol. 69*a sqq.*: סליחות לשבת ויום הכפורים:— 12. שרי קדש. 13. יום שבת וכפורים. 14. אלהי קדם מעונה (אחרת לר׳ אברהם בן עזרא). 15. יה צור עולמים. 16. יעירוני רעיוני. 17. ידידי אל. 18. יוסף אשר מקדם. 19. אביון המשוע (תחנון). 20. תחנון אחר) תכלה ממנו אפך). 21. איזנו יצורי (תוכחה). 22. שוכני בתי חמר (תוכחה אחרת לר׳ שלמה הקטן). 23. מצירי ערי

† There are running titles of the Services, in late writing (contemporary with the Hebrew foliation), at the top of the pages.

אודך יי׳ כי אנפת בי הראיתני .24 (אחרת) יצרי אספו אנשי .25 (אחרת לעשרה הרוני מלכות) ארעדה ואפחדה .26 (אחרת לר׳ בנימן זצ״ל) שכל איום .28 (תוכחה) אדם איך ינקה .27 (אין אומ׳) (אחרת) אמרתי לפושעים .29 (אחרת) ונורא יום אתא לכפר .31 (אחרת) יום אמיץ זה .30 (אחרת) אהללך בקול רם .32 (אחרת).

The only difference in מוסף (beginning fol. 91*a*) from Add. 19,945 is the absence in the present MS. of יום אשר אשמינו יוצלל before אדון אביר near the end.

מנחה (beginning fol. 113*a*) is also the same as Add. 19,945, with the sole difference that אשפוך תחנה near the end is omitted.

In נעילה (beginning fol. 128*a*) there is no אבן מעמסה after מלאכים מרופפים.

Fol. 136*b sqq.*: סליחות לנעילה לר׳ בנימן זצ״ל (authorship applying to nos. 1—3): 1. תפלה לעני כי יעטוף. 2. בטרם שמש יבא. 3. בטרם שמש בחררו. 4. אלהים דר מרומיך. 5. עת וכשהטאו שערי רצון. 6. תכלה ממנו אפך. 7. מחי ומסי · · · וכו׳. 8. אשמינו תבלע. 9. ברא כד חטי &c. as in Add. 19,945.

IV. עניין סכות. Fol. 145*a*.

There are only a few differences between the Services in the present MS. and Add. 19,945, VII., the הושענות being also the same as those in Add. 26,968, &c.

At the end of מוסף for the first day אנא אזון חין is given, and at the end of the second day כהושעת אלים. At the end of מוסף for שמיני עצרת is: אל חי יפתח (עושה השלום ליום נשם).

Of the Services for שמחת תורה only אמרת רנן (יוצר) and a part of וזאת הברכה are preserved, the last extant words being: ובנאותו שחקים.

638.

Harley 5682.—Vellum, about 11 in. by 7¾, consisting of 140 leaves, with 26 lines to a page. Foll. 2—140 form 14 quires of 10 leaves each, with the exception of the last which has only 9 leaves (a leaf having been cancelled after fol. 131). As fol. 2 bears the number יא in the original Hebrew foliation, a whole quire must be missing at the beginning; but the signature at the end of the first extant quire is א. Italian square writing of the fifteenth century.

It contains the following Services:—

I. סדר תחנונים (fol. 2*a*), agreeing almost entirely with the text printed in the Italian Service books, the last Piyyūṭ being אעירה שחר (הערה אחר התחנונים לאברהם בן עזרא). The Psalms embodied in the תחנונים were written by a contemporary Rabbinic hand in the margin. Added are (fol. 13*b sqq.*), in somewhat later hands: 1. איזני יצוריי אלי (תוכיחה) and 2. ישן אל תירדם.

II. עניין ראש השנה. Fol. 15*b*.

The same Piyyūṭīm as in Add. 19,945, v., with the following differences: (1) there is no אמוני נבונים in מעריב; (2) אילי צבאות (imperfect alphabetical acrostic) and מלך אדיר במרומים (also imperfect alphabetical acrostic) are added as אופן and זולת respectively to מלך אדיר ונורא (the יוצר for the second day of the Feast).

III. סדר יום הכפורים. Fol. 34*a*.

The same Piyyūṭīm in ערבית and שחרית as in Add. 19,945, VI., with the following differences: (1) the pieces beginning כי יאדירוך, אל עורך דין, העומד בהראה, and האומרים אחד are absent; (2) the pieces beginning האוחז ביד, האדרת והאכונה, and (fol. 65*a*) יהי רצון · · · שיהיה הקץ הזה (תפילה מעולה), which are found in the present MS., are not contained in Add. 19,945.

The סליחות for שחרית (fol. 69*a sqq.*) are as follows: 1. שופט כל הארץ. 2. יערב חין ערכינו. 3. יה צור עולמים. 4. אליך י״י שיועתי בתחן. 5. ביום עשור קראתיך. 6. ידידי אל ברכוהו.

7. ביום הלבנת פשעי. 8. ביום שבתון עינוי יונה. 9. יצו האל לדל שואל. 10. יחידתי בצרתי. 11. אין לי בטחון. 12. מולך מוני. 13. מצירי עוי. 14. אלהים אל דמי לדמי. 15. אודך ײ כי אנפת בי הראיתני. 16. אנא השם האל הגדול. ישראל עמד תחינה ערוכים. 17. תחרות רונז. 18. שחר קמתי להודות. 19. נתן אל שיר חדש בפי. 20. אתאנו עדיך. 21. מקוצר רוח ומעבודה קשה. 22. עֲדִיך ושהדיך (alphabetical). 23. תכלה ממנו שרי. 24.—:[לשבת ויום הכפורים]—אפך וחמתך. קודש היום. 25. יום שבת וכפורים. On fol. 85*b* *sqq.* the same six pieces as on fol. 108*a* *sqq.* in Add. 19,945.

The Piyyūṭīm of the Services for מוסף and מנחה are also the same as in Add. 19,945. In the סליחות of the Minḥah Service (beginning fol. 118*b* *sqq.*) there is here שבייה ענייה בארץ נכריה instead of אביעה כתם עוני.

The pieces in נעילה (fol. 127*a* *sqq.*) are: 1. אב ידעך מנוער.—[סליחות]:—2. בטרם שמש יבוא. 3. בטרם שמש בחדרו. 4. אלהים דר מרומיך. 5. (תחנון לעקידה) עת שערי רצון להפתח. 6. וכשחטאו אבותינו. 7. אל בפלשך. 8. אשמינו תבלע. 9. מחי ומסי.

Foll. 137*b*—139*b* contain the following additional pieces, in somewhat later writing: 1. (תוכחה) שוכני בתי חומר. 2. מלכי עד מתי (גאולה). 3. (גאולה לאברהם בן) אל ישראל נקראת (עזרא). 4. (לשחרית יום כיפור) בני ציון היקרים.

On fol. 140*b* is a note (of the fifteenth to sixteenth century) relating to a ברית מילה, in which רפאל בן שמואל ממודינה is named as the בעל ברית הראשון.

Censors' notes (fol. 139*b*):—

1. Dominico Irosolomitano 1598 (?).
2. Visto per me Gio. Domenico Carretto, 1623 (?).

639.

Add. 18,693.—Vellum, about $4\frac{3}{8}$ in. by $3\frac{1}{4}$, consisting of 88 leaves, with 16 lines to a page. The quires are marked at the end by both catchwords and signatures. The foldings consisted of 10 leaves each; but the first leaf of the first quire is missing, and of the last quire only 9 leaves have been used. Italian square Rabbinic character, dated A.M. (5)238 (A.D. 1478).

It contains:—

I. A Liturgical collection answering to printed texts like: סדור מברכה כמנהג קהלות הקדש איטאליאני יצ״ו עם סדר כל הברכות וכו׳ (Ferrara, 1693), or סדר ברכות וכו׳ (Leghorn, 1832). The present collection, beginning with the direction זהו המזמור שאומ׳ קודם הסעודה, includes Psalms to be said in connection with benedictions at meals for week-days, the Sabbath, ראש חדש, ראש השנה, סכות, חנכה, פורים, פסח, and שבועות. The order of the Psalms should be compared with the editions just named. On fol. 31*b* begins עניין ברכת המזון. On fol. 39*a*: סדר קריאת המטה.

On fol. 42*a* *sqq.*, under the heading פיוטים לשבת:—1. כי אשמרה שבת. 2. יום זה מכובד. Then הבדלות: 1. משביח שאון ימים. 2. במוצאי יום מנוחה. 3. אלהים כוננה. 4. שיר אענה. 5. המבדיל בין קודש לחול.

II. Moses Kimḥi's Grammar entitled מהלך שבילי הדעת (here called ספר דרכי לשון הקודש) preceded by an introductory portion composed much later.

Heading (fol. 50*a*):—

בסייתא (*sic*) דשמייא אתחיל לכתו׳ זאת הפעולה

The introductory part begins:—

יראת השם ראשית דעת · שלמה עה״ רמז בזה הפסוק אל יסוד הדבור שהיא ראשית דעת וממנו יעלה העולה ביתאל דרך ישר לא יכשל בה וצדיקים ילכו בה אמנם סוף הפסוק על המואסים והמבזים אותו

On fol. 50*b*:—

ידעתי כי שרגא בטיהרא לא צריכה אחרי שבעלי הלשון דברו וחברו מה שאזנו וחקרו ותקנו ספרים

הרבה ומה לי לדבר עוד אלא מפני שכל הספרים אינם ביד איש אחד נמצאים וגם ספרי המדקדקים אינם נקראים על מה ועל מה · לפי המקום ארמוז בכאן אתי אל† שאוכל מזכרוני מהספרים אשר ראיתי ומהנה אתחיל ואומר מאמר קצר להיותו מפתח לשערי הספר הזה אשכילך אחי אהרן ואורך בדרך זו תלך איעצה עליך עיני דרכי לשון הקודש הם שלשה לפניך

The writer of this piece accordingly composed it for the benefit of his brother Aaron, as an introduction to the grammar of Moses Kimḥi that follows. The contents comprise only an exposition of the three parts of speech: שם, מלה, and פועל.

The grammar itself begins on fol. 54*a*.

Title :—

ספר דרכי לשון הקודש‡ לר׳ משה קמחי זלה״ה

Beg. :—

מהלך שבילי הדעת וכו׳

The text, which is punctuated throughout, ends with תְּחָכַּרְמַרְנָה (concluding בניין פועל בן חמש אותיות), answering to the end of fol. 39 recto in דקדוקים, Venice 1545.

At the end :—

תם ונשלם תהלה לאל עולם
יום א ג (?) כו מייו שנת רלח ליא

Then :—

סימן יפה לדעת התנועות הגדולות
נוֹטָרֵאִיקוֹן
וסימן הקטנות גם כן נָטֵרְאִקָן

On fol. 88*b* · · · שלי אברהם.

640.

Add. 26,883.—A vellum roll, about 125 inches in length, and 4½ in width, all forming a single piece, with a small wooden roller at one end. Rather small Italian square writings of the fifteenth century.

[M. Heidenheim, Sept. 23, 1865.]

Ḳabbalistic prayers, &c., for various occasions, including the following :—1. יוצרי ברוב תחינה דה״ר יהודה החסיד) רחמיך · כבוש אפך ווצמד זצ״ל). 2. יהי רצון מלפניך · · · שתשלח את אוריאל ·. · · · המוונה על החכמה 3. יי׳ אלהיי תהי קשבת אזנך לתפילתי. 4. הוויית אלהינו עומדת קיימת לעד (headed תפלת אליהו הנביא). 5. אלהיי לא נשאתי לעמוד לפניך שכלי בפחיתות ערכי. 6. בבקשה מכם מיטטרון מלאכי השרת (תפילת רבינו תם ז״ל). 7. שמירה לדרך ששלח הרב הגדול הרב ר׳ משה בר נחמן זצוק״ל מעכו לברזילונא והוציא אותה מתוך ספר יצירה · · · · · וזו היא בעמדך על הדרך · · · · ואמור ג׳ פעמים בשם אל שדי. 8. בבקשה מכם מיטטרון וסודיאל (תפילת רבינו תם זצ״ל) · · · · בפנים אחרות. 9. בשם יי׳ אלהי ישראל · · · אלהי מערכות ישראל (headed תפלה דאליהו הנביא ז״ל). 10. אנא השם חטאתי (תפלת בעל תשובה אל · · · מיום היותי הקדוש ה״ר יונה). 11. a piece beginning: אין ריוח כמו בעשיית המצות אין זכות כמזכה את הרבים. 12. רבונו של עולם קודם כל דבר אין לי פה להשיב.

Some Psalms are embodied.

641.

Add. 27,184.—Paper, about 12¾ in. by 9¼, consisting of 35 leaves, with mostly 14 lines to a page. Written (mainly in a very large square hand) by Joseph Almanzi, A.M. 5576 (A.D. 1816). [Alm. Coll., 294.]

A series of Prayers recited in the cemetery of Padua.

Title (fol. 1*a*) :—

סדר תפלות אשר נהגו בני ק״ק פאדובה יצ״ו לסדרם ולאמרם · · · · לפני בא יום יי׳ בערב ראש השנה ובערב יום הכפורים בכל שנה ושנה בבית הקברות על קברי החז״ל זיע״א ועוד תפלה שתקן החכם השלם כמוהר״ר

---

† There is a small blank here, and the piece is awkwardly written, if it is not corrupt.

‡ The writer of the introduction apparently alludes to this title at the end of the second passage quoted from it.

שמואל ארקיולטי זצ״ל לאומרה בכונה כשהולכין על קברות הצדיקים ביום תשעה באב

Below the above:—

נכתב מא״ן בשנת אנ״י יוס״ף אלמנ״צי מפאדו״בה לפ״ק

On fol. 2*a*:—

הקדמת החריף ובקי כמה״חר ישראל קוניאן נר״ו

Beginning:—

במתים חפ״צי להעיר הד״לים שוכ״חי קבר

The various prayers are appointed to be recited at the graves of the following:—

(1) שמואל ארקיוולטי and שמואל יאודה קאנצלבוננן (in the old cemetery), (2) שמואל דוד אוטולנגי, (3) שבתי מריני, (4) יצחק שבתי רוקקה, (5) אהרן חזקיה פינקרלי, (6) משה דוד ואלי הרופא and יעקב רפאל חזקיה, (7) דון יצחק אברבנאל (believed to be buried בבית החיים חוץ לעיר סמוך לפתח קודהלוננה), (8) שבתי אהרן חיים מריני, (9) יצחק רפאל פינצי, (10) מרדכי שמואל גירונדי (composed by ישעיה רומאנין).

On fol. 28*b*:—

עוד תפלה אחרת נתקנה בפיראררה

The prayer instituted by Samuel Archevolti to be recited על קברות הצדיקים on the 9th of Ab, begins on fol. 30*b*.

At the end (fol. 35*b*) is the following note of Almanzi's:—

ביום אחרון לשנת תְּרִ֗יב (A.D. 1852) ראה זה דבר חדש הוא, קורא נעים ··· הן רבני קהלתנו פוסחים על שתי הסעפים אם לחשות ואם לדבר, אך אמנה להקל מעליהם את המשא לכתוב תפלה אחרת הורידו ממעלתה התפלה הנזכרת אשר הרב רומאנין זצ״ל הכינה וגם חקרה לאומרה לפני היכל יי״ באשמרת יוה״כ ולא בבית הקברות׳ —

כל השומע יצחק לנו ותצלנה שתי אזניו! יוא״ל

642.

Add. 27,192.—Paper, about $11\frac{3}{4}$ in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 36 leaves. Square and Rabbinic Italian writing of the eighteenth century.

[Alm. Coll., 303.]

It contains:—

I. סדר ראש השנה and סדר תקיעת שופר, a Ḳabbalistic tract, containing prayers and various mystic formulae in connection with the occasions to which the subject refers. Fol. 1*a*.

Beginning:—

בליל ראש השנה יקדים לבוא לבית הכנסת

The hymn (MS. תְּפִילוּתִיה) אחות תפלותיה קטנה is embodied.

II. Another Ḳabbalistic tract on סדר תקיעת שופר by Joshua Segre,[a] based on the work of Isaac Loria. Fol. 13*a*. Apparently autograph.

The preface is headed קדמה מזרחה, and begins:—

ויאמר יהושע סגרי אחרי אשר הניח יי׳ אלדינו מכל אויבנו מסביב

Lower down:—

נפתי משכבי בין בתרי הדגל דגול מרבבה הארי זלה״ה לקבץ עליות מרווחות על התקיעות

The tract begins:—

אחר קריאת התורה יכין עצמו לתקוע בשופר לעורר זו״א משינתו בהוציא ההוד דאימא עם מח בינה

643.

Add. 27,188.—Paper, $8\frac{3}{8}$ in. by $6\frac{1}{4}$, consisting of 10 leaves. Italian Rabbinic hand. Dated A.M. (5)509 (A.D. 1749).

[Alm. Coll., 299.]

סדר תקיעת שופר, &c., the prayers and explanations showing a pronounced Ḳabbalistic tendency.

Beginning:—

מהרהר תשובה בלבו ויתודה ולא יוציא בשפתיו

End of this part (fol. 9*b*):—

והכוונה בהם בתבו״נה שבתבו״נה ולאחר התקיעות יאמר מזמור כל העמים תקעו כף הריעו לאלקים בו״ר וכו׳

---

[a] See Add. 26,951 (no. in Cat. 562).

On fol. 10*a* is the order of תשליך.

Beginning :—

נודגים באשכנז לילך ביום א׳ של ראש השנה אחר תפלת המנחה אל הים או באר מים חים

On fol. 10*b* are some prayers for צום כפור at the taking out of the ס״ת from the Ark.

At the end :—

זה תקיעת שופר של אני (*sic*) מהללאל אוטולינגי מעיר רגייו

כותב (*sic*) שנת תקט׳

On top of fol. 1*a* : (or ? אלמנסי) מאיר אלמנטי

644.

Add. 27,156.—Paper, about 10 in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 17 leaves. A rather large Italian Rabbinic hand of the eighteenth century. [ALM. COLL., 267.]

It contains directions for תקיעת שופר, together with prayers and Scripture readings in connection with the same ceremonial and for other occasions (including פרש׳ יום א׳ של ר״ה עם הפטרות של ב׳ ימים and וידוי שכיב מרע). At the end (fol. 16) is given a table of ק״כ צירופי אלהים.

Beginning :—

שלשה ימים קודם ר״ה ושלשה ימים קודם יום הכיפורים צריך השליח צבור ··· ויותר ·· התוקע לקדש את עצמן יותר מכל השנה

End :—

יהיו לרצון אמרי פי וכו׳

On fol. 17*a* (not originally part of the MS.) is a poem in a cursive Italian hand, headed :—

ובכן מי לא יראך מלך הגוים ···· ובכל מלכותם

Beginning :—

בבלעד בוטחי הבל תעתועים

End :—

לכן במלכו ישמחו השמים ותגל הארץ

The word מלכותם is added after every line.

645.

Add. 27,096.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6, consisting of 58 leaves, a number of which are blank. Square and Rabbinic Italian character, the number of lines to a page varying in accordance with the proportion of the two styles of writing to each other. Sixteenth century. Mordecai Dato's autograph. [ALM. COLL., 202.]

A collection of שירים, mostly of a liturgical character, by Mordecai Dato, accompanied by a Commentary composed by the same author. The text of the poems is provided with vowel-points.

On the vellum fly-leaf (numbered 1*) at the beginning is the following autograph title :—

שמן ערב

חבור מכל השירים שחברתי אני הצעיר מרדכי דאטו יצ״ו בכמ״ר יהודה דאטו זצ״ל ליא׳

The pieces are written out in the following order :—

1. אשר אֶל בחבין (פיט) מזמור שיר יום שבת להכנסת שבת).

Acrostic : מרדכי דאטו יצ״ו.†

Beginning of Commentary :—

אשיר אל בחביון ר״ל אשיר כזמור שיר זה אל הקבה אשר מציאותו ית׳ הוא במקום נחבא

2. Following this piece there are on fol. 6*b* certain combinations of sentences representing the ראשי תיבות of Gen. i. 1, i. 3 ; of the words ואלה שמות ; and of Ex. xxi. 1, and Levit. i. 1.

Thus, on Gen. i. 1 :—

בקול רם אומרים שמע ישראל תמיד וכו׳

On Gen. i. 3 :—

וכאד יהיה אדם מהיר רץ וכו׳

† All the pieces have Dato's acrostic in one form or another, except when otherwise stated.

On ואלה שמות :—

וחייב אדם לומר שנים מקרא ואחד תרגום

On Ex. xxi. 1 :—

ומצוה אתה לחקור העדים וכו׳

On Levit. i. 1 :—

ואשר יחטא קרובה רפואתו אליו וכו׳

3. פייט למוצאי שבת קודם) אחלי אלהי אבי ההבדלה וסמוך לה חברתיו אני הצעיר מרדכי דאטו יצ"ו).

Beginning of Commentary: אחלי מענין ויחל משה. Fol. 8*a*.

4. רשות לנשמת כל חי לנועם) תמור שי זבחי צמאה נפשי), the comments beginning: תמור לשון תמורה וחלוף. Fol. 14*a*.

On the preceding page is the following prefatory portion :—

חתני היקר שלו׳

הפייט הזה חברתיו אני הצעיר מרדכי דאמ"ו יצ"ו בחדש אייר השמ"ה לפ"ק (A.D. 1585) כדי שיאמרו אותו בבית הכנסת פה ק׳ פיליש׳ מקום תהנותי רשות לנשמת כל חי ויתחילו לומר אותו ביום שני של השבועות מהשנה הזאת כי כו בחג שבועות משנת רפ"ה (A.D. 1525) נולדתי נמצאתי היותי בן ששים שנה שלמים בחג השבועות ה"לל אשר בו יתחילו לומר רשות זה לנשמת כל חי לכבודו ית׳ שהחייני וקיימני ודגיעני לזמן הזה כן ברוב רחמיו יקיים עליו (for עלי?) קרא דכתיב את מספר ימיך אמ"לא ותהיה לי השירה הזאת לי"י תמורת הסעודה הנהוגה להעשות בישראל כשמגיע האדם לסוף הששים שנה וזוכה ונכנס בזבול השבעים כהכנס האדם מן יום הששי אל יום השביעי בשמחה רבה ומרבה בסעודה · אכלו רעים מסעודתי זאת ובראש הקרואים כלם אקרא לך מרחוק אתה הנדיב כמ"ר עמנואל אליעזר לבית עזיאל מסיצי חתני היקר יצ"ו שישו אתי משוש אתה והמבורכה בתי מרת שרה צלעתך מב"ת ואני אשא תפלה לאל חיי ואומר

ברך אכרע לך   אלי בורא כל חי
אני הוא עבדך   הצעיר מרדכי
רשות ברשותך   אלי נשמת כל חי
חברתי לשמך   בן ששים אני חי
אמצא חן אודך   עד שבעים עודי חי
בבית מקדשך   בקרב כל אחי
אומר נשמת כל חי   תברך את שמך

5. מסיני אדוני. זרועו אז חשף. Fol. 18*b*.

Beginning of Commentary :—

מסיני אדוני וכו׳ ר"ל מאז אשר הקבה נגלה על הר סיני נגלה זרועו היינו שנתן התורה

There are some additional notes, in a different hand, in the margins.

The heading is as follows :—

פזמון או פייט שחברתי אני הצעיר מרדכי דאטו נאה למו׳ אחר שהשלים ש"צ קדיש גמור דתפלת מוסף דשבת במקום אין כאלהינו · כי מקום אמירת אין כאלהינו הוא אחר תפלת שחרית עם הפטום הקטרת אחריו

A fuller explanation of the reason that has prompted the composition of this piece is given on fol. 18*a* :—

אחרי כי עלה בידינו בראיות ברורות כי ביום שיש בו מוסף אין מאחרין לומר הפטום הקטרת אחר סיום תפלת מוסף אלא מקדימין לומרו אחר קדיש גמור דתפלת שחרית שהוא סיום תפלת שחרית הבאה כנגד תמיד של שחר וכו׳

After the last stanza (יעירו ישירו):—

ואומ׳ השיר שהיו הלוים · · ביום השבת במוסף האזינו וכו׳ או זכור וכו׳

The comment on יעירו ישירו, which follows this direction, begins as follows :—

ואמרו יעירו ישירו וכו׳ ירצה שאחרי הניסוך תכף הלוים יעירו את רוחם ושכלם אל הכונה בשיר אשר ישירו ברננם על דוכנם אשר השיר שישירו במוסף שבת הוא פרק א׳ מששה פרקי שירת האזינו אשר סימנם הזי"ו לך" · · · · והחלוקה הזאת בשירה זו לששה חלקי׳ כבר כתבתי במאמר מרדכי† אשר לי מדף קסז׳ עד דף קעא׳ וכו׳

† The Museum copy of the מאמר מרדכי (Add. 27,097, in section "Ḳabbalah") cannot be meant, as it has only thirty-five folios.

At the end : ואם הוא שבת ורה״ח יאמר נ״כ
וביום נורא איום   שבת וראש חדש   וכו׳

6. לפני מלכי   אכרע אקוד
צעדי דרכי   נורא יפקוד   Fol. 22*b*.

Heading :—

זאת הווכחה נפשיית חברתיה אני מרדכי דאטו ברבי יהודה עדן לנפשו יהיה וחברתיה פה ע׳ פיליישי טבת השמ״ג (A.D. 1583) והנשמה היא המדרכת אל הנפש תחלה ואח״כ אל הרוח ומורה אותם ומזהירה אותם אל התשובה ומתפללת על האומה ישראלית ועל נקמתה ויוכל אדם לומרה ביום ראש השנה רשות לנשמת כל חי לנועם אכרע אקוד

At the end is an additional stanza, beginning קרא קורא והתאשר, and headed : אל עין הקורא תוכחה זו אל הרוח והוא יתד וב׳ תנועות.

Each stanza ends :—

לפני רִבּוֹן   צור כל העולמים

In the colophon at the end there is, besides a partial repetition of the heading, a mention of the author's son-in-law עמנואל אליעזר (see nos. 4 and 7), who was at the time resident in סקרליא. At the end of the colophon the author says:—

ולמען יעלה זכרו כלבנון בשירי זה על כן הזכרתיו בו באמרי עמנו אל על יד גואל לשכון יואל · אכי״ר

7. ביתה ובמנוחה   המושיב יחידים. Fol. 32*a*.

The occasion and purport of this piece is explained in the heading :—

פייט שחברתי לנשואי בתי היקרה מ׳רת שרה מב׳ת עם המפואר חתני כמר׳ עמנואל אליעזר מסיצה יצ״ו בן המנוח כמה״ר משה לבית עזיאל זצ״ל והנשואין נעשו פה ע׳ פילשי יום ד׳ י״ג כסלו ח׳ דיצימר׳ השמ״ג וחברתי הפייט זה כדי שיאמרו ביום הנשואין אחרי ברכת הנשואין כל השושבנין במקום את חתן וכו׳ לאזר לו וכו׳ עבר חתן וכו׳ זבדה כלה וכו׳ רם רבם וכו׳ והם חמשה שושבנין ועוד ב׳ אחרים שנהגו להוסיף על החמשה שושבנין והם שבעה כנגד שבע ברכות דברכת נשואין ושבעתם יש בידם אבוקה אחת דולקת ואחת מן אותן האבוקות עשויה כמן מנורה · ועכ״ הפייט זה שלי היה לשבעה חלקים ועוד הוספתי עליו ב׳ חלקים אחרים נתונים למי שהוא מברך ברכת הנשואין שיהיה הוא המתחיל והמסיים · וכן נאמר הפיוט הזה ביום הנשואי׳ הנז׳ ובאופן הנ״ל

The refrian for the קהל at the end of each stanza is :—

יפרו וירבו   כרעננים
יחזו ויראו   בבני בנים

8. אשר צֵרִי   גביר מורי. Fol. 34*b*.

This piece consists of only 5 lines, and has no acrostic. It was composed on the occasion of a controversy on the pronunciation of the Rabbinic word הן between the author and a certain person who thought that the word ought to be pronounced הֵן.

9. שמע בינה   לבבי נא. Fol. 35*a*.

This piece consists of 7 lines, and shows the acrostic ליאונה, this being the name of one of the author's pupils whose uncle (עמינדב מפאנו) had asked to see her handwriting.

10. איש מהיר במלאכתו. Fol. 35*b*.

Heading :—

בשבח החריצות ובגנאי העצלות עשיתי אני מרדכי דאטו שיר מרובע זה

It has 16 lines, but no acrostic.

11. שמע שיחי   בזאת אחי. Fol. 36*b*.

No acrostic.

Heading :—

שיר זה כתבתיהו אל החכם כמה״ר מנחם רפא יצ״ו לחלותו שאתרצה (for שיתרצה) להטפל לזווג היתומה מ׳רת ברכה לבנו מכמ׳ (?) שמואל סנגויני יצ״ו והוא כולו יתד ושתי תנועות

12. כי כיום אשירה   אל תהענו עלי. Fol. 37*a*.

These lines (10 in number, and without acrostic) have reference to an Italian sonnet which the author, when an old man, had sent to his friend ישעיהו מסיצה, for presentation to the poet's (?) young bride.

13. יה שמך ארוממך. Fol. 45*b* (foll. 38—44 being blank).

This is the well-known hymn of Yehūdah hal-Levi. It is written in a different hand. The commentary (beginning: יה״ לשון קריאה) is written in Mordecai Dato's usual cursive style.

14. מיום האל איום. Fol. 50*a*.

Heading:—

פייט לומר אותו אחר הקדיש שלם למוספין של מועדי י״י קודם שיאמרו השיר שהיו אומרי׳ הלוים בבית המקדש על דוכנם אחר קרבן מוסף של אותו יום על ניסוך יין של אותו קרבן מוסף מלבד שיר התמי׳ של שחר

On fol. 48*b* is a note, not in Mordecai Dato's hand, relating to certain homilies:—

אלו הדרשות שנתתי לניסי כמר׳ דניאל מלודו יצ״ו להעתיקם

There are nine entries, the first being דרש׳ הנקרא סִירמוֹנוֹ לפרסם זיווג, and the last ב דרשות משבועות.

On fol. 49*b* are some lines, beginning:—

זה השלחן אשר לפני האיש כשר

The last of the three verses begins: מני צעיר שמחה.

On fol. 58*b*: אני מרדכי רפאל יצ״ו מסיצה (apparently an owner).

646.

Add. 22,094.—Paper, about $7\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 69 leaves. The number of lines to a page varies considerably. Square and Rabbinic Italian writing of the seventeenth century. The original Hebrew foliation begins on fol. 5.

A collection of שירים by Mordecai Dato, also bearing the title שמן ערב, but not being in all respects identical with the contents of the preceding number. The author's commentary accompanies most of the שירים.

The title שמן ערב is written on fol. 2*b* (a vellum leaf, which, like fol. 1, originally belonged to a Latin document). This title-page is covered with a design in pencil, showing a palm-tree in the middle, accompanied by the words: אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו.

A beginning of another title-page design, consisting of the usual pillars and arch, has been made on fol. 5*a*.

On fol. 5*b* is the well-known Ḳabbalistic design containing the names of the ten ספירות (כתר, חכמה, &c.), with א״ס at the head.

The work itself begins on fol. 6*a*, and contains the following pieces:—

1. לכבוד שבת בת כבבת. Fol. 6*a*.

This piece exhibits the double acrostic: אני הצעיר מרדכי דאטו יצ״ו בכמר יהודה

Heading:—

פייט לומ׳ אותו בעת הכנסת כלה כדי להקביל פני שבת בשיר ושבהה וכולו מיוסד על דרך הנסתר והאמת״ בשם אלהי ישראל אלהים אמת

The Commentary begins:—

לכבוד שב״ת דבוק למה שאמר אח״כ אשיר לבורא בניבו כלומ׳ השיר הזה אשורר אותו לכבוד שבת שהיא ב״ת כב״בת מן נוגע בבבת עינו שהוא השחרות שבעין שהצורה נראת בו

At the end of the Commentary:—

וכל המזמור הזה (apparently Ps. xcii.) בארתיו במקומו בספר ש״מן שש״ון שהוא באור על ספר תהלים: ואומרין מזמור שיר ליום השבת ומזמור ה׳ מלך גאות לבש

This piece exemplifies the author's strong Ḳabbalistic leanings.

2. מזמור שיר יום שבת אשיר אל בחביון. Fol. 19*a*.

See the preceding number, under (1).

3. מסיני אדוני זרועו אז חשף. Fol. 23*a*.

See the preceding number, under (5).

4. אהלי אלהי אבי. Fol. 25*b*.

See the preceding number, under (3).

5. תמור שי זבחי. Fol. 31*a*.

See the preceding number, under (4).

6. מלך כתרו גבה. Fol. 36*b*.

Heading:—

פייט זה שהוא רשות לקדיש על דרך הנסתר לא מצאתי לו באור " ולפתיחת הארון גם כן הנמשך אחריו

7. אפתח שיר בשפתי. Fol. 37*a*.

Heading: לפתיחת הארון. There is a commentary to this piece beginning: אפתח לשון התחלה.

8. מיום האל איום. Fol. 38*a*.

See the preceding number, under (14).

9. אכרע אקוד. Fol. 43*a*.

See the preceding number, under (6).

10. יה שמך ארוממך. Fol. 52*a*.

See the preceding number, under (13).

11. מלך כתרו גבה. Fol. 54*b*. The same text as under (6), but this time accompanied by a commentary.

The explanation preceding the piece is as follows:—

לפי שעד עתה לא היה לי באור הפזמון הזה ע״כ למעלה הוא כתוב במקומו בלי ביאור ועתה ה׳ אנה לידי פיוט זה ופרושו מכתיבת ידי המחבר ז״ל וע״כ אכתוב אותו הנה סמוך ליה שמך להיות דבריו רמזים עליונים וגם זה כמותו לכן איש באחיו ידובקו יתלכדו ולא יתפרדו והיו לאחדים בידיך וכאשר יבאו הרגלים יאמר זה ליום א׳ וזה ליום ב׳ כי שניהם שוים

12. המושיב יחידים. Fol. 58*b*.

See the preceding number, under (7).

13. קח נא קונמריסי זה. Fol. 60*b*.

Heading:—

שיר זה חברו המחבר בראש קונמריס ששלח אותו אל החכם הרופא המרומם ר׳ אברהם יגל יצ״ו ממשפחת הגאליקי

14. נביר מורי אשר צרי. Fol. 61*a*.

See the preceding number, under (8).

15. לבבי נא שמע בינה. Fol. 61*a*.

See the preceding number, under (9).

16. בזאת אחי שמע שיחי. Fol. 61*b*.

See the preceding number, under (11).

17. קחי בתי ומאתי. Fol. 62*a*.

Heading:—

שיר שעשיתי על סדור תפלה של הכבודה מרת דינה אשת החכם ורופא כמהר׳ אברהם יגל יצ״ו אשר אותו סדר תפלה נתנו לה במתנה הורתה מרת בת שבע מפאנו מב״ת שהיתה אשת כמהר׳ הושע מקולונייא ז״ל אבי מרת דינה מב״ת זאת והשיר הזה הוא יתד ושתי תנועות ויתד ושתי תנועות

18. אדון בכל וחי עולם. Fol. 62*b*.

Heading:—

שיר של עשר בתים כלו ביתד ושתי תנועות כאדון עולם לשבח משע׳

At the end of the piece is the following:—

זה השיר חברתיו בהיותי במטתי ליל ש״ק לבקשת האיש ירא אלקים וסר מרע כמהר׳ אברהם מיכאל מכודינה עשרת בתים הוא במשקל אדון עולם ובו נרמז עשר הספירות ושאר רמז׳ ואין השיר יוצא מידי פשוטו וכו׳

19. למה חרה לך איש תורה. Fol. 62*b*.

This piece consists of four lines only, and appears to have been addressed to a person who had found fault with the poet.

20. איש מהיר במלאכתו. Fol. 63*b*.

See the preceding number, under (10).

21. אל תלעגו עלי. Fol. 64*b*.

See the preceding number, under (12).

22. A number of epitaphs. Fol. 65*a*.

Beginnings: *a*. נוי שכבי. *b*. לך לוית חן (on a woman named ליויאה). *c*. ילוד עמל (on the grave of כבר יעקב רבא). *d*. אשכב אישן עד יום בא (sent to ישעיה יצ״ו מסיצה). *e*. אשכב אישן עד אל נואם. *f*. אשכב אישן עד אל יואל.

23. לאל עולם נתנה שיר. Fol. 66*b*.

It consists of 41 lines, and is a hymn reminding one in its tendency of אדון עולם

and יגדל. No acrostic, and without commentary.

24. מבורך אל מעון שואל. Fol. 68*a*.

Acrostic: מנחם, the ם at the end being repeated, there being five stanzas of 12 lines each.

The refrain after each of the first four verses is:—

ומה יצדק אנוש עם אל ומה יזכה ילוד אשה

After the last verse:—

ואז יצדק אנוש נדכה ואז יזכה ילוד אשה

No commentary is added to the last verse, and the comments on the fourth verse are defective.

On fol. 35*a* (a small inserted leaf) is a combination of letters with מ (within a form of צ) in the middle and כ at the outside. On fol. 58*a* the smaller combination of מ and a form of צ.

On fol. 3*a* are some names of owners in Italian, among which the names Cases and Blanis are clear.

647.

Add. 27,207.—Paper, about $6\frac{3}{8}$ in. by $4\frac{3}{8}$, consisting of 30 leaves. Square and cursive Italian writing. Dated Ancona, A.M. 5415 (A.D. 1655). Written by Mattathyah ben Josef hal-Levi (the author).

[Alm. Coll., 322.]

ספר זמירות הלוי, a book of short poems on the pericopes of the Pentateuch, by Mattathyah ben Josef hal-Levi of Mondolfo. Each pericope occupies a page.

On fol. 1*a*, which is in the form of a title-page, the author gives an account of the metrical forms used by him, and fol. 30*a* contains an unsigned form for securing the copyright of the book.

There is no merit in the poetry, and the book has not been printed.

Beginning (fol. 3*a*):—

אתחיל בראשית נא בשיר זמרה
כי נבראו שחק וגם תבל

648.

Add. 27,103.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 36 leaves, with 27 lines to a page. Italian Rabbinic writing, dated A.M. 5475 (A.D. 1715). Apparently Immanuel Ricchi's autograph. [Alm. Coll., 209.]

ס' מִפַּת בִּכּוּרוֹת, a treatise on the modulation (נינון) of the priestly benediction (ברכת כהנים) by Immanuel Ḥai Ricchi, directed against a work by Pinḥas Ḥai ʻAnaw, entitled[a] תוספות בכורי קציר, which was published at Venice in 1715 (see Steinschn., Bodl. Cat., p. 2103).

Beginning of preface:—

בינו מובחרים בעם. ומשכילים עדי תשכילו. ותדעו ותשימו לב

Subscription:—

נאם אשר בבלי דעת מילין יכביר פה פינאלי די מודונא יום כ״ב לחדש תמוז שנת הת״עה עמנואל ריקי

On fol. 1*a* Joseph Almanzi wrote:—

ספר הזה יקר מאד לפי שכל רושמי הספרים לא הזכירו אותו

But see now אוצר הספרים, p. 327.

[a] Not ראשית בכורי קציר as stated on fol. 1*a* in the handwriting of Joseph Almanzi.

D. FRANCO-GERMAN-POLISH RITE.

649.

Add. 26,954.—Vellum, about $6\frac{1}{8}$ in. by $4\frac{3}{4}$, consisting of 249 leaves, with 15 lines to a page. The quires, mostly containing 8 leaves each, are marked by catchwords; but the MS. is imperfect at the end. German square writing of the fourteenth century. There are ornamented headings in some parts, but the spaces left for these designs have as a rule not been filled in. The edges have been too closely cut.

[ALM. COLL., 64.]

A Prayer Book according to the German (-Polish) rite, with a collection of poetical pieces at the end.

I. Order of Services for week-days. Fol. 1*b*.

Beginning:—

ברוך אתה ייי׳ · · · · על נטילת ידים

In the short benedictions the reading is מגביה שפלים instead of מתיר אסורים.

An alternate (Polish) form of על הראשונים is given on fol. 30 (as also in the Sabbath Services on fol. 71*b*). See S. Baer's עבודת ישראל, p. 216.

In והוא רחום, after the first כי אל מלך חנון ורחום אתה:—עכ יסד יוסף; after the second, עכ׳ שמואל.

There is אין כאלהינו after שחרית, though this is not a usual feature of the German week-day Morning Service.

II. Services for the Sabbath. Fol. 56*b*.

מעריב ends with עלינו לשבח, after which (fol. 63*a*) is the rubric: קדיש יתום״ ואחר אומ׳ אדון עולם.

After יקום פרקן and מי שעשה נסים, in parallel columns: ברכת חולים and נשמות [הזכרת].

In חלמא טבא חזאי וכו׳:—ויתן לך, in a column parallel with הפכת מספדי (Polish usage; see Baer, p. 308, but the form in the MS. is shorter).

At the end of ערבית למוצאי שבת, but not after Morning Service, is אין כאלהינו.

III. The special portions for ראש חדש and פורים. Fol. 100*b*.

On fol. 103*a* begins אשר הניא עצת גוים.

IV. The תפלות for שלש רגלים. Fol. 104*b*.

V. The הגדה for Passover. Fol. 111*b*.

At the bottom of the preceding page: סדר של פסח זה סדר מהרם נ״ע (referring to the rules at the beginning of the סדר).

After the נשמת and ישתבח:—אז רוב נסים; אדיר במלוכה; אומץ גבורותיך.

VI. [פרקי אבות]. Fol. 133*a*.

VII. The תפלות for ראש השנה. Fol. 157*b*.

VIII. The תפלות for יום כפור. Fol. 175*b*.

IX. The poetical pieces comprise הושענות and מעריבים in the following order:—

A. הושענות. Fol. 202*a*:—

1. למענך אלהינו · · · למען אמיתך. 2. אערוך שועי. 3. אל למושעות. 4. אם אני חומה. 5. אבן שתיה. 6. אדון המושיע. 7. אדמה מארר. 8. אדם ובהמה. 9. תתננו לשם ולתהלה. 10. למען איתן כהושעתה אלים בלוד עמך. 11. הנזרק בלהב אש. 12. אנא אזן חין תאיבי ישעך. 13. אל נא תעינו תענה כשה אובד. 14. למען תמים ברורותיו. 15. אז כיעני עבדים אל יד אדונים. 16. אמונים. 17. קול אמן ישעך. 18. אם נצורה כבבת (direction: ובשבת אומ״ זה). 19. כהושעתה אב המון השליך עליך יהב. 20. כהושעתה אדם יציר כפך.

B. מעריבים. Fol. 220*a*.

(*a*) For פסח:—

1. ליל שמורים אותו אל חצה, with פסח אכלו פִּחְזִים as middle piece.

2. (For the second night): ליל שמורים אור ישר׳, with ליל שמורים אדיר ונאה as middle piece, and אור יום הנף at the end.

3. († ללילאחרון): ויושע יי׳ אום, with פסח אמונים שיר as middle piece.

4. (For the eighth night): אזכיר צדקתך ייי׳ לבדיך, with אז ירד שריר as middle piece.

(*b*) For שבועות. Fol. 236*a*:

1. וירד אביר, with טוביה למרום עלה in the middle.

2. (Presumably for the second night): וירד אלהים על הר סיני, with איומה נכתרה as middle piece.

(*c*) For סכות. Fol. 241*a*:

1. אוחזי בידם ארבעת מינים, with טועני נטעי as the middle.

2. (For the second night): ישמחו בחגיהם ידידים ונעימים, with ‡ אנוו ארון ואדרו as middle piece.

3. (For שמיני עצרת): אעניד לך תפארה, with שמיני אשפוך לב ונפש as middle piece.

4. (Apparently an alternative of the preceding number): את יום השמיני בטוב יזמיני, with שמיני אומץ as middle piece. Last extant words (end of second שמיני at the close): ענות תאבים.

There are a number of marginal notes in the MS., partly filling up omissions in the text, and sometimes containing notes on the text.

So on fol. 58*a* (against רצה): ל״ד תי׳ נגד ל״ד תי׳ אבא ביתך בעלות עד אשר עשה לנפשי וכן ל״ד כהנים מביאי׳ פר וכו׳

† Apparently intended, however, for the seventh night, no. 4 being appointed for the eighth night; see Zunz, Literaturg., p. 287.

‡ Compare the printed text of the Polish rite.

650.

Add. 27,086.—Vellum, about 7⅜ in. by 5¾, consisting of 264 leaves, with 15 lines to a page. The quires contain 8 leaves each almost throughout, and they are marked by catchwords at the end. German square writing of the fourteenth century. The MS. is imperfect at the beginning and the end, and in the earlier portions a number of leaves are more or less damaged. Foll. 140—143 and 255—264 are due to a different but, perhaps, contemporary hand.

[Alm. Coll., 192.]

The סדור according to the German rite, embodying a considerable number of poetical pieces.

I. The Order of Services for week-days. Fol. 1*a*.

First extant words (in the earlier part of the Service): נברך יה מעתה ועד עולם הללויה.

There is no אין כאלהינו at the end of שחרית for week-days (comp. the preceding number), nor is there mention of אדון עולם at the end of מעריב for שבת. A close comparison with printed texts and other MSS. would be desirable for other points.

II. The Services for the Sabbath. Fol. 33*b*.

In מי שבירך (fol. 47*a*): בעבור שמשכימים ומעריבים בבית התפילה ובשביל שישתוקו בשעת הקריאה (MS. בשעה).

III. Special portions for ראש חדש, תענית צבור, תשעה באב, חנוכה, and פורים. Fol. 55*b*.

On fol. 61*a* begins אשר הניא עצת גוים.

IV. תפילות של ימים טובים. Fol. 62*b*.

V. סדר של פסח. Fol. 65*b*.

After the הלל:—אז רוב נסים; אומץ גבורותיך; כי לו נאה כי לו יאה.

VI. פרקי אבות. Fol. 86*a*.

VII. A series of מעריבים. Fol. 113*a*.

(*a*) For פסח:—

1. ליל שמורים אותו אל חצה, with פסח אכלו כחוזים as middle piece, and אזכרה שנות עילמים at the end.

2. (ללילה שניה): ליל שמורים אור ישראל, &c., as in the preceding number, ix. B. (*a*) 2.

3. (לליל שביעי): אורי וישעי על הים נגלה, with אודה חסדו as middle piece, and מתי אבוא ואראה at the end.

4. (לליל שמיני): אור לשביעי נש, with שביעי אמר לרדוף as middle piece.

(*b*) For שבועות. Fol. 129*b*:

1. וירד אביר, &c., as in the preceding number, ix. B. (*b*) 1.

2. (ללילה שנייה של עצרת): אלהים ביתה מושיב יחידים, with אמן בריתו לחסון as middle piece, and אשא דעי למרחוק at the end.

(*c*) For סוכות. Fol. 135*b*:

1. אוחזי בידם, &c., as in the preceding number, ix. B. (*c*) 1.

2. (ללילה שנייה): איומתך סודרת, with אתן רוממות as middle piece.

3. (לליל שמיני עצרת): שמיני אותותיו, with שמיני אחד באחד as middle piece, and אודות באר המים at the end.

VIII. The תפלות for ראש השנה and יום כפור. Fol. 144*a*.

IX. הושענות. Fol. 171*b*. The pieces are the same, though differently arranged, as in the preceding number; only כהושעתה אדם יציר כפך is absent in the present MS.

X. A series of poetical pieces (beginning on fol. 186*b*) in the following order:—

(*a*) For שמחת תורה:—1. אשרי העם שלו ככה. 2. אשריך ישראל מי כמוך אשר כל סתום לא עממוך. 3. אשריך אום קדוש. 4. אז בקשוב עניו. 5. מרשות האל · · · ומרשות סנהדרי הקדושה (רשות לחתן תורה). 6. מרשות אלהי האלהים · · · בשחק אין זולתו (רשות לחתן בראשית). 7. אשר בגלל אבות בנים גידל. 8. שישו וגילו בשמחת תורה. 9. התקבצו מלאכים זה אל זה. 10. אגיל ואשמחה בשמחת תורה.

(*b*) יוצרות [אופנים] וזולתות:—[for שבת בראשית]: 1. אל נישא ארנן בהתעלסה†. 2. לבעל התפארת מתקן רום בזרת. 3. אחשבה לדעת עמל. [יוצר לשבת וראש חודש]:—4. אלהינו אלהים אמת. 5. משרתיו עומדים. 6. לך אלים אלפי אלפים (אופן אחר). 7. אמונתך אמיתי רבה. 8. אודך כי עניתני חייתני ולא כליתני (doubly alphabetical; כשיבוא שתי שבתות בחנוכה אומר זה היוצר לשבת אחר). 9. אור יוריח כבודו. 10. אור זרוע זרוח כבודו (alphabetical; יוצר של הפסקה). 11. אורות מאופל הזריח מהודו (כשיבוא שתי הפסקות אומר זה היוצר להפסקה אחרת מרבינו מאיר זצ״ל).

(*c*) זולתות בין פסח לשבועות:—1. אתה אלהים זולתך אין עוד (alphabet followed by משלם). 2. אלהים אל דמי לך אל תשקט. 3. אזכרה דודי מארץ ירדן וחרמונים. 4. אל אל חי ארנן. 5. אריות הדיחו פזורה. 6. אחרי נמכר גאלה תהיה (לבהר סיני). 7. אותך כל היום קוינו. 8. אלהים באזנינו שמענו. 9. אלה אזכרה בפני רב וצעיר (לשבת לפני ט׳ באב).

(*d*) Another series analogous to (*b*):—יוצר לשבת נחמו:—1. ארוממך אל חי. 2. שאו מנחה משבחה. 3. אמת משל היה:—[לשבת שובה]. 4. אור עולם קראו. 5. כי אם שם אדיר. 6. אל אלהינו נשוב:—[לשבת להולו של מועד של סוכות]. 7. אתהשם הנכבד נאה. 8. מלאכי צבאות אראלי מוראות. 9. אזכרה מקדם פלאיך.

(*e*) פיוטים לחתנים:—1. המלך שיר נדבות. 2. מה נועד לאל. 3. אל ההודאות לארבע הפאות. 4. אייחד שם שוכן תרשישים (יוצר לנישואין). 5.

† Against שיתו לעבוד מלך הכבוד (at the end) in the margin:—כן פירש רבינו שלמה, although no comment is given, only the acrostic representing שלמה.

שבח מי ינמור. 6. אל אדון ·· בחופת חתנינו. 7. שביבי שלהבות. 8. אמהות עת נכבשה. 9. ומרשות שותי מימיה. 10. ומרשות שארית. עם קודש. 11. אתניה שבחיה דחי עלמא. After the last-named piece: ונודר החתן נדרו והולך. לו ויתחיל החזן; but the MS. breaks off here.

On the margin of fol. 76*b*: בן ציון צרפתי, probably the name of a former owner.

There are a large number of censors' erasures. In some cases the erased words were subsequently written over again.

651.

Add. 17,867.—Vellum, about 12 in. by 9, consisting of 198 leaves. The page is occasionally divided into two columns, and the number of lines to a page or column varies from 25 to 45, this variation being mainly caused by the difference in the size of the letters. The MS. is written in the character known as that of Amsterdam, and is (apart from the occasionally faulty vocalization) finely executed. The illuminations appear to be mostly imitated from printed books. Dated Vienna, A.M. (5)480 (A.D. 1720).

A Prayer Book, accompanied by series of poetical pieces from the מחזור.

The illuminated title-page (fol. 1*a*) contains the following :—

סדר תפלה מכל השנה כמנהג האשכנזים יצ״ו: עם איזה בקשות ותחינות · שיאמר החזן קודם שיתפלל · ולאחר התפלה מזמורים השייכים לימי השבוע · ושיר הייחוד ותפלות של ימים נוראי' ושלש רגלים וסדר הדוכן · ופרקי אבות · הושענות מערבית יוצרות סליחות תהלים ויום כפור קטן ופיטום הקטרת הכל כתיבת יד בדיו נאה ואותיות מהודרים · על קלף יפה למען יעמוד לדור דורים · עם ציורים לשמוח ישישים ונערים · כאשר עיניכם תחזינה מישרים ·

נכתב תחת ממשלת אדונינו הקיסר המיוחס מאד האדיר וההסיד קאראלוס הששי ירים† הודו ותנשא מלכותו · וה' יתן בלבו לעשות טובה עמנו ועם אחינו ב״י היושבים תחת ממשלתו · בימיו ובימינו תושע יהו״דה וישראל ישכון לבטח איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו · אמן כן יהי רצון: תחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים לפרט קטן פה ווינא ⁘

At the bottom :—

באותיות אמשטרדם הבירה

The running headings of the different portions, at the top of the page, are in gold.

I. Services for week-days. Fol. 1*b*.

Beginning :—

מיד כשבא לבית הכנסת להתפלל יאמר זה: מה טבו אהליך וכו'

On fol. 2*a* (under the heading: תפלות טוב לכוין בכל שעה ולצייר בשכלו—: (ובקשות לחזן אותיות הויה כזה יְהֹוָה נגד עיניו וכו'

The same page contains a representation of the golden candlestick, with Psalm lxvii. (written between the branches), some Ḳabbalistic arrangements of letters, &c.

Then: תפלה נאה) אנא יְיָ אל יעכב שום חטא וכו' : מהרב הארי ז״ל לומר אותה קודם כל התפלות בכוונה (נדולה; אנא יְיָ זכיני וכו' ; הרני מזמן וכו') (a separate form for each of the three daily Services); תפלה) רִבּשֶׁע אתה ידעת את גודל חסרון דעתינו נאה לומר קודם כל התפלה שחיבר הרב הגדול בעל מחבר עיר בנימין נרו״).

אדון עולם וכו' on fol. 3*a*.

Fol. 23*a* *sqq.*: the שיר היחוד for the seven days of the week, followed by the שיר הכבוד (אנעים זמירות).

II. Services for the Sabbath day. Fol. 31*a*.

Heading over לכו נרננה—: קבלת שבת מלכתא.

At the end of מעריב (fol. 35*a*): יגדל.

† So in the MS. for the usual ירום.

The Piyyut אלהיכם in the קדושה of מוסף for eight special Sabbaths, and אדיר אדירנו (ליום טוב), are written (fol. 41*b*) within gold circles.

III. Festal Services, &c., in the following order:—

סדר הלל (fol. 47*b*); מוסף לראש חודש (fol. 49*a*); מוסף לשבת ור״ח (fol. 50*a*); לשלש רגלים (fol. 50*b*); פרקי אבות (fol. 53*a*); תפלות for ראש השנה and יום הכפורים (fol. 56*a*); סדר הושענות (fol. 60*a*; in but slightly different order from that given in Baer's סדר עבודת ישראל; for הושענא רבא the second piece is אל למושעות).

IV. Poetical Services headed סדר מערבית, in the following order:—

1. מעריב ליל ראשון דפסח, fol. 65*a*.

ליל שמרים אותו, with פסח אכלו פחוזים in the middle, and אזכרה שנות at the end.

2. מעריב ליל שני של פסח, fol. 66*b*.

ליל שמרים אור, with אדיר שמרים in the middle, and אור יום הנף at the end.

3. מערבית שביעי של פסח, fol. 69*a*.

אורי וישעי על הים נגלה, with אודה חסדו in the middle, and מתי אבוא at the end.

4. מעריב ליל אחרון של פסח כמנהג קצת קהלות, fol. 71*a*.

אמונת אומן, with אשירה לײַ in the middle.

5. מעריב ליל אחרון דפסח כמנהג קצת קהלות יצ״ו, fol. 72*b*.

אור לשביעי, with שביעי אמר in the middle.

6. מעריב של ליל ראשון דשבועות, fol. 73*b*.

וירד אביר.

7. (*sic*) מעריב ליל שני של חג השבועת, fol. 74*b*.

אל אלהים ײַ דבר, with אנכי ראש in the middle, and אשריך ישראל מי כמוך עם at the end.

8. (*sic*) מעריב ליל ראשון של חג הסכת, fol. 77*b*.

אחזי בידם.

9. מעריב ליל שני של סכות, fol. 79*a*.

חג האסיף, with סוכה אזכרה in the middle, and אדברה ואעירה at the end.

10. מעריב לשמיני העצרת, fol. 81*a*.

שמיני אותותיו, with אחד באחד in the middle, and אודות באר at the end.

11. מעריב לשמחת תורה, fol. 83*a*.

את יום השמיני, with שמיני אמץ in the middle.

At the end (fol. 84*a*):—

נשלמו סדרי מערבות
בעזרת השוכן בערבות

At the bottom of the same page is a design of an escutcheon with a lion at each side and a cherub at the bottom. The lions hold a framed inscription containing the following:—

הקרה יי׳ לפני איש חיל רב פעלים ראש הגבורים
מוהרר יעקב בן החבר ר׳ רפאל מהעכינגען
לפרט
נחית בחסדך

The last two words give the date A.M. (5)562 (A.D. 1802), which is late as compared with the date 1720 on the title-page. The inscription must therefore have been put in by a later hand. The writing is not so fine as that of the MS. itself.

V. יוצרות מכל השנה כמנהג אשכנז † in the following order:—

1. לשבת ראש חודש, fol. 85*a*.

אלהינו אלהים אמת, with לך אלים (אופן), and אמונתך אמיתי (זולת).

---

† This title, followed by נכתב פה ווינא בשנת תּ״ף לפּ״ק, is written in the centre of an illuminated page, containing a sketch of Moses on Mount Sinai (upper part), and Adam and Eve and the serpent (lower part).

2. לשבת בראשית, fol. 86*b*.

אל נשא, with אחשבה לבעל התפארת (אופן), לדעת (זולת).

3. לשבת ראשון של חנוכה, fol. 88*a*.

אודך כי אנפת בי ותשוב, with שני זתים (אופן), and אין צור הלף (זולת).

4. לשבת שניה של חנוכה, fol. 90*a*.

אודך כי עניתני.

5. לפרשת שקלים, fol. 90*b*. As in Add. 10,456(2) [Cat. no. 659].

6. יוצר להפסקה ראשונה, fol. 95*a*.

אור זרוע.

7. לפרשת זכור, fol. 96*a*. As in Add. 10,456 (last piece: אלהים אל דמי), but no Scriptural verses.

8. קרובץ לפורים (preceded by ברכת מגילה, אשר הניא, שושנת), fol. 100*b*. As in Add. 10,456 (4).

9. יוצר להפסקה שניה, fol. 104*a*.

אורות מאופל.

10. לפרשת פרה, fol. 105*b*. As in Add. 10,456 (5), *a* and *b*.

11. לפרשת החודש, fol. 108*b*. As in Add. 10,456 (6), only no Biblical verses.

12. לשבת הגדול, fol. 112*a*. As in Add. 10,456 (7), only אומרת אני מעשי instead of אשכולות שדיים as זולת. See marginal note in Add. 10,456.

13. לשבת חול המועד של פסח, fol. 116*a*. As in Add. 10,456 (10).

14. A number of Piyyuṭim (fol. 118*b sqq.*) in the following order:—

a. אזכרך דודי (זולת for the first Sabbath after ר"ח אייר). *b.* אלהים אל דמי לך אל תשקט (for the second Sabbath). *c.* אתה אלהים וזולתך (for the third Sabbath). *d.* אחרי נמכר (for פרשת בהר סיני). *e.* אהבה לפני שבועות) אותך כל היום). *f.* אלהים באזנינו (זולת for the same occasions ולפני ט"ב). *g.* אל אל חי ארנן (זולת for the first Sabbath after י"ז בתמוז). *h.* אריות הדיחו (for the second Sabbath).

15. קרובץ לתשעה באב, fol. 122*b*.

אאביך ביום.

16. יוצר לשבת נחמו, fol. 124*b*.

ארוממך אל חי, with שאו מנחה (אופן), אמת משל (זולת).

17. יוצר לשבת תשובה, fol. 126*a*.

אור עולם קראו, with כי אם שם (אופן), and אל אלהינו נשוב (זולת).

18. יוצר לשבת חול המועד של סוכות, fol. 127*a*.

את השם הנכבד והנורא, with אזכרה מקדם (זולת).

19. יוצר לשמחת תורה, fol. 128*b*.

1. אשרי העם שלו. 2. אשריך ישראל מי כמוך (פאר, טעם, אשר כל סתום). 3. אשריך אום קדוש (אופן). 4. אז בקשוב (זולת). 5. אשר בגלל אבות. 6. שישו ונילו. 7. התקבצו. 8. אגיל ואשמח.

20. יוצר לנישואין, fol. 131*b*.

1. יחדיו בשיר. 2. איחד שם. 3. שביבי שלהבות (אופן). 4. אמהות עת (זולת). 5. ברשות שוכן (רשות לחתנים). 6. ומרשות שארית עם קדוש. 7. אתניה שבחיה. 8. יה בשר.

21. יוצר לברית מילה, fol. 134*a*.

אפוני אמיו, with אזורי אימה (אופן), and אות ברית (זולת).

At the corners of the last page (fol. 135*b*) are figures of two lions. The faces are probably meant for portraits of men.

VI. סדר סליחות. Fol. 136*a*.

The first page of this part is in the form of a separate illuminated title-page, containing אל מלך יושב וכו' in the central space, and נכתב פה ווינא עיר המלוכה in a frame-design, supported by two angels, at the bottom.

1. Fol. 136*b sqq.*: for תענית שני:—*a.* סלח לנו אבינו. *b.* תבא לפניך. *c.* ישראל עמך. *d.* אין מי יקרא. *e.* ישראל נושע. *f.* ואתה קדוש. *g.* אדון בינה. These are followed by the general pieces זכור לנו &c. [לתענית חמישי]:—*a.* אך בך מקוה. *b.* אם עונינו. *c.* איה כל. *d.* רועה ישראל. *e.* גדול

עוני. [לתענית שני תניינא]:—a. אליך נשואות. b. אין כמדת. c. אזון תחן. d. אזכרה אלהים. e. אל נא רפא.

2. לעשרה בטבת:—a. אדברה וירוח. b. אבן הראשה. c. אום קרואה. d. אבותי כי בטחו. e. אריד בשיחי.

3. לתענית אסתר:—a. אתה האל עושה פלאות. b. אתה האל עושה פלא. c. אדם בקום. d. במתי מספר. e. פניך האר (ת—פ).

4. לשבעה עשר בתמוז:—a. אתאנו לך יוצר. b. אפפוני מצוקות. c. אדאג. d. שעה נאסר. e. אודה עלי פשעי לצור מעזי (end: ועשה אל תאחר).

At the end (fol. 151*a*):—

תמו ונשלמו סדרי סליחות:
יי׳ יצילנו מיגון ואנחות:

VII. תהילים, arranged for the seven days of the week. Fol. 152*a*.

The Book of Psalms is respectively preceded and followed by the יהי רצון found in Baer's edition of the Prayer Book.

The word למנצח is often in large gilded letters.

At the end of the Psalter, the first three verses of Psalm i. are given; then:—

תמו חמשה ספרי תהילים:
שבח לאל דמכל עין נעלם:

VIII. תפלת ערב ראש חודש (fol. 192*a*), almost entirely agreeing with Baer, p. 319 *sqq*.

This is followed (fol. 196*b sqq.*) by a portion headed פיטום הקטרת, with the following direction in Judaeo-German.

דָאש פיטום הקטורתֿ זאגט מעֶן בשעתֿ הדִבֿר רחמנא לצלן אודֿר זונשטן איין צרה שלא תבֿא ׳ דָיא פֿינף פֿסוקים זאגט מעֶן איטליכס פסוק פֿונף מאל נאךֿ אננדֿר

The five verses referred to in this direction all contain a form of the word קוה, beginning קוה אל יְיָ. The office includes some further verses from the Scriptures, supplications (partly in initials), פטום הקטורת, &c.

At the end:—

תם ונשלם ׳ שבח לאל בורא עולם ׳ ביֿלאֿו

On fol. 198*a* is an index (מפתחות למצא דברי חפץ) of the contents of the MS., arranged according to the sequence of the pages.

The MS. is bound in red morocco, with gilt stamps. On the back: J. K. חלפת.

652.

Harley 5713.—Vellum, about $14\frac{3}{4}$ in. by $11\frac{5}{8}$, consisting of 20 leaves. The number of lines to a page varies with the size of the writing employed. Handsome square character; written by a Polish scribe, Aaron b. Moses by name, for Humphrey Wanley, librarian to the Earl of Oxford, A.M. 5474 (A.D. 1714).

It contains a selection of pieces from the Prayer Book (beginning with אדון עולם), and also embodies the usual Hebrew versions of the book of Tobit (fol. 12*a*) and מגלת אנטיוכוס (fol. 16*a*).

On the illuminated title-page the scribe says:—

כתבתי זאת לכם למשמרת: באותיות יפות ומפוארות: ׳ ׳ ׳ ׳ לכבוד השר החשוב האלוף איש תם וישר שמו הטוב הומפרד וועגלי טפסר וגיזבר הנכבד הנאמן הממונה על גנזי אוצר בית ספרי השר הגדול הקרוב למלכות הלוא הוא המלארט טרעזרי ירום הודם ותפארתם וכו׳

Lower down:—

תחת ממשלת גבירתנו המלכה המיוחסת המוצלחת אַנַאַ ירום הודה ותפארתה למעלה עד עולם אׄס

The scribe, who came from Wilna, but was born at נאוהרדק (Nowogróden in Gouv. Minsk), gives his full name on foll. 19*a*, 20*a*.

There are various curious illuminations in the MS.

653.

Add. 27,556.—Vellum, about $8\frac{7}{8}$ in. by $6\frac{5}{8}$, consisting of 188 leaves. The number of lines to a page of square writing varies considerably, and the lines of Rabbinic writing sometimes accompanying the text also vary in number. The MS. is defective at the beginning and the end; and there is a lacuna after fol. 2, one or two lines having been lost. The catchwords which originally marked the end of quires have been almost entirely cut away in the binding (*e.g.* foll. 94*b*, 150*b*). The broad margin left by the scribe for the Commentary has also in some cases been cut away, as *e.g.* foll. 86, 97—98. German writing of the thirteenth to fourteenth century.

A סדור according to the German rite, with a Commentary (not, however, covering the whole Service) which is partly by Ela'zar b. Yehūdah of Worms (*vide infra*), and also including Aboth with a Commentary agreeing in the main with that contained in Add. 27,201 (מחזור ויטרי, *q.v.*), &c.

I. Services for week-days, and also including some additional portions for שבת. Fol. 1*a*.

First extant words:—

בׄאׄ יי׳ · · · אשר הכין מצעדי גבר

II. Services for the Sabbath. Fol. 47*a*.

III. The special portions for ראש חדש, חנוכה, פורים, ט׳ באב, and יום טוב, followed by ברכת לבנה, ברכת עירובי תבשילין, ברכת עירובי, קדיש לאחר קבורת המת, הטבת חלום, חצרות, ברכת מילה, ברכת המזון של אבלים, and ברכת נישואין. Fol. 73*a*.

The scribe having by mistake written the comments on על הנסים for פורים against the piece for חנוכה says (fol. 75*a*):—

אמנם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי זה שייך לעבר הדף בעניין פורים: וכל השוגה בו לא יחכם:

ברכת מילה (beginning on fol. 87*a*) opens with the direction:—

בעל ברית מקבלו מיד אשתו המביאתו לבית הכנסת ואומ׳ ברוך הבא בשם יי׳

There is no כסא של אליהו. In ברכת המזון:—אלהים צוית לידידך and a number of special הרחמן.

On fol. 90*a* begins ברכת המזון לנישואי׳ (דוי הסר וכו׳). It includes אות שמבראשית and אך טוב אלהים לישראל (heading: זה אין העולם רגילין לאומרו), followed by הרחמן הוא יברך את החתן ואת הכלה ואת השושבינים וכו׳, and יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שלא יבוש החתן הזה וכו׳.

On fol. 94*a* in the margin:—

מפי מׄהׄרׄ מׄזׄלׄ שאין אומ׳ החי הטוב כי אם בבית האבל

In ברכת נישואין (fol. 96*a*):—ישמח חתן עם כלה (אשה גדולה שאלה לר׳ יוסי וכו׳). Then the following Sabbath pieces: 1. דרור יקרא. 2. ברוך אל עליון. 3. אשר לו ים ויבשת. 4. כי אשיר במישרים. 5. על אהבתך אשתה. 6. אשמרה שבת.

IV. The תפלות for ראש השנה and יום הכפורים. Fol. 103*a*.

V. הושענות (fol. 127*a sqq.*) in the following order: 1. למען אמתך. 2. אערוך שועי. 3. אל למושעות. 4. אום אני חומה. 5. אדון המושיע. 6. אבן שתיה. 7. אדם ובהמה. 8. אדמה מארר. 9. תתננו לשם. 10. למען איתן. 11. כהושעתה אלים. 12. אום נצורה (לשבת). 13. כהושעתה אב. 14. אנא אזון † תאיבי. 15. אל נא תעינו. 16. למען תמים. 17. תענה אמונים. 18. אז כעיני. 19. אומן ישעך.

It will be seen that as compared with Add. 26,954 (Cat. no. 649), IX., there is here a slight difference in the order of the pieces, and that כהושעתה אדם is absent.

VI. יוצר לשמחת תורה. Fol. 136*b*.

1. אשריך ישראל מי. 2. אשרי העם שלו ככה (כמוך פאר התפאר, טעם עץ חיים, אשר כל סתום,

† חׄןׄ was subsequently added by way of correction.

חד מאלה). 3. אשריך אום קדוש (אופן). 4. אז בקשוב (זולת). 5. מרשות האל ··· ומרשות מפז (רשות לחתן תורה). 6. מרשות אלהי האלהים ··· בשחק (רשות לחתן בראשית). 7. אשר בגלל אבות. 8. שישו ונילו. 9. התקבצו מלאכים. 10. אגיל ואשמח.

VII. סדר הפסח. Fol. 143*b*.

Foll. 143*b*—145*b* are occupied with דינים.

On fol. 145*a* is a reference (among other authorities) to ספר אבן ומימון (*sic*).

At the end of the הגדה: 1. אז רוב נסים. 2. אומץ גבורותיך. 3. כי לו נאה כי לו יאה. 4. פסח מצרים אסירי.

VIII. פרקי אבות. Fol. 160*b*.

The Commentary is much shorter than that contained in the מחזור ויטרי, though substantially agreeing with it in the parts which it does contain (comp. Taylor, Sayings of the Jewish Fathers, Appendix, p. 24). The scribe appears to have been partly guided by the amount of marginal space at his disposal. The first page of Commentary is written in three parallel columns, with משה קבל תורה at the head of each. The page ends: הוו מתונין בדין לשון, but the next page, instead of continuing this part, begins: איש סוכו שם מקום (in agreement with the beginning of text on the same page).

IX. מעריב for the first night of פסח. Fol. 185*b*.

ליל שמורים אותו אל חצה, with פסח אכלו פחחים as the middle piece, and אזכרה שנות עולמים at the end.

Among the passages in the Commentary which clearly show the authorship of Ela'zar of Worms is the following near the beginning of fol. 56*b*:—

וכל מעשה שבת כפול על כן יסד אבא מרי הרב ר׳ יבֿקֿ בר׳ משה בזמר שבת שירו ומזמורו כפול וכו׳ (יהודה בן קלונימוס = יבק)

A few lines lower down on the same page the author quotes his chief authority in the following terms:—

אבל אני אלעזר הקטן קיבלתי ממורי רבנא יהודה הסיד בן רבנא שמוא׳ הקדוש בן רבנא קלונימוס הזקן

The Commentary on the הגדה differs, however, from those contained in Add. 14,762 and Or. 1404 (Cat. nos. 610, and 606). It here begins as follows (fol. 147*b*):—

הא לחמא׳ למה הבבא הזאת בלשון ארמית כשאר בבות מפני כשהתחיל לומר האגדה בבבא ראשונה מגביהין את הקערה שבה המצות ומתחילין לדבר על עינוי המצות והן מוזגין את הכוס בבבא ראשונה מפני שהוא כוס ישועות ובבא ראשונה אין מזכירין בה מן הנס כי אם מעט מעט וצריכות שיעבוד לכך קבעו לאומרו בלשון ארמית כדי שיבינו הכל וידעו הכל שאין מוזגין הכוס עד שיתחילו מה נשתנה

End of Commentary (fol. 159*a*):—

תביא לעוצית למלכות אדום׳ לעוץ שהיא יושבת בארץ עוץ

The comments on the Psalms contained in the הגדה are taken from Rashi.

The Commentary on the הושענות begins as follows:—

אערוך שועי׳ פֿהֿ היערוך שועך ולא בצר׳ עתה אומ׳ שליח צבור אסדר תפילתי בבית הכנסת שהוא בית מתוקן לשוע ולתפילה בו להקֿבֿהֿ׳ גיליתי בצום פשעי כלומ׳ ביום הכפורים הודיתי והתודיתי פשעי להקֿבֿהֿ

Additional comments in different writing are found here and there in the margin.

There are erasures of the censor in the MS., *e.g.* foll. 30*b*, 38*a*.

654.

Add. 27,208.—Vellum, about $3\frac{3}{8}$ in. by $2\frac{1}{8}$, consisting of 299 leaves. There are 14 lines of square writing to a page, but the number of lines in Rabbinic in the margin varies considerably. The ink has considerably worn off in a number of places, and the

square writing of foll. 1—14 has been roughly retouched. A German hand. Apparently written in the fourteenth century.

[Alm. Coll., 323.]

A Prayer Book according to the German rite, with a largely mystical Commentary based mainly on the writings of Rabbi Yehūdah Ḥāsīd. The Commentary on Aboth (fol. 177*b sqq.*) agrees partly with that contained in Add. 27,201 (מחזור ויטרי), *vide infra.*

I. Services for week-days. Fol. 1*a*.

II. Services for the Sabbath-day. Fol. 83*a*.

III. Special pieces for ראש חדש, the ninth of Ab, חנוכה, and פורים (אשר הניא), followed by הטבת חלום. Fol. 123*b*.

IV. תפלות for שלש רגלים. Fol. 136*a*.

V. סדר פסח. Fol. 147*b*.

At the end: 1. אז רוב נסים. 2. אמץ גבורותיך. 3. אדיר במלוכה.

VI. אבות. Fol. 177*b*.

VII. תפלות for ראש השנה and יום הכפורים. Fol. 227*b*.

VIII. הושענות (fol. 264*a sqq.*), the same as in the preceding number, though not in the same order.

IX. סדר הפרשיות וקריאתן וחובת הימים טובים כהלכתן. Fol. 286*a*.

The text of the prayers show some different readings, as *e.g.* רופא חולי כל בשר (fol. 1*b*).

Beginning of Commentary:—

ברוך אתה ה׳ אלהי ישראל אשר לא עזב חסדו ואמתו · · · · · · לכבדו להללו בכל יום

Yehūdah Ḥāsīd is very frequently referred to. As a striking instance the following may be quoted (fol. 227*a*):—

תפלה של ראש השנה כתובה על הסדר ועליה אין להוסיף ואין לגרוע אפי׳ תיבה אחת כי הועתקה מפירושי כתב ידו של הר״ר יהודה חסיד בן רבינו שמואל החסיד הנביא בן רבינו קלוניכוס הזקן בן רבינו יצחק בן רבינו אלעזר הגדול והמוסיף בה והנורע בה אפי׳ אות אחת תפילתו אינה נשמעת כי במשקל ובמדה בתיבות ואותיות וסודות רבות יוצאות מהן וכל ירא השׁ׳ יזהר מלהוסיף ומלפחות ולא ישמע אל דברי · · · צרפתים ואנשי איי הים† שמוסיפין כמה וכמה תיבות כי אין רוח חכמה נוחה בהם כי לא נמסרו להם שערי תפלה והסודות כי חסידי׳ הראשונים היו גונזין הסודות והטעמ׳ (?) עד שבא רבינו הקדוש ר׳ יהודה חסיד זצ״ל והוא מסרם לאנשי משפחתו החסידי׳ בכתב ובבעל פה ישלם השׁ׳ פעלו ותהיא משכורתו שלימה מעם אלהי ישר׳ וכת׳ רבינו החסיד זצ״ל כל המוסיף בתפילה או המגרע בה אפי׳ אות אחת עליו ועל כיוצא בו נאמ׳ נתנו (for נתנה) עלי בקולה על כן שנאתיה

The צרפתים are similarly referred to in other places; so *e.g.* fol. 51*b*:—

רפאינו׳ שימו על לב אנשי צרפת ואיי הים† ששקר בימינכם ובשמאלכ׳ שאתם בודים מלבכם כמה וכמה תיבות בתפלת׳ אשר לא עלה על לבם של חסידי׳ הראשוני׳

There are also references to רב שר שלום, רשׁי, עמרם גאון, נטרונאי גאון, &c.

The compiler of the Commentary sometimes speaks in his own person, as ואני שמעתי כי נפשי מעפר וכו׳ (fol. 53*a*). An addition of the scribe‡ is found on fol. 85*a*:—

פתילת המדבר פי׳ חכמי׳ שַׁכְּרָא ואיני יודע מה הוא׳ ואני הכותב קיבלתי מרבותי שהוא החוט הלבן שהוא בתוך הגמי שקורין רוּשְׁאן בלשו׳ אִשכנז

The Commentary on the הגדה (fol. 149*b*) begins as follows:—

הא לחמא עניא׳ אינ׳ מן האגדה אלא בבבל היו מדברים לשון ארמית [ו]היו אומרי׳ אותו כדי שיבינו הכל טף ונשים וישאלו מה נשתנה וכו׳

---

† איי הים refers to the British Isles. See J.Q.R. iv. 23; vi. 352, 354.

‡ הכותב may, however, possibly be the compiler of the Commentary.

The Psalms of the הלל in the הגדה (fol. 166*a* *sqq.*) are accompanied by Ḳimḥi's commentary.

The Commentary on the הושענות (fol. 265*a* *sqq.*) agrees largely with that contained in the preceding number. On fol. 272*a* begins a פי׳ אחר on כהושעת אלים.

The Commentary on אבות, which should be compared with Add. 27,201 (מחזור ויטרי), the preceding number, &c., opens as follows :—

משה קבל תורה מסיני · כל התורה כולה שבכת׳ ותורה שבעל פה כאותו שפירשו חכמי׳ בפרק מאימתי קורין את שמע אמר ר׳ לוי בן חמא · · · מאי דכתי׳ עלה אלי ההרה וכו׳

On fol. 286*a* begins a portion of דינים with the heading :—

פה אכתוב מקצת הילכות תפילה בקיצור מספר אורח חיים · וזה נוסחו

The work referred to is, of course, the טור אורח חיים of Jacob b. Asher.

655.

Add. 27,200—27,201.—Vellum, about 15½ in. by 12. Two uniform volumes, the first containing 183, and the second 268 leaves. The pages are generally divided into two columns, with 32 lines to a column. The catchwords at the end of the quires have been cut away in many places; but the first volume (having on last page as catchword the first word of the second volume) apparently consists of 23 quires of mostly 8 leaves each, and the second of 33 quires also mostly containing 8 leaves each. One leaf is missing at the beginning, but it is (at present) impossible to determine the number of leaves that may be wanting at the end. In some cases leaves have been cancelled by the scribe. The writing, which is between the ruled lines, is in the French Rabbinic character. Written about the middle of the thirteenth century (*vide infra*).

[Alm. Coll., 314, 315.]

The Liturgical work which has been edited under the title: מחזור ויטרי לרבינו שמחה אחד מתלמידי רשׁי ז״ל (S. Hurwitz, Berlin, 1889—93). The hymns contained in foll. 239*a*—260*b* of vol. ii. have been subsequently edited by H. Brody under the title: קונטרס הפיוטים הנלוה אל המחזור ויטרי כתב יד לונדון (Berlin, 1894). See also "Einleitung und Register zum Machsor Vitry von S. Hurwitz, mit Beiträgen von A. Berliner" † (Berlin, 1896—1897), where the calendar (imperfect at the end) contained in vol. ii., foll. 261—268, is printed as a last addition under the title השלמה למחזור ויטרי. The above-named three works have been published by the Society מקיצי נרדמים. The פרוש על פרקי אבות contained in the MS. was also edited separately (עם הערות ותקונים מאת אברהם ברלינר) at Frankfurt a. M. in 1897. With the views on אבות expressed in these publications should be compared C. Taylor, Sayings of the Jewish Fathers, Appendix, pp. 12—24.

It should be noticed that Hurwitz's edition was at first erroneously printed under the title: Machsor Vitry nach der Oxforder Handschrift (Neub. Cat. no. 1100); but only the small portion that is missing in the Museum MS. (from the beginning to כהנים ומקדים ומשי ידיה וכיברך, p. 5, l. 5 from the bottom) was taken from the Oxford codex. All the rest had been wrongly assigned to it. For the date of writing the contents of fol. 267*b* *sqq.* in vol. ii. may be considered decisive. The section תְּקֻעָּט (opening the part entitled סדר התקיפות והמולדות), with which folio 267*b* begins, commences as

† Hebrew title: מפתח ומבוא למחזור ויטרי · · · עם לקוטי בתר לקוטי וכו׳.

follows: למניין שנת ה׳ אלפים ושנים לבריאת עולם ושנת ה׳ למחזור רס״ר; *i.e.* "according to the number of the year 5002 A.M., it being the fifth year of the 264th cycle." It would, therefore, seem that the copy was not finished before A.M. 5002 or A.D. 1242.

Censor's entry, vol. i., fol. 183*a* :—

Gio. Domenico Carretto, 1607.

656.

Add. 26,896.—Vellum, about $11\frac{3}{4}$ in. by $8\frac{7}{8}$, consisting of 404 leaves, with usually 22 lines to a page. Most of the quires contain eight leaves each, and there are ornamental signatures at the beginning and end of a quire; so on foll. 15*b* and 16*a* the signature א, on foll. 23*b* and 24*a* the letter ב, &c. Foll. 1—7 are in a different contemporary hand, and were designed to supply missing leaves at the opening of the MS.; but this supplementary portion is itself defective, some few leaves having been lost at the beginning. Some illuminated headings (*e.g.* foll. 33*b*, 130*b*), and a number of rather grotesque animal figures (*e.g.* foll. 125*a*, 302*b*, and 353*b* [דרנון סמאל]), besides some other ornamentations. German writing of the fourteenth to fifteenth century. The margins have been too closely cut.

[Alm. Coll., 5.]

The first part of a מחזור according to the German rite, containing the following Services :—

I. The first part of שחרית for the Sabbath and Festivals. Fol. 1*a*.

The first extant piece is הודו לײ׳, and the section ends on fol. 10*b* with יוצר אור וכו׳. The text on foll. 1—7 was evidently intended to be supplied with a commentary, about half the page having been left blank.

II. Services for שבת וחנוכה, זכור, שקלים, חודש, פרה, פורים, and שבת הגדול. Fol. 11*a*.

These agree with nos. 1—7 in Add. 10,456 (Cat. no. 659), with the following differences:

(1) After אודך כי אנפתי וכ׳ (foll. 11*a* *sqq.*) and the rest of the service for שבת וחנוכה, there comes on fol. 29*a* *sqq.* אודך כי עניתני חייתני, with the heading: זה יוצר אומר אם יש שבת בחנוכה; (2) there is no ויבן אומן for זכור; (3) the זולת for שבת הגדול is אומרת אני מעשי instead of אשכולות שדיים.

III. Services for פסח.

a. מעריב for the first night, fol. 125*a*.

The same Piyyūṭīm as in (Cat. no. 660) Add. 18,967 (III. *a*).

b. שחרית (fol. 129*b*) and מוסף (148*a*) for the first day. As in Add. 10,456 (8).

c. מעריב for the second night, fol. 160*a*. As in Add. 18,967 (III. *d*).

d. שחרית for the second day, fol. 165*b*. The same pieces as in Add. 10,456 (9).

e. יוצר לשבת בחולו של מועד, fol. 188*b*.

The same as in Add. 10,456 (10); שיר השירים on fol. 199*b* *sqq.*

f. מעריב ליל פסח ליל שלישי (*i.e.* the seventh night), fol. 211*a*.

אורי וישעי על הים נגלה, with אודה חסדו in the middle, and מתי אבא at the end.

g. שחרית for the seventh day (with the curious heading on fol. 215*a*: יוצר ליל ראשון של פסח), fol. 215*b*.

1. ווישע שושני. 2. אי פתרוס. 3. אימת נוראותיך. 4. תחבולות עש. 5. איום ונורא. 6. מי לא יראך. 6. אל נא אדני חלד. 7. מה מועיל רשע. 8. אצולים מפרדך†. 9. אומץ גבורותיך.

† On אז ישיר; six אב״ and four תשר״ק.

h. מעריב ליל אחרון של פסח, fol. 245*b*.
אור לשביעי, with שביעי אמר in the middle.

i. יוצר של פסח אחרון, fol. 248*b*.

1. אתה הארתה. 2. אי פתרוס. 3. אותותיך אז. 4. תרגלת עמוסים. 5. שבטי יה הוצאתה. 6. אמרו חסדי. 7. לאלהים אדירים. 8. אילי הצדק ידועים. ייי׳ אזכיר.

IV. Services for שבועות.

a. מעריב, fol. 275*a*; וירד אביר.

b. יוצר של שבועות, fol. 277*b*.
The same as in Add. 10,456 (13).

For מוסף (fol. 311*a*) also the same as in Add. 10,456. Between שחרית and מוסף (fol. 302*b* *sqq.*) : — אקדמות מילין, followed by the undermentioned pieces on some of the Ten Commandments. 1. חנניא מישאל. 2. אמר יצחק. 3. איתגבר בחיליה. Comp. Add. 18,967 (IV. *c*).

c. מעריב ליל שיני [של] שבועות, fol. 323*b*.
The same as in Add. 18,967 (IV. *e*).

d. יוצר של שבועות ליום שיני, fol. 327*b*.
The same as in Add. 10,456, fol. 140*a* *sqq.*

The book of Ruth begins on fol. 351*b*. On fol. 358*a* : אתא ודנמא (introduction to הפטרה, use of Troyes ; see Zunz, Literaturg., p. 464-5.

The pieces for מוסף (אזהרת ראשית and אז שש) begin on fol. 363*b*.

V. Services for the ninth of Ab. Fol. 368*a*.

This part begins with the book of Lamentations, followed by : 1. על אלה על אלה אני (זה הקינה אומ׳ בערב תשעה באב בלילה) בוכיה and 2. אז בחטאינו חרב.

For the תפלה in the morning : אאביך ביום.

On fol. 382*a* begins the following series of קינות : 1. שבת סורו. 2. איכה אצתה. 3. אאדה. 4. איכה תפארתי. 5. איכה אשפתו. 6. הלילו הה ליום. 7. איכה ישבה חבצלת. 8. אתה אמרת הטיב †. 9. לך ייי׳ הצדקה באותות. 10. המה אהלי אשר תאבת. 11. אלהי אזנך לתפלוצת. 12. אחור וקדם. 13. איכה אמר כורת. 14. זכיר אשר עשה. 15. אם תאכלנה. 16. איכה אלי. 17. אזכיר רהב. 18. אוי לי על שברי. 19. אז במלאות. 20. אז בהלוך. 21. אברתי שעו (בנינק אוי לי). 22. ציון הלא תשאלי. 23. אש תוקד. 24. את נוי.

The censor's hand has been pretty busy in the revision of the MS.; so *e.g.* foll. 70*b* (original form of ברכת המינים partly crossed out and altered); 291*b* and 342*a* (pieces of a hostile tendency to the Church's creed crossed through and marked אין אומרי׳) ; fol. 382*b* (where certain words are roughly blotted over).

657.

Add. 26,897.—Vellum, about 13⅝ in. by 10⅜, consisting of 380 leaves, with 18 lines to a page. The quires, marked by catchwords at the end, consist of eight leaves each, with the exception of the last, which has six leaves. Of the first quire only five leaves have been preserved. Foll. 206—222 were incorporated in the MS. at a later period, though the writing may be contemporary with that of the original scribe. The catchword on fol. 205 pointing to the beginning of fol. 223 remains. German writing, probably fifteenth century. The margins have been too closely cut. Some ornamentations of headings, &c.

The second volume (but not primarily part of the Service book described under the preceding number) according to the German rite, containing the following Services.

[Alm Coll., 6.]

† Alphabetical after first word, with two additional strophes at the end.

I. Services for the first day of the New Year's feast.

a. שחרית, fol. 1*a*. First extant words: המאיר לארץ in ברחמיך הרבים. First extant Piyyuṭ: כבודו איהל. The Service then continues as in Or. 42 (I. *a*), with the addition in the margin (in a later hand) of את חיל before יראתי בפצותי (fol. 5*a*).

b. למוסף, fol. 18*b*. The same as in Or. 42 (I. *b*).

II. Services for the second day of the New-Year's feast.

a. שחרית, fol. 46*b*. The same as Or. 42 (II. *a*).

b. למוסף, fol. 74*b*. The same as in Or. 42 (II. *b*), but the pieces ונתנה תוקף &c. are given in full. The Biblical verses embodied in the latter parts of אהללה אלהי and the following two pieces have been partly amplified and partly replaced by others in a later hand in the margin (which, however, is too closely cut here as elsewhere).

This portion is followed (under the heading (זה יוצר אומר לשבת שובה) by אור עולם קראו, with כי אם שם as אופן and אל לבבינו נשוב (alphabetical) as זולת.

III. Services for the Day of Atonement.

a. מעריב, fol. 101*a*.

The beginning (כל נדרי) is distinguished by a pen-and-ink ornamentation. The Piyyūṭīm only differ slightly from Or. 42 (III. *a*), אמנם אשמינו being placed between תומת צורים and אותך אדרוש, and parts with אלהינו ואלהי אבותינו also varying.

On fol. 107*b*, in a later hand:—

אלהינו ואלהי אבותינו אמנם יצר וכו׳

b. שחרית, fol. 121*a*.

The Piyyūṭīm as in Or. 42 (III. *b*), הגוים אפס ותהו being partially erased, and הגוים אימים entirely so.

The סליחות (fol. 170*a sqq.*) are in the following order: †1. אפס מזיח. 2. איך אשא ראש. 3. אנא הואל. 4. אמנם אלהי. 5. תיגרת יד. 6. אשפוך שיחי. 7. אדון דין. 8. אנוש רמה. 9. אך במיתח. 10. אני הוא השואל. 11. אדון בפקדך. 12. אמונים בני מאמינים. 13. שופט כל הארץ. 14. שרי קודש (בשבת אומר זה פזמון). 15. אדברה תחנונים. 16. כי אנו,אל תעזבינו) או״א) מחול לעונותינו) עמך &c. 17. אתה מבין תעלומות. 18. אתה מבין סרעפי. 19. אמרתי לפושעים. 20. יום אשר אשמינו. 21. אהללך בקול רם.

The inserted leaves (206—222, *vide supra*) contain, in continuation of the preceding סליחות, further pieces numbered (in the later enumeration) לד—יח, but including two unnumbered pieces between יט and כא (כ being omitted): 1. איככה אפצה. 2. אין מי יקרא. 3. אני יום אירא. 4. אם עונינו רבו. 5. אין כמדת. 6. אזון תחן. 7. ישראל עמך. 8. אמנם אנחנו. 9. את פני מבין ויודע (of Meir b. Isaac). 10. תבוא לפניך שועת חנון. 11. אנשי אמנה אבדו. 12. אוילי המתעה. 13. אך בך לדל מעוז. 14. אדם איך יזכה. 15. אלהים יי׳ חילי. 16. שוממתי ברב. 17. את יי׳ בהמצאו. 18. אמנת מאז.

c. למוסף, fol. 223*a*.

The same as in Or. 42 (III. *c*) as far as שנת אוצרך in the עבודה; then: 1. כאהל הנמתח. 2. בהיות ארון. 3. אשרי עין. 4. לא אורים. 5. תכפו עלינו. 6. תנות צרות. 7. תאות לב. 8. כתועים. 9. אם תעינו. 10. תעינו מאחריך. 11. תתן אחרית. 12. אל תעש עמנו. 13. תאמר

† A double enumeration of the סליחות occurring in the MS. is to be noted, both being later than the MS. itself. One enumeration (the earlier one) begins at this piece (א &c.). According to another (later one) אפס מזיח is the 4th in order, תומת צורים (fol. 108*a*, in מעריב) being marked א.

למחות. 14. אורך תזריח (the enumeration of סליחות being continued here, commencing with לה). 15. אופל אלמנה. 16. אבל אנחנו. 17. אכפרה פני. 18. אפסו אשים. 19. אורך יי' אלהי. 20. ואמתך. אבואה ואשתחוה. 21. רבת. 22. †אהבת עזו. 23. את הברית. 24. אם עברנו. 25. גדול עוני; then זכור, אֿוא, &c. At the end (fol. 273*a sqq.*): 1. יום אתא. 2. אדיר ונאור בורא דוק.

c. למנחה, fol. 280*b*.

Piyyūṭīm the same as Or. 42 (III. *d*), only אל תזכור לנו instead of אנא אל רחום.

The order of סליחות (enumeration continued, but partly cut away) is as follows: 1. אדון כתקח. 2. תעלה תפלתינו. 3. אל ימעט. 4. אלהים אל דמי לדמי. 5. את הקול. 6. אלהים אין בלתך. לדור. 7. ‡אמונה אומן עצות. 8. משאת כפי. 9. §אנא השם. 10. רועה ישראל. 11. אלה יום אשר. 12. אזכרה ונפשי. הבט ממרומך. 13. הוחק. 14. אדון אביר.

d. לנעילה, fol. 309*b*.

Almost identical with Or. 42 (III. *e*), but the verses after אבן מעמסה begin אנקת מסלדיך.

IV. Services for סכות.

a. שחרית for the first day, fol. 320*a*.

As in 18,968 (IV. *b*), but beginning, in the usual manner, with האל בתעצומות.

b. יוצר ליום שיני, fol. 333*b*.

As in Add. 18,968 (IV. *d*).

c. יוצר לשבת לחולו של מועד דסוכות, fol. 338*b*. את השם הנכבד, but neither אופן nor זולת.

---

† Marked by the punctuator: זה נקדתי בלא תופס. The shorter note, בלא תופש, is found at the beginning of several other pieces.

‡ For אמונת.

§ See Zunz, Literaturg., p. 224. The rhyme אלהַי נדחַי does not occur here.

d. הושענות (fol. 341*a sqq.*) in the following order: 1. אערוך שועי. 2. אל למושעות. 3. אום אני חומה. 4. אבן שתייה. 5. אדמה מארר. 6. למען אמתך. 7. אדון המושיע. 8. אדם ובהמה. 9. למען איתן. 10. תתנינו לשם. 11. אום נצורה (בשבת אומר זה). 12. כהושעתה אלים. 13. אנא אזון. 14. אל נא תעינו. 15. למען תמים. 16. תענה אמונים. 17. אז כעיני. 18. אומן ישעך.

Note: אום אני חומה and אבן שתייה are rubrically indicated before אדם ובהמה, thus referring to another order of the הושענות.

e. מעריב של סוכות לליל שיני (in rather later writing), fol. 351*b*.

חג האסיף, with סכה אזכירה in the middle, and אדברה ואעידה בירחי קדם at the end.

f. לליל שמיני, fol. 354*a*.

As in Harley 5701 (IV. *d*).

g. שחרית for שמיני עצרת, fol. 358*a*.

אף ברי—: למוסף—.אמונים, but no אום כאישון &c., as in Harley 5701 (IV. *e*). On the margin of fol. 370*a* (in a different hand): זכור אב נמשך.

h. For שמחת תורה, fol. 370*b*.

1. אשרי העם שלו ככה. 2. אשריך ישראל מי כמוך (פאר, טעם, בדבר יי'). 3. אשריך אום קדוש (אופן). 4. (זולת) אז בקשוב. 5. אתה הראת. 6. מרשות האל &c. as in Harley 5701 (IV. *f*).

There are a good many marginal notes containing a number of passages and phrases missing in the text, some variant readings, &c.

The censor's hand is frequently met with in the MS. Erasures (whole and in part) have already been mentioned. In some cases (as *e.g.* foll. 165*b*, 166*a*, 262*a*), pieces or parts of pieces are smeared over, though left quite legible). Several pieces which were considered hostile to the Church were

crossed through and marked אין אומר׳ (*e.g.* ישראל עכך, fol. 212*a* ; אלהים אל דמי, fol. 292*a*). In other instances parts of pieces were cancelled (*e.g.* fol. 15*a*).

On the last page are the following notes relating to changes of owners :—

1. (the first line being almost entirely cut away):—

אני · · · · · שמכרתי זה המחזור למר׳ חנה בת
הר׳ יחיאל ז״ל וקבלתי דמיו וכל מי שיערער על
מכירה זאת יהיו דבריו בטלי׳ ואין בהם ממש כי
נתפרעתי ממנה מכל וכל עד שוה פרוטה ולמען יהיה
עדות וזכות וראיה כתבתי וחתמתי שמי פה היום יום
ה׳ כג׳ לאדר השני רסו לפק† והכל שריר וקים
אליעזר בר דוד זל

2. כג אדר הראשון רפ‡

מודה אני חמ איך שנתתי המחזור הלז לבני יקותיאל · · ·
במתנה גמורה ולראייתן חתמתי
שמי · · · פה · · ·

נאום חנה בת ר׳ יחיאל זל מודה ומקיים כל הנל

The lady's signature is clear and betokens character.

658.

Or. 2772.—Vellum, about 7¾ in. by 6, consisting of 310 leaves, with 16 lines to a full page. Most quires contain eight leaves each, but some few have six or ten leaves. The quires are marked by catchwords at the end, and also by signatures in a western style of enumeration. The first number in the original foliation (at the bottom of the pages) is 128, showing that the first 127 leaves have been lost. Leaves are also missing after foll. 304 and 307, and at the end. No. 246 has been omitted from this foliation, and no. 358 appears twice. German square writing. The calendar on fol. 297*b* begins with the year [50]86 (A.D. 1326), but on fol. 297*a* (declared to be erroneous, *vide infra*) the first year is [50]74 (A.D. 1314). The edges have been too closely cut.

A large portion of a מחזור of the German rite containing the following Services :—

I. The תפלות for שחרית and מוסף of ראש השנה. Fol. 1*a*.

In smaller letters over שומע—: יי׳ שפתי וכו׳ מוסף—.תפלה עדיך כל בשר יבואו begins on fol. 7*a*.

II. The תפלות for יום כפור. Fol. 17*a*.

No כל נדרי is mentioned.

III. הושענות. Fol. 27*b*.

The order is as follows : 1. למען אמתך. 2. אבן שתיה. 3. אערוך שועי. 4. אום אני חומה. 5. אדם ובהמה. 6. אדמה מארר. 7. אל למושעות. 8. אדון המושיע. 9. אום נצורה (for שבת). 10. כהושעת אב המון השליך. 11. למען איתן. 12. תתננו לשם. 13. כהושעת אלים. 14. אנה אזון. 15. אל נא תעינו. 16. למען תמים בדורותיו. 17. תענה אמונים. 18. אז כעיני עבדים. 19. אמן לציון[a] ישעך.

Marginal notes in cursive writing of probably the fourteenth century state that no. 2 is said on the second day of חול המועד, no. 3 on the first day of סוכות, no. 4 on the first day of חול המועד, no. 5 ביום שלישי של המועד, no. 7 on the second day of סוכות, no. 8 ביום הרביעי של המועד.

IV. The Service for שחרית of שמחת תורה. Fol. 47*a*.

† The year being written over the line. It answers to A.D. 1506.

‡ A.D. 1520.

[a] לציון is apparently crossed out.

Poetical pieces: 1. אשרי העם שלו ככה.
2. אשריך ישראל מי כמוך. 3. אשריך אום קדוש
(marked אופן). 4. אז בקשובי[a] עניו. 5. כרשות
(רשות לחתן תורה) האל הגדול · · · · ומרשות מפז.
6. (רשות לחתן בראשית) מרשות אלהי האלהים.
7. אשר בגלל אבות. 8. אהלל אלהי. 9. התקבצו
מלאכים &c. (ending, as in the usual order,
כי עמך מקור חיים).

V. The הגדה for ליל פסח. Fol. 65*a*.

At the end: 1. אז רוב נסים. 2. אומץ
גבורתיך. 3. כי לו נאה כי לו יאה.

The heading for הודו ליי׳ כי טוב on fol. 85*a*
is: ואומר הלל המצרי.

VI. פרקי אבות. Fol. 92*b*.

VII. A series of poetical pieces (numbered
א—צו). Fol. 122*b*.

1. זה אומ׳ לשבת בראשית · למי) מי אדר והוד
ידמה). 2. (יוצר לשבת בראשית) אל נשא ארנן.
3. אחשבה לדעת (אופן) לבעל התפארת. 4.
(זולת). 5. שבת for יוצר) אלהינו אלהים אמת
(וראש הדש). 6. (אופן) לך אלים אלפי אלפים.
7. (אופן אחר לשבת וראש חדש) משרתיו עומדים.
8. יוצר) אפוני אמיו. 9. (זולת) אמונתך אמתי
(לברית מילה). 10. (אופן אזורי) אזורי אימה.
11. אתה. 12. (זולת) אות ברית שלוש[b]
אלהים וזולתך (no heading). 13. אלהים באזנינו
שמענו (זולת בין פסח לשבועות). 14. אלהים אל
דמי לך† (זולת אחר). 15. אדונים זולתך (זולת אחר).
16. אזכרך דודי (זולת אחר).‡ 17. אחרי נמכר
(זולת אחר · לפ׳ בהר). 18. אלי אלי למה עזבתני
בלחץ (no heading). 19. אריות הדיחו (זולת
אחר). 20. אל אל חי ארנן (זולת אחר)[a].
21. אלה אזכרה בפני רב (זולת לשבת לפני ט׳ באב).
22. אותך כל היום קוינו (ואומ׳ אהבה זו יסד רבנו
אפרים בר׳ יצחק זלה״ה לשבת לפני ט׳ באב).
23. ארוממך אל חי (יוצר for שבת נחמו). 24. שאו
מנחה (אופן). 25. אמת משל היה (זולת). 26. אור
עולם קראו (יוצר לשבת של תשובה מר׳ אבן זצ״ל).
27. כי אם שם אדיר (אופן לתשובה). 28. אל
אלהינו נשוב (זולת לשובה). 29. את השם הנכבד
נאה (יוצר לחולו של מועד של סכות). 30. המלך שיר
נדבות (אתחיל לכתוב פיוטים לחתנים בשם שוכן
מעונים). 31. (יוצר) איחד שם שוכן תרשישים.
32. (אופן) שביבי שלהבות. 33. שלח אמתך
(זה הפיוט אומ׳ ליוצר המאורות). 34. יודעי יגוני
(זה הפיוט אומ׳ בעמו ישר׳ מר׳ יהודה קשטלין).
35. רבה אמונתך (גם זה אומ׳ לאהבה). 36. אמהות
(זולת לנשואין) עת נכבשה. 37. שוכן עד (כרשות
ומרשות שותי מימיה, ומרשות שלומת אומן) וקדוש
(ומרשות שארית עם קדוש). 38. דחי שבהיה אתני
עלמא. 39. יה בשר שר צבאך. 40. כמלכת
(זה אומ׳ קודם יהללו) הכהנים. 41. יה אנה אמצאך
(לכבודו מלא עולם אומ׳ זה). 42. אלהיכם שכנו
(זה הפיוט אומ׳ בקדשה לנישואין) שם. 43. האל
(זה הפיוט אומ׳ לפני קדיש) העירה. 44. שבעה
(גם זה פיוט אומ׳ לקדיש) שחקים. 45. יפרח לנחי
(זה הפיוט קודם לברכו). 46. אלהיכם ברוך סודו.
47. אלהיכם ראשית דרכו (זה אלהיכם יסד מורי
החבר ר׳ ראובן לנישואין). 48. אלהיכם ישכיל עבדו
(לשבת בראשית). 49. אלהיכם יזריח (לשבת
וראש חדש). 50. אלהיכם זרוייו יאסוף (לברית
מילה). 51. אלהיכם יוסיף ידו (לשבת נחמו).
52. אלהיכם יבא משיחו. 53. אלהיכם אני זוכר
(לברית מילה). 54. יום שבת זכור השמיע.
55. בשבתות ובחדשים (לשבת וראש חדש אומ׳ זה ·
ומבליעים בתוך יום שבת זכור). 56. טפח שמים
בנר. 57. (קודם מגן אבות · לוה עלי ואני אפרע[b]).

---

[a] In the margin: י״א בהקשיב.

[b] At the end of this piece: סליק ל׳ יוצרות לשבת
בראשית״ וראש חדש״ לברית מילה״ חזק״

† Zunz, Literaturg., p. 122.

‡ The following cursive note is found at the bottom of
the page: זולתות שאומרים בשבתות שבין פסח
לשבועות ומתחילין בשבת אחר ר״ח אייר אֶזְכָּרְךָ דוֹדִי
זולת לשבת שנייה אַתָּה אֱלֹהִים וְזוּלָתְךָ אֵין עוד זולת
לשבת (MS. לבשת) שלישית אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ

[a] Cursive note: זולת לשבת אחר י״ז בתמוז אֶל אֵל חַי
אֲרַנֵּן״ זולת׳ לשבת שנייה אחר י״ז בתמוז אֲרָיוֹת הִדִּיחוּ
פִּזּוּרָה

[b] See number 72.

מצוה (לחנוכה). 58. ישקול כסף (לפרשת שקלים).
59. נתאמו וזכור זכור (לפרשת זכור). 60. אחד
לפרשת) כימי צאת עמי .61 .(לפרשת פרה) קדוש †
בשבת גדול לא יחדול .62 .(פרה אדמה
63. שמרו המצות חג. 64. דת אש שומר כל.
65. נחמו וצאני עמי. 66. חגינו ליום בכסה.
67. יחרד שובב. 68. סכות בצל. 69. שמיני יום
תתן .71 .(לנשואין) כלה כגנה תצמיח .70 .עצרת
לוה עלי ואני .72 .(לברית מילה) דמים למולות
חרזים אלו יאמר קודם מגן אבות עם מעין ?) אפרע
כשהלו שני) אודך כי עניתני חייתני .73 .(היום
שבתות בתוך חנכה אומ׳ זה היוצר בשבת שנייה מר׳
יוצר) אור זרוע זרוח .74 .(מנחם המכיר זצ״ל(?
אורות מאופל .75 .(להפסקה ראשנה אמרים זה
יוצר להפסקה שנייה זה יסד מורי רבינו מ״ורי) הזריח
אחד .77 .אחר שלישים .76 .(מאיר כשבא וב״א
תחת התפוח עוררת .78 .(אופן) קדוש המדבר
ומרשות ירושת) מרשות אלהי קדם .79 .(זולת)
דבוק .80 .(רשות לחתנים.—ומרשות רוב עם ,יעקב
ליל .81 — .(גם פיוט זה לאחר הקריאה) חתן בדתיך
מעריב ליל ראשון של פסח) שמורים אותו אל הצה.[a]
82. אורי וישעי .83 .(לליל שני) ליל שמורים אור
וירד .85 .אור לשביעי .84 .(לשביעי של פסח)
אלהים .86 .(מעריב של שבועות ליל ראשון) אביר
מעריב לליל שיני מר׳ אברהם בר׳ יהודה) ביתה
אנכי ראש) אל אלהים יי׳ דבר .87 .(הכהן זצ״ל
אשריך ישר׳ ,ברובי תודות ,עצות מרחוק ,לדברות
כבוד ,וארץ פרושה ,[ביכור] מי כמוך עם סגולתו
עיטרו ביכוריהם ,שור הולך ,עירו של מעמד ,הלבנון,
ומה יפו פעמיך ,יודע מקדים ,בהגיעם להר הבית,
מעריב—.אפסו דוברי ,אריאל בהיות ,בהיות כל אלה
אלהים נורא) אשרי העם יודעי תרועה .88 .(ליל שיני
עלילה). 89. מלך אמיץ כח (with מלך יקשיב, &c.—
מעריב ליל שיני של ראש השנה מר׳ יוסף בר׳ שמואל).
90. כסא אורי (כסא אדונינו ,כסא זה אלי, &c.—
אמוני נבונים .91 .(מעריב של חג הכסא מר׳ אפרים
מעריב לליל—.&c ,מלך טעמי ,מלך אדיר במרומים)
מעריב ליל) אחזי בידם .92 .(ראשון ליום הכסא
אתן) איומתך סודרת .93 .(ראשון של סכות
רוממות.—for the second night). 94. שמיני
אותותיו (באחד אחד שמיני ,שמיני טבעו, &c.,
מעריב לליל שמיני—.[בקור] &c. אודות באר המים
שמיני אמץ) את יום השמיני .95 .(של עצרת
חג האסיף .96 .(שמחת תורה—for &c. ,שמיני יצוה
אדברה ואעידה ,&c. ,סכה אל נשגב ,סכה אזכירה)
[ביכור]).

At the end (fol. 295a) :—

נשלמו המעריבים והתפלות
שבח לנורא עלילות

Foll. 295b—296b contain an index of the 96 pieces just mentioned.

VIII. Fragments of a Calendar. Fol. 297a.

The Calendar begins with the year עד falling in מחזור רסח, but over the top line is written :—זאת הלוח טעות ואינה כדין תהפוך הדף ותמצאהו כדין.

On the page referred to the year פו is the first treated.

Fol. 298a begins :—

הכ פשוטה · תשרי יום ה׳ ובשבת שלפניו נצבים
עם וילך

The heading at the top of fol. 304a is :—

אתחיל התקופות בטב גדא

This part is fragmentary, the catchwords on fol. 304b being : תקופת טבת.

Foll. 305a *sqq.* are occupied with a fragmentary set of lections for Sabbath and festivals (fol. 307a), the first words on fol. 305a being : וכי יגור אתכם גר (in בהעלתך).

On fol. 309a :—

סליקו הפרשיות של ימים טובים מכל השנה · ומכאן
ואילך אכתוב מנהגים של כל השנה·

---

† Very short ; in allusion to Job xiv. 4.

[a] Where no further specification of this and the following מעריבים is given, the continuations of the Services are the same as in Add. 27,086 (Cat. no. 650).

Beginning:—

מנהגים של כל השנה׳ והנה אתחיל בדברים שאנו עומדים בו׳ בפורים נהגו הקהל לענות בקול רם איש יהודי וכו׳

The last extant words are: נ׳ ימים קודם שבועות (the catchword being והיה).

The following authorities are cited in these מנהגים: ר׳ מאיר שליח צבור (of וורמוייזא), רבי׳ אבן, רב צמח גאון, רבינו יהודה בר׳ יצחק, סדר רב עמרם, the scribe's (or compiler's) teacher (מורי מצרפת), and רבינו יהודה הלוי.

Usages referred to are those of מננצא and ורמיזא (also written וורמוייזא and נרמוייזא).

659.

Add. 10,456.—Vellum, about $11\frac{1}{2}$ in. by $8\frac{7}{8}$, consisting of 172 leaves, with generally an undivided page, the number of lines being 21 to 23. The quires, mostly containing 8 leaves each, are marked by catchwords at the end; but these have in some cases been almost entirely cut away in the binding. Written in a German hand at Jerusalem, and dated A.M. 5109 (A.D. 1349).

A מחזור of the German rite, containing יוצרות &c. for special Sabbath, followed by the poetical pieces for פסח and שבועות.

1. יוצר לשבת וחנוכה, fol. 1*b*: אודך כי אנפת ותשוב, with שני זיתים as מאורה (acr. שלמה) and אין צור חלף as זולת.

2. לפרשת שקלים, fol. 6*a*: *a*. אל מתנשא, with † אתה אהבת as זולת. *b*. ‡ אז מאז זמותה אומן, אל נא מי יוכל לשער, קצובה, מעתיק פלוסים (אשכל *c*. (אז ראיתה בשמעו, אלה אזכרה, and איווי, for מוסף (קדושה שבעתא, beginning on fol. 13*a*).

3. יוצר של שבת פרשת זכור, fol. 14*a*: *a*. זכור אזכיר *b*. .אתה מלא רחמים, with את אשר עשה אצילי‡ ,תמימים בעודם‡ with ,(קדושתא) סלה‡ אלהים אל, זכור איש, אין קיצץ, אל נא בלשון מרעי, דמי לך כקול.

On fol. 21*a* begins (*c*) סדר מקולנייא) ויבן אומן זה שבעתא).

4. קרובץ של פורים, fol. 22*b*: ויאהב אומן, with אספרה אל, אותו מבהלת, תמימים כרשו, אזרח בט, כתר מלוכה, אמל ורבך, חוק.

At the end is the direction:—

וקורין הפרשה ויבא עמלק״ ומפטיר במגילה ׳ אין אומ׳ אשר הניא ״ סדר קדושה† קדיש שלם

5. פרשת פרה, fol. 28*b*: *a*. אום אשר בך, with אשרי כל חוסי as זולת. *b*. ‡ אצולת אומן (קדושתא), with אמרתי אחכמה, אצורה ומופרשה, אין לשוחח, אצילי עם, אמרה סנונה.

c. אלהים אמת (שבעתא) begins on fol. 35*a*.

6. יוצר לפרשת החודש, fol. 36*b*: *a*. אות זה החדש, with אל עושה נפלאות as זולת. *b*. (in Zunz ‡ דודי) אתיית עת דודים, with אל נא הוא נקרא ראש, אדון מקדם, אבי כל חוזה, רבות עשית.

c. ראשון אכצתה (שבעתא) begins on fol. 42*a*.

7. יוצר לשבת הגדול, fol. 43*b*: *a*. אתי מלבנון§ with אשכולות שדיים as זולת. *b*. ‡ אוני פטרי, with אדיר דר *c*. .אז רוב נסים, אז תשע, לישע עמך, מתוחים, with ובכן אין לפניך.

In the margin, against אשכולות שדיים (foll. 44*b*, 45*a*) is given, apparently in a hand of the fourteenth century, אומרת אני מעשי, with the heading: זה הזולת אומרי׳ כאן בווערטהיים; over this: זה אומרי׳ גם כן בוורמ׳.

---

† לך אלים אלפי אלפים (alphabet א—י), with the heading: אופן לראש חודש is here (fol. 7*a*) written by a later hand in the margin.

‡ The pieces marked thus are accompanied by Scriptural verses (ככתוב וכו׳). The respective pieces noted in Zunz, Literaturg., should be compared.

‡ Scriptural verses.

† סדר קדושה is apparently the heading of no. 5.

§ Against this piece is written in the margin: אין אומרי׳ בוורמייש. A similar entry is found against the next piece.

8. ליום ראשון · · · לפסח, fol. 50*b*: אור ישע, with דודי נועמו, שלחיך פרדס, צאינה וראינה משכיל על הרי בשמים, (זולת) אהבוך נפש, (אופן) ראשו כתם ברח דודי עד שתחפץ.

למוסף, fol. 57*b*: *a.* בדעתו אביעה. *b.* תהומות הדום. *c.* ‡ארשה ארוש. *d.* ‡אאגרה בני איש. *e.* ‡טל תן לרצות, אלים ביום‡, תחת אילת.

9. יוצר ליום שיני, fol. 65*a*: אפיק רנן, with אודך כי, (אופן) גן נעול איוה, צאינה וראינה מלך ברח דודי אל עניתני מועד (also marked אופן), אז ערב רב אשר עלה, אסירים אשר בכושר‡, כיכון בעשר מכות, אומץ גבורותיך, כל חיתו.

10. זה יוצר לשבת חול מועד בפסח, fol. 73*b*: דודי שליט, צאינה וראינה שור, אהבוך אהוביך, with (אופן), מים רבים שמתה, (זולת) אלה וכאלה ברח דודי אל שאנן†.

11. יוצר ליום שביעי של פסח, fol. 78*b*: ויושע תרגלתה, אותותיך אז ראינו‡, (זולת) אי פתרום, שושני כעל גמולות · · · אמרו, שבטי יה הוצאתה‡, עמוסים‡ חסדי יי׳ אזכיר, אילי הצדק ידועים, לאלהים אדירים†.

12. זה יש סדר§) יו ר של יום אחרון לפסח מקולונייא), fol. 92*b*: ויושע אור ישראל. Direction at the end: ואומרי׳ זולת כמ׳ דאתמול אי פתרוס בעוברך. [סדר ממגנצא יוצר ליום אחרון לפסח], fol. 95*a*: זולת דאתמול) אתה הארתה יומם ולילה, *i.e.* אי פתרוס), ‡איום ‡, תחבולות עש ‡, אימת נוראותיך ‡, מה מועיל רשע, אל נא אדני חלד, ונורא מי לא ייראך, אומץ גבורותיך, אצולים מפרך.

13. לשבועות, fol. 108*b*: יוצר ליום ראשון:— *a.* אדון אמנני, with ועתה בנים שירו, ואהיה שכונה אורח חיים מוסר‡, (זולת) אנכי שמעתי, (אופן). *b.* אם לא אמריך, שלמים בחנותם‡, תמכו כבוד נוחלי‡ תחתיות, אלוף מסובל‖. *c.* שעשוע יום, שבוית מרום

‡ Scriptural verses.

† The acrostic שמעון בר יצחק occurs several times in these pieces.

§ But in a later hand in the margin: זה סדר ווירמיישא.

‖ The pieces on the Ten Commandments begin here, and end with שכן ריעך. Similarly *c* in the Services for the second day.

תשלום, אמיתי שכו, תעתועים המה, ארץ עשיתי, ארץ אשת כסילות, תוכחות אהוב, אומן ומינקת, כל מעש וכל העם רואים, שכן ריעך, אמרי כזב, תתעב מתי†.

למוסף, fol. 128*b*: *a.* אתה הנחלתה. *b.* תודה ומנחה. *c.* אבחנת מומים. *d.* תוצאות משרת. *e.* את שם המיוחד. *f.* תורה לשמור. *g.* אוהל מועד. *h.* תשמח לוי. *i.* אז שש מאות.

14. יוצר ליום שיני של שבועות, fol. 137*a*: רכב תפארתו, בפרש שדי, with אמרות טהורות, (זולת) אנכי תיכנתי.

On fol. 140*a*: סליק סדר מקולוניא · אתחיל סדר ממענצא · יוצר של יום שיני ליום משבועות: *a.* איילת אהבים מתנת, with ארחות אראלים as אופן, and אנכי בשם אל, ארץ מטה‡ *b.* זולת as אנכי גדול יי׳ קנני · · · אלפים, אז בכתב אשורית, שדי פצתי. *c.* תעית צורחים, אשר כל פועלי, תתו קול, אתו מצות, תור וסור, אזון להוריך, תכלית כל פועל, את שם אדיר תחמודות, אטום שפתיך, תרחק מחבורת, אל תתערב בתים, אלה העדות (סלוק). For מוסף: *a.* אזהרת ראשית. *b.* אז שש מאות.

On fol. 158*b* begins: רשות) אקדמות מלין לעשרת הדברות. On fol. 161*a*: אתא ודוגמא (רשות כרבי שמואל בר׳ ראובן מכתבי).

On fol. 162*b sqq.*: *a.* רשות) אִילו (*sic*) כומי נימי לוידהי לשביעי של פסח). *b.* ואסחר) והוה כד שלח ואסיק).

Added are the book of Ruth (fol. 163*b*), and the Song of Songs (fol. 168*a*). At the end of Ruth is the direction: קדיש.

There are a number of marginal notes in different hands scattered throughout the MS., partly supplying omissions from the text, partly referring to different German uses (some of which have been already mentioned in foot-notes), and partly referring to variant readings, the נינון (*e.g.* foll. 57*a*, 83*b*), and directions as to the recitation by קהל or חזן.

† A frequent acrostic in these pieces is שמעון בר יצחק.

‡ Scriptural verses.

Fol. 1*a* is a kind of title-page on which the scribe wrote as follows :—

אני אכתב זאת בכמה קולמוסים בלא מעשה נסים בעיר ירושלים הבירה נעשה על ידי הקטן נחמיה ב״ר יעקב סופר סתם בשנת ק״ט לפרט לאלף הששי לבריאת עולם וכתיבת יד מיוצרות ושארי שבתות שאומרים יוצרות וזולתת (*sic*) וכו׳ גם מחזור פסח ושבועות ומארבע פרשיות

On the last page :—

נחמיה בר׳ יעקב הסופר׳	סיימתי זה ספר†
כתבתי זה ספר׳ לר׳ יואל	ט׳ בשבט קׄטׄ לפרט
בר׳ שמעון הלוי	לאלף הששי
	לבריא׳ עול׳

חוק ונתחזק הַסוֹפָר (*sic*) לא יוזק

עד שיעלה בסולם הַחֲמוֹר (*sic*)

On the same page is the following owner's note :—

קניתי מהוני הקטן יהודא ליב בן ישעי׳ פרענר

Underneath in cursive writing :—

...... תעׄטׄ לפ״ק

The MS. is bound in velvet and silk and deposited in a wooden case.

660.

Add. 18,967.—Vellum, about 11¾ in. by 9⅝, consisting of 135 leaves, with 26 lines to a page. Most of the quires consist of 8 leaves each, but parts of the catchwords have been cut away in the trimming. Leaves are missing after foll. 55, 70, 80, 88, 127. German writing of apparently the fourteenth century.

A מחזור containing the Services for the special Sabbaths, פסח, and שבועות, according to the German rite. Some illuminations. There are a number of directions in later cursive writing.

I. The four special Sabbaths and פורים.

a. For שקלים (with an illuminated heading on fol. 2*a*), fol. 1*b*. *b.* לפרשה זכור, fol. 8*b*. *c.* לפורים, fol. 16*a*. *d.* פרשה פרה, fol. 22*a*. *e.* פרשת החדש, fol. 26*b*.

These Services are the same as in the preceding number (including the terms קרושתא and שבעתא used there); only no ויבן (the Cologne שבעתא for זכור), and no אלהים אמת (שבעתא for פרה).

II. יוצר לשבת הגדול, fol. 32*b*.

a. אתי מלבנון, with אומרת אני מעשיי as זולת. *b.* אוני פיטרי‡, with ישמע לאדום, אל נא לישע עמך, ובכן אין לפניך לילה, אז רוב נסים, אז תשע. For מוסף :—*c.* אדיר דר. The original heading over the last-named piece was סדר של פסח, but מוסף לשבת הגדול was added by a later cursive hand.

III. Services for פסח.

a. מעריב for the first night, fol. 38*a*.

ליל שמורים · פסח, with ליל שמורים אותו אל חצה אכלו as the middle piece, and אזכרה שנת at the end.

b. שחרית for the first day, fol. 39*b*.

The same pieces as in Add. 10,456 (8); with the exception of אהבוך נפש and על הרי בשמים, which are absent.

c. For מוסף, fol. 44*b*.

Same pieces as in Add. 10,456.

d. מעריב for the second day, fol. 53*a*.

ליל שימורים · אדיר, with ליל שימורים אור ישראל ונאה in the middle, and אור יום הנף at the end.

† Underneath these entries is another faded note also beginning סיימתי.

‡ Scriptural verses.

e. שחרית for the second day, fol. 56*a*.

The first extant line of the first Piyyuṭ is כפות משיחכם (in אפיק רנן), and the Service then continues as in Add. 10,456 (9).

f. יוצר לשבת בחולו של מועד, fol. 63*b*.

The same as in Add. 10,456 (10).

On fol. 68*a* begins שיר השירים. The last extant words are שמאלו תחת (in VIII. 3).

g. End of מעריב for the seventh night (fol. 71*a*), the first extant words being שם לא יעברנו (in מתי אבוא).

h. שחרית for the seventh day, fol. 71*a*.

a. ויושע שושני, with אי פתרוס (זולת). *b.* איום, תחבולות עש (קרובה) [אימת] נוראותיך, with אצולים מפרך, מה מועיל רשע, אל נא אדני חלד, ונורא אומץ גבורותיך.

Compare the סדר ממנגנצא for the last day in Add. 10,456 (12).

i. מעריב לליל אחרון של פסח, fol. 80*b*. Heading only preserved.

k. שחרית for the last day, fol. 81*a*.

The first extant line is נונשיכו נערת in (1) אתה הארתה; then (2) אותותיך אז ראינו (זולת" אי פתרוס being written as a direction before). 3. תירגלת עמוסים. 4. שבטי יה. 5. אמרו לאלהים אדירים. 6. אילי הצדק. 7. חסדי יי׳.—Compare the Service for the seventh day in Add. 10,456.

IV. Services for שבועות.

a. מעריב של שבועות, fol. 88*b*.

וירד אביר, the last extant words being כנזורות רעות (in טוביה למרום).

b. שחרית for the first day, fol. 89*a*.

First extant words: שעשועים נחליאל (in ואהיה שכונה), and proceeding like Add. 10,456 (13).

c. למוסף, fol. 99*b*. Also the same as in Add. 10,456.

On fol. 105*a sqq.*: אקדמות מלין (then the pieces on the Ten Commandments: 1. יציב פתגם, אנא אתקנית, דברא קדמאה. 2. ארעא רקדא, דברא תניינאה, חנניה מישאל. 4. דברא תליתאה, ארקא ורקיעא. 5. דברא רביעאה, אמנן מומי. 6. דברא חמישאה, אמר יצחק. 7. דברא שתיתאה, יוסף תקיף, דברא שביעאה. 8. אתגבר בחיליה. 9. דברא תמינאה. No other pieces of the Series follow.

On fol. 113*b*, under the heading רשות אחר: דברא תליתאה כד אפילו כל נימי, followed by הוה נפיק וכו׳, at the end of which the scribe wrote: לא מצאתי יותר.

d. מעריב לליל שיני של שבועות של רבינו שמעון, fol. 113*b*.

אשריך, אנכי ראש, with אל אלהים יי׳ דיבר ישראל מי כמוך עם נחלתו (תוספת).

e. With the curious title: מעריב, לליל שלישית של שבועות, fol. 117*b*.

אשא דעי, אימן בריתו, with אלהים ביתה.

f. יום שיני של שבועות, fol. 119*a*.

The same Piyyuṭim as in Add. 10,456 (14); only some pieces are missing in the series on the Ten Commandments (fol. 127*b* concludes אתו מצות in בספר נחקקים, and fol. 128*a* begins גחלי אש in את שם אדיר).

The book of Ruth begins on fol. 132*a*, and the pieces for מוסף (אז שש, אזהרת ראשית מאות) conclude the volume.

On the top of fol. 2*a* (in cursive):—

שייך להק׳ · · · אנשיל האמיל (?) סג״ל מפרנקפורט

The same owner made an entry of his name on fol. 135*b*, adding דמינון after Frankfort.

On the upper portion of fol. 40*a* is a circular figure surmounted by a roughly drawn floral design, with an inscription giving the name שמעון בן אליעזר as that of another owner, the date being: בשנת שע״ז בחודש ניסן.

661.

Harley 5714.—Vellum, about 14⅜ in. by 10½, consisting of 195 leaves, with 20 lines to a page. Most of the quires consist of 8 leaves each, and the catchwords have been generally preserved. The MS. is defective at the end, and fol. 1 is a paper fly-leaf. German writing of apparently the fourteenth century.

A מחזור containing the Services for the special Sabbaths, פסח, and שבועות, according to the German rite.

I. Services for שבת חנוכה (fol. 2*b*), שקלים (fol. 7*b*), זכור (fol. 16*a*), פורים (fol. 25*b*), פרה (fol. 32*b*), חדש (fol. 41*a*), שבת הגדול (fol. 48*b*). The same pieces throughout as in the corresponding Services in Add. 10,456, only אצילי עם *after* פרשת פרה אדומה in אימרה סנונה instead of *before*. ויבן אומן in פרשת זכור is not marked as סדר מקולנייא.

II. Services for פסח.

a. מעריב ליל ראשון של פסח, fol. 56*a*.
The same as in Add. 18,967, III. *a*.

b. שחרית and מוסף for the first day, fol. 57*b*.
The same pieces as in Add. 10,456 (8).
The heading on fol. 57*b* is: יוצר רבינו שלמה בר׳ יצחק (instead of (יהודה וכו׳

c. מעריב לליל שיני של פסח, fol. 76*a*.
The same as in Add. 18,967, III. *d*.

d. יוצר ליום שני, fol. 79*a*.
The same pieces as in Add. 10,456 (9).

e. יוצר לשבת דחולו של מועד מרבי שמעון, fol. 89*a*.
As in Add. 10,456 (10).

f. יוצר ליום שביעי של פסח, fol. 95*b*.
The same as in Add. 10,456 (11).

g. מעריב לליל שביעי של פסח, fol. 115*a*.
אורי וישעי, with אודה חסדו in the middle, and מתי אבוא at the end, followed on foll. 117*b*, 118*a* by אילו פומי נימי and והוה כד שלח.

h. יוצר ליום שמיני של פסח, fol. 118*b*.
a. ויושע אור, with אי פתרוס (זולת). *b.* איכת אל נא, with נוראותיך ,איום ונורא ,תחבולות עש, אומץ גבורותיך ,אצולים כפרך ,מה מועיל ,אדני חלד. Comp. Add. 10,456 (12), and 18,967, III. *h*.

III. Services for שבועות.

a. מעריב לליל ראשון של שבועות, fol. 134*b* (טוביה למרום) וירד אביר.

b. שחרית and מוסף for the first day, fol. 135*b*.
The same as in Add. 10,456 (13).

c. מעריב for the second day, fol. 167*a*.
The same as in Add. 18,967, IV. *d*.

d. Services for the second day, fol. 170*b*.
רכב תפארתו ,בפרש שדי, with אמרות טהורות, אנכי תיכנתי; then (*b*) ארץ מטה, &c., as in Add. 10,456 (14).

Fol. 190*b* *sqq.*: 1. אקדמות מלין (with a marginal rendering of the Aramaic into Hebrew). 2. דברא קדמאה ,ארכין יי׳ שמיא, חנניה מישאל ,דברא תניינא. 3. אנא אתקנית (last extant words: אנן לא כפרין בלא יהוי לך צווחו תלתיהון).

The inner side of the fly-leaf at the beginning (fol. 1) contains an inadequate description of the MS. in Latin.

662.

Add. 22,413.—Vellum, about 12⅝ in. by 8¾, consisting of 167 leaves. The number of lines to a page of square writing is 26, but the Rabbinic which frequently accompanies the text varies, and is often arranged in

geometrical figures. There are a number of pictorial and often grotesque illuminated headings in gold and colours, and the signs of the zodiac on foll. 138*a*—142*b* are also in colours. German writing of the fourteenth century.

A מחזור for שבועות and סכות according to the German rite, most of the poetical pieces being accompanied by Commentary. Ruth and Ecclesiastes, with Joseph Ḳara's Commentary, are included.

I. Services for שבועות.

a. מעריב ליל ראשון, fol. 1*a*.

Piyyuṭ : וירד אביר.

b. שחרית for the first day, fol. 3*a*.

The same poetical pieces as in Add. 10,456 (13), with the addition of אקדמות מלין as רשות למתרגם to the Pentateuch lection.†

c. מוסף, fol. 31*a*; also the same as in Add. 10,456.

d. מעריב ליל שני, fol. 42*a*.

אשא דיעי, with אמן בריתו and אלהים ביתה.

On fol. 44*b* (under the heading מעריב אחר לליל שני של שבועות):—אל אלהים יי׳ דבר, with אנכי ראש, and אשריך ישראל מי כמוך (בכור).

e. שחרית for the second day, fol. 47*b*.

The same poetical pieces as in Add. 10,456, fol. 140*a* *sqq.* (ritual of Mainz), only notice the reading תיעות זורחים instead of תעות צורחים.

The book of Ruth, with a Commentary ascribed to Joseph Ḳara (פרישת הקרא), begins on fol. 71*a*.

† It is to be noted that all the lections from the Pentateuch are written double in the MS., the fully vocalized and accented text in large square characters being accompanied in smaller writing by the text without vowels or accents in parallel columns, clearly for the purpose of affording practice for learning to read and intone purely consonantal texts.

The references to ר׳ יוס׳ found in Jellinek, פירושים על אסתר רות ואיכה (Leipzig, 1855) are not supported by the present Commentary.

Beginning :—

ויהי בימי שפוט כו׳ ׳ לפני מלוך מלך בישר׳ : הוא ואשתו מבקיע לך האזן מפני שרוצה לומ׳ כל הפרשה בנעמי ובשני בניה

End :—

ואלה תולדות פרץ ׳ הודיענו כמה היה מיוחס בועז בעלה ושילם יי׳ פעלה ותהי משכורתה שלימה ותמימה מעם יי׳ אלהי ישר׳ אשר באת לחסות תחת כנפיו מגן הוא לכל החוסים בו ״

Subscription :—

חסלת מגילת רות׳ פרישת רבי׳ יוסף קרא: ז״ע

f. מוסף for the second day, fol. 78*b*.

a. אזהרת ראשית. *b.* אז שש מאות.

At the end of the Service (fol. 82*b*) :—

קדיש זוטא ״ עלינו לשבח ״
ונשלם מלאכת חג השבועות ״ שבח לאל

Fol. 83*a* is occupied with חי ממרומו יפרוס שלומו (heading : יסוד מורי׳ הר״ר מאיר נ״ע לעושה השלום ״ בניגון יפרח לנוחי).

This piece, which was evidently written down on the originally blank page as an afterthought, belongs to נעילה.

II. Services for סכות.

a. ליל ראשון של סוכות, fol. 83*b*.

Piyyuṭ : אוחזי בידם.

b. שחרית for the first day, fol. 85*a*.

The same as in Add. 18,968, IV. *b*. There is also a direction (fol. 97*b*) on a Bible lection referring to a volume containing the Services for פסח.

c. שחרית for the second day, fol. 98*a*.

Also the same as in Add. 18,968.

d. חולו של מועד של סוכות יסוד רבי׳ מאיר ש״ץ, fol. 103*a*.

Piyyuṭ : את השם הנכבד.

The Book of Ecclesiastes, with the Commentary of Joseph Ḳara as far as ch. ix. 2, and with Barukh b. Samuel's Commentary from there to the end of the Book, begins on fol. 106*a*. Compare Harley 7621 (vol. i. of this Cat., p. 172).

At the end of Ḳara's portion of the Commentary (fol. 114*a*) :—

עד כאן מצאתי · מכאן ואילך אני ברוך הבא לפר׳
לפי הפשט הנר׳ לי וכאשר קבלתי קצת ״ מ״ר ״ אם
ימלאו העבים · · · · פת׳ כשמתמלאים העבים גשם
ועוברים שאין מריקים בהן תמיהים העולם מה נעשה
מן הגשם שבהם

End :—

והכל נשמע מכנים קהלת גם את עצמו בכלל ואומ׳
כולנו נשמע דבר זה את האלהים ירא ואת מצותיו
שמור כי את כל מעשה יביא האלהים במשפט · על
כן אני אומ׳ לך את האלהים ירא ואת מצותיו שמור · · ·
כי זה כל האדם ״ ואעפי שהמדרש הוא עיקר באתי
ליישב המקראות לפי הפשט והמדרש הוא ידוע במס׳
בפי׳ שואל · חזק ברוך בר׳ שמואל ״ נשלם פירוש
דברי קהלת ״

Barukh b. Samuel may possibly have been the scholarly scribe of the present MS.

e. הושענות † (fol. 115*b sqq.*) in the following order : 1. אום נצורה. 2. כהושעתה אב.

Then (fol. 117*a sqq.*) under the heading : והא לך הושענות להושענא רבא : 1. למען אמיתך. 2. אערוך שועי. 3. אל למושעות. 4. אבן שתיה. 5. אום אני חומה. 6. אדון המושיע. 7. אדם ובהמה. 8. אדמה מארר. 9. למען איתן. 10. תתנינו לשם. 11. כהושעתה אלים. 12. אנא אזון. 13. אל נא תעינו. 14. למען תמים. 15. תענה אמונים. 16. אז כעיני. 17. אומן ישעך.

Direction at the end (fol. 127*a*) :—

קדיש בניגון יום טוב ״ אין כאלהינו ״ קדיש קטן ״

† The direction at the head is : לשבת אומ׳ זאת בלי היקף.

f. מעריב for שמיני עצרת, fol. 127*b*.

Same pieces as in Harley 5701 (Cat. no. 667), IV. *d*.

The heading over אודות באר is תוספת.

g. שחרית and מוסף for שמיני עצרת, fol. 130*b*.

The same pieces as in Harley 5701, IV. *e*.

h. למעריב (end of fol. 145*a*), clearly for the night introducing the day of שמחת תורה : את יום השמיני, with שמיני אמץ as the middle piece.

i. שחרית for שמחת תורה, fol. 148*a*.

The same pieces as in Harley 5701, IV. *f.*, but אשריך ישראל only comprises אשר כל סתום and טעם עץ חיים. At the end : קדיש זוטא.

אדון אמנני (fol. 3*a*) is the first piece commented on.

Beginning :—

אדון · · · כך אמרה התורה · הק׳ אמנני ואהיה
אצלו אמון ״ פידגוג כדכת׳ כאשר ישא האומן את
היונק ״ אלפים שנה קודם שנברא העולם אימנני ״
אצלו שכנני הייתי שוכנת אצלו עד עכשיו ועתה
לאדם הקנני למשה ״ י״י קנני לפנים מזה

A few other specimens will be useful.

Fol. 24*b* :—

אקדמות מילין קודם שאדבר · ושריות שותא
ושאואל לדבר · הואלתי תרג׳ שויתי · שותא · דבור ·
לש׳ חכמ׳ לא תפיקו שותא ״ אוולא שקילנא הרמן
ורשות׳ בתחילה אטול רשות

Fol. 79*b* :—

אזהרת ראשית · · · אזהרת יש לקרות ולא
אזהרות כי אזהרות בגימ׳ תר״ו״ג ואזהרת בגימ׳ תר״ג

Fol. 116*a* :—

אום נצורה · · כנסת ישר׳ ששמורה מן הק׳
כאישון בת עין שנ׳ יצרנהו כאישון עינו בוננת † ברת
נפש משיבת · מבינ׳ בתורה שנקר׳ משיבת נפש

† MS. בונית

Fol. 117*b*:—

אערוך שועי ׳ עכשיו מסדר תפלתו ׳ ולשון המקרא היערוך שועך ׳ בבית שוועי ׳ בבית הכנסת ׳ שהיא בית התפלה

Fol. 122*a*:—

כהושעת אלים בלוד עמך ׳ במצרים ׳ גוי ואלהים שנ׳ עמו אנכי בצרה ״ טבועים בצול גזרים ׳ מצרים שנ׳ טובעו בים סוף

The following references should be noted.

Fol. 63*b* (in comments on תכלית כל פועל):—

נהר צפונים ׳ בארץ צפון יורד נהר סמבטיון ׳ עׄאׄ צפונים ׳ אותו הנהר בין בני משה ושאר השבטים שהרי אינם רואים בני אדם ובני אדם אין רואי׳ אותם ועליהם אמר הכת׳ לאמר לאסירים צאו ׳ כך מצא ר׳ משה בספר הדני (*i.e.* Eldad had-Dani)

Fol. 137*b* (in comments on תכנם לארץ):—

חיי כל נשם ׳ כלומ׳ חיות כל הנשמות מסרת ביד שר שלהם שממונה על כל הארצות כדאי׳ בספרי דר׳ שבתאי (*i.e.* Sabbatai Donolo)

Fol. 140*b* (in comments on יפתח ארץ):—

נומש לש׳ הכרע ונחינה ׳ כדאי׳ ביומ׳ גבי שעיר המשתלח ׳ דילמא נמיש לרישיה ולאו דמי ליה ׳ מפי ר׳ יצחק הלוי זׄצׄלׄ

The מכילתא is frequently quoted in the Commentary. ספרי is also pretty often referred to, and the פסיקתא and other Rabbinical works are also quoted.

A number of pieces are without comments.

On fol. 1*a* (in Italian cursive) is the following owner's entry: קנין כספי יעקב דניאל בכמ׳ אברהם אולמו ז̄ל

On fol. 167*b*:—

נפלה עטרת ראשינו בעו̄ה פטירת אׄא כמ̄ר שמחה ז̄ל יו׳ א׳ יג׳ טבת של̄ב לפ̄ק (A.D. 1572) ובו ביום בא׳ למנוחתו כבוד וחיים ארוכים לכל ישראל שבק אמן

663.

Or. 2735.—Vellum, about $8\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{5}{8}$, consisting of 185 leaves. There are 19 lines of the square character in the body of a page, but the number of Rabbinic lines in the margin varies considerably. The MS. is defective at the beginning and the end. The quires consist mostly of 8 leaves each, but in some cases they contain only 4. There are catchwords at the end of the quires. Franco-German square and Rabbinic writing of the thirteenth to fourteenth century.

A מחזור of apparently the Old French rite, partly accompanied by a Commentary, and containing the following portions:—

I. Portions of Passover Services. Fol. 1*a*.

a. A fragment of the Haggadah, containing a part of the הלל, accompanied by a Commentary which shows several points of contact with that contained in Add. 27,556 (Cat. no. 653), vii. (by Ela'zar of Worms).

First extant words of text: צרה [וינון] אמצא.

First extant words of Commentary:—

צרה ויגון ׳ ׳ ׳ כלומ׳ אקבלם ברצון ולא אהרהר אחר מידותיו של הׄקׄבׄהׄ

At the end of the הלל (fol. 3*b*) is the direction: ואחר יאמר נשמת. Then: לשנים ימי יום טוב של פסח אחרונים אל תאמר שהחיינו.

להשים המצות ממצוה על השולחן שים המצה שיש בו סימן אחד למעלה ׳ והשנייה שיש בה שני סימנים יהיה באמצע : והאחרת למטה

In the margin (against the end of הלל):—

זה הסימן מן הסדר קׄנׄי בׄוׄ מׄאׄמׄדׄ † אׄוׄ ק׳ קידוש : נ׳ נטילה וכו׳

† Probably for מׄאׄמׄרׄ, the last letter signifying כריכה.

On fol. 4*a* (in a different hand): צור משלו אכלנו, the last verse beginning:—

תבנה בית המקדש· עיר ציון תמלא· ומלוכה נתהדש· ברננה נתעלה·

Comp. Baer, סדר עבודת ישראל, p. 258.

b. ויהי בשלח, with Targumic paraphrase and accompanied by three Targumic pieces, the latter being: 1. אזל משה. 2. ארבע כתין. 3. ארבע לילון.

II. The text and Targumic paraphrase of בחדש השלישי (fol. 17*a*) followed by a series of Targumic pieces on the Ten Commandments (for שבועות). These pieces, which are accompanied by a Commentary, are:—

1. אפלו כל נימי. 2. ארעא רקדא. 3. חנניה מישאל. 4. מישך שדרך† (in reality a continuation of 3, which has the acr. ל—א). 5. אמר משה נביא כד סלקית למרומיא. 6. אריא וגנבי. 7. ארקא ורקיעא. 8. אמר יצחק לאברהם אבוהי. 9. אתגבר בחיליה. 10. יוסף תקף יצריה. 11. ווי מאן דאינתתא.

Fol. 43*b* *sqq.*, under the heading דברות אחרות:—1. אלהא דאבהתי. 2. ארישא דמגילתא (אחרת ללא תחמיד).

At the end:—

סליק דברות של שבועות
שבח לאל למושעות

Beginning of Commentary (fol. 17*a*):—

אפילו כל נימי בפומיה מיחלפן · על האגדה יסדו הפייט דאמרי׳ אם יהיו כל הימים דיו והאגמים קולמוסין והשמים יריעות · עד חדא לריבוא דלפן כמ׳ (?) דיבור והכי אמ׳ הפייט אם יהיו כל אילו סדורין לפנינו אין אנו יכולין לספר בשבחו של מקום על אחת מני אלף ועל אחת מרבבות · דלפן דיבור כמ׳ דלפה נפשי מתוג׳

The ספר יצירה is quoted on fol. 23*a* (נמצינו למידין דנור שלמטה אינו כאש שלמעלה · כך נמצא בספר יצירה).

The שוחר טוב is quoted on *e.g.* foll. 22*b*, 36*a*.

The passage on fol. 36*a* (in אתגבר בחיליה) is as follows:—

חבל על הדין עלמא · אף לעולם הזה אם דין כזה שדנין אותי למות הוא דין ראוי גיבו׳ דכוותי אם יהרג בחרב: ובשוחר טוב מפ׳ וכי לא היה יורע יואב שבני לשכת הגזית לא יעוותו משפט הלא הוא הרג שני שרי צבאות · ואמו׳ באותו ספר שסבור אין עדים והתראה באותו דבר ··· הכמינו עדים אחורי הגדר · ושנינו בסנהדרין עדים בלא התראה בסייף

On fol. 25*a* (near the beginning of מישך):—

ורבי׳ מאיר שליח ציבור שיסד זה מכאן להבא גמר אלפא ביתא ···

Comp. Neubauer, Bodl. Cat., col. 420.

On fol. 27*b* (in אמר משה):—

ע״א בספר העתי׳ · נמצא היה משה רבינו טופח כיס קרים ומערבבם בנהר דינור לירע אם ילחך האש במים לא זה מכבה את זה ולא זה מלחך את זה וזה שאמ׳ עושה שלום במרומיו: שוב ראה מלאכים שחציים שלג וחציים אש וכו׳

On fol. 33*b* (in אמר יצחק):—

מיד הלך אצל אביו מצאו שהיה עוסק בעקידה ונתמלא שחוק פיו ושמח אף הוא שמח ההד׳ ירננו על משכבותם בפ׳ גן עדן כך אמר לי רבי שמצא באנדה זו שכך הוא אבל לא ראיתיו מעולם

There is no Commentary on the two pieces given under the heading דברות אחרות.

III. פרקי אבות, with Commentary. Fol. 50*b*.

The Commentary (including that on פרק ר׳ מאיר) varies considerably from the מחזור ויטרי &c. (see references under Add. 27,200-1 and Add. 19,944, x.; Cat. nos. 655 and 626). The remark in pencil inside the front cover of the present MS., to the effect that the Commentary is by R. Ephraim of Regensburg, is erroneous; see C. Taylor, Sayings of the Jewish Fathers, Appendix, p. 24, note.

On fol. 71*b*, immediately before שמואל הקטן וכו׳ in פרק ה׳:—

סליקו לך מסכת אבות

and in the Commentary:—

סליק פירקא · מכאן ואילך היא תוספת העולם

† At the end of no. 3: מכאן ואילך יסד הרב רבינו מאיר שליח צבור.

IV. A series of מעריבים של פכח. Fol. 79*a*.

1. ליל שמורים אתו אל חצה, ending with letter ח; then אזכרה שנת עולמים.

2. לליל שני:—ליל שמורים אור עולמו, ending with letter ח; then אור יום הנף.

3. Under the heading אתחיל מעריבים אחרונים של פסח:—ויושע יי׳ אום, with פסח אמונים שיר as middle piece.

4. ויושע אדון איומה (מעריב לליל אחרון פסח).

5. אזכיר צדקתך (מעריב אחר לשביעי של פסח), with אז ירד as middle piece.

6. (תוספת) אשירה נא לידידי ···· יגורדהו בחרמו שעשה הרב אליעזר בׄרׄ שמשון מפלאני).

7. (תוספת שעשה מורי׳ רבינו הרב) יוסיף יי׳ שנית (ר׳ יוסף בן רבינו הרב ר׳ יחיאל מאו׳ ·· גול׳† מפריש).

V. מעריבים של שבועות. Fol. 91*a*.

1. אנכי אחת דבר, with אז מראשון as middle piece.

2. לליל שני:—וירד אביר יעקב, with טוביה למרום עלה in the middle, and יום הבכורים תקריבו as תוספת.

VI. מעריבים של ראש השנה. Fol. 95*a*.

1. אמוני נבונים, with אדיר במרומים as middle piece.

2. לליל שני:—מלך אמיץ כח.

VII. מעריבים של סכות. Fol. 97*b*.

1. אוחזי בידם ארבע מינים.

2. לליל שני:—איומתך סודרת, with אתן רוממות as middle piece.

3. אתנה צדקות אל, with אעירה בלהק מכתם as middle piece (מעריב אחר לליל שני).

4. אעניד לך תפארה, with אשפוך לב ונפש as middle piece.

5. את יום השמיני בטוב יזמיני, with שמיני אומץ as middle piece (מעריב לשמחה (*sic*) תורה).

6. אנצח על השמינית בקרב, with שמיני אות ומועד as middle piece (מעריב אחר לשמחה תורה).

7. (תוספת) מה אהבתי מעון ביתך חי גואלי לשמחה תורה).

At the end (fol. 109*a*): סליק מעריבים מכל השנה.

There are Commentaries on the following pieces belonging to nos. IV.–VII. :—

1. On ליל שמורים אתו אל חצה. Beginning:—

ליל ··· ועתדו רׄלׄ אמר הקׄבׄהׄ מבריאת עולם כי זו לילה עתידה שיהיו ישר׳ נגאלים בה

The comments on אזכרה (high up on the same page) begin :—

אזכרה אותן ·· שהייתה יפה בנעלים · בעליית רגלים

2. On ליל שמורים אור עולמו. Beginning :—

ליל ·· עגלה ישר׳ שנקראת עגלה יפיפיה

The comments on אור יום הנף (fol. 80*a*) begin :—

לילה של יום הנף דזהו ליל משהה עשר שהוא יום הנפת העומר

3. On אוחזי בידם (only a few remarks). Beginning :—

בעוגב ומינים · מיני זמר · גימוני פז · חוטי של זהב לקשר׳ ג׳ מינים לולב הדס וערבה ואתרוג רביעי

4. On איומתך סודרת (only slight). First comment (fol. 99*b*) :—

where the text has הוכשר לסכך מתמרה (הוכשרו לשכך עלי תמרה נאה) מכפות תמרות תלושות

5. On אתנה צדקות אל (fuller than the preceding two pieces). Beginning (fol. 101*a*):—

אתנה צדקות · בעוז חביון · ל׳ חבינות · ויׄאׄ חביון עוז בעוד שהיתה נסתרת ונטמנת

The remark on the verse beginning טוב עלם commences as follows :—

טוב עלם · זאת החתימה מהרׄרׄ יוסף טוב עולם (*sic*) שעשאו והכי משור׳ ישראל שנקראת טוב עלם

VIII. The תפלות for ראש השנה and יום הכפורים, partly accompanied by Commentary. Fol. 110*a*.

† To be read מאור גולה ?

On fol. 130*b*, אתה מבין תעלומות לב, followed by שמך מעולם עובר, is written in the margin, in an Italian cursive hand of the sixteenth century, to be recited before אתה יודע רזי עולם in מעריב of יום כפור.

Beginning of comments (fol. 110*a*) :—

זוכרנו לחיים טובים · משום דיום הדין הוא כדתנן בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרום (*sic*) · ואמ׳ ר׳ יוחנן כילם נזכרים בזכירה אחת

The remarks on על כן נקוה (fol. 117*b*) are substantially the same as in Add. 27,208 (Cat. no. 654), fol. 235*b*.

IX. הושענות, with Commentary. Fol. 138*a*. These are in the following order:—

For the first day:—

1. אל נערץ בסוד קדושים רבה ברך אום. 2. אלים בלוד.

For the second day:—

1. אל נערץ · · · · ברוך ומבורך. 2. כהושעת אב המון השליך.

For שבת :—

1. אום נצורה כבבת. 2. כהושעת טמון גומא. 3. אנא יהיד נצור.

הושענות מהלו של מועד · זה יום ראשון :—

1. למען אב בן שלש. 2. למען אמץ בן שלש. 3. למען אב השכים. 4. למען איתן האורחי.

On fol. 145*b*:—

להושענא רבא כאשר סיים תפלתו מוציאין כל הספרי תורה שבארון יתחיל ויאמר בקול רם הושענא

1. † אערוך שועי. 2. אל למושעות. 3. אדון המושיע. 4. אדם ובהמה. 5. אדמה מארר. 6. אבן שתיה. 7. אדון צור ישעי. 8. ‡ תתננו לשם. 9. אנא אמץ עם. 10. אנא אזון חין. 11. תעינו כשה אובד. 12. למען תמים בדורותיו. 13. אל טוב וסלח. 14. תענה אמונים. 15. אז כעיני עבדים. 16. אומן ישעד בא.

At the end (fol. 157*a*) after the sevenfold סליקו סדר של הושענא—: שבע יי׳ הוא האלהים and רבה.

The Commentary, which has affinities with those contained in Add. 27,556, V.; Add. 22,413, II. *e*; and Add. 27,208, VIII. (Cat. nos. 653; 662; 654), begins:—

אל נערץ · · · ברך אום · אומה : הטובה · את יי׳ האמרת · מתרגמ׳ ויי׳ הטבת : דלה משבעים · הדלה אותו נזע כל ישר׳ מבין שבעים אומות

On fol. 139*a* (in כהושעת אלים) מדרש שיר השירים is referred to (וכן במדרש שיר השירים יונתי תמתי ר׳ יהושע דסיננא אומ׳ תאמתי מה תאומים הללו כשאחד חש בראשו אחיו מרגיש אף וכו׳).

On fol. 148*a* (in אבן שתיה) :—

ואבא(?) קימחי פי׳ שהעולם מחולק לז׳ נופות אוירות יש אויר בריא מחבירו והבריא באויר שנולד בה כאשר בא באויר אחר יחלוש וכו׳

X. Service for שמחת תורה. Fol. 157*a*.

Beginning:—

אתחיל שמהה (*sic*) תורה קודם שמצאו (*sic*) ספרי תורה. יאמרו אלו הפסוקים

There follows אתה הראית וכו׳, the poetical pieces being: 1. ידידי אל עדת לאומו. 2. מושך חסד ליודעיו. 3. מקדים וראש לקוראים. 4. אשר בגלל אבות. 5. שישו ושמחו בשמחת תורה. 6. אשריכם ישראל · · · אדירי אל. 7. מי עלה למרום. 8. אשריך הר העברים. 9. יי׳ בו מעיני.

On fol. 162, in Italian cursive writing of the sixteenth century: 1. אהלל אלקי ואשמחה בו. 2. אשריכם ישראל (התקבצו מלאכים, כי עלה למרום). 3. אהד יהיד ומיוחד (פיוט נאה לומר בל״ל ש״ת כשגוללין הספר על הבימה).

---

† In an Italian hand, at the foot of fol. 145*b*: לכען אמתך וכו׳; on the following page similarly: אום אני חומה (ליום שלישי וגם להושענא רבא). In the upper margin of fol. 146*a*: ליום א׳ ואין אומר׳ זה בהושענא רבה. There are similar notes in an Italian hand farther on.

‡ At the end of this piece, by the original scribe: ויאמר אחת כן כהושעתות ואחר יאמר כל הסדר

XI. A small series of יוצרות, with Commentary. Fol. 165*a*.

1. †ישבחונך בכל מפלל. The direction at the end is: ובמקום אל אדון יאמ׳ אשישת שלוחתו. Then, under the heading לפסח אומ׳ זה:— ורכב על כרוב ישע; under לסוכות אומ׳ זה:— ומאהב ידידיו.

2. אמנם מפי מונה (יוצר אחר לשבת בראשית).

3. אור נכון מוצאו (same heading).

4. אשישת שלוחתו (ביוצר של שבת לאל אדון כל המעשים יאמר זה).

The Commentary begins:—

ישבחונך בכל מפלל׳ כמ׳ ויפלל פנחס שהוא ל׳ וויכוח שעשה פלילות עם קונו והפ״ בכל עניין וויכוח יתן הוד ושבח לבורא׳ יצירי כף וכל (with, וגם text חלל׳ כדאמרי׳ (marginal variant: וכל ביוכולו רבא׳ אמ׳ הק׳ לא בראתי מעשה ידי אלא לכבודי שיהיו מקלסין לפני

The Commentary on the second piece begins (fol. 166*a*):—

אמנם חטף קמץ׳ מפי מונה׳ לה׳ מונה מספר לכוכבים

There is no Commentary on no. 3; that on no. 4 begins:—

אשישת שלוחתו בקטב תילה׳ אשישו׳ ל׳ חוזק כמ׳ זכרו והתאוששו

On fol. 164*b* (in ישבחונך):—

כדאמרי׳ במדרש לעתיד לבא אמ׳ ישעיה לשם רִמַּה (*sic*) ידך בל יחזיון האומות‡ שמחה של הקב״ה והקב״ה אומ׳ יחזיון ויבושו קנאת עם

On fol. 169*b* (in אשישת):—

וכן מצינו בפ׳ גן עדן׳ עץ החיים מהלך ארבע מאות שנה וכו׳

XII. A portion containing some rules of כתובות וקידושין, followed by ברכת ארוסין, and a number of poetical pieces connected with it. Fol. 170*a*.

† See Zunz, Literaturg., p. 335, where it is said that the piece was used in congregations of Burgundy and Lorraine.

‡ MS. האמונת.

The text of this portion is written in two columns, and the partial commentary (as in other parts of the MS.) on the upper, lower, and outer margin. Fol. 170*a* continues the Rabbinic rules on the outer and lower margin. Some of the leaves of this portion have, however, had the margins cut away.

Heading:—

בעזרת שוכן תרשישים אחל דיני כתובות וקידושין

Beginning:—

המקדש על ידי שליח ולאחר ימים בא ועושה נישואין יחזור ויקדש

After the ברכת ארוסין on fol. 170*b*:—

ושותה המברך וטועם החתן והכלה׳ ויקרא כתובה׳ ויעשו קנין׳ לקחת נסכה טובה׳ ויקחו עדי כתובה׳ וימזוג כוס שני׳ ויברך עליו ברכת נישואין

After the last-mentioned benediction:—

וישתה המברך והחתן והכלה׳ ואחר כך יקח החתן הכוס של זכוכית וישליך אתו אל הקיר כלפי המזרח וישברנו׳ דכתי׳ עבדו את יי׳ ביראה וגילו ברעדה׳ וילכו החתן והכלה וישבו יחדו באפריון ויאמר הקהל ישמח חתן בכלה

Then the following poetical pieces: 1. ישמח חתן בכלה. 2. אייחד שם שוכן תרשישים (אופן); 3. מלא כל הארץ כבוד מלכותו (יוצר לחתן); end: יי׳ אחד אל אמונה; refrain: ק׳ק׳ק׳ יי׳ צבאות). 4. אז כאירסתה (זולת). 5. מרשות שוכן עד וקדוש (רשות לחתן שיאמרו קודם קריית תורה). 6. ומרשות שארית עם וקדש (ויש אומרים אחר). 7. ידוץ חתנא עם כלת׳ (ויקרא החתן פרשה קטנה ואחר שקרא בתורה אומ׳ הציבור בעמידה יחד יברך יי׳ חתן וכלה׳ כמה דבירך לכבודו כן). 8. שמיא וארעא. 9. יה בשר שר צבאך.

Then (fol. 178*a*, col. 2) begins a fresh series under the heading: אתחיל פיוטים׳ זאת (*sic*) פיוטים לנשמת. This series is numbered with Hebrew letters: 1. יאבתי פצות פה. 2. שעריך (פיוט אחר לנשמת) בדופקי (*sic*) יה פיתחה (*sic*). 3. †לבי ובשרי ירננו אל אל חי (פיוט אחר). 4. יענו חכמי לב שואל (same heading). 5. (*sic*) הנשיג

† Acrostic: לאברהם בן עזרה.

ערוך שיר לאל מופלא. Under the heading זאת פיוטים לקדיש:—6. האל העירה וראה. 7. שבעה שחקי' לא יכלכלוך. Under the heading זאת פיוטים לברכו:—8. אשא ראשי' אברך קרושי. 9. יחדיו בלב נשלם. Under אלו הן האופנים:—10. מחנות עליונים. 11. יה בפי קדושים קדוש יאמר לו. 12. אשא דיעי' אל אל רועי. 13. יקר אדון הנפלאות. 14. יאתה שרי לך קְדושה וגדולה (acr. יהודה). 15. יַחַדו נא†. 16. יה אנה אמצאך. 17. יוצר מידו' עושר וריש. 18. שלשו קדוש ובשרפים שמו קדשו · · · יענה את מהלל יוצרו. 19. יזכרו פלאך צבא מרום (last extant words: מן אדום וערב אשר שתה' בעדי).

The Commentary on ברכת ארוסין begins:—

פ' ז' ברכות · על העריות · קרובות שנאסרו אפי' על ידי קידושין הללו

The comments on the first few poetical pieces are partly cut away. The comments on מלא כל הארץ (fol. 173*b*) begin:—

[ה]משל ופחד שני מלאכים · הרס וסהר חמה ולבנה

On fol. 170*b*:—

ושמעתי מפי מורי הר"ר משה ממרצלי ע"נ שמיישב חופה וקידושין · והָק חופה כדינה וכמשפט ומאי ניהו דינה של חופה להיות אחר קידושין וחופה אחריה

Ibid.:—

אבל הר'ר יחיאל היה מנהיג לברכו דקסבר שהוא אינו כמו שהוא מצוה על פריה ורביה

On fol. 171*b*:—

קול וקול קול וקול הכי כתוב · · · בי רעה · בהשבתת שמחת ירושלם · בירמיה כתי' קול קול קול וקול

כל זה העתקתי מתוס' מורי' הרב ר' יוסף מפורביש זצ̅ק̅ל̅

On fol. 175*a*:—

למחזור הרב ר' יוסף טוב עלם כך אמ' לפרעה לסוף ירדו עבדיך להשתחות וכו'

Rashi is referred to on fol. 183*a*:—

יאתה שדי לך · יאתה כמ' נאה · וכן פי רש'י בירמיה ליי' שהקדושה והגדול' שלו

Instances of censors' erasures are found *e.g.* on foll. 111*a*, 126*b*. In both cases כל אריבך was written over the erased כמשלת זדון.

664.

Add. 19,664.—Vellum, about 9⅝ in. by 7⅝, consisting of 106 leaves, with 20 lines to a page. The MS. is defective at the beginning, and there are lacunae after foll. 3, 11, and 19; but foll. 20—99 form 10 complete quires of 8 leaves each, signed כה—יו. Foll. 100—106 are fragments of appended pieces (*vide infra*). The first extant signature (16) on fol. 27*b* shows that more than half the MS. has been lost. The calendar, beginning on fol. 89*b*, opens with A.D. 1291 (*vide infra*), this year being presumably the date of the MS. It was probably written in France, or by a French scribe resident in Italy.

Portion of a מחזור belonging to the Old French rite. The notes in Italian writing found here and there in the margin show that the מחזור was used by a French community settled in Italy, perhaps in Piedmont (see the next two numbers).

I. Fragment of the special portions used on ראש חדש. Fol. 1*a*.

First extant words (in מוסף): עבדך נשמע בעירך. On fol. 1*b*: אתה יצרת (למוסף של שבת וראש חדש).

II. סדר הפטרות כל השנה. Fol. 2*a*.

III. נסחי הברכות. Fol. 3*a*.

This part begins העושה סוכה או לולב לעצמו מברך שהחיינו, and ends וברוח פיו כל צבאם חק in ברכת הלבנה.

IV. תפלות של ראש השנה. Fol. 4*a*.

After אבינו מלכנו, fol. 7*a*:—

ואין אומרין הלל בראש השנה וביום כפור לפי שהקב'ה יושב בדין וספרי מתים וספרי חיים פתוחין לפניו ואין לנו לומר שירה כי אם להרבות בתפלה ותחנונים

† יחדו נא three times, this being also the refrain. End: עומדים להקדישו.

The directions that follow refer to the Biblical lections and תקיעת שופר. In the latter:—

מדאתקין ר׳ אַבְהוּ בְּקִסְרִי קשק דלמא גנוחי ננח וכו׳

Further on:—

הוא שיסד הפייט קולות ארבעים בַּהֲרִיעֵנוּ וכן המנהג ברוב העולם וכן כתב רב עמרם גאון שכן המנהג בשתי הישיבות וכו׳

This section ends abruptly with הללויה הללו in אתה נגלית.

V. A part relating to נשואין and other subjects (probably a fragmentary continuation of no. III.). Fol. 12*a*.

Beginning of fragment:—

חפה בקדושין ב֗א֗י֗ מקדש עמו ישראל על ידי חפה וקדושין

After the ברכת נשואין on the same page: 1. איחד שם שוכן תרשישים (יוצר לחתן), followed by (2) מלוא כל הארץ כבוד מלכותו (אופן), and (3) אמהות עת נכבשה (זולת ניאות לחתן). 4. מרשות שוכן עד† (רשות להתן). 5. ידוץ החתנא עם כלתא (זמר נאה לאחר קריאת חתן). 6. יברך יי׳ החתן וכלה כמה דבירך שמשא וסיהרא‡. 7. יה בשר שר צבאך (שלום לחתן).

Then: forms of תפלה קצרה, תפלת הדרך, &c. Pss. cxx.—cxxxiv. (songs of degrees; heading: אלו המזמורים טוב לאומרן בכל יום ויש שנהגו לקרותן במוצאי שבת).

Fol. 19*a*: directions for תשעה באב, with נחם (נוסח ההזכרה).

VI. The latter portions of the Services for סכות. Fol. 20*a*.

At the beginning of fragment: 1. שמיני נזירת דת גשמים (in the מעריב beginning אעניד לך ליל שמיני את יום השמיני (תפארה והלל). 2. עצרת).

Fol. 21*a sqq.*: הושענות in the following order:—

1. אל נערץ בסוד קדושים רבה. 2. אנא אמונים. 3. כהושעת אלים. 4. למען אומץ. 5. אדם ובהמה. 6. אערוך שועי. 7. אדון המושיע. 8. אבן שתיה. 9. אל למושעות. 10. אמוני הוגי† תקופת השנה. 11. אום נצורה. 12. כהושעת יהודה ואפרים.

Fol. 24*b sqq.*, להושענה רבה:—

1. למיענך אל נערץ ··· ברוך הוא ומבורך. 2. למען אב בן שלש. 3. אום ברה כחמה. 4. אום בך שעונה. 5. אדון צור ישעי. 6. למען אסף להחיות. 7. אנא אמץ עם נצורי. 8. כהושעת אב המון. 9. כהושעת ישע לזכרון (אחר). 10. אנא אנקת אסירי. 11. אל נא תעינו. 12. למען תמים בדורותיו. 13. תענה אמונים. 14. אנא רחום אל תפן. 15. אנא אזון [חין]. 16. רחם נא אמונים (the last three strophes have not been written out, probably from fear of giving offence). 17. אז כעיני עבדים. 18. אומץ ישעך. 19. איש יולד עליון.

סדר יום שמחת תורה begins on fol. 35*a*.

Beginning:—

לפני הוצאת התורה פותח החזן בפסוקים אלו וכל הקהל עונין אחריו כל פסוק ופסוק בנעם שהוא אומר: אתה הראית לדעת וכו׳

The poetical pieces are: 1. אלהי הרוחות הושיעה נא. 2. ידידי אל עדת לאומו. 3. מושך חסד ליודעיו (רשות for התן תורה). 4. מקדים וראש לקוראים (רשות for חתן בראשית). 5. אשר בגלל אבות‡. 6. לא קם נביא ···· צדקת יי׳ עשה. 7. מי עלה למרום. 8. אשריכם ישראל. 9. שישו ושמחו. 10. אשריך הר העברים. 11. יי׳ בו מעייני (וכשרוצה להחזיר הספרים למקומן יאמר פיוט זה מרבי׳ תם זצ״ל).

† This piece includes: ומרשות [שארית] עם קדוש.

‡ Substantially the same as piece 8 in section XII. of the preceding number.

† In Zunz, Literaturg., p. 81: הוגגי.

‡ It covers the *whole* א״ב. Last line: יהושע ··· לימד תורה לישראל, but לא קם נביא וכו׳ that follows was, perhaps, originally a continuation. Comp. Zunz, Literaturg., p. 20. The אשר בגלל found in Yemenite MS. service books differs considerably from the text given here.

VII. Rules and special pieces for תעניות and חנכה. Fol. 40*b*.

On fol. 41*b* the order of the Biblical lections for חנכה is given, beginning:—

וכל שמונת הימים האלו קירין בחנכת הנשיאים בסדר נשוא יום ראשון כהן קירא ברכת כהנים לוי קירא ויהי ביום כלות משה עד ויהי ביום הראשון וכו׳

In the middle of fol. 42*a*:—

ויש מי שנוהגין לקרוא כהן ביום ראשון עד ויהי ביום הראשון ולוי וישראל קירין פרשת ויהי ביום הראשון בין שניהם לפי שהן רוב הקוראים והיא חובת היום וכו׳

Lower down:—

אמנם הסדור הראשון הוא הנכון

VIII. סדר ארבע פרשיות. Fol. 42*b*.

At the end of the rules for the four special Sabbaths are given the regulations and special pieces for פורים.

IX. מעריבים and other parts of the Passover Services. Fol. 45*a*.

1. ליל שמורים אותו אל חצה, with ליל שמורים פסח אכלו פחוזים as middle piece, and לשומר ישראל · אזכרה שנות עולמים as תוספת.

2. ליל שמורים אור עולמו (מעריב ליל שני), with ליל שמורים אאמיץ עוז גדולות as middle piece, and אור יום הנף as תוספת.

3. On fol. 49*a* the קדוש for festivals is described. The סדר begins on fol. 50*a*. After the הלל is a direction: ··· ואם ירצה לשתות כוס חמישי או׳ עליו הלל הגדול ונשמת כל חי וישתבח וכו׳ But there are no Piyyūṭīm at the end. Compare Zunz, Ritus, p. 62.

4. מעריב לשביעי של פסח) ויושע י״י אום למושעות, the words שמיני ספק being written over), with פסח אמונים שיר as middle piece. At the end is written: זהו מעריב ליום אחרון של פסח (referring to what follows?).

5. מעריב לליל שביעי שהוא יום) ויושע אדון איומה (ויושע).

6. The Targum of ויהי בשלח, under the heading בשביעי של פסח קורין בתורה שירת הים ומתרגמין. This is followed by 1. אזיל משה (on ויושע). 2. ארבע כתין, and (3) ארבע לילון. Then (4) יציב פתגם (רשות למפטיר למתרגם). 5. אתא ודונמא ברבותא (רשות אחר). 6. איסב (אחר) רשות מכלכון.

At the end (fol. 66*b*):—

והמפטיר קורא ב׳ פסוקים ואחר מתחיל המתרגם לתרגם מה שקרא המפטיר ומכאן ואילך עד סוף ההפטרה קורא פסוק אחד ומתרגם פסוק אחד ואם רצה אחד להיות קורא ומתרגם בנביאים הרשות בידו אבל בתורה עד שיהא אחד קורא ואחד מתרגם ובתחלת הסדר קורא פסוק אהד ומתרגם פסוק אחד · ואחר שישלים המתרגם לתרגם האפטרה אומ׳: על דא יתברך וישתבח שמיה דמרי כלא דאיתרעי בעבדוהי נביאייא צדיקייא ויהב לנא אוריתא על ידיה דמשה רבנא לשבוחי בריך שמיה דקודשא בריך הוא ואמרו אמן: וכברך המפטי׳ ברכות ההפטרה שלאחריה

See Zunz, Ritus, p. 61; Literaturgesch., p. 79.

This part closes with the directions for ביעור חמץ.

X. מעריבים של שבועות, &c. Fol. 67*a*.

1. אנכי אחת דבר בקדשו, with אז מראשון as middle piece.

2. Targumic pieces for the Ten Commandments.

Heading:—

יום ראשון של עצרת והוא יום מתן תורה קורין עשרת הדברות ומתרגמין · אחד קורא ואחד מתרגם וקודם שיתחיל המתרגם לתרגם פסוק בחדש השלישי יאמר רשות זה:

This רשות is:—

אפלו כל נימי בפומי מיהלפן

After the Targum of בחדש השלישי: 1. אציתו (רשות לעשרת הדברות) למימרי 2. ארעא רקדא. 3. דברא קדמאה ···· חנניה. 4. דברא תנינא ···· אמר משה נבייא. 5. דברא תליתאה ···· ארקא. 6. דברא רביעאה ···· אמר יצחק ורקיעא (end: וליה יאי שבחא). 7. דברא חמישאה ···· איתגבר בחיליה. 8. דברא שתיתאה ···· יוסף תקיף. The remaining four Commandments have only the introductory piece כד הוא נפיק וכו׳, followed by paraphrases of the prohibitions.

Fol. 80*b* *sqq.*, under the heading דברא אריא וגנבי—: אחרת ללא תשא (after a double, and sometimes treble or fourfold acrostic א—ט, follows the last strophe: יהיבן קמן לאיי ברכן לווטין ומחויי ובידך מחאה למחויי איסתמר די תיתרעי בחיי). On the supposed authorship see Zunz, Literaturg., p. 151. For the whole series see Literaturg., pp. 74—80 and 150-151.

This part is followed by the rules for עירובי תבשולין.

XI. A Calendar, beginning with the year (50)51 (A.D. 1291). Fol. 82*a*.

It consists firstly of סדר קבועי השנים, from the sixteenth year of מחזור רס׳ו to the end of מחזור רס׳ט.

Then (fol. 82*b* *sqq.*) are given tables showing the days on which fasts and festivals fall in the different kinds of calendar years, and also the Pentateuch lections that are to be used on the divers occasions. Beginning of these parts: בח פשוטה. At the end: סליקו פרטי השערים.

Then a section headed תקופות, again beginning with שנת נ׳א לפרט י׳ו למחזור רס׳ו. This part ends with שנת פ׳ לפרט ז׳ למחזור רס׳ח.

At the beginning of שנת ע׳ לפרט י׳ו למחזור רס׳ז is written in the margin (fol. 92*b*): תחלת מחזור גדול ומברכין ב׳א׳י׳ א׳מ׳ה׳ עושה מעשה בראשית.

The original MS. appears to end here, but on the blank leaves that follow are written:—

(*a*) לצום אסתר :— 1. סלח לנו אבינו וכו׳ (Biblical verses apparently introductory to 2; and similarly before each of the special pieces). 2. אנגי אז בהעמיק (the same as אנגי בהעמיקו, Zunz, Literaturg., p. 225). 3. יחלת עבדיך (acr. יצחק). 4. חנון ורחום יי׳ על עם כבודו. 5. יי׳ שלח נא אורך (acr. שמואל). After the last-named hymn is an Old French rendering (in Hebrew character) of the first verse of the hymn ליל שמורים אותו אל חצה.

(*b*) Foll. 95*b*, 96*a*: 1. סליחה ליז) שרקתי וקבצתי בתמוז). 2. שעה נאסר וגם נמסר (usually: שעה נאסר אשר נמסר). 3. אז בבגדי שומרי דר מעוני (alphabetical, with some additional verses at the end). 4. בחדש הרביעי אפפו עלי צרות רבות ואנחות (for the תפלה).

(*c*) Fol. 96*b* *sqq.*: 1. אש תוקד בקרבי. 2. יום אויה לי על חורבן היכל ··· כתנים. 3. אכפי הכבדתי.† 4. זדון בנים ומריהם. 5. מקצפך צי׳ר§ אעשה מספד‡. 6. אני הגבר אשר נפשו (אחרת לנהי יום נלחמו בי). בכור גלות טבעה (alphabetical after אני הגבר; each strophe so beginning includes two letters of the alphabet; refrain: מעי מעי אוחילה). 7. זאבי ערב. 8. ברוב תאניה אבכה (?). 9. שלו׳ בפי ולבי חולה (see Zunz, Literaturg., p. 548). 10. להבות אש יגוני. 11. אמוני נבונים (מעריב for the first night of the New-year's feast in an Old French dialect in Hebrew character, fol. 99*a*). 12. An Old French translation of מלך אמיץ כח (מעריב for the second night).

The appended leaves (foll. 100—106) consist of two sections. Foll. 100 and 101 contain two fragments of a Calendar, apparently belonging to the fourteenth century. First extant line: שנת מאה ועשרים וששה לפרט האלף השישי וסימנו ה׳כ׳ פשוטה. The last year treated is (5)134. The Calendar was left imperfect at the end.

Foll. 102—106 contain a large fragment (provided with vowel-points) of a treatise on שחיטה. First extant words: אותם שחיטתן כשרה. The first extant heading is (ג): דין במה שוחטין ובמה אין שוחטין; beginning: אין שוחטין בצור ובקנה התלושין. The fragment ends in the middle of עקור in (י): דין חמשה דברים הפוסלין את השחיטה. This fragment also appears to belong to the fourteenth century.

A piece beginning כסוי הדם מן התורה is written (in a later hand) on fol. 98*b*, with the subscription: נשלם הלכות שחיטה וכיסוי הדם שבח לאל מלך ישראל.

---

† Acr. יהודה (?) לוי.

‡ The last verse ends: נבהר (?) משושי נהפך לשדי, but there is a blank of three lines before this verse.

§ Acr. (first three stanzas): משה.

665.

Or. 2733.—Vellum, about $10\frac{1}{4}$ in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 90 leaves. There are two columns to a page, with mostly 21 lines in a column. The quires contain partly 8 and partly (1st, 5th, and 6th quires) 10 leaves each. The catchwords at the end of the quires are nearly all enclosed within pen-and-ink designs of grotesque animal forms. Two leaves are missing after fol. 65, and the last two leaves appear to have originally belonged to another MS. (*vide infra*). There is some pen-and-ink ornamentation on fol. 6, and the contents of foll. 50 and 51 are curiously arranged, the two middle pages representing an animal figure and a crowned human form respectively. Franco-German writing of the thirteenth to fourteenth century, with a number of Italian and other notes belonging to the fifteenth or sixteenth century. The Hebrew foliation was also added in Italian writing before the two leaves were lost after fol. 65. The edges have been too closely cut.

A מחזור for ראש השנה belonging to the Franco-German rite, with a number of marginal notes and additions in Italian writing and other hands of various dates. Like nos. 664 and 666, this מחזור appears to have been used in a German community settled in Italy. This would account for the notes and additions, and running titles in Italian writing on the upper margin of the pages, the original running titles having been cut away in the trimming almost throughout.

A. Services for the first day. Fol. 1*b*.

a. מעריב for the first night.

Piyyūṭīm: 1. אמוני נבונים. 2. מלך אדיר במרומים†.

b. שחרית:—1. מלך אזור גבורה. 2. כבודו איהל. In the תפלה:—3. ארעד ואפחד. 4. את חיל. 5. תאלת זו. 6. אבן הוג. 7. אל נא אתה הוא אלהינו בשמים ובארץ. 8. אדרת ממלכה. 9. אם אשר בצדק. 10. הסכת ושמע ישראל. 11. אאפיד נזר. 12. מלך עליון · אל דר. 13. אדירי איומה. 14. לאל עורך דין. 15. מלך במשפט. 16. אֵחַד קדוש אש אוכלה אש (אבֿ). 17. אז מאז בכל מפעל (Italian note in the margin: †אין אומרי׳). 18. כי מקדישיך כערכך. 19. האוחז ביד. 20. התוכן מתחת. 21. ויאתיו כל לעבדיך (originally: כל עבדיך, the ל having been subsequently written over by the original scribe, who ought, however, to have also removed the י).

c. מוסף:—1. אסתופף באולמך. 2. אופד מאז. 3. תפן בכון. 4. אף אורח משפטיך. 5. אל נא (same as no. 7 in שחרית). 6. אומץ אדירי. 7. יריאים מבקשי. 8. אלהי צורי איחדו. 9. ארתכי תרשישים. 10. אוירי ערץ. 11. אתה בקרבנו מלך (אבֿ). 12. ונתנה תוקף. 13. וחיות אשר הנה. 14. כי מקדישיך כערכך. 15. האוחז ביד. 16. ויאתיו. 17. אׄוׄאׄ היה עם פיפיות. 18. אנסיכה מלכי (subsequently corrected into אֶנְסְכָה). 19. היום הרת עולם. 20. אשא דעי בצדק.

At the end: היום תאמצנו and אין כאלהינו.

B. Services for the second day. Fol. 45*a*.

a. מעריב for the second night.

Piyyuṭ: מלך אמיץ כח.

b. שחרית:—1. מלך אמון. 2. כבודו איהל. In the תפלה:—3. אתיתי לחננך. 4. אמרתך צרופה. 5. תמים פעלך. 6. שולחתי במלאכות. 7. אל נא (same as in שחרית, for the first day, no. 7, and מוסף for first day, no. 5). 8. אדר והוד. 9. אתן לפעלי. 10. אז אמרתי · · · כי יי׳ שופטינו הנה באתי לחלותך בעד עדתי (alphabetical; in the margin: אין אומרי׳ זה ליום שני אלה (*sic*) שייך ליום ראשון‡). 11. כל שנאני שחק. 12. כיך עליך אמיץ. 13. לא[ל] סודר דין. 14. אשר מי יעשה

† After אבֿ, once more ת—ט.

† There are several other instances of this direction.

‡ The note continues: ובכאן אומרי׳ שבתי וראה תחת השמש אין טוב לאדם (variant: לאנוש) מהתחמש וכו׳, with the acrostic: שמעון בר יצחק.

כמעשיך. 15. אחד קדוש אש. 16. האוחז ביד. 17. ויאתיו כל לעובדיך.

c. מוסף:—1. †יפקד לפניך אתוי מנהר (acrost. יעקב, followed by alphabet, with an additional verse beginning: נפש בהירך). 2. תחבושת אילפתה. 3. ‡באמרתך נצרינו (very short). 4. ‡ברוח נשברה מסתופפי. 5. אל נא (same as in the preceding Services). 6. אחנן לשוכן שחקים. 7. אסלד לקורא הדורות. 8. אדיר במרום יי׳. 9. אבירי ארץ. 10. אתה בקרבינו מלך. 11. אכן אתה אל מסתתר. 12. וחיות אשר הנה מרובעות, with האוחז ביר, תהלות כבודך, ועמך תלואים, and ויאתיו כל לעובדיך, &c. 13. אהללה אלהי אשירה עוזו. 14. (MS. במעשיו) אפחד במעשי. 15. אנוסה לעזרה.

At the end היום תאמצ:ו, אין כאלהינו, and עלינו לשבח (with hardly any erasures by the censor, whereas the portion offensive to the Christian authorities have been erased on foll. 36*a*, 78*b*, where the same piece occurs).

Then :—

חזק ונתחזק הסופר לא יזק לא היום ולא לעולם עד
שיעל׳ חמור בסולם

The last two leaves of the MS., in two columns of 20 lines each, apparently belonging to another MS., though of the same date as the rest, contain a fragment of a Service of סליחות. Beginning: מחי ומסי; then תפלה תקח, followed by מרן דבשמיא and מכניסי רחמים, the last extant words beginning: ישראל גוי אחד.

Several marginal notes and additions have already been noticed. Among the other remarks are references to pieces in the volume made in the form of הפוך הדף וכו׳, as *e.g.* on foll. 16*a*, 57*a*. Against אבינו מלכינו the following note is written in an Italian cursive hand on the lower margin of fol. 19*b*:—ואין אומרים זה כי אם אותו אשר במחזור אשכנזי כי הוא יותר ראוי ורצוי לכל הקהילות הקודש ·· . The אבינו מלכינו thus eliminated is somewhat differently arranged from the usual order. One of the petitions is: תסכים עם מלמדי זכותינו (as also in no. 666), and there are several other more or less interesting variations. The number of petitions is 37. The אבינו מלכינו on fol. 64 (שחרית for the second day) has 36 petitions, and differs in some other respects from the first form.

In a number of cases omissions from the text have been added in German writing in the margin, and there are also some later marginal directions and corrections in German and Italian hands.

On fol. 1*a* is an imperfect list of poetical pieces, but not all the Piyyūṭīm enumerated are contained in the present volume.

† See Zunz, Literaturg., pp. 561, 118. In the margin on the same page (fol. 67*b*): איככה אוכל פנים להרים.

‡ See Zunz, Literaturg., p. 118 (no. 21). Nos. 2 and 3 are treated as one piece.

666.

Or. 2734.—Vellum, about 7⅝ in. by 7, consisting of 165 leaves, with 22 lines to a page. The quires consist nearly throughout of 8 leaves each. Catchwords are only found in the earlier part of the MS. (on fol. 8*b*, 16*b*, &c.). Two leaves are missing after fol. 83, and another two after fol. 87. The front margins, which are pretty wide throughout, have in some few cases been cut away. On the censors' mutilations see further on. Franco-German writing of apparently the fourteenth century. A Hebrew pagination in the Italian character up to fol. 49*a* (א–צו), and another from fol. 49*b* to the end was added before any of the four missing leaves were lost.

A מחזור for ראש השנה and יום הכפורים, with a number of notes in Italian cursive in the margin. It is apparently a Franco-German ritual used by Franco-German congregations

in Italy, such as Asti, Fossano, and Moncalvo in Piedmont (see Zunz, Ritus, p. 64). The use of the old French עבודה (אתה כוננת עו̇לם ברב־חסד *vide infra*) is significant in this connection.

I. Services for the first day of ראש השנה. Fol. 1*b*.

a. מעריב. The same as in the preceding number.

b. שחרית. Also the same pieces (though in a somewhat different order) as in the preceding number, with the exception of אחד קדוש (no. 16), which is absent in the present MS.

c. מוסף:—1. אסתופף. 2. אפד מאז. 3. תפן במכון. 4. אף ארח משפטיך. 5. אל נא†. 6. אז אמרתי הנה באתי. 7. אמץ אדירי‡. 8. אסלד לקורא. 9. מלך עליון אמיץ. 10. אוירי ערץ. 11. אתה בקרבנו מלך. 12. ונתנה תקף. 13. וחיות אשר הנה. 14. ועמך תלוים. 15. ואתה אזון§. 16. תהלות כבודך. 17. אנסיכה מלכי. 18. זכר תחלת. 19. אשא דעי.

On fol. 26*a*:—

יום ראשון נשלם   שבח לאל (?) העולם

II. Services for the second day of ראש השנה. Fol. 26*b*.

a. מעריב:—מלך אמיץ כח as in the preceding number.

b. שחרית:—1. מלך אמון. 2. אתיתי לחננך. 3. אמרתך צרופה. 4. תמים פעלך. 5. שלחתי בכלאכות. 6. אל נא. 7. יראים מבקשי†. 8. שכו מפארים. 9. אדר והוד. 10. אתן לפועלי‡. 11. מלך עליון ארתכי§. 12. כל שנאני שחק. 13. לאל סודר דין. 14. אשר מי יעשה. 15. אחד קדוש אש. At the end (fol. 35*b*) in the margin: ואומרי׳ כי מקדישך בדף י״ו.

c. מוסף:—1. רשות) איככה אוכל פנים להרים). 2. (קרובה) אנן הסהר. 3. (לקרבת המוסף תחבשת ברוח נשברה. 4. אלפת‖. 5. באמרתך נצרנו. 6. אל נא¶. 7. הסתופפי‖. 8. אחנן שבתי וראה. 9. לשוכן. 10. מלך עליון אמיץ. 11. אלי צורי איחדו. 12. אבירי ארץ. 13. אכן אתה אל מסתתר. 14. אהללה אלקי. 15. אפחד במעשי††. אנוסה לעזרה.

After the Service, ending with אין כאלהינו, is written on fol. 48*a*: Benjamin b. Samuel's קרושה:—וחיות בוערות.

III. Services for יום הכפורים. Fol. 49*b*.

a. מעריב. In כל נדרי is the clause וחשובין כחרס הנשבר שאין לו תקנה, besides some minor variations from the ordinary form. There are also some few additional entries in Italian cursive writing to make it more comformable to some Italian model.

The introductory series of verses at the beginning of the סליחות does not open with שומע תפלה, but with בית יעקב לכו ונלכה, the end being: כי שכך נקרא על עירך ועל עמך.

† The אל נא in this MS. are the same as in the preceding number.

‡ In the margin, in an Italian cursive hand: ואומר מלך חרונך יופר, אלקי צורי כמוסף יום שני א̇ח̇כ̇ מלך עליון, כל שנאני שחק כמוסף יום שני ׳ דוק ותשכח

Below this, in another Italian hand: יאמר אז אמרתי מעבר לדף ואומר אלוקי צורי אייחדו בדף ע̇ו̇ וא̇ח̇כ̇ אומר מלך עליון בדף ס̇א̇ ודף ס̇ב̇ : וא̇ח̇כ̇ אומר אתה בקרבנו בדף ל̇ב̇

§ In the margin:—

אין אומרי׳ זה : ואומרים תהלות כבודך בדף הבא

† In the margin: אומרי׳ שכו מפארי׳ בדף הבא

‡ In the margin: ואומרים יראים מבקשי פניך בדף נח ׳ וא̇ח̇כ̇ אומרי׳ אתן לפועלי צדק מנגד (*i.e.* in this place)

§ In the margin: ואומרי׳ מ̇ע̇ אמיץ המנושא בדף ל : ואח̇כ̇ אומרים לאל סודר דין בדף ס̇ג̇

‖ See the corresponding Service in the preceding number.

¶ In the margin: ואומרי׳ היום תמים דעים וכו׳ (in full) ואומרי׳ יראים בדף נ̇ח̇ וא̇ח̇כ̇ אומרים אסלד בדף כ̇ט̇ : וא̇ח̇כ̇ אומרים מ̇ע̇ ארתכי תרשישים בדף ס̇א̇ וס̇ב̇ וא̇ח̇כ̇ אומרים אתה בקרבנו בדף ל̇ב̇ ואומרים עד דף ל̇ט̇ וא̇ח̇כ̇ אומרי׳ אהללה בדף פ̇ה̇

†† In the margin: ואומרי׳ עד ארשת שפתינו בדף מ̇ב̇ ואח׳ כך אומר אפחד מנגד

The סליחות, which are numbered with Hebrew letters, are in the following order: 1. יי׳ אלקי הצבאות נורא בעליונים. 2. אשפוך שיחי לפני צורי (in Italian writing: אין אומרי׳). 3. אפסו אישים. 4. בליל כפור ועשור. 5. אמנם אשמינו עצמו. 6. ירצה עם אביון. 7. יידעתנו שלש עשרה. 8. יום כפורים זה הוכן לברר. 9. יומם יצו. 10. סלח נא אשמות. 11. אנקת מסלדיך. 12. יום יום ידרשון. 13. חרדתי ופחדתי. 14. עבד לילו. 15. שוכני בתי חמר. 16. אהבת עוז†. 17. אבדנו מארץ טובה. 18. אותך אדרוש.

The last of the common pieces ends:—

רחמ׳ דע׳ ליתמי ולירמלי [ענ׳] · רח׳ דע׳ לכל צריכי ענ׳ · רחמ׳ חוס רחמ׳ פרוק · רחמ׳ שבוק לן חובין בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן · קדיש · ואם שבת יאמר ויכלו קודם ובמה מדליקין אחרי כן

On fol. 68*b* is a repetition of the כל נדרי, and in the direction at the end:—

ואו׳ סליחות המיוסדות ליום ודוי · אשכנו וכו׳

b. שחרית. Fol. 68*b*.

The same pieces as in Or. 42, III. *b* up to מי יתנה תוקף, with these exceptions: (1) אנוש מה יוכה, רוממו אל מלך, and אדיר ונורא are absent, and (2) אל נא אתה הוא אלקינו בשמים is added after אחדתה.

After מי יתנה תוקף:—1. אחר קדוש אש. 2. האוחז ביד. 3. האדיר בשמי. 4. האמן כפי. 5. התכן מתחת. At the end (fol. 83*b*) is a fragment of no. 4 (ending להרביבם; a lacuna follows).

The סליחות‡ are:—1. אני ברוב הסדך. 2. תפלה לקדמך. 3. יערב חין. 4. איך אשא ראש (imperfect at the end, there being a gap after fol. 87; last line: לדמי · · · · מספרים). 5. שופט כל הארץ. 6. אל דביר קדשך. 7. שחר קמתי. 8. אין מי יקרא. 9. שבטי שעשוע. 10. יהידתי בצרתי. 11. תהרות רוגז. 12. יחידה עקיבך. 13. אורי וישעי. 14. אשמתינו כי רבה. 15. אז קשתי וחרבי.

c. מוסף. Fol. 101*a*.

1. ארעד ואפחד. 2. שושן עמק. 3. יום מימים. 4. צפה בבת תמותה. 5. [אל נא] אתה הוא אלקינו בשמים. 6. אשא דעי (Ḳalir). 7. אין ערוך אליך (Ḳalir). 8. אנא אזון. 9. אך אומרים. 10. אמת פעלו. 11. אדיר בויעודו. 12. באראלי אומן. 13. אמיצי שחקים. 14. אור נוגה. 15. מי ימלל גבורות (סלוק). 16. אל ברוב עצות (אופן ב׳ קליר). 17. תמיד תתלונן. 18. אליך ועדיך יבא כל בשר. 19. האוחז ביד. 20. לך אדר נאה. 21. יאתה תהילה. 22. כי אדוקי אש. Fol. 111 has here been cut out (apparently under the direction of a censor), the words left in the margin being בכל and a series of חכמי. On fol. 112 in a different, but apparently contemporary hand: 23. באון אוסיף. 24. תאפדם אפודת (ending in the original MS. on fol. 113*a*). 25. ויאתיו. The contents of the lower half of fol. 112*a* have also been erased.

The עבודה (as used in the old French ritual and Asti, Fossano, and Moncalvo, in Piedmont; comp. Luzzatto's edition, end of vol. ii.) begins on fol. 114*b* with the רשות:—אתן תהלה.

Foll. 115*b* *sqq.*; the עבודה itself: 1. אתה כוננת עולם ברוב הסד. 2. עד לא הוריתה. 3. קדושים יבדילו. 4. אמוני עתים. 5. יקיפוהו סנן. 6. לשוחטו נפנה. 7. פקדו לשלחו (including אשרי עין). 8. ומעת הסרנו תנות צרות · · ·. Then סליחות (with an enumeration continued from שחרית):—1. אל ימעט לפניך. 2. שמך נירא ביום נורא. 3. אדון דין. 4. אשר לו ים וחרבה. 5. איככה אפצה. 6. אבי אביון. 7. אלקים אין בלתך. 8. להודות באתי. 9. אנא השם הנכבד†. 10. יערב מיעוט. 11. אזכרה אלקים (אמתי). 12. אפס מזיח. 13. יעזוב רשע נתיבו ויכניע. 14. אפס רובע הקב. 15. יה איום זכור היום. 16. אלקים ממכון שבתך.

† For עזוז or עזז.

‡ In the MS. the Hebrew numbering of the סליחות is resumed from מעריב, no. 1 being therefore marked יט, but כג and כד are missing.

† The rhyme אלהי נדחי is not found here; see p. 277, col. 1, in this volume.

At the end of מוסף is the direction:—

למנחה מתחילין בפרשת עריות בסוף אחרי' ליקח ספר התורה וקורין תלתא גברי עם המפטיר ואין אומ' אשרי עד נעילה שבעלילה זה יורדין לנעילה

d. מנחה. Fol. 136*b*.

1. [אל נא] אתה הוא אלקינו בשמים .2 .איתן הכיר. 3. האוחז ביד (latter part cut out). 4. ובכל תוקף. 5. מלכותם ' ' ' תכון מלכותך (greater part cut away).—Then סליחות (taking up the numbering from מוסף):—1. אשתחוה אל היכל. 2. אב לרחם. 3. מדי חירות. 4. קראתי מצרה. 5. אורח צדקה. 6. אני יום אירא. 7. נרוני נחר. 8. אזון תחן. 9. אם עונינו ענו. 10. יצו האל. 11. אדוני האדונים השקיפה. 12. אמונים בני. 13. אודה עלי פשעי.

e. נעילה. Fol. 152*b*.

At the head:—

וישב החזן ויתחיל אשרי שבעלילה זו יורדין לנעילה' ויעמד החזן ויאמר ובא לציון גואל ויעמד להתפלל שמונה עשרה ויאמר כמו בתפילת (MS. בתפילה) מנחה ' אכן במקום אתה יודע יאמר אתה נותן יד לפושעים כו' וחזן יאמר יתחיל (so MS.) בקול רם תפילתו אם יש שהות יתחיל זה (*i.e.* אב ידעך) ואם לא יאמר במרוצה עד ימלוך י"י לעולם

1. [אל נא] אתה הוא אלקינו בשמים .2 .אב ידעך. 3. וחיות בוערות לכם. 4. כי מקדישך כערכך. 5. האוחז ביד. 6. מאין כמוך ' באמצך שמים.—Then סליחות (continuing the numbering, as before):—1. אבואה ואשתחוה. 2. ירצה צום עמך. 3. לך י"י הצדקה תלבושת. 4. בנשף קדמתי. 5. ישן אל תרדם. 6. לא בקשתי אבטח. 7. מנויה ונמורה. 8. את הברית ואת החסד. 9. זכור ברית אברהם. 10. אלה אזכרה ונפשי עלי. אשפכה. 11. אנא (?) אבן מעמסה.

After the sevenfold י"י הוא האלקים and the שמע ישראל at the end:—

ותוקע קשרק זכר לאבל ' אם שבת הוא ישב במקומו ויתחיל אין כאלקינו: ואחר יאמר והוא רחום וברכו ויש או' אין צריך לומ' והוא רחום ' ' ' שהוכפרו כבר ואחר מעריב ויתן לך ואם אנו (*sic*) שבת מיד אחר התקיעה יתחיל והוא רחום ואחר המעריב אין כאלקינו

Then:—

חזק ונתחזק ' יצחק הספר לא יזק לא ליום ולא לעולם עד שיעלה חמר בסלם אשר יעקב אבינו חלם

A list of the poetical pieces of יום הכפורים is given on foll. 48*b*, 49*a*.

Some marks of the censorship have already been noted. Erasures are found besides on *e.g.* foll. 42*b*, 100*a* and 152*a* (אבינו מלכנו in both cases), 122*a*, and 132*a*.

On fol. 1*a* is the entry, in an Italian cursive hand of the fifteenth century, by the former owner צמח מנחם יאקיני בן יוסף יאקיני.

On fol. 48*a* is an obscure entry in Spanish, in which the name Johan de Puig occurs.

667.

Harley 5701.—Vellum, about 13 in. by 10, consisting of 309 leaves, with 20 lines to a full page. The catchwords preserved at the end of many of the quires (*e.g.* foll. 44*b*, 68*b*, 76*b*, 108*b*, 114*b*, 130*b*, 146*b*, 154*b*, 162*b*) show that the foldings consist mostly of 8 leaves each; but a considerable number of leaves are wanting at the beginning. German square writing of the thirteenth or fourteenth century. The margins have been too closely cut.

A מחזור for ראש השנה, יום כפור, and סכות according to the German rite.

I. Services for the first day of the New-year's feast.

a. Of שחרית (fol. 2*a*) only a small portion is preserved, beginning אבינו מלכינו כתבינו וכו', this piece being followed by the קדיש, and directions for קריאת התורה, &c.

b. תפלת מוסף, fol. 2*b*.

The same poetical pieces as in Or. 42. Half of fol. 19*a* and the whole of the verso are blank, but there is no break in the text.

II. Services for the second day of the New-year's feast.

a. שחרית, fol. 27*b*. Also the same as in Or. 42.

b. מוסף, fol. 46*a*. Also the same as in Or. 42, but the pieces from ונתנה תוקף to אוחילה לאל are given in full instead of being merely mentioned in a rubric.

III. Services for the Day of Atọnement.

a. מעריב, fol. 65*a*. The same pieces as in Or. 42. The אבינו מלכינו at the end is defective, ending with חוס ורחם עלינו, and the following page (fol. 85*a*) is blank.

b. שחרית, fol. 85*b*.—Piyyūṭīm the same as in Or. 42; but the סליחות (fol. 129*a sqq.*) are as follows:—1. אנא הואל. 2. תעלה תפלתינו. 3. אנא השם הנכבד† (Zunz, Literaturg., p. 224). 4. אדון בְּפָוקדך. 5. אך במתח. 6. אשפוך שיחי לפניך צורי (marginal direction: למוסף). 7. תעלת צרי. 8. אנוש רימה אדון בשפטך (for the usual אדון בשפטך אנוש רימה). 9. אל באפך פן תמעט. 10. את הברית ואת החסד. 11. אך בך לדל מעוז (the same as in Zunz, *op. cit.*, p. 249). 12. אמונים בני מאמינים. 13. יי׳ אלהי רבת. 14. שופט כל הארץ. 15. שרי קדש (direction: ואם חל יום כפור בשבת אומרים זה הפזמון במקום שופט כל הארץ). 16. אליך צורי. 17. אוא אל תעזבינו וכו׳. 18. אתה מבין סרעפי. 19. אמרתי לפושעים. 20. יום אשר אשמינו. 21. אהללך בקול רם.

c. מוסף, fol. 155*b*.—Piyyūṭīm the same as in Or. 42, though in a different order at the end (כאהל הנמתח, אשרי עיין ‡ וכו׳); but the סליחות (fol. 184*b sqq.*) are as follows:—1. איך אשא ראש. 2. אבל אנחנו. 3. אפס מזיח. 4. אשפוך שיחי לפניך צורי. 5. אנוש רימה. 6. את הברית ואת החסד. 7. יי׳ אלהי רבת. 8. אל עבדיך המצא. 9. אזכרה אלהים ואהמייה (of ר׳ אמתי). 10. אדברה תחנונים כרש. 11. יום אתא לכפר (of Ḳalir). 12. אדיר ונאור בורא דוק.

† The rhyme אלהַי נדחַי is found here.

‡ Several missing verses of this piece are supplied in the margin, but the piece differs in several particulars from that contained in Or. 42 and elsewhere.

d. מנחה, fol. 203*a*.

1. איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. אדר בתואר (Ḳalir). 4. אתה אל רחום והנון ביטה (alphabetical). 5. אראלי הוד. 6. כי רכובו. 7. כבודו אמוניו.

סליחות:—1. אכפרה פני מלך. 2. תנגרת יד. 3. וותיק וחסיד. 4. אדון כתקה. 5. אלהים אל דמי לדמי. 6. את הקול קול. 7. אנא חטא. 8. יי׳ אלהי רבת. 9. יי׳ שמעה (יי׳ אלהים עיניך . . . . בחיק אמותם וכו׳). 10. אלהינו אל שדי (direction: ואם ברית מילה בא על יום כפור אומרים זה הפזמון). 11. אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה. 12. אתה מבין תעלומות. 13. יום אשר הוחק (in small writing on fol. 230*b*).

e. נעילה, fol. 235*a*.

1. אב ידעך. 2. שערי ארמון. 3. אז לפנות ערב. 4. אבן מעמסה. 5. זכור ברית אברהם (אבדנו מארץ טובה . . . . גולה אחר גולה . . . גואל חזק וכו׳). 6. A number of verses beginning יי׳ יי׳ אל רחום (not entirely the same as in Or. 42: no כי הנה כחומר).

IV. Services for סכות.

a. קרובץ ליום ראשון של סוכות, fol. 248*a*.

1. אכתיר זיר. 2. אאמיר אותך. 3. אנא הושיעה†. 4. ‡ אימתי בחיל (מאלמי מגדים, קושט אקחה בראשון, אז היתה חניית, אקחה פרי עץ, עד לא לאל אחרון וראשון).

b. יוצר ליום שיני, fol. 258*b*.

1. אאמיץ לנורא, with אאמיר אותך as אופן and אנא הושיעה as זולת. 2. ארחץ בנקיון§ (קדושתא with תשורת שי׳, בל תהי, איווי סוכת, כי אקח מועד, אמנם מצוה, אלים כהשעין, מצות לבא).

c. יוצר לחולו של מועד דסוכות, fol. 266*b*.

1. את השם הנכבד ונאה. 2. אזכרה מקדם פלאיך (זולת).

† Instead of תקרעם בקריעת ים סוף in the last line the reading is תשמע שועתינו.

‡ Comp. Zunz, Literaturg., p. 58.

§ See *op. cit.*, pp. 58, 59.

d. מעריב לשמיני עצרת של סוכות, fol. 269*a*.

1. שמיני אותותיו, with שמיני אחד in the middle; 2. אודות באר המים (headed: שמחת בית השואבה).

e. יוצר לשמיני עצרת, fol. 271*b*.

1. אום כאישון. 2. אמונים אשר נאספו (ends: קריעת זרים). למוסף:—3. אף ברי (יטריח). 4. אפיק מעו†. 5. אקשמה כסל†. 6. תכנם לארץ†. 7. יפתח ארץ†. 8. איום זכור.

f. יוצר לשמחת תורה, fol. 286*b*.

1. אשרי העם שלו ככה. 2. אשריך ישראל מי כמוך (פאר התפאר, טעם עץ חיים, אשר כל סתום חד מאלה הדברים). 3. ‡ אשריך אום קדוש (אופן). 4. אז בקשוב עניו (זולת). 5. מרשות האל הגדול. 6. מרשות אלהי האלהים. 7. אשר בנלל אבות. 8. התקבצו מלאכים. 9. אגיל ואשמח.

g. הושענות (fol. 294*b*) in the following order:—

1. למען אמיתך. 2. אדון המושיע. 3. אערוך שועי. 4. אל למושעות. 5. אדם ובהמה. 6. אדמה מארר. 7. אום אני חומה. 8. אבן שתייה. 9. למען איתן. 10. תתנינו לשם. 11. אום נצורה. 12. כהושעתה אב. 13. כהושעתה אלים. 14. אנא אזון. 15. אל נא תעינו. 16. למען תמים. 17. תענה אמונים. 18. אז כעיני. 19. אומן ישעך.

h. מעריב לליל ראשון של כסא, fol. 304*b*.

§ כֶסא אורי וישעי, with כסא אדונינו in the middle.

i. מעריב לשמיני עצרת (same as *d.* in this section), fol. 307*a*.

שמיני אותותיו, with שמיני אחד in the middle, and אודות באר המים at the conclusion.

Fol. 1 (a late paper leaf) contains an index of the סליחות for יום כפור.

A number of interesting marginal notes are found in the MS., of which the following may here be quoted:—

On fol. 26*a*, against the word עד in היום הרת עולם, apparently by the original scribe:—

קבלתי מֿמֿהֿרֿ יצחק שחור זֿלֿ שאין לומר עדֿ שהרי אין עינינו תלויות אלא בשעת התפלה ואם תלויות הם עד שיחנינו צריכות להיות תלויות ועומדות ·· בלי הפסק כי בעונו׳ אין לנו חנינה בגלותינו עכשיו אבל בלא עדֿ משמע שעינינו תלויות דווק׳ בעת התפלה

On fol. 45*a*, in a later hand, is a quotation from ספר דרשות מהריל הלכות רה״ הלכות שופר לפני דבור המתחיל אוסף וכו׳ on the order of the words מחל וסלח in אבינו מלכינו, Maharil having used the form סלח ומחל.

On fol. 79*b*, in the same hand, is a quotation from שני לוחות הברית דף רכה״ עב״ of מהריף״ מקֿקֿ קראקא regarding the use followed by ניסו הגאון מוהר״ם איסרלש זל״ in employing the term כפרה for חטאים, מחילה for עוונות, and סליחה for פשעים.

At the end of the note:—

עד כאן לשונו שם בשם אביו בספר עמק ברכה דף קד״ ואם כן כך צריך לומר יהי רצון מלפניך יי״ אלהינו ואלהי אבותינו שתכפר לנו על כל חטאתינו ותמחול לנו על כל עונותינו ותסלח לנו על כל פשעינו:

On fol. 198*b* and also (with some variations) fol. 229*b* (on the order of על חטאים in מוסף and מנחה of יום כפור, likewise in the same hand):—

כמו שרשמתי בסימנין באותות א׳ ב׳ ג׳ כך סדרן בתשובת מוהרר איסרליין הזקן זצֿלֿ ״ מחזור פראג בתפלת כל נדרי · וכן הוא בהגהות מנהגים סימן קמ״ד בשם מהריש״ · החמור חמור אחרון ונ״ל הטעם הוא שיש לבקש תחלה על הקל ואח״כ על החמור כמשל הכותי תחלה מבקש מעט והולך ומוסיף ודוק״ ותשכח שכפי הרשום בכתב אמת ויציב הוא סדרן ועיין מה שכתבתי† לפני על חטא בתפלת ליל כפור ואז תדע איך תתפלל לאלהיך

The order of the original MS. was אשם ותלוי ודאי, חטאת, עולה, &c. The order

† Scriptural verses.

‡ Abridged from the piece mentioned in Zunz, Literaturg., p. 704?

§ Ascribed to the rite of Worms in Zunz, *op. cit.*, p. 158.

† This refers to the note on fol. 79*b*.

sanctioned by the marginal annotator agrees with Baer's עבודת ישראל.

Against a number of hymns אין אומרים is written in the margin (so *e.g.* foll. 204*b*, 205*b*, 207*a*), and there are also some directions as to ניגונים and various liturgical usages.

Thus on fol. 159*a* (against אין ערוך):—

זה אומר החזן עד גמירא בנינון אאפיד

On fol. 166*a* (against אז מלפני):—

אין אומרי׳ בקצת קהלות אשכנז אמנם בפולין אומרים אז מלפני הכל ככתוב כאן עד בקול אדירים

On fol. 185*b* is a quotation from מהר״יל, who had seen a טעם in מדרש ילמדנו why one does not say באנגלא† the סליחה beginning אבל אנחנו.

On the last page of the MS. are the following owners' notes:—

1. מאת ה׳ שאילתיו נאם יצחק בר״ אליעזר הכהן וחתמתי שמי עליו שלא יבא אדם מארבע פינות העולם ויערער עליו וכו׳

2. לעולם יחתום אדם שמו על ספרו פן יבא אחד מן השוק · · · לכן חתמתי שמי פה · · · מתתי׳ בהנר יודא השי נבתויא

The same name is found on the elaborately tooled ‡ front consisting of cut leather (probably donkey skin), the form there given being מתתי בר״ יודה לוי ז״ל.

Both the owners named apparently belonged to the fourteenth or fifteenth century.

668.

Or. 42.—Vellum, about 17½ in. by 13, consisting of 163 leaves, with usually 26 lines to a full page. The quires contain 10 or 8 leaves each, catchwords being preserved on foll. 31, 41, 59, 67, 83, 109, 117, 135, 155. The first few leaves are damaged, and the rather wide margins have been cut away in several places (*e.g.* foll. 56, 57, 86, 87, 125—127). German square writing of the thirteenth to fourteenth century. The MS. is defective at the beginning and the end. Ornamental letters (filled in with figures of animals) &c. at the beginning of portions are found on *e.g.* foll. 27*b*, 58*a*, 140*b*.

מחזור for the New-year's feast and the Day of Atonement according to the German rite, followed by the beginning of the Services for the feast of Tabernacles.

I. Services for the first day of the New-year's feast.

a. שחרית, fol. 1*a*.

First extant words:—

חשך עושה שלום · · · מאפל אמר ויהי

Poetical pieces: 1. מלך אזור גבורה. 2. כבודו איהל. 3. את חיל. 4. תאלת זו. 5. אבן חוג. 6. אדרת ממלכה. 7. אאפיד נזר. 8. אדירי איומה. 9. לאל עורך דין. 10. מלך במשפט.

At the end of שחרית are the words: ושעשע יונק.

b. מוסף, fol. 10*a*.

1. אפד מאז. 2. תפן במכון. 3. אף אורח משפטיך. 4. אל אמונה · · · אומץ אדירי. 5. מלך עליון · אל דר במרום. 6. ונתנה תוקף. 7. וחיות אשר הנה מרבעות כסא. 8. ועמך תלואים. 9. ואתה אזון תהילות כבודך. 10. תהילות כבודך. 11. האוחז ביד. 12. היה עם פיפיות. 13. אוחילה לאל. 14. אנסיכה מלכי. 15. זכר תחלת. 16. אשא דעי בצדק.

II. Services for the second day of the New-year's feast.

a. שחרית, fol. 26*a*.

Heading:—

קרובות של שני · יוצר מר׳ שמעון הגדול

† For באנגליא?

‡ Double roses and scroll foliage. Compare the tooling on the covers of Add. 22,273 (a Latin MS.; dated A.D. 1451). The clasps, which originally belonged to a church book, were added on later to the present cover.

1. מלך אמון (כבודו איהל indicated in the direction). 2. אתיתי לחננך. 3. אמרתך צרופה. 4. תמים פעלך. 5. שולחתי במלאכות. 6. שמו שבתי. 7. כפארים. אדר והוד. 8. אתן לפועלי צדק. 9. כל שנאני. 10. וראה. מלך עליון אמיץ המנושא. 11. שקט (שקט being afterwards corrected into שחק). 12. אשר מי יעשה כמעשיך.

b. מוסף, fol. 37*a*.

Poetical pieces (besides those mentioned in the direction: ונתנה תוקף · · · · כמו שכתוב בתפלת מוסף דאתמול וכו׳):—

1. אהללה אלהי. 2. אפחד במעשי. 3. אנוסה לעזרה.

III. Services for the Day of Atonement:—

a. מעריב, fol. 44*b*.

כל נדרי followed by the undermentioned סליחות:—1. יעלה תחנונינו. 2. שומע תפלה. 3. י״י אלהי הצבאות יושב הכרובים. 4. אמנם אשמינו (shortened). 5. סלח נא אשמות. 6. תומת צורים. 7. אותך אדרוש. 8. אל) אלהינו ואלהי אבותינו (כי אנו עמך — מחול לעונותינו — תעזבינו. 9. אנא תבא. 10. אתה מבין תעלומות לב. 11. אל רחום שמך. 12. ענינו. 13. מי שענה.

b. שחרית, fol. 58*a*.

1. אז ביום כפור. 2. קדוש אדיר. 3. אימיך נשאתי. 4. אמצת עשור. 5. תאות נפש. 6. אנוש מה יזכה. 7. איחדתה יום זה. 8. מורה חטאים. 9. אדר יקר אלי. 10. אנא אלהים חיים. 11. אך אמרו לאלהים · ארך אפים. 12. אתים בחין. 13. מעשה אלהינו · אין מי בשחק. 14. אשר אומץ. 15. על ישראל אמונתו. 16. אפסי ארץ. 17. מי כמוך אדיר. 18. אין כמוך באדירי. 19. האדרת והאמונה. 20. נאמירך באימה. 21. רוממו אל מלך. 22. רוממו אדיר ונורא. 23. אמונתך בעליונים. 24. הנקדש באלפי אלפים. 25. אילי שחק. 26. אין מספר לגדודי. 27. מי יתנה תוקף תהלתך. 28. אל ברוב עצות. 29. תמיד תתלונן. 30. אליך ועדיך. 31. אליך תלויות. 32. האדיר בשמי עליות. 33. התוכן מתחת. 34. האימן כיפי שחקים. 35. מי אדיר אפסיך. 36. לא אומר אמרת. 37. יראך אדון. 38. מלך תר. 39. הגוים אפס ותהו (erased by the censor). 40. כי תודה יתנו. 41. לך אדר נאה. 42. כי לך יאתה תהילה. 43. כי אדוקי אש. 44. בכל אן אוסיף. 45. חכמי תום. 46. הגוים אימים זמזומים (erased by the censor). 47. ובכל תוקף. 48. מלכותם באבדך. 49. מאין כמוך. 50. האזורים באהב.

סליחות (beginning on fol. 88*a*†):—1. איך אשא ראש (indicated in the direction). 2. אפס מזיח. 3. תעלה תפילתנו. 4. אורך ואמתך. 5. אנא הואל. 6. אנא השם הנכבד‡. 7. אמנם אנחנו. 8. אדון בפְּקודך. 9. אך במתח. 10. תגרת יד אסוף. 11. אליך נשואות עינינו. 12. אמונים בני מאמינים. 13. שופט כל הארץ. 14. שרי קודש§. 15. י״י אלהי רבת צררוני (yellow lines drawn across by the censor). 16. אל נא תיסר. 17. אלהים אל דמי לדמי (yellow lines drawn across by the censor). 18. את הקול קול יעקב (also crossed through by the censor). 19. י״י שמעה · · · י״י אלהים הלא עיניך. 20. אדברה תחנונים. 21. אבדנו מארץ טובה. 22. אוֹאֹ וכו׳. 23. אתה מבין תעלומות. 24. אתה יום אשר מבין סרעפי. 25. אמרתי לפושעים. 26. יום אשר אשמינו. 27. אהללך בקול רם.

c. מוסף, fol. 110*a*.

1. שושן עמק. 2. יום מימים. 3. צפה בבת תמותה. 4. אשא דעי. 5. אין ערוך. 6. אנא אֱזֵן שועת חנון. 7. אך אין לנו. 8. אתה ברחמיך. 9. אשר אימתך. 10. אמיצי שחקים. 11. אילי מרום. 12. כי יערוך אליך. 13. אז מלפני בראשית (אבות — דת וכס — ובנים — נוה וינון — שבעה אלה). 14. האוחז ביד. 15. ואיזו תהלה. 16. לך יאדיר. 17. האחד בעולמו. 18. האומרים אחד. 19. היה עם פיפיות. 20. אוחילה לאל. For עבודה:—1. אמיץ כח. 2. גלוים אליו. 3. צעד לילך. 4. קח מאכלת. 5. רץ. 6. רהט. 7. שב. 8. שגרו. 9. שנת אוצרך. 10. אשרי עין. 11. כאהל הנמתח. 12. תכפו עלינו (corrected into תקפו). 13. כתועים. 14. תאות לב. 15. אם תעינו. 16. תנות צרות. 17. אל תיעש. 18. התן אחרית.

† In the upper right-hand corner of fol. 89*b* (the page containing תעלה תפילתנו) the direction למנחה is written in a cursive hand.

‡ The rhyme אלהַי נדהַיי is found here.

§ Heading: כזמן אחר כשבא יום הכפורים לשבת בנינון זה.

19. אורך תוריח. 20. תעינו מאחריך. 21. תאמר למחות. 22. אופל אלמנה.

סליחות (beginning fol. 129*b*):—1. איך אשא ראש. 2. אל ימעט. 3. אשפוך שיחי. 4. אבל אנחנו. 5. אבואה ואשתחוה. 6. אדון דין. 7. אפסו אשים. 8. אֱזַן תחן. 9. אנוש רימה. 10. אמנם אלהי עולם. 11. אהבת עוז. 12. רועה ישראל · · · אל אחסר. 13. יי׳ שמעה. 14. גדול עוני. 15. אוֹא אל תעזבינו וכו׳. 16. יום אתא. 17. אדיר ונאור.

d. מנחה, fol. 143*a*.

1. איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. יחלנו לך צורינו. 4. אפאר למלכי. 5. אנא אל רחום. 6. אראלי הוד. 7. כי רכובו.

סליחות (beginning fol. 146*a*):—1. אדון כתקח. 2. אין כמירת. 3. אני הוא השואל. 4. אל באפך. 5. אני אני המדבר. 6. אד בך לדל מעוז. 7. תאבת יום זה. 8. אומץ יוסיף. 9. אמונה אומן עצות. 10. אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה. 11. יום אשר הוחק. 12. אדון אביר.

e. נעילה, fol. 158*a*.

1. אב ידעך מנוער. 2. שערי ארמון. 3. אז לפנות ערב. 4. אבן מעמסה. 5. A number of verses beginning יי׳ יי׳ אל רחום, and including כי הנה כחומר, אנקת מסלדיך, &c., followed by (6) זכור ברית אברהם (גואל חזק למענך פדינו וכו׳).

Fol. 163*b* contains the beginning of שחרית for סכות (catchword: אכתיר).

Apart from its considerable antiquity, the MS. is interesting on account of the many marginal notes which it contains. These bear partly on the reading and vocalization of the text, partly on the sense, and partly on the ritual usage. Occasionally verses which had been omitted by the original scribe were added subsequently. The word נקדתי sometimes appears in the margin at the beginning of pieces, parts of the text not being pointed. On fol. 121*b*, against ומושב יקרו, is written in the margin: חירוף גדול · יְקָרוֹ בנימטרי׳ יֵשׁוֹ. The words וכסא כבודו are accordingly written over the words in the text as a correction. The marginal remark just mentioned is found (with variations) elsewhere in the MS. in connection with censured words.

Some of the censor's erasures have already been noted. The yellow lines which are pretty frequently drawn across passages or whole pieces (with the direction אין אומרים) do not, however, obliterate any part of the text. But some pages have—as has been mentioned before—been entirely erased.

On fol. 107*b* the word Mojs (an owner's name?) is written on the upper margin.

669.

Harley 7618.—Vellum, about 20½ in. by 15, consisting of 107 leaves, with usually 26 lines to a page. The foldings appear to have been originally of 8 leaves each, but several whole quires as well as parts of others are missing, and the MS. is also defective at the beginning and the end. Catchwords marking the end of quires are found on foll. 5*b*, 13*b*, 21*b*, 27*b*, 35*b*, 43*b*, 49*b*, 57*b*, 58*b*, 66*b*, 72*b*, 80*b*, 87*b*, 95*b*. Written in a good German square hand of the thirteenth century.

A מחזור for the New-year's feast and the Day of Atonement according to the German rite.

I. Services for the first day of the New-year's feast.

שחרית is wanting entirely. First extant words (in ועמך תלואים, Service of מוסף): בקור חשבון. Other extant pieces: 1. ואתה אזון. 2. תהלות כבודך. 3. End of אנסיכה מלכי; and (4.) large portions of זכר תהלת.

II. Services for the second day of the New-year's feast.

a. שחרית, fol. 5*a*.

Extant pieces: 1. Greater part of מלך אמון (first extant word: להקדם). 2. Nearly the whole of מלך עליון · אמיץ המנושא; and 3. אשר מי יעשה כמעשיך.

b. מוסף, fol. 11*b*.

1. ונתנה תוקף. 2. והיות אשר הנה. 3. ועמך תלוים. 4. ואתה אזון. 5. תהלות כבודך. 6. האוחז ביד. 7. היה עם פיפיות. 8. אוחילה לאל. 9. אהללה אלהי. 10. אפחד במעשי. 11. אנוסה לעזרה.

III. Services for the Day of Atonement.

a. מעריב, fol. 25*a*.

This Service is defective at the beginning and the end. First extant words: כולהון יהון שרן in כל נדרי. It contains the same pieces as Or. 42 from יעלה תחנונינו to אתה מבין; but אמנם אשמינו is here found in its complete form. An addition is אל לבבם in the margin of fol. 29*b* (before אמנם אשמינו).

b. שחרית, fol. 36*a*. Largely defective.

Extant pieces: 1. אנא אלהים חיים. 2. אך אתים בהין. 3. אמרו לאלהים ארך אפים. 4. מעשה אלהינו · אין מי בשחק. 5. אשר אומץ. 6. על ישראל אמונתו. 7. אפסי ארץ. 8. אדיר כמוך מי. 9. אין כמוך באדירי. 10. האדרת והאמונה. 11. נאמירך באימה. 12. רוממו אל מלך. 13. רוממו אדיר ונורא. 14. אמונתך בעליונים. 15. הנקדש באלפי אלפים. 16. אילי שחק. 17. אין מספר לנדודי. 18. Fragments of מי יתנה תוקף. 19. אל ברוב עצות. 20. Part of תמיד תתלונן. 21. Large portion of אליך תלויות. 22. כי מקדישיך. 23. האדיר בשמי עליות. 24. התוכן מתחת. 25. Part of האמן כיפי שחקים.

Extant סליחות, &c. (fol. 51*a sqq.*): †1. אפס מזיח. 2. אנא הואל. 3. אנא השם. 4. איך אשא ראש. 5. אורך ואמתך. 6. אשפוך שיחי. 7. תעלה תפלתינו. 8. אמונים בני מאמינים. 9. Part of תגרת יד. 10. יי׳ שמיעה ··· יי׳ אלהים עיניך הלא לאמונה. 11. Beginning of אליך צורי כפיי. 12. אתה מבין סרעפי. 13. אמרתי לפשעים. 14. יום אמיץ. 15. יום אשר אשמינו. 16. אהללך בקול רם.

c. מוסף, fol. 66*b*. Defective.

Extant pieces: 1. שושן עמק. 2. יום מימים. 3. צפה בבת תמותה. 4. Beginning of אשא דעי.

† The pieces from אפס מזיח to תגרת יד are numbered א—ט.

5. End of אשר אמתך. 6. אנא אזון שועת. 7. אך אין לנו. 8. אל תזכור לנו עונותינו (incomplete at the end). 9. Greater part of אתה ברחמיך. 10. לאל עורך דין. 11. מעשה אלהינו אדיר בויעדו. 12. האמירוהו באימה. 13. לאוהב צדקות. 14. אמיצי שחקים (imperfect). For the עבודה:—1. אמיץ כח (beginning is wanting). 2. נלוים אליו. 3. צעד לילך. 4. קח מאכלת. 5. רץ. 6. רהט. 7. שב. 8. שנרו. 9. שנת אוצרך. 10. כאהל הנמתח. 11. בהיות ארון. 12. אשרי עין. 13. לא אורים ותמים. 14. לא ארמון. 15. תכפו עלינו. 16. תנות צרות. 17. תאות לב. 18. כתועים. 19. אם תעינו. 20. תעינו מאחריך. 21. תתן אחרית. 22. אל תעש. 23. תאמר למחות. 24. אורך תורה. 25. אפל אלמנה.

Extant סליחות: †1. אכפרה פני מלך. 2. את יום כפרה. 3. אנא זכור לאברהם. 4. אני הוא השואל. 5. אנא יי׳ האל ··· נאה לשם. 6. אבל אנחנו. 7. אני קראתיך כי תענני. 8. End of יום אתא. 9. אדיר ונאור.

d. מנחה, fol. 90*a*.

פיוטים the same as in Or. 42, with the addition of אמונת אום נוטרת ··· אדר בתואר in the margin of fol. 91*a* (acrost. אלעזר בירבי קליר).

סליחות: 1. יי׳ אלהי רבת. 2. Greater part of אלהים אל דמי לדמי. 3. ‡את הקול קול. 4. את הברית ואת החסד. 5. איש אכלה אש בפורפירתו (end wanting). 6. יום אשר הוחק. 7. ארון אביר.

d. נעילה, fol. 105*a*. Defective.

Extant pieces: 1. אב ידעך (imperfect). 2. Fragment of a piece of which the first extant half-line is §נמול חסד ומובה לחייבים; and 3. אנקת מסלדיך, &c.

The MS. breaks off at the word ותפלתם in רצה.

† Numbered א; enumeration continuing with interruption, אני קראתיך having the number ט.

‡ Numbered ה, the next two pieces being ו and ז.

§ The אב״ ends with ל; then acr. אליה בר״ שמעיה חזק. Apparently the first half of אבר הוד תמה (see Zunz, Literaturg., pp. 243, 246.

The words אין אומרים are sometimes written in a cursive hand against a piece in the margin, pointing to a different use. Against אתה מבין on fol. 35*a* is written:—

אין אומרים רק החז׳ · · שמך מעולם

Of the other marginal notes the following (written in an early Rabbinic hand) may be mentioned:—

On fol. 25*a* (at the end of כל נדרי):—

ה̇ר מאיר כתב שאין לומר ככתוב בתורתך אלא ונסלח וגו׳ לבדו מיד אחר שבועות

On fol. 54*b* (after אורך ואמתך):—

יי׳ אלהי רבת צררוני מנעורי אמור כאן ׳ הפוך הדפין עד מנחה ותמצאה בסימן א׳ וג׳ פעמים ביום צריך לאומרה

On fol. 56*a* (against the beginning of תעלה תפלתינו):—

בכאן יש לומר אנא יי׳ האל הגדול והפוך הדפין ותמצאה במוסף בסימן ז׳ והיא טובה האומרה כדינה ניצול מגזירות רעות אותה שנה כך קיבלתי

On fol. 79*a*:—

מסורת בידינו אשר רבינו שלמה בר׳ יצחק נ̇ע̇ יסד ת̇נ̇ו̇ת̇ על גזירת ת̇ת̇נ̇ו̇

The name of the punctator is written in small letters under איתן on fol. 90*a*:—

יהושע בן ה̇ר מנחם הלוי הנקדן

670.

Add. 16,916.—Vellum, about 12 in. by $9\frac{1}{8}$, consisting of 142 leaves. There are 24 lines to a page of large writing; more, if interspersed with smaller writing. The quires consisted originally of 8 leaves each, with the exception of the third, which has only 6 leaves (foll. 16—21); but a leaf is wanting after foll. 79 and 100 respectively, and after foll, 87 and 108 are wanting two and three leaves respectively. The first leaf of the first quire is also missing, and the MS. is besides defective at the end. Several of the catchwords at the end of the quires are accompanied by pen-and-ink designs of animal forms (*e.g.* fol. 84*b*). German writing of the thirteenth to fourteenth century. There are elaborate pen-and-ink illuminations on foll. 1*a* and 62*a*, besides smaller designs and ornamental letters in other parts.

The Services for the New-year's day and the Day of Atonement according to the German rite.

I. Services for the first day of the New-year's feast.

a. שחרית, fol. 1*a*. The same poetical pieces as in Or. 42, the MS. beginning with מלך אזור.

b. מוסף, fol. 11*a*. Also the same as in Or. 42.

II. Services for the second day of the New-year's feast. The same as in Or. 42.

a. שחרית, fol. 28*b*.

b. מוסף, fol. 39*b*.

III. Services for the Day of Atonement.

a. כל נדרי, fol. 48*b*. Slight differences of arrangement from Or. 42.

b. שחרית, fol. 61*b*. Also the same as in Or. 42, but there are two lacunae, (1) from the end of מי יתנה תוקף to נעלם מכל in תמיד תתלונן; (2) from the letter ה in חכמי תום to near the end of מאין כמוך.

The סליחות (fol. 89*b sqq.*) are as follows:—
1. אנא הואל. 2. תעלה תפלתינו. 3. אך במיתח. 4. אנוש רמה אדון בשפטך. 5. אל באפך. 6. אך בך לדל מעוז. 7. אשפוך שיחי. 8. אדון דין. 9. אדון בפקדך. 10. את הברית ואת החסד. 11. אקרא אל אלהים†. 12. שופט כל הארץ.

† א״ב, then שלמה הקטן.

13. אזכרה אלהים. 14. אמונה אומן. 15. אדברה תחנונים. 16. אוא (סלח לעונותינו – אל תעזבינו – כי אנו עמך). 17. אתה מבין תעלומות לב. 18. end of אתה מבין סרעפי לב. 19. יום אשר אשמינו. 20. אהללך בקול רם.

c. מוסף, fol. 104b. Missing: from the end of אתה ברחמיך to the latter part of מי יערוך אליך. The עבודה agrees with the order given in Harley 7618 (Cat. no. 669), only לא אורים ותמים is here absent.

סליחות:—1. אמנם אנחנו. 2. איך אשא ראש. 3. אבל אנחנו. 4. אנא השם הנכבד†. 5. אהבת עוז. 6. אומץ יוסיף. 7. יי׳ שמעה. 8. אלה אזכרה. 9. אוא אל תעזבינו וכו׳. 10. יום אתא. 11. אדיר ונאור.

d. מנחה, fol. 133b.

פיוטים:—1. איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. אראלי הוד. 4. כי רכובו.

סליחות:—1. אפס מזיח. 2. אריאל בהיותו. 3. תפן בענוי. 4. אמונים בני מאמינים. 5. אלהים אל דמי. 6. את הקול קול. 7. לך יי׳ הצדקה. 8. אליך צורי כפי (זכות אם יפעל).

The MS. breaks off at כלו רחמיך in מודים.

On fol. 61a is a table in which the סליחות for יוצר, מוסף, and מנחה of יום כפור as occurring in the present MS. are compared with a list taken from another Service-book.

The earlier portion of the MS. contains marginal notes on the meaning of words occurring in the text; *e.g.* on fol. 14a, lower margin:—

זועם ל׳ כעס, טיפח ל׳ מידה, מפענח ל׳ גילוי וכו׳

671.

Add. 18,968.—Vellum, about $11\frac{3}{4}$ in. by $9\frac{1}{8}$, consisting of 261 leaves. A number of pages are divided into 2 columns; but there is in most cases one column only, containing 24 lines. In the earlier part of the volume the quires are marked by catchwords at the end, showing foldings of 8 leaves each. The MS. is defective at the beginning and the end. German writing of the fourteenth century. Margin too closely cut.

A מחזור for ראש השנה, יום הכפורים, and סכות.

I. Services for the first day of the New-year.

a. שחרית, fol. 1a. First extant word: יחשוף (in מלך אזור). Poetical pieces the same as in Or. 42, with the addition of אדר והוד before אדרת ממלכה. Biblical verses in את חיל to אדר והוד. After the verses following אבן חוג are three stanzas (שמו כפארים, שמרי מצותיו, and שפרו מעשיכם) with the following direction:—

אם יארע יום ראשון בשבת אומרין אלו שלשה חרוזות ואם לאו נידלגו

b. מוסף, fol. 15a. Poetical pieces the same as in Or. 42.

II. Services for the second day of the New-year.

a. מעריב ללילה שניה, fol. 35a. The poetical piece is מלך אמיץ כח רב עלילה.

b. שחרית, fol. 36a. Same as in Or. 42.

c. מוסף, fol. 54b.

Poetical pieces: אוחילה לאל—ונתנה תוקף as in מוסף of first day; then 1. אהללה אלהי. 2. אפחד במעשי. 3. אנוסה לעזרה.

III. Services for the Day of Atonement.

a. מעריב, fol. 71a. The same pieces as in Or. 42.

Over כל נדרי, as it originally stood, is written in a later cursive hand: בישיבה של מעלה · · · · אנו מתירין להתפלל עם העבריינין.

סלח נא אשמות is here given *after* אמנם אשמנו.

b. שחרית, fol. 85b.

The opening words, הפתח לנו שערי, are in white on a black ground, with the repre-

† No אלהי נדחי near the end.

sentation of an open gate at each side. The Piyyūṭīm are the same as in Or. 42. In addition, by a later hand, on the margin of fol. 92*a* (after אחרית יום): אל נא ׳ אתה הוא אלהינו בשמים ובארץ ׳ גבור וכו׳, the same hymn being also written on the margin of foll. 5*b*, 42*b*.

The סליחות are in the following order: 1. אנא הואל. 2. תעלה תפלתינו. 3. אך במתח. 4. אנוש רמה. 5. אל באפך. 6. אך בך לדל. 7. אדון בפקדך. 8. אדון דין. 9. י״י אלהי רבת. 10. שופט כל הארץ. 11. אל אחסר ׳׳׳ רעה ישראל. 12. אנשי משמר ׳׳׳ מי אל כמוך. 13. אמונה אומן. 14. אדברה תחנונים. 15. אתה מבין תעלומות. 16. אתה מבין סרעפי. 17. אמרתי לפשעים. 18. יום אמיץ. 19. יום אשר אשמנו. 20. אהללך בקול רם.

c. קדושתא למוסף, fol. 142*a*.

1. שושן עמק. 2. יום מימים. 3. צפה בבת. 4. אשא דעי. 5. אין ערוך. 6. אנא אֲזַן. 7. אך אמיצי שחקים. 8. אשר אימתך. 9. אין לנו. 10. אילי מרום. 11. מי יערוך אליך. 12. אליך תלויות. 13. אז מלפני (אבות ובנים—דת וכס—שבעה אלה—נוה וינון). 14. האוחז ביד. 15. היה אמיץ כח. 16. אוחילה לאל. 17. עם פיות†. 18. נלוים אליו. 19. צעד ללכת. 20. קח מאכלת. 21. רץ. 22. רהט. 23. שב. 24. שגרו. 25. שנת אוצרך. 26. כאהל הנמתח. 27. אשרי עין. 28. בהיות אריו. 29. תקפו. 30. תאות לב. 31. תעינו. 32. כתועים. 33. תאמר אחרית. 34. אל תעש. 35. תאמר למחות. 36. אורך תזריח. 37. אופל אלמנה.

סליחות:—1. אמנם אנחנו. 2. איך אשא ראש. 3. אבל אנחנו. 4. את הקול קול. 5. אלהים אל דמי לדמי. 6. אכפרה פני מלך. 7. י״י אלהי רבת. 8. אהבת עז (margin: עזו(?) ו מחזו׳). 9. אם עברנו. 10. אלה אזכרה. 11. א״וא וכו׳. 12. יום אתא. 13. אדיר ונאור.

The direction over אז מלפני (fol. 151*a*) is: במענצא אומרין אילו הקדושה אבל בוורמשא אין אומרין דוקא קדושה של שבת. Against this piece, written in a different hand in the margin: 1. ואיזו תהילה כפי גודלך. 2. לך יאדיר כל ציר. 3. האחד בעולמו.

In a later cursive hand on the upper margin of fol. 161*a*:—

לא ארמון על משפטו וכו׳

On the left margin of fol. 166*a* a list of סליחות from another source is noted down.

d. מנחה, fol. 179*b*.

1. איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. אראלי הוד. 4. כי רכובו.

סליחות:—1. אפס מזיח† מחבב. 2. אפסו אשים. 3. את הברית ואת החסד. 4. אשפוך שיחי. 5. אמץ אמונים. 6. יוסיף אדון כתקח. 7. תפן בעניי. 8. בני שרי. 9. י״י אלהי רבת. 10. אזכרה אלהים. 11. שרי קדש היום (for שבת). 12. קולי למלך רב. 13. א״וא יום. 14. הבט ממרומך ׳׳׳׳ זכות אם יפעל וכו׳. 15. אשר הוחק.

e. נעילה, fol. 202*a*.

1. אב ידעך. 2. שערי ארמון. 3. אז לפנות. 4. אבן מעמסה. Then a number of verses beginning זכור ברית אברהם, and ending רעה ישראל האזינה, but not including כי הנה כחומר.

IV. The Services for סכות.

a. מעריב for the first night, fol. 212*b*.

חג אסיף תקופת (with סכה אזכירה in the middle, and אדברה בירחי קדם at the end).

b. שחרית for the first day, fol. 214*b*.

Beginning: הגדול בכבוד, but there is the direction: לשחרית יש מקומות שמתחילין האל בתע׳.

1. אכתיר זיר. 2. אאמיר אתך. 3. אנא הושיעה; then 4. ארחץ בנקיון, &c., as for the second day in Harley 5701 (Cat. no. 667).

At the end of the תפלה (fol. 223*a*, col. 1) is the direction:—

על הכל והפרשה שור או כשב שייך ליום שני דפסח וכל שאר התפלה תמצא לשני ימים ראשונים של פסח

† In the margin: פיות ,ס״א פפיות of the text being crossed through.

† The word מזיח was added later; in the margin: ודאי מזיח אפס.

This shows that there was another volume of the MS. to complete the Services for the year's festivals. There is a similar direction on fol. 229*a* (second day).

c. מעריב for the second day, fol. 223**b*.†

Piyyūṭ: אוחזי בידם.

Fol. 224*a*: מעריב אחד ללילה) איומתך סודרת שניה).

d. שחרית for the second day, fol. 225*a*.

אאמיץ לנורא, then אימתי בחיל, &c., as for the first day in Harley 5701, only אז היתה חניית being omitted.

At the end of the Haftarah:—

תפלת מוסף תמצא לתפלת הגשם יו׳ יה׳

Then the book קהלת, חצי being marked after תחת השמש (end of ch. vi.).

e. The הושענות (fol. 238*a sqq.*), in the following order:—

1. למען אמתך. 2. אערך שועי. 3. אדון המושיע. 4. אבן שתיה. 5. אום אני חומה. 6. אדם ובהמה. 7. אדמה מארר. 8. תתננו לשם. 9. למען איתן. 10. כהושעת אלים. 11. אום נצורה (הושענה לשבת). 12. כהושעת אב (לשבת). 13. אנא אזון. 14. אל נא תעינו. 15. למען תמים. 16. תענה אמונים. 17. אז כעיני. 18. אומן ישעך.

f. [יוצר לחולו של מועד], fol. 245*b*.

מלאכי צבאות את השם הנכבד והנורא נאה‡, with אופן as, and אזכרה מקדם (זולתו).

g. [יוצר לשמיני עצרת], fol. 248*a*.

The same pieces for both שחרית and מוסף as in Harley 5701, IV. *e*.

After the הפטרה (fol. 250*a*, col. 2) is the following direction:—

ויעמוד אחד מן הצבור ומברך כל אחד כך״

מי שבירך אברהם יצחק ויעקב הוא יב׳ · · · · בעבור שנודב נדבה לכבוד הרגל וכו׳

h. לשמחה (*sic*) תורה, fol. 258*a*.

1. אשרי העם שלו ככה. 2. אשריך ישראל מי כמוך (פאר התפאר ,טעם עץ חיים ,אשר כל סתום). 3. אשריך אום קדוש (this being the last extant poetical piece).

The MS. ends: אין אלהים זולתך (close of אמת ויציב).

There are many notes and additions in the margin.

Besides the pieces already noted, the Piyyūṭ beginning יראתי בפצותי is written on the upper margin of fol. 4*a*, another beginning אם אשר בצדק נתיישנה (א״ב) on fol. 6*b*, and on fol. 194*b* (in an early square hand): יי׳ אלהים הלא עיניך (against אזכרה אלהים in מנחה of יום כפור).

Among the marginal notes are comments on the Piyyūṭīm (*e.g.* foll. 2*a*, 3*b*), variant readings, alternate modes of pointing, and directions as to the special ritual in case a festival falls on a Sabbath (*e.g.* foll. 18*a*, 25*a*, 44*a*). In several cases (as *e.g.* fol. 152*b*) the reader is directed to find pieces by phrases like הפוך לאחוריך ב׳ דפין, &c.

The following notes contain names of authorities:—

Fol. 81*b* (against בודוי פה in חטא):—

ר׳ אשר מרינווא (? מריטוא or) ז״ל לא נקד זה כי אמר תוספ׳ שוטים היא

Fol. 91*a* (against פלטם מעומק שוחה):—

מר׳ אלי׳ חזן שי׳ פִּלְטָּה

Within the Ḳameṣ of אָב in אב ידעך מנוער (fol. 202*a*) the words שוטה נקדן are read.

The place of the accent and of מתג is frequently marked by a sign resembling a comma; so *e.g.* fol. 40*a*: בקש רְחמים כעני בפתח.

On the inner side of a fly-leaf at the beginning (marked 1*) the following owner's note is found:—

חנני ה׳ ונתן לי זאת (*sic*) המחזור נאם נתנאל בן לאא הר״ר זכריה רפאל זצ״ל הדר לע״ע בכפר נארשטעט

---

† The preceding folio is marked 223.

‡ In Zunz, Literaturg., p. 147: את השם הנכבד נאה.

אצל מקום הארב ׳ נעשה ונכתוב (*sic*) יום ו׳ ··· תלו לפק (A.D. 1676)

On fol. 261*a* the following names of two other former owners are found: בן משה (?) ליוון and רפאל בר מאיר ז״ל פיקרטא.

672.

Add. 11,830.—Vellum, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 179 leaves, with usually 18 lines to a page. The quires, 18 in number, consist of 10 leaves each, and are marked by catchwords. The first leaf of the first quire (probably containing title-page) is missing. Written in a fine German hand; probably shortly before A.D. 1384 (*vide infra*). There are a few pen-and-ink ornamentations (notably fol. 22*a*).

A מחזור for the New-year's feast according to the German rite.

I. Services for the first day of the feast.

1. שחרית, fol. 1*a*. פיוטים, the same as in Or. 42. אדון עולם at the beginning.

2. מוסף, fol. 55*a*. Also the same as in Or. 42.

II. Services for the second day.

1. שחרית, fol. 96*a*. Agrees with Or. 42. כבודו איהל is repeated in full.

2. מוסף, fol. 140*b*.

Poetical pieces (given in full): 1. ונתנה תוקף. 2. וחיות אשר הנה. 3. ועמך תלוים. 4. ואתה אזון. 5. תהלות כבודך. 6. האוחז ביד. 7. אוחילה לאל. Then אהללה אלהי, &c. as in Or. 42.

The lections of the תורה are written double in parallel columns, once with the vowels and accents and once without. Comp. Add. 22,413 (present volume, p. 286, *note*). יקום פרקן (foll. 52-53) is given in both forms (למרנן ורבנן וכו׳ and לכל קהלא קדישא הדין וכו׳).

Note of former owner (probably first) on fol. 179*b*:—

אני ישראל ב···· מעיר ליסבונה קניתי זה הספר מרבי ···· הסופר בעד כה ריאל בשנת אלף ג׳ מאה ושמונים וארבעה למניינם ה׳ ··· לקי ···· הרבה ימים ושנים אכי״ר

The reading ג is no doubt correct. The MS., therefore, changed hands A.D. 1384. It must have been written not long before that date.

On the margin of fol. 86*b*:—

אני יעקב צורף קניתי זה המחזור במעות מחושבים שנת תנד (A.D. 1694)

673.

Add. 17,055.—Vellum, about $12\frac{3}{8}$ in. by $10\frac{1}{2}$, consisting of 188 leaves, with usually 20 lines to a page. The quires consist mostly of 8 leaves each. The catchwords at the end of the quires are in many cases preserved (*e.g.* foll. 8, 16, 68), but several have been cut away in the trimming. One leaf is missing after foll. 21 and 126 respectively; two leaves are wanting after fol. 26; and there is a longer gap after fol. 167. German square writing. Fourteenth century.

A מחזור for ראש השנה and יום הכפורים according to the German rite.

I. Services for the first day of the New-year's feast.

1. שחרית, fol. 1*a*. The same pieces as in Or. 42.

2. מוסף, fol. 12*a*. Also the same as in Or. 42.

The portions missing after foll. 21 and 26 are written in the margin in cursive German writing.

II. Services for the second day of the New-year's feast.

1. שחרית, fol. 32*a*. The order of the pieces differs but slightly from Or. 42.

2. מוסף, fol. 45*b*.

Direction:—

למוסף ···· ונתנה תוקף״ וחיות״ וכולם״ ··· כי מקדישיך כערכך״ באין מליץ יושר״ עוד יזכר לנו

· · · האוחז ביד מידת משפט " עד תמים פעלו "
· · · היה עם פיפיות " אוח׳לה לאל

Then follow the Piyyūṭīm given in full in Or. 42, II. *b*.

III. Services for the Day of Atonement.

1. כל נדרי, fol. 57*a*.

After תמת צורים is a piece beginning אל לבבם עמך ישראל השיבו. Otherwise the same as in Or. 42.

2. שחרית, fol. 75*a*.

The Piyyūṭīm are the same as in Or. 42, but the סליחות (fol. 113*b* *sqq.*) are as follows:—

1. †אנא השם. 2. אנא הואל. 3. אמנם אנחנו. 4. תעלה תפלתינו. 5. אמונים בני מאמינים. 6. שופט כל הארץ. 7. אדון בפוקדך. 8. אדברה תחנונים. 9. אתה מבין תעלומות לב. 10. אתה מבין סרעפי לב (the beginning is wanting, there being a gap after fol. 126). 11. אמרתי לפושעים. 12. יום אשר אשמינו. 13. אהללך בקול רם. On the margin of fol. 115*a* (in a later hand): אל עבדיך הימצא.

3. מוסף, fol. 134*a*.

The arrangement of pieces in the latter part of the עבודה differs from Or. 42. אך אין לנו is written in the margin of fol. 138*a* in a later hand.

The סליחות are as follows:—

1. איך אשא ראש. 2. אבל אנחנו. 3. אפס מזיח. 4. אשפוך שיחי. 5. אזכרה אלהים. 6. אנוש רמה (imperfect at the end). 7. גדול עוני (beginning wanting, there being a gap of several leaves after fol. 167). 8. או֞א סלח לנו. 9. יום אתא. 10. אדיר ונאור.

4. מנחה, fol. 174*b*.

1. ‡איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. §אדר בתואר (refrain: אמונת אום נוטרת). 4. אראלי הוד. 5. כי רכובו. 6. כבודו אמוניו. 7. יום אשר הוחק.

Direction on fol. 178*b* (a little before יום אשר):—

ואם ירצה ויש לו שהות ביום יתחיל סלח לנו אבינו כי ברוב אולתינו שגינו וכו׳ וסליחות ופזמון וחטאנו כנגד יג׳ מידות וכו׳

5. נעילה, fol. 181*a*.

אבן מעמסה and אז לפנות ערב are much fuller than in Or. 42, but כי הנה כחומר and a few other verses are absent.

There are marginal directions in Jewish German in different parts of the MS.

On fol. 1*a*:—

חדש אלול שנת ר״ו לפ֞ק (A.D. 1456)

(apparently written by a former owner).

674.

Add. 26,986.—Vellum, about 8½ in. by 6¾, consisting of 222 leaves, with 21 lines to a page. Nearly all the quires have 8 leaves each, and are marked by catchwords at the end; but 3 leaves are missing after fol. 82 (קלא—קכמ of the early, though not original, Hebrew enumeration) and 2 after fol. 218 (רסט—רסח). The first 46 leaves (מו—א) have also been lost, and the MS. is besides defective at the end. German writing of the fourteenth century. [ALM. COLL., 98.]

A מחזור according to the German rite, containing the following Services:—

I. Services for the second day of the New-year's feast (those of the first day having been lost).

a. שחרית, fol. 1*a*.

First extant words: תהלה ועז in אמרתך צרופה. The service proceeds as in Or. 42 (II. *a*).

b. למוסף, fol. 12*a*.

Same three pieces in full as in Or. 42 (II. *b*) and others (ונתנה תוקף וכו׳) in the direction.

† Rhyme אלֹהַי נבחַי near the end.

‡ Heading: קרובה למנחה דר׳ אליה ב״ר מרדכי. It includes מואהב ויחיד וכו׳.

§ See *e.g.* Harley 7618 (Cat. no. 669). Here marked: אין אומ׳.

II. Services for the Day of Atonement.

a. מעריב, fol. 22*b*.

The same as in Or. 42 (III. *a*).

b. שחרית, fol. 40*b*.

פיוטים the same as in Or. 42 (III. *b*), the pieces הגוים אפס and הגוים אימים being also erased here, and מלכותם באברך having been likewise almost entirely erased by the censor.

The extant סליחות (fol. 77*b sqq.*) are in the following order:—

1. †אנא השם†. 2. אל עבדיך המצא (both 1 and 2 being numbered א, the first by a later hand). 3. אנא הואל. 4. אמנם אנחנו. 5. תעלה תפילתנו. 6. אפס מזיח (marked אין אומ׳ זה). 7. אמונים בני (numbered ח, as some leaves missing). 8. שופט כל. 9. אדון בפקדך. 10. אדברה תחנונים. 11. כולנו יחד‡. 12. ‡מלכינו באנו. 13. אתה מבין תעלומות. 14. אתה מבין סרעפי. 15. אמרתי לפושעים. 16. יום אשר אשמינו. 17. אהללך בקול רם.

c. מוסף, fol. 100*a*.

The same as in Or. 42 (III. *c*), but the order after שנת אוצרך is as follows:—

1. כאהל הנמתח (left incomplete). 2. אשרי עין. 3. תקפו עלינו. 4. תנות. 5. כתועים. 6. אם תעינו. 7. תעינו מאחריך. 8. תתן אחרית. 9. אל תעש. 10. תאמר למחות. 11. אורך תזריח. 12. אופל אלמנה.—1. (סליחה מרבי׳ שמעון) איך אשא ראש. 2. (סליחה דר׳ מאיר זצ״ל) את הברית ואת החסד. 3. (סליחה דר׳ בנימן זצ״ל) אבל אנחנו. 4. אשפוך שיחי (note: סליחה דרבי׳ שמעון הגדול זצ״ל אפס מזיח והיא כתיב לעיל). 5. אזכרה אלהים. 6. אנוש רמה. 7. אנשי משמר. 8. גדול עוני. 9. יום אתא. 10. אדיר ונאור.

In the rubric at the end is expressly mentioned: ואין אומ׳ אבינו מלכינו למוסף.

d. מנחה, fol. 141*a*.

Direction at the beginning:—

ומתפללין בלחש תפילת מנחה כמו ליוצר ׳ נמשל הקדמונים ׳ לאל דר מעונים

† Rhyme אלהַי נדחַי near the end.

‡ Nos. 11 and 12 continue no. 10.

Against this is written in the margin (referring to איתן הכיר וכו׳):—

קרו׳ של ר׳ אליה בר׳ מרדכי

1. איתן הכיר. 2. אראלים בשם. 3. †אדר בתואר (acrost. אליעזר בירבי קליר). 4. אראלי הוד. 5. כי רכובו. 6. כבודו אמוניו ינקה.

The סליחות (partly numbered) are (fol. 146*b sqq.*) as follows:—

1. תמו פסו. 2. אך בך. 3. אומץ יוסיף. 4. אך במתח אמונת אומן. 5. אל באפך פן תמעיט. 6. אמונת אומן. 7. ‡אם עברנו. 8. אלה אזכרה ונפשי. 9. אדם יבא (for אם (כי. 10. יום אשר הוחק.

e. נעילה, fol. 163*a*.

Direction at the beginning:—

ומתפללין בלחש תפילת נעילה ׳ ואחר כך יתחיל החזן בלב שלם

Piyyūṭīm the same as in Or. 42 (III. *e*) up to אבן מעמסה, then verses beginning זכור ברית אברהם (דורש דמים ,ברית אבות ,גואל חזק), and including יום כפורים זה ; אנקת מסלדיך (containing nine verses, the last being יום כפורים זה שבתון).

Against the blank at the end (fol. 168*b*) is written in the margin:—

את זו יסד הרב ר׳ יום טוב מזרעו של ר׳ יהודה הזקן ולא הספיק לשתות בה שיֹן תיֹו עד שיצאה נשמתו תֹנֹבֹהֹ

Compare Zunz, Literaturg., p. 396 (no. 21). The refrain is the same as the one given there (adaptation of Ecclesiastes vii. 20).

On foll. 169*a*—170*a* (in a later hand) are written (under the heading ליום כפור): 1. שרי קודש היום, and 2. יום שבת וכפורים.

III. Services for סכות.

a. שחרית for the first day, fol. 175*a*.

The same as in Harley 5701 (IV. *a*).—למוסף (fol. 180*a*): וחיות ארבע.

† Refrain: אמונת אום נוטרת; see note § on the preceding page.

‡ Prior to the Hebrew enumeration, a leaf (in a different and rather later hand) was here inserted, containing הנה כחומר (9 strophes), answering to כי הנה כחומר as described in Zunz, Literaturg., p. 228, *q.v.*

b. יוצר ליום שיני, fol. 180*b*.

The same as in Harley 5701 (IV. *b*), only אנא תרב instead of אנא הושיעה.

c. מעריב ליום שמיני, fol. 188*a*.

The same as Harley 5701 (IV. *d*).

d. יוצר ליום שמיני, fol. 191*a*.

The same as Harley 5701 (IV. *e*).

e. יוצר לשמחת תורה, fol. 201*a*.

The same as Harley 5701 (IV. *f*), only no אז בקשוב עניו, and נוי instead of אום in אשריך קדוש · · ·.

f. הושענות, fol. 208*a sqq.*

Nineteen of the usual pieces, though in an order of their own.

g. יוצר לשבת בחולו של מועד דסוכות, fol. 216*b*.

The same as Harley 5701 (IV. *c*).

IV. A fragment of Services for special Sabbaths. Fol. 219.

First extant words: מחר הקריה כאנחיל in (1) אודך כי אנפת (יוצר לשבת וחנוכה), with כבודו 2.—(זולת) אין צור חלף, שני זיתים (אופן) אור מי זה יאמר בשבת בראשית ובשבת חנוכה) אדר והוד (בנשמת כל חי). 3. יוצר להפסקה · לר׳) אור זרוע מנחם; breaking off with כהלכות זמנים in letter ה).

The censor's hand has been at work on *e.g.* foll. 40*a*, 85*b*, 86*a*.

675.

Harley 5794.—Paper, about 11 in. by 8¼, consisting of 74 leaves, with 21 or 22 lines to a page. German writing, dated A.M. 5374 (A.D. 1614). A number of grotesque and ugly coloured full-page and continuous nondescript border illuminations.

A Service-book for the New-year's Feast according to the German order, but influenced in some particulars by other rites. The text is very badly vocalized.

1. סדר ערב ראש השנה, fol. 3*a*.

It begins with the rubric on fol. 4*a*:—

בערב באין בבית הכנסת ומתפללין מנחה כשאר ימות החול וכו׳

In אהבת עולם after יומם ולילה:—

ואהבתך וחסדך אל תסתר פניך ממנו ועד נצח נצחים "

Poetical piece: אמוני נבונים.

After the first סוכת שלומך in השכיבנו:—מלך אדיר במרומים (middle piece).

This part ends with הבדלה (in case the first day of the feast should be a Sabbath).

2. סדר שחרית של ראש השנה, fol. 11*b*.

Opening rubric:—

בבקר משכימים לבית הכנסת ומתפללין סדר מאה ברכות כשאר ימי הכול (*sic*) אלא שמוסיפין המזמור למנצח לבני קרח מזמור והודו ליי׳ כי טוב והללויה ונשמת ועומד שׂצ׳ ומתחיל מאלה הבקשות אי זה שירצה ׳

These בקשות are:—

1. אלהים אל אמת. 2. אמרי האזינה אל. 3. אלהי אל תדינני. 4. אדני נגדך כל תאותי. 5. המלך יי׳ רום (תחנון). After these pieces: קדיש (with ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה ויפרוק עמה ברחמתיה).

After ברכו—מלך אזור גבורה, with מלך עתיק יומין (סלוק), כבודו אהל (אופן), and מלך אמיץ ואיום (זולת).

In the תפלה:—

1. ארעד ואפחד (רשות). 2. את חיל† יום פקודה (קרובה). 3. תאלת זו כחפץ. 4. אבן חוג. 5. אל אהנן לשוכן. נא אתה הוא אלהינו בשמים ובארץ. 6. שחקים. 7. אדרת ממלכה (last verse: מלך מלט מרעה). 8. אאפיד לנורא. 9. אדירי איומה. 10. מלך עליון · אל דר. 11. לאל עורך דין. 12. מלך במשפט יעמיד. 13. האוחז ביד.

In the קדושה of שחרית (fol. 32*a*) is the reading: כסוד שכל שיח שרפי קדש.

† In the MS. אַתְחִיל.

After the lections: יקום פורקן.

On fol. 39*b* *sqq.*:—

1. תחנון לחכם כ̄ר̄ זכריה כהן) אנא אדון עולם) (זצ̄ל̄). 2. (תחנון לחכם הנזכר) זבח ומנחה נעדרו, followed by a number of verses from the Psalms, זכור ברית אברהם, and ····· שמע ישראל יי' שמעה (introductory to תקיעת שופר).

3. מוסף for the first day, fol. 42*b*.

The loud repetition of מוסף is merely an extension of the מוסף בלחש, with כתר יתנו after מחיה המתים, and אלהינו ואלהי אבותינו היה after עלינו לשבח. Then אוחילה לאל עם פיות, &c., and תקיעת שופר with היום הרת עולם, &c., in the usual places. At the end the verses: יהי שם יי' מבורך and אשריך ישראל מי כמוך.

At the close is the direction:—

ואומר קדיש עם תתקבל ואומר החזן אין כאלהינו וקדיש בתרא וברכו ונפטרין

4. סדר ליל שני, fol. 50*b*.

Poetical piece: מלך אמיץ כח רב עלילה, followed under the heading תוספת by אני אל ממעמקים (for voluntary recitation).

5. סדר יום שני, fol. 53*a*.

1. † שפל רוח שפל ברך (פתיחה). 2. יעלו לאלף (בקשה). 3. אסורת נו (אחרת להרר̈ אלעזר ז̈ל). Then the direction:—

ושאר הבקשות האל הם כתובים בסדר יום ראשון וכו'

Then: מלך אמון (יוצר), the אופן, סלוק, and זולת of the first day being mentioned in the direction following.

In the תפלה:—

1. אתתי לחננך (רשת, for רשות). 2. אמרתך צרופה (קרובץ). 3. תמים פעלך. 4. שולחתי במלאכות. 5. ‡ אתהו אלהינו. 6. אדר והוד. 7. שבתי וראה. 8. מלך עליון · אמיץ המנושה *(sic)*. 9. אבירי ערץ. 10. לאל עורך דין. 11. אשר מי יעשה כמעשיך.

† See Zunz, Literaturg., p. 189, where the rites to which this piece belongs are specified.

‡ *i.e.* אתה הוא אלהינו.

The הפטרה at the end comprises Jeremiah xxxi. 20—37 (the German מחזור having Jeremiah xxxi. 2—20).

Foll. 1*b*—2*b*, 27*b*, 70*b*—73*a* are taken up entirely with grotesque figures of fighting men, &c., and the border illuminations include representations of animals, fishes, birds, and human figures.

The illuminated (sit venia verbo) title-page (fol. 3*a*) contains, besides the heading סדר ראש השנה, the following entry:—

שלי זה הקובץ הסלחות ותחנונים אני משה בילי בן
מורי אבי יודא ז̈ל הכותב בידי ממש ביום ר̈ש ח̄ש̄ איר
שנת הש̄ע̄ד̄ השלמתי לא יכ̇כר ואל יגאל לעולם

The MS. was, accordingly, written by Moses בילי for himself in the year 1614.

676.

Add. 18,832.—Paper, about 8⅛ in. by 6⅛, consisting of 34 leaves, with 25 to 33 lines to a page. The original Hebrew enumeration, which included the 6 blank leaves before fol. 33, extended from א—מו; but foll. א—ז (or, if the fly-leaf marked as fol. 1 was included, ב—ז) are wanting. Franco-German cursive writing. Dated A.M. (5)422 (A.D. 1662).

The title-page (fol. 2*a*, ח in the Hebrew enumeration):—

מעריבים ויוצרות אופנים וזולתות כמנהג ק̈ק וֹוירמיישא
המהוללה " אלהים יכוננה עד עולם סלה " שנת תכ̈ב
ליצירה "
כתבתי לכבוד מורי ורבי מורינו הרב רבי חיים בן
הגאון מוהרר שמשון בכרך אב̈ד ור̈מ דק̈ק וֹוירמיישא
הבירה נאם שמעון בן לא̈א נפתלי של̈יט̈אס ממדינת
עלזוז†

† The entry (in square characters) on fol. 33*b* is as follows:—

זה הזולת כתבתי לכבוד מורי ורבי מהו̈רר חיים
נאם שמעון בן לא̈א נפתלי שליט ממדינת עלזוז מעיר
מארקלסום

The present MS. may have been one of the sources used for מערבות יוצרות וזולתות וסליחות וכו׳, printed at Frankfort-a.-M. in 1714. Dukes (manuscript catalogue) thought it to be the original of the printed book just mentioned, but it is in point of fact widely different from it. For the edition of 1732 see Epstein, in Kaufmann: Gedenkbuch, p. 290.

A. (fol. 3*a* *sqq.*). The following is a list of the extant pieces :—

1. זולתך אתה אלהים (זולת זה אומרים שבת ראשון אחר רח׳ אייר ; א״ב).

2. אל דמי לך אל תשקוט אלהים (זולת) for the second Sabbath after רח׳ אייר).

3. זולתך אדונים (for the third Sabbath after the same רח׳).

4. אותך כל היום (אהבה זה אומרים שבת רביעי אחר רח׳ אייר כשמגיע וליחדך באהבה).

5. אלהים באזנינו. (No heading.)

6. אין לנו אלהים עוד זולתיך. (In the margin, in a different hand: על גזירות פרנקפורט תחילת אלף הששי.)

7. זולתך אין אל. (In the margin as before: גזירת ערפורט מרבינו אליעזר.)

8. אזכרה אלהים נגינתו. (In the margin as before: גזירות פורציים מר׳ יקיר בר׳ שמואל.)

9. אף אורח משפטיך [corrected into אופן] (זולת זה אומרים בשבת שלפני תשעה באב כשמגיע לוהאופנים).

10. אודה שמך עליון (ואחר כך אומרים זולת זה).

11. אני ראשון ואני אחרון (זולת זה אומרים בפרשת שופטים).

At the end of this piece is a verse beginning אשיש כמשוש, with the heading: אם יהיה חתנה בשבת אומרים זה ג״כ לזולת הנ״ל.

12. On fol. 9*a* are the following verses :—

a. מי אדר והוד with מי התאזר, headed: זה אומרים בשבת בראשית כשמגיע למי ידמה לך בנשמת וגם ביום ראשון של שבועות כשמגיע למי ידמה לך בנשמת.

b. אשישת שלוחתו, headed: זאת אומרים בשבת בראשית כשמגיע לשבח נותנים לו.

c. יום שבת זכור, headed: זה אומרים כשחל יט׳ בליל ו׳ כשמגיע למגן אבות.

d. יחדיו בשיר מעלות, headed: זה אומרים בחתנה אם יהיה בשבת קודם ברכו.

13. אמונת אומן (מעריב זה אומרים בליל שמיני† של פסח).

The middle piece is אשירה ליי׳ בשירה עריבה, headed: כשמגיע ללך אנו שירה אומר זה.

14. ויושע אור ישראל (יוצר זו אומרים ביום אחרון של פסח).

15. אלהים ביתה (מעריב זו אומרים בליל שנייה של שבועות).

The middle piece is אמן בריתו, and at the end: אשא דעי.

16. אדיר ונאה בקדש (יוצר זו אומרים ביום שני של שבועות).

17. אשרי העם יודעי (מעריב זו אומרים בליל ראשונה של ראש השנה).

The middle piece is אלהים נורא עלילה.

18. כסא אורי (מעריב זו אומרים בליל שנייה של ראש השנה).

The middle piece is כסא אדונינו.

19. אלהי ישעינו (יוצר זה אומרים בשבת תשובה), with אור ישראל וקדושתו, and אדני מעון.

20. אליך תשוקתי (יוצר זה אומרים בשבת שבין יום כפור לסוכות).

21. אתה לבדך עטית אור (מעריב זו אומרים בליל ראשונה של סוכות).

The middle piece is אורח חיים שובע.

22. Under the heading מוסף זו אומרים ביום ראשון של סכות :—

נעריצך ··· וחיות ארבע ··· ועמך זכור ···· ואתה מקדם ···· ואנחנו קטנו

† Apparently corrected from שנייה.

23. מעריב זה אומרים בליל) ארחמך יי' חזקי (שביעי של סכות).

The middle piece is אתה יי' לבדך, and at the end: אשרי מי שראה ··· הלוים בכינורות.

24. יוצר זה אומרים) אחות אשר לך כספת† (בשמיני עצרת כשמגיע החזן לקדושה הטיבה), with אדורי משבעים לטובים, and אלה עשיתם.

25. On foll. 20*b*, 21*a*, in ornamental designs representing two chalices: זה אומרים) יום הודו (בשבת שנייה של חנוכה כשמגיע לוהאופנים).

26. On fol. 26*b*, in a later hand: אני קראתיך כי תענני אל. See lower down, in the index of סליחות.

B. (fol. 22*a sqq.*). Under the heading סליחות הכתובים כמנהג וויךמיישא:—

תחרות .ג—.אטתי מטתי .ב—.אחריש ואתאפק .א
אתה .ו—.איה קנאתך .ה—.אקרא בשמך .ד—.רוגז
—.בניין המובח .ח—.אתה אל נורא .ז—.הרואה
אתודה לך‡ .יא—.אפפו עלי .יוד—.אפפונו מים .ט
אם יהיה (heading: אלהינו אל שדי .יב—.חטאתי
אפפונו חבלי .יג—.(ברית מילה אומרים זו הסליחה
כי .יד—.(סליחה זו אומרים בשבעה עשר בתמוז) מות
פתיחה זו אומרים בערב יום) על רחמיך הרבים
—.אשיחה עם לבבי .טז—.תפן בעינוי .טו—.(כפורים
למה יי' .יט—.עינינו לך תלינו .יח—.משוד עניים .יז
—.יי' שמעה ··· יי' אלהים הלא עיניך .כ—.תעמוד§
חנינו יי' חנינו .כא.

On fol. 29*a* is an index of these סליחות, with indications in the margin, in a later hand, regarding the dates on which the pieces are to be said. This index begins with אני קראתיך, the direction יום ג' בתשובה being written against it.

At the end of the same page, in a small cursive hand: אמונת אומן מרחוק . כב.

C. (fol. 29*b sqq.*):—

פסוקים שנוהגים לומר קודם הסליחות לכל אחת כפי מה שהיא אם ראשונה שנייה שלישי או שלמוניות או פזמון

The first set of verses (marked לסליחה ראשונה) begins למען שמך יי'; the second (marked לסליחה שנייה קודם אדון בפקדך) begins כי עמך הסליחה.

Against the last (18th) set (fol. 31*a*), beginning אליך ה' שוענו, the direction א״א (*i.e.* אין אומרים) is written.

At the end of the same page is another set of verses, beginning תפלה לעני כי יעטוף, and ending הבו לנו עזרת מצר ושאו (*sic*) תשועת אדם · לה' הישועה.

The direction in the margin is: קודם אדון דין.

On fol. 32 (written after 1714) is a list of סליחות to be said on שני חמשי ושני, fast days, &c. On the right-hand upper corner:—

ומפני שבקצת סליחות לא נדפסו ראשי דפין לכן ציינתי לפניהם לפי הרשום בספר (?) סליחות

Near the left-hand upper corner:—

רשימה עפ̇ הדפין דפוס ורנקפורט

This explains the numbers of the דפין placed after the entries. But in some cases בכתב is written after the number of a folio.

On the left-hand margin, against אנא הואל, &c., is the following:—

מכאן ואילך רושם סליחות הנדפס משובש

The list ends with חטאנו / אתודה לפניך (for תענית אסתר) on fol. 32*b*.

On fol. 33*b* is (besides the scribe's entry already noted) an imperfect enumeration of סליחות, also some formulae of ḳabbalistic names.

Among the marginal notes bearing on the form of the text the following may be given:—

On fol. 6*b*, on the line איה המון רחמיך כהרג מעשרים (in זולתך אין אל):—

צ״ע כי כן כתוב גם במחזור הקהל ונ״ל שצ״ל בהרג מיושרים או (?) צ״ל מנוסרים

---

† Comp. Zunz, Literaturg., pp. 59-60.

‡ לך is crossed out.

§ Of ר' אמתי.

On fol. 12*a*, on the line בשלש עשרה יוציאו ממנה באחת עשרה נפה (in אשא רעי למרחוק):—

חרווה זו כך היא נכתבת בסידור הקהל ופותר אין אותה כי שתי לחם הם שני עשרונ׳ מנופים מאיפה ב״ב נפה כבספ״ו† דמנחות

The upper margins of the leaves bear the alternate names of weekly פרשיות. Thus, on fol. 3*a*, שמות; 4*a*, בא; 5*a*, יתרו; 6*a*, תרומה; &c. Fol. 25*a* is headed בראשית; 26*a*, לך לך; &c.

The illuminated pen-and-ink title-page includes a coat-of-arms, consisting of a tower guarded by a lion with a drawn sword in its fore-paws on one side, and a man (of Jewish type) with a drawn sword on the other side. On fol. 2*b* is a rough sketch of כתר צרפת. On the lower part of fol. 8*b*, a rough sketch of a temple with three figures moving towards it, the first being אליהו blowing a horn, then משיח riding on an ass, followed by a third person. On fol. 21*a* (end of A) is the figure of a double-headed eagle, with a fleur-de-lis in the centre and a crown between the two heads.

677.

Add. 27,205.—Vellum, about 8¾ in. by 5⅝, consisting of 185 leaves, with usually 19 lines to a page. The quires consist of 8 leaves each, with catchwords at the end. German writing, apparently (*vide infra*) belonging to A.M. 4939-40 (A.D. 1179-80), or to a date near it. Foll. 1—12 and 109—118 are, however, insertions of probably the fourteenth century, and fol. 185 originally belonged to a Spanish MS. of the eleventh or twelfth century. The edges have been too closely cut, and the MS. is in its present form imperfect at the beginning and the end. Foll. 179-180 are palimpsest, the underlying text being that of a Latin MS. of the tenth century, apparently containing ecclesiastical canons.

סליחות, or propitiatory prayers, according to the Franco-German rite.

It will be best to give first an account of the original MS., extending from fol. 13 to 108 and from fol. 119 to the end, and then to enumerate the pieces contained in the inserted leaves numbered 1—12 and 109—118.

On fol. 13*b* begin the general pieces: לך ייי׳ הצדקה, ייי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים, שומע תפילה, כי על רחמיך הרבים, ביטיתה.

Then the following numbered pieces:—

A. א—פב. Fol. 17*b*.

1. אנשי אמנה אבדו באים. 2. אזון תחן. 3. אין כמידת. 4. אליך נשואות. 5. אורך ואמיתך. 6. אלקים אין בלתך לדור ודור. 7. תבוא לפניך שוועת. 8. את ייי׳ בהמצאו. 9. אמנם אנחנו. 10. אלקים אל דמי לדמי. 11. איויתיך קויתיך. 12. אמנם אלהי עולם. 13. ארכן וקצרן. 14. אל ימעט. 15. אבואה אשתחוה. 16. תעלת צרי. 17. אפס הוד. 18. אך לאלקים. 19. תפילה לקדמך. 20. אפך השב. 21. אני יום אירא. 22. אתה מקדם. 23. איככה אפצה.

Note.—The foregoing 23 pieces are probably to be distributed among the seven days preceding ראש השנה, for over the next סליחה (numbered כד) is the following heading:—

סליחות מעשרת ימי תשובה כתובים כסדר

24. תשוב תרחמינו. 25. אורח צדקה†. 26. אך בך מקוה. 27. איך אוכל לבוא. 28. אב לרחם. 29. תוחלת ישר׳[a]. 30. אין כמי יקרא. 31. אמרנו נגזרנו. 32. אנא הואל (a later marginal direction being ליום כפור). 33. תעלה תפילתינו. 34. איך אשא ראש. 35. ישראל עמך תחנה. 36. תחרות רונו. 37. אל ימעט‡. 38. איה כל נפלאותיך. 39. אפסו אשים. 40. אדון דין. 41. אשפוך שיחי. 42. אדון בפוקדך. 43. אך במתח. 44. אנוש רימה. 45. אל באפך. 46. אך בך לדל מעוז. 47. אביוני עמך. 48. אז בעכור.

† So the MS., but the passage referred to is at the end of פרק ז׳ of מנחות.

† After אב, acr. שלמה.

[a] Of שלמה בבלי.

‡ The same as no. 14, but censor's erasures only here.

49. תומת צורים (on the margin, in a later hand : נתחברתי(?) כל העקי† ביחד). 50. אמונה אומן. 51. אהבת עוז. 52. אמונים בני מאמינים. 53. אוהל שוכן (on the right margin : של הרב ר׳ אפרים; on the left : בנינון אמנם). 54. אכרעה על ברכיי. 55. בניין המזבח. 56. את הברית ואת החסד. 57. אומנות אבותיי (margin : סליחה של הרב ר׳ אפרים בניגון···‡). 58. אל בית המלך. 59. ארבעה אבות נזיקין. 60. אני ברוב חסדך. 61. אבדו חכמי. 62. אמצו עונות. 63. אין לנו מצח. 64. אוילי המתעה. 65. אתה חלקי. 66. תערוג אליך. 67. אליך ייי׳ אקרא איום[b]. 68. אומרה לאל סלעי. 69. תעינו כשה אובד. 70. אפים ארץ. 71. אומץ יוסף. 72. אקרא בשמך. 73. אלקי ישר׳ צדיק[c]. 74. אום קרואה (לי׳ בטבת). 75. אדברה וירוח לי. 76. אתה האל עושה פלאות (לתענית אסתר). 77. אתה האל עושה פלא בכל. 78. אדם בקום. 79. אתאנו לך יוצר (לי״ז בתמוז). 80. אבן הראשה. 81. אלקים ייי׳ חילי בקוראי. 82. אין אמר ואין דברים (the latter piece being on fol. 119*a*).

B. א—נ, headed פזמונים. Fol. 119*b*.

1. במוצאי מנוחה קידמנוך. 2. חָוֹנֵּנוּ ייי׳ חָוֹנֵּנוּ. 3. מלאכי רחמים משרתי. 4. יִוָּדַע היום. 5. גרוני ניחר. 6. אם עונינו ענו. 7. באשמורת הבוקר. 8. לך ייי׳ הצדקה תלבושת. 9. שופט כל הארץ. 10. זכור ברית. 11. ברית אברהם ···· פעולת ראשונים (פזמון אחר) אברהם ······ אבדנו[d].—Then, under the heading פזמונים לעשרת ימי תשובה (showing that the foregoing pieces are to be distributed among the seven days preceding ראש השנה?): 12. הוריתה דרך. 13. רועה ישראל האזינה ··· אל תחסר. 14. ישראל נושע בייי׳. 15. ייי׳ שמעה ייי׳ סלחה. 16. ייי׳ ייי׳ אל רחום ···· אזכרה אלהים. 17. הנה כחומר. 18. אשר לו הים והרבה. 19. ירצה צום. 20. ירצה עם אביון. 21. שחר קמתי. 22. יערב לך חין. 23. אלקים אשר בראתה. 24. חוקר הכל. 25. ייי׳ ייי׳ אביוני עמך (זה פיזמון מרבינו ר׳ עזריאל). 26. חוסה ייי׳ על רחומיך. 27. באשמורת הלילה. 28. יְדַעְתָּנוּ שלש עשרה (סליחה, a later heading). 29. חרדתי ופחדתי. 30. שני חיי ומאויי. 31. העתר משמי קודש. 32. שוכני בתי חומר (פיזמון של יום הכיפורים). 33. אנקת מסלדיך (פיזמון של רבינו) אבויית כי בטחו (לאחר נעילה). 34. במתי מספר · לי׳ בטבת (ר׳ אפרים בניגון במתי מספר). 35. רועה (אחר) למה ייי׳ תעמוד[a] (לפורים). 36. מספר אתה האל עושה פלא[b]. 37. ישר׳ האזינה··· תגרת יד (וגם זה פיזמון של פורים). 38. אדברה תחנונים. 39. אלה אזכרה ונפשי. 40. אותך אדרוש ואליך. 41. אבותיי כרבתה. 42. אז קשתי. 43. אוילים מדרך. 44. אשיחה עם לבבי. 45. יושב בגובהי. 46. אל אלוק נא רפא. 47. אודה עלי פשעי לצור. 48. אל אעתר. 49. אנא הבט (ווידוי מרב סעדיה). 50.

On fol. 165*a* begin the general concluding pieces (אשמנו מכל עם, אנא תבוא, &c.). After מכניסי רחמים, מחי ומסי, &c., are the following two pieces (fol. 170*b* *sqq.*): 1. אשר נטה שחקים (זה אומר למחי ומסי). 2. תפילה תקח.

At the end (fol. 174*b*) is the direction מכניסי, followed by אל מלך יושב וכו׳, the last words of this portion being ויקרא בשם ייי׳.

C. A Calendar of Sabbaths, festivals, fasts, &c., and their respective lections from the Pentateuch, to which is occasionally added a lection from the Prophets. Fol. 175*a*.

The first page contains a list of מחזורים, or cycles, from רסא to רעג, accompanied by their respective rows of mnemonic letters.

On fol. 175*b* begins the list of lessons under the heading סדר פרשיות של כל השנים · אתחיל בשם אדיר עליונים.

This list begins with הכ״ פשוטה, and breaks off in the middle of בש״ מעוברת (tenth table), the last words being וישמע יתרו כ׳ בו (catch-word : ואלה).

The date of the MS. can be deduced from the Calendar. As the table of cycles begins

† *i.e.* העקידות, no. 49, which is an עקידה, being followed by other עקידות.

‡ Erasure.

[b] After א״ב, acr. נרשם בר׳ יהודה.

[c] After א״ב, acr. אליה בר׳ שמעיה חזק.

[d] End of acr. נרשם בר׳ יהודה.

[a] Of ר׳ אמתי.

[b] Of ר׳ משה.

with רסא, the earliest date at which the MS. can fairly be assumed to have been written was the last or nineteenth year of the cycle 260. This was A.M. 4939-40 (A.D. 1179-80).

The contents of the later portions are as follows :—

a. Foll. 1—12 (foll. 5—12 being in a different hand from foll. 1—4). A series of סליחות.

First extant words : וסלחת לעונינו ולחטאתינו.

Entire pieces : 1. האזינה יי׳ תפילתינו. 2. אליך נשאנו את עינינו. 3. אליך יי׳ שיוענו. 4. למה יי׳ תעמוד ברחוק. 5. טוב יי׳ לכל. 6. הושיעה יי׳ כי גמר. 7. למען שמך יי׳. 8. אלהים באו גוים. 9. שוב למעַן עבדיך (margin : עשרת ימי תשובה). 10. ובכן יהי רצון ···· שתהא השנה הזאת (marked in the margin : א ; direction : וזה אומרים לערב ר״ה לאחר שאמרו אלה אזכרה ׳ זכור לנו ברית אבות). 11. איש עניו חילה (margin : ב ; direction : ולערב צום כפור אומרים זה ; א״ב, with additional portion at the end).

Then (from fol. 5*a* onwards ; numbered א—יו) :—

1. איך נפתח לפניך. 2. לב ונפש נשפוך (פתיחה לערב ראש השנה). 3. אשת נעורים (פתיחה אחרת). 4. שיחרנוך בקשנוך (פתיחה אחרת). 5. אז טרם נמתחו (פתיחה אחרת). 6. עם יי׳ חזקו. 7. יי׳ אלהי הצבאות נורא. Then, under the heading בשוכן מעונים אתחיל תחנונים :—8. תורה הקדושה. 9. שבת הכסא. 10. שערי שמים בלולי אש ומים. 11. מלך מלכים. 12. מקוה ישר׳ מושיעו. 13. בעוד שדי עמדי. 14. מיכאל וגבריאל ממונים. 15. יי׳ שומרי. 16. אפפונו מים (זה אומרי׳ לסוף שיני חמישי ושיני).

b. Foll. 109—118 (numbered פב—צט, in continuation of א—פא in the original MS.).

1. אדון כתקח. 2. אך בך לדל עזרה†. 3. אנוסה לעזרה כצתי. 4. תיעוב שמלות. 5. אתה תקום תרחם ועל. 6. את הקול קול יעקב. 7. אם אפס רובע הקן. 8. איתן למד דעת (זה עקידה). 9. אל הר המור. 10. אזרחי מעבר. 11. אז בהר מור. 12. איל אחד נאחז. Under the heading : אילו סליחות אומרי׳ לצום נדליה : 13. איכנת מאז. 14. אבלה נפשי. 15. אנוש במה יצדק. 16. אנחנו החומר. 17. אנוש עד דכא. 18. הוריתה דרך.

† Of Ela'zar of Worms.

The appended leaf (fol. 185), written in two columns to a page, contains Jeremiah l. 37 (beginning with the last word of the verse : ובזזו) to li. 24 (ending : את כל רעתם אשר). No vowel-points or accents.

At the bottom of the verso, in crayon, is the figure of a dog in the act of running.

The pointing of the original MS. (the later portions are without punctuation) is often strange. Some instances have been given in the course of the description. Other examples : רוּחַ, ונדוּחֵיהם, אֶלֶה.

Here and there are marginal notes containing liturgical directions, variant readings, &c.

At the end of fol. 12*b* is an index of the pieces contained in the first twelve leaves. Fol. 13*a* contains some other lists, apportioning certain pieces to divers occasions.

On fol. 1*a* the name משה הלוי can be read in a half-erased entry.

At the bottom of fol. 1*b* is the following owner's note :—

תנני אלקי׳ ונתן לי גם זה בירושה מחמי ז״ל הנ״ל
נאם אורי ב״ר יעקב הכהן ז״ל

On the upper margin of the same page are the following owners' names : (1) מנחם בן אורי · · · ; (2) מנחם ב״ר מנחם הכהן.

On fol. 2*a* (upper margin) :—

סליחות ערך נ׳ ליט׳ מה״רר ישע׳

On fol. 4*b* (bottom) is an entry of אליקים יעקב ב״ר משולם הלוי.

A page of this MS. (fol. 180*b*) is photographed in the Oriental Series of the Palaeographical Society (Pl. lxxviii.). A short description accompanies the plate.

678.

Reg. 16. A. i.—Vellum, about 2⅞ in. by 2, consisting of 289 leaves, with 13 lines to a

page. Franco-German square writing of apparently the fourteenth to fifteenth century.

It contains the following devotional pieces:

1. שירי היחוד (אשירה ואזמרה לאלהי בעודי, &c.) and סדר המערכה of Elijah haz-Zāḳēn b. Menaḥem. The שיר for each day of the week immediately precedes the סדר המערכה for the same day. The שירים differ in parts from those printed in Baer's סדר עבודת ישראל, p. 133 *sqq.* For the Sabbath two such hymns are given: (1) אז ביום השביעי נחת and (2) אנעים זמירות. The סדר המערכה is a collection of passages similar to those forming the סדר המעמדות.

At the end (fol. 91*b*):—

נשלם סדר המערכה דרבינו אליהו הזקן בר״ מנחם זצ״ל דבר יום ביומו מתורה ונביאים וכתובים וסדר המערכה ותרומת הדשן ופרשת המן ופרשת האזינו כמו שהיו חולקין במקדש וההונה בו אשריו בעולם הזה ובעולם הבא · בנל״ך

2. The ע״ב פסוקים, followed by a יהי רצון bearing on the recital of these verses, and אני מאמין. Fol. 92*a*.

3. פרק שירה (שמים מה הם אומרים, &c.). Fol. 102*a*.

4. The ספר הגן†, an ethical work in seven sections for the seven days of the week, of Isaac b. Eliezer. Fol. 113*a*.

Beginning:—

אני יצחק בן הרב ר׳ אליעזר דרשתי וחקרתי

At the end (fol. 172*b*): סליק זה הגן.

5. A series of penitential prayers, &c. Fol. 172*b*.

Beginning: 1. רבון כל העולמים סלח לי לכל חטאתי.

Included are:—

2. אנא יי׳ אלהי אברהם · · · בוראתני ונידלתני. 3. אקרא אלהים חנני בקר (alphabetical, the next strophe beginning בקר אעריך, then בקר בינה, &c.). 4. ברוך אחרון ואמצעי וראשון (a fourfold alphabetical acrostic). 5. תתברך אלהי האלהים (alphabetical after תתברך at the beginning of each strophe). 6. יי׳ יום אעריך לך תחנה. 7. אדני אל אמת. 8. יגדל. 9. אדון עולם. 10. ארוממך אלהי אבי ברוב היראה בלבבי (forming a kind of amplification of Ps. cxlv.).—In this portion are also embodied Pss. ciii., xxix., cxix.

At the end (fol. 216*b* *sqq.*) are two prayers for the sick (יהי רצון · · · · · שלא אמית and מודה אני · · · שרפואתי בידך), in a later and larger hand. After the first of these: אילו הווידויים לעיל ולמטה מסדר ראובן שקבל מאנשי מעלה ומחסידי׳ עליוני׳ שקבלו זה מזה איש מפי איש כשהם סמוכי׳ לשכי׳ מרע ולמיתת אדם · יורה דעה.

On fol. 218*a* *sqq.* are entries of the births of several children, dated A.D. 1488—1508 (?).

6. The כתר מלכות of Solomon ibn Gabirol, divided into seven portions for the days of the week. Fol. 220*a*. Compare the printed texts, and the variants given in Geiger's Zeitschrift, iii., p. 432 *sqq.*

At the beginning:—

זה התחינה יסד החכם הרב ר׳ שלמה בן גבירול ז״ל ובו תמצא קצת זכרון לעניינים הגדולים המה המתילדים בעולם התחתון בתנועת כל אחד ואחד מהגלגלים וההונה בו אז יזכור מעשה הש׳ ית׳ שמו ופעולותיו בודאי יהיה יותר תם ושלם

At the end (fol. 259*b*):—

נשלם התחנה כתר מלכות בעזרת המשפי (*sic*) לנו ברכות כ״ר

7. A prayer beginning בשם יי׳ אלהי ישראל בשם יי׳ אלהים אלהי מערכות ישראל, followed by Gen. xxxii. 4—xxxiii. 20; and the prayers to be recited before retiring to rest, beginning with the שמע ישראל. Fol. 260*a*.

The name מנחם בן משה is inserted in the first-named prayer after אני עבדך.

8. Some calendar computations in connection with the reading of the weekly sections

† On the various editions, &c., see Ben-Jacob, אוצר הספרים, p. 98.

from the Pentateuch (written in a different hand). Fol. 276*b*.

At the beginning :—

בש׳ מעוברת ׳ וסימניך לפרט ׳ כי נחם י״י את עמו ועניו ירחם

The following dated entry by the scribe of this part is found at the bottom of fol. 279*b* :—

אמי מרת שעריל תנצבה נעדרת ליל ו׳ כ׳ כסליו רנז לפרט קטן (A.D. 1496-7)

9. In a more recent hand at the end: (1) האדרת והאמונה ; (2) אדון עולם ; and a few other small pieces. Fol. 282*a*.

679.

Or. 5834.—Vellum, about 4¾ in. by 3, consisting of 21 leaves, with mostly 20 lines to a page. Written at Mannheim (אותיות אמשטרדם). A.M. (5)492 (A.D. 1732).

Forms of devotion, in Hebrew and German (Hebrew character) for a person in sickness, extracted from the communal register of Mannheim.

On the illuminated title-page is the following :—

זאת העתקתי מן הפנקס דחברותא קדישא קברנים דק״ק מנהיי׳ יצ״ו ה׳ יסיר (for יסיר) מאתנו ומכל ב״י כל חולה (for חלי) ומחלה ׳ ואם ח״ו יקרה לא עלינו חולה אח׳ ישים אל לבו שאין אדם יודע עתו וחייו תלוים לו מנגדו שאם ח״ו פתאום נדחף מביתו ע״כ כתבתי איך יתנהג החולה בעודו שהוא בשכלו דהיינו קודם שהגיע עתו השטן עומד על ימינו לשטנו ואומר לו כפור באלהי ישראל בחלקלקות לשונו ׳ ע״כ יעשה מסירה מודעה זו לפני עדים כשרים וינצל ׳ ומה טוב אם יהיו עשרה אנשים אצל דבר זה ׳ ואפילו בריא יתנהג לעתים ידועים בפרט בין כסא לעשור : נעשה במנהיי׳ תצב לפ״ק ע׳ כופר שמחה פיהם סגל

Beginning :—

יהי רצון מלפניך יי אלהי ····· כשיגיע לאחר (*sic*) אריכת ימים ושנים בעבודתו יתברך שכו עת פקודתי

The other pieces are :—

1. מודה אני לפניך ····· שרפואתי בידך ומיתתי בידך. 2. אנא בכח. 3. אל ברוך גדול. 4. יהי רצון ··· שתקבל נשמתי. 5. יגדל. Then a number of psalms; ע״ב פסוקים (beginning יברכך יי וישמרך, and ending יי ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם); רבונו של עולם אשר בידך כח ; besides a long confession in German (foll. 5*b*—7*b*).

The confession of faith (fol. 5*a*) is :—

יי אלהים אמת ותורתו אמת ומשה נביאו אמת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

These pieces are followed (fol. 16*a sqq.*) by :

1. A prayer beginning אנא יי אל רחום וחנון, and headed התינה לקברנים ביום שקבעו צום בער״ח אדר.

The second part of this prayer begins : וגם מאתכם שוכני עפר, the third and last : ועתה גם אתם התפללו בעדינו.

2. הצור תמים פעלו (צדוק הדין, MS. צדיק).

3. A קדיש (נאך דער קבורה), &c.

4. ווידוי הגדול, beginning אלהי ואלהי אבותי תבא לפניך תפילתי, followed by a confession in German.

The following owner's entry is found on the upper part of the title-page :—

שייך להמופלא הק״צ כ״ה מאיר בן הקצין המפורסם פ״ו כה״ר אלי״ שטוקרט שלי״טא

680.

Add. 27,195.—Paper, about 11⅝ in. by 8⅝, consisting of 88 leaves, with usually 32 or 33 lines to a full page. Written, under Ashkenazi influence, in Italy, A.M. (5)537 (A.D. 1777); autograph. Some diagrams; also a roughly-drawn young human head † at the beginning of chapters. Bound in velvet, with metal at the corners.

An elaborate work on the Hafṭārōth according to the German rite, as used in a

† Apparently in continual allusion to the author's young son, for whose benefit the work was written out.

German congregation settled in a town of Northern Italy. The author's name was Moses Romanin.

The title-page contains a woodcut representing an archway, excerpted from Daniel Bomberg's edition of the Hafṭārōth (at the end of the Pentateuch), published at Venice in 1548. To the printed title, הפטרות מכל השנה כמנהג הספרדים והאשכנזים, have been added the words ופם ממלל רברבן.

The following extracts from the author's introduction (beginning on fol. 3*a*) will give an idea of the scope and object of the work :—

אקדמות ממללין · נאום הגבר זעיר הקומה ······ כאב את בן ירצה לחנך ולהדריך בדרך הישר ··· מצאתי שאלה הגונה אשר נשאלה מחכמי ספרד על ענין ההפטרות אם מותר לומר אותם בחומשין שלנו וכו׳ ומסיק כי מותר מפני שאין מקפידין בהם כ״כ בזמן הזה ···· ומעתה שבח והודאה לבורא יש מאין אשר הקרה לפני ספר הלזה של הפטרות ישן נושן הודפס בעיר ההוללה של ממשלתנו היא ויניצייאה רבתי עם בשנת ש״ח ······ כמנהגנו וכמנהג ק״ק הספרדים בלבד כי מנהג הלועזים לא היה לו גלוי וידוע בשנים ההם ······ אתה עתה ברוך בני לה׳ ראה נתתי לפניך בספר הלז את כל הפטרה והפטרה כסדר וכנוסח שלנו אשכנזים ······ עוד ערכתי על לוח פרטי את כל הטעמים מלכים משרתים וקוצים ···· ועוד בא בו שלישיה ועדיפא מכלהון והוא ראשון לכל דבר שבקדושה הלא זה ליקוט הרבה דינים ומנהגים בענין ההפטרות והמפטיר בענין ברכות הראשונות והאחרונות בענין פרשיות המפטיר בענין שייכות ההפטרות עם הפרשיות בענין דקדוק הקריאה בהן בכלל ובפרט והארכתי בדברים אלו כפי עניות דעתי החלושה וכפי אשר מצאתי מעט מזער בדינים הנה והלאה על ענין המפטיר וההפטרה מפי גדולי עמינו המה הגבורים אשר בארש פיהם דברו נכונה על זה והמה מסדרי הדיני׳ ומסדרי המנהגים ולכן קראתי ללקוט הלז פום ממלל רברבן ושמי בקרבו בראשי תיבותיו והוספתי נופך משלי כיד ה׳ הטובה עלי הגם כי לא נסיתי באלה להיותי טרוד ונחפז בעול הפרנסה אשר הכביד על צוארי והכשיל כחי ובזעת אפינו נאכל לחמנו עד יערה רוח ממרום לנחמנו :

ואתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך [בני ותלמידי] את כל הדברים האלה פורתא פורתא ואמתיקם בפיך ובלבבך לפומי עסרין ושתא ואלין יהון מתפרשין לממללין א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ עד ו׳ כפי הענין וכפי הצורך וכל ממלל וממלל מתחלק לאתוון האלפא ביתא כדי שיהיה לך ריוח התבוננות בין דא לדא בנחת רוח להבין ולהשכיל ····

Then follows a table of the twenty-six chapters into which the work is divided. This table exhibits the acrostic אנכי משה, followed by תשרק. Thus :—

והנה בפומא קדמאה

אנכי אשים גבול ונדר על תיבת הפטרה וכו׳

· בפומא תניינא

אמלא משאלות השואלים מי ומי ההולכים להפטיר וכו׳

The name of the author's son (then seven years of age, as appears from fol. 14*b*), for whose benefit the treatise was composed, is given as יהודה חיים רומאניני in an acrostic on fol. 2*a* :—

לזכר עולם
יהיה צדיק
מ״ט
לא ימוט
ימהר הבורא ויחיש דברי הנביאים וכו׳

At the end of this page : שנת תק״ זל.

Beginning of the treatise (fol. 6*a*) :—

ממלל רברבן · פומא קדמאה · מהות ההפטרה והמפטיר ·····

ממלל א׳ פירוש תיבת הפטרה מוצאה ומובאה וביה ז׳ אתוון

[א] אמר החכם הפילוסוף ארי״סטו תלמיד אפל״טון מחכמי אטי״נים תלמיד תלמידו של ירמיהו הנביא במצרים : השכל אנושי אינו פועל בשום נושא או שום עצם מהר״צח״ם אם לא נודע בתחלה מהות העצם ומקום מחצבתו וגדרו : כן כתב בלימודי חוקי הפילו״סופיאה אשר איזן וחיקר וכו׳

The author quotes a number of authorities, such as ספר הזכרונות of Samuel Aboab, לשון לימודים of David ibn Yaḥya, תעודת שלמה of Solomon Lipschütz, טוב טעם of Elijah Ashkenazi, Ibn Ezra's צחות, the זהר, רוקח, and the שלחן ערוך.

He also refers to the usages of a number of countries and towns. He knows of three principal liturgical rites, namely the Spanish, the Italian, and the German. On fol. 41*b* he says :—

ושלשת הנוסחאות האלו הראשיים הם כמו אבות אל
תולדותיהם : יען כי תחת סוג מנהג ספרד ניכר מין
נוסח ספ״רדים צרפ״תים ליוא״נטיני קטא״לני וכו׳: תחת סוג
מנהג לועז ניכר מין נו׳ בני רומ״א בני בולו״עניא בני נאפ״ולים
וכו׳ : ותחת סוג מנהג אשכנז ניכר מין נוסח מדינת
אווסט״רוייך פי״הם מערה״רין פו״לין שווא״בן וכדומה

On fol. 34*a* :—

בעת אשר הייתי כותב אזהרות הללו בשנה הזו תק״לו
בא אלי יהודי אחד ממדינת קורלַנְ״דִיאָה מהעוברים
ושבים והיה נשבה תחת יד מלך תו״גר ושרי מדינות רא״ש
מש״ך ותו״בל הנלחמים זה עם זה ויצא לחפשי בעזרת
הגואל והנה בידו איזה ספרים מספרי הקדש בלשון
ובכתב קורלַנְ״דֵיזֵי ושאל לי שאקנה ממנו בזול כי אין לו
ונמכר · ואליהם הוא נושא את נפשו וחי בהם · אז
בינותי בספרים ההמה ובחרתי ספר א׳ מעט הכמות
ורב האיכות בלשון קדש ובכתב קדש ה״ה ספר ישרש
יעקב דפוס נירן״בורג הכינו וגם חקרו כמוהרר יעקב
באב״אני תושב ארץ הקדושה על איזה כללי הדקדוק
ומצאתי [בין הרבה פרפראות] שתי אזהרות על תיבות
אנו מודים לך ··· האחת שיותר טוב לומר אנחנו
והשנית שנכון לומר לְךָ וכו׳

On fol. 38*b* :—

וכאן אומר לך [בני ותלמידי] שארבעה ניגוני ההלל
שאמרתי למדתי אותם בעיר פאד״ווה [בהיותי שם כבר
שלשה ועשרי׳ שני׳] מפי החזנים ההמה בקיאים מאוד
מאוד ומטיבי נגן והרגלתי את לשוני ולשון היחידים
המסכימים עמי פה בבה״כ שלנו

To another set of חזנים he refers on fol. 19*b* in the following terms :—

עת כי הייתי כבר הרבה שנים בקהילה א׳ רבתי
ביהודים ובדעות בשיפולי גבולי מדינתינו זאת
פרי״אולי ושמעתי את החזנים ההם [המתחכמים
בקהילה ההיא ושמה לא אכנה בשם פן אהיה לבוז]
מעמידים עצמם למשמע אזן אחר תיבות בשכר זה
קודם אמרם המקום ישמרהו וכו׳ כאלו היו מחייבים
את השומעים להאמין בלי חשש שבשכר הנדבה
דווקא המקום ישמור את העולה לתורה

In the last chapter (fol. 85*b*) :—

נשאר לי עדיין לבאר לך חידוש אחר אשר כבר
שבע שנים ראיתי בעיר אנקו״נה רבתי ביהודים ושרתי
במנהגים ישרים הוסדו על פי הקדמונים בטוב טעם
ודעת : והוא שבכל פעם ופעם שקורין במקרא הן
ביחיד הן בצבור את התיבות חי יי וכו׳ קודים
ראש באימה וביראה ונושקים את המקרא שלפניהם
ודווקא על השם הקדוש משימין את פיהם ואם יש
זקן או איסטנים שלא יוכל ליקוד נונע בידו על
תיבות הללו ונושק : וכל כך למה ? כדי שלא יהא
נראה כשבועה

On fol. 65*a sqq.* are a series of foot-notes, occupying considerable portions of the pages. The heading is : הערה אל האזהרות ואל התוכחות.

Beginning of introductory remarks :—

צוה הקדוש ברוך הוא בתורתו על יד נביאו נאמן
ביתו · הוכח תוכיח את עמיתך ······ לכן אמר לך
[בני ותלמידי] כי בראותי במחזור הגדול שער בת רבים
אשר הונה בעיון האפשריי מריש מתא וריש מתיבתא
כמוהרר יצחק פאצ״פיקו המגיה בוינ״ציאה בשנות הדפוס
והגם שנתעסק במלאכת הקדש יומם ולילה בהתמדה
ובהשקדה ואזן וחקר ושנה והחליף נקודות מלות
תיבות וגם חרוזות בכל תוקף ההגהה למען ירוץ
הקורא בו ולא יכשל עם כל זה עוד יש לאלוד מלין
ושניאות מי יבין ···· עתה קשטתי את מחזור שלי
במחיקת ובהסרת הטעיות האלו בין מה שהם מצויינים
בסופו על הלוח בין מה שהשמיט מעלת המגיה נ״ל
הכל תקנתי כפי מיעוט ידיעתי · והשגתי עליהם כפי
קוצר הבנתי · והתילותי לכתוב אותם בשם ניצוצות
מרבי בראיות ומעמים על הגליונים וכו׳

The subsequent remarks, dealing with the correct readings of passages in the סדור and the מחזור, are 135 in number. At the end

(fol. 85*a*) are ציונים in 13 small sections, headed :—

ועתה אשלם את חובתי אשר נדרתי במין קְכֹהָ לעיל · היינו תיבות המשונות אשר השגתי שנוי שלהן בי״ג הציונים (*i.e.* pieces beginning ציון) והצבתי בהם ציונים

At the end of the treatise (fol. 86*a*) :—

סליק כְתב הנש־תְון
אוף מַמ־לְלי פום רב־רְבן

Then :—

וכאשר ראיתי את גמר המלאכה · בפומא בתר פומא סדורה וערוכה · אמרתי כשורה וכהלכה · בכל עת את ה׳ אברכה :

בְּריך רבון עלם וְעלמיא
בְּי־בשתא שליט ובשמיא
יְהב מנדע שגיא לְהורייא
יְהב מנדע יתיר לְינקייא
כְּען ישנא עדן וְזמניא
פְּרוק עמיה ישרי בְתמהיא
וְיו־ביל גו קרתא דְשופריא
קְבל לשנייא וְאומייא

Foll. 86*b*-87*b* are occupied with a table of contents (לוח הכללי כדי למצוא דבר מלולי), and on fol. 88*a* is a list of accents under the heading טעמי ההפטרות.

681.

Add. 11,433.—Vellum, about 5 in. by 3¼, consisting of 47 leaves, with mostly 22 lines to a page. Handsome square and Rabbinic writing. Dated A.M. 5475 (A.D. 1715). Several pen-and-ink illustrations.

סדר תקוני שבת. A kabbalistic book of devotion for the Sabbath. Compare Isaac Loria's תיקוני שבת, Cracow, 1612-14; Prague, 1624?; and Venice, 1640.

The illuminated title-page contains the following :—

סדר תקוני שבת אשר לא נדפס כדמיון זה מאיש האלקי קדוש יאמר לו בוצינא קדישא נהורא עמיה שרי ה״ה כמוהר״ר יצחק לוריא אשכנזי ז״ל : והובא מארץ הקדושה למדינתנו ונוסף על דגלו סדר למוצאי שבת כאשר עיניכם תחזנה משרים ונעשה באותיות אמשטרדם בשנת העֵת לפ״ק

על ידי הכותב והסופר הק׳ משולם המכונה זימל ב״האלוף הר״ר משה מפאלין במדינות פיהם ולע״ע פה ווינא ·

The order opens with לכו נרננה. On fol. 10*b* begins סדר לסעודה ראשנה; on fol. 22*b*, סדר לסעוד׳ שחרית; on fol. 32*b*, סדר לסעודה שלישי׳; on fol. 40*b*, סדר למוצאי שבת.

The little book embodies, besides Psalms and other Biblical portions, prayers, kabbalistic formulae, אנא בכח, לכה דודי, &c., the Song of Songs, the whole of the Mishnah שבת, and the Mishnah כלים i. 6—ii. 1. The different sections of these are so distributed that paragraphs of the Mishnah always follow a portion of the Song of Songs.

The following special poetical pieces occur in it :—

1. רבון כל העולמים אדון כל הנשמות ··· מלך אביר מלך ברוך. 2. אומר בשבחין · למיעל גו פתחין (סימן אני יצחק לוריא). 3. למבצע על רפתא. 4. ידי אסחי אנא. 5. אסדר לסעודתא · בצפרא דשבתא (סימן אני יצחק לוריא). 6. חי יי׳ וברוך צורי (סימן חיים יצחק). 7. בני היכלא דכסיפין ····· יהון הכא (סימן יצחק לוריא). 8. רבונו של עולם אדון כל העולמים אב הרחמים והסליחות בסימן טוב.

682.

Add. 8881.—Vellum, about 4¼ in. by 2⅝, consisting of 169 leaves. There are 16 or 17 lines to a page of the larger square writing, and usually 20 lines when a smaller square character is used. But a number of pages also contain Rabbinic writing, and the text is very often interrupted by illustrations (*vide infra*). Finely written in the character

known as אותיות אמשטרדם, probably early in the eighteenth century.

I. The same kabbalistic book of devotions as is contained in the preceding number. The characteristic portions are almost entirely identical, but the present MS. contains the order for מוצאי שבת in full, instead of merely mentioning that פזמונים ושירים are to be said, and it has also a larger number of poetical pieces in other parts. There are also rather more rubrical directions and explanations.

The illuminated title-page has in the centre :—

סדר תקוני שבת אשר לא נדפס כדמיון זה מעולם וסדר זמירות וענין מוצאי שבת כל אחד ואחד בציורים נאים על מכונו וענינו שנכתב ונעשה חרות הוא על לוחי דפים מר״ת האותיות ונמצא תמ׳תו שלם ונוסף על דגלו ס׳ ברכת לבנה באותיות אמשטרדם

Beginning (fol. 2*b*) :—

דיני ׃סדר שנים מקר׳ ואחד תרגום שסודם רב ועצום וכו׳

The following special poetical pieces occur in it :—

1. מלך אביר · · · · · רבון כל העולמים.
2. אזמר בשבחין (Isaac Loria). 3. למבצע על
רפתא. 4. כל מקדש שביעי. 5. מנוחה ושמחה.
6. מה ידידות מנוחתך (סימן מנחם). 7. מה יפית
ומה נעמת (מסודר על ד״ חרוזות). 8. יום שבת קדש
(סימן יהונתן חזק). 9. צור משלו אכלנו (סימן למפרע
ירב״ה). 10. ידי אסחי אנא. 11. אסדר לסעודת׳.
12. ברוך יי׳ וברוך צורי (סימן חיים יצחק). 13. ברוך
אדני יום יום. 14. ברוך אל עליון (סימן ברוך חזק).
15. יום זה מכבד (סימן ישרא״ל). 16. יום שבתון
אין לשכוח (סימן יהוד״ה). 17. כי אשמרה שבת
אסור · · · · (סימן אברה״ם). 18. שמרו שבתותי
(סימן שלמה חז״ק). 19. דרור יקרא (סימן דונ״ש).
20. שבת היום (סימן שמוא״ל). 21. · · · · בני היכלי
סדר זמירות למוצא׳ — (סימן יצחק לוריא) יהון הכא
שבת :—1. במוצאי יום מנוחה. 2. · · · · חדש ששוני
אמן (פיוט זה מסודר על פי א״ב). 3. אגיל ואשמח
(סימן אלעזר). 4. אלהים יסעדנו (אברהם). 5. אלי
חיש גואלי (סימן נחמן). 6. אדיר איום (א״ב).
7. ברבות עתים (סימן ברכיה). 8. איש חסיד.
9. אמר יי׳ ליעקב (מיוסד על פי א״ב). 10. אליהו
הנביא.

This portion ends with סדר ברכת הלבנה, which is not contained in the preceding number.

II. The Pentateuch lections for Mondays and Thursdays throughout the year. Fol. 92*a*.

Well executed pencil sketches illustrative of events or actions accompany the פרקים of the Mishna שבת in part I., the פרשיות in part II., and other pieces in part I.

Attached to the fly-leaf at the beginning of the MS. is a slip of paper with the following testamentary direction :—

After my death this Book is to be given to the British Museum as a part of Mr. Cracherode's Legacy.
Anne Kennicott.

On the fly-leaf next to the title-page are the initials : E. I. L. P.

683.

Add. 18,695.—Paper, about 12 in. by 8¼, consisting of 173 leaves. There are lacunae after foll. 59, 79, 169. The MS. is also defective at the beginning, and of fol. 103 only a small slip is preserved. The scribe has left several blank leaves, without a break in the text (so *e.g.* after foll. 54*b*, 63*b*). Different German cursive hands of the fifteenth to sixteenth century, the latter portion being dated A.M. (5)264 (A.D. 1504).

A volume containing a number of festival Services from the German מחזור, translated into a Judaeo-German dialect. The rendering is free and paraphrastic, and it is sometimes accompanied by פירוש (*e.g.* fol. 82*a sqq.*), the object of the translator being to explain the Piyyūṭīm to women. The main interest

of the MS. lies in its exemplification of a Judaeo-German language as used at the beginning of the sixteenth century.

1. [יוצר לפרשת החודש]. Of the first Piyyuṭ only the end is preserved, the second being דו בישט גוט דער דא טוט גרוש) אל עושה וואנדר וכו׳).

2. יוצר שבת הגדול. Fol. 8*b*.

3. The Services for the first day of פסח, beginning with מעריב, and ending with מוסף. Fol. 17*a*.

At the end (fol. 31*b*) :—

סליק דען ערשטן טג בון פסח

4. Services for the second day of פסח, containing מעריב and שחרית. Fol. 32*a*.

5. יוצר שבת אוש חולו של מועד אים פסח. Fol. 49*a*.

6. מעריב, יוצר, and קרובוץ for the seventh day of פסח; defective at the end. Fol. 54*a* and 46*b*.

7. Services for the last day of פסח; defective at the beginning. Fol. 60*a*.

On fol. 63*a* :—

סליק דיא קְרובוֹץ בון גנץ יום טוב בון פֶּסַח

8. The Services for the first day of שבועות, beginning with מעריב and ending with מוסף. Fol. 64*a*.

The קרובוץ are those used in the ordinary מחזור on the second day.

9. The Services for the second day of שבועות, beginning with מעריב and ending with מוסף. Fol. 80*b*.

The קרובוץ are those ordinarily used on the first day.

10. קינות and קרובוץ for the ninth of Ab, followed by two stories connected with the fast. Fol. 98*a*.

The heading on fol. 98*a* is :—

דש זיין די קינות די מן זגט צו נכט

On fol. 99*b* :—

דש קרובוץ זגט מן צו מורגש אם תשעה באב אם שמונה עשרה

At the end of this part (fol. 102*b*) :—

דא אישט דש קרובוץ אוייש בון תשעה באב

Of the first story, which begins on fol. 103*a*, the substantial portion of the beginning is missing. It ends (fol. 106*b*) as follows :—

דא שוויג ר׳ יהושע אונ׳ זייט מיין לעבטג דא הוט
מיך קיין מענש איין מְנַצֵּחַ גיוועזן ווירד דש קנעבלן דש
דען קרוג צו גידעקט האט אונ׳ דש טוכטרלן דש מיר
צו טרינקן גב אונ׳ די אַלְמָנָה אז גרוש חָכְמָה אישט
גיוועזן בייא יונג אלטן אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

Then the heading :—

נון וויל איך ווידר שרייבן בון תשעה באב

Beginning of the second story :—

איין מֶלֶך דער ווש איין גרושר רָשָׁע דער היש
טְרַגְיֵינוֹס אים גֵיהִנָּם אישט ער זיין ווייב גילאג צו נכט
בון תִשְׁעָה בְּאַב

11. The Services for the first day of סוכות (מעריב and שחרית). Fol. 110*a*.

12. For the second day. Fol. 115*b*.

13. The Services for שמיני עצרת. Fol. 124*b*.

On fol. 128*b* is the following rubric :—

צו יוצר זגט מן קיין קרובוץ צו מוסף זגט מן דען גשם אונ דש אישט דש קרובוץ

14. The Services for שמחת תורה (מעריב and שחרית). Fol. 134*b*.

15. יוצר בון שבת בון חול המועד בון סוכות. Fol. 143*b*.

On fol. 149*a* :—

דש אלהיכם זגט מן צו מוסף אין דער קדושה אלר הינטרשט בון דער קדושה

16. The order of הושענות. Fol. 149*b*.

Heading :—

דש זיין די הושענות אין טויצן

17. סליחות for ערב ראש השנה and ערב יום הכפורים, written in a different hand. Fol. 160*a*.

The rubric on the top of fol. 173b (before יי׳ אלהי הצבאות נורא) is :—

די פתיחה זגט מן אן ערב יום כפור

The colophon (in the same hand as foll. 160—173) is as follows :—

בה״לך ׳ רח״ סיון רס״ד בעזרת הש״י כתבתי פה מיישטריא להיקרה מר׳ חנליין שת׳ הסליחות הללו מנחם אלדנדורף

684.

Add. 27,071.—Paper, about 14 in. by 9⅝, consisting of 401 leaves, with 28 to 32 lines to a full page. Catchwords are continuous from one page to another. Bold German cursive writing of apparently the fifteenth to sixteenth century. Ornamental letters distinguish the first words of the pieces, the outer strokes of letters being sometimes drawn as human heads. The writing has on a number of pages become blurred, and can sometimes only be read with difficulty.
[Alm. Coll., 176.]

A volume containing a number of festival Services from the German מחזור, translated into a Judaeo-German dialect.

1. סליחות for the seven days preceding ערב ראש השנה and for the latter day itself. Fol. 2a.

Beginning :—

לך יי׳ ׳ צו דיר גאֹט איז די גירעכֿטיקייט אונ׳ צו אונש אישט פֿר שעמונג דש פנים ׳

2. The Services for the first day of ראש השנה. Fol. 50b.

3. For second day. Fol. 100a.

4. סליחות for צום גדליה. Fol. 146b.

5. סליחות for the remaining days of עשרת ימי תשובה. Fol. 153b.

At the end (fol. 186a) :—

סליק גנץ עשרת ימי תשובה

6. יוצר for שבת תשובה. Fol. 187a.

7. The Services for יום כפור. Fol. 190a.

שיר היחוד begins on fol. 207b.

8. The five Megilloth in Judaeo-German. The Song of Songs, fol. 374b; Ruth, fol. 378b; Lamentations, fol. 381b; Ecclesiastes, fol. 386a; Esther, fol. 394b.

The scribe has indicated the middle of the Song of Songs (at v. 2), of Ecclesiastes (at vii. 1), and of Esther (at vi. 1).

As examples of paraphrastic and Midrashic translations the following specimens may serve:—

Beginning of the Song of Songs :—

שיר ׳ איין גיזנק איבר אלי גיזאנג ׳ אנדר גיזנג איז קודש ׳ דש גיזנג איז הייליג הייליקייט ׳ דז ער האט גיזונגין שלמה צו דעם קיניג הקבה דז דער פֿריד איז זיין : ווער וואלט דז ער זולט קוישן מיך דער קיניג הקבה פֿון קוישן זייניש מונד

Beginning of Ecclesiastes :—

דברי ׳ דש איזט ריד דער שטרופֿונג פֿון שלמה המלך דר דא היש קוהלת ער וואר זון דוד דער דא וואר איין קיניג אין ירושלים די דא איזט איין שטאט פֿון קלונהייט ׳ טורהייט טורהייט ער הוט גיזאגט קהלת טורהייט טורהייט דז אליז איזט טורהייט :

Liturgical students might find it useful to compare the order of the Services as contained in the present volume with the usual form of the German Maḥzor; but the main interest of the present MS. lies in its exemplification of the Judaeo-German dialect of the fifteenth and sixteenth centuries as used by a scribe from Krakau (*vide infra*). (Compare the preceding number and 18,694 in Cat. vol. I, p. 76).

The scribe has written down rubrical directions and remarks in different parts of the MS. (*e.g.* 146a [in circular form], 330a), but the following portions of the rhymed piece on fol. 186, in which his name occurs, will suffice as a specimen of his manner, and also

as a longer illustration of the Judaeo-German dialect used by him :—

נוא הֵירט מיר אויך צו איין וַייניג איר ליבי לייט ׳
וואז איך אייך וויל זאגין הייט ׳. אז מער איין אז איבר
לאנג ׳. שיר השירים איין גיזאנג איבר אלי גיזאנג ׳.
גיזאנג קעשטיגונג אונ׳ שטרוֿפונג ׳ גיזונט צו דעם לייב
אונ׳ צו דעם פֿלייש איין היילונג ׳. צו לערנן אונ׳ צו
זאגין ׳ אין דעם רעכֿטן וועג הט אייער אויגין ׳. אונ׳
פֿון הקבה זולט איר ניט וועגקין ׳ מייני פֿרומי בַחורות
אונ׳ וויבר ׳ דש וויל איך אייך שענקין ׳. צו אלין
תפילות איז עש איין שלישל און אלי לויגין ׳ אונ׳ ווען
עש ווער גלייך גינומן אויש הונדרט ספרים עש ווער
גינוגין ׳. דארום אנטפנגט דען פריזנט ׳ דער זול זיין
אֵייביג אין אייערן הענד ׳. טואט אויף אייערי אויגין
אונ׳ אייערי אורין אויף צו וואש איך אייך וויל יעהן ׳
אונ׳ מייני רֵיד זולט איר ניט פֿר שמעהן ׳. אונ׳ איך
שון בין קליין אונטר אנדרי קוישליכֿי מאנין ׳ נאך זיין
מיין רֵייד אז די גרושן טאנן ׳. אונ׳ מיין זאג אז
די טייטל באם צווינין ׳ אונ׳ זיש אז הֵייניג אונ׳
גוטי פֿייגין ׳. אז איין לֵיב איין הערץ הון איך ׳ אונ׳
מיט מיינן ווערקין אז איין פֿוקש בין איך ׳. אונ׳ צו
אייך וויל איך זוישקייט אנטפלעקין ׳ אונ׳ איך פֿפלעג
צו בוישן אונ׳ צו העקין ׳. צו דען די דא דער ׳ ׳ ׳
מיין זֵין ׳ דען טוא איך אז איין שטענדיגיבן נון
קויפֿט דש מחזור דש איך האב גשריבן ׳ אונ׳ לוז
אייכֿש זיין ווערט אונ׳ ליבן ׳. ווידר צו פֿר קויפֿן טוא
איך אייכֿש ניט צו דער לאבין ׳ טוט שטעץ בייא
אייך צו האבן ׳. אונ׳ פֿולגט מיינר לערין לערין ׳ דו
ווערט אייך גאֿט יתֿש בישערין ׳

Further on the scribe proceeds :—

אכֿט דז אייך גאֿט אונ׳ די וועלט ליב הוט ׳. אונ׳
אין דען מַחְזוֹר זייט אייך פֿרייען ׳ דו ווערט אין זוֹכֶּה
זיין לְעוֹלָם הַבָּא אין דען גַן עֵדֶן צו דער מייען : די
בְרָכוֹת זולט איר האבין פון מיר **יִצְחָק בַר מָרְדְכַי**
הַכֹּהֵן זַ֗ל הַנִּקְרָ׳ יִצְחָק לַנְקוֹש מִקְרָאקָא
דער ארמי שרייבר ׳ דינר אליר פרומן בַחורות אונ׳
ציכטיגי ווייביר ׳. נוא וויל איך אויף דש אולש די
ווארט לושן שטֵיין ׳ אונ׳ וויל איין ווייל שולצאן גֵין ׳.

On fol. 1*a* is the following owner's entry, in a German hand of apparently the sixteenth century :—

אני טולצליה קניתי זה הספר מכר׳ יוסף חזן בעד
ה דולר (?)

On fol. 2*a*, in an Italian hand :—

הגיע לחלק כמה״רר אבטליון מיקותיאל יצ״ו כשחלק עם
אחיו ע״ה ישראל (?) ריביירה יצ׳ יו ליליו שנ֗ת ליא׳

If the stroke bearing to the right under the נ of *שנת* indicates the year of Creation (5)350, this would answer to A.D. 1590.

E. ROMANIA AND CORFU RITE.

685.

Harley 5583.—Vellum, about $10\frac{1}{8}$ in. by $7\frac{1}{2}$, consisting of 313 leaves, with mostly 24 lines to a page. The catchwords in the earlier portion of the MS. show that most of the quires contain 8 leaves each, but the foldings are doubtful after fol. 123. In some cases leaves were cancelled (so *e.g.* after foll. 203 and 218), and a considerable portion (fol. 179 *sqq.*) is provided with catchwords from page to page. Written in a fine square (Greek?) hand of apparently the fourteenth century, varied by a square Rabbinic hand (foll. 113—123, 179—190, 274—313) of probably a later period, inserted for the sake of completing the text. In its present condition the MS. is defective at the beginning, and there is also a lacuna after fol. 178.

A מחזור for festivals and fasts as well as for special Sabbaths, representing in the main a form of the Romania rite, but in several respects resembling the French form of Service.

I. Services for פסח.

a. The first day. Fol. 2*a*.

The first page contains the conclusion of the first night's Service. First extant words: כל עמל האדם לפיהו. End of piece: עליון נתנהו.

Then the direction: ואומ׳ מגן אבות בדברו וכו׳ (apparently in the case of the first day of פסח falling on a Sabbath). At the end: גלילי זבול ראו.

Heading on fol. 2*b*: סדר יום ראשון.

Poetical pieces:—

1. שדי ראה לחצנו (פתיחה). 2. שואף כמו עבד (פתיחה אחרת). 3. לגבול גיא (אחרת; acr. ליהודה). 4. יעירוני ימי קדם (פתיחה אחרת). 5. האל העירה (קדיש). 6. ידידי אל לצורכם (ברכו). 7. אל יברככם (ברכו אחר). 8. אור ישע (יוצר היום). 9. נחלת שפרה (סלוק; continuing the alphabet of אור ישע), with שלחיך ,כמגדל דוד פנת ,צאינה וראינה משכיל פרדס, and לניונות סבבוני.

On fol. 9*b* is the portion before קדוש קדוש קדוש, beginning: אלהי עולם י״י היושב (marked in the מחזור רומניא, ed. Const. 1573, fol. כב*a*, as being used in some קהלות only).

10. ראשו כתם (אופן). 11. אהבוך נפש (זולת), with על הרי ציון רשפים ,שחורה ונאוה תשוקתו ברח, 12. על הרי בתר ,אל גבעת הערלות ,בשמים, with דודי עד שתחפץ ,עושה פלא ,במצרים שלחת, &c. 13. קול נתנה כי זאת.

Fol. 14*b*: סדר פרשיות של פסח וסימן שלהם משך וכו׳. This part contains an explanation of the *memoria technica*, followed by a list of the readings for the eight days.

At the end (fol. 15*b*):—

עד כאן מצאתי סדר הקריאות וההפטרות על פי הסימנין בדרך קצרה · והא לך סדר הקריאות וההפטרות בדרך ארוכה על הסדר הראוי לקרות יום יום ככתוב לקמן

The lection for the first day ends with על צבאותם, as in the German use, and not מימים ימימה, as in the Romania rite. The Hafṭārah, which has the Targum after each verse, ends: וידי שמעו בכל הארץ. Before the Hafṭārah: יציב פתגם (רשות למתרגם).

The benedictions after the Hafṭārah begin:

כי אני י״י לא שניתי · · · · ועל דא יתברך קדישא לעלם לעלמי עלמייא

Fol. 20*a sqq.*: אב הרחמים ,מי שברך ,יקום פורקן, תהא מנוחה וכו׳.

תפלת מוסף begins on fol. 22*a*.

Poetical pieces:—

1. אפאר לאל חי† (רשות למוסף). 2. בדעתו אביע (קרובץ). 3. תהומות הדום. 4. ארשה ארוש‡. 5.‡ אאנרה בני איש (אלפבית אחרת). 6. תחת אילת‡ (אלפבית הפוכה). 7. אלים ביום§. 8. אוֹא אמונים החסודים בהשכבת טל.

At the end of the תפלה:—היום תאמצינו, אשריך ישראל, &c.

b. Services for the second day. Fol. 33*b*.

Poetical pieces for מעריב:—

1. ליל שמורים הוכן ליל שמורים אור עולמו, ליל, ליל שמורים תמוך ,לש״ טבע ,שמורים אאמיץ ,לש״ מועד, (לש״ פקח). After this: 2. אור יום הנף (תוספת לליל שני של פסח). From a direction on fol. 36*a* one can see that the הגדה formed part of the missing sections at the beginning.

Fol. 37*a sqq.* (under the heading סדר יום שני):—

1. לרנן חסדך (פתיחה לחג המצות מפעלות ר׳ זרח). 2. יונה מעונה (אחרת). (זל״ בכֹר דוד קוני זצו״ל). 3. גלילי זבול (אחרת). 4. מתעלה ברוב פלא (קדיש). 5. מרומם את עלי כל (ברכו). 6. אדבר מישרים (יוצר ליום שני). 7. נאור אור לי (סלוק; continuing the alphabet of אדבר מישרים), with צאינה וראינה

† In Zunz, Literaturg., p. 86: אפאר לאל יחיד.

‡ Scriptural verses at the end.

§ A Scriptural verse after each stanza.

ועוד מצאתי נוסח צאינה (צאינה וראינה דרך משכיל, כמגדל דויד (בסדר יום שני בסגנון זה הכתוב לקמן בנוי.

Then: 8. (אופן) גן נעול אוספו. 9. אתיית יום (זולת).

Fol. 43*a sqq.* (under the heading קדושתא דיום שני):—

1. †אסירים אשר בכושר (מה אהבוך אֲהוּבֶיךָ‡, מחשבותיך, אוילו). 2. אל נא ערב אשר עלה. 3. אז על כל (Kalir). 4. שור אשר מאז (אֹבֿ). 5. בעשר מכות (סילוק).

The Haftārah, which is §accompanied by the Targum, differs from מחזור רומניא, beginning with 2 Ki. xxiii. 1, and ending with verse 25.

c. סדר שבת שבחול המועד. Fol. 51*a*.

1. אם לבבי בעצתו (פתיחה). 2. אודה לְשֵׁם באפי (קדיש). 3. יהודון כל צבא (ברכו). 4. אשירה קול אופנים ונדודים (יוצר היום). 5. ואזמרה שמו גן (סלוק), with כמגדל רכב צאינה שאננות. 6. (אופן) אראלים וגן אופנים. 7. אדר למלכך (זולת).

In the direction preceding the Haftārah the רשות ככתוב לעיל is mentioned; see under (*a*).

d. סדר ליל ראשון דשביעי של פסח. Fol. 57*b*.

Ps. xviii., which is assigned in the מחזור רומניא to some קהלות only, forms part of the Service in the present MS.

Fol. 58*b sqq.*: 1. מעריב לשביעי) יה שלח אורו דפסח). 2. מעריב אחר לשביעי) אור לשביעי גש דפסח).

On fol. 63*a* begins: אתה הודעת משפטי יום השבת וחוקו, with the following direction at the head:—

אם חל להיות שבת ויום טוב אומר זה אם ירצה בנועם אחר ויכלו קודם שיתחיל ושמרו בערבית וכן בשחרית אומרו אחר ישמח משה קודם ושמרו ׳ וכל זה דוקא בחול המועד שחל להיות בו שבת״

At the end (fol. 64*a*): אתה חי לבדך נקראת.

e. סדר יום ראשון מימים אחרונים של פסח. Fol. 64*b*.

1. שדי אשר יקשיב (פתיחה; at the end: ואם לא ירצה לומר פתיחה זו אומר יעירוני ככתוב לעיל בסדר יום ראשון). 2. שירו לאל חי (קדיש). 3. † יעירוני בשמך (ברכו). 4. אתה הארת יוצר (יוצר אחר ליום שני). 5. אופל המוני היום). 6. ותען להם מרים · · · אסר רכבו (אופן; אֹבֿ) 7. ‡ אדיר אדירים ביופי לו (זולת). 8. עברו העברים בים (גאולה).

Fol. 69*b sqq.* (under the heading קדושתא דשביעי של פסח):—

1. §אשורי תרגלת, אזני שמעו) אותותיך אז ראינו (acr. שמעון בר יצחק)). 2. אדני שבטי יה שמרת, כעל גמולות · · · אמרו לאלהים מאד‖ חלד. 3. (פזמון). 4. ובכן ויושע וכו׳) אילי הצדק ידועים). 5. חסדי י״י אזכיר (סילוק).

On fol. 82*b*: רשות) אבע שבחתא בבעיתותא למתרגם ההפטרה באותיות כפולות¶ לרבינו אנטולי זֹצֹלֿ).

f. סדר מעריב דליל שני. Fol. 86*a*.

1. ויושע י״י אום למושעות (פסח אמונים, י״י הכין, אז נבהלו, מי כמוך, וברוב טובך). Then: 2. מתי אבוא ואראה (תוספת), under the direction: ואם יש שהות אומ׳ תוספת זה הכתו׳ לקמן. 3. ויושע ליל שמורים (מעריב אחר לליל שני) אדון איומה. 4. לשומר · · · אזכרה שנת (תוספת דיליה).

g. סדר יום שמיני. Fol. 90*a*.

1. ששוני רב בך (פתיחה). 2. אלוה נעלה על כל תהלות†† (פתיחה אחרת). 3. יתגדל שמך ממכון (קדיש). 4. שבעה שחקים (קדיש אחר). 5. שחי לאל (ברכו). 6. מרומם את עלי כל (ברכו אחר).

† Each part followed by Scriptural verses.

‡ So the MS.

§ As all the Haftārōth in the MS.

† Acrostic: יהודה.

‡ Zunz, Literaturg., p. 71.

§ Scriptural verses after each part.

‖ Acrostic: אני שמעון בר יצחק בר אבון חזק ואמץ בתורה.

¶ Each letter of the acrostic אנטולי קוני being at the head of two successive lines.

†† Acrostic: אליהו.

7. ויושע שושני† (יוצר). 8. מחנות עליונים כולם כאחד (אופן). 9. אי פתרוס (זולת).

Fol. 94a: קדושתא ליום אחרון:—

1. אימת נוראותיך‡ (עבדו שלח, עש תחבולות, ככלל יופי, חרשו יושבי, מעלליו בקהל). 2. אדני חלד. 3. חכם לבב ··· מה מועיל (פזמון). 4. אצולים מפרך§ (ובכן ויושע וכו'). 5. אומץ גבורותיך (סילוק).

The Hafṭārah is Is. x. 32—xii. 5.

The רשות למתרגם ההפטרה begins: יהא שמיה רבה בשמי רקיעייא והדומייא.

Fol. 107b *sqq.*: שיר השירים.

Direction:—

בשעת מנחה גדולה מתקבצין כל הקהל לבית הכנסת ומתפללים תפלת מנחה ואחר כך אומרים שיר השירים וכו'

At the end:—

(על הרי בתר, אל גבעת) על הרי בשמים

On fol. 111a:—

תם ונשלם סדר פסח ׳ השם ברהמיו
יחיש גאולתינו ועל כל חטאתינו יפסח ״

II. Services for שבועות.

a. (written in the second hand, *vide supra*):—

סדר שבת של שבועות. Fol. 113b.

1. יום מעמד סיני (פתיחה). 2. אני בינה לי גבורה (יוצר; doubly alphabetical). 3. משה עלה ···· שחו שרפים (סילוק; continuing the acrost. of אני בינה). 4. בעלותו ההרה (אופן). 5. ביתקתי זרוע (זולת).

Fol. 116b *sqq.*:—כך גזרו ···· בבית מקדש, followed by אתה הנחלת &c.

b. (in the original hand):—

מעריב דליל ראשון דשבועות. Fol. 125b.

Ps. lxviii. is used as in the מחזור רומניא.

Poetical piece: אל נגלה בסיני.

c. סדר יום ראשון דחג השבועות. Fol. 128a.

1. יום מעמד סיני (פתיחה, the same as no. 1 in the preceding list). 2. אחד בלי ראשית (אחר). 3. איכה לבבי יעמוד רגע (ברכו יפה׳). 4. אילת אהבים מתנת סיני (יוצר). 5. אורחות אראלים (אופן). 6. עלה איש חכם (ומשה עלה וכו׳; alphabet after עלה).

For קדושתא:—

1. אורח חיים מוסר תוכחת (מישרים, תמכו כבוד, הללו יה כי הוא, שלמים בחנותם). 2. אם לא אמריך. 3. שבוית מרום (acr. שמעון בר יצחק בר אבון). 4. שעשוע יום יום (ובכן י״י קנני וכו׳; acr. שמעון בר יצחק חזק ואמץ). 5. אלוף מסובל (ובכן וירד משה וכו׳; on the Ten Commandments: 6 א״ב and 5 תשרק, with acr. שמעון בר יצחק חזק at the end). 6. וכל העם רואים הנראה והנשמע (סילוק).

The Pentateuch lection ends with אשר לא תגלה ערותך עליו; מפטיר is entitled זה קרבן למפטיר דחג השבועות, and the Hafṭārah ends with ברוך כבוד י״י ממקומו.

d. מעריב דליל שני. Fol. 147a.

יום הבכורים בהקריבכם, with וירד אביר יעקב as תוספת.

e. סדר יום שני דחג שבועות. Fol. 148b.

1. אדון אמנני אצלו שכנני (יוצר). 2. ואהיה שעשועים ··· שכונה נחליאל (סילוק). 3. ועתה בנים (אופן). 4. אנכי שמעתי (זולת).

For קרובץ, fol. 150a:—

1. ארוכה מארץ (באלפי, בקול שופר, תשע מאות). 2. אהלים וקורקסיהם. 3. אדני רנובה שנאן. 4. אנור ביז† (ובכן וירד משה) (ובכן י״י קנני וכו׳). 5. בששה בהדש נתנו (ובכן ולך תעלה וכו׳ קדושה).

† Refrain: שמך על כל וכו׳. End: מה רבו מעשיך קדוש.

‡ Scriptural verses, as קדושתא in general.

§ Six א״ב and four תשרק.

† Two א״ב and one תשרק, with an addition in the latter (between כ and ל) beginning: זכור.

Fol. 161*a sqq.*: רשות לאזהרות) אמון יום זה), followed by שמור לבי מענה.

Fol. 167*b sqq.*: רשות ליום) אמת עלי לספר) אזהרות שסידר) אמת יהגה חכי) שני), followed by (ר׳ אליה הזקן זצ״ל).

Fol. 176*b*: the book of Ruth (for the second day). It breaks off with אשר היא טובה לך משבעה (iv. 15).

III. Poetical pieces for special Sabbaths (in the second hand).

a. סדר שבת וראש חדש. Fol. 179*b*.

1. שירו לאל נבוני (פתיחה). 2. ויהי הכל במאמר בורא כל (יוצר, an argument between שבת and חדש).

b. סדר שבת שקלים. Fol. 181*b*.

1. †עדתי לאל (פתיחה). 2. אל המתנשא (יוצר). 3. אסירים כיצאו (זולת). 4. מי כמוך שפרה (מי כמוך).

c. סדר שבת פרה. Fol. 183*a*.

1. אשרו המוני (פתיחה). 2. אום אשר בך (יוצר).

d. סדר שבת החדש. Fol. 184*b*.

1. שוקדי דלתות (פתיחה; acr. שמריה). 2. אות זה החדש (יוצר).

e. סדר שבת שחל להיות בחול המועד. Fol. 185*b*.

1. אשר שפר רקיעי רום (פתיחה). 2. אוהביך אהבוך (יוצר). 3. נגדשה סאת (סילוק; continuing the א״ב of אוהביך), with צאינה וראינה שור כמגדל דוד נשקי. 4. דודי שליט (אופן). 5. אלה ברח דודי אל שאנן (זולת) וכאלה הראיתני‡. 6. (ואומ׳ זה כנינון על הרי בשמים).

At the end for הפטרה the beginning of Ezek. xxxvii., only the first verse, with Targum, having been written down.

IV. A series of Services for fasts and other occasions (in the original hand).

a. סדר עשרה בטבת. Fol. 191*b*.

In the direction before עננו, it is ordered that היחיד אינו אמרו בשחרית כלל דילמא יאחזנו בולמוס וכו׳; see under דין תפלת עננו in Caro's שלחן ערוך, where this rule is given under יש אומרים.

Poetical pieces:—

1. אויל יעץ על ביתי (סליחה). 2. שאל לאסורת בבל (תחנון). 3. איך השלכת (סליחה). 4. מגורותי סבבוני (תחנון; acr. משה). 5. אל בית המלך (תחנון). 6. תשובי אמר אלי, followed by וכשחטאו אבותינו וכו׳.

Fol. 197*a*: סדר המנחה.

1. והוא מפעל לחכם אבן עזרה) אשתחוה אפים) ז״ל). 2. אנשי אמונה אבדו באים (אחר). 3. אל והוא גם זה מפעל לחכם ר׳ אברהם אבן) מי מנואלי עזרה ז״ל). 4. אדברה וירוח לי כי רוח בטני (וידוי). 5. שוכני בתי חומר. 6. אשמנו מכל עם. 7. לעינינו עשקו. 8. תנות צרות, &c.

b. סליחות ותחנונים דצום אסתר. Fol. 203*a*.

1. אנני בעם בך כאזור. 2. אחות פתשגן (סליחה אחרת). 3. יום רכב על עב קל (תחנון). 4. אנני בקש (סליחה; א״ב). 5. המן נלחץ ומרדכי הילל (סליחה; אתה אלוה ראשונים). 6. נושע (תחנון) חזק after the א״ב). 7. אז בגלות בפרך (תחנון). 8. י״י מה רבו צרי בקום (חטאנו; alphabetical).

c. סדר שבת זכור. Fol. 209*a*.

1. אילת אהבים חבשי (פתיחה). 2. יגל עם אל (אחר). 3. שיר אהבה חדש (אחר). 4. קומה אלהים · · · אכזר אהבו (אחר; acr. אברהם). 5. על אודות ימי הפורים (אחר). 6. קוראי מגילה (אחר). 7. אחר) יסוד הכל אשר אין לו תחלה) (קדיש) למקרא מגילה). 8. אנדלך אלהי כל נשמה (קדיש). 9. בכל מקום שמך ברוך (ברכו). 10. אנני עליך בפושטו (יוצר). 11. אמנם שבעה רשעים (זולת). 12. אדון הסדך בל יהדל (מי כמוך).

---

† Acrostic in vv. 2—4: דוד.

‡ אב, with addition at the end beginning: מים רבים.

d. סדר ליל פורים. Fol. 218*b*.

There are no Piyyūṭīm. The directions on fol. 219*a* include the order of the day of Purim as well.

e. ברכת מילה. Fol. 219*b*.

After the main portion is the direction:—

ומוליכין כוס של ברכה לאם הילד לטעום ממנו מפני שבקשו רחמים עליה ועל הילד" ואם ירצה אומר פיוט זה"

i.e. היום בהתבוסס בדמיך.

Fol. 220*b sqq.*, under the heading: ואלו הם קילוסי מילה:—

1. אודה לשם באפי. 2. ילד אשר יולד בעזרו. 3. יהי שלום בחילנו. 4. נולד בן לסימן טוב. 5. אשר נטה בחכמתו (קדיש). 6. ויהי הכל במאמר (יוצר) אלהי עולם · · · אזכיר חסדי י"י אשר גמלנו. 7. אחד היה אברהם בין העמים† (יוצר אחר). 8. יקירים אדירים משרתי אל (אופן). 9. אמנם שבע בריתות (זולת).

At the end:—

תמו ונשלמו פיוטי מלה בעה"

f. סדר חתן וכלה. Fol. 224*b*.

The direction at the beginning is as follows:—

תחלה באין לבית הכנסת ומתפללין מנחה ואחר כך קירא החזן השטר כתובה עד וקנינא · והולך החזן אצל החתן ומעמיד שנים מהנכבדים אצל החתן ונותנין לו קניין לקיים מה שכתוב בו ומעמידן לעדים וחותמין בשטר כתובה ואח"כ הוזר החזן בתיבה ואומר וקנינא · ואחר כך הולך החזן והשושבינין וכל הנכבדים להביא הכלה"

The Service begins with: אמרי נא לי עדה (one verse), צהלי ורני (one verse), and אדיר הוא אלהינו.

After the ברכות is a piece beginning וסבי יהודאי בניין מצליח ומשמח, and ending ומצליחין.

† Left unpointed; אב"ב, this is neither of the two אחד היה אברהם mentioned in Zunz, Literaturg., pp. 281, 325.

Then the direction:—

ואחר כך עומדים השושבינין יחד עם נכבדי הקהל ואומרים להם קילוסין אלו

1. בכני כל, בסימנא טבא, מען המתיקו) הודו לי"י). 2. סימן טוב וסימן טוב. 3. יפרו וירבו כרעננים. 4. יברך יברך · · · כמה דבירך שמייא וארעא.

At the end of the last-named piece:—

ואומ' החזן לאחד מן השושבינים ומשים העטרה בראש הכלה והחזן אומר פסוקים אלו הכתובים לקמן בקול רם

These פסוקים open with ויתן לך and end with ויהי ביתך כבית פרץ וכו'.

Direction: ואדכ מלוין החתן והכלה בביתם ואומרים כי בשמחה תצאו וכו'.

The original hand breaks off with והגבעות, and the remainder is given by the second hand on fol. 227*a*.

On the same page, in the second hand, under the fresh heading סדר חתן וכלה, begins the following series of pieces:—

1. את חתני מחמד עיני (פיוט להתן). 2. צור (אחר לחתן). 3. שלום לך מכל (אחר לחתן). 4. אמרת אברהם · · · היום בגלל (אחר לחתן; acr. אברהם עזרא). 5. אל לחתני (אחר לחתן). 6. שכך חתני (אחר לחתן). 7. אזכרה מזמור (יוצר להתן), with יפיפית מבנים and צאינה וראינה בנות. 8. דר חביון (אופן לחתן). 9. מי כמוך משים (מי כמוך לחתן).

At the end of this piece (fol. 231*a*) is the following direction:—

ומתפלל תפלת שבת וכל הסדר ואח"כ מוציאין ב' ספרי תורות וקורא בראשון הכהן ובשני החתן ואומ'

נודה ונשבח לעתיק יומין · שניא לשיזבא יתברך לעלמין:

שבח יקר ונדולה לחי עולמים · שליט באורנוס וכו'

After this piece:—

ועומד החתן לקרות בתורה

followed immediately by יוצר הכל מרומם (refrain: ויעלה ויקרא חתן בתורה), and כושל רומה (refrain: ינדל ויעלה חתנינו לראש).

Then the direction:—

ומברך החתן הברכה הראשונה וקירא ואברהם זקן
בא בימים וקורא ב׳ פסוקים ואחֿכ אומ׳ החזן ואשביעך
ככת׳ לקמן

The five verses of ואשביעך נאמני are given on fol. 232*b*. See Zunz, Literaturg., p. 542.

Fol. 232*b* *sqq.* :—

1. אין כמוהו יום השבת (פיוט לשבת). 2. אנדלך
אלהי כל נשמה (קדיש). 3. יושב עליון (ברכו ליעקב).
4. אשחר פניך מלכי (פיוט). 5. אקדמך בלב נשבר
(קדיש לאליעזר). 6. שאלוני בליל נדוד (ברכו).
7. אנא רצני (פתיחה למשה). 8. אור המאורים
(קדיש). 9. בכל מקום שמך (ברכו לברוך). 10. ים
הבוחר בשירי זמרה (נאולה ליהודה) ליבשה. 11.
(קדיש). 12. שבעה שחקים (קדיש לשלמה). 13. אחד
יחיד ומיוחד (פיוט יפה). 14. שים לב בני (פיוט).
15. שחר עלה (ברכו). 16. ישרי אל (זמר).
17. †אשתעשע במשול (פיוט לר׳ אברהם).

g. סדר צום גדליה (in the original hand). Fol. 237*a*.

At הודו לי״י קראו בשמו in morning prayer, Pss. xxv. and cxxx. are inserted.

Special pieces :—

1. אבלה נפשי (סליחה; alphabetical). 2. בליל
צאת המועד (תחנון). 3. אלהי צמנו (סליחה ; ל—א).
4. ימותי על צבי (תחנון). 5. אל אלהים י״י רב
העליליה.

In מנחה (beginning fol. 244*a*) : 1. אשתחוה
אפים. 2. אנשי אמונה אבדו באים. 3. אל מי
מגואלי דם. Then Ps. li., divided into sections, with the refrain חטאנו צורינו וכו׳ after each.

f. סדר תענית שבעה עשר בתמוז. Fol. 247*b*.

Special pieces :—

1. אמנם אלהי הרוחות (סליחה ; after alphab.
יושף). 2. שעה נאסר (תחנון). 3. אעורר בכיי
(סליחה ; אֿב). 4. בעול סיבלם יָמוּת עולם (תחנון).
5. אעיר יגוני (סליחה ; alphab.). 6. אלהי קדם
מעונה (תחנון לר׳ אברהם זֿל; imperfect). 7. A fragmentary piece ; first extant line: דברך
בזיתי. 8. איך אוכל שברי (חטאנו לרבינו אברם זֿל).
9. אבד מכני (חטאנו אחר ; אֿב).

† See Zunz, Literaturg., p. 490.

At the end (fol. 253*a*) :—

ובזה תם ונשלם סדר תענית שבעה עשר בתמוז ·
וסליקו להו סדר ארבעה תעניות · בעזרת שוכן עליות״
וכו׳

On fol. 253*b* (in a later hand) :—

מתי יבושר עם (זמר נאה).

h. סדר תשעה באב. Fol. 254*b*.

Direction at beginning :—

ערב ט׳ באב אוכלין ופוסקין סעודתן מבעוד יום
ולעת ערב חולצין מנעליהן ובאין בבית הכנסת
עטופי ראש ויושבין על הארץ כאבלים · והחזן מתחיל
ואומר מזמור זה הכתוב לקמן בשפה רפה ובכובד
ראש ובקול נמוך וכן כל שאר הצבור עמו

The Service begins : המאוס מאסת וכו׳.

Fol. 255*b* *sqq.* (heading : סדר קינות של
הלילה) :—

1. מידי שנה בשנה. 2. בליל זה יבכיון. 3. איך
אבלה ואומללה. 4. ירושלם האנחי. 5. אוי כי פקד.
6. במוצאי יום נילה. 7. אוי כי קינה (refrain :
ויהי נועם נשבת). 8. מי יתן ראשי מים†. 9. על זה
היה דוה. 10. על שוד חרבן.

מגלת איכה begins on fol. 260*a*.

Direction before : ומדליקין אור וכו׳.

After ch. i. of איכה :—‡אבכה ולבי נתכה (אֿב);
after ch. ii.—‡אבכה ולבי אשפכה.

Fol. 265*a*—268*b* (direction : ויש אומרים
פסוקים אלו בין אלפבית לאלפבית של איכה) :—

כי כה אמר י״י צבאות כרתו עצה ; מעי אוחילה וכו׳
; כה אמר ··· עולותיכם ספו וכו׳ ; וכו׳.

In the תפלה fol. 269*a* *sqq.* : זכור איכה אנו (compare Zunz, Literaturg., pp. 46-47).

Then the direction (fol. 272*a*) :—

ואינו חותם עדיין ויושב שֿצ בארץ סמוך לתיבה
ואינו מסיח מפני שעדיין לא גמר תפלתו · ומתחיל
בסדר הזה הכתוב לקמן ואומר כלו״

Pieces following :—

1. זקנים אדירי משיבת. 2. (ובכן) אאדה עד חוג

† End : ותהי לקינה.

‡ The refrain in both pieces is : אוי נא מה היה לנו.

(ובכן זכור וכו׳). 3. איכה אצת† (זכור י״י מה היה לנו 4. איכה תפארתי (סדר גוף). 5. איכה אשפתו (אחר). 6. איכה יעיב ברוגזו (א״ב). 7. אני הגבר נבחרתי (איכה ישבה בדד as refrain; threefold ובכן ויקונן ויקונן ויקונן) איכה אלי קוננו. 8. (א״ב אבכה) איכה אהובים נאמנים. 9. (ירמיהו על יאשיהו במר נפשי as last of the four hemistichs of each verse). 10. איול כהכניס (אחר). 11. אתמיד בבכיה‡ (refrain: אוי לביתי כי חרב אוי לבני כי גלו). 12. אמרתי שמעו אמונים (at the head: אנה אלך ואנה אצעק ואנה אבכה ואמצא בני; alphabetical [אמונים, ברוכים, &c.]). 13. אונת ראובן (על כי גלה עמי גלו בני מאד חטאתי as refrain). 14. (refrain: עיני עיני יורדה מים אנה אלך ואבכה; imperfect א״ב). 15. תסתר לאלם (refrain: על אלה ועל אלה׳ על אלה אני בוכיה). 16. אלהים אל דומי לך באדומיים (interwoven with verses from Ps. lxxix.). 17. אהלי איכה גלו קדושים. 18. אריה מסבבו (refrain: כי אין כי אין האיש בביתו). 19. אלפים שמונים פרחים (ובכן זכור וכו׳; alphabet.). 20. משה אמר איכה אשא לבדי (at the head: איכה ישבה בדד). 21. אם תאכלנה נשים פריים (ובכן אוי לי על שברי). 22. נבוכד נצר§ אכלני ···· (ובכן זכור וכו׳). 23. על ארמון אדריאנוס בא עלי (ובכן זכור וכו׳). 24. ובכן אנה כי נוטש (refrain: על אלה אבכה) אלך ואזיל דמעות (refrain: מי יתן ראשי מים).

Then (fol. 290*b* *sqq.*) the completion of the תפלה (רחם וכו׳), with the pieces beginning: 1. אתה אלי אתה. 2. למה חזיר יער. 3. השיבנו סוכך. 4. אתה תקים אווייך (see Zunz, Literaturg., p. 47).

After the תפלה (fol. 292*a*) is the following direction:—

ואינו עושה ג׳ פסיעות מפני שהפסיע בתפלת לחש ואומ׳ יהי שם וקדיש חסר ויושבים ומתקוננים כמו שכת׳ למעלה ׳ ואח״כ מתחילין בספר ירמיה מדברי תוכחות שבו ואח״כ מתחילין ספר איוב ומוציאין ספר תורה וקורין זה הפרשה

אסוף אסיפם (without Targum) and כי תוליד follow.

Fol. 294*a* *sqq.*:—

1. עד אנה בכיה (רשות לנחמות). 2. בימים ההם ובעת ההיא (refrain: נחמו וכו׳). 3. או״א אנא רחם. 4. או״א אב ינחם. 5. ויכון עולם (סילוק).

At the end (fol. 299*a*):—

ואומ׳ קדיש עם תתקבל ומחזירין הפרוכת כשאר הימים גם מתקנין התיבה כבראשונה והולכין בחוץ לעשות צרכי אוכל נפש

The latter part of the MS. (fol. 300*b*—313*a*) contains the following additional קינות:—

1. שמעו קולי אני זכריה (קינה של זכריה; refrain: אבותיכם בצדיה ביד רמה הרגוני). 2. אללי לי אללי׳ על רוע מעללי. 3. ציון הלא תשאלי לשלום אסורים בלי תקוה. 4. אוי כי פקר אל (acr. of verses 2—5: דויד). 5. אשא קולי וארים בבכי. 6. אז בחטאינו חרב מקדש. 7. אש תוקד (א״ב). 8. בת ציון שמעתי. 9. יום חובי (acr. יהודה לוי). 10. אמרו לנחלת צבי. 11. יום אכפי (acr. יהודה לוי). 12. איך אבלה. 13. ציון הלא תשאלי לשלום. 14. אסיריך. 15. שאר יעקב. 16. אוי כי כלון. 17. כידי שנה בשנה. 18. בליל זה יבכיון. 19. במוצאי יום נילה (קינה למוצאי שבת). 20. במוצאי יום מנוחה רבתה שמם מקום ··· (קינה למוצאי שבת; acr. שלמה). 20. אוי כי קינה (קינה למוצאי שבת). 21. בכו אחיי וגם ספדו. 22. בני עמי בכו עמי.

The following owners' notes are found in the MS.:—

1. (fol. 2*a*): Bernard Mould, 1724, Smyrna. From this owner the MS. passed into the Harley Collection on the 28th of July, 1725.

2. (fol. 125*a*):—

לפי שאמרו חכמים ז״ל לעולם יכתוב אדם שמו בסיפרו כדי שלא יבא עמוני ומואבי ויאמרו לנו זה לכן כתבתי וחתמתי שמי פה להיות לפה ולעדות נגד הרמאים והמקטרגים שרבו בעולם שדרכם לרמות נאם ישעיה בכה אברהם כהן יצ״ו

† From איכה מללת in this piece to the end of the MS. (fol. 274*a* *sqq.*) the second hand is employed.

‡ End:—

אכתיר כתר לאיומה ׳ בשובי לשער קדימה:
תחת שלא שמענו לזה ׳ חייבנו לשמוע זה:

Comp. Zunz, Literaturg., p. 49.

§ So in two words in the MS.

Higher up on the same page is an ornamental signature of Abraham Kohen.

3. (fol. 191*a*): משה אבואב, within a design. The same name is found on fol. 253*a*, preceded by אישטי ליברו אישדי.

On fol. 247*a* in a cursive hand :—

והנה סדר יז̈ בתמוז כתבתי לר׳ אברהם

Probably the Abraham Kohen named under (2).

Similarly on fol. 253*b* :—

עד כאן כתבתי לר׳ אברהם מלבד הקונטרס מצום גדליה שבתוך אלו הקונטרסי׳ שהם מהקונטרס שכתבתי לחמיו ואני פרוע ממנו

It has been noticed that משה is marked off in the initial letters of lines on fol. 147*a*. This was perhaps the name of the scribe.

686.

Or. 5978.—Paper, about 10 in. by 6¾, consisting of 178 leaves, with 28 lines to a page. Foll. 3—33 are all marked א; foll. 34—175 are numbered א—קמב. Foll. 1—2, 176—178 are without a Hebrew foliation. Greek square writing of apparently the eighteenth century. The punctuation betrays great ignorance of the principles of Hebrew grammar.

Services according to the rite used in Corfu, in the following order :—

I. Morning Prayers, representing in the main the form used on the Sabbath Day, but also giving or indicating portions for festivals and other special occasions. Fol. 3*a*.

The order begins with the Song of Hannah (1 Sam. ii.), followed by אתוהי כמה רברבין וכו׳ and other verses from Scripture. Then אלהי נשמה &c.

On fol. 10*a* begins: הודו ליי׳ קראו וכו׳. On fol. 16*a*: ברוך שֶׁאָמַר (*sic*) וכו׳.

At the end of מוסף:— תנא דבי, אין כאלהינו, עלינו לשבח, אליהו, אדון עולם. פיטום הקטורת is indicated before תנא דבי אליהו, and קדיש יהא שלמא before עלינו.

II. A series of פיוטים. Fol. 30*a*.

1. † אקריב שי. 2. אסדר בשירי. 3. צור שוכן. 4. אז ימלא שחוק אחלי יכונו היום (acr. אליעזר). 5. (acr. אברה[ם]). 6. אבחר בטוב (acr. אליעזר). 7. אנדלך אלהי. 8. ‡ אלהים צבאות לך יאות. 9. אשירה שירה חדשה (acr. אליהו). 10. אחלה לישועתיך (acr. אליעזר). 11. § יפטירו שפתי לאל. 12. עד מתי אלי ··· שבת (acr. שבתי). 13. יום השבת אין כמוהו ··· מיום (acr. מנצור). 14. מרום הוא על כל (acr. משה כהן). 15. מלך אונים (acr. משה). 16. שמעה תפלתי אל (acr. שבתי). 17. ‖ משיח וגם אליה. 18. יום שבתון אין לשכוח (acr. יהודה). 19. ברוכים אתם קהל. 20. משיח וגם אליה (varying from the piece previously mentioned).

III. For a number of special Sabbaths.

a. סדר שבת וראש חדש. Fol. 35*a*.

1. שירו לאל נבוני (רשות לנשמת). 2. מה מתקו טעמי שבת (יוצר). 3. אהלל לאל ברא (אופן; imperfect אב̈). 4. אמת אומנתי (זולת; alphabetical).

וביום השבת שני כבשים וכו׳, which follows, is headed: קרבן. Similarly the Biblical portions at the end of the other series of Piyyūṭīm.

b. סדר שבת וחנוכה. Fol. 38*a*.

1. שוכן שמים (רשות לנשמת; refrain כל הנשמה וכו׳). 2. ¶ איום מבראשית (אב̈; before ברכו). 3. אזכור מעללי יה (זולת). 4. מי שבת וחנוכה נגשו כמוך; disputation between שבת and חנוכה). 5. אזמר בשיר משיבת (יוצר לשבת חנוכה וראש חדש).

Direction at the end :—

ואומר אזכור מעללי יה וכו׳ וגם מי כמוך והם כתובים לעיל בשבת חנוכה בדף ו׳

† Refrain: כמן הזמן על יד נאמן.

‡ Refrain: בעבור דוד וכו׳.

§ Three strophes; end: ומלך רחום.

‖ Cancelled.

¶ See Zunz, Literaturg., pp. 581, 649.

c. סדר שבת שקלים. Fol. 42*a*.

1. אתה ידעת צורי (רשות לנשמת; acr. אליעזר). 2. אל המתנשא (קודם היוצר). 3. עדתי לאל (זולת). 4. אל אלהי הצבאות עושה (מי כמוך; acr. אני יהודה ברבי אהרן קילטינעחם (?)).

d. סדר שבת זכור. Fol. 46*a*.

1. שיר אהבה חדש. 2. זכר פורים לא יעבור (acr. זרחיה). 3. אבי אבי לך אקרא (before כל עצמותי in נשמת). 4. יום בהמן (פיוט לקדיש). 5. זכור את אשר עשה (יוצר). 6. אנגי בפשטו (אופן). 7. ויהי בימי מלך אחשורוש אשר נמה (שיר נאה לשבת זכור). 8. אכזר אהבו (זולת; refrain: קומה אלהים עזרתה וכו׳; acr. אברהם · · ·). 9. אדון חסדך (מי כמוך).

e. סדר שבת פרה. Fol. 53*a*.

1. ארחות החקות (רשות לנשמת; acr. אליעזר). 2. אום אשר בך (יוצר). 3. אברך לאל אשר יצר (אופן; acr. אני יהודה). 4. אל עליון למען חסדיך (זולת). 5. אל אלהי הרוחות יודע תעלומות (מי כמוך; acr. א[נ]י יהודה בן רבי אהרן קילטינעם(?)).

f. סדר שבת החדש. Fol. 57*a*.

1. שמך אלי (רשות לנשמת; acr. שבתי). 2. אות זה החדש (before ברכו). 3. אחלה בורא ניב ולשון (זולת). 4. שומר עמך (מי כמוך; acr. שבתי בן ר׳ אבישיביב (?) חזק).

Direction at the end (fol. 60*a*):—

בשבת החדש ור"ח קודם נשמת אומר הפיוט לר"ח
ושבת שירו לאל נבוני הכתוב בר"ח בדף ב׳ · וקודם
ברכו אומר היוצר לשבת החדש אות זה החדש · ויש
נוהגים לומר קודם יוצר לשבת וראש חדש

g. סדר שבת הגדול של פסח. Fol. 60*a*.

1. שישי נות (רשות לנשמת). 2. אתי כלה מטיט יון (רשות לקדיש; acr. אליעזר). 3. אשכולות שרים כנכונו לכבודה (יוצר). 4. שוקיו עמודי שש (אופן). 5. שבויה† עניה (זולת). 6. את מועדי יי׳ (מי כמוך; after אב"ב and two other verses, acr. אני קלונים).—במנחה (fol. 64*b*): 7. כך גזרו רבותינו אז כנולגל · · · בבית מקדש (following sections: לנזורים, ואחרי צאתם, ומה טעם, בכל זאת לא שב, רבה תפארת, בנקרע).

† For the usual שביה.

IV. Services for פסח.

a. סדר ערבית של פסח. Fol. 66*b*.

Direction at the beginning:—

כשחל בשבת מתחילין מכאן (*i.e.* ברוך יי׳ אשר נתן מנוחה וכו׳ מזמור שיר ליום השבת טוב להודות וכו׳)

Poetical pieces:—

1. ליל שמורים אותו אל הצה. 2. במצרים אמרנו (refrain: עושה פלא במצרים וכו׳).—After אין כאלהינו and עלינו לשבח:— יגדל (additional line at the end: אלה שלש עשרה לעקרים · יסוד תורת משה ונבואתו).

Fol. 73*b sqq.*: סדר הגדה של פסח† (the directions being in Italian in Hebrew character).

At the end:—

1. אז רוב נסים. 2. אומץ גבורותיך. 3. כי לו נאה.—After the last cup, 4. אדיר הוא יבנה.

b. סדר יום א׳ של פסח. Fol. 83*a*.

The Service begins with an alphabetical ברוך שאמר, ending with a number of Scriptural verses. At the end of this piece: ואומר טוב להודות ושאר הזמירות וקודם תביאמו אומר אני קראתיך כי תענני וכו׳ (the latter piece containing a number of Scriptural verses, &c.).

Fol. 84*a sqq.*:—

1. שורש בנו ישי (רשות לנשמת ליום א׳). 2. אור ישע. 3. נחלה שפרה (headed: ננון אחר; continuing the אב"ב of אור ישע). 4. צאינה וראינה ראשו כתם (סלוק), with כמנדל דוד פנת משכיל. 5. כי כמוך אל (אופן). 6. אהבוך נפש (זולת). 7. שוכן‡ (מי כמוך).

After הלל:—תפלה להוסת לשני ימים ראשונים של פסח (beginning: רבונו של עולם מלא משאלות).

On fol. 90*b*: אוחילה לאל וכו׳ (גבורות טל).

On fol. 91*a*: א'וֹא טל תן. Then מוסף.

c. סדר יום שני של פסח. Fol. 92*a*.

1. יעירוני ימי קדם. 2. אדבר מישרים. 3. נאור אור לי (ננון אחר; continuing the אב"ב of אדבר מישרים). 4. צאינה וראינה דרך (סלוק), with כמנדל

† This part appears to be wine-stained.

‡ Acr. · · · · כני שמואל.

דוד בנוי. 5. (אופן) גן נעול אוספו. 6. אתית יום (זולת). 7. †(מי כמוך) מי כמוך חסין יה נורא עלילה.

d. סדר שבת וחה"ה של פסח. Fol. 98*a*.

1. (רשות לנשמת; acr. גבריאל) גבורות אספר. 2. ‡אז בהעביר. 3. ‡(ניגון אחר) בא ונע. 4. אני ישנה (סלוק). 5. (אופן) מה דודך מדוד. 6. אצלתיך קנויתי (זולת). 7. (מי כמוך) יד עמך לראות.

e. סדר ליל שביעי של פסח. Fol. 107*a*.

At the beginning is Ps. xviii. (מזמור לליל ז' וח' של פסח). Then direction: ואומר הודו ליי' כי טוב וכו', followed by יה שלח אורו.

Fol. 108*a sqq.*: under the heading: רשות ליום שביעי של פסח וחוניה:—

1. אתה יהודה אל צבא. 2. מה רבו נפלאותיך. 3. (אופן) ותען להם מרים · · · אסר רכבו. 4. הארתה; alphabetical). 5. (זולת) אז בבוא אויבי. 6. שתים (מי כמוך) בגבורה.

On fol. 111*b*:—

תפלה להוס"ת לשני ימים ז' וח'

At the end (fol. 115*a*) is the direction:—

בליל ח' של פסח אומר יה שלח אורו וערבית כמו בליל ז'

f. סדר יום שמיני של פסח. Fol. 115*a*.

Direction at the beginning:—

קודם נשמת אומר הרשות כמו ביום שביעי

Then: 1. אבליל אלף. 2. וברוב גאונך מהודר (סלוק). 3. אז לקהל (אופן) כבודו מלא רום. 4. (מי כמוך) יי' אלהי ישראל בנה (זולת). 5.

On fol. 122*a* (under the heading במנחה):— אתה חי לך לבדך; then והשיאנו וכו'.

V. Services for שבועות.

a. סדר שבת הגדול של שבועות. Fol. 122*b*.

1. §(רשות לנשמת) מאין סוף חוצבה. 2. בין שדי (פיוט לקדיש) יליז. 3. (יוצר) אמונת עתים. 4. אל (אופן) עיר גבורים כעלה העניו. 5. בנותינו תורה

(זולת) קדושי. 6. (מי כמוך) אל מסתתר בשפריר; acr. אברהם מימין חזק).

Fol. 125*b sqq.*: במנחה:—· · · כך גזרו רבותינו ואף והתורה לישראל, בששה בחדש) בבית מקדש בכן יגזור, לעולם הבא).

b. ערבית לשבועות. Fol. 127*a*.

Direction at the beginning: אומר טוב להודות. Then Ps. lxviii., with the direction at the end: הודו ליי' כי טוב וירא בצר להם וכו'. Piyyuṭ: אל נגלה בסיני.

c. סדר יום א' של שבועות. Fol. 128*a*.

Before נשמת Deuteronomy v. 1—19 is said, at the end of which: מלכותך יי' אלהינו מלכות וכו'. Then 1. †(רשות לנשמת) יום מעמד סיני אשים. 2. (פיוט לקדיש) מתוק דבר תורה ממן. 3. משמים אל (פיוט אחר) השמיענו. 4. (א"ב) אילת אהבים מתנת. 5. (אופן) אורחות אראלים. 6. (זולת) ומשה עלה. 7. (מי כמוך) אורח חיים עמי הוריתיך; alpabetical). The תפלה להוס"ת לב' ימים שבועות begins רש"ע מלך מושגב (fol. 132*b*). This is followed by 8. ‡(פיוט) מי עלה שמים וירד for the same occasion). Then: פסוקים לאומרם קודם עשרת הדברות, beginning אמרות יי' אמרות טהורות.

Foll. 136*a*—138*a*: special portions for מנחה, containing besides several יהי רצון. 1. מרגלא בפומיה דרבי מאיר. 2. מרגלא בפומיה דרבא. 3. מודה אני · · · ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. 4. כי הוו מפטרי רבנן. 5. בן בג בג אומר. 6. אין כאלהינו (with a Greek translation after each stanza). 7. אשר בך ישישו (acr. אליעזר). 8. אתי כלה מטיט (acr. אליעזר).

d. סדר יום שני של שבועות. Fol. 138*a*.

1. (רשות לנשמת) יום מעמד סיני יום בא; acr. משה קבל תורה · · · והנה כתובה. 2. יצחק חזק (פיוט לקדיש; acr. verses 2—5: אברם). 3. אני (יוצר) חכמה שכנתי. 4. ‡(ניגון אחר) נותן לפתאים. 5. בעלותו ההרה (סלוק) ומשה קבל תורה. 6. (אופן). 7. (זולת) בתקתי זרוע. 8. אלהי קדם

† Acr.: משה בן שבתי יחיה יגדל בתורה אמן.

‡ For 2 and 3, which form one piece, see Zunz, Literaturg., p. 116.

§ Acr.: מנחם בן שבתי הכהן.

† The same as in Zunz, Literaturg., p. 197, but with variations.

‡ Continues the א"ב of No. 3.

לב ולשון 9. (מי כמוך) מעונה כונן שמים בתבונה
(פיוט לסֺת) אכונן.

VI. Services for סוכות.

a. ערבית של סוכות. Fol. 142*a*.

At the beginning: Ps. lxxvi., preceded by the direction אומר מזמור להודות ליי׳ וכו׳, and followed by הודו ליי׳ כי טוב וכו׳. Then: אתלונן בצל.

b. סדר יום ראשון של סוכות. Fol. 143*a*.

1. (רשות לנשמת) יצב גבול שמם. 2. אכתיר אנא הושיעה נא. 3. (אופן) אאמיר אותך. 4. זר (מי כמוך) שבעה עמודי הוד. 5. (זולת) בני עפר.

The תפלה for הוֺסת begins on fol. 145*b* (יהי רצון ···· שתקדישני). The הושענות are :—

1. למענך אדיר אדירים. 2. אנא אל אחד ושמו. 3. אל ישעך. 4. אנא אל אחרון. 5. כהושעת ירויי. 6. מושיע חוסים.

c. סדר יום שני של סוכות. Fol. 149*a*.

1. (רשות לנשמת) שירים ערבים יהגה פי. 2. נורא (נאום נתנאל בר נעמן ··· acr. ; מי כמוך) ברא אלהים.— הושענות : 1. אנא אל אחד ומבייש. 2. כהושעת. 3. אלי אתה אשחרך. 4. אנא יוצרי דורשני. יגיעי.

d. סדר שבת וחֺה של סוכות. Fol. 152*a*.

1. (רשות לנשמת) אנא צורי ברך† 2. את עמי אדיר. 3. (זולת) אתה צור מלכנו. 4. טובות אבשר (אברהם בן גבריאל זפרנא חזק .acr ;מי כמוך) נורא אל נערץ. —הושענות לשבת : 5. אום נצורה. 6. אנא בסוד קדושים רבת. 7. ביום שבת קדש. 8. היש. 9. כהושעת יוצאי.

e. ערבית לשמיני עצרת. Fol. 157*b*.

At the beginning is Ps. xii., with the directions as in ערבית of סוכות. Then: זה יום אישש.

f. סדר יום שמיני עצרת. Fol. 158*a*.

1. (רשות לנשמת) צמאה נפשי לאלהים לאל חי. 2. (רשות לנשמת אחר) שמיני חג עצרת חג ליי׳. 3. (אופן) אמרו לאל תודה. 4. אום כאישון.

5. (זולת) אמונים אשר נאספו. 6. שמים כוננת (מי כמוך) בתבונה.—תפלה להוֺסת on fol. 161*a* (יהי רצון ···· שתקבל). Then רשות לנבורות הגשם:—7. אוחילה לאל, followed by 8. אוֺא איום זכור (alphabet).

g. סדר ליל שמחה (*sic*) תורה. Fol. 163*b*. שאו שערים ···· יבא ברנה

h. סדר יום שמחה תורה. Fol. 163*b*.

1. (רשות לנשמת) אל עליון ברום. 2. איומה אין. 3. (נינון אחר) שוכני סנה† תמיד מברכה. 4. (אופן) כבודו שיכן בתוך עם. 5. (סלוק) כאל שליט. 6. (זולת) אוים נאמן. 7. (מי כמוך) אמונים שמהו; ··· acr. אברהם בן גבריאל זפראנא בר מרדכי חזק. 8. (פיוט להוסֺת) תאיר נוגה. — On fol. 169*b*: 9. (לחתן תורה) מרשות האל ··· ומרשות מפנינים, followed by 10. מי אל גדול כאלהים עשה (two verses), and 11. חוק חק (one verse). After the portions from the Pentateuch: 12. ברוך אתה ··· אשר בגלל אבות (entire אֺב; see p. 294, col. 2 [second note] in this volume).

Foll. 174*a*-175*a*: הקפות למנחה :—

1. הודו לו הודו לו. 2. יראו ויחזו. 3. קול יאמר. 4. אדון הנחילנו. 5. אהובה ברוכה. 6. שמהנו כמאז.

At the end is the following direction :—

ואומר מזמור לדוד הבו ׳ ומזמור ליי׳ הארץ ומלואה ומקיפין את הספרים ואחֺכ מביאים את הספרים אל התבה ואומרים נֺפ מלכות שמים וכו׳ ואחֺכ מברכים לקהל לחברות ולגבאי הקופות ומחזירים הספרים להיכל : תם

Appended is Israel Nagara's כתובה לשבועות, beginning ירד דודי לגנו and ending אשרי העם שככה לו. This is followed on fol. 178*a* by בריך שמיה ··· בריך כתרך וכו׳—:(לשבת).

687.

Or. 5013.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 56 leaves, with 28 lines to a page.

† Acr.: ··· אברהם בן אליהו.

† Continues No. 2.

Greek writing of apparently the eighteenth century.

Services for the New Year and the Day of Atonement according to the rite of Corfu.

Heading (fol. 2*a*):—

סדר תפלות לימים נוראים כמנהג קק״ קורפו

I. Services for ראש השנה. Fol. 2*a*.

a. מעריב. Direction at the beginning:—

בערב ר״ה נהגו להביא לב״ה עששית מלאה שמן לכל א׳ וא׳ קטון וגדול להדליקה לכבוד ה׳ ולכבוד ר״ה וסומכין על פסוק באורים כבדו ה׳ וכדי שיבא נר זה ויכפר על הנשמה שנקראת נר ה׳ נשמת אדם ומביא נ״כ עששית אהרת למנוחת מתיו וכן נוהגין נ״כ בעיה״כ וביום הושענא רבא וקודם מעריב אומרים זה הפזמון

The piece following is: אחות קטנה תפלותיה.

After this:—

ואומר החזן טוב להודות וה׳ מלך ואחכ״ זה המזמור (*i.e.* Ps. xlvii., which follows); then the direction: ואומר הודו לה׳ וירא בצר להם ועומד ש״צ.

Then follows: אמוני נבונים וכו׳

In the תפלה:—

בעוד שהשליח צבור אומר אלה הפסוקים (יברכך יי. וישמרך וכו׳) נוהגים לומר יברכך יי׳ מציון עושה שמים וארץ וכו׳

After the תפלה (fol. 5*a*):—

דברים שנוהגים לאכול בר״ה וכשיאכלם יאמר זה יהי רצון

Thus:—

יהי רצון מלפניך ··· שירבו זכיותינו—: על פירסימולי׳
יהי רצון ···· שיכרתו שונאינו—: על סרתי פורי
יהי רצון ···· שיסתלקו אויבנו—: על סיסקלא; &c.

b. סדר שחרית של ראש השנה. Fol. 5*a*.

Direction at the beginning:—

בשחרית אומרים הבקשות כמו בשבת וכשמגיע ואראנו בישועתי יאמר מזמור של ר״ה למנצח הרנינו לאלהים עוזינו עד הודו לאל השמים כי לעולם חסדו ואחכ״ יאמר זה

Follows the alphabetical ברוך שאמר.

Piyyūṭīm (fol. 8*b* *sqq.*):—

1. אלהי אל תדינני כמעלי (בקשה לנשמת יום ראשון של ראש השנה). 2. שופט כל הארץ (רשות לנשמת). 3. עמדי יחידתי (direction before: ואומר נשמת וקודם והלבבות יראוך אומר זה הבקשה). 4. ידי רשים (אופן לקדיש; *i.q.* ידי דלים). 5. מלך אזור (יוצר לראש השנה). 6. מלך עתיק ימים (סלוק). 7. איהל כבודו (אופן). 8. מלך אמיץ (זולת). 9. ברכי אצולה (ברכי נפשי את יי׳ as refrain; רשות לברכו). 10. במרומי ערץ (בקשה לקדושה). 11. זרע בחירי (בקשה לספר תורה). 12. קול יעקב יקרא ממעמקים (אחר לספר תורה). 13. עת שערי רצון להפתח (פזמון לעקידה). 14. המלך יי׳ רום (פזמון לתקיעת שופר). 15. יי׳ בקול שופר ישמיע (פזמון לתקיעת שופר).

c. Special pieces for the second day. Fol. 20*b*.

1. יי׳ יום לך אערוך תחינה (בקשה ליום שני של ראש השנה). 2. יה שמך ארוממך (רשות לקדיש ליום שני של ראש השנה).

II. Services for יום כפור.

a. סדר ערבית של כפור. Fol. 22*a*.

Direction at the beginning:—

באין לב״ה באימה וביראה ובחלצת סנדל ומתעטפין בטלית ואין מברכין עליו ומתחילין (MS.: והמתחילין) זה

There follow:—

1. שמע קולי אשר ישמע בקולות. 2. לך אלי תשוקתי (בקשה אחרת).

On fol. 24*a*:—

בישיבה של מעלה ···· כל נדרים וכו׳†

This piece agrees with that in מחזור רומניא, with the addition of והקרשות, ושהקדשנו, &c. in their respective places. At the beginning of מעריב:—מי אל כמוך אדיר.

In the תפלה for ערבית שחרית ומנחה:—

1. אשמנו מכל עם. 2. רבונו של עולם אתודה על עבירות קלות וחמורות.

† Note the reading: בכלם חזרנו ובנו (*sic*) לפני אבינו שבשמים; comp. Harley 5530 (North-African rite.)

Fol. 27*a* :—

1. כי על רחמיך הרבים. 2. לב ונפש נשפוך וכו׳ וכו׳ (1 and 2: פתיחה לסליחות מליל כפור, with סלח לנו אבינו וכו׳ as introductory verse).

Then: סדר סליחות מליל כפור, comprising the following:—

1. A series of פסוקים beginning תפלה לדוד שמעה יי׳ צדק. 2. אנא יי׳ רחמיך (פזמון; alphabetical). 3. הנשמה לך (פזמון). 4. שטר עלי (תוכחה). 5. Series of פסוקים beginning ואני ברוב חסדך. 6. משתחוים להדרת. 7. פסוקים beginning יי׳ אורי וישעי. 8. אנא בקראנו. 9. פסוקים beginning יי׳ שמעה. 10. ירצה עם אביון (פזמון).

Foll. 31*a*—33*a* contain (under the heading סליחות לשחרית מוסף ומנחה של כפור) the common supplicatory pieces.

b. For שחרית. Fol. 33*a*.

First is given: וידוי) רשע בראותי בחורותי לשחרית של כפור).

On fol. 36*a* is the following direction:—

בשחרית של כפור משכימין לבה״ ואומרים הבקשות וכתר מלכות וכל השאחרית (*sic*) כרמוז במחזור של ספרדים וקודם נשמת אומרין תחנה לר׳ יהודה הלוי יי׳ יום לך אערוך תחנה והספרדים נהגו לומר יי׳ נגדך כל תאותי והם† כתובים לעיל ביום ר״ה ואחכ״ אומר זה הבקשה לר׳ שלמה הקטן

The בקשה that follows is שחר קמתי. Then the direction:—

ואומר נשמת וכ׳ וקודם וכל הלבבות אומר עמדי יחידתי וכו׳ וקודם קדיש אומר ידי רשים הכל כתוב ברה״‡ והספרדים§ לומר זה האופן

The אופן that follows is: שנאנים שאננים (acr. שלמה קטן).

Fol. 37*a*-38*a* :—

1. אז ביום כפור (יוצר). 2. קדוש אדיר. 3. ||אלהי קדושי (זולת).

† יי׳ יום לך וכו׳ begins on fol. 20*b* of the MS., but יי׳ נגדך is not found in it.

‡ Fol. 9*b* *sqq.*

§ Add נהנים.

|| Only א״ב (12 strophes). Comp. Zunz, Literaturg., p. 72.

Fol. 38*a* *sqq.* (under the heading סדר קרובה רצומה רבה):—

1. אוחילה לאל (רשות לקרובה). 2. שרש עמק. 3. יום מימים. 4. אנוש מה יזכה. 5. אשר איכתך. 6. מעשה אלהינו אדיר בויעודו. 7. מעשה אנוש. 8. אמרו לאלהים אמת פעולו. 9. אנחנו תחרות. 10. החומר אפר ועפר† מי יערוך אליך (סלוק).

At the end (fol. 42*a*):—

ופותח בסליחות לב ונפש וסלח לנו אבינו עד ורחמתי את אשר ארחם כמו שכתוב בערבית ואחכ״ אומר זה התחנון

The תחנון following is למענך אלהי רצה, after which:—

ואומר אל מלך יושב ורחמנא וכל הסליחות הכתוב בליל כפור ואחכ״ ודוד עבדך וכו׳

Then אבינו מלכנו, &c.

c. סדר תפלת מוסף לכפור. Fol. 42*b*.

The heading before או״א היה עם פפיות is:—

וידוי הגדול לרבינו נסים ז״ל

Fol. 45*a* *sqq.*: אוחילה לאל (רשות לעבודה); then for the עבודה itself אדרת תלבושת (see Zunz, Literaturg., pp. 101—103). Fol. 49*b* *sqq.* :—

1. וכך היה תפלתו. 2. אמת מה נאדר. 3. אשרי עין ראתה. Then 4. ישראל עבדיך לפניך נאספים (פזמון למוסף). 5. אדני אלהי צבאות יושב הכרובים ביתית (סליחה).

Direction at the end:—

ואומר אל מלך יושב ורחמנא וכל סדר הסליחות כמו בערבית

d. סדר מנחה של כפור. Fol. 50*b*.

Direction:—

מתחיל נילי מאד בת ציון ובשבת אם תשיב ולמנצח וידבר ואשרי ועומד שצ״ ולוקח מחילה ומתחיל ובא לציון וקדיש עד לעילא ואומר אל ארך אפים ואפילו חל בשבת ואין אומרים ואני תפלתי ואפילו בשבת שואני תפלתי לא נתקן אלא עפ״ המדרש דכתוב (דכתיב or ?) ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר

† Fourfold א״ב; end: (*sic*) ותמחול ותסלך.

ואני תפלתי לך יי׳ עת רצון שאמר דוד אומות העולם שותים ומשתכרים ונוגנים ואני שומר זמן תפלתי אע״פ שאני אוכל ושותה וביום הכפירים לא שייך האי טעמא ועוד אין שייך לומר עת רצון כי ודאי עת רצון הוא בי״ה ואומר קדיש

After אל ארך אפים ומלא ,אל ארך אפים ורב:—

וכוציאין ס״ת וקורין ב״פ (בפ׳ for) עריות ומפטירין (ואטירין .MS) ביונה כמו שכתוב במחזור ספרדים ומנהג טוב וישר לעשות השכבה למתיו ואין לשנות ואומר קדיש עד לעילא ומתפללין · · · וקודם מה נאמר לפניך נוהגים לומר זה הוידוי

The וידוי is: רש״ע ויהי בעלות המנחה יה שמע אבינוך בהעלותי. This is followed by (פזמון למנחה של כפור).

e. סדר תפלת נעילה. Fol. 52*a*.

At the beginning:—

זמן תפלת הנעילה כשהחמה בראש האילנות · · · · לפי שבשקיעת החמה מתחיל מדת הדין · · · · וגם בין השמשות נפתחין כל ז׳ רקיעים · · · ולכן אומרים אחר הנעילה ז״פ ה׳ הוא האלהים · · · · ולכן תקן הפייתן (sic) אל תתיאש מן הרחמים וכו׳

The Service ends with תשרת תשת תרת, followed by: כל כלי יוצר · · · כי כבר רצה האלהים את מעשיך.

On fol. 1*a*:—

זה׳ הספר שלי שם טוב ב׳ שלמה זקון זצו

On fol. 56*b* are entries, in Hebrew and Italian, of the circumcision:—

1. of אברה״ם ב״ משה בולילי, on the 23rd of מנחם in the year 5556 of the Creation (A.D. 1796).

2. of שבתי son of רבי יהושע מושטקי, on the 9th of טבת in the year 5557 (A.D. 1797).

688.

Or. 6277 A.—Paper, about 10 in. by 7, consisting of 35 leaves, with 20 lines to a page. Good large square writing of apparently the eighteenth century. The pointing is very faulty.

The order of Service for מוסף on the Day of Atonement, agreeing in the main with II. *c.* in the preceding number, though also showing some marked differences.

Heading on fol. 1*b*: סדר מוסף של כפור, followed immediately by קבצנו מכנפות הארץ וכו׳.

On the same page are the introductory verses: אתאנו לבקש ממך and אתאנו לחלות פניך.

Heading on fol. 2*a*: סדר מוסף של כפור עם וידוי הגדול לרבינו נסים (*i.e.* או״א היה עם פפיות).

The רשות לעבודה and the עבודה itself, with the three concluding pieces, as in the preceding number. But after אשרי עין ראתה:—

1. † אתיו זקנים. Then 2. ישראל עבדיך. 3. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים.

אל מלך יושב, רחמנא, and the rest of the סליחות are given in full, the latter including: 1. אנשי אמונה אבדו באים. 2. תמהנו מרעות. 3. אראלי מעלה. 4. עננו אבינו. 5. אדון הסליחות. 6. יי׳ חננו והקימנו.

The Service ends with a form of the קדיש דרבנן, followed by the direction:—

ואומר אדון עולם ויגדל וקדיש

689.

Or. 6277 B.—Paper, about $9\frac{1}{8}$ in. by $7\frac{1}{2}$, consisting of 10 leaves, with 19 lines to a page. Good writing of the eighteenth century.

סדר תפלת נעילה, agreeing in the main with II. *e.* of Or. 5013.

Direction at the beginning:—

זמן תפלת נעילה וכו׳

Then אתאנו לחלות and אתאנו לבקש.

In the תפלה:— אשמנו מכל עם after אשמנו בגדנו.

After כי כבר רצה האלהים את מעשיך (conclusion of Or. 5013, II. *e.*): אשריך ישראל מי

---

† Acr.: אליה · · ·.

כמוך וכו'; קדיש תתקבל, with תיענו ותיעתרו before תתקבל.

Direction at the end :—

ומתחילין תפלת ערבית כשאר ימי חול ואומרים אתה חוננתנו כמו במוצאי שבת ואם חל במוצאי שבת אין אומרים ויהי נועם

690.

Or. 5472.—Paper, about $6\frac{7}{8}$ in. by $4\frac{3}{4}$, consisting of 4 leaves, with 23 to 28 lines to a page on foll. 1 and 2, and two concluding lines on fol. 3*a*. Greek square writing of apparently the seventeenth century.

A Piyyuṭ composed in a dialect of modern Greek, but written in the Hebrew character.

Hebrew heading :—

פיוט נאה לסעודה של פורים

Then :—

קִינַה גְלוֹשַׁה נַמִילִישׁ ״ תְאַמַאזְמַטַא נַמוֹלוֹיֵיס ״ קִי כִּימֶנוּס נַקְסִיפְּנִיִּס ״ מֵי קראסי † נַאטוּסְ כִּיתִיִּס :

פַאטֶי פְּיִיטֵי קִי כִּתַאטֶי ״ קִי פוֹלִי חַרוֹקִיפַּטֵי ״ וכו'

Last line (fol. 3*a*) :—

אוּדִי אֶינַס נַכּדִי גְלִיסִי

On fol. 4*a* occurs (in Greek characters) the name Isaac Solomon Mazza (former owner).

691.

Or. 6276.—Paper, about $8\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 13 leaves, with 21 to 23 lines to a page. Imperfect at the beginning. Greek square writing of probably the seventeenth century. There are a number of later corrections.

A number of קינות, partly in the Italian dialect of Apulia, and partly in Greek. The text for the most part is vocalized. It is part of the Corfu rite.

1. A fragment of the קינה on the עשרה הרוגי מלכות, in Italian.

First extant words :—

אַלוֹ מֶינְפּוּ דִילוּ אִינְפֵּרַטוֹר אַנְדְרִיאַנוֹס נוֹן סַאלִיאוּ נִיסוּנַה מֶרִיצִינַא

On fol. 1*b* (a recent addition) the first Hebrew stanza is given : אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה, this being followed by an Italian stanza beginning : קֶשְׁטִי מַאלִי יֵיאוֹ ווֹלִיוּ.

2. On fol. 6*a* begins :—

קינה לבן ולבת ריבי ישמעאל כהן גדול

איך נוי חטאתי וביום זה נדי נהיה השמימה״ ודמעתי על ארימה״ ואהימה לחיי אזרימה״ מימים ימימה״

The Greek begins :—

פוס טוֹבֵית הַנִקְדָשׁ טוֹ דִיקוֹמַשׁ יָטַא קְרִימַטְמַשׁ אֵבְלַשְׁטִי״

3. On fol. 7*a* :—

אז בחטאינו חרב מקדש״ ובעונותינו נשרף היכל״ כציר שחברה לה קשרו מספד״ וצבא השמים נשאו קינה::

The Italian begins :—

אִין מַנְדוּ פִּיר לִי פִּיקַטִי נוֹשְׁטְרִי פוּאִי גַשְׁטַטוּ לוּ בֵית הַמִקְדַשׁ

4. Fol. 8*a* : קינה לחנה, the Hebrew line given being :—

בת עֲמִי (*sic*) תייליל בינוניה על הנה ועל שבעה בניה״ כי נשחטו שבעתם אל עיניה״ והיא נפלה ומתה על בניה

Beginning of the Italian :—

אֲלוֹמֵיוֹסְפּוּ דִילוּ אִינְפֵּירָטוֹר אֶנְדְרִיאָנוּס קֵי דִישְׁפִּיצִי יְרוּשָׁלַיִם לַצִיטָא שַׁנְטָא

5. Fol. 12*b* :—

זכור יי ליהודה ואפרים · אשר שפך דמם כמים' סביבות ירושלים

The Greek begins :—

תִימִישׁוּ יְיָ טוֹ יֵהוּדַה קִיטוֹ אֶפְרַיִם״ אִיפּוּ אֵיקִיתִיקֵי טוֹ אִימַטוּשׁ

† Originally written קראסר, but a י is written over, and the ר appears to be crossed through.

The next verse begins :—

תִימִישוּ יְיָ טוּ מָשִיָח אוּפוּ אֶקְרְכְטֵי

End :—

אֶפֵּנְדִי טוּן תֵיאוּ טוּש† אוֹרְנוּש

On the inner side of the front cover there was originally ‡ a note of a former owner, named Nissim, son of (?) Mordecai, the same name appearing on fol. 13*b* as Nissim di Manco (?).

On the foundation of Synagogues at Corfu by Jews coming from parts of Italy, see Herbert M. Adler, "The Jews in Southern Italy," J.Q.R., October, 1901, pp. 114, 115.

F. SPANISH, NORTH-AFRICAN, AND ORIENTAL RITES.

692.

Add. 27,126.—Vellum, about 3⅜ in. by 2½, consisting of 299 leaves, with usually 11 lines to a page. The quires mostly contain 8 leaves each. Several of the signatures on the first and last page of quires have been cut away in the trimming. Leaves have been lost after foll. 92, 103, 106, 112, 120, 180, and 291 (?), besides the missing leaves at the end and, apparently, also at the beginning (*vide infra*). Spanish writing, partly square and partly Rabbinic. Probably fourteenth century. Some coloured illuminations.

A Prayer-book according to the Spanish rite, the כתר מלכות and a series of דינים being written in a very small hand in the margin. For some notes of comparison with Or. 5866 and Add. 18,690 see the next number.

I. Services for week-days. Fol. 1*a*.

In its present form, the MS. begins with (בקשה) יי׳ נגדך כל תאותי ; but some portion or portions have probably been lost at the beginning.

† טו written later over the line.

‡ Removed in the binding.

The order for שני וחמישי (beginning on fol. 69*a*) includes the שבעים ושנים פסוקים (fol. 77*a* *sqq.*).

II. סדר שבת ; imperfect. Fol. 92*a*.

On fol. 104*a* begins :—

סדר ההפטרות שקורין בכל שבת ושבת

III. [הגדה של פסח]. Fol. 107*a*.

A large portion is missing at the beginning. First extant words : ולנו את כל הנסים האלו (in הלל). The lacuna after fol. 112 is in the middle of the הלל.

IV. The order of Services for the festivals.

a. The תפלות for שלש רגלים (defective at the end of מוסף), fol. 114*b*.

Foll. 121*a*—132*b* contain a fragment of פרקי אבות. First extant words : מעשר עני שבשלישית, in ה׳ פרק. The sixth פרק begins on fol. 123*b*.

b. סדר חג השבועות, fol. 132*b*.

Foll. 133*a*—156*a* contain the following poetical pieces :—

1. פזמון לאזהרות לר׳ דוד בן בקודה) אמון יום זה (ז״ל). 2. מצות עשה לר׳ שלמה בן) שמור לבי מענה (גבירול). 3. יום בקול המולה (לר׳ יהודה הלוי זלה״ה).

c. Particulars relating to הולו של פסח ושל סכות, &c., fol. 156*a*.

d. Directions and special pieces for fast-days, fol. 159*b*.

Heading : דברי הצומות וזעקתם.

אדון עולם was written at the end of this portion (foll. 164*b*, 165*a*) by a late hand in faint ink.

e. סדר ראש השנה, fol. 165*b*.

At the end:—

1. זולת לראש השנה) אלהי מעשיו מה נפלאים; acr. אני יהודה הזק). 2. זולת) שב מן הפסילים אחר).

f. סדר יום הכפורים, fol. 198*a*.

In כל נדרי the reading:—

מיום הכפורים הזה עד יום הכפורים הבא

At the end of the Night Service: כשחטאו לעינינו עשקו עמלנו; אשמנו מכל עם; ישראל. Then: אדיר ונאור בורא דוק.

g. The order of Services for סכות, fol. 236*b*.

The הקפות (fol. 241*b sqq.*) are as follows:—

ליום ראשון:—1. אל נערץ בסוד קדושים רבה. 2. אנא אל אהרון וראשון. 3. כהושעת ירויי היאור.

ליום שני:—1. אהובת נועד באבות משולשת† (after the א״ב is the acr. יושף). 2. אנא יוצרי דורשני. 3. כהושעת יניעי נשם.

ליום שלישי:—1. אלהים אמץ איומה נדגלת. 2. אנא יסד יסודות מקדשי. 3. כהושעת ידידים מכף מעבידים.

ליום רביעי:—1. ‡למען אב זרח. 2. אנא יערב לך שועי. 3. כהושעת יקיר.

ליום חמישי:—1. §אלי אתה אשחרך. 2. אנא יוצרי וקדושי. 3. כהושעת יקושי מלבן.

ליום ששי:—1. ‖כלו עיני מיחל. 2. אנא ישר מערכי. 3. כהושעת ילידי אהב.

להושענא רבה:—1. למען אב שוע. 2. אל פתחך ירון. 3. אנא ישר עם בא. 4. אזון שועי מלך מיוחד.

5. †אל נא אוצר הטוב פתח ברום זבולה. 6. אל נא יום זה על קץ תפסיע. 7. למען אב נעקד. 8. אתה יפה נוף אנופף. 9. (ד—א) אל נערץ.

In מוסף of שמיני:—1. יפתח אוצר הטוב (כנ). 2. אליך אערוג בכבטא. 3. (מחיה) גבורות גשם. 4. אנא צור שפתים (after א״ב, acr. יצחק הקטן). 4. מכונן כל בהכמה (headed סדר; interwoven with Scriptural verses). 5. פתח אוצר הטוב.

For שמחת תורה:—1. אלהים אל עליון (ט—א). 2. אשריך הר העברים and שלום לך הר העברים (for פטירת משה). 3. אז בקרוב עת אומן. 4. זאת הברכה ··· ויען ויאמר ··· אומן הנחיל (נ—א). 5. אשריך ישראל מי כמוך ··· אתה אדיר ומעולם (ו—א).

V. ברכת אירוסין, עירובי תחומין, and several other minor offices and benedictions, ending with ברכת כהנים (fragmentary at the close). Fol. 283*a*.

The liturgical directions contained in this Service-book exhibit several interesting features. Among the authorities referred to is שטת רבי׳ יעקב (fol. 200*a*).

On the margins are written:—

1. כתר מלכות of Solomon ibn Gabirol, fol. 1*a*. It not unfrequently differs from the printed form. The greater part is, however, hardly readable now, the ink having faded.

2. סדר שבע תעניות האחרונות, fol. 29*a*.

3. קצת מדיני תורת הבית (extracts from the well-known work of Solomon ibn Adereth), fol. 50*a*.

4. כללי יין נסך לר׳ אהרון הלוי ז״ל, fol. 142*b*.

5. הלכות שחיטה, followed by כסוי הדם and כלל טרפות, fol. 146*a*—157*b*.

There are censor's erasures in various places.

693.

Or. 5866.—Vellum, about $5\frac{5}{8}$ in. by $4\frac{1}{2}$, consisting of 350 leaves, with 18 lines to a page,

† Comp. אהובת נער in Zunz, Literaturg., p. 180. In the MS. the piece ends: בניב וארשת.

‡ Ends: ושועתי האזינה; comp. Zunz, Literaturg., p. 81 (no. 21).

§ א—י, some letters more than once.

‖ Continues the א״ב of אלי אתה אשחרך.

† Ends: וברך חטה ושעורה וכוסמת; comp. Zunz, Literaturg., p. 183 (no. 38).

besides one line of smaller writing on the upper margin and two on the lower. The quires contain 8 leaves each, and are marked by catchwords at the end (thus foll. 10*b*, 18*b*, 26*b*; the first two folios being fly-leaves). There has also been a continuous numbering in Hebrew letters on the first pages of the quires, but most of the signatures have been either entirely or partially cut away. A leaf or two are missing at the end. Fine and rather small Spanish writing. The calendar tables at the beginning open with the year 5226 A.M. (*i.e.* the first year of the 276th cycle). The MS., therefore, was written not long after the middle of the fifteenth century.

A Service-book of the Spanish rite, the different portions being arranged as follows:—

I. A number of poetical pieces preceded by two calendar tables. Fol. 3*b*.

The tables (occupying foll. 3*b*, 4*a*) are entitled: לוח לדעת סימני השנים פשוטות ומעוברות וכו׳. On the margin, in the same hand, is written: משנת הרכ׳ו.

The headline on fol. 4*a* contains the following:—

שמואל כה | שם המחבר | ן עבד חזק

i.e. שם המחבר: שמואל כהן עבד חזק

On fol. 4*b* begins the כתר מלכות of Solomon ibn Gabirol, with the following heading in black ink (the text of the MS. being written in yellowish ink):—

כתר מלכות של יוהכ״ב בשחרית ומתחיל

Foll. 17*a*—23*a* contain the following בקשות and other pieces:—

1. שמע קולי אשר ישמע בקולות. 2. אלהי אל תדינני כמעלי. 3. אליך יהוה אקרא משגב (א״ב, then שמעיה חזק). 4. קמתי להלל לשם האל הנכבד. 5. שוחריך הלילה. 6. שופט כל הארץ. 7. אקרא לך צורי (acr. vv. 2—5: יוסף). 8. לפניך יהי רצון לכפר כל פשעינו† (same acrostic). 9. יה צורי מהר ענני (same acrostic). 10. שער רחמים לעם בך בוטח (acr. vv. 2—5: יהודה). 11. כל ברואי מעלה ומטה יעידון ··· שלשים ושתים נתיבות (ייחוד). 12. אדון עולם (ייחוד).

† Comp. Zunz, Literaturg., p. 724 (no. 155).

II. Services for week-days. Fol. 23*a*.

The דינים, with which this section opens, begin: חייב כל אדם לקום בשחר ממטתו בזריזות; fol. 24*a*: הלכות ק״ש וברכותיו; fol. 25*b*: הלכות תפלה וברכותיו, followed by several other sections. The references to the סדור רב עמרם (foll. 23*b*, 30*b*, &c.) should be compared with the known recension of that סדור. From fol. 33*a* onwards are constant references to Asher b. Yeḥiel's אורח חיים, but the numbers attached to the sections quoted do not agree with those in the usual recension of that work. Several other authorities are also frequently quoted. There is a fairly strong ḳabbalistic element in the דינים. The name of ר׳ יהודה החסיד has been noticed on fol. 23*b*.

The Service of שחרית itself begins (after a blank of more than a page) with the benediction על נטילת ידים on fol. 36*b*. The שבעים ושתים פסוקים, followed by Ps. iv. and several יהי רצון, begin on fol. 56*b*; and the special portions for שני וחמישי ושני (beginning אל מלך יושב וכו׳) on fol. 59*b*, but there is no heading indicating the days.

A comparison with Zunz, Ritus, p. 39 *sqq.*, shows that the present rite is in the main Castilian. Thus ריבם לאבות ובנים in רצון, עזרת קוניהם instead of קונם, and אין כאלהינו and פטום הקטרת at the end of the daily prayers. There are, however, considerable differences. The presence *e.g.* of אדון עולם as a ייחוד has already been mentioned; and although there is no ויפרוק עמיה in the קדיש on fol. 50*a*, the phrase is found in the form of the same piece as given on fol. 80*a* (שבת, before יוצר). Approaches to the Catalonian rite are represented by *e.g.* אשרי before גדלו (fol. 81*b*) at the taking out of the Torah, and in the presence of הכל תנו עז (fol. 82*b*): both in the Sabbath Services to be described under III.

The Services should be carefully compared with the usual form of the Spanish Prayer-book and also with the preceding and following number in this Catalogue. A few indications only can be given in the course of the present description.

III. Services for שבת. Fol. 72*a*.

Direction at the beginning :—

פותחין מזמור שיר ליום השבת · · · · ואומ׳ קדיש
וברכו ואומרין ערבית כמו בחול עד והגן בעדנו

במה מדליקין is here given, as is ordinarily the case,† at the end of ערבית, so also in Add. 18,690 (next number); but in Add. 27,126 (the preceding number) the rubric (fol. 92*b*) directs it to be said after מנחה of יום ששי בערב.

The original reading in נשמת was ויי׳ ער לא ינום ולא יישן (fol. 79*a*), but a later reviser erased ער and wrote אלהים אמת in the margin. The reading in Add. 27,126 is ויי׳ אלהים אמת ער, and in Add. 18,690 merely ויי׳ ינום ולא יישן.

On fol. 83*a*: מי שברך · · · המלך דון פלוני, thus showing that the MS. was written for actual use in Spain.

In מוסף (beginning: למשה צוית, fol. 85*a*) there was originally no ישמחו במלכותך וכו׳, but a later hand added the same in the margin.

For הבדלה, the usual אליהו הנביא אליהו הנביא וכו׳.

IV. Special pieces for divers occasions. Fol. 89*b*.

תיקון ראש חדש, fol. 89*b*; תיקון חנוכה, fol. 95*a*; תיקון י׳ בטבת, fol. 99*b*, containing, besides some common pieces: 1. אז בבוא יום (פתיחה; irregular א״ב). 2. יושב בשמים שעה באי באש ובמים (פזמון). 3. ‡שעה עליון לעם אביון (פזמון). 4. יי׳ ינוני קראוני (תחנה).

הלכות ר״ח, fol. 104*a*; הלכות חנוכה, fol. 104*b*; מגלת אנטיוכוס (in Aramaic, provided with vowel-points and accents), fol. 105*b*; תיקון פורים, fol. 110*a* (containing Yehudah hal-Levi's מי כמוך for שבת קודם פורים). The pieces for צום אסתר are :—

1. אנני בהעמיקו. 2. יחלת עבדיך (פזמון; acr. יצחק). 3. יהירים קמו (פזמון). 4. יי׳ אויב נבר (תחנה; acr. אני יהודה).

In the margin of fol. 115*b* (in a later hand): איך זרים אכזרים (פזמון).

Ps. xxii. is included in the latter part of this Service.

Fol. 118*a sqq.*: the book of Esther, פרשת פורים (ויבא עמלק וכו׳).

V. Services for פסח. Fol. 128*b*.

Foll. 128*b*—132*b* are occupied with דינים. The הגדה של פסח begins on fol. 133*b*; שיר השירים, fol. 162*b*, אבות (including קנין תורה), fol. 167*a*. The lections from the Pentateuch and the Prophets are given in full both here and throughout the MS.

VI. חג שבוע׳. Fol. 181*a*.

Fol. 185*b sqq.*: † אזהרות לר׳ שלמה ן׳ גבירול (שמור לבי מענה תִּנְצְבָה). At the end of מצות עשה (fol. 190*a*) :—

1. יוצאת חפשית עולך (פזמון לר׳ יהודה הלוי זצ״ל). 2. יודע מכאובינו (of the same).—מצות לא תעשה (בצל שדי) begins on fol. 191*a*, being followed (fol. 195*b sqq.*) by יוצאת אל החרבה of Yehūdah hal-Levi and אם תאהב of Ibn Ezra. Ruth begins on fol. 196*b*.

VII. A series of Services for fast-days.

a. תיקון י״ז בתמוז, fol. 200*a*.

For the תפלה: וארץ שפל רומי ונקלה כבודי ‡ יום דמה (fol. 200*b*). Then :—

1. אז בבגדי (א״ב, with two additional verses at the end, beginning חרקו and רחם. 2. שינה

† This is in accordance with the use of Toledo and Sevilla; Zunz, Ritus, p. 40.

‡ Ends: ועין בעין נחזה; comp. Zunz, Literaturg., p. 408 (no. 29; apparently not the same).

† In the margin of foll. 185*b*, 186*a* (in a later hand): אכון יום זה of David b. Ela'zar Bāḳōdah.

‡ Then five verses, each beginning: בחדש הרביעי.

נאסר. 3. אלהי ישועתנו (the acrostic appears to be: אנדאסרר; comp. Zunz, Literaturg., p. 6). 4. יי׳ אם מאוס מאסתנו ולעד נטשתנו (comp. Zunz, Literaturg., p. 582). 5. תמוז בעת אזכרה. 6. (שבתות) דברי נביאים העתידות. 7. (רשות; acr. יהודה) יפה נוף משוש תבל. 8. (נשמת) שדודים נדודים. 9. אוי עלי ארמון ···· (קדיש) שלחו ידם. 10. אוי עלי ארמון ··· פזרם הצר (קדיש). 11. (לברכו) יום כמו נד. 12. יום נלחמו (ברכו; acr. אברם). In the margin of fol. 203 (in a later hand): שטופה חטופה (acr. שלמה בר רב נקע).

b. לשבת שמעו, fol. 206*b*.

1. (רשות) שמעו והאזינו. 2. נשמת ילדים שוממים†. 3. (לקדיש) ימי קלו ועיני כלו. 4. אם איה זמן עת (קדיש; acr. אברם) גדל כאב. 5. (ברכו).

c. לשבת יהי רצון לר״ח אב, fol. 208*a*: אשחר עדתי.

d. שבת איכה, fol. 208*b*.

1. איך משכני עליון לשמה. 2. אם על עוני (מחרד). 3. (לנשמת) נשמת שארית עמך מקוננים. 4. (עלי ואלו פינו; acr. אני משה) נלאה להיליל. 5. (קדיש) היכל יי׳ · אהה על שאונו. 6. שבתו צהלה ורנה (לקדיש). 7. (ברכו) מתי לציון ישוב.

e. תקון ליל ט׳ באב (preceded by הלכות תעניות), fol. 211*b*.

קינות:—1. למי אבכה וכף אכה. 2. אקונן במר נפשי. 3. זכור יי׳ · · · אקונן בכל שנה (imperfect א״ב). 4. על יום חרבן (refrain: מדי ליל זה ספר יחדש). 5. מדי שנה בשנה. 6. זכור יי׳ ליהודה. 7. אני לירושלם עיני. 8. לכם עדה קדושה. 9. אני. 10. (למוצאי שבת) הגבר אקונן אז בחטאינו חרב. 11. (לירמיהו הנביא [*sic*] ז״ל; alphabetical). 11. עורה (נחמה) נא ימינך.

For the תפלה:—1. וארץ שפל רמי ונקלה כבודי. 2. (רשות) ירדתי לתחתיות לעפר שחה‡. 3. דוק בת ציון שמעתי. 4. (קינה) שכינה צועקת. 5. וחוג בחדש החמישי יצאו (קינה). 6. דממו שרפים. 7. בחדש החמישי יצאו בחדש החמישי הוהו, בחדש החמישי ידו) תרים בכל חוצות אקרא†).

Fol. 220*b* *sqq.*: 1. אך זה היום (פתיחה; א—ט). קינות:—2. עד מתי יי׳‡. 3. גרושים מבית. 4. איכה צאן (acr. יהודה). 5. שאי קינה. 6. שכורת ולא מיין (מיושב). 7. יום אכפי (acrostic יהודה). 8. בת עמי תיליל. 9. שומרון קול תתן (acr. שלמה). 10. על שבר בת עמי. 11. (א״ב) אבכה לילי ויומי. 12. יהודה וישראל דעו. 13. שמעו קולי אני זכריה. 14. אללי לי · · · בכו נא. 15. אלה אזכרה ונפשי. 16. (קינה לי׳ הרוגי מלכות) עלי אשפכה ספדי. 17. (קינה להוציא תורה) והילילי על׳ יריעה עודפת (ס״ת).

The book of Lamentations begins on fol. 233*b*.

In מנחה, which begins on fol. 238*a*, there is, after the פסוקים beginning נחמו נחמו:—1. (פזמון) נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כופר; then: 2. (תתנה) יי׳ דרכי חמה.

f. צום גדליה, fol. 240*b*.

1. (א״ב) אבלה נפשי. 2. (פזמון) יוקם דם. 3. יי׳ (תחנה) עד מתי תעשן.

g. Under the heading לחוסר המים ולחולה שצריך לרפואה יאמר החזן בבית הכנסת קודם אשרי is given (fol. 241*b* *sqq.*) a series of verses beginning בקראי ענני, followed by מצלאין אנחנא · · · · בתלת עשר מכילן דרחמי וכו׳.

There is no שינוי השם for the sick. Comp. the תפלה לחולים in *e.g.* סדר תפלה, Leghorn, 1803, from which this form differs considerably.

h. תיקון עצירה, fol. 243*b*.

This is an order of prayer for rain.

At the beginning:—

יוצאין לבית הקברות להתחנן כלומר הרי אנו כמתים אם לא תרחם עלינו וכו׳

Further on:—

וחוזר ש״ץ התפלה · · · ענינו אבינו ענינו וגומ׳ עד כי אתה יי׳ פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה

† In Zunz, Literaturg., p. 562: השוממים.

‡ Comp. Zunz, Literaturg., p. 472. In the MS., one other verse, beginning בחדש החמישי אנו.

† End: ואמור לשבים שובו בנים שובבים.

‡ End: שאר צאן מרעיתך;

After †ויעבור and †תקיעה תרועה תקיעה:—

1. היום יבואונו חסדיך, followed by אתה זוכר מעשה עולם וכו׳. 2. היום נשם נדבות, followed by אתה נגלית. 3. היום אל תזכור לנו עונות אנושה. 4. היום עננו אל נערץ. 5. היום המטר משמיך (היום העתר לעם). 6. היום רצה תפלתינו. 7. יי׳ שעה דלים (תחנה מיושב).

The פרשה is אם בחקתי (to the end of ch. 26), and the הפטרה Jeremiah xiv. 1—9.

This Service includes a special ritual for מנחה and נעילה, both being indicated in directions, and the former containing: יי׳ אבלו נערים (תחנה).

VIII. תקון סליחות ללילי אשמורות. Fol. 251*a*.

Beginning:—

פותחין תפלה לדוד ואשרי וקדיש ואומר לך יי׳ הצדקה וכו׳

Besides a number of common pieces, which should be compared with the סדור רב עמרם &c., this portion contains:—

1. אנשי אמונה אבדו באים. 2. תמהנו מרעות. 3. אלהינו (י—א). 4. אוא אל תעש עמנו כלה שבשמים שמע קולינו ··· אבד כל הקמים (alphab.). 5. אלהים אתה ידעת לאולתי (with ברגז רחם תזכור). 6. למתודה. 7. רחום וחנון הטאנו ··· אדון הסליחות אם עונינו ענו (לר׳ משה ן׳ עזרא ז״ל) חטאתיו. 8. אליך. 9. בנו יי׳ עשה למען שמך ···· אם אשמינו אבינו אב הרחמן הושיענו למען יְיָ׳ נשאתי עיני. 10. שמך. 11. אבינו מלכנו אבינו אתה.

IX. Services for ראש השנה. Fol. 259*b*.

The דינים, in which the German use is mentioned, occupy foll. 259*b*—262*a*.

X. Services for יום כפור. Fol. 275*a*.

The דינים occupy foll. foll. 275*a*—276*b*.

Then *a*. מעריב, fol. 277*a*.

After כל נדרי and the תפלה is the direction:—

עושה שלום ונו׳ ואמר החזן קדיש עד לעיל · ואומ׳ סליחות ופזמונים ורחמנא ונומ׳ עד עזרתנו ונחמתנו · ויאמר אל תעש עמנו כלה ווידוי ואשמנו

On the same page (fol. 280*a*): רשע אתודה על עברות קלות וחמורות, followed by אדיר ונאור בורא דוק.

b. שחרית, fol. 280*b*.

Poetical pieces: 1. ליושב תהלות. 2. אלהים יְיָ׳ צבאות שם כבוד אל מי אמשילך (alphabet.). 3. אחד יְיָ׳ מלכותך (imperfect alphab. acrostic). 4. ראש הממשלה הראשונה. 5. הממשלה השנית ברכו צבא השמים. 6. הממשלה השלישי׳ וחייליה. 7. רשע קודם כל דברי אין לי פה. 8. יְיָ׳ בכל מקומות (ודוי גדול לרב אסי ראש ישיבת בבל).

c. For מוסף, fol. 288*b*.

1. קדושה לר׳) ובכן נקדישך מלך במרומי ערץ (יוסף בן אביתור זצ״ל). 2. סלוק לר׳) ארץ התמוטטה (יהודה הלוי ז״ל). 3. אוא היה עם פיפיות. 4. רשות לסדר עבודה לר׳ שלמה) ארוממך חזקי (ן׳ גבירול ז״ל). 5. לר׳ יוסי בר׳ יוסף) אתה כוננת (כהן גדול ז״ל). 6. אשרי עין ראתה ······ שושנת השרון (פזמון לר׳ שלמה בן גבירול ז״ל). 7. אשרי עין ראתה ····· כהן בהוד (פזמון לר׳ יהודה הלוי ז״ל). 8. ארץ צבי ······ אשרי עין ראתה (פזמון לר׳ אברה בן עזרא ז״ל). 9. ובכן היה לאין. 10. שמם (פזמון לר׳ שלמה בן גבירול ז״ל). 11. אתודה הר ציון במוסף (וידוי למוסף לר׳ יצחק נר״ו בן הרב ר׳ ישראל ז״ל).

d. למנחה, fol. 301*a*.

Poetical pieces in full:—

1. נבהי שמים. 2. אנשי חסד הנושאים (acr. אני משה קטן). 3. ויהי בעלות המנחה בהעלותי (וידוי למנחה לר׳ יצחק נר״ו בן הרב ר׳ ישראל ז״ל).

e. נעילה, fol. 306*b*.

Poetical pieces in full:—

1. זה אל זה שואלים. 2. אמת בספריך. 3. נא חתכנו (וידוי לנעילה).

XI. Services for סכות. Fol. 310*b*.

This part opens with הלכות סוכות, הלכית לולב, and סדר היום.

On fol. 313*b* begins the order of הושענות.

† These before each of the following seven pieces.

a. יום ראשון: after the opening למענך אנא אל אחד. 2. למענך אדיר. 1.—: אלהינו וכו׳ ושמו. 3. צמאתי †אֱלִישְׁעֲךָ. 4. אנא אל ראשון. 5. כהושעת ירואי היאור.

b. יום שני: —1. אנא אל אחד ומבייש. 2. אלהים אלי אתה אשחרך. 3. אנא יוצרי דרשני. 4. כהושעת יניעי.

c. יום שלישי: —1. אנא זכור אב מצא. 2. אמצני אלהי. 3. אנא יסד. 4. כהושעת ידידים.

d. יום רביעי: —1. אנא הבורא עולמו מיסודות. ארבעה. 2. אל פתחך. 3. אנא יערב. 4. כהושעת שורק.

e. יום חמישי: —1. אנא המיחד. 2. אמוניך מתחננים. 3. אנא יוצרי וקדושי. 4. כהושעת יקושי.

f. יום ששי: —1. אנא הבורא עולמו בימים ששה. 2. אנא אזון אנקת. 3. אנא ישר מערכי. 4. כהושעת ילידי.

g. לשבת: —1. ביום שבת קדש קיים. 2. אל נערץ בסוד קדושים רבת. 3. איומה נועדה. 4. אנא חיש נא. 5. כהושעת יוצאי.

h. הושענא רבה: for the successive seven הקפות: —1. אנא אל אחד ושמו. 2. אנא אל אחד ומבייש. 3. אנא זכור אב מצא. 4. אנא הבורא עולמו מיסודות. 5. אנא המיחד. 6. אנא הבורא עולמו בימים. 7. אנא המקדים. Then 8. אנא ישר עם בא. 9. כהושעת ידידים (a longer modified form of the last piece of יום נ׳). 10. אל נא אוצרך. 11. אל נא יום זה חתום. 12. אל נא יום זה על קץ. 13. אל נא רפא. 14. הושיענו מושיענו (פזמון; acr. יוסף). 15. האל למושעות (פזמון). 16. קול מבשר · · · · יקים (פזמון; acr. יוסף).

A later hand has written in the margin against some of the earlier pieces additional verses belonging to the הושענות, the original form being often much curtailed; and against the הקפות of הושענא רבה the following fresh pieces:—

1. (הקפה א אברהם) יה איום זכור. 2. [זכור] ברית נפקד (intended for the second הקפה— יצחק). 3. (ג יעקב) למודך וגם ידידך. 4. זכות בזכות אהרן רון ירון (ד משה) משה אל תנשא. 5. זכות נשמר (ה אהרן). 6. זכור סגן (ו דויד). 7. זכות נשמר (heading: כאן טעות ששית יוסף ופנחס שביעית דויד כך הנוסח). 8. זכות פנחס המיוחס.

Fol. 326*b sqq.*:—

a. תקון נשם: —1. שפעת רביבים†. 2. לשוני בוננת (כרוג). 3. אל חי יפתח אוצרות (ט–א). 4. מכסה שמים (פזמון).

b. פזמונים: —1. שמחת תורה. אל רם בכל (acr. [אבר]הם). 2. יה השב לבצרון. 3. קומה יְיָ · · · למענך אלהינו תקבץ (ט–א). 4. אדר מלוכה. 5. זרע איתנים ידועים. 6. גדלו לַייָ · · · · שבח. 7. אלהים אל עליון (ז–א). 8. יקרה דת.

After וזאת הברכה :— פזמון) הודו לאל נאזר למתחיל).

Over בראשית (fol. 331*a*) is written: בסימנא טבא.

After the הפטרה: —1. אשריך הר העברים. 2. וזאת הברכה · · · ויען ויאמר במלה נעימה. 3. קול מבשר · · · ישישו.

קהלת begins on fol. 334*a*.

XII. תקון ברכות. Fol. 343*b*.

After a brief account of the מאה ברכות, &c.:—ברכת מזון (compare with printed forms and those found in other Spanish MSS.), followed by short benedictions over different kinds of nourishment, and also for various occasions (such as passing by burial-places, seeing the rainbow, &c.). Fol. 347*b*: דמבר חלום; verses and prayers to obtain sleep (fol. 348*b*); ודוי שכיב מרע (fol. 349*a*), &c. Fol. 350*a*: ברכת מזון לאבל (special portion only). The MS. breaks off with the words: ועל כל ישראל in נחם.

On the upper and lower margin of the MS. are written (*a*) the Psalms (beginning on fol. 4*b*), (*b*) the Proverbs (beginning on fol. 297*b*; ending בחסד ואמת, ch. xvi. 5).

† So in the MS., the *hirek* under ל being at the same time directly under the ׳ which is written over the fold of the ל.

† Comp. Zunz, Literaturg., p. 194.

The MS. has not been subjected to the censor's corrections, and the ברכת המינים (foll. 54*b*, 55*a*) and other parts are thus left untouched.

On fol. 2*a* (a paper fly-leaf) is the following entry of a former owner :—

שלמה בכור חוצין סט

On the margin of fol. 287*a* is a name which looks like שלמה הלוי, but a part has been cut away.

694.

Add. 18,690.—Vellum, about $5\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{3}{4}$, consisting of 276 leaves, with usually 20 lines to a page. Foll. 8—271 form 33 complete quires of 8 leaves each. The last leaf of the first quire is wanting (after fol. 7). A portion is missing after fol. 271, and foll. 272—6 are a separate fragment. An Italian Rabbinic hand; written between A.D. 1332 and 1350 (*vide infra*). The last five leaves are written in a Spanish cursive hand of about the same time.

A Prayer Book containing features of both the Spanish and the Italian rites. For a comparison of some features with Or. 5866 and Add. 27,126 see the preceding number.

I. Order of Services for week-days. Fol. 1*b*.

Foll. 1*b*—42*a* contain the following pieces :—

1. כתר מלכות of Solomon ibn Gabirol (with a lacuna after fol. 7). 2. תבורך ראשון הראשונים (headed : תפלה לסקרט האלהי). 3. הקבצו ושמעו בני יעקב הנקראים בשם יעקב (headed : תוכחת החיים). 4. אחרת לר׳) אברך את יי׳ אשר יעצני) ברכי נפשי ··· זכרי כי ממקום. 5. (יהודה הלוי נ״ע) הוציאך קדוש (הזהרת הנפש). 6. Short prayers headed : כונת הלב, עמידה, השתחויה, &c. 7. לך זרוע עם גבורה אלהים נשגב ונורא (בקשה). Then פרשת המן, פרשת הדשן, followed by consecutive passages from בראשית and appropriate Psalms for the seven days of the week (the portions for the second day also containing the עשרת הדברים). Then the שבעים ושתים פסוקים, followed by 1. יי׳ יום לך אעריך תחנה (acr. יהוה). 2. אלהי אל תדינני (ודוי אחר). 3. אוֹא תבא לפניך תפלתי (וידוי ליחיד). 4. יהי רצון ··· שתשים שלום בפמליא של מעלה.

The Services proper begin on fol. 42*b* with the direction : חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום וכו׳. The קדיש has the reading ויצמח פורקניה, but not ויפרוק עמיה.

The order for שני וחמישי (fol. 82*b sqq.*) contains the pieces :—

1. יי׳ יריבי תריב (acr. יהודה). 2. יי׳ זרח עם קדש (acr. זרחיה). 3. יי׳ יבואונו רחמיך (acr. יהודה). 4. יי׳ ידינו קצרה (acr. יעקב).

II. Order of Services for שבת. Fol. 84*b*.

The יקום פורקן is contained in הכרזה לראש חדש (fol. 95*b sqq.*). In מוסף the reading is תקנת, and the קדושה begins with כתר.

In מנחה, the verses beginning with צדקתך were originally arranged in the order of the Spanish rite, but the Italian order is indicated by Hebrew letters in the margin.

The Sabbath ritual concludes (foll. 119*b*, 120*a*) with the following two poetical הבדלות :—

1. חדש ששוני אל נא ··· אמץ וחזק רפיון ידי (alphabetical). 2. אדיר איום ונורא בצר לי לך אקרא (also alphab., but left incomplete).

III. Additional portions and דינים for ראש חדש, תענית, חנכה, פורים, and תשעה באב. Fol. 120*b*.

IV. The תפלות for the festivals, followed by ברכת חולים. Fol. 130*a*.

V. The הגדה for פסח. Fol. 160*b*.

It opens : אתאן מפרקא שטפין כסא, like the Spanish הגדה.

After the הלל :—

1. פסח מצרים אסירי יצאו חפשים. 2. מבית און שבת כדני.

Foll. 177*a*—179*b* contain various notes and comments on the הגדה (beginning: טעם למה שנוהגין בני אדם לחזר (?) כל אחד להיות שנים לקרות את ההלל בליל הפסח).

VI. פרקי אבות. Fol. 180*b*.

The section beginning ר׳ צדוק אומר אל תפרוש מן הצבור (ch. iv.) is left out.

VII. מעשה התורה שנאמר על ידי רבינו הקדוש נ״ע. Fol. 198*b*.

VIII. תרגום ירושלמי† לויהי בשלח (beg. והוה כד שלח פרעה‡), followed by the similar Midrashic Targum on Ex. xix., xx. (beg. בירחא תליתאה לזמן אפקותהון§). Fol. 211*b*.

IX. Benedictions and rules for various occasions, including ברכת מילה, ברכת נשואין, סדר ארבע פרשיות, and סימן המועדים לסדרי התורה. Fol. 226*b*.

X. הלכות שחיטה. Fol. 246*b*.

Beginning:—

אלו דברים צריך לידע בעניני השחיטה

On fol. 248*a*: כלל קצר בבדיקה, and on fol. 248*b*: כלל אחר.

XI. A Calendar beginning with מחזור רסט, *i.e.* A.D. 1333 (thus showing that the MS. was written during the 269th cycle of 19 years). Fol. 251*a*.

XII. A fragment of Maimonides' מורה הנבוכים, part III., ch. li. Fol. 264*b*.

Heading:—

ראיתי לכתוב כאן פרק אחד מפרקי הר״ם ז״ל להיותו רב התועלת להיישיר האדם להגיע אל אורח חיים הנצחיים ראוי לקראו בכל יום ואז יכונו דרכיו

† The form of the Targum contained in this section should (like similar texts mentioned in the Catalogue) be compared with printed editions, notably Dr. M. Ginsburger's "Pseudo-Jonathan" and "Das Fragmententhargum."

‡ On fol. 215*a*:—

אזל משה וקום על ימא ואמר לימא זע מן קדם אל וכו׳

§ On fol. 222*a*: ארעא רקדא וכו׳.

XIII. A fragment of the same author's שלוש עשרה עקרים, beginning with העקר השלישי. Fol. 272*a*.

On the upper and lower margins of foll. 1—252 the Psalms are written.

Name of former owner (fol. 264*a*):—

חננאל בן יצחק

Censors (fol. 276*b*):—

1. Domenico Irosolomitano.
2. Gio. Dom. Vistorini, 1610.

695.

Add. 20,747.—Vellum, about 4⅛ in. by 5⅝, consisting of 39 leaves, with 10 lines to a page. Only a fragment, a large portion having been lost at the beginning, and the end being also defective, besides a lacuna after fol. 32. Written in a good square Sefardi hand of the fourteenth century.

Part of a collection of פיוטים belonging to the Spanish rite. It begins with a fragment of a piece which bore the number קה; first extant words: ענה ואיה ״ מעיני נבקעו בעוני. Foll. 1*b*—32*b* contain the numbers קנא—קו (or, as it should have been, if correctly written, קנג, the numbers קכר and קלה being repeated). Foll. 33*a*—39*b* contain the end of קנג (which should have been קנה), the whole of קנד—קסא, and part of קסב. One Piyyūṭ (משחא דרבו, fol. 23*b*) is in Aramaic, as also (largely) ברוב עם (fol. 28*b*). There are various corrections in the margin. Of several pieces only parts are given.

Numbers קנא—קו (or rather קנג) are as follows:—

1. מחלון וכליון (עלי ברכו) סהרו כיום וחושו. 2. (מאורה) על מה גרש מנאץ† (אופן) אלי ירושה. 3. יודעי הפיצוני (גאולה) מלכי עד מתי. 4. (רשות) דברי נביאים העתידות ידעו. 5. (אהבה). 6.

† Only one verse.

7. אן פנה פניני (אהבה). 8. כאבי רב (אופן).
9. מי גם בכם ויסגור דלתים (נאולה). 10. איומה
אריה שאג ועלה באפו (עלי קדיש). 11. בבית כלא
חטאת (עלי ברוך שאמר · לחן אשחר עדתי). 12.
עדנה (מחרך). 13. אבכה לילי ויומי (מרתיה; ג—א,
then ח, י, צ, ש, ת). 14. אנחתי נברה ועצמה תוגתי
כל עובדי (עלי קדיש · לר׳ אברהם ן׳ עזרא). 15.
תפלה (נאולה). 16. Beginning (fol. 9*a*) not
readable; end: כי במנוחך כסא אדוננו. 17. ישעי
ומשגבי (נאולה). 18. יה עד מה בן עם ערל (נאולה).
19. מלכי חלקי (נאולה). 20. אל עם לא אלמן
(נאולה). 21. מתי זמן ישעי (נאולה). 22. האל
עלי יומם וליל אבכה (נאולה). 23. העירה וראה
יחד בהתאסף ראשי עם אקונן (ברוך שאמר). 24.
עד מה תסלד (עלי ברוך שאמר · לֹ שומרון). 25.
יתר הבז ויתר הפליטה (נאולה לר׳ יעקב נֹעֹ). 26.
יונה נשאתה על כנפי (נאולה לר׳ יוסף זֹלֹ). 27.
נשרים (נאולה). 28. אין ללבי מחזיק (מאורה).
29. מאורה לר׳) יריעות שלמה איך בתוך אהלי קדר
יהודה הלוי זֹלֹ). 30. על מה נעלמה (מאורה).
31. נאולה לר׳ אברהם ן׳ עזרא) אח בהתענות אח
זֹלֹ). 32. דכיתי מצרים (מאורה). 33. אשפוך כים
דמעתי (נאולה; מאורה; ד—א). 34. אהה בתי (נאולה).
35. הראיתם רעי בעוצם כאבי (רשות אחר).
36. משכן הדר הצור (אופן). 37. ימס לבבי לקול
שוממה (מאורה לר׳ יהודה הלוי זֹלֹ). 38. משחא
יה אקראה יומם (מאורה). 39. דרבו דכיא כשמשא
מר לי מאד (מאורה לר׳ יעקב זֹלֹ). 40. ואהמה ערב
אמת ויציב · · · (אהבה; acr. משה · · · חזק). 41.
ברוב עם אהדר (זולת). 42. אמת מעולם הוא שמך
אליכם (עלי ברוך שאמר). 43. · · · אהודה לאלהא
ותוכחות אנקוב אשים (נשמת לשבת שמעו).
44. איכה (מאורה). 45. עלמא עלמה שוכנה דומה
יואל עוד להביא (נאולה). 46. מדינה הברוכה
(נאולה). 47. איכה אצעק במר נפשי (יוצר לשבת
over an erasure). 48. נשמת שארית עמך בזה
החדש. 49. End of קנג (קנה); first words:
ורנזו ברית, end: ותוכל לה להלחם.

Numbers ק̅ס̅ב̅—ק̅נ̅ד̅ open as follows:—

1. בורא עד אנא יונתך (נאולה). 2. אחי שעו מני
(עלי קדיש). 3. אילת על דוד ענבה (אהבה).
4. יבוא מאסף חיילי (נאולה). 5. מתי ירעה צור
שבטו (נאולה). 6. בעתש נחשכה אורה (נאולה).
7. נשמת שארית עמך ישראל מקוננים. 8. נלאה
להליל על שברנו (עלי ואלו פינו; acr. אני משה).
9. איך ידך הרמה (עלי ברכו · לחן הלנופלים); last
extant words: בן נאסר · בין.

696.

Or. 1424.—Vellum, about 10 in. by 7½, consisting of 30 leaves. In foll. 1—15, which are written in a fine form of the Hispano-oriental square character, each page is divided into two columns, with 17 lines to a column. In foll. 16—30, written in a large square Rabbinic hand, the lines (also 17 to a full page) are metrically arranged, and not divided into columns. Fourteenth century. The headings are in letters of gold enclosed in illuminated designs.

I. Fragments of פרשיות and הפטרות for פסח according to the Spanish rite. Fol. 1*b*.

The הפטרה for the 8th day (fol. 12*b sqq.*) is accompanied by the Targum after each verse. Both text and Targum are provided with vowel-points and accents all through.

II. A small collection of פיוטים for פסח (fol. 16*b sqq.*) in the following order:—

a. אזהרות לשבת שלפני הפסח לרבינו זרחיה הלוי זֹלֹהֹהֹ:—אמרת יי׳ צרופה, followed by the Pizmon: זמרה עם נכאה.

b. רשויות לפסח:—1. צור לבבי ומעריצי. 2. אכסוף לימים היות כבוד. 3. שרש בנו ישי. 4. נלילי זבול ראו. 5. שלום לבן דודי (acr. שלמה). 6. שפל רוח שפל ברך. 7. כיום ולחי (מחרך).

c. Pieces for נשמת:—1. נש׳ ישראל עמך שארית אום עמוסה. 2. נש יוצאים לאורות. 3. נש׳ עמך ישראל ישישו.

d. Divers pieces: 1. שיר יחדש במקדש (קדיש). 2. הצילנו הוד† את מחזה (מאורה). 3. יפה נף

† In Zunz, Literaturg., p. 199: הוד אל.

מידד .5 .(אהבה) יה למיחלים .4 .(אהבה) רדוי נף (אופן) יה שכינתך בינות אנשים .6 .(אופן) יה כבודך (גאלה) יום ליבשה נהפכו .8 .(אופן) ישעד יזכירו .7 9. רחמי ידיד כליל הוד (גאלה; last extant words: נטעי נטע והשרש).

697.

Add. 19,787.—Paper, about 8¼ in. by 6, consisting of 125 leaves, with usually 24 or 25 lines to a page. There are lacunae after foll. 48, 88, 92, 96, 111, 113. Of fol. 124 only two very small fragments are preserved, and fol. 125 is mutilated. An oriental Rabbinic hand of apparently the fifteenth century.

It contains:—

I. An anonymous Commentary on the introductory lines (שמור לבי מענה to נשמות לפגרים) to Solomon ibn Gabirol's אזהרות, apparently composed to supplement no. II., which only begins with אני הוצאתיך. Fol. 1*a*.

Heading:—

אתחיל לכתוב פי׳ האזהרות בעזרת אל דיעות

This heading applies, however, to nos. I. and II. combined.

Beginning:—

דבר ידוע ומקובל בכל ישראל שהמצות שבתורה כלם תרי״ג מצות עשה ולא תעשה · · · וסמכו החשבון הזה על מה שכת׳ בתורה צוה לנו משה · תורה בגימ׳ תרי״א הוו והכוונה לומר שאותן ששמעו מפי משה היו תרי״א כמנין תורה והשנים מפי הגבורה שמעום

Lower down in the prefatory remarks the author refers to הגאון רב שמעון קיירא בעל הלכות גדולות ז״ל and to Maimonides' (ר׳ משה הספרדי ז״ל) ספר המצות.

The Commentary itself begins (fol. 2*a*):—

שמור · · מזהיר את לבו לשמור המאמר שהוא עתיד לומ׳

On fol. 2*b*:—

שבכלל כל דבור ודבור מהם תלויות הרבה מצות ממצות עשה ולא תעשה שהם ענפים מאותו דבור והיוצאים ממנו כמו שכתבם החכם ר׳ עזרא† ז״ל בפי׳ שיר השירים והדברים עתיקים

This part ends:—

כחולה שמשיבים אותו במיני הריח והמרקחות

Then: תם ונשלם, followed by:—

ע״ב מפי׳ אחר שלא מפי׳ שעשה ר׳ יצחק טודרוס ז״ל

II. Isaac b. Todros' Commentary on Solomon ibn Gabirol's אזהרות. Fol. 3*a*.

See the Paris Hebrew Catalogue, no. 273 (2°); also Literaturblatt des Orients, 1847, p. 405.

Beginning:—

אמ׳ הכותב יצחק בר׳ טודרוס זצ״ל ראיתי רבים מסתפקים בעיקרי המצות הנרמזות באזהרות אשר יסד הפייט ר׳ שלמה בן גבירול זצ״ל ישוטטו רבים ואין הכיון עולה בידם לפי שלא הגיעו אל תכלית כוונתו אל מקום היסוד אשר כנה עליו על כן שמתי פני לעומת האזהרות אשר מצאתי בסדר הגאון רב עמרם ז״ל שמתחילות אחגור חיל לרומם לבורא וגם ראיתי סדר הגאון בעל הלכות ז״ל ומשם חפרתי אמתת כוונת הפייט הזה בענינים ולא השגחתי לבאר מלותיו וצחות לשונו שלא להטריח ולקחתי המקומות אשר יצא מהם ביאור מצוה וביארתי כל אחת ואחת בכללה את אשר השיג חקירתי מדברי החכמים מצוקי ארץ מחברי המצות ומבארים עיקריהם הם הר׳ ר׳ משה בר׳ מימון ז״ל והרב ר׳ משה בר׳ נחמן ז״ל וקצת מדרשות ודברי גמרא אשר חקרתי לביאור המצות הנרמזות באזהרות הנזכרות ואעפ״י שיש מגדולי החכמים חולקים במקצת מצות שבהן ‡לאיש כמוני להרים יד ולדבר כנגד אחד מהם אבל באתי להודיע כוונת בעל השיר הזה וברוך יודע האמת

Then:—

אני הוצאתיך · לידע שיש שם אלוה שנ׳ אנכי יי׳ אלהיך אשר הוצאתיך · · אני הזהרתיך אני הדרכתיך בדרכי מישרים

† On the whole subject see Jellinek, Beiträge zur Geschichte der Kabbala, i. 39 *sqq.* and ii. 35. A passage resembling the above quotation (ענפים וכו׳) is found in the Commentary on the Song of Songs edited, under Naḥmani's name, in 1764 at Altona. So also MS. Add. 15,299, fol. 57*a* (Section: Kabbalah).

‡ Add אין before לאיש.

The מצות לא תעשה begin on fol. 31*a*.

The comments on the introductory lines (מדלג על הרים to בצל שדי) are probably by the author of no. I.

Beginning:—

בתחלת אלו הבתים יש להם. שלמה באֿת באֿש וחתם שמו בהם כמו שחתם שמו במצות עשה בראשי תיבות

Top of fol. 32*a*:—

וזה מן הפירוש שעשה ר׳ יצחק טודרוס זכרו לברכה

Last extant words: סֿנֿ) והממא יודש ׳ כל טמא of the שבעים ואחד חייבי מיתות).

III. A fragment of Simon b. Ṣémaḥ Duran's Commentary (entitled זהר הרקיע) on Solomon ibn Gabirol's אזהרות. Fol. 63*a*. Compare the printed text (Constantinople, 1515).

First extant words: זכרון לבני ישראל בשני דברים שלא יקרב איש זר (in no. רֿפֿאֿ: ולא יעבט אורח וכו׳).

At the end (fol. 99*b*) are the lines beginning: כלו מצות עשה ומצות לא תעשה. Then: ועתה אתה המעיין וכו׳, &c., ending with the lines beginning ספר מלא חמדה, and concluding: שמעון בנו צכיח.

The date of composition (והיתה השלמתו בעיר אלגזאיר היא נרותינו בשני לחדש סיון שנת חמשת אלפים ומאה ושבעים ושבע לבריאת עולם) is found on fol. 100*b*, preceding the piece opening אמר המחבר וכו׳, as in the printed edition.

On fol. 106*a*: מצות עשה על סדר האזהרות על דעתנו, followed on fol. 107*b* by: מצות לא תעשה על דרך האזהרות על דעתנו.

IV. Fragments of a recension of the ילקוט שמעוני on Ruth. Fol. 111*a*.

Heading: זה ספר רות.

Beginning:—

ויהי בימי שפוט ··· דבר סדרן של כתובים רות תלים וכו׳

End of fol. 111*b*:—

ויהי רעב בארץ כל זמן שהדיין מקלקל את הדין התבואה מתמעטת והרעב בא שנאמר ויהי בימי שפוט השופטים וכו׳ †

Fol. 112*a* (2nd fragment) begins: תלכון לא תלכון ריקם (on III. 17).

End of fragment (fol. 113*b*): ··· מן הזרע מן הבנים אין כתיב כאן אלא מן הזרע (catch-word: מאי).

V. פי יום יצאה שעשה ר׳ נתן בר׳ יצחק זֿל. Fol. 114*a*.

Beginning:—

יום יצאה כלת עדנים ׳ המשל (המשיל for [המשורר ‡ התורה לכלה כאומ׳ כלת עדנים על דרך שכצינו שקראה] הנביא כלה ׳ שנ׳ נופת תטופנה שפתותיך אחותי כלה ׳ וגם החכמים לומדי תורה נמשלו לכלה

End:—

לא יגרע את חוקו שלש פעמים בשנה

Maimonides is quoted on fol. 114*b*, 119*b*.

VI. Rashi's Commentary on Ruth. Fol. 120*b*.

Heading:—

ספר רות שפירש רבינו שלמה זֿל

חצי הספר is marked over III. 8.

At the end:—

סליק ספר רות צור יוציא עמו לחירות

On fol. 123*a* is a note on the last few verses of the book, taken from לקח טוב of Tobiah b. Eliezer. Beginning:—

ואלה תולדות פרץ פרץ ׳ אמ׳ ר׳ אבא כל שנכפל שמו שלו חלק כזה

End:—

והתורה כולה חסד שנ׳ ותורת חסד על לשונה וניתנה בחג השבועות

The few words and sentences on foll. 124 and 125 are fragments of some other MS. First words on fol. 125*a*: כתיב הכא איתן האזרחי; last words: תרי חימן הוו.

† The latter part of the page has been left blank.

‡ The words enclosed within [ ] are repeated in the MS.

698.

Add. 19,667.—Vellum, about $3\frac{5}{8}$ in. by $2\frac{1}{4}$, consisting of 285 leaves, with generally 13 lines to a page. The quires, consisting of 8 leaves each, were marked by catchwords at the end, but most of these have been cut away in the trimming. The MS. is imperfect at the beginning, and there are lacuna after foll. 8 and 73. French writing (mostly square verging toward the Rabbinic) of apparently the fourteenth century.

A Prayer Book according to the rite of Avignon and the neighbouring cities.

1. Morning prayer for week-days, including the additional portions for שני וחמישי. Fol. 1*a*.

A considerable portion is wanting at the beginning. First extant words: הוא יי׳ האלהים בשמים ממעל.

On fol. 1*b sqq.* are the following בקשות:—

1. אלהי אל תדינני כמעלי. 2. יי׳ נגדך כל תאותי. 3. (בנויה על יוד הא ואו הא) יי׳ יום לך אערוך תחנה. 4. אל אלהי האלהים ואדני האדנים.

After אז ישיר:—יעידון ינידון (here called שיר היחוד). The additional portions for שני וחמישי include: לעיניני עשקו, וכחטאו ישראל במדבר עמלינו, and עזרא הסופר אמר לפניך.

It is to be noted that the first verse of Ps. cxix. precedes אשרי יושבי ביתך (fol. 13*a*).

2. The order of מנחה is indicated in a direction on fol. 74*a*.

3. ערבית, followed by קרית שמע על המטה. Fol. 74*b*.

4. Services for שבת. Fol. 83*b*.

כתר יתנו (קדושה רבה), fol. 108*b*; אדון עולם (שיר הייחוד), fol. 109*b*. At the end of ערבית for מוצאי שבת (as in the printed text of the Comtat ritual): אין כאלהינו.

5. Additional portions for ראש חדש, followed by ברכת לבנה, and the special portions for חנכה, פורים, and fast-days. Fol. 127*b*.

6. תפלת המועד. Fol. 141*a*.

7. סדר הפסח. Fol. 147*b*.

The הנדה begins with the direction אתאן מפרקא שטפין כסא (fol. 148*a*), in accordance with the usual Spanish form. At the end of the same: 1. פסח מצרים אסירי יצאו חפשים. 2. (א״ב) מבית און שבת מדני.

8. תפלת ראש השנה ויום הכפורים. Fol. 181*b*.

On fol. 234*b*:—

תמו תפלות כל השנה · תהלה לאל שוכן מעונה

9. After some minor offices (including הבינני, תפלת הדרך, &c.), follows (fol. 244*a*): סדור ליל שמחת תורה. It begins with the direction:—

קודם שיאכלו סעודתם או׳ בביתם וזאת הברכה וכו׳

This פרשה is given in the Hebrew and the Targum in alternate verses. Then follow readings from the beginning of each of the books of the Pentateuch, after which: פרשת מפטיר and the Hafṭārah for שמחת תורה as in the usual order.

10. At the end (fol. 268*a sqq.*) are given סדר (קדושה של מועדים ביוצר) נקדישך ונעריצך הפרשיות for ראשי חדשים, and the festivals generally, and (fol. 281*a*):—

רשומי המזמורים נהגו לאמרם בשבתות ובימים טובים קהל קדש קרפינטרש יע״ה

On the upper and lower margin of the MS. are written, in a small hand, the Psalms and אבות. First extant words of the Psalms: יוצא מחפתו (Ps. xix.). מסכת אבות begins on fol. 228*a*. At the end (the פרק דרבי מאיר not being included) is an addition taken from מס׳ כלה, beginning:—

עז פנים ר׳ אליעזר או׳ ממזר · ר׳ יהושע אומ׳ בן הנדה

Further on (in the body of fol. 285*a*): אשרי מי שגדל בתורה וכו׳. Comp. Taylor, "Sayings of the Jewish Fathers," Appendix, pp. 42-3.

A large part of fol. 195 was cut out in order to remove expressions disapproved by the censor, and several erasures were, for the same reason, made in other parts.

699.

Or. 5466.—Paper, about $10\frac{1}{2}$ in. by $7\frac{3}{8}$, consisting of 146 leaves, with 24 lines to a full page. There is a lacuna after fol. 137, and the MS. is also defective at the end. French square Rabbinic writing. Dated A.M. 5450 (A.D. 1690). Badly vocalised. The running headings at the top of the pages have been partly cut away.

Services for the Feast of Tabernacles according to the rite of Avignon.†

On the title-page (fol. 1*a*), which is provided with a pen-and-ink border design, is the following:—

בשם אלהי ישראל : עזרי מעם י״י׳ עושה שמים וארץ : סדר של חג הסוכות כמנהג קהל קדש אויגניון ינן השם בעדם אמן

Then, in Rabbinic writing:—

על ידי הפועל במלאכת הקדש עמנואל בׄר נד דמילייא ב (?) תמׄך שנת חמשת אלפים ארבע מאות וחמשי׳ לבריאת עולם וסימנו וגאלתי אתכם לפׄק

ונעשה בעד קרובי השם הטוב כמׄהׄר דוד חיים בׄר משה דאלפׄוגייט תמׄך תורת יי׳ תמימה משיבת נפש עדות יי׳ נאמנה מחכימת פתי : עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכה מאושר : דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום : עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנואל : יחי המלך דוד לעולם :

1. ליל ראשון של סכות. Fol. 2*a*.

The Scriptural verses at the beginning open with י״י׳ אהבתי מעון, and end: בצל כנפיך יחסיון.

Before ברכו are the lines:—

שם כבוד שוכן מעוני ברכו זרע ברוכי אמוני

2. תפלת שחרית. Fol. 7*a*.

Verse at beginning: כי לך י״י׳ הוחלתי אתה תענה י״י׳ אלהי. Then אלהי נשמה וכו׳. One of the short benedictions following is: שעשני יהודי.

On fol. 17*a* (following הודו לי״י׳):—כי אשמרה לשבת ; אברהם .acr) שבת · · · אסור מצוא חפץ). After אז ישיר:—כל ברואי מעלה · · · יעידון ינידון.

Then the following mostly very short pieces:—

1. איומתך לך שדי (רשות). 2. יסוד הכל והוא בכל (אחר). 3. אחר ישוב לאחור. 4. אודה לשם באפי (מחרך). 5. אל חי בקרבי (אחר). 6. צורי משגבי אהודנו בעודי (אחר). 7. נשמת׳ יושבים כואבים בשבתם ובקומם. Other pieces: 8. דלים וכבירים (לקדיש). 9. ברום גלגל (אחר). 10. מלך אשר רם (לברכו). 11. לאל כל חי בידו (אחר).

After the תפלה (fol. 28*b* sqq.):—

1. גלגלו בסוד נערץ אל (אופן). 2. יכספו אשים (אחר). 3. קויתי בצלך (מאורה). 4. חסדך תמיד (אחרת). 5. יוכרו פלאך צבא מרום (אחרת). 6. †ארחו ואאלף אלה עושי אחרי (אהבה). 7. בקשו כל משנאי (אחרת). 8. היטבת חסדך בתי (אחרת). 9. אמת אבאר הלכות סוכה (זולת). 10. לקראת אב המונים (לנטילת לולב). 11. ליחד בלב אחד (אחר). 12. רוממו עם יחידו (אחר). 13. רחום בך אתגברה (להלל). 14. ישעך תשלח (אחר). 15. לענג יום מנוחה (לשבת). 16. פשעו ואשמתו (להוצאת התורה). 17. אל תבטחו יותר (אחר).

The last two short pieces are preceded by מזמור כז, and followed by פסוקים beginning יושב בסתר עליון.

3. תפלת מוסף. Fol. 37*a*.

Fol. 39*a* sqq.: 1. אלהים מה טובו (להוצאת התורה להושענות). 2. ואני אמרתי נגרשתי וכו׳ (פסוקים). 3. אל נערץ בסוד קדושים רבה (after the usual ‡introductory הושענא למענך וכו׳). 4. אנא אל אחד ושמו. 5. כהושעת ירואי with כהושעת סגל. 6. טהור יוסף (פזמון, with ויהיו

---

† Comp. סדר לשלש רגלים (rite of Carpentras), Amsterdam, 1759—62.

† For אלה read אלך. Comp. Zunz, Literaturg., p. 211.

‡ Ending for every day: למען שמך הגדול ולמען כסא כבודך.

דברי אלה וכו׳ following). 7. יה צאתי (שלום). 8. בכל מקום אשר (אחר). 9. יה שונא (אחר).

Direction at the end :—

ואומרין קדיש שלם וברכו †

4. For the second day (שחרית and מוסף). Fol. 42*a*.

1. לשובב נות (רשות). 2. יה יהיה לעם (אחר). 3. יומם ולילה ילדי איש (אחר). 4. אלהי תהלות (אחר). 5. נערוך זמירים (מחרך). 6. לעם מישר (אחר). 7. במה אקדמה אלי (אחר). 8. נשמת דרכו (אחר). 9. מה יתרון לשמי (לקדיש). ידידים מקוים (acr. יוסף). 10. רבו חסדיך (אחר). 11. יסרוני רעיוני (אחר). 12. שם כבוד (לברכו). 13. מחנות עליונים (אופן). 14. שרפי רום (אחר). 15. מאור שמשי (אחר). 16. מנוס בשביי (מאורה). 17. זרחך ינשא (אחרת). 18. שבת בצלו (אהבה). 19. מן ההדס (אחרת). 20. קץ ישעי (אחרת). 21. שלחן הכינותי (לנטילת). 22. קבל תחנונים (אחר). 23. ויום זכרון (לולב). 24. כמה במאסרי (להלל). 25. בורא כל (אחר). 26. י״י השפלתי יש (אחר). Then מזמור כו״. 27. י״י אהבתי וכו׳ (פסוקים) (להוצאת התורה).

Fol. 45*b* *sqq.*: 1. בשרפי קדש (להוצאת התורה). 2. ארחץ בנקיון וכו׳ (פסוקים). 3. גואלנו (להושענות). 4. אאמיר אמיץ עוטה עוז. 5. אנא מעולם (אחר). 6. כהושעת יניעי with כהושעת אל אחד ומביש. 7. מי תמים (פזמון). 8. לא לנו . . . לפדותנו. יוצאי (שלום). 9. בקר תשמע (in a later hand).

5. For the third day. Fol. 48*a*.

1. עזרנו אלהי ישענו וכו׳ (פסוקים להוצאת התורה). 2. אמץ אום עגומה. 3. אנא האל (להושענות). הנקדש. 4. כהושעת ידידים מכף מעבידים with כהושעת יפה נוף.

6. For the fourth day. Fol. 50*a*.

1. הושע י״י את עמך וכו׳ (פסוקים להוצאת התורה להושענות). 2. את עוז אלהים. 3. אנא השם בכסאו. 4. כהושעת יקיר with כהושעת שורק.

7. For the fifth day. Fol. 52*a*.

1. הראנו י״י חסדך וכו׳ (להוצאת התורה להושענות). 2. אהובת נועד †. 3. אנא המיחד. 4. כהושעת יקושי with כהושעת ישורון.

8. For the sixth day. Fol. 54*a*.

1. אלהים צבאות השיבנו וכו׳ (להוצאת התורה להושענות). 2. אל אלהי הצבאות . . . בוחן (א״ב). 3. אנא הבורא עולמו בימים ששה. 4. כהושעת ילידי with כהושעת יוחלי.

On fol. 55*b*, in a different hand: יעידון כל עבדיך (first verse only : פיוט ליל שבת חול המועד קודם ברכו).

9. לשבת חול המועד. Fol. 56*a*.

1. יפת נועם (רשות). 2. לקראת מקור חיי אמת (אחר). 3. נפ״שי נפ״שי וחפשי (מחרך). 4. דמות כסא (אחר). 5. לקראת מקור חיי אשים מגמתי (אחר). 6. יחד ישירו (אחר). 7. יחד קרבי (לקדיש). 8. נשמת ישראל לאל (אחר). 9. השתחוו בהדרת (אחר). 10. כל בני יה (אחר). 11. כל פה יערוך (אופן). 12. כל חי חין (לברכו). 13. לי אור (מאורה). 14. בפי קדושים (אחר). 15. חזקי רפת לב (אהבת, for מה לעבדים מאמרך אהבה). 16. יש ארוכה (אחרת). 17. (אחרת). 18. שלומי אל אמוני (להלל), followed by מזמור ק״ה. 19. בלב שלם (להוצאת התורה). 20. רננו צדיקים וכו׳ (פסוקים).

Fol. 61*a* *sqq.*: 1. חקיד מתקים (פזמון להוצאת התורה להושענות). 2. ויעמוד ויברך וכו׳ (פסוקים). 3. למה י״י תעמוד וכו׳ (אחרים). 4. איומה נועדה שפוך (direction preceding : ואוחז הס״ת ואומר). 5. אנא אזון נצורים כאישון. 6. אנא ביום שביעי חיש ישעי. 7. כהושעת יהודה ואפרים ‡. 8. שם אל ונשגב (שלום).

10. Services for הושענא רבה.

ליל הושענא רבה (running title: לליל החותמת) begins on fol. 64*a*.

Direction at the beginning:—

יאמר ערבית כשאר לילות ואחר עמידה יאמר קדיש תתקבל וברכו ואח״כ יתחיל

† The same, of course, on the subsequent days.

† In Zunz, Literaturg., p. 180: אהובת נער.

‡ See *ibid.*, p. 182.

The portions that follow begin with the first ten Psalms. Then: יה איום זכור היום, followed by רחמנא אידכר, &c. After the short קדיש: Psalms xi.—xv. Then: ברית נפקד, with זכות יצחק, followed by another form of רחמנא אידכר, &c.

The entire Service comprises Pss. i.—lxxii. (as against Pss. i.—xxxix. contained in סדר לשלש רגלים כמנהג ק״ק קארפינטראץ וכו׳ [Amsterdam, 1759—62]). The remaining poetical pieces, besides רחמנא אידכר, &c., that intervene between the recitations of Psalms are:—

1. למודך וגם ידידך, with זכור אחוז. 2. זכות נשמר, with בזכות יוסף. 3. זכות משה, with תורה תמימה ונעימה. 4. בזכות אהרן, with בגדי קדש. 5. זכור סגן, with בזכות דוד, and זכור לנו אלהינו זכות דוד בנו ישי.

At the end:—

1. אלהינו שבשמים חתמנו. 2. A form of היום תאמצנו. 3. תענו ותעתרו (in the קדיש). 4. מי שברך (for כל הקהל הקדוש הזה).

On fol. 92*a* begins אשמורת ליל החותמת.

This part opens with Scriptural verses beginning בקראי ענני וכו׳, and, besides usual pieces (like אל מלך יושב, אל ארך אפים), and several series of פסוקים introduced by נקנו מעוננו וכו׳, it contains: 1. שפתי אפתח ברנני. 2. יבואונו חסדיך (סליחה) ינלה צור ישועתו. 3. הוצא (סליחה) יום צעקו שבים. 4. (סליחה). 5. מנרתקה (סליחה) בינה על ראש שבעה. 6. (אחרת).

The special portions for יום ערבה begin on fol. 96*a*.

On the preceding page (in a later hand) is Ps. vi., under the heading: מזמור יום ערבה.

1. אשר מסיג (פזמון) סלו לרוכב בערבות. 2. אקום להודות לך יום בחצרות (עלי ברוך שאמר). 3. נשמת שמחים ביום זה (רשות ליום ערבה). 4. אשריך ישראל · · · הוא תהלתך† (irregular א״ב, with additional verses at the end, כלקות being marked off). 5. [sic: numbering as printed] 6. אל נערץ בסוד קדושים רבה (only a small part of the piece named under 3(3), and ending: סובבת היום · · · והדס וערבה). 7. חובי סלח (להלל). 8. נועם שיר (להוצאת התורה).

There are also two series of פסוקים, the first short one being introduced by אליך י״י שוענו וכו׳, with the direction:—

ואם אין לו שהות לומר פסוקי דזמרה יאמר פסוקים אלו

Fol. 98*b* *sqq.*: 1. אלהים אודה שמך (פזמון להושענות; acr. אליה (?)). 2. י״י הושיעה המלך וכו׳ (פסוקים). 3. ואני תפלתי לך שוכן (direction: ומוציא ס״ת ובעודו בחיקו יאמר). 4. שם שכנו (direction: ונותן הס״ת למסיים ולוקח הלולב והאתרוג ואומר). 5. אלי הצדק. 6. חושו בני איתנים (פזמון). 7. אל חסדך יחלנו (פזמון). 8. שירו בנים (פזמון להקף שני). 9. למענך אלהי הצבאות. 10. חלתה ראה (פזמון). 11. אנא שעה (פזמון). 12. פני אדוניה עדה (פזמון להקף שלישי). 13. אל אלהים י״י ארים קול. 14. חנן פני (פזמון). 15. צור יעקב (פזמון). 16. יצו למען אסף אוכל (פזמון להקף רביעי). 17. לי צור לנקמות להחיות זרע†. 18. חון סגולתך (פזמון). 19. חנור (פזמון להקף חמישי). 20. קם מלכי (פזמון). 21. אשאל את רחמיך (א״ב). 22. חנון לבן (פזמון). 23. שני אחים (פזמון להקף) בן זוכר. 24. ששי. 25. למען אב נוסה בקה נא. 26. השוקים נאמנים (פזמון). 27. העתר יום (פזמון). 28. יה יוציא (פזמון להקף שביעי). 29. תתננו לשם (תשר״ק). 30. חוקר תעלומים (פזמון). 31. מלך תצמיח (פזמון). 32. יה שמך בית (פזמון). 33. מחרב היונה (אהר). 34. אנא המקדים עולמו ימים שבעה (three verses). 35. האל למושעות (פזמון). 36. כהושעת ידידים מכף מעבידים (four verses). 37. אנא אל נא הושענא, with אנא אל נא אוצר and יושב קדם. 38. המון חסדו (פזמון). 39. אזמר לאל המיוחד (פזמון). 40. שא נא לעם דל. 41. אבי עד חש (קול מבשר וכו׳ at the beginning and the end). 42. הוצא שבויים‡

---

† See Zunz, Literaturg., p. 525.

† End: תפילנה בנחלה כמאז לחלקים שבעה; comp. Zunz, Literaturg., p. 90 (end).

‡ Followed by the same form of היום תאמצנו as on fol. 90*a*.

(פזמון). 43. מי הדרו (פזמון). 44. נא חתמנו
(שלום). 45. המונים באו (אחר).

Fol. 109*a* *sqq.*: 1. נפשי כאיל (רשות ליום נשם).
2. ידוע רב חלי (אחר). 3. אלי אהללך בבור לבב
(אחר). 4. בשם אל די הגיון לשוננו (מחרך).
5. מתגרת כפך רופפו שמים (אחר). 6. תאות כל
נפש בידך תנוח (אחר). 7. נשמת יוספים להודות לך.
8. די מדבר משיג (לקדיש). 9. שרוננו וגליל מעוננו
(אחר). 10. מקוים שלום יצורי גשם (אחר). 11. יקירון
מי ברכות (לברכו). 12. צור בלי צור (אחר).
13. אל אשר מעשיו עצומים (אופן). 14. שרפי רום
לאל עולם (אחר). 15. לבדו היה בטרם יומים (אחר).
16. שואל שמי ועצמותי (מאורה). 17. נוגה ויראה
לך (אחרת). 18. אור לבבי צורי (אחרת). 19. המעט
נהלי זרים אם יעלו מכם אותי צרור (אהבה). 20.
(אהרת). 21. מן ההדס על ההדס נשבה (אחרת).
22. אלהים בטרם נהיה אדם (מי כמוך וכו׳). 23. יה
יעדתו לאמר (להלל). 24. נאור יסד בהכמה (אחר).
25. אלהי תהלות (אחר). Then מזמור סה׳, fol-
lowed by (26) מים עמוקים סוד (להוצאת התורה).
27. מים עמוקים דברי פי איש וכו׳ (פסוקים).

Fol. 116*b* *sqq.*: for מוסף (heading: מגן
לגשם):—

1. אל די יפתח אוצר מעלה. 2. אהלה בתחנון
לרוכב ערבות (אב״; רשות, Biblical verses at the
end). 3. אל בשמים המון מים (פזמון; acr. אברם).
4. אֶל מעלה נשיאים (סדר; ככתוב וכו׳ after each
stanza). 5. לך לשלום טל (פזמון). 6. אוא בנשמי
מרום. 7. אנא אלהינו הורידהו לברכה (אב״). 8. אורות
אם נברו הטאים (שלום).

11. For *שמחת תורה*. Fol. 121*a*.

1. שלום לך הר העברים (רשות לשמחת תורה).
2. בסור עם מיודעי (אחר). 3. עוז אל מעידים (מהרך).
4. לאל טוב זמרה (אחר). 5. נשמת להקת עם אל.
6. אֵל שמחת גילי (לקדיש). 7. יסרוני רעיוני (אחר).
8. אליו צבא מעוני (לברכו). 9. יה אנא אמצאך
(אופן). 10. כל פה יערוך (אחר). 11. שדי קדושי
(מאורה; ככתוב וכו׳ at the end). 12. את שה
פזורה (אהבה). 13. מראש מקדמי ארץ נסוכה
(זולת). 14. עוד יזרח עלי (להלל). 15. ירימון
מסלותי (אחר). After מזמוא צו׳:—16. דתו והקו
זכרו תורת משה וכו׳ (להוצאת התורה). 17.
(פסוקים). 18. יה השב לבצרון (פזמון). 19. תשמע
בשים) אספר אעורר פאר (אחר). 20. אתהלל
(העטרה). 21. זכור לנו ברית ראשון (פזמון).—
After the verse שמע ישראל וכו׳:—22. אשרי עין
ראתה קדש עמו (פיוט). Then with the regular
intermission of short series of פסוקים:—23. קחה
השכל (וקורא התופס תורה ואומר) מני תורה
(פיוט לספר שני). 25. המו והדת שני מאורות
אשרי עין ראתה נוה צדק. 26. גוים גאיוני (פזמון).
(פזמון). 27. ברא בגבוהים סדרים, with ואלה
התורות (פזמון). 28. לא אהלך במעקשים (פזמון לספר
שלישי). 29. ומאל עליון בפתחי (פיוט). 30. מפאתי
מזרח (אחר). 31. זמירות אפצחה (אחר). 32. קומי
לך רעיתי (פזמון). 33. שירו השרידים (פזמון).
34. יבנה מלאכי מגדל (פזמון). 35. מחולל כל
יצורים (nine verses interwoven with על הכל
יתגדל וכו׳). 36. מהלל י״י לספר (עלי וזאת הברכה).
37. וקום ועלה משה לשם שבו (עלי ויעל). 38. זה
יקרה דת אל. 39. היום בכי גדול (עלי ולכל היד).
(לסיום התורה), with מי שזכנו להשלים. 40. מה
מי שזכנו (עלי בראשית), with נכבד מקרא ומדרש
להתהיל. 41. התקבצו מלאכים (פזמון; only one
verse). 42. אשר בגלל אבות ׳ דר בשמי ערבות
(קינה; only four lines). 43. יפחד וירהב לבבי
(אהרת). 44. לא קם אחר כמשה (אב״). 45. גלגל
חוזר (אחרת). 46. שמעו נגידים אמרי נואש (אחרת).
47. משה ידבר יה הצור תמים (אחרת). 48. יעלו על
לב יושבי אדמה. 49. גלגלי זבול (אחרת). 50. יצורי
כצל כלם (אחרת). 51. צעקה יוכבד מכאב מר וקשה
(אחרת; only two verses, comp. Zunz, Lite-
raturg., p. 84). 52. אז ענו כעלה (וזאת הברכה
וכו׳; imperfect and irregular אב״). 53. אשריכם
ישראל · · · · אשריכם אדירי אל (וזאת הברכה וכו׳;
י—א). 54. נעים שיחי (עלי מצלאין), with מצלאין
אנחנא ותבעין and האל המלך היושב following
(as in סדור לשלש רגלים, rite of Carpentras,
Amsterdam, 1759, p. רטו*b* *sqq.*).

The מי שבירך that follow comprise: (*a*)
for the congregation; (*b*) for persons who
had offered gifts for the Synagogue, the poor,
&c.; (*c*) for the Pope (אליכסנדרי ווטישכאה);

(*d*) for האדונים והשרים of the Papal Curia. No. *c* is introduced by the lines beginning: יקירון מי ברכות (the same as on fol. 110*b*).

After Pss. xxix. and xxiv., vv. 7—10, there follow: 1. ידידים העומדים. 2. A form of מי שענה (alternate with רחמנא אידכר). 3. לנקמות חגור חימות (פזמון; with parts of מי שענה, heading: ונונז ספר ראשון ולוקח ספר שני ואומר). 4. רחום פרוש כפיך (פזמון, followed by רחמנא אידכר; heading: ונונז ספר שני ולוקח ספר שלישי ואומר). 5. דלת פתח נא (עלי כל מבשר). 6. אבי עד חש לתארך (קול מבשר וכו׳). 7. רננו לאל שוכן מעוני (פזמון). 8. אל אשר מעשיו עצומים (אחר). 9. בהניע האל (שלום). 10. מרגיזי עמים (אחר; in smaller writing).

On fol. 137*b* (in a different hand): Ps. xlii. (headed מזמור של סוכות), followed by Ps. xliii.

Appended is a fragment of a Service-book for יום כפור in a hand that is contemporary with the bulk of the MS. There are 28 lines to a page.

The fragment begins with a part of מנחה, and includes the following poetical pieces:—

1. אנושי לב (מגן; ל–א, followed by משה; then ככתוב וכו׳). 2. ישע יעטרהו (אל כרוג). 3. מפרי שפתיו זבח ומנחה (מחיה; continuing the א״ב of אנושי; acr. at end: בר יעקב; ככתוב וכו׳). 4. קדש תפארתנו (אל כרוג). 5. אתיתי מתחנן (משלש; acr. אני משה ברבי יעקב; at the end: ככתוב וכו׳). 6. נחמתי על זדוני (תוכחה). 7. יה שעה שופכי שיחה (ובכן אזכור; שלשת שופכי שיחה ׳ ונעתור להם כמנחה; acr. after first line: אני משה קטן, followed by א״ב). At the end is a form of the short קדיש.

תפלת נעילה begins on fol. 142*a*, and includes אנשי חסד הנושאים (ובכן לך תעלה קדושה וכו׳). Last extant words: צרה ויגון והושיענו (near the end of יעלה ויבא).

700.

Add. 19,663.—Paper about 13¼ in. by 9¼, consisting of 50 leaves, with mostly 27 lines to a page. Square writing of the eighteenth century. The pointing is frequently ungrammatical.

It contains פיוטים for the four special Sabbaths and other occasions according to the rite of Carpentras.

The printed edition (סדר לשלש רגלים .... ולארבע פרשיות, Amsterdam, 1759—62) should be compared with following description.

a. לשבת שקלים, fol. 1*a*.

1. כי אתה יוצר נגוהים (ובכן ולך תעלה קדושה). 2. יונה בצלמון (מגן; acr. יצדק הלוי, ככתוב וכו׳ at the end). 3. ירד צוה (פזמון; ונאמר וכו׳). 4. ימנה עדר נפוץ (אל כרוג). 5. ידד נשאת (מחיה; acr. [יצחק לו[י, ככתוב וכו׳ at the end). 6. יוסיף לקנות מקנה (פזמון; acr. [יצחק לו[י, ונאמר וכו׳ at the end). 7. יהוה אביוניו י״י (אל כרוג). 8. זיו כבודך תמון (משלש; ככתוב וכו׳ at the end). 9. זבוד יה זבד (פזמון). 10. ימי פרישה ומן קדושה (קקלר). 11. ידד תחיש לישא (פזמון; end: הצאן על ידי מונה; then ונאמר ואתה קדוש וכו׳). 12. יושב תהלות (פזמון). After מזמור מ״ט:—13. היית לי סגולה (להוצאת התורה). 14. תפוחי זהב וכו׳ (פסוקים).

b. לשבת זכור, fol. 7*b*.

1. ידידי השכחת (רשות). 2. ינתן לי בשאלתי (מהרך). 3. נשכת ידועי הלאים (acr. יהודה, with sixth verse beginning: נשכת הרדים). 4. אמר אויב ארדוף כאריה ואחטוף (ובכן ולך תעלה קדושה; א״ב, followed by יעופף בשתים ··· הכונים וכו׳, ככתוב וכו׳ at the end). 5. איומה נאוה ושחורה (מאורה; acr. אני יהודה הלוי בן שמואל הקטן הזק). 6. אדון חסדך בל יהדל (מי כמוך וכו׳). 7. את מלחמות י״י (מגן; מי כמוך וכו׳; ל–א, ככתוב וכו׳ at the end). 8. יעץ הצר תהבולות (פזמון; acr. יהודה; ונאמר וכו׳). 9. ירים הוד המוניו (אל כרוג).

ככתוב ;מחיה) מכנף הארץ זמירות שמעו אזננו† .10
ונאמר ,יהודה .acr ;פזמון) יום אנגי לחלק .11 .(וכו׳
לוכד חכמים .13 .(אל כרוג) ילין בכי ערב .12 .(וכו׳
יראיו .14 .(ככתוב וכו׳ ,לוי .acr ;משלש) בערמם
מזמור ז׳ :After—.(ונאמר וכו׳ ;פזמון) בתום מנחה
להוצאת) קומה אלהים · · · אכזר אהבו אביהו .15
קומה עזרתה .16 .(אברהם ב שלמ · · .acr ;התורה
(שלום) האל נתן לי נקם .17 .(פסוקים) וכו׳.

c. ליל פורים, fol. 19*a*.

יה פדות אניף להוכים .2 .קוראי מגילה .1
ליהודים היתה .3 .(עלי ליהודים ;במוצאי שבת)
על) אברך אל צור ישראל .4 .(פסוקים) אורה וכו׳
(על בשמים) פאר נאי הוא גן עדן .5 .(ברכת היין
כנן שתול .7 .(פסוקים) עד שהמלך במסיבו וכו׳ .6
נר לרגלי וכו׳ .8 .(עלי מאורי האש) עץ דעת
(עלי המבדיל) אקראך בליל ראשון .9 .(פסוקים).

d. ליום פורים, fol. 21*a*.

קודם המגילה ;מי כמוך וכו׳) מי כמוך יוצר‡ .1
פיוט) קומו השרים הגבורים לשתות יין .2 .(יאמרו
(על מקרא מגילה).

e. לשבת פרה, fol. 33*b*.

ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳) אלפתנו להטהר§ .1;
ככתוב וכו׳) .2 ‖אספרה אל חק (מגן; ח–א; after
the עמידה: ככתוב וכו׳) .3 .אלהים צמאו לך נפשות
ישראל .4 .(ונאמר וכו׳ ,אברהם .acr ;פזמון) גולים
מחיה) טהור עינים בצוותו .5 .(אל כרוג) יושיע אל;
ונאמר וכו׳ ;פזמון) אסירים המקוים .6 .(ככתוב וכו׳).
פדות שלח¶ .8 .(אל כרוג) הפרה עוד יגל אל .7

יסוד טעם סדרי חק .9 .(ככתוב וכו׳ ;משלש) מראש
יושב תהלות מאין תחלות .10 .(ונאמר וכו׳ ;פזמון)
אמרות האל טהורות .11 .(פזמון; only two lines)
אמרות י״י אמרות וכו׳ .12 .(להוצאת התורה)
(פסוקים).

f. לשבת החדש, fol. 41*a*.

ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳) כי אתה אל עולם .1).
ובכן עשה ירח למועדים) עשה ירח כבוד אלהים .2;
שמש .3 .(ככתוב וכו׳ ;יצחק הלוי בר זרחיה .acr
ובכן שמש ידע מבואו) יודיע מעשה ;same acr.,
יצחק .acr ;מגן) ירח למועדים .4 .(ככתוב וכו׳
פזמון ;same) יה אור מסות .5 .(ככתוב וכו׳ ;הלוי
author, irregular acrostic; ונאמר וכו׳) .6 יעקב
מחיה) יצאת לישע רעיה .7 .(אל כרוג) יתר צור;
יודעי דעת .8 .(ככתוב וכו׳ ;יצחק הלוי .acr
פזמון; same author, irregular acr.;) אלהיכם
יוסיף .10 .(אל כרוג) י״י יואל צפות .9 .(ונאמר וכו׳
משלש; same acrostic as no. 4, &c.;) שנית ידו
פזמון; same) ימי חדות מעוזכם .11 .(ככתוב וכו׳
author; ונאמר וכו׳) .12 יושב תהילות מאין
להוצאת) שמש יודיע מעשה .13 .(פזמון) תחלות†
התורה; only the first verse of no. 3). .14 השמים
(פסוקים) מספרים וכו׳.

g. לשבת הגדול, fol. 47*a*.

ימינך אל נגלית .2 .בנים שמעו לי זרע אתני .1
כשחל ארבעה עשר) אליכם אישים אקרא .3 .(פזמון)
בשבת; four strophes, end: עד ממחרת השבת).

701.

Or. 1024.—Paper, about 8½ in. by 6, consisting of 188 leaves, with generally 21 lines to a page. The beginning is wanting, and the end is seriously mutilated, besides slighter injuries in other parts, the MS. having suffered from damp and being also worm-eaten. There are lacunae after foll. 33, 43. The usual number of leaves in a quire is 12, but

---

† Continues the acrostic of no. 7.

‡ See Zunz, Literaturg., p. 504. The initial words in the strophes of the last portion of this piece are: זה עשה הרופא הנקרא ישראל בן יוסף קַש לְאֳרִי לבני יצהר השוכן בעיר אבי ינון ישמרנו הצור אמן חזק האל המושיע ישראל

§ After fol. 33*b* read fol. 35, then fol. 34.

‖ After fol. 34*b* read fol. 36.

¶ The acr. אברהם בר חיים הרב mentioned in Zunz, Literaturg., p. 481, has not been detected in this piece. It belongs [without הרב] to אלפתנו להטהר.

† The same as no. 10 in the preceding list.

there are in some cases only 10 or 11, the uneven numbers being caused by cancelled leaves. There are catchwords from leaf to leaf, but the catchwords at the end of quires are specially marked by a number of short lines over the respective words. On the upper margin of the first page of a quire is written ב״ה (*i.e.* בעזרת השם). North-African writing of apparently the fifteenth century.

A series of Services for festivals and other occasions, marked by a recent hand as מחזור פ״ס. The special pieces only are for the most part given.

I. Services for פורים and fast-days. Fol. 2*a*.

a. Fragmentary section belonging to a series of סליחות. Preceding fol. 2 is a very small remnant of a leaf, headed ס[ליחות], and beginning: אל ארך א[פים].

First extant words on fol. 2*a*: אשכולי וללקוט; end of the same piece: ושוב עליון לערי ציון ׳ ועין בעין נחזה, this being the refrain. כשחטאו, דניאל איש חמודות, &c. follow. On fol. 2*b*: יי׳ יגוני קראוני אל אבל (תחנה following רפאינו; acr. יהודה הלוי). On fol. 3*a*: Ps. lxxxiii.

b. תיקון פורים, fol. 3*a*.

Special pieces: 1. אנגי בהעמיקו. 2. יחלת עבדיך (acr. יצחק). After Ps. xxii. (under the heading סליחה): 3. יהירים קמו (פזמון). 4. יי׳ אויב גבר (תחנה; acr. אני יהודה).

c. תיקון לשבעה עשר בתמוז, fol. 5*a*.

1. ‏ וארץ שפל רומי יום דמה צר להכניע† (רשות). 2. אז בבוגדי אמרי דר מעוני (א״ב, with additional verses at the end). 3. אלהי ישועתינו (acr. אנדצשרר; comp. Zunz, Literaturg., p. 6, also p. 350, col. 1, in this volume). After Ps. lxxix.: 4. שעה נאסר (פזמון). 5. יי׳ אם מאוס מאסתנו ולעד נתשטנו‡.

d. לצום גדליה, fol. 7*b*.

1. תארי וחשך נפשי אבלה (א״ב). 2. יוקם דם עבדיך (פזמון).

e. תיקן לליל תשעה באב, fol. 8*a*.

Direction at the beginning:—

ואם הל במוצאי שבת מברך בורא מאורי האש כי אסור להשתמש לאור הנר עד שיברכו עליה וקודם איכא (*sic*) אומר זה הקינה (אקונן במר נפשי *i.e.*)

Against this is written in the margin:—

למי אבכה תמצא בסוף ענין היום

קינות:—1. אקונן במר נפשי. 2. אקונן בכל שנה ושנה (א—מ, כ and ל being double). 3. על זה כידי שנה. 4. על יום חרבן היכל. 5. היה דוה לבנו את נוי חטאתי. 6. זכור יי׳ ליהודה ואפרים. 7. בשנה אז השמימה. 8. אקונן אני הגבר (למוצאי שבת). 9. אויה לי כי נרתי בחטאינו חרב מקרש (פתיחה). 10. בת לירושלם עיני עיני יורדה מים. 11. משד. 12. עמי תייליל בינוניה. 13. עורה נא ימינך (נחמה). After some liturgical directions and the קדיש: 14. לכם עדה קדושה.

On fol. 12*b* begins: תיקון ליום תשעה באב.

1. וארץ שפל רומי ונקלה כבודי. 2. בחדש החמישי ירדתי לתחתיות ארץ (with בח׳ הח׳ נתק). 3. דוק וחוג רעשו. 4. שכינה צועקת. 5. בת ציון שמעתי (קינה). 6. מזמר[*] דממו שרפים (סילוק). 7. אך זה היום יום עד מתי יי׳ ביום זה (ח—א; פתיחה) פקודת חובי. 8. אלהים באו (קינה†; end: עבדך בן אמתך; refrain: גוים בנחלתך). 9. גרושים מבית תענוגיהם. 10. איכה שאי קינה (vv. 2—6; acr. יהודה). 11. צאן ההרגה במגינה. 12. אש תוקד בקרבי. 13. אלי עדתי והלילי. 14. בבו עמי במרה. 15. שכורה ולא מיין. 16. יונה מה לך מקוננת (acr. יהודה). 17. יום אכפי הכבדתי. 18. בת עמי תייליל. 19. אמר אויב בבא נזירותיו. 20. קול יללה אשמיעה. 21. איך ידידות נפש מקנה נדדה. 22. שומרון קול תתן. 23. אלה אזכרה ונפשי

† See p. 349, col. 2 (second note), in this volume.

‡ So the MS., for נמשתנו.

[*] With בחדש החמישי יצאו תרים, &c., as on p. 350, end of col. 1 and beginning of col. 2.

† All the remaining pieces of this part are headed קינה.

איך .24 .(קינה לעשרה הרוגי מלכות) עלי אשפכה
לשנינה עלתה ויילילה כי רבתה .25 .נוי שודד
26. קינה להוצאת ספר) ספדי והלילי תורת יקותיאל
על שבר בת .28 .אקונן במר ואהימה† .27 .(תורה
למי אבכה וכף אכה .29 .עמי אשא קינה רבה

Fol. 25*b* : תיקון המנחה.

1. נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כפר. After
יי׳ אלהי ישראל · · · דרכי חמה .2 : נחם וכו׳
ושבילי לבנה.

II. תיקון שבת.

a. לשבת דברי, fol. 26*b*.

1. עלי) יחד בהתאסף ראש‡ עם אכונן נהי נהיה
דברי נביאים העתידות ידעו .2 .(ברוך שאמר
נשמת .4 .(רשות) יפה נוף משוש תבל .3 .(רשות)
(קדיש) שבתו צהלה ורנה .5 .שדודים נדודים
על שוד המוני .7 .(אחר) היכל יי׳ היכל יי׳ .6
קול .9 .(עלי ברכו) מתי לציון ישוב יי׳ .8 .(מחרד)
בני עליון נפלו ולא קמו .10 .(אחר) אהלה תתיפח
(לח׳ שבתו ;לברכו) מהרו כיום והושו .11 .(? איפה)
לח׳ יענה ;אופן) מהלון וכליון אלי ירושה .12
(ותנין .13 .סורו יענים ותנים (מאורה; 3 strophes;
end : ואורי לי בימי נעורי) .14 .אבינו יתומים בלי
(נאולה) עד מה תסלד בחילה .15 .(זולת) אב
יום .17 .(גאולה) צור המקורא בצור ישראל .16
אוי לציון כי חרבו מועדיה .18 .(ברכו) כמו נד עמדו
(ברכו) .19 .האל העירה וראה (קדיש ; end: נואל
יבא נא, comp. Zunz, Literaturg., p. 473).

b. לשבת שמעו, fol. 31*a*.

1. שמעו והאזינו .2 .(רשות) יהמה לבבי על ציון
צורי .4 .(אחר) לו ישקלו רעי .3 .(אחר) ואדברה
נטה בי אלי .5 .(אחר) ומלכי (מזלכי .MS) בין גוי
נשמת .7 .נשמת ילדים שוממים .6 .(רשות) צוען
יום .9 .(עלי קדיש) ימי כלו ועיני כלו .8 .ילד בגלות
רחקו במעלי ימי .10 .(ברכו) נלחמו בי יחד שכיני
(עלי ואלו פינו) נצח והוד יאזינו .11 .(מהרד) פרות

12. אצעק במר נפשי על שממות קדשי (יוצר).
13. אן כ · · · · ממעוני .14 .(יוצר) אבכה ביום צאתי
(נאולה) יוני גאיות הומות .15 .(אהבה) מלכי צר(?)
16. על כה גרש מנאן עלמ׳ מעיר יי׳ (מאורה; only
the part quoted is preserved, catchword :
שיוה). 17. The first words of piece on fol.
34*a* are ירדוף · · · · יהדוף ; end : אורי כאור החמה.
18. ציון הלא תשאלי .19 .(גאולה) אני אמה לאמה
יושב משמים לילו ויומו .20 .(קצידה) לשלום אסיריך
שובי יחידתי .22 .(נאולה) דכיתי מצרים .21 .(אופן)
אשהר עדתי ולמאוד ענייה .23 .(נאולה) לאל חי
24. עלי ברוך) ברוב עם הדרת מלך רב לעולם
שאמר).

c. לשבת איכה, fol. 37*b*.

1. איכה אפתח פי .2 .איך משכני עליון לשמה
על גלותי מעיר קדשי .3 .(לברוך שאמר) להודות
(מהרד) אוי עלי ארמון והדר ציון .4 .(קינה)
5. נשמת מלאים חמת .6 .(רשות) לו ישקלו רעי†
(עלי ואלו פינו) נלאה להליל על שברנו .7 .יי׳
8. נשמת אמונים רגזו .9 .(מחרד) הלנופלים תקומה
10. ציון הלא תשאלי .11 .ואם שמם דביר קדשי
להשעה :in margin ;קצידה) לשלום אסיריך בלי תקוה
באב אחר קריאת ספר תורה נהגו לקרותו).
12. רשות לקדיש) לשוכבים בגלות אדונים קשים).
13. על .14 .(עלי ברכו) שנה בשנה אדאג כיונה
אוי עלי ארמון והדר .15 .(מחרך) גלותי מעיר קדשי
את עצבי אגיד ויחרד .16 .(מחרד) ציון כי אציליהם
לבי (אהבה) .17 .ירדו שמי כבודי (מאורה).
18. מי כמוך .19 .אמרתי בסיני אנכי יי׳ אלהיך
עד אן צבי מודח ואין .20 .(נאולה) ממליך כל מלך
אם על עוני .22 .(אופן) פזורי נהר גוזן .21 .מקבץ
על שבר בת עמי אשא קינה .23 .(מהרד) משכתני
רבה (קינה; the extant part of this קינה is,
however, crossed through ; catchword קדשו ;
and there are indications of two leaves having
been cut out).

III. תיקון סליחות. Fol. 44*a*.

After רחמנא ,ויעבור ,אל מלך יושב ,לך יי׳ הצדקה
אנשי אמונה אבדו באים .1—: אדכר לן קיימיה וכו׳.

---

† In the margin is here written : על קריאת ספר תורה
באשרי (?) יאמר ציון הלא תשאלי והוא כתובה בתיקון
שבת איכה.

‡ For ראשי.

† The same as no. 3 in the preceding part.

2. תמהנו מרעות. 3. אוא אל תעש עמנו כלה תאחז,
and a number of common pieces, including:
אחד אלהים, במרם שחקים וארקים, אשמנו מכל עם
עננו, אלחינו שבשמים שמע קולינו וכו׳, גדול אדנינו
אליך יי׳ נשאתי, מחי ומסי, דעני לעניי ענינן, אבינו
עיני · · · בשמך בטחתי וכו׳.

IV. תיקון של ראש השנה. Fol. 52*a*.

Direction at beginning: יפתח אשרי וקדיש.

Then a series of verses, taken mainly from the Psalms, beginning לך יי׳ הצדקה, at the end of which:—

שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו וכו׳ כמו שכתו׳
לענין הסליחות של חול מועד כי על רחמיך הרבים
אל מלך יושב ״ ויעבור ״

After this: 1. אכה (MS. איכה) כפי על רוב
צדק ומשפט מכון כסאך (מקדמה למשפט). 2. אכפי
צדק (מסתגאב; acr. סעדיה). 3. סתרי בהרתי
ומשפט · · · · חטאת נעורי (פזמון; acr. (?) חמיד).
4. אלהים (סליחה) צדק ומשפט · · · · אשרי שומרי. 5.
לח׳; ח–א (סליחה למלכות; irregular) אודה שמך
(מסתגאב) אני תחנתי לפני המלך. 6. (אתה כוננת
7. מה טוב · · · · עתירתי אשפוך לפני המלך (פזמון; acr.
משה). 8. A series of פסוקים, beginning ארוממך
יום לריב תעמוד (headed סליחה). 9. אלהי המלך
לח׳; סליחה לזכרונות) אל מבטן גוחי. 10. (פזמון).
חסדי יי׳ אזכיר · · · · קצת. 11. (אלהים אודה שמך
פזמון) חסדי יי׳ אזכיר ליל ויום. 12. (מסתגאב) נוראות;
פסוקים (a series of חסדי יי׳ אזכיר. 13. (לח׳ חרדים
headed סליחה). 14. עובר על פשע ונושא חובה
קחו עמכם דברים. 15. (לח׳ כל המיחלים; פזמון)
עלה (סליחה לשופרו׳) ושובו אל נערץ ברום זבולו. 16.
(מסתגאב) אלהים בתרועה · · · אלי שוכן ברום†
לח׳ לפני; פזמון) יי׳ בקול שופר · · · לקבץ שה. 17.
המלך). 18. עלה אלהים בתרועה (a series of
פסוקים headed סליחה). 19. משמר הציבו לעמך
לח׳; פזמון; acr. משה). 20. חוקר לבבות
אנא הנשא להעיר פלאות. 21. (אנא כעב זדוני
אלהי תהלתי מאין בראתני. 22. (פזמון לראש השנה)
(פזמון) היום יודע כי הכל עבדיך. 23. (פזמון).

24. יי׳ מלכנו הוא יושיענו אדיר השוכני (מסתגאב).
25. תקע בשופר גדול לחירותינו דלים (מסתגאב).
26. שירו ילדי אמוני (פזמן).

Fol. 60*a sqq.*: ללילה השנית.

After אשרי וקדיש, and a series of פסוקים beginning לך יי׳ הצדקה, &c.: 1. אלהי רעיוני העירוני
(מוקדמה למשפטים; irregular ל–א). 2. כי יי׳
אוהב משפט כי יי׳ ברא עולמו (מסתגאב). 3. ואל
תבוא במשפט וכו׳ (a series of פסוקים headed
סליחה). 4. לאלהי יעקב צדקו דין (פזמון). 5. אלהים
יה לצעקת (סליחה headed פסוקים) נצב וכו׳. 6.
מוקדמה) אכון להלות פני אל. 7. (פזמון) אמונך
אלהי אתה אודה ואספר תעצומך. 8. (למלכיות
(ז–א; אחר). 9. מנוכם בעת קומם (פזמן). 10. יי׳
מרום (פזמן; acr. משה?) מלך מלכותך חדש. 11.
פזמון) יי׳ מלך · · · אדיר שוכן. 12. (פזמון) מעלתו;
(קיקלר) מלכותך מלכות · · · בחסדך תמלוך. 13. (ז–א
14. (לח׳ ידידך; אחר פזמון) אנא הנשא להעיר פלאות.
15. (מוקדמה לזכרונות) שוחר טוב יבקש מאל†.
16. (פזמון) יזכרו לחיים גזע רחומיך. 17. זוכרני יי׳
ברצון עמך וכו׳ (first part a short series of פסוקים,
then: 18. זכור נא אלהינו רחמיך לרחומיך וכו׳;
heading of the whole: סליחה). 19. אזכירה שם
(מוקדמה לשופרות) אלהי בהלל והודות. 20. תקעו
תקעו (מסתגאב) בחדש שופר לאדיר תהלות. 21.
יום זכרון (סליחה headed פסוקים) בחדש וכו׳. 22.
מועד (פזמון · לח׳ יום לריב תעמוד).

Fol. 66*b sqq.*: ללילה משבת בנתים.

1. הנשכה לך (פסוקים) ואני תפלתי לך וכו׳. 2.
ידעתי יי׳ כי לריב תגש (תוכחה) והגוף פעלך. 3.
פסוקים) יי׳ צבאות אשרי אדם וכו׳. 4. (מוקדמה)
headed סליחה). Then (fol. 68*b*):—

פזמון אל בית המלך · והוא כתוב בתפלת יוצר סמוך
למוסף · פזמון יה למתי צפנת · והוא כתוב בתפלת
מנח[ה] הסמוך לנעילה ״

Upon this follow: 1. ויכלו השמים וכו׳ (פסוקים
headed סליחה). 2. משכנות מבטחים (פזמון; לח׳
לח׳ לך; פזמון) יונים בידי יונים. 3. (יום צעקו שבר

† Acr. אני [מ]שה חזן.

† In Zunz, Literaturg., p. 190: שוחר טוב יבקש רצון.

(יי׳ הצדקה). 4. וישב עמי בנוה וכו׳ (פסוקים) headed (סליחה). 5. דות נפש נכאה (פזמון; acr. vv. 2—4: ברוך יי׳ אשר נתן (לח׳ אל תרחק ממני; משה). 6. ברכי (פסוקים) headed (סליחה). 7. מנוחה וכו׳ ביי׳ אלהיכם (מסתגאב) אצאלה (*sic*) מרוח הקדש. 8. מסתגאב׳) אל המגעיל במעגל (פזמון) דבקתם. 9. כלה עולמו (ראו כי יי׳ נתן לכם את השבת). 10. ויכולו (מסתגאב׳ ויכלו השמים וכו׳) בששת ימים. 11. מסתגאב) השמים והארץ׳ ארומם לאל מפליא פלאות† לעמו ישראל יצו שדי סליחה (לשבת בנתים). 12. אלהים אתה ידעת לאולתי וכו׳ (פזמון). 13. אשמתי ואשמותי (פסוקים mainly; פזמון). 14. יי׳ חוננו והקימנו (פזמון עלי רחמנא) עלי ראשי. 15. (פזמון). At the end of this piece: ואו׳ סליחות שוחריך בלילי ראש השנה״ ות׳ תם. Then: 16. הלילה להודות, at the end of which (fol. 73*a*): תם ונשלם״ תם תׄלׄ״ תם תׄל תם.

V. תיקון לעצירה. Fol. 73*a*.

1. אל שוכן שמים הופיעה (לח׳ למתודה). 2. אל שוכן מעונים חון על אביונים (in the margin: פזמון למלמד תינוקות מקאשטלייא שמו הׄרׄ יעקב). 3. מסתגאב׳ הנותן מטר על) אלהים יושב גבוהים פני ארץ; אׄבׄ, with additional verses at the end).

Then: סדר שבעה ברכות יתחיל ויאמר ויקיים לנו יי׳ אלהינו את הברית ואת החסד וכו׳, the sequel containing: 1. Seven מי שענה, interwoven with היום אל תזכור לנו ,היום גשם נדבות &c. 2. מסתגאב׳ העניים והאביונים) יום לך אשפוך שיחה יי׳ מבקשים מים; acr. vv. 1—4: יוסף). 3. אלהי פזמון׳ יי׳ עשה) השמים פתח לנו היום אוצרות מיים מסתגאב׳) אשפכה שיחי ואהימה (למען שמיך). 4. (פתיחה) אשימה מגמתי לקונן (קול יי׳ על המים). 5. יי׳ אלהי (פזמון) אוי כי עולים עבים ואין גשם. 6. מצלאין אנחנא׳ ׳ ׳ עשה למען אב. 7. השמים. 8. ותבעין (agreeing with the form mentioned in no. 693, VII. *g*).

This is followed by a long direction on the סדר התפלה, including the full text of שמע קולינו וכו׳ and אׄוׄאׄ היה עם פפיות וכו׳. The order of מנחה and נעילה is included in these directions. Comp. no. 693, VII. *h*.

At the end are the following תחינות:— 1. יי׳ עמך בדוחק. 2. בהעצר שמי יי׳. 3. יי׳ לבבות נמהרו. Nos. 1 and 3 are in small later writing.

VI. מחזור ליום הכפורים.

a. For מעריב, fol. 83*a*.

At the beginning are some general directions for מנחה, &c.

Then: ולערבית הולכין לבית הכנסת ומוציא החזן סׄתׄ וקודם שיתחיל ברכות של קׄשׄ או׳ באׄי אׄמׄהׄ אׄקׄבׄוׄ שהחיינו וכו׳.

The כל נדרי, which follows, is similar to the Spanish form as contained in Or. 5866 (Cat. no. 693), fol. 277*a*.

After the תפלה, which is given in full, are the following pieces (fol. 86*b* *sqq.*): 1. תפלה לדוד שמעה יי׳ צדק וכו׳ (a number of פסוקים headed סליחה). 2. אנא יי׳ רחמיך יראו (פזמון). 3. תוכחה לר׳ שלמה אבן גבירול זׄצׄלׄ) שטר עלי בעדים וקנין). 4. ואני ברוב הסדך וכו׳ (פסוקים headed סליחה). 5. משתחוים להדרת קדש הר אריאל (פזמון). 6. יי׳ אורי וישעי וכו׳ (פסוקים, all beginning יי׳, headed סליחה). 7. יי׳ אל נמצא יי׳ אדונינו מה; refrain: אב; פזמון) בעינו מזמה). 8. יי׳ אדונינו מה אדיר וכו׳ (אדיר וכו׳, all beginning יי׳, headed סליחה). 9. אנא בקראינו לקול שוענו (פזמון לר׳ דוד בן בקידה זׄלׄ). 10. לייׄ אלהינו הרחמים והסליחות וכו׳ (פסוקים headed סליחה). 11. אריד בשיחי ואהימה† ונפשי בכפי אשימה (מסתגאב׳ כפר לעמך ישראל). 12. רחמנא אידכר לן קיימיה. 13. אנשי אמונה אבדו. 14. תמהנו מרעות. 15. אראלי מעלה אומרים באים. Then: עננו בעבור קדושת [שמך] עשה יי׳ אדונינו.

† Imperfect acrostic (?): אני דוד בן בקודה.

† Of Joseph ibn Suli b. David.

אלהינו שבשמים ,עשה למען שמך ,אל רחום שמך ,אבינו
אוא אל תעש עמנו כלה ,שמע קולינו, and a few other
common pieces. Fol. 96*a sqq.*: רבון העולמים
וידוי גדול לרבי׳ נסים ן׳ יונה) יושב על כסא רחמים
זל; but in a later hand in the margin: לר׳
יהודה הלוי זל). After this וידוי:—עשקו לעינינו
עמלינו, and several other common pieces,
followed by אדיר ונאור בורא דוק וחלד. Fol.
99*b sqq.*: וידוי) רבונו של עולם קודם כל דברי
גדול לרבינו נסים זצל), at the end of which
(fol. 101*a*): תם ת״ל.

b. תפלת יוצר, fol. 101*b*.

Direction at the beginning: מסדרין הזמירות עד
וארהו בישועתי ויאמר זה הזמירות. The זמירות
which follow are Pss. xvii., xxv., xxxii., li.,
lxv., lxxxv., lxxxvi. Then the direction (fol.
104*a*): לדוד ברכי נפשי את יי׳ ונו׳ ״ ברכי נפשי את
יי׳ יי׳ אלהי גדלת מאד הוד ונו׳ ונומרין כל הזמירות
והשירות עד ברוך שאמר ועד נשמת כל חי ״ וקודם
נשמת כל חי יאמר זאת בקשה.

The בקשה which follows is: 1. לך אלי
תשוקתי, and after it are the following pieces:
2. נשמת לר׳ משה ן׳ עזרא זצל) נשמת אסירי יגונות).
3. אופן לר׳ שלמה ן׳) שנאנים שאננים כניצוצים
גבירול† זצל). 4. מי כמוך לר׳) מי כמוך ואין כמוך
יהודה הלוי זצל). 5. לרוכב ערבות קדוש וברוך
ובכן נקדישך מלך); much crossed through and
corrected). 6. סילוק לר׳) אלהים אל מי אמשילך
יהודה הלוי תנצבה), with יי׳ צבאות שם כבוד
הממשלה הראשונה ,מלכותך ,הממשלה השנית ,ראש
ברכו יי׳ בכל מקומות ממשלתו ,הממשלה השלישית.
At the end of this part: תם קדושה · · · · ואומר
הוידוי ונו׳ ואומ׳ קדיש תתקבל.

Then: 1. מגן לר׳ שלמה) וארץ אשפיל ואפיל
בן גבירול תנצבה). 2. למענך אלהים רצה עם
פזמון לר׳ יהודה בן בקודה זצל). 3. אבן בוחן
מגן לר׳ שלמה בן גבירול זצל) פנה מיוקרת).
4. פזמון לר׳ יצחק בן גיאת זצל) יענה כבוד אבות).
5. מחיה לר׳ שלמה בן גבירול זצל) אזי בהר המור).
6. פזמון לר׳ יצחק בן גיאת זצל) יום צדו צעדי).
7. פזמון לר׳ אברהם) אורחותיך למדני עמך תמים
איש תם יושב אהלי תושיה .8 .(בן עזרא זצל
יום ציעקו .9 .(משלש לר׳ שלמה בן גבירול זצל)
שעה .10 .(פזמון לר׳ יצחק בן גיאת זצל) שבים
ובכן למדני דתך בזכרי עבודתך ״ קיקלר) זכרון דתי
כדמי הלבבות .11 .(לר׳ שלמה ן׳ גבירול תנצבה
החרשים שמעו .12 .(פזמון לר׳ משה ן׳ עזרא זצל)
ובכן אזכור מעללי תבל כי כל מעשינו) מפי נוראות
האל .13 .(הבל ״ קיקלר לר׳ משה ן׳ עזרא תנצבה
פזמון לר׳ משה בן עזרא זצל) התולה על בלימה תבל).
ובכן מה אדם וכו׳ ״) יי׳ מה אדם אנושים .14
יי׳ .15 .(מסתגאב לר׳ שלמה בן גבירול תנצבה
כל מעשי יי׳ .16 .(פזמון) מה אדם הלא בשר ודם
משה; ובכן כל עצמותי וכו׳) מאד נורא; acr. (משה).
כלך מכל עם .18 .(פזמון) מקור עיני על עוני .17
אלבש היום מדי חילי .19 .(פזמון; acr. משה) מרומם
אל אלוה .20 .(אב; מסתגאב ביי׳ תתהלל נפשי)
חרדים לבית .21 .(אב; פזמון) דלפה נפש קורא
כל .23 .(פזמון) יצו אל ממרומו .22 .(פזמון) תפלתם
אשפוך כים מי .24 .(acr. משה) המיחלים · · · משכתם
אב; מסגאב [*sic*] כי שומע אל אביונים יי׳) דמעות).
יום עירום .26 .(פזמון לה† זל) ממרום לבן עירום .25
פזמון לה‡ זל ״ ובכן מה רבו וכו׳) אעמוד מצדקתי).
לידך בני עולם בעד .28 .(פזמון) יה איום זכור .27
ימינך נושא .29 .(פזמון לר׳ יצחק בן גיאת ז״ל) אוכלם
יצו האל לדל .30 .(פזמון לר׳ יהודה הלוי ר״ת) עוני
פזמון) למתודה חטאתיו .31 .(פזמון לה זל) שואל
פזמון) שכחי יגונך נפש .32 .(לר׳ משה ן׳ עזרא זל
אפיל תהנתי לפניך .33 .(לר׳ שלמה בן גבירול זל
(מסתגאב · קרוב יי׳ לנשברי לב). At the end (fol.
134*a*) is a direction for the conclusion of
שחרית and the Biblical lections.

c. צלאה מוסף, fol. 134*a*.

After the תפלה (fol. 137*b*): 1. במרומי ערץ
ארץ התמוטטה .2 .(ובכן נקדישך מלך) כסא שבתך

† The names גבירול and גיאת are here usually (but not always) written with ג̇. The same is the case with the word מסתגאב.

† Vv. 1—3 show the acr. משה, no doubt משה אבן עזרא. The word לה (Arabic), = by the same as mentioned before, is here inaccurately used.

‡ יצחק גיאת is here meant.

ארוממך .3 .(סילוק לר׳ יהודה הלוי ר̅י̅ת) והתפוררה
רשות לסדר עבודה לר׳ שלמה בן גבירול) חזקי וחלקי
סדר עבודה לר׳) אתה כוננת עולם מראש .4 .(ז̅ל
(יוסי כהן גדול ת̅נ̅צ̅ב̅ה), containing at the end:
פזמון לר׳ שלמה בן גבירול) אשרי עין ראתה כל אלה
(ז̅ל) and בעונות שמם הר ציון (פזמון), followed by
עונותינו ועונות אבותינו החריבו נוינו.

At the end (fol. 145*b*) is a direction as to the continuation of the Service, ending with קדיש תתקבל.

Then the following pieces: 1. שולמית יספה
יוספים שנית .2 .(מגן לר׳ שלמה בן גבירול ז̅ל)
מחיה) אבני קדש ומצוקי ארץ .3 .(פזמון) לעמוד
תמימי אורח חיל .4 .(לר׳ יצחק בן גיאת זצל
משמעך .5 .(משולש לר׳ יצחק בן גיאת ז̅ל) אזרו
תוכחה לר׳ יצחק בן גיאת זצ̅ל״) רהו אנשים ויתמהו
אמנם .6 .(ובכן ויהי דבר יי׳ אל יונה בן אמתי לאמר
פזמון לר׳ אברהם בן עזרא ז̅ל״ ובכן) כי דברך
אימות עלי .7 .(ויתפלל אל יי׳ אלהיו ממעי הדגה
ישראל† .8 .(תוכחה לר׳ אברהם בן עזרא זצ̅ל) נפלו
אין מלה בלשוני .9 .(פזמון) עבדיך לפניך נאספים
הן לא .10 .(תוכחה לר׳ אברהם בן עזרא ז̅ל) מפי
פזמון לר׳ משה בן עזרא) קצרה יד אל מהושיע אתכם
(ז̅ל). 11. יה למתי צפנת (פזמון לר׳ יהודה הלוי ז̅ל).
12. מסתגאב לה‡ ז̅ל) אתה אדון לכל הנמצאות;
refrain: אתה מושל בגאות הים; acr. אני
[מש[ה).

d. צלאה מנחה, fol. 151*a*.

After the Pentateuch lection and the book of Jonah is the direction:—

ומחזיר ס̋ת ונומרין המנחה ומתפללין (?) עמידה וחוזר
החזן עמידה עד מחייה המתים ואומ׳ קדושה לר׳
חייא אל דאודי ז̅ל

This קדושה is (1) נבהי שמים (ובכן נקדישך מלך).
Then: 2. סילוק לר׳ יוסי) אנשי חסד הבו ליי׳ כבוד
אלבנצולי זצ̅ל״ בני אלים הבו ליי׳ כבוד״ ובכן ולך
אתאונן ואקונן על יצרי† .3 .(תעלה קרושה וכו׳
מגן למנחה לר׳) אשלש תפלות .4 .(וידוי גדול)
פזמון לר׳) קראתי מצרה .5 .(אברהם בן עזרא זצ̅ל
(פזמון) מעלות השחר .6 .(משה ן׳ עזרא זצ̅ל
יה שעה שופכי שיחה .8 .(משולש) השכם והערב .7
ובכן אזכור שלשה שופכי שיחה ונעתור להם במנחה);
ענני יי׳ ענני פנה אלי .9 .(אני משה, acr. v. 2 *sqq.*
(ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא) וחונני.
היום יודע .11 .(פזמון; acr. משה) מושכי עול עונים .10
פזמון לר׳ יהודה) יה שמע אביונך .12 .(פזמון) אל רם
(פזמון לה ז̅ל) יצרי ראשית צרי .13 .(הלוי זצ̅ל
(תוכחה לר׳ משה ן׳ עזרא זצ̅ל) מזמרת שירתי .14
אם לא .16 .(פזמון לה זצ̅ל) נורא מכל ואיום .15
(תוכחה לר׳ אברהם ן׳ עזרא זצ̅ל) תדעי נפשי.
(פזמון לר׳ משה ן׳ עזרא זצ̅ל) אנא כעב זדוני .17
(תוכחה לר׳ שלמה ן׳ גבירול זצ̅ל) שוכני בתי חמר .18
פזמון לרבי׳ משה בר) עת שערי רצון להפתח .19
מימון זצ̅ל; six stanzas, only the first agreeing with the piece by Yehūdah Samuel Abbas b. Abun described in Zunz, Literaturg., p. 216, and given further on in the present MS. under no. VII.). 20. מסתגאב) יום תקומם בתי ומגרשי
וערבה ליי׳ מנחת: refrain ;לר׳ יהודה חריזי זצ̅ל
יהודה).

e. צלאה נעילה, fol. 163*a*.

The תפלה is given in full. Poetical pieces:
1. ובכן נקדישך מלך) זה אל זה שואלים; in repeti-
tion of the חזן at מחיה המתים). 2. אמת בספרך
(סילוק לר׳ אברהם ן׳ עזרא זצ̅ל) .3 אשל צדק
(מגן לנעילה לר׳ אברהם ן׳ עזרא זצ̅ל) .4 יה שכיר
מצעק .5 .(פזמון לר׳ יקותיאל בן חסאן זצ̅ל) מבוקר
אל .6 .(פזמון לר׳ משה בן עזרא זצ̅ל) מעלות שחר
אחרית ותקוה ישלח אלהיכם .7 .(פזמון) נורא עלילה
ידידיך מאמש .8 .(פזמון לר׳ משה ן׳ עזרא זצ̅ל)
(פזמון לר׳ יהודה הלוי זצ̅ל) חן.

At the end (fol. 170*a*) are directions as to the conclusion of the Service, ending: סימן
ק̅ש̅ר̅ק̅ ׳ תם ואו׳ לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב
טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך.

† Refrain: האל הנוצר חסד לאלפים.

‡ But contrary to acrostic.

† The יצר טוב and יצר רע are alternately speaking in this piece.

Then:—

תם ונשלם שׁלבׁע בׁילׁאׁו בנׁלכׁאׁעי · חזק ונתחזק הסופר לא יזק עד שיעלה החמור בסולם אשר יעקב אבינו חלם ״ תם תׄל

VII. An appendix containing a series of miscellaneous pieces which, with the exception of the first two, are in smaller and fainter writing. Fol. 170*b*.

1. פזמון ׳) אשרי עין ראתה ארץ צבי וגוי אחד אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשינו). 2. אשרי עין ראתה כהן בהוד ועטרת (same heading). 3. תוכחה לר׳) שובי נפשי לקונך יוסף אלבנסולי זׄל). 4. עת שערי רצון להפתח פזמון ; by Yehūdah Samuel Abbas, see Zunz, Literaturg., p. 216, and comp. VI. *d.* no. 19 in this description). 5. בנשף קדמתי (written in a different hand at the end of fol. 172*a*). 6. רשׁע יודע כל נעלם קודם כל דברי לא שמעתי שממתי ברוב יגוני (וידוי גדול) לקול מורי. 7. אבל חטאנו (תוכחה לר׳ שלמה בן גבירול זׄל). 8. אלהים אלי אתה (וידוי) אנחנו ··· אשמנו באומר. 9. רשות לנשמת לר׳ שלמה בן) אשחרך בסוד סגולתך נבירול תׄנׄצׄבׄהׄ). 10. רשׁע קודם כל דברי אין לי פה את (וידוי גדול לר׳ שלמה ן׳ גבירול זׄל). 11. דיכיתי (קינה על קדיש) אויבי אל ישמיד ויחריב. 12. ולא שמעתם (קינה ; refrain: מצרים ואתם ראיתם איך אבלה ואומללה (בקולי כה זאת עשיתם). 13. על חרבן פעמים ··· אבכה (קינה) העיר. 14. מתי ירעה צור שבטו (קינה ללילי תשעה באב). 15. מחלון וכליון אלי ירושה ··· יוסף שנית. 16. 17. רשות לשבת איכה קודם) מתי עדה הנאנחה נשמת). 18. (קינה) איליל במרר לבכות בכי אנלים. 19. A מחרך of which the first word is אם and the next two legible words ירד הדרי (end: לנצח). 20. יה לזאת יכהו עינים ··· שמעו כל המקוננות (קינה). 21. אללי אללי אללי אללי לי (in blacker ink on fol. 181*b*, the first entirely preserved special line being: על גזירת הסרידים אללי לי).

Pieces of which the beginnings have been lost: 1. ··· מואב אדום ובני עמון (fol. 179*b*). 2. ··· לכס (?) דמעות עיני (fol. 180*b*). 3. ··· ניתן ממלכת שמים בין חנית ··· (fol. 181*b*).

Of fol. 182 a small strip only is preserved, the last words being ·· ריק אין בו מים ״ ע.

Foll. 183—188 are quite modern and contain a list of the pieces contained in the MS., under the title: לוח מחזור כׄי פׄיס. The list is, however, sometimes faulty.

702.

Add. 19,780.—Paper, about 11 in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 189 leaves. Mostly one, but occasionally two or more columns to a page, and there are 22 lines to each page or column. North-African square Rabbinic writing of apparently the seventeenth century, the headings being occasionally written in peculiar quasi ornamental characters.

A מחזור according to the rite of Algiers, containing the subjoined Services:—

I. Services for the week in which the fourth day of Marḥeshwan † occurs. Fol. 1*a*.

Heading:—

בסׄד שבוע שחל להיות בתוכה ארבעה במרחשון קורים בשבת שלפניו סדר זה

1. (רשות) אל חי משוש לבי. 2. כל הנשמה (מחרך) תהלל במליה. 3. נש׳ ישראל עמך לביתך (קדיש) אלהים על שבח רמת. 4. משכימים. 5. יחדו (ברכו) ייחודו. 6. (פזמון) בשנת בקר כעלות בקר.

† Compare סדר יום ד׳ במרחשון המכונה פורים אדום printed at the end of חכמת המסכן (Livorno, 1793), and ספר קרובׄץ (Livorno, 1823). The event happened in the year 1541; see the contemporary Hebrew account in Joseph Kohen's ספר דברי הימים למלכי צרפת וכו׳, part ii., p. רסנ*b sqq.* (edit. Sabionetta, 1554). Arabic accounts of the event were published by René Basset in 1890 (Documents Mussulmans sur le siège d'Alger en 1541). A Service similar to the present one will be found in ס׳ שבח תודה (Livorno, 1793) and the above-mentioned ספר קרובׄץ. That Service relates, however, to an event that occurred in 1775.

7. אדיר טובתך (מי כמוך וכו'; two א״ב, one תשרק, then acr. אברהם בר יעקב ···; end: בציון אלהים תהלה לך דומיה). 8. עושה נפלאות בורא נוראות (זולת; acr. משה בר מאיר אבן אלצבי).

Then the following rubric:—

ואומר למנצח לך דומיה תהלה וכו' ואומר קדיש יהא שלמא וכו' ואומר אתה הראית לדעת וכו' ומוציא ספר תורה וקורין בה שבעה גברי והמפטיר קורא ההפטרה וכו' ואומר אשרי יושבי ביתיך ואומר קדיש וכו' ומתפללין מוסף וברכו ועלינו לשבח וכו' תם ונשלם

Then:—

במנחה מתחיל שליח צבור למנצח על הגתית ואו' אשרי יושבי ביתיך וקודם שקורא ובא לציון גואל אומר מי כמוך של כמה״ר משה משוש זלה״ה ומתחיל ואומר פיוט זה

Heading on fol. 8*b*: מנחה לשבת:—

1. נאלת לעמך מרום (פזמון; 2 strophes). 2. אדון אשר לו תאות מלוכה (מי כמוך וכ'; two א״ב, the second being apparently followed by acr. אני משה בר יצחק חזק). 3. אם קמי להרדתי (גאולה; acr. after v. 1: יעקב).

Rubric:—

ואחר כך אומר ובא לציון גואל ואחר כך אומר פיוט זה לקדיש

The פיוט is: 4. אל שמחת גילי (קדיש), followed by 5. אומר לצפון תני (פיוט).

Rubric (fol. 12*b*):—

יום פורים מתפללין כשאר הימים וכשמגיעין לישתבח אומר זולת זה עושה נפלאות ואומר קדיש אל שמחת גילי והוא כתוב לפניו ואומר ברכו השתחוי וברכי והוא כתוב יום שירה של פסח ואחר כך מתפללין עמידה וכשמסיים התפלה אומר זה המסתגאב ארוממך ואומר מי כמוך וכו'

Fol. 13*a* *sqq.*: 1. ארוממך אלהי המלך ···· אביר יעקב (מסתגאב). 2. אמליך אל ראשון† (מי כמוך וכו'; א״ב, אני אברהם בן רבי שלמה הצרפתי חזק, another א״ב, and another acrostic of author). 3. אל יחיד ומיוחד (acrostic of the same author).

II. סדר פרשת שקלים בס״ד. Fol. 18*a*.

In the תפלה:—1. יונה בצלמון† (מגן; acr. יצחק הלוי). 2. ירד צווה (פזמון). 3. ימנה עדר (כרוג). 4. ידך נשאת† (מחיה; acr. יצחק לוי). 5. יוסיף לקנות (פזמון; acr. יצחק ל'). 6. יי' יחיה שארית אביוניו (כרוג). 7. זיו כבודך† (משלש). 8. זבור יה זבד (פזמון; acr. זרחיה). 9. ימי פרישה וזמן קדושה (קיקלר). 10. ילבש צדקה כשריון (each verse followed by ככתוב וכו'; acr. יצחק לוי). 11. יושב תהלות. 12. כי אתה יוצר נגוהים (קדושה).

III. בס״ד אכתוב פרשת זכור. Fol. 23*b*.

1. דורשי ומצילי (רשות). 2. תרומה הרמנו (מחרף). 3. נש' ידועי חלאים (acr. יהודה). 4. אדון חסדך בל יחדל. 5. שיר אהבה חדש (קדיש). 6. סודך לא נחקר (ברכו).

החזרת תפלה:—1. את מלחמות ייי† (מגן; ל-א). 2. יעץ הצר (פזמון; acr. יהודה). 3. ירים הוד (כרוג). 4. מכנף הארץ† (מחיה; continuing the acrostic of no. 1). 5. לפניו ילין (כרוג). 6. לוכד חכמים בערמם (משלש). 7. יאמר נא ישראל יום צור (פזמון). 8. יושב תהלות (פזמון). 9. אמר אויב ארדוף† (קדושה; א״ב, then יהודה).

IV. תקון יום פורים. Fol. 33*a*.

Direction at the beginning:—

קורין הברכות והזמירות ··· ומתפללין ומחזיר שליח צבור העמידה ··· ואם חל יום חמישי אין אומרים אל מלך יושב ומוציא ספר תורה ···· ולאחר כ״ת אומר קדיש ואו' אשרי יושבי ·· ואחר כך למנצח על אילת ·· ואחר כך ·· זה הפזמון

1. אשר אין לו תחלה יסוד הכל (פזמון): with the following direction at the end:—

וקורא שליח צבור שלשה ברכות הידועים וקורא המגלה בקול רם וכשמסיים המגלה מברך הרב את ריבינו

† Only א—ד and ר, מ, ש; comp. Zunz, Literaturg., p. 340.

† Biblical verses at the end.

2. יום פורייא יומא דנן (פזמון). 3. יום שאת המן (פזמון). 4. קוראי מגלה (פזמון). 5. ויתר נלחץ ומרדכי נושע (פזמון).

Direction at the end (fol. 35*a*):—

ואומר ובא לציון גואל ומחזיר ס״ת ואומר קדיש וברכו ועלינו לשבח

V. בס״ד אכתוב סדר פרשת פרה בעזרת אל נורא. Fol. 35*b*.

In the תפלה:—1. אספרה אל חק† (מגן; ח–א). 2. אלהים צמאה לך נפש גולים (פזמון; acr. אברהם). 3. ישראל יושיע אל (כרוג). 4. †טהור עינים בצוותו (מחיה; ע–ט, continuing the א״ב of no. 1). 5. הפרה עור יגל (כרוג). 6. †פדות שלח מראש (משלש; continuing the א״ב of nos. 1 and 4). 7. יושב תהלות (פזמון). 8. אלפתנו להטהר (קדושה).

VI. בעזרת נאדר בקדש יעזרני לכתוב פרשת החדש. Fol. 40*b*.

In the תפלה:—1. ירח למועדים† (מגן; acr. יצחק הלוי). 2. יה אור מסות (פזמון; acr. יצחק לוי). 3. יעקב יתר (כרוג). 4. יצאת לישע רעיה† (מחיה; acr. יצחק הלוי). 5. יודעי דעת ואחות (פזמון; same acr., but defective). 6. ייי יואל צפות (כרוג). 7. יוסיף ידו† (משלש; same acr., double). 8. יוצק יום (פזמון; acr. יצחק לוי). 9. יושב תהלות (פזמון). 10. כי אתה אל עולם ובכן עשה) (קדושה), with עשה ירח כבוד אלהים; acr. יצחק הלוי בר זרחיה), and שמש ירח למועדים (ובכן שמש ידע מבואו; same acrostic).

VII. בס״ד אכתוב אוהרות לשבת הגדול ז״ל (*sic*). Fol. 46*a*.

ימינך אל בנים שמעו לי, with the Pizmon אל נגלתה at the end.

VIII. Services for פסח.

a. סדר תפלת ערב פסח ״ בעזרת אל חי וקיים לנצח״, fol. 49*b*.

† Biblical verses at the end.

This Service begins with Psalm cvii., followed by לכו נרננה, the four succeeding Psalms, and Ps. xxix.

Then: לכה דודי (פיוט; with ישקני כנשיקות וכו׳ and some other verses from the Song of Solomon at the end), בר יוחאי נמשחת אשריך (פזמון), Pss. xcii., xciii.

In מעריב:—ליל שמורים אותו אל חצה, with ליל שמורים אכלו פחוזים.

b. בס״ד רשות† ליום ראשון של חג הפסח ״ בעזרת אל חי לעד וקיים לנצח, fol. 56*b*.

The Piyyûṭim are: 1. יונה מעונה. 2. כיום נש׳ חונני חנ (מחרך) ולחי כל ימי עולמיך. 3. המצות. 4. האל העירה (קדיש). 5. יבורך גואלי (ברכו). 6. ירוחם בך (מאורה).

החזרת תפלה of מוסף:—1. שופט שמש (מגן). 2. שלח רוחך (מחיה). 3. בטל אצור‡ (סדר הטל). 4. יום הפילי תחנתי (פזמון). 5. יום פדותי בעדו כל שואלי (גאולה). 6. או״א בטללי אורה (י–א).

c. בס״ד רשות ליום שני, fol. 71*b*.

1. בצר פקדנוך זוכר ברית. 2. יקרו נסיך (מחרך). 3. יושב הכרובים על כנפי שחקים (אופן). 4. נש׳ ישראל עמך שאירית (acr. יושף בר יצחק). 5. שעה ניב דל (קדיש). 6. יזכרו פלאך (מאורה). 7. שחק וכל המון זבול (ברכו). 8. אמרו בני אלהים במה (גאולה). 9. שמחים בצאתם ובביאתם.

In the direction (fol. 76*b*) after the lections:—

ומתפללין תפלת מוסף כמו אתמול וכו׳

d. רשות לשבת וחולו של חג הפסח, fol. 76*b*.

1. שאל להודות (acr. שלמה). 2. אערוך בשבחי (מחרך). 3. נש׳ שומרי. 4. מלך מהולל בתשבחות רוכב בערבות. 5. ברום גלגל (קדיש). 6. מחנות עליונים (אופן). 7. צור לבבי (ברכו). 8. יונה נכספה (אהבה).

† The term רשות, of course, only applies here, as in subsequent headings, to the first piece.

‡ Scriptural verses.

Direction following:—

וחוזר שליח צבור פחדו† ואומר ברכו ומתחילין היוצר עד המנהיל מנוחה לעמו ישראל וכו׳

Then: שמחים בצאתם ובביאתם.

e. רשות ליום שירה של חג הפסח, fol. 80*a*.

1. יקרה תהלתך. 2. כל הנשמה תהלל במליה‡ (מחרך). 3. נש׳ ישראל עמך להללך (acr. יוסף). 4. שבעה שחקים (קדיש). 5. יחיד בגאונו וחסדו (אופן). 6. השתחוי וברכי (ברכו). 7. יום ליבשה (גאולה).

f. רשות ליום אחרון של פסח, fol. 84*b*.

1. שורש בנו ישי. 2. נגדך אשים מגמתי (מחרך). 3. יה שכינתך (אופן). 4. נש׳ שזופת שמש (נשמת). 5. אל שמחת גילי (קדיש). 6. כל פה צח (מאורה). 7. זמירות אפצחה בתוך מקהל אמוני (ברכו). 8. אהבה נוספה בי (אהבה). 9. אם יום פדותי (גאולה). 10. שמחים בצאתם וכו׳.

After the lections, מוסף, &c., is the piece (11) כל ימי צבאי (גאולה). Then:—

ואומר פיוט לברכו ואם הוא שבת אומר יגדל אלהים חי ואחר כך אומר ברכו ועלינו לשבח והולכים לבתיהם לשלום " תם ונשלם שבח לאל בורא עולם "

Fol. 90*a* contains the ברכות for the הפטרה, and foll. 90*b*—93*b* the הפטרות של פסח.

Note.—The lections from the Pentateuch are the same as are found indicated in Baer's סדר עבודת ישראל; only for the first day there is a proviso that if it be a Sabbath, when seven are called up, the פרשה shall begin in בא והיה היום הזה instead of ויקרא משה.

IX. " האל אשר בקרב הארץ פועל ישועות יעזרני לכתוב סדר חג השבועות "

a. For the first day, fol. 94*a*.

Poetical pieces: 1. יום מעמד סיני. 2. דת אלהים צלך אשכון (מחרך). 3. השכל והדת (מאורה). 4. נש׳ ידידים זרע איתני (acr. יצחק בר יפי (?)). 5. קול מהלל (קדיש). 6. אם תאהב דרך אמת (אהבה). 7. נעים שמך (ברכו). 8. אומר לצפון (אופן). 9. נעשה ונשמע (שבח; following אל אדון על כל המעשים).

After the הפטרה and אשרי (fol. 106*b* *sqq.*): 1. אמת עלי לספר מאמרות (פזמון; ה-א, י-ז, and three other lines), and (2) עשרת הדברות להרב רבינו סעדיה גאון ז״ל† (beginning: האוולאי אל כלמאת חין כרנו), followed by (3) בצר מנוסי (פיוט).

Poetical pieces in מוסף (fol. 115*b* *sqq.*): 1. שולמית שהרהורת (רשות לאזהרות). 2. לב חלל כחליל (רשות). Then (3) שמור לבי מענה, with (4) יום יצאה כלת עדנים (פזמון) at the end.

b. סדר יום שני של חג השבועות, fol. 119*b*.

1. יעירוני בשמך רעיוני (רשות). 2. אל אלהים חילי ···· יצק (מחרך; acr. יצחק). 3. נש׳ ישורון ·· ממתקי חכו (acr. ··· ישף ?). 4. ייי׳ אלהי גדלת ···· שחק כדוק (קדיש). 5. כימי הנעורים (מאורה). 6. עם בחרתם (ברכו). 7. אל כדתך האמרתנו (אהבה; acr. אברהם). 8. ישעך אקו בגלותי (גאולה).

Pieces in מוסף (fol. 123*b* *sqq.*): 1. כמה ירדפני (רשות). 2. בצל שדי אחסה (מצות לא תעשה בס״ד).

X. Services for סוכות.

a. בס״ד סדר יום ראשון של חג הסוכות, fol. 128*a*.

1. יצב גבול שכם (רשות). 2. שם אל אשר אין לו ערך (מחרך). 3. מחנות עליונים (אופן). 4. נש׳ ישורון ההוגג שבעת ימי חגינתו (acr. יושף בר יצחק). 5. יחד קרבי בי תצהלנה (קדיש). 6. שאלו ידידי (מאורה). 7. השתחוי וברכי (ברכו). 8. חופף עלינו (אהבה). 9. יהמה לבבי על נדוד כרובי (גאולה).

After מוסף (fol. 141*b* *sqq.*): הושענא ליום ראשון, including: 1. למענך אדיר אדירים (to

† פחדו is the first word in the last strophe in no. 7.

‡ Slightly differing from the piece given under I. 2 (p. 371).

† See W. Eisenstädter's edition (Wien, 1865).

(5 אנא אל אחד ושמו אחד .2 .(למענך לא יתמו
strophes). 3. אנא אל ראשון (2 strophes).
4. כהושעת ירויי היאור (3 strophes).

b. רשות ליום שני של חג הסוכות בעזר עושה
נפלאות, fol. 142*b*.

1. לשובב נות בית. 2. אל חי בקרבי (מחרד).
3. נש' ידידים יעריצון אלי מלכי בקדש (אופן). 4.
פליטת. 5. יחד בני עליון (קדיש). 6. יעלת אהבים
שמחי ורוני (מאורה). 7. אפצחה רנה (ברכו ; acr.
אברם). 8. יונה איך תדמי (אהבה). 9. אחשוק ולא
אדע (נאולה).

Fol. 146*a sqq.*: הושענא ליום שני, including
1. למענך אדיר אדירים (to למענך לא יתמו).
2. אנא אל אחד ומבייש (5 strophes). 3. אנא
יוצרי דורשני (2 strophes). 4. כהושעת יגיעי נשם
(3 strophes).

Fol. 146*b sqq.*: הושענא ליום שלישי†:—1. אנא
האל הנקדש (5 strophes). 2. אנא יסד יסוד (2
strophes). 3. כהושעת ידידים מכף מעבידים (2
strophes).

Fol. 147*b sqq.*: הושענא ליום רביעי:—1. אנא
הבורא עולמו ביסודות ארבעה. 2. אנא יערב לך
שועי (2 strophes). 3. כהושעת יקיר משוד (2
strophes).

Fol. 148*a*: הושענא ליום חמישי (MS. by
mistake, רביעי):—1. אנא המיחד לכבודו (5
strophes). 2. אנא יוצרי וקדושי (2 strophes).
3. כהושעת יקושי מלבן (2 strophes).

Fol. 148*b*: הושענה ליום ששי:—אנא הבורא
עולמו בימים ששה (5 strophes). 2. אנא ישר
מערכי (2 strophes). 3. כהושעת ילידי אהב (3
strophes).

c. רשות לשבת וחולו של חג הסוכות, fol. 149*b*.

1. יסוד הכל והוא בכל. 2. נגדך אשים מנמתי
(מחרד). 3. נש' ידידים יעריצון אלי (אופן). 4.

† The two lines: למענך אדיר אדירים למענך בורא
רוח are added to the usual beginning: למענך אלהינו
וכו'. There are also some additions in יום רביעי at the
same place.

פליטת (different selection of verses from
piece of second day). 5. יה לרוב חסדך ארוממך
(קדיש). 6. אל אלהים חילי (מאורה ; acr.
אב[ר]הם (?)). 7. ידך אלהים יסדה (ברכו ; acr.
יצחק). 8. בעלת אוב וקסם ··· יעמוד (אהבה ;
same acrostic).

Fol. 155*a*: הושענא לשבת, including 1. למענך
אדיר אדירים וכו' (as before). 2. אלהים אזון
בטובך שוע. 3. אנא הנראה בלבת (2 strophes).
4. כהושעת יהודה ואפרים (5 strophes).

d. סדר הקפות של הושענא רבה, fol. 156*a*.

הקפה א' אברהם:—1. מרום וקדוש שעה (acr.
משה קטן). 2. למענך אדיר אדירים. 3. אנא אל
אחד ושמו אחד. 4. יה איום זכור (סליחה).

הקפה שנית יצחק:—1. אנא אל אחד ומבייש.
2. ברית נפקד (סליחה).

הקפה שלישית יעקב:—1. אנא האל הנקדש.
2. למודך וגם ידידך (סליחה).

הקפה רביעית משה:—1. אנא הבורא עולמו
ביסודות ארבעה. 2. זכות משה (סליחה).

הקפה חמישית אהרן:—1. אנא המיחד. 2. בזכות
אהרן (סליחה). 3. צאן מרעיתך (סליחה).

הקפה ששית פנחס:—1. אנא הבורא עולמו בימים
ששה. 2. זכות פנחס (סליחה). 3. יה אתה שמת
(סליחה).

הקפה שביעית דוד:—1. אנא המקדים לעולם דברים
שבעה. 2. זכור סגן (סליחה). 3. אנא ישר עם בא.
4. כהושעת ידידים מכף מעבידים. 5. אל נא אוצרך.
6. אל נא יום זה. 7. אל נא למען אב אומן. 8. למען
אב נפקד. 9. יושב קדם איום ונורא. 10. תפתח
ארץ ויפרו ישע. 11. יפה נוף נוף† אנופף.

e. רשות ליום שמיני של חג עצרת, fol. 167*a*.

1. ידועות אכונות (סי' יהודה). 2. בשם אל חי
הגיון (מחרף). 3. אל אשר מעשיו עצומים (אופן).
4. נש' מחנות מקהלות‡. 5. ישראל בחירי אל (קדיש;

† So double in the MS.

‡ This piece is followed by אתה נורא אתה ומי
יכיליך וכו'.

acr. יהודה). 6. (אהבה) ימי קדם לבן רודם. 7. שאלוני (ברכו) בליל. 8. יום תאוה יגלה יחישה (מאורה).

Fol. 170*a* : מגן למוסף:—1. אל חי יפתח אוצר. 2. (מחיה) אל חי יפתח ידו. 3. אל מעלה נשיאים† (עסטריותא). 4. (פזמון) אל בשמים המון מים בתתו; acr. אברם). 5. (פזמון) אל חי יפתח אוצרות.

Fol. 172*b* (for ערב שמחת תורה): 1. בצר מנוסי (פיוט). 2. (מאורה) השכל והדת. 3. אמרות האל טהורות (מאורה). 4. (אהבה) נודע בכל המון. 5. אל יעלת אהבים שמחי ורוני. 6. (אופן) אשר מעשיו עצומים (מאורה). 7. (פיוט; acr. יוסף) תורת אמת ··· יקרה. 8. (פיוט; acr. אברהם) אפאיר ואכליך. 9. אדירי (יי' מלך וכו'). 10. יי' אלהי גדלת ··· שחק ישורון (פזמון). 11. (פיוט) אל ישיב היכלו. 12. אל יבנה מקדשי (פיוט; acr. (?) יושף קראי חזק).

f. בעזר המעביר השינה ומביא אורה אכתוב סדר יום שמחת התורה, fol. 177*a*.

1. (רשות) שפל רוח שפל ברך. 2. מנחה טהורה (מחרך). 3. נש' להקת עם אל. 4. סודך לא נחקר (קדיש). 5. (מאורה) אמרות האל טהורות. 6. אל (ברכו) פעליו גברו. 7. (אהבה) נודע בכל הכון.

After הלל : 1. (פיוט) יה השב לבצרון. 2. מה נעמו ספרי דת (after ויהי בנסוע).

Fol. 181*b* : פזמונים על פטירת משה רבינו עליו השלום:—1. יצורי כצל (acr. יצחק לוי). 2. למי נתן צור. 3. טוביה דברייה. 4. אשריך הר העברים. 5. אז איש ענו כשעלה. 6. אבי חש לתארך (acr. (?) אלעזיר ··); it is followed by a series of verses beginning מה נאוו על ההרים. 7. אסבלה נדודי (גאולה).

Foll. 185*a*—187*b* contain the Hafṭārōth belonging to no. x.

On fol. 56*a* is the following very faulty owner's entry :—

לעולם יחתום אדם שמו על ספרו שמי יאבו אהד מן אשוק ויאמר שלי הוא על כן חתאמטי שמי אני אצעיר אבצעיר אבחור הנעים יוסף נקאווה

† Scriptural verses after each stanza.

So also on fol. 188*a* :—

מקנת כספי אני הבחור הנחמד יוסף נקאוואה יצ״ו

On the side of this (in a different hand):—

שנת התסה (A.D. 1708) ח' ימים לחדש אדר

703.

Harley 5530.—Vellum, about 7⅜ in. by 6, consisting of 268 leaves, with mostly 16 lines to a page. Pages are occasionally divided into 2 columns. The MS. is defective at the beginning, and foll. 1, 7*a*, 45*b*, 251*b*—252*b*, 261*a*—268*a* are later. The contents of fol. 2*a*—6*b* are probably by the same hand as the original MS., though written with different ink (black, as against the characteristic yellow of the rest). North-African square Rabbinic writing of probably the thirteenth to fourteenth century. A number of pages have suffered from damp, and some are damaged, the last leaf being badly mutilated.

A מחזור for יום הכפורים according to a North-African rite.

a. מעריב, fol. 7*b*.

כל נדרי† is headed: מפתח למעריב יום הכפורים.

On fol. 8*a* *sqq.*: 1. לזמן הזה צור הניענו‡ (פתיחה קורם שיברך שהחיינו). 2. ברכי אצולה.

After the תפלה and a direction relating to the concurrence of יום הכפורים with שבת are, besides a number of common portions and a

† The form of כל נדרי given in the MS. should be compared with other MSS. and printed texts. Notice particularly the phrases: בכלם חזרנו ובאנו לפני אבינו אם קונם קונמנו אין כאן קונם שבשמים and. For the first phrase comp. Corfu rite, Or. 5013 (Cat. no. 687).

‡ In the printed מחזור of Tunis לזמן הזה follows כל נדרי, but not ברכי אצולה; in the Tlemsan מחזור both pieces follow כל נדרי, together with אוילים מדרך פשעם.

collection of פסוקי דרחמי, the following pieces:
1. שמך גדול ומפורש · הצדקה לך יי׳. 2. לך יי׳
הצדקה · מעונה אלהי קדם הוא השם (end: גומל
טוב ללא טובים). 3. בליל עשור להתכפר (סליחה;
(acr. of vv. 2—4: משה). 4. נפשי אויתיך
(מסתגאיב†; acr. אני משה ברבי יעקב). 5. אלהים
משתחוים שחרתיך (פזמון על המסתאגיב†). 6.
אנשי אמנה אבדו באים להדרת (סליחה). 7.
(רהוטה). 8. שוממתי ברוב יגוני (תוכחה). 9. יה
אשתחוה לשועת מתענה (סליחה; acr. יצחק). 10.
זבחי אלהים אפים (רהוטה). 11. זועק בקראו. 12.
ירצה עם אביון אשר לא תבוזה (פזמון). 13.
(סליחה). 14. שטר עלי בעדים (תוכחה). 15. שעה
שועתי בשקדי (סליחה). 16. יעשה תבואה (סליחה).
17. זוחלים אנושה נחלתי (רהוטה; א״ב). 18.
מתנפלים (סליחה). 19. אדון הסליחות.

Fol. 36*b* *sqq.* (for כפור ושבת): 1. ישאו‡
קולם חרדים. 2. יונים בידי יונים (refrain: יתן יי׳
לכם וכו׳). 3. משכנות מבטחים. 4. לובשי סות
אמים (acr. למשה). 5. לעמו ישראל יצו (acr.
ליצחק ?). 6. יכון שיח שבים. 7. יבורך אשר יצר
(refrain: מכל מלאכתו וכו׳). 8. יומא דשבתא
יומא דרוחה (refrain: בריך יי׳ דיהב ניחא).
9. יום שבתון אין לשכוח. 10. מזמור שיר ליום
השבת · מזמור יתנו (מסתגאב; acr. יעקב חזק).
11. יום שבת וכפורים (אחרת). 12. יחידה עקבך
(תוכחה). 13. אל מי מגואלי דם (רהוטה).

At the end (fol. 45*a*): תם סדר הלילה ת״ל.
Preceding this Service (fol. 7*a*), in a cursive
Spanish or North-African hand: זבח בן אביון
פדיון פריך (סליחה קודם כל נדרי).

In apparently the same hand, after the
Service (fol. 45*b*): אנא יי׳ מלבוה (?) נפשי (acr.
אני אברהם ברבי אליעזר, but before the ר at the
end, a verse beginning מפעלו התמלטה אישי is
inserted).

† The irregular spelling of the MS. is here and elsewhere reproduced.

‡ This and the following pieces are headed סליחה, except where otherwise marked in the description.

b. *שחרית*, fol. 46*a*.

1. טרם אענה אני שוגג (וידוי לצום כפור). 2. אלהי
יי׳ נגדך כל תאותי (אחר). 3. אל תדינני כמעלי
רשות) אלל״ז† אלהי כל עוד בי נשמתי (אחר). 4.
(לנשמת). 5. מי יתנני עבד (מחרד). 6. שובי
שובי נפשי (מחרד). 7. נשמת אסירי עונות (acr.
אני משה הקטן בר יעקב). 8. יה שמך ארוממך
(קדיש). 9. אלהים אל נורא (יוצר; א״ב, followed
by אני משה). 10. התעוררו תמהים (אופן; acr.
vv. 2—4: משה). 11. אעמוד במשמר (מאורה;
acr. אני משה הקטן חזק סלה). 12. אסירי תקותם
(אהבה). 13. אז דברת תמים דעים (זולת; א״ב).
14. מארץ שפלנו · · · אלהינו איך עפר (רשות למגן;
א—ע, Biblical verses at the end). 15. יום
אחלי בזכרי צפוני‡ צעקו שבים (פזמון ניאתי). 16.
(ובכן למדני צור דתך בזכרי סדר עבודתך; קיקלר).
17. אלוה באר פתרון (אחר). 18. את חטאי נכח
(עסתריוטא; double א״ב, followed by משה?).
19. §מדמי הלבבות וחלבי. 20. החרשים שמעו (ובכן
אזכור מעללי תבל כי כל מעשינו הבל; refrain:
והעורים הביטו לראות). 21. האל התולה על בלימה
תבל (פזמון). 22. התבוננו ונדעה (תוכחה). 23. כל
אשר עלה במחשבת (ובכן כל עצמותי וכו׳; double
א״ב after כל). 24. כל מעשה יי׳ (פזמון; acr. vv.
2—4: משה). 25. עצמותי אותם חטאי (ובכן עצמותי;
double acr. after עצמותי: —אני משה נדכה אבן
עזרה). 26. מקור עיני (פזמון). 27. ארדוה משפטיך
(ובכן תאמרנה; acr. אני משה קטן). 28. כלך ככל
על (פזמון). 29. יי׳ אצתי להסתופף (ובכן יי׳; double
acr. אני משה בר יעקב). 30. אלבש היום מדי חילי
(מסתגיאב · ביי׳ תתהלל נפשי; fourfold א״ב). 31. מי
תמים יעיר (מסתניאב · מי חכם ויבן אלה; תשרק and
א״ב, followed by משה). 32. מי אל נסתר (פזמון;
double acr. אני משה אבן עזרה). 33. מי כמוך
מושל בנגבהי (מסתגיאב · מי כבוד חסין יה; acr.
משה ברבי יעקב אבן עזרה). 34. אל אלוה דלפה

† *i.e.* אקום להודות לך.

‡ א״ב, followed by יצחק ניאת חזק.

§ This piece is marked as a פזמון to be said after אלוה באר.

נפש (א״ב ; פזמון). 35. מציל ממעמקי (ובכן מציל ;
acr. משה קטן חזק סלה). 36. חרדים לבית תפלתם
(פזמון ; acr. vv. 2—4 : משה). 37. אזן הטה לעם
(מסתגיאב ׳ את עם עני תושיע ; acr. אני משה בר
יעקב בן עזרה). 38. יצו אל ממרומו (פזמון). 39. אמונים
אשר עיניהם (ובכן מחזק ; acr. אני משה הקטן חזק).
40. כל המיחלים לישע (פזמון ; acr. vv. 2—4 : משה).
41. אל אלהי נפשי אנהל (ובכן ממנו ׳ מסתגיאב ׳
מציל עני מחזק ממנו ; threefold א״ב, followed by
threefold משה קטן). 42. אשפוך כיום מי דמעות†
(מסתגיב ׳ כי שומע אל אביונים יי׳ ; double א״ב).
43. מרום וקדוש שעה (פזמון ; acr. משה קטן).
44. משוך חסד לבנים (ובכן מגוזלו ; acr. משה הקטן
חזק). 45. ממרום לבן עירום (פזמון). 46. בני עליון
בגבהי (פזמון לקדושה). 47. במרומי ערץ (אחר).
48. חרדו רעיוני (אחר). 49. אֶל אֵל הנורא הנקרא
(ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳ ; with the name of
Moses b. Ezra variously embodied in acrostic).
50. אלהים אל מי אמשילך (סלוק אחר ; א״ב and
ראש הממשלה הראשונה וכו׳, with יהודה הלוי).
51. האומר עצתי תקום (ובכן יתקדש שמך וכו׳ ; א״ב
after the article).

Fol. 106*a sqq.* (besides a number of common
pieces): 1. ‡היום יכתב בספר הזכרונית. 2. איתן
נורא מכל §כל ידעוד בטרם דעת לימד (רהוטה). 3.
ואיום. 4. אין מלה בלשוני (תוכחה). 5. יום עירום
אעמוד. 6. ||איתן לימד דעת בטרם תהי לכל מודעת
(רהוטה). 7. שופט כל הארץ. 8. יערב לפניך מעמד
השחר. 9. יום בדינך אעמוד. 10. יערב חין ערכנו
הגיננו אל¶. 11. בעשור לחדש ביום כפור. 12. יום
לבי הכינותי (סליחה; acr. יצחק גיאת). 13. יי׳ מי יעמוד׳

† By the side of this Piyyuṭ (margin of fol. 90*b*), in a cursive Spanish or North-African hand of probably the sixteenth century: אם רב עוני (heading: פזמון לבעל הסדר).

‡ This and the following pieces are headed סליחה, unless otherwise marked in the description.

§ א״ב ; end : תזכור לנו שדי היום עקידתו ; different from Zunz, Literaturg., p. 227.

|| End : בעל הרחמים כי כן נקראת ; the same piece as in Zunz, *op. cit.*, p. 227 (which compare).

¶ See Zunz, *op. cit.*, p. 232.

שוכן שמי עליה. 14. שני חיי ומאווי. 15. הולכים
בגיא צלמות (תוכחה ; א״ב and משה קטן חזק).
16. אצתי יום (double ו–א). 17. יום אשמינו יוצלל
(imperfect א״ב). 18. אדיר ונאור ׳ בורא דוק וחלד
(ובכן מי אל כמוך). 19. אתה מבין כל תעלומות לב
אפס לך נגלו כל נסתרות באנו בדברים (double א״ב).

At the end (fol. 129*a*):—

נשלם תפלת יוצר   תהלה לאל חסד נוצר

c. מוסף, fol. 129*b*.

The beginning of this Service is identical with no. III. *c.* in the next number, and the subsequent portions of the two MSS. have also a number of features in common; but it will, for the sake of clearness, be best to give a complete separate account of the present MS.

After the תפלה the scribe wrote the following pieces under the heading סליחות ששכחתי:
1. ייטב רחשי איום (acr. יצחק). 2. מִפְּלְאֵי מרומות
(פזמון ; acr. משה). 3. מכל טומאותיכם (סליחה
ליוצר או למוסף או למנחה ; acr. vv. 2—5 : ניאת).
4. אמרים עמכם קחו (פזמון לזולת ; acr. אברם).

Fol. 135*b sqq.*: 1. †למשפטיד‡ אֵלִים (מגן למוסף
לאבן עזרא נע ; but acr. א״ב, followed by משה (?)).
2. אל מעמדי שבתי (פזמון ; acr. אברהם). 3. משמים
עונימו (אל כרוג ; acr. first three stichoi : משה).
4. †אילת אהבים נְגִיהֶ אומר תצביא (א״ב ; מחיה).
5. נאור מקור (פזמון ; acr. vv. 2—6 : אברהם).
6. †תמהים מחובם (משלש ; תשרק and משה).
7. אלהים מה טובו (פזמון). 8. ימי האדם צבא
(תוכחה). 9. יי׳ מה אדם (ובכן יי׳ מה אדם). 10. אנא
אלהי אבותינו אנקת (מסתגיאב ׳ חלו נא פני אל ויחננו ;
fourfold acr.: אני משה נדכה בן יעקב). 11. חי
אני תמים דעים (ויהי דבר ייי׳ אל יונה וכו׳ ; א״ב after
the first verse). 12. אנה אדון עולם (ובכן ויתפלל
יונה וכו׳ ; acr. אני משה קטן חזק). 13. §ויאמן

† ככתוב וכו׳ at the end.

‡ So the MS.

§ Alternate refrain: מה וכו׳ and פקודי וכו׳; but at the beginning: האל הקדוש and המלך הקדוש.

(ובכן ויהי דבר יי׳ אל יונה שנית לאמר) אומר. 14. (ובכן ישוב ירחמנו וכו׳) ימהר יחישה לרחמנו†. 15. (מסתניאב׳ אתה מושל) אתה אדון לכל הנמצאות אני משה קטן בר ; threefold acr. : בגאות הים (ובכן כל) ידענו אֱלִים‡ עונותינו. 16. (יעקב חזק שעה ; פזמון ; acr. vv. 2—4: משה). 17. חטאתם מי (אב״ after first verse). 18. קולי בהתעטפי (פזמון לקדושה) כמוכה באילים יי׳ רם ונשא; six verses, each ending עושה פלא ; after first verse (ד—א and ז). 19. מלאכי צבאות חיילות חיילות (נ—א ; אחר). 20. אתה אלהי האלהים אשר אליו (ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳ ; double acr. : אני משה בר יעקב חזק), with *a.* אלהי ישראל רומה. *b.* קדושתך ובכן יתקדש ··· האדיר היוצר. *c.* אואל אבאר. ובכן תאבד ··· *e.* ובכן תתאדר ···· תתברר. *d.* ובכן תשוב ··· המאדירים. *f.* תאלץ אדירמו. אוחילה. *h.* ובכן תמלוך ··· תמלוך אלהי כיום מועד. *g.* אוא היה עם פינו ועם. *k.* אהלת מתוחים. *i.* לאל. פיות שלוחי.

Fol. 162*b sqq.* : 1. (רשות) אערוך מדברי דת. 2. אל אלהי אבותיכם (לסדר עבודה לר׳ משה נ״ע). אני משה בר, אב״ ; סדר עבודה§) האמירכם זרע אמוני יעקב אבן עוזרה &c.).

Fol. 175*a sqq.* (besides a number of common pieces) : 1. ‖אנשי אמנה אבדו. 2. יוספים שנית. כמפעלי (רהוטה) באים. 3. יערב לפניך כמו קרבן. 4. יצוה ישועתנו אל וראשנו. 5. תהלות לסלח. 6. צור ישראל ירים (acr. יצחק). 7. יתרת כל גביר. 8. אזנך המה. 9. עבדיך לפניך נאספים. 10. חסדיך תגביר. את מי זנחת. 12. יה איום זכור. 11. (אב״ ; עסטריטא) ימינך (רהוטה לרבי ····) ·· כי זנחתנו נצחים. 13. זמן (תוכחה) אם חסדך שכחנו. 14. נושא עוני. 15. אבל (פזמון) הבלי. 16. בני תמימים משכימים. 17. אוא (מסתגאיב׳ אבל אשמים אנחנו) און זרענו. 18. אתה מבין (אב״ after the ת). 19. תאיר אורנו (varies a little from the piece at the end of שחרית) תעלומות לב׳ אפס גלויות. 20. אשכינו תבלע. 21. היום תאמצנו.

At the end (fol. 197*a*) : תם תפלת מוסף תל׳.

d. מנחה, fol. 198*a*.

1. †אנושי לב (כנן ; ל—א and משה). 2. אשלש תפלות (כנן אחר). 3. אתה נעלית (פזמה ; acr. אברהם). 4. ישע יעטרהו (אל כרוג). 5. מפרי† שפתיו (ת—מ and some other verses, continuing no. 1). 6. לידך בני עולם (פזמון ; acr. ליצחק). 7. קדש תפארתנו (אל כרוג). 8. אתיתי מתחנן (משלש ; acr. אני משה ברבי יעקב). 9. ישלם בן (פזמון ; acr. · · · יצחק). 10. נחמתי על זדוני (תוכחה). 11. אנשי אמונה אב, מסתניאב׳ שובו שובו מדרככם הרעים) נקדשו ; &c.). 12. יה שעה לשופכי שיחה (ובכן אזכר שלשה). 13. מושכי (אב״ and אני משה קטן ; שופכי שיחה וכו׳) ישראל למטה. 14. עול עונים (פזמון ; acr. משה). 15. ישראל למטה (פזמון׳ לקדושה) מחילה שואל אדיר אשר עולם בראת (פזמון אחר) מקדישים. 16. (ובכן ולך תעלה קדושה כי אֱלֹהֵנוּ ; acr. ··· אבן עזרה).

Fol. 211*b sqq.* (besides common pieces) : 1. ‡למנחה או לנעילה) ידך פשוט ; acr. יצחק). 2. קראתי מצרה. 3. ישרים שלשה ···· אז כחלות תשבי (ט—א). 4. רצה רנת מתודים. 5. יערב לפניך מעמד המנחה. 6. מעלות השחר קראתיך. 7. אל תרחק (end : קח נא את ברכתי) ממני אלהי תנחומיך. 8. אדר אלהותך (אב״ ; תוכחה) אזיל מי דמעתי. 9. אכפרה · · ונדבות שפתי (אב״ ; עסתריוטא). 10. (מסתניאב׳ אכפרה את פניו במנחה ; acr. אני יצחק). יה אשר אשפוך ··· מעונה אלהי קדם להמוני. 11. (acr. משה קטן חזק). 12. (סליחה לוידוי) בלבב בר. 13. אתה אמרת לבקש אובדים (י—א ; refrain : מי אל כמוך).

e. תפלת נעילה, fol. 223*b*.

1. †אדון היושב (מנן ; acr. אני משה). 2. כתגבים נחשבו (אל כרוג). 3. †בבכי יונת (מחיה ; acr. בר יעקב, carrying on the acrostic of no. 1, see also no. 5). 4. ענך בחמלתו (אל כרוג).

† All lines begin with י, with the exception of the third, which begins : והשפל.

‡ So the MS.

§ See the מחזור of Algiers, Leghorn, 1798, 106*b sqq.*

‖ This and the following pieces are headed סליחה, unless otherwise marked in the description.

† Scriptural verses.

‡ A series of סליחות begins here.

5. אילי הצדק (משלש; acr. אבן עזרה, carrying on the acrostic of nos. 1 and 3). 6. מצעק אנשי חסד (תוכחה; acr. משה). 7. מעלות שחר (אני משה; ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳) הנושאים.

Fol. 232*a* *sqq.* (besides a number of common pieces: 1. בנשף קדמתי†. 2. אחרית ותקוה (acr. אני משה). 3. ידעו הבנים השובבים. 4. דרור לשבויים. 5. אל נורא עלילה. 6. בקר התפללתי‡. 7. יהיו נא אמרי פי לפניך. 8. חסדי אֵל אַל תמש. 9. אלהים צמחה (acr. אברהם). 10. ידידיך מאמש (acr. יהודה). 11. (פזמון״ קרקשוני) עלי עשור בעשור. 12. המבדיל בין קדש · · · יצוה. 13. היום יפנה. 14. (סליחה לודוי) יחפש מכה ומכה. היום חסדו. 15. מי ים תבונות מדד בשעלו (refrain: מי אל כמוך). 16. היום תאמצנו. 17. אמרה גולה וסורה (מסתגיאב · יי׳ תשפות שלום לנו). 18. מחה כעב (שלום). 19. יה ליעפים יצאו (שלום). Then וכפר (מעריב) והוא רחום, introduced by: מי יוכל לספר וכו׳.

Foll. 2*a*—6*b* are occupied by a piece of Moses ibn Ezra, of which the beginning is missing. First extant line (ending an alphabetical acrostic):—

תועים בנגי לא ינובון   ולמעצבה ישכבון

Then follow three other alphabetical acrostics, and after these: משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטיו.

End:—

עיר עז לנו בארץ יהודה   יושר השיר הזה
משה ובני ישראל
לך ענו שירה וכו׳

Foll. 251*b*—268*a* contain a number of appended pieces, written by two, or perhaps three different hands, not far removed in date from the original MS. They are in the following order:—

1. שמעו נא תוכחת (תוכחה). 2. יום זה נפגשו. 3. שרי קדש היום (סליחה). 4. ידידים לבית אל חשו (סליחה; acr. vv. 2—4: משה). 5. דות נפש נכאה (אחרת; apparently same acrostic). At the end of this piece: תמו.

Then, fol. 256*b* *sqq.*, the following סליחות:— 1. את חפצי מלא. 2. על עוני וזדוני. 3. אלהים ממעוניך. 4. קרוב לכל קוראיך. 5. יה שמע אביונך. 6. יה צוה נא הנחה · · · · אנה זכרה (acr. י–א).

Fol. 261*a* *sqq.*: 1. אנושים וענושים (מסתגיאב׳ ייי׳ מה אדם; fivefold acrostic: אני שלמה ברבי יהודה גבירול חזק; refrain: יי׳ מה אדם). 2. אמיץ אשר לו הגדולה (אתה תקום תרחם ציון; acr. אני דויד). 3. אבי עבור על רשעי (תוכחה). 4. ישיני לב מה לכם (אחרת; acr. after v. 1: [אברה]ם עזרה חזק). 5. לו חכמו ישכילו (אחרת, the end being much damaged).

Fol. 1*b* contains (in a later Spanish or North-African cursive hand) an index of poetical pieces, beginning with לזמן (fol. 8*a*), and ending שרי קדש היום (fol. 254*b*).

704.

Or. 5600.—Vellum, about $7\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{1}{8}$, consisting of 160 leaves, with 20 lines to a page. Nearly all the quires contain 8 leaves each, but foll. 1—3 and 155—160 were added somewhat later. A number of headings are in gold letters, and there are also some arabesque ornamentations at various headings. Good North-African writing, in well-prepared yellow ink, of the fifteenth century. [Bibliotheca D. H. de Castro, with book-plate, 1899.]

A מחזור for ראש השנה and יום כפור according to a North-African rite.

I. לראש שנה (first day).

a. For שחרית, fol. 4*b*.

1. יעלה ויבא אצלך זכרון (acr. יהודה). 2. רעה בשבטך · · · · מחשבות אוני (מחרך; acr. משה). 3. נש׳ ידידי עליון (acr. יהודה). 4. אסיר משחר את פני רבו (יוצר; somewhat irregular אב״ב, and 5. ידי רשים נחלשים (אופן; acr. יהודה).

† Series of סליחות.

‡ In Zunz, Literaturg., p. 476: בקר התנפלתי.

6. אני sixfold ; זולת) אלהי מעשיו מה נפלאים
מי כמוך וכו') אלהים זבדני זבוד .7 .(יהודה;
אתה כוננת מישרים† .8 .(לנעלה דון משה נתן צבי
(מגן ; imperfect א״ב). 9. ירצה צור (פזמון).
10. מלך שדי השוכן .11 .(פזמון) מרום מעלתו
יחזו .12 .(מסתגאב · ארוממך אלהי המלך) רומה
(מחיה) מגדל עז שם יי׳† .13 .(כרוג) פנימו
14. אזכיר קצות .15 .(פזמון) מלאך שמד בקרבו
אמיץ .16 .(מסתגא׳ חסדי י״י אזכיר וכו׳) הנוראות
(ז—א ;מסתגאב · זכור רחמיך וכו׳) גוזר ומקים
17. ישראל יחיש לבית (פזמון ; acr. ליהודה).
18. למשפט כונן כסאו† .19 .(כרוג) ישראל להשית
(משלש ; acr. לוי). 20. ידע תדע פני צאנך
לאדיר נורא .22 .(פזמון) יוצר רום בבינה .21 .(פזמון)
אם חסדך .23 .(מסתגאב · תקעו בחדש וכו׳) תהלות
שכחנו (תוכחה). 24. יעלו לאלף (פזמון ; acr.
יראי .26 .(י״י מלך וכו׳) אדירי ישורון .25 .(יהודה
(ובכן ולך תעלה קדשה וכו׳) י״י הללוהו.

b. למוסף, fol. 22*a* :—

This part begins with the direction : אבות ונבורות ; then כתר יתנו וכו׳, the תפלה, and, at the end, קול שופר הדרור (פזמון) and היום תאמצם (?) היום תברכנו.

Fol. 27*b* *sqq.*, under the heading משניות ליום ראשון, the first and third פרקים of the Mishnah ראש השנה, provided with vowel-points. The heading of the third פרק is here פרק שני.

At the end :—

אמר ר׳ חלבו אמ׳ עולא בִּירָאָה אמ׳ ר׳ יוחנן עתיד
הקבה לעשות מחול לצדיקים בגן עדן וכבודו ביניהם
וכל אחד ואחד מראה לו באצבעו שנא׳ ואמר ביום
ההוא הנה אלהינו ······ נגילה ונשמחה בישועתו

Compare the reading of this passage at the end of תענית in תלמוד בבלי.

II. ליום שני, fol. 30*b*.

1. שואף כמו עבד .2 .אלהי אל תדינני כמעלי
(אחר). 3. אלהי בשם קדשך (מחרך ; acr. אברהם).
4. נשכ׳ ישורון יום .5 .(מחרך) מי יתנני עבד אלוה

† Scriptural verses.

זה (double acr. יצחק הלוי). 6. אדר אלהותך
(irregular א״ב). 7. חרדו רעיוני. 8. שב מן
הפסילים (זולת). 9. אדר היקר† (מגן ; ט—א).
10. כחסי .11 .(פזמון) יום לריב תעמד ולדין עמים‡
כראש מקדמי עולמים .12 .(י״י הושיעה המלך) לשחר
יישיע וישיב .13 .(אחר · אומר אני מעשי למלך)
(כרוג). 14. יונת אלם מזח האור† (מחיה). 15. יעלה
(אחר) עת שערי רצון להפתח‖ .16 .(פזמון) שוע§ עמד
17. צמח צדיק אצפצף† .18 .(כרוג) יראה ויוקשב
(משלש). 19. (פזמון) י״י אלהיכם לכל קוראיו עונה
20. אל איום ונורא .21 .(פזמון) המלך ה׳ רום
ינדל נא .22 .(ו—א ;מסתנאב · תקע בשופר וכו׳)
מלאכי צבא .23 .(א״ב ;תוכחה) ··· ארוכת עון
לך יאתה תפארת .24 .(פזמן ;מלך וכו׳) מעלה
המלוכה (ובכן ולך תעלה קדשה וכו׳ ;סליק ; acr.
at the beginning : ליצחק ?). 25. י״י בקול שופר
ישמיע (פזמון).

On fol. 43*a* *sqq.*: משניות ליום שני, the vocalized text of the fourth פרק of the Mishnah ראש השנה, with אמר ר׳ חלבו וכו׳ at the end, as on the first day.

III. Services for יום כפור. Fol. 44*b*.

a. מעריב :—כל נדרי (in a different, but apparently contemporary hand ; compare the printed forms of the North-African Services); then, fol. 45*a* *sqq.* (under the heading ערב יום הכפורים), the תפלה.

Rubric at the end (fol. 48*a*) : ליוצר כמו לערבית, and, on the same page : למוסף (only special part in full). On fol. 48*b* are directions for מנחה and נעילה.

In a somewhat later hand (fol. 49*a* *sqq.*) : (פזמון לאחר תקיעה) אסיר תקוה לקץ ימים.

The part containing the poetical pieces

† Scriptural verses.

‡ The same as יום לדין תעמד לשפוט עמים in Zunz, Literaturg., p. 571 ?

§ In Zunz, Literaturg., p. 695 : שועת.

‖ Six strophes; nine syllables in each half-line ('Abbasi metre). Comp. Zunz, Literaturg., p. 216 (not the same).

originally belonging to this Service begins on fol. 50*b*.

Heading: ליל יום הכפורים.

Direction :—

סודר החזן התפלה בלא חתום שום ברכה ומוציא ספר תורה ועומד פתח ההיכל ומברך בקול רם · ברוך אתה · · · שהחינו · · · · ומחזיר הספר למקומו ומתפללין תפלת ערבית · קדיש · ופותח ·

Then, after a number of verses from the Psalms, beginning אברך את יי אשר יעצני, are the following pieces (interspersed with פסוקים and common portions, such as אל מלך יושב and סלח לנו) :—

1. יעשה (פזמון) אנשי אמונה אבדו באים. 2. משתחוים להדרת קדש (פזמון) תבואה ופרי תחנון. 3. דלתיך הלילה (סליחה) בליל עשור להתכפר. 4. (פזמון) מבורך (סליחה). 5. שעה שועתי בשקרי (סליחה). 6. (סליחה). 7. זועק (סליחה) זה היום. 8. (פזמון) ירצה עם אביון. 9. זבחי אלהים (מסתגאב · יי הקשיבה וכו') בקראו. 10. שטר עלי בעדים (פזמון) אשר לא תבזה. 11. (תוכחה).

Fol. 60*b sqq.*: 1. נמרות לחטאנו) יצר עזוב חטא; אנשי לבב שמעו לי · · · יחיד ייחודו (יצחק). 2. (יצחק (?); the last two lines but two being erased). 3. אעזבה מחשבת. 4. שנת אורה.

In a later hand (fol. 62*b*): שירו ילדי אמוני (סליחה לליל צום כפור).

b. For שחרית, fol. 63*a*.

1. יי נגדך כל (אב״) ברוך אשר אשש. 2. רשות) אקום להודות לך אלהי (בקשה) תאותי; 3. double acr.: אני משה ברבי יעקב אבן עזרה (נרנאטא). 4. ברכי אצולה. 5. נש׳ אסירי עונות. (ברכי). 6. (אני משה אב״ and יוצר) אלהים אל נורא; (ברכי). 7. אופן) התעוררו תמהים · · · מפי נוראותיו; acr. אני משה (משה). 8. מאורה) אעמד במשמר†; acr. הקטן הזק סלה). 9. (אהבה) אסירי תקותם†. 10. אהבה) אחד אחד אחד מרומם · · · מגן אבות; acr. (משה). 11. זולת) אהלה פניך באימתה; six-fold אברהם חזק). 12. כרוג) אמרים עניכם; acr. אברם). 13. רשות למגן) וארץ אקוד†; double (אב״). 14. (פזמון) יי רצה נא מעמד. 15. אמונת (אני אברהם חזק and אב״; מגן) השרש†. 16. יענה (פזמון) אחר נעלית; acr. (פזמון) כבוד אבות. 17. (אברהם). 18. כרוג) אמץ בן רצוי; acr. of first five words: אברהם). 19. מחיה) אלמד ארחות; חרדים לבית תפלתם (אני אברהם חזק and אב״). 20. אורחותיך (פזמון; acr. vv. 2—4: משה). 21. אל ביתך רצתי (מסתגא׳) למדני; acr. אברהם). 22. (משלש) אמון יוכח†; (כרוג; acr. אברהם). 23. (פזמון) יום צעקו שבים. 24. אב״ and אברהם). 25. ובכן למדני צור (קיקלר) אלוה שוכן מרומות; שלמה and אב״; דתך בזכרי עבודתך). 26. אפס (פזמון) נאון עזי; acr. אברם). 27. אפיל תחנתי (מסתגאב · ובכן קרוב וכו') לפניך; acr. אברהם חזק). 28. (תוכחה) אין מלה בלשוני. 29. אסיר מעל יצף. תקרב ותרצה · · · · אם עוני (פזמון). 30. פעל (פזמון) ממרום לבן עירום (אב״; מסתגאב). 31. כל המיחלים לישע. 32. (פזמון) יצו אל ממרומו. 33. טובך (פזמון; acr. משה) · · · משכתם עונכם. 34. אחרי שובי (פזמון) אל תצפון; acr. אברהם). 35. האל (מסתגאב · קרבת אלהים וכו') נחמתי. 36. יי מה אדם (פזמון) התולה על בלימה תבל. 37. יי מה אדם (פזמון; acr. גבירול) הלא בשר. 38. אני (מסתגאב · ובכן יי מה אדם וכו') אנושים; acr. את חטאי נכח (שלמה ברבי יהודה גבירול). 39. ההרשים (עסתריוטא; double אב״ and משה). 40. ובכן אזכר מעללי תבל וכו') שמעו מפי נוראות). 41. משה קטן (פזמון) מרום וקדוש שעה; acr. 42. מלאכי · · · פזמון לקדשה) שרפים וקדושים; acr. סלוק · ובכן ולך) אל אל הנורא הנקרא (משה). 43. תעלה קדשה וכו׳; acr. אני משה בר יעקב, &c.). 44. רהוטה לדון משה נתן צבי) אל אלהים יי במה‡). 45. (פזמון) אדני האדנים השקיפה. 46. יום עירום (פזמון) נורא מכל ואיום. 47. (סליחה) אעמוד (פזמון) ידידים לבית אל חשו. 48. acr. vv. 2—4: משה). 49. ישיני לב · · · · את נפשכם (imperf. acr.: אברהם אבן עזרה). 50. אמונתך רבה (פזמון; acr.

† Scriptural verses.

† Scriptural verses.

‡ Nos. 44—51 are regularly interspersed with פסוקים.

אליכם .52 .(פזמון) יה איום זכור היום .51 .(אברהם אזמרה .53 .(חטאנו וכו׳ ; נמרות) אקרא נמהרים אצלצלה .54 .(שמע ישראל וכו׳) למפיק מאויי י״י מלך) בטרם אמון .55 .(ברוך שם וכו׳) ברכותיך וכו׳). At the end: וכשחטאו ישראל, and some other common pieces.

c. למוסף, fol. 110*b*.

1. אל מעמדי שבתי .2 .(מגן) אלהים למשפטיך† אילת† .4 .(כרוג) משמים עונימו .3 .(פזמון) נאור .5 .(משה and אב ; מחיה) אהבים נגידי אמר תמהים .7 .(כרוג) מקשיב מענה .6 .(פזמון) מקיר‡ ימי האדם .8 .(משה and תשרק ; משלש) מחובס† שוכני .10 .(תוכחה) מאד הולתי .9 .(תוכחה) צבא חי אני תמים דעים .11 .(תוכחה) בתי חמר ובכן ויהי דבר י״י אל יונה וכו׳ ; א״ב ; תוכחה). 12. ובכן ויתפלל ······ ממעי) אנה אדון עולם§ ובכן ויהי דבר) ישן אל תרדם .13 .(הדנה · פזמון איכות עלי .14 .(י״י אל יונה שנית לאמר · פזמון נפלו (תוכחה ; imperfect acrostic of Abraham ibn Ezra). 15. ובכן) אתה אדון לכל הנמצאות‖ ותשליך במצולות ים · מסתנאב · אתה מושל וכו׳). 16. ובכן כל חטאתם · פזמון) ידענו אלהים עונותינו¶). 17. פזמון לקדושה) זה׳ אל זה ישאלון ···· אלי וילון; ובכן לך תעלה) אלהים אל מי אמשילך .18 .(מ—א הממשלה הראשונה with ,.alphab ; קדשה וכו׳ · סלוק וכו׳). 19. †פזמון) אנא אל נאור).

On fol. 124*a*: רשות לסדר) אבואה ברשיון עבודה; threefold acr. אני יוסף חזק).

Then, under the heading (in gold letters) of סדר עבודה:—אֵל אלהים בד [an eightfold alphabetical acrostic, followed by יוסף]; then: וכך אשרי עין, מה נהדר היה כהן גדול, היה תפלתו אזנך הטה אלהי, כל אלה בהיות היכל, (פזמון) ראתה אבי (רהוטה; alphab.); עון אבותינו החריבו, and (interspersed with פסוקים and common pieces):—1. פזמון) יוספים שנית לעמד† .2 יעזוב

† Scriptural verses.

‡ Acr. vv. 2—6: אברהם.

§ Acr. אני משה קטן חזק.

‖ Acr. אני משה קטן בר יעקב חזק.

¶ Acr. vv. 2—4: משה.

פזמון) רשע נתיבו .3 .(פזמון) כל תהלותיך). 4. נמרות לחטאנו) אומללנו בנפש .5 .(אזמר לאל כי אל כמוך · אדיר ונאור בורא .6 .(לשמע) המיוחד דוק†].

d. למנחה, fol. 138*b*.

1. מגן) אשלש תפלות† .2 .(כרוג) יי׳ נאמי; acr. אברהם בר מאיר). 3. מחיה) בקר וערב† ; acr. בן עזרא, carrying on the acrostic of no. 2). 4. כרוג; acr. אברהם בן עזרה הצעיר) ארנן בצל רם). 5. השכם והערב (acr. הקטן, continuing the acrostic of no. 4). 6. נפשי אל צור ··· איך יצרי היום ידע אל רם .7 .(תוכחה ; acr. אברהם עזרא) (מסתנאב; acr. apparently אני יוסף). 8. אחד† לבדו (סלוק ; acr. אברהם בן עזרא חזק). Then (interspersed with פסוקים): 9. מעלות השחר (פזמון) יה אשר אשפוך .10 .(פזמון) קראתיך). 11. מלאכי צבא מעלה .12 .(פזמון) מושבי עול מיחד .14 .(נמרות) מחטאתי אדאגי .13 .(פזמון) עונים (נמרות) כל יום).

e. תפלת נעילה, fol. 145*b*.

1. מגן לר׳ משה אבן עזרא זצ״ל) אדון היושב†). 2. כרוג) כחנבים נחשבו .3 .(מחיה) בבכי יונת†). 4. כרוג) ענך בחמלתו .5 .(משלש) אילי הצדק עברו†). 6. תוכחה) שוכני בתי חומר .7 .(מצעק מעלית שחר (תוכחה). 8. סליק) אנשי חסד הנושאים[b]).

Fol. 150*b* *sqq.*: אלהינו ואלהי אבותינו מחול וכו׳, and (interspersed with פסוקים):—1. בנשף קדמתי (פזמון). 2. פזמון) אל נורא עלילה .3 .(אנא בקראנו (פזמון).

Fol. 152*b*: 1. צדק ושלום וכו׳) המבדיל בין קדש, acr. יצחק). 2. מי אל כמוך · אדיר ונאור בורא דוק. 3. היום תאמצנו.

At the end:—

ומתפללין תפלת ערבית ומדליקין איש את נרו באור שבת · והולכין לבתיהם לשלום ואוכלין ושותין בשמחה ובטוב לבב · תם ונשלם · תהלה לאל עולם

† Scriptural verses.

[a] See Zunz, Literaturg., p. 584.

[b] Acr. אני משה קטן.

Two sets of additional pieces, written not much later than the original MS., are to be noted :—

1. Foll. 1*a*—4*a*, in a Spanish or North-African cursive hand. On fol. 1*a* is a piece beginning: רבון העולמים אתה ידעת לאולתי (heading : בפשוט אדם עצמו ללקות מתודה). Fol. 1*b*—4*a* : מספר מפקד מהלליך (a בקשה in which every word begins with מ, apparently on the model of the בקשת הממין of Yeda'yah Bedarshi; end : מרוחמיך מרוחמים).

Preceding the poem are some lines beginning לאל גומר עלי. These are followed by יי׳ שפתי תפתח וכו׳ and ואני תפלתי וכו׳. At the end : יהיו לרצון אמרי פי וכו׳.

Then :—

ראה מה רב פלא   באותותי אלה   לתתם ולכלה
מרויעת תזכירם המוקמים ימסה   ויסתור כל מתנשא(?)
אבל מימי מחסה   ומסתור מזרם

2. Foll. 155*a*—160*a* contain, in a Spanish or North-African square Rabbinic hand, the following pieces (all being headed תוכחה, with the exception of the last but one, which bears the title תחנה): 1. שוכני בתי חומר. 2. ישיני לב. 3. יחידה עקיביך. 4. איך תמו מאויי. 5. אמונת יה נפש חיכי (here ascribed לר׳ אברהם אבן עזרא ז״ל; compare Zunz, Literaturg., p. 700 (no. 30); the reading in the fourth line from the end is : כאור מוצל הצילם). 6. אחות קטנה תפלותיה (לערב ראש השנה לר׳ אברהם חזן נ״ע). 7. שוכנים בטח עורו.

At the end : נשלמו התוכחות.

On the upper margin of fol. 2*b* is the following owner's entry, in an Italian cursive hand of the sixteenth century :—

לה׳ הארץ ומלואה ׳ שלי יחיאל בכמר דוד בן סורק נ״ע

705.

Add. 19,781.—Paper, about 9¼ in. by 6⅝, consisting of 210 leaves, with 22 or 23 lines to a full page. The original Hebrew foliation is not quite regular (so *e.g.* סז on fol. 70, and ע on fol. 71, though there is apparently no break in the text). There are catchwords from leaf to leaf. An oriental square Rabbinic hand of the sixteenth or seventeenth century. Foll. 1—4 are a later addition.

Services for ראש השנה and יום כפור according to a North-African rite.

I. Services for ראש השנה. Fol. 5*a*.

General heading :—

אתחיל לכתוב בשיפור ׳ מחזור לראש השנה וכפור ׳
בעזר רבו נפלאותיו מספור ׳

A. For the first day :—

a. סדר תפלת מנחה, beginning with Ps. lxxxiv., which is followed by וידבר יי׳ ··· צו ··· פטום ,אתה הוא ··· שהקטירו ,··· את קרבני לחמי הקמרת. Then אשרי and the תפלה† (with special supplications after את צמח and at the end), followed by Pss. cxli., cxlii.

b. For מעריב, fol. 10*b*.

אחות קטנה תפלותיה (מיושב), followed by זכרנו לחיים to the end of the תפלה, after which (for שבת) Pss. xcii., xciii.

The full Service, including the תפלה, begins on fol. 12*b*.

c. Preceding סדר תפלת שחרית, which begins on fol. 25*b*, are the following pieces (fol. 17*a* *sqq*.), each bearing the designation בקשה :—

1. חשתי ולא התמהמהתי. 2. מרעיד פני צורו. 3. שחר קמתי וגם נכלמתי. 4. לך אלי תשוקתי. 5. שמע קולי אשר ישמע בקולות. 6. יי׳ יום לך אערוך (acr. יהוה, the י ten times, each ה five times, and the ו six times). 7. אלהי עוז תהלתי. 8. בת אהובת אל. 9. שחר להודות לך קמתי. 10. קמתי להלל לשם האל הנכבד‡. 11. אעירה

† The ברכת המינים, as usually in MSS. written in Africa or the East, is here found in an original form.

‡ The same as קמתי להלל לצור in Zunz, Literaturg., p. 578?

שחר ··· יחיד חי קיים (acr. יוסף בר משה קדוש חזק). 12. יה שוכן ברום (acr. ··· יוסף). 13. אני קמתי הדל. 14. כל ברואי ··· שלשים ושתים נתיבות. 15. אדון עולם (with additional lines in the latter portion). 16. יגדל.

These pieces are followed by 1 Sam. ii. 1—10 and a number of verses taken mainly from the Psalms.

The following בקשות (fol. 39*a sqq.*) are optional, the שׂ״ץ being empowered to say one of them between אז ישיר and בקראי ענני:—
1. אעורר (להחכם השלם כמה״ר אקום לשורר וזמר עוד לו׳ אברהם טוואה זלה״ה). 2. אני בקר קמתי (נועם עת שערי רצון). 3. אשא דעי אל צור ישעי (לה״ר יוסף אבן כספי זלה״ה׳ נו׳ כמר נבי). 4. אפצח (לכמהה״ר יצחק מועטי זלה״ה) בשירים. 5. יה מושיעי (עוד לו).

Fol. 42*b* (under the heading פתיחה ליום ראשון של ר״ה): a series of פסוקים beginning בקראי ענני. These are followed by: 1. אלהי אל (רשות; בקשה). 2. יעלה ויבא אצלך (תדינני כמעלי; acr. יהודה). 3. רעה בשבטך ··· מחשבות אוני (נש׳ ידידי עליון; acr. משה). 4. (acr. מחרך; יהודה). 5. ידי רשים נחלשים (אופן). 6. אלהי מעשיו מה נפלאים (זולת; acr. אני יהודה).

Fol. 52*b sqq.* (החזרת התפלה): 1. אתה כוננת† (מגן; ל—א). 2. ירצה צור אין כערכו מישרים (פזמון). 3. יחזו פניכו (כרוג). 4. מגדל עוז† (מחיה; continuing the acrostic of no. 1). 5. לבית ישראל יחיש ישועתו (פזמון; acr. ליהודה). 6. שני ימים מקויימים (אם חל ר״ה בשבת׳ נו׳ לך ה׳ הצדקה). 7. ישראל להשית (כרוג). 8. למשפט כונן† (משלש; acr. לוי). 9. יעלו לאלף. 10. אדירי ישורון (י״י מלך וכו׳). 11. יראי י״י הללוהו (ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳; acr. יודה הלוי בר שמואל הלוי חזק).

Fol. 63*a*: 1. י״י בקול שופר יזכור לאב (ועומד התוקע ואומר פזמון לכמה״ר סעדיה זוראפה זלה״ה). 2. אמר לאברהם אדון שמים (עקידה).

d. תפלת מוסף, fol. 65*a*.

In the תפלה (before רצה):—קול שופר הדרור.

† Scriptural verses.

B. For the second day:—

Fol. 71*a* (under the heading פתיחה ליום שני): a series of פסוקים beginning בקראי ענני. These are followed by: 1. י״י נגדך כל תאותי (בקשה). 2. שואף כמו עבד (רשות). 3. כי יתנני עבד אלוה (מהרך). 4. נש׳ ידיאיך עורכי הגיון. 5. יה שכך ארוממך (אופן). 6. שב מן הפסילים (זולת).

Fol. 74*a sqq.*: 1. וארץ אתנפל† (מגן; acr. ···· אני יצחק ברבי). 2. יחיד אלהי רחמן (פזמון; acr. יצחק). 3. אב המון נויכ† (מגן). 4. יום יריב תעמוד ולריך עמים (פזמון; acr. vv. 2—4: ירי). 5. יאזין צורי (כרוג). 6. איתן אוהבך† (מחיה; א״ב and ··· אני יצחק בן יהודה). 7. י״י אלהיכם לכל אהוב קוראיו (פזמון). 8. יהיה צבאיו (כרוג). 9. אהוב מבמן† (משלש; א״ב, and ···· יצחק [אני]). 10. עת כיאכי צבא מעלה שערי רצון להפתח‡ (עקידה). 11. לך יאתה יקר תפארת המלוכה (י״י מלך וכו׳). 12. (acr., apparently ליצחק; ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳).

Fol. 82*b sqq.*: 1. י״י בקול שופר יקבץ נפוצים (פזמון; לכמהה״ר יצחק מועטי זלה״ה; joined on at the end is אל הקשיבה לעם לך צפר, a piece which is also part of לך יאתה יקר at the end of the preceding list). 2. י״י בקול שופר ישמיע ישועה (in מוסף, before היום הרת עולם).

II. Services for יום כפור.

a. סדר תפלת מנחה לערב יום הכפורים, fol. 84*a*.

Direction at the beginning:—

אומרים למנצח על הגתית וכו׳ אשרי יושבי ביתך
וכו׳ ואומ׳ קדיש קצר ומתפללין תפלת י״ח כמו שכתוב
במנחה של ערב ר״ה וקודם שיעקור רגליו מתודה
ואומר אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳

The וידוי, beginning או״א תבא לפניך תפלתנו, is given in full.

† Scriptural verses.

‡ The same as in Or. 5600, fol. 38*a* (p. 381 in this volume).

b. סדר תפלת ערבית ליל כפור, fol. 85*a*.

Before זכרנו in the תפלה:—כל ; מנוס אנחה נדרי† is given on fol. 87*b*.

Fol. 88*a sqq.*: 1. ברכי אצולה. 2. אוילים מדרך (מסתגאב ׳ והוא רחום וכו׳). Then the Service in full (including the repetition of תפלה).

Fol. 95*a sqq.* (besides a number of common pieces): 1. לך יי הצדקה ׳ זאת אשיב אל לבי. 2. יי אלהי הצבאות יושב הכרובים ׳ בטית. 3. בליל עשור להתכפר (סליחה; acr. vv. 2—4: משה). 4. משתחוים להדרת (סליחה). 5. שטר עלי (תוכחה). 6. מי אל כמוך ׳ אשמינו תבלע‡ (כ–א).

c. סדר שחרית, fol. 101*a*.

Heading: בעזר אשר אין לו ראשית ואחרית ׳ אכתוב סדר שחרית

ברוך אשר אשש (א״ב; before ברוך שאמר). Optional (before בקראי ענני):—סלח רשעתי (סליחה) לכמהה״ר סעדיה זוראפה זלה״ה).

Fol. 102*b sqq.*: A series of פסוקים for פתיחה, beginning בקראי ענני. Then: 1. יי נגדך כל תאותי (בקשה). 2. אקום להודות לך אלהי (רשות; double acr. אני משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי). 3. נש׳ אסירי עונות (acr. ·· אני משה הקטן). 4. התעוררו תמהים (אופן; acr. vv. 2—4: משה). 5. אעמוד בכשמר‡ (מאורה; acr. אני משה הקטן חזק סלה). 6. אסירי תקותם‡ (אהבה; acr. אני משה הקטן חזק לעד). 7. אחלה פניך באימתה (זולת; sixfold acrostic: אברהם חזק). 8. אמרים עמכם קחו (כרונ; acr. אברם).

For החזרת תפלה (fol. 108*b sqq.*): 1. מארץ שפלנו ···· אלהינו איך עפר ואפר‡ (רשות לכגן ׳) וארץ אשפיל ואפיל‡ (ללמלאחין§; threefold א״ב). 2. אזרח רענן‡ (רשות למגן ׳ כמנהג אלחארה§). 3. (מגן ׳ מנהג אלמלאחין; א״ב and משה הקטן ברבי יעקב חזק). 4. אבן בוחן† (מגן ׳ כמנהג אלחארה; double א״ב and שלמה קטן). 5. מדמי הלבבות (פזמון). 6. מחבש עצבות (כרונ ׳ כמנהג אלמלאחין; acr. משה?). 7. שמע לחש (כרונ ׳ מנהג אלחארה). 8. אלוה פקד† (מחיה ׳ אלמלאחין; א״ב and משה ברבי יעקב הקטן חזק). 9. אזי בהר המור† (מחיה ׳ אלחארה; א״ב and שלמה בר יהודה גבירול). 10. הרדים לבית תפלתם (פזמון; acr. vv. 2—4: משה). 11. מרפא יהיה (כרונ ׳ אלמלאחין; acr. משה). 12. שלום לרוב (כרונ ׳ אלחארה). 13. תם איש תם יושב אהלי‡ אהל צדק† (משלש ׳ אלמלאחין; תשרק and משה ברבי יעקב אבן עזרה חזק). 14. תושיה† (משלש ׳ אלחארה). 15. את חטאי נוכח פני שמתי (עסמריותא; א״ב and משה, both double). 16. ובכן אזכור מעללי) החרשים שמעו ···· אקרא תבל וכו׳; acr. אני משה הקטן חזק סלה לעד). 17. כל מעשה יי מאד נורא (פזמון; acr. vv. 2—4: משה). 18. מרום וקדוש שעה (פזמון; acr. משה קטן). 19. שמו לעד נרוממם§ (פזמון). 20. בטרם ובכן) אל הנורא הנקרא (יי מלך וכו׳). 21. אמון אני משה ; אלמלאחין ; ולך תעלה קדושה וכו׳ acr. אתה אל מסתתר בחביון (א״ב, בר יעקב, &c.). 22. מושביו (כלוק ׳ אלחארה; last part: אחד אסף (א״ב), end: אלי מעלה וחיה ורוח).

Fol. 128*b sqq.* (besides a number of common pieces): 1. שופט כל הארץ (סליחה). 2. אמצה מבורך זה היום (א״ב; רהוטה). 3. ממנו אשמתנו (נו׳ החרשים שמעו; פזמון ׳ כשחל יום הכפורים בשבת). 4. יה איום זכור היום (סליחה). 5. אשמנו תבלע† (כ—א).

On the margin of fol. 131*b* (in a cursive oriental hand of, perhaps, the sixteenth century: וידוי גדול לרבינו נסים זצ״ל ראש ישיבת בבל׳ רבונו של עולם קודם כל דברי. The piece is, however, not carried further.

† Notice *e.g.*: ואם קונם קונמנו; comp. p. 376 in this volume.

‡ Scriptural verses.

§ There thus have been differences between the ritual used in ordinary streets (الحارة) and that used in the Jewish quarter (الملاحين), the term ملّاح signifying (in the Morocco dialect) a place inhabited by Jews.

† Scriptural verses.

‡ Comp. Zunz, Literaturg., p. 698.

§ See Zunz, Literaturg., p. 596, where this piece is assigned to the use of Algiers.

At the end of שחרית:—ניחות נפשן ושביקות
עיין וכו׳, followed by Ps. xxix. and a number
of Biblical verses.

d. תפלת מוסף, fol. 141*a*.

For החזרת תפלה (fol. 145*a*): 1. אלהים
למשפטיך† (מגן; א״ב and משה). 2. יוספים שנית
לעמור (פזמון). 3. משמים עונימו (כרונ; acr. משה).
4. אילת אהבים נגידי אומר† (מחיה; א״ב and משה).
5. נאור מקור חיים (פזמון; acr. vv. 2—6: אברהם).
6. מקשיב מענה (כרונ; acr. משה). 7. תמהים
מחובם† (משלש; תשרק and משה). 8. ימי האדם
צבא (תוכחה). 9. ובכן) אנה אדון עולם אברח ממך
ויתפלל יונה וכו׳; acr. אני משה קטן חזק). 10. ישן
אל תרדם (פזמון). 11. ובכן ולך) אתה אלהי האלהים
תעלה קדושה וכו׳; acr. אני משה בר יעקב חזק &c.).

Fol. 154*b* *sqq.*: רשות לסדר) אערוך מדברי דתי†
עבודה), followed by אל אלהי אבותיכם (see under
Harley 5530 *c.* (Cat. ii., p. 379), where also
a reference to the Maḥzor of Algiers will be
found).

Fol. 162*b* *sqq.* (besides a number of common
pieces): 1. ישראל עבדיך לפניך נאספים (סליחה).
2. מסתגאב · אומר אני מעשי) מראש מקדמי עולמים
למלך). 3. רהוטה) י״י חזקי ארחמך; acr. אני שמעון
בר צמח חזק).

Fol. 166*b* *sqq.*: 1. רשע בראותי בחורותי (וידוי).
2. מי אל כמוך) אתה אמרת אבקש אובדים; double
י—א).

e. סדר תפלת מנחה, fol. 173*a*.

The book of Jonah begins on fol. 174*a*.
Fol. 176*a*: ניחות נפשן · ושביקת עיין.

For החזרת תפלה (fol. 176*b* *sqq.*): 1. אנושי
לב כארי† (מגן · מנהג אלמלאחין; ל—א and משה).
2. יצחק יספה שלישיה† (מגן · מנהג אלחארה; acr.
בר יהודה). 3. כרונ · מנהג אלמלאחין) ישע יעטרהו).
4. יתפאר צפיע (כרונ · מנהג אלחארה; acr. יצחק).
5. מפרי שפתיו† (מחיה · מנהג אלמלאחין; ת–מ
and בר יעקב, continuing the acrostic of no. 1).

† Scriptural verses.

6. ישרים כיום† (מחיה · מנהג אלחארה: acr.
יצחק···). 7. כרונ · מנהג אלמלאחין) קדש תפארתנו).
8. ישראל צורו (כרונ · אלחארה; acr. יצחק).
9. אתיתי מתחנן† (משלש; acr. אני משה ברבי
יעקב). 10. משרש · מנהג אלחארה) יונה חפשה†:
acr. יצחק בן יהודה). 11. שוכני בתי חומר
(תוכחה). 12. מושכי עול עונים (סליחה; acr. משה).
13. ובכן ויהי בעלות המנחה וכו׳) היום יודע אל רם:
acr. אני יושף). 14. ובכן ולך) אדיר אשר עולם בראת
אבן; תעלה קדושה וכו׳ · מנהג אלמלאחין; acr.
סיוק · מנהג) אומץ אדיריך. 15. עזרה · · ·)‡
אלחארה; ···ו—א).

Fol. 185*a* *sqq.* (besides a number of common
pieces): 1. יה אשר אשפוך ···· מעונה אלהי קדם
להמוני (סליחה; acr. משה קטן חזק). 2. קראתי
מצרה (סליחה). 3. מי אל) אדיר ונאור בורא דוק
כמוך).

f. סדר תפלת נעילה, fol. 191*a*.

For החזרת תפלה (fol. 196*b* *sqq.*: 1. אדון
היושב† (מגן; acr. אני משה). 2. כהנבים נחשבו
(כרונ). 3. בבכי יונת אלם† (מחיה; acr. בר יעקב,
continuing the acr. of no. 1). 4. ענך כהמלתו
(כרונ). 5. אילי הצדק† (משלש; acr. אבן עזרה,
continuing nos. 1 and 3). 6. מצעק מעלות
שחר (תוכחה). 7. עת·שערי רצון להפתח§ (עקידה).
8. אדירי ישורון (י״י מלך וכו׳). 9. אנשי הסד
הנושאים (ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳; acr. אני משה
קטן).

Fol. 204*b* *sqq.* (besides a number of small
pieces): 1. בנשף קדמתי (סליחה). 2. אל נורא
עלילה (סליחה). 3. המבדיל בין קדש ··· יצוה י״י
חסדו (סליחה).

Fol. 207*a* *sqq.*: 1. דלנו יה מחטאה (הבדלה).
2. תענו ותעתרו; followed by the בתים: (*a*) ויום
זכרון תרועה, (*b*) נהלני ברחמיך.

† Scriptural verses.

‡ The piece consists of three parts, II. and III. respectively beginning צרק לפועלי and אביע עזוז, the last part showing the acrostic אני משה.

§ Of עבאס יהודה שמואל.

Fol. 208*a* *sqq.*: 1. שעה שועי ורפא מחלתי (בקשה). 2. אלה מהימן די ברא זמן (קדיש ליוצר של יום הכפורים להרב כמהה״ר אפרים נקאווה זלה״ה· נועם ידי רשים).

Foll. 2*a*—4*b* are occupied with a form of התרת נדרים relating to the past, and another relating to the future. Comp. מחזור קטן (rite of Algiers), Leghorn, 1861 (at the beginning).

On fol. 1*b* are the following entries of former owners:—

1. קניתי זה המחזור יום כו׳ לאלול המרוצה שנת יתֿן הטוֿב (A.M. (5)482=A.D. 1722) הי״ת יזכה אותי (MS. אתי) לקרות בו אני וזרעי ····· יאודה הכהן יהונתן ס״ט

2. קניתי זה המחזור מאת הר׳ יאודה הכהן ן׳ הר׳ יוסף הכהן יאונתן (so the MS.) יצ״ו ע״י שבתי בן מלכו בשבעה גרושוש זוזים קטנים והיה זה יום הששי פר׳ יתרו חי׳ לחדש שבט שנת פדי״ת (A.M. (5)494=A.D. 1734) אותי ה׳ אל אמת צעיר דמאן (sic) חברייא ···· היאלבאו אכיר

On fol. 1*a* is an entry in pencil beginning: אברהם זנון.

706.

Or. 2587.—Vellum, about $7\frac{5}{8}$ in. by $5\frac{1}{4}$, consisting of 60 leaves, with 21 lines to a full page. Hispano-oriental writing of apparently the fifteenth century. Fragmentary.

Portions of a collection of Piyyūṭim belonging to the Hispano-African rite.

I. A fragment of a series of Piyyūṭim for פסח (numbers קיח–צו complete, and portions of צה and קיט). Fol. 1*a*.

First extant hemistitch of number צה (apparently for the 2nd day of פסח):—ובזי דכר ליענים (last line of piece: מלכי קדוש יעקב וצור גואלי). Then: (צו) קוראים בלבב שלם (לשים שלום).

Fol. 1*b* *sqq.*: 1. שער אשר נסגר (רשות ליום שבת). 2. שאלי יפיפיה (אחר). 3. שובי נפשי למנוחייכי ···· (מחרך). 4. ישרו מסלות יקרה מיקר (קדיש). 5. יענה את מהללו† יוצרו (אופן; in different writing: לשבועות). 6. יקר אדון הנפלאות (אחר). 7. יה אנה אמצאך (אחר). 8. יושבה בגנים (מאורה). 9. את מחזה הוד (מאורה). 10. יביא‡ לחדרו (אהבה). 11. אומץ דתותי (זולת). 12. איה גואלינו (גאולה). 13. שלום שלום אתן (לשים שלום).

Fol. 7*a* *sqq.*: 1. יקרה תהלתך (רשות ליום שירה). 2. יעירני לבבי (אחר; acr. יוסף). 3. בצר פקדנוך (אחר). 4. אומן פלאך (מחרך). 5. מושל בגיאות הים (לאלו פינו; acr. משה). 6. שיר יהודש (קדיש). 7. יחיד בגאונו (אופן). 8. נאוה בעוז (מאורה). 9. יפה נוף רדוי נוף (אהבה). 10. אז ישיר ינון (זולת; last extant words: ולבי ער).

II. Fragments of a series of Piyyūṭīm for סכות.

a. Foll. 11*a*—18*b* (numbers קצח–קפב and portions of קפא and קצט).

First extant hemistich (slightly mutilated): אז ישיר מה תתעולל (last hemistich: והלכו גוים [לאורך]). Then: 1. יונה מה תהגי (אהבה). 2. אחרי [עושי אלך] ואאלף ארחו (אהבה). 3. אמונים בהועדם (זולת). 4. רחמי ידיד (גאולה).

Fol. 13*a* *sqq.*: 1. יה למתי בבית שבי (רשות ליום שני). 2. ישנה בהיק (רשות; acr. יהודה). 3. אלהי בשם קדשך (מחרך; acr. אברהם). 4. אלהי הרוחות לכל בשר (קדיש; in later writing: לשבועות · לחן כפלח הרמון). 5. יבורך גואלי (ברכו). 6. יחו לשון הזות אישון (אופן; acr. יהודה). 7. ישעך יזכירו (אופן). 8. יעלת אהבים שמחי ורני (מאורה). 9. חופף עלינו כל היום (אהבה). 10. אוהל רחמיך (אהבה). 11. צור המקורא ···· אלי לפנים (גאולה; acr. אברם; in later writing: לקדיש · לחן אל שמחת גילי). 12. כמה מעלות

† For מהלל.

‡ In Zunz, Literaturg., p. 193: יבוא.

יצחק ; acr. שלום) טובות · · · · יודע תעלומות). 13. שלום) אל ממרומו יקרא לעמו).

At the end of the same page (fol. 18*b*): רשות ליום שבת) לשובב נות בית אשובב פני חסדי; the only extant line of the piece).

b. Foll. 19*a*—40*a* (הושענות and numbers קקלח—קקח).

a. הושענות. First extant verse (end of sixth day):—

כהושעת ידידים מכף מעבידים · · · אצים להכפישי
· · · ברומה לשררה כהיום ביום ששי כן הושיעה נא

Then: ליום שביעי:—1. אנא המקדים לעולם. 2. אנא זכור ברית תם המשתחוה. דברים שבעה†. 3. למען אב (פ—א). 4. למענך אדיר באדירים. 5. אודך ביום (כ, ט, ז, double ,ו—א) מאור כשדים. 6. אמצני (ז—א) את רחמך אשאל. 7. שביעי. אנא ישר אלהי ביום מועדי (made up of parts, incl. יושב קדם איום. 8. אל נא אוצרך הטוב (עם). 9. יפה. 10. האל למושעות לעם נושע. 11. ונורא. ככתוב מה נאוו וכו׳ (followed by נוף אנופף).

Fol. 24*a sqq.*: 1. רשות לשמיני) ידועות‡ אמונות. 2. נשמת מחנות (מחרך) בשם אל חי הגיון (עצרת. 3. מקהלות. 4. קדיש) ינדל יקר נורא; in later writing: להה̄ר יצחק ן׳ גיאת). 5. לבורא כל וכל (יוצר) יכול. 6. אופן) אלים ברוצם; acr. אברם). 7. אופן) אל אשר מעשיו). 8. בת בני בת בכורי יעלת (מאורה). 9. מאורה לאע׳) צורי בשורך). 10. ימין (אהבה) צבי. 11. זולת) אז בעת רצון). 12. לח׳ ייא לואיבי · · ·; in later writing: גאולה) עוזך). 13. אל יפתח אוצר (מנן לנשם). 14. אל יפתח ידו (מחיה). 15. סדר הגשם) אל מעלה נשיאים; acr. אברהם בן עזרה ברבי מאיר, with ככתוב וכו׳ after each verse). 16. פזמון לאבן) אל בשמים המון). 17. רשות לשמחת תורה) שרש בנו ישי (עזרא). 18. אחר) ישן ולבו ער). 19. מחרך) יפתה עלמת).

20. אל† נשמת להקת עם. 21. אומץ בעוזו צור (יוצר; irreg. ט—א). 22. אל נערץ בסוד גלגלו (אופן). 23. מאורה) יום תאוה יגלה). 24. אל (זולת) אהודה אל נורא. 25. (אהבה) אל וטובו). 26. פטירת משה) יצורי כצל; acr. · · · יצחק). 27. פזמון) מי עלה שמים יקותיאל). 28. יפחד (פזמון) וירחב לבבי). 29. פזמון) למי נתן צור). 30. פזמון) אז בקרוב עת). 31. יראת יי׳ טהורה (פזמון). 32. פזמון) טוביה דברייה). 33. אשריך (פזמון, followed, without a special number, by (34) ה—א) אומן הנה ישעד), &c.).

III. A series of Piyyūṭīm (קקצב—קקלט), partly with and partly without an indication of the time of use. Fol. 40*a*.

1. מאורה) שני זתים נכרתים; acr. שלמה). 2. גאולה) אותות נחומים). 3. אשפיל לך לבי (זולת) אומר לצפון). 4. (מאורה). 5. יהמה לבבי (גאולה) על נדוד). 6. בראותי כי עבר סגריר (מושה). 7. הבדלה) במוצאי יום קדש). 8. שלח (אחרת) מנזר לעם נגזר). 9. מאורה) שאלו ידידי). 10. מאורה) יפה נוף משוש; acr. יהודה). 11. ‡ יודעי (אחרת) אותותנו התמהמהו; 12. הבדלה) מכאובי); in later writing: לח׳ אשטוש וכו׳). 13. יעלת יפת (מאורה) · · · · אני שחורה; acr. אברהם). 14. נעים (מחרך) נפשי תזמר · · · · אם תחקור; 15. ברכו) שמך; acr. אברם). 16. מאורה) על מה נרש; in later writing: לט׳ באב). 17. נשמת ישראל עמך שארית (נשמת ליום שני של פסח). 18. נשמת ישראל עמך (נשמת ליום שני של שירה) להללך). 19. §נשמת (נשמת לפסח ויום תפל) שכוני אהלים; acr. · · · שלמה). 20. נשמת לשבת של פסח) נשמת ישראל עמך ישישו). 21. נשמת ליום שני של סוכות) נשמ׳ ישורון החונג). 22. (קדיש) האל העירה. 23. יה לרוב חסדך (קדיש) חסדי אלהים נכונים. 24. (קדיש) ארוממך; acr. vv. 2—5: יוסף). 25. קדיש) כבוד ינהלו).

† Each of the pieces has, of course, the usual introductory lines: למענך אלהינו וכו׳.

‡ But pointed: ידוּעוֹת.

† Acr. vv. 1—3: לוי. In the margin of the page (fol. 32*b*): אחר נשמת לשמחה) נש׳ יגל ימינך).

‡ In Zunz, Literaturg., p. 674: יודעי מכאובנו.

§ On the same page (fol. 48*a*, in a later hand) is another נשמת, apparently beginning: נש׳ יחידים מצפצפים שירים (acr. יצחק).

26. ברום גלגל (קדיש). 27. אל יגלה (אהבה). 28. כמה לי על מצפה (מאורה). 29. הסתו ארח (מאורה). 30. שערי פדות (גאולה). 31. אל עם (הבדלה) מתי אלי אראה נס; 32. (הבדלה) לא אלמן acr. (משה נתן). 33. (הבדלה) אקראך בליל ראשון. 34. (הבדלה) טעמי דת. 35. (הבדלה) בית מדות. 36. אבי הדוף בורא יצורים מה מאד (id.). 37. (id.). 38. אל אל רחמי אל אני שואל (id.). 39. שעה (פזמון; acr. אברהם חזק) שובי יחידה. 40. אכסוף ניב (קדיש). 41. יום אור בהיר (מאורה). 42. כל הנשמה (רשות) לימים היות כבוד גואלך. 43. לח׳ בשם (מחרך; in later writing: תהלל במליה ברום†). 44. נשמת יוצאים לאורות (אל חי). 45. גלגל (קדיש). 46. יצו לך אל עילום (no heading). 47. לבבי כל (אהבה; acr. יהודה?) ישרו בעיני. 48. שער יעירני (מחרך). 49. בת נדיב הכי (קדיש). 50. רוכבים עלי נשמ׳ שוכני סנה‡ רואה עני. 51. גבות (no heading). 52. ויהי בחצי הלילה אמיץ חגר המה (זולת; last extant words: כתים כתים).

Besides the notes in different writing already mentioned, there are a number of others; so *e.g.* on fol. 2*a*, a reference to the נשכת given under III. 20 in this description.

† The same piece as no. 26, but with some variant readings.

‡ MS. שבי.

707.

Add. 19,789.—Paper, about $6\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 160 leaves. The number of lines to a page varies considerably, but 22 and 23 are the more usual numbers. Oriental Rabbinic writing of apparently the seventeenth century. The MS. may have been written in Egypt, the handwriting showing much similarity to that of MSS. written in that country in the seventeenth century.

סליחות for לילי אשמורות and the two nights of ראש השנה, probably belonging to a North-African rite.†

Heading (fol. 1*a*):—

אתחיל לכתוב סליחות ללילי אשמורות בעזרת יוצר מאורות בס״ד

1. For the first night. Fol. 1*a*.

After Ps. lxxxiv., and two series of verses beginning respectively אני שכבתי ואישנה and לך ה׳ הצדקה׳ :—1. לך ה׳ הצדקה ולנו בושת הפנים כי ימינך פשוטה לקבל (end: אשפוך שיחי ברנה שבים). 2. לך יי׳ הצדקה ׳ אלהי קדם מעונה (the same as in Zunz, Literaturg., p. 559). 3. יי׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים ׳ בטית. Then, regularly interspersed with series of Scriptural verses and occasionally with common pieces: 4. מה נאמר לפניך אדון הסליחות (double א—י, with omission of the ו). 5. הביטה וראה (א״ב) את חרפתנו ׳ ׳ ׳ את נאקתינו ׳ ׳ ׳ את בושתינו את קורבנו (end: סליחה‡; יחידה לחנות מחנה). 6. נחשון). 7. יום לאל צמאתי. 8. מדי ימי ושני. 9. משאת שיר וזמירות. 10. את יי׳ לי לישועה זה. 11. נועם) בשר בן יחתת ׳ ׳ ׳ ׳ ׳ ׳ יוצרי אל נא תאחר (צדק ומשפט ׳ סי׳ יצחק). 12. אלהי קדם מעונה ׳ (סי׳ אברהם) שובב יונה הגלה.

On fol. 12*a*: בעשרת ימי תשובה) רחמנא אדכר וכו׳ (מתחיל רחמנה). Among the following pieces are: 1. אנשי אמונה אבדו באים. 2. תמהנו מרעות. 3. שנת אורה. 4. אלהים אתה ידעת לאולתי (פזמון). 5. עננו אבינו [on fol. 17*b*: עננו רם ה׳ (בעשרת ימי תשובה מתחיל מכאן) ונשא וכו׳]. 6. יונת אלים קבעה (כ—א) אור פניך נסה עלינו. 7. קדם אלהא די ברא (מיושב ׳ סי׳ יצחק) מעונה. 8. אם אשמנו כתולע האדים (מיושב ׳ סי׳ יצחק) רוחי. 9.

† Compare, among others, ספר שפתי רננות, Venice. 1648 and 1711. The מעמדות for 23 nights in אלול given there contain, however, only one special piece for each night. Among the Yemenite MSS. comp. especially Or. 2390, XII.

‡ All the subsequent pieces of this series are headed סליחה.

10. אבינו אב הרחמן (מ—א and twice חמול at the
end ; refrain : הושיענו למען שמך). 11. אבינו
מלכינו · · · אם הטבנו.

2. מעמד לליל שני. Fol. 23*b*.

1. ישבו נדיבים להלל .2 .לך יי׳ הצדקה · שוכן רום
ידעו הבנים .3 .(יצחק גיאת ;סליחה · נו׳ יחידה)
מתרצה בתחנונים .4 .(סליחה · נו׳ עת · סי׳ יהודה)
בלילי על משכבי .5 .(סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ משה)
אלהי תהלתי .6 .(משה : acr. vv. 2—4 ;סליחה)
מאיין בראתני (סליחה; acr. vv. 2—4: משה).
7. אבל און זרענו (מסתגאב · אבל אשמים אנחנו).
8. ישאו אל אל (מיושב סי׳ יצחק).

3. מעמד לליל שלישי. Fol. 26*b*.

1. לך יי׳ הצדקה · שדי .2 .יום צירים הואילו (סליחה).
3. שקדתי על דלתי (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ שלמה).
4. מלך מכל על (סליחה · נו׳ לפני המלך · סי׳ משה).
5. אל נקרא בשם אותות .6 .שני חיי ומאויי (סליחה).
7. יה מלכי וקדושי .(סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ אברהם)
8. יפיקון רצונך .(סליחה · נו׳ יחידה) מיושב · סי׳)
יצחק).

4. מעמד לליל רביעי. Fol. 30*a*.

1. לך יי׳ הצדקה · דובר .2 .יה צדקו רם (סליחה ·
נועם יחידה) .3 .יצורים וצפון (סליחה · נו׳ יחידה ·
סי׳ יהודה) .4 .מכל נפלאת (סליחה · סי׳ משה).
5. מקור עיני (סליחה · נו׳ שני חיי · סי׳ משה).
6. בכל הארץ יחוון תעצומיך (סליחה · נו לפני המלך).
7. יערבו מעמדות (מיושב · סי׳ יצחק).

5. מעמד לליל חמישי. Fol. 33*a*.

1. לך יי׳ הצדקה · דגול .2 .יה שימה (סליחה · נו׳
עת שערי · סי׳ יצחק) .3 .אל תרחיק ממני אלהי (סליחה ·
נו׳ יחידה) .4 .צור צפה† אל דמעתי (סליחה · סי׳
לבת ישראל) .5 .העולם מן‡ אנא זוכר הברית (סליחה).

† See Zunz, Literaturg., p. 695. The original form of the piece requires investigation. In the present MS. each strophe begins אל דמעתי, in agreement with the Maḥzor of Tlemsan. In the heading, נו׳ לבית ישראל should be read instead of סי׳ לבת ישראל.

‡ Read חן.

6. בלבב בר .7 .אסיר (סליחה · נו׳ יה איום · סי׳ משה).
8. יה הדרש בכלוא (מסתגאב · סי׳ אני יעקב חזק)
(מיושב ; acr. (?) יצחק).

6. מעמד לליל ששי. Fol. 36*a*.

1. לך יי׳ הצדקה · לך העוז .2 .יה כל לספר
(סליחה ; acr. יצחק גיאת) .3 .כמפני פחד יי׳ (סליחה).
4. יה למתי צפנת (סליחה · נו׳ אליך אלכה · סי׳ יהודה).
5. למתודה חטאתיו (סליחה · סי׳ משה) .6 .כמרום
אליכם אישים אקרא .7 .(סליחה · נו׳ יחידה) קיל
ירצה .8 .(תוכחה להרב רבי יהודה פושטיר · סי׳ אב״)
מעמדות (מיושב · סי׳ יצחק).

7. מעמד לליל שביעי. Fol. 40*b*.

1. לך יי׳ הצדקה · אלוה נוזר .2 .ינעם מהלל
(סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק) .3 .כפחד מפני
(סליחה · נו׳ מדת ימי · סי׳ משה) .4 .מתי רוחות
(סליחה · נו׳ עת שערי · סי׳ משה חזק) .5 .מהיום הבא
ישן בערש נעמים .6 .(נו׳ לפני המלך · סי׳ משה)
(סליחה · נו׳ יחיד אלהי · סי׳ יעקב) .7 .הולכי בניא
צלמות · · · אקרא (תוכחה; אב״ and משה קטן חזק
שלה) .8 .להודות לשמך שחר קמנו (מיושב).

8. מעמד לליל שמיני. Fol. 44*b*.

1. לך יי׳ הצדקה · לובש .2 .יחיד מעד (סליחה ·
נו׳ יחידה · סי׳ יצחק) .3 .חי בכל ממשלתו (סליחה).
4. הן לא קצרה (סליחה · נו׳ יחידה† אליך אלכה · סי׳
משה) .5 .חטאתי ואשמתי (סליחה · נו׳ ירצה צור ·
מסתגאב · אתה) .6 .אמיץ אשר לו הגדולה (סי׳ חיים
התקום וכו׳ · סי׳ אני דויד בר אלעזר בקודה חזק).
7. אמונת יה נפשי חכי (תוכחה) .8 .ירצה עם
(מיושב · סי׳ יצחק).

9. מעמד לליל תשיעי. Fol. 49*a*.

1. לך יי׳ הצדקה · שוכן עד .2 .יום בעד יוצרי
מה לך אנוש .3 .(סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק)
מתי .4 .(סליחה · נו׳ עת שערי · סי׳ משה חזק)
בזכרי .5 .(סליחה · נו׳ יה למתי · סי׳ משה) ישיני
על משכבי (סליחה) .6 .יצו אל לדל שואל (סליחה ·
שוכמתי .8 .(סליחה) ישן אל תרדם .7 .(סי׳ יהודה)
יד הצבתי (מיושב; .9 .(תוכחה · סי׳ אב״) ברוב ינוני
acr. יצחק).

† To be omitted.

10. מעמד לליל עשירי. Fol. 53*a*.

1. לך יי הצדקה · שמך. 2. יעשה תבואה (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק). 3. מדמי הלבבות (סליחה · נו׳ המלך יי · סי׳ משה). 4. בלי תקוה (סליחה · נו׳ שני דיי · סי׳ משה). 5. יום אעטוף (סליחה · נו׳ יי בקול שופר · סי׳ יהודה). 6. יום להטיב (סליחה · נו׳ ישן אל תרדם · סי׳ יהודה). 7. אותה נפשי (משתגאב† · נפשי אויתיך וכו׳ · סי׳ אני משה ברבי יעקב הזק). 8. יום בו השחת (מיושב).

11. מעמד לליל מוצאי שבת. Fol. 57*a*.

1. לך יי הצדקה · דובר. 2. שומיע תפלה · שמע (סליחה). 3. יוסד האדמה (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יהודה). 4. קדמתי חן ערכי (סליחה). 5. לא בקשתי אל אבטח (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק). 6. את חפצי מלא (סליחה · נו׳ לבית ישראל · סי׳ אברהם). 7. צורי עוז (סליחה · נו׳ ירצה צור · סי׳ שלמה). 8. זמן הבלי (סליחה; acr. vv. 2—4: משה). 9. צדק ומשפט (סליחה · סי׳ יוסף). 10. יושב הכרובים · על ארון (סליחה). 11. אנא בקראנו · · · דברים לקחתי (פזמון · סי׳ דוד הזק). 12. למען הפרנו (סליחה). 13. במוצאי שבת · תהלות (סליחה · נ׳ לבית ישראל). 14. כונן תכונן (מסתגאב · ויהי נועם וכו׳). 15. חנני אלהים · · · אליך את נפשי אשא (תחנה · נו׳ מיושב). 16. מפיק רצון נפשי ומאויי (מיושב).

12. מעמד לליל אחד עשר. Fol. 64*b*.

1. לך יי הצדקה · בלא. 2. יה להדרש (סליחה · נו׳ יחידה; acr. יצחק ניאת). 3. יי מי יעמוד שוכן שמי עליה (סליחה · נו׳ המלך יי). 4. שמע עליון לקול אביון ומחה (סליחה · נו׳ יה איום). 5. אעירה שנת עיני (סליחה). 6. מפני חטאתי (סליחה · נו׳ יי בקול · סי׳ משה). 7. אם חסדיך (תוכחה · סי׳ א״ב אני משה הקטן). 8. לקורא באשמורת · · · יעורר לעומד (מיושב · סי׳ יצחק).

13. מעמד לליל שנים עשר. Fol. 68*b*.

1. לך יי הצדקה · האל. 2. ירצה עם חרדו (סליחה; acr. יצחק). 3. בני תמימים (סליחה · נו׳ שני חיי · סי׳ משה). 4. אליך אלכה (סליחה). 5. שולמית בלי תרמית (סליחה). 6. אל מסתתר (מסתגאב · יי׳ אחד ושמו אחד · סי׳ אברהם). 7. התבוננו ונדעה · · · אשרי אישים (תוכחה; acr. אני משה אבן עזרה קטן). 8. להודות באתי (מיושב · סי׳ משה).

14. מעמד לליל שלשה עשר. Fol. 72*b*.

1. לך יי הצדקה · אל קורא. 2. יצוה ישועתנו (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק). 3. יצאוני בחורותי (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ משה). 4. מיקוד מעצבי (סליחה · נו׳ לבית ישראל · סי׳ משה). 5. איך אידום (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ אברהם). 6. אסורה בגלות (מסתגאב · זכור עדתך וכו׳ · סי׳ אני יצחק). 7. שוכני בתי הומר (תוכחה · סי׳ שלמה הקטן ברבי יהודה). 8. יום מפחדך (מיושב).

15. מעמד לליל ארבעה עשר. Fol. 76*a*.

1. לך יי הצדקה · צור. 2. יושב תהלות שמעה (סליחה · נו׳ יהידה; acr. יצחק ניאת). 3. יעירוני רעיוני (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יהודה). 4. אדון עולם יצוה (סליחה · נו׳ יי בקול שופר · סי׳ אברהם). 5. בת איומה (סליחה · נו׳ יה איום · סי׳ משה). 6. הקיצו שכורים (סליחה; acr. vv. 2—4: משה). 2. [ישיע†] ישיני לב‡ (תוכחה). 8. שחר קמתי (מיושב · נו׳ סמר גבי · סי׳ שלמה). 9. מבית מלוני (מיושב · סי׳ משה).

16. מעמד לליל חמשה עשר. Fol. 79*b*.

1. לך יי הצדקה · והחסד. 2. יעתר שם פניו (סליחה · נו׳ יחידה; acr. יצחק ניאת). 3. ענותנו ראה (סליחה · נו׳ לבית ישראל · סי׳ משה). 4. אל חי בכל (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ אברם). 5. ימינך נושא (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יהודה). 6. עזרי מעם יי׳ מגיני וכתרי (סליחה · נו׳ המלך יי). 7. יחידה עקיביך (תוכחה · סי׳ יצחק הלוי בר זרחיה ירונדי זכרו לברכה אמן). 8. היכל יי׳ ומקדש הדומו (מיושב). 9. יה ישעך (מיושב · נו׳ יום זה חוריד · סי׳ יצהק).

17. מעמד לליל ששה עשר. Fol. 85*a*.

1. לך יי הצדקה · צדיק. 2. יצבתי עמודים (סליחה · נו׳ יחידה · סי׳ יצחק). 3. יונת אלים רחוקים (סליחה; acr. vv. 2—4: משה). 4. יה נא צור (סליחה · נו׳)

† So the MS.

† Apparently written by mistake for ישיני, which follows.

‡ Acr. after v. 1: אברהם עזרה חזק.

סליחה ' נו') זה כמה תחנוניו .5 .(שני חיי ' סי' יעקב
מסתגאב בשם) בשם י"י אדמות .6 .(יחידה ' סי' יצחק
תוכחה ' סי') איך תמו .7 .(יי' אל עולם ' סי' א"ב
מיושב ' סי') אמונים שחרו .8 .(אברהם בן עזרה חזק
אני משה).

18. מעמד לליל שבעה עשר. Fol. 89*b*.

1. יש מאין בורא .2 .לך י"י הצדקה ' חנון
אלהים .3 .(יצחק גיאת .acr ; סליחה ' נו' יחידה)
יראיך אליך באים .4 .(סליחה ' נו' שני חיי) שחרתיך
אדוני האדונים .5 .(סליחה ' נו' יחידה) באשמורת
אלם צדק .6 .(סליחה ' נו' לבית ישראל ' סי' יעקב)
ישינים .7 .(מסתגאב ' נפשי ליי' משומרים לבקר) אעורר†
יהודה הקטן .acr ; תוכחה ' נו' יחידה עקיביך) בחיק
מיושב ') יגל ישע .8 .(בר יעקב פושטיר ' ' והראני ' ' '
(מיושב ' סי' אברהם) אל נכספתי .9 .(סי' יצחק

19. מעמד לליל שמונה עשר. Fol. 94*b*.

1. סליחה ') יסרתי לב .2 .לך י"י הצדקה ' נושא
יום באתם לחלות פני .3 .(נו' יחידה ' סי' יצחק גיאת
סליחה ' נו' יצו) בצרותי וקורותי .4 .(סליחה) אל
סליחה ' נו') מפיל אני תחינתי .5 .(האל ' סי' יהודה
מסתגאב ' יי') אדיר נוטה .6 .(יחידה ' סי' משה
אדונינו מה אדיר וכו' ' סי' אני דוד בר אלעזר בקודה
(מיושב ' סי' משה) הקיצוני ' ' ' משכוני בחבלי .7 .(חזק
8. (מיושב ' סי' יצחק) יערב שיח.

20. מעמד לליל תשעה עשר. Fol. 99*a*.

1. סליחה ') יום לבי .2 .לך י"י הצדקה ' אל שוכן
סליחה ') כל גוי שואל .3 .(יצחק גיאת .acr ; נו' יחידה
סליחה ') שובו בנים שובבים .4 .(נו' יחידה ' סי' יצחק
חרדים לבית תפלתם .5 .(נו' עת שערי רצון
אעטוף לפניך .6 .(סליחה ' נו' יחידה ' סי' משה)
מסתגאב ' יי' נגדך כל תאותי ' סי' אני שלמה ברבי)
מיושב ' סי') מרעיד פני צורו .7 .(יצחק השלום חזק
מיושב ') אליך אקרא צור עין הקורא .8 .(משה הקטן
סי' יצחק).

21. מעמד לליל עשרים. Fol. 103*a*.

1. יום וליל אכלה .2 .לך י"י הצדקה ' עד שחקים
(סליחה ' נו' יחידה ' סי' יצחק .3 ; סליחה) ראש דברי
acr. vv. 2—4: אברם) .4 .סליחה ') מה לך בן אדם
סליחה ') יודע עתידות .5 .(נו' עת שערי ' סי' יעקב
מסתגאב ' ברוך) אספר גבורות .6 .(נו' לפני המלך
תוכחה ' סי' יצחק) מה יתרון לאדם .7 .(יחד וכו'
(מיושב ' סי' יצחק) יעלו דברים .8 .(בר יהודה גיאת
9. (מיושב ' סי' משה הקטן) משגיב בכוחו.

22. מעמד לליל אחד ועשרים. Fol. 107*a*.

1. חי העולם מקיר היים .2 .לך י"י הצדקה ' עונתך
יושב רום עליות .3 .(סליחה ' נו' לבית ישראל)
סליחה ') יה על מי .4 .(סליחה ' נו' י"י בקול ' סי' יוסף)
(סליחה) זוחלים מתנפלים .5 .(נו' עת שערי ' סי' יוסף
שטר .7 .(תוכחה לספר בראשית) אוכח בפי רוחי .6
(תוכחה ' סי' אני שלמה הקטן ברבי יהודה גבירול) עלי
מבשר אומר† .9 .(מיושב ' סי' סלימאן) סמר לבי .8
(מיושב) שחר להודות לך קמתי .10 .(מיושב) יתן יי'.

23. מעמד לליל שנים ועשרים. Fol. 112*a*.

1. יום זה מהלל .2 .לך י"י הצדקה ' עד מרום
מפלאי .3 .(סליחה ' נו' יחידה ' סי' יצחק) נפלא
(סליחה ' נו' לבית ישראל ' סי' משה) מרומות
זוחלים .5 .(סליחה ' נו' יחידה ' סי' משה) מושל רום .4
את רוחי .6 .(סליחה ' נו' יחידה ' סי' זרחיה) פקודות
אין כלה בלשוני .7 .(תוכחה לספר שמות) אוכחה
מיושב ') מרי חירות .8 .(תוכחה ' סי' אברהם עזרא)
(מיושב ' סי' יצחק) ירצה מחמד .9 .(סי' משה קטן

24. מעמד לליל שלשה ועשרים. Fol. 115*b*.

1. סליחה ') יצף לנצור .2 .לך י"י הצדקה ' עושה
סליחה ' נו') שלח מלאך .3 .(נו' יחידה ' סי' יצחק
סליחה ') יכון לפניך קטורת ניב .4 .(יחידה ' סי' שלמה
סליחה ' נו' עת) זמירות עם נענה .5 .(נו' יחידה
מסתגאב) י"י אחד שלא ישתנה‡ .6 .(שערי ' סי' זרחיה
אני בשפכי .7 .(יי' שמך לעולם ' סי' אברהם חזק
(תוכחה) אנא צורי וגואלי .8 .(תוכחה לספר ויקרא)
9. (מיושב ' סי' יצחק גיאת) ימהר ויחישה.

25. מעמד לליל ארבעה ועשרים. Fol. 120*b*.

1. ירנן עצות .2 .לך י"י הצדקה ' סלח אל פשעם
זדון בן נושא .3 .(סליחה ' נו' יחידה ' סי' יצחק)

† In Zunz, Literaturg., p. 711 : אעיר.

† In Zunz, Literaturg., p. 546 : ואומר.

‡ On fol. 118*a* (*i.e.* after the first verse of י"י אחד) the scribe began ירצה מחמד, and then marked the misplaced lines off as טעות סופר.

זהב אופיר .4 .(סליחה · נו' עת שערי · סימן זרחיה)
מסתגאב ·) הארץ אדניה .5 .(סליחה) יצאו קרואים
אשרי איש שם .6 .(א״ב ;אתה הצבת כל גבולות ארץ
נחמתי על זדוני .7 .(תוכחה לספר במדבר) אל לבו
מיושב ·) אל שעה .8 .(תוכחה · סי' אלפא ביתא)
יצחק .(סי' יעקב) יוצק דמע .9 .(מיושב · סי'

26. מעמד לליל חמשה ועשרים. Fol. 125*a*.

ידידים שיר .2 .לך יי הצדקה · סלח לעון .1
סליחה ·) בלב חרד .3 .(סליחה · נו' יחידה · סי' יצחק)
סליחה · נו') יום זה על .4 .(נו' שני חיי · סי' משה
מסתגאב ·) אקוה חסדך .5 .(יחידה · סי' זרחיה
אלה .6 .(לישועתך קויתי יי' · סי' אני שלמה בן יעקב
מה אעשה לצידתי .7 .(תוכחה לספר דברים) כוכבי
(מיושב · סי' יצחק) ילבין כלובן .8 .(תוכחה)
אם .10 .(מיושב · סי' יוסף) תפלה לעני · יעטוף רוחו .9
מלא רחמים ונושא עון .11 .(מיושב · סי' משה) רב עוני
(מיושב) נפשי ביום שלותי .12 .(מיושב · סי' משה)
שבת משושי .14 .(מיושב) עזרי יבא† אל מאין .13
תהלות יה אזכיר בלי כחד .15 .(מיושב · סי' שלמה)
מיושב · סי' עלאל בן) עורה כבודי .16 .(מיושב)
מיושב · נו' יום זה · סי') יה בצר .17 .(ישועה חזק
אל .19 .(מיושב · סי' משה) מנומי קמתי .18 .(יצחק
מיושב · נו' יום) אשם יזע .20 .(מיושב) צור קדושי
מיושב · סי') עמך נדבות .21 .(זה · סי' אברהם חזק
מיושב · סי') זבחי אלהים .22 .(עלאל בן ישועה חזק
זרחיה).

27. מעמד לליל ראש השנה בס״ד. Fol. 133*b*.

The Service begins with לך ,אשרי יושבי ביתך
יי הגדולה ,שומע תפלה, &c., and, interspersed
with Psalms or verses collected from the
Psalms, are the following pieces: 1. הביטה
מרום .3 .(סליחה) לפני המלך .2 .וראה את חרפתנו
מנומם בעת קומם .4 .(סליחה · סי' משה קטן) מעלתו
מסתגאב · יי' הושיעה) מחסי לשחר .5 .(סליחה)
יצרי ראשית .6 .(המלך · למלכויות · סי' משה
סליחה ·) אל דומי .7 .(סליחה · נו' ישן · סימן יאודה)
עובר על פשע .8 .(נו' לבית ישראל · סי' משה
אזכיר קצת .9 .(סליחה · נו' עת שערי · סי' משה)
(מסתגאב · חסדי יי' וכו' · סי' אברהם בן עזרה).
10. (סליחה · נו' לבית ישראל) יוצר רום בבינה.
11. (סליחה · נו' עת שערי · סי' משה) משמר הציבו.
12. (סליחה · נו' לבית ישראל · סי' משה) יודעי תרועה.
13. מסתגאב · תקעו בחדש) לאדיר נורא תהלות
שופר).

28. מעמד לליל שני של ראש השנה בס״ד. Fol. 143*b*.

Direction:—

מתחיל ש״ץ כמו בלילה ראשונה ואומר קדיש

Poetical pieces: 1. אנא הנשיא יי' להעיר
(סליחה ; acr. vv. 2–4 : משה). 2. מה נאמר
סליחה ·) ירצה צור .3 .(י–א) לפניך אדון הסליחות
המלך .5 .הביטה וראה את חרפתנו† .4 .(סי' יהודה
סליחה · נו' צדק) שירו ילדי .6 .(פזמון) יי רום
סליחה · נו') מתי כושלי .7 .(ומשפט · סי' משה קטן
מסתגאב ·) מלך שדי השוכן .8 .(ישן · סי' משה
אחזתני היום רעדה‡ .9 .(ארוממך אלהי המלך)
אמליך אל ראשון .10 .(מסתגאב · יי' הושיעה המלך)
אזכיר יחוד .11 .(מסתגאב · ארוממך אלהי המלך)
מחסי .12 .(מסתגאב · אלהים אודה שמך המלך) שמך
(מסתגאב · מפיל אני תחנתי וכו' · ; סי' משה) לשחר
מלאך .14 .(סליחה · סי' יהודה) לבית ישראל .13
ביום זכרון יצורים .15 .(סליחה · נו' יחידה) שמך
מי כמוך באלים יי' · רם .16 .(סליחה · נו' יי בקול)
אמיץ גוזר .17 .(סליחה · נו' אנא בקוראנו) ונשא
יי .18 .(מסתגאב · זכור רחמיך יי' וחסדיך ; ז–א)
; י–א) רומה אלהים את שמך .19 .(סליחה) הופעה[a]
אל איום ונורא .20 .(סליחה · נו' לפני המלך)
רצה בעם .21 .(ו–א ; מסתגאב · תקע בשופר וכו')
סליחה ·) שוחר טוב .22 .(תוכחה · סי' משה קטן)
מסתגאב · צדק ומשפט) יחיד לבקש .23 .(נו' עת שערי
מסתגאב · מקדמה למשפט·) אכה כפי .24 .(מכון כסאך
סליחה ·) קדמתי ראש משמר .25 .(סי' אני שלמה קטן
(סליחה · נו' יצו§ האל) רצה נא יה .26 .(נו' יצו האל).

† Read יביא.

† Slightly varying from no. 27(1).

‡ Acr. חזק (?) אידוי.

[a] For הופיעה.

§ MS. יציו.

27. רחמיך שאלתי (סליחה · נו׳ ישן). 28. ממרום כל מעשה (סליחה · נו׳ שני חיי · סי׳ משה) 29. לבן לאלהינו נאמר (סליחה · נו׳ עת · סי׳ משה). 30. לא אבטח בקשתי (מסתגאב · הוא יי׳ אלהינו). 31. סליחה לאשרי יושבי ביתך ·) מלכי עולם (מיושב). 32. (סליחה · סי׳ שלמה) שם אל קמתי 33. (סי׳ משה).

At the end:—

תֹוׁשְׁלֹבְעֹ בֹרֹדֹמֹוֹדֹ וֹאֹעֹ בֹנֹלֹךְ

708.

Add. 19,782.—Paper, about 8⅝ in. by 6¼, consisting of 75 leaves, with 31 to 36 lines to a page. Oriental Rabbinic writing of probably the seventeenth century.

Another volume of סליחות for אשמורות and the two nights of ראש השנה, according to a North-African rite.

Heading:—

אתחיל לכתוב תקון סליחות ללילי אשמורות בעזרת אל שוכן ערבות

Hymns in the preceding number which are not given in the present MS. are: אלהי תהלתי (second night); בכל הארץ (fourth night); אליכם and ממרום קול אסיר בכלוא (fifth night); אישים (sixth night); ישן בערש (seventh night); יצוה ישועתנו and חטאתי ואשמתי (eighth night); הקיצו שכורים אסורה בגלות (thirteenth night); אדוני האדונים, יראיך אליך (fourteenth night); יום לבי and ישינים בחיק (seventeenth night); סמר לבי and מרעיד פני (nineteenth night); and שחר להודות (twenty-first night). In the twenty-fifth night there is agreement with Add. 19,789 up to תפלה לעני, which is only followed by עזרי יבא, מנומי קמתי, and זבחי אלהים.

It is to be noticed that there is no לך יי׳ הצדקה for the last five nights, and that the pieces for several of the twenty-five nights are not in entirely the same order as in the preceding number.

The number of pieces for the second night of ראש השנה is much smaller than in Add. 19,789, מלך שדי being only followed by לבית, כי כבוד באלים, ביום זכרון, מלאך שמך, ישראל, סמר, אל איום, רומה אלד״ים, ה׳ הופיעה, אמיץ נוזר, נבי צור משגבי.

At the end the scribe wrote in large characters:—

תֹוׁ שׁ לׄ בֹעׄ יחלׄצי״תו

In smaller writing:—

כתבתי זה הסליחות למי שנדבו לבו לקנות אותו ה׳ יעזרני לכתוב כמוהו וכמוהו עה׳ אברהם ן׳ · · אהרן ן׳ ישו סילט

709.

Or. 4113.—Paper, about 6 in. by 4¼, consisting of 17 leaves, with 22 to 25 lines to a page. An oriental square Rabbinic hand of the seventeenth century.

סליחות ללילי אשמורות, or penitential prayers to be said in the night watches from the first day of the month Elul to the Day of Atonement. This collection is Yemenite, but may be given here for comparison with the two preceding numbers.

It contains the following pieces:—

1. ישן אל תרדם (סי׳ יהודה). 2. בן אדם בן אדם מה לך נרדם. 3. יעירוני רעיוני (acr. יהודה). 4. יי׳ אלהי הצבאות · · · בטית לעמך. 5. קמתי ותדד שנתי (this verse is the refrain, the other verses give the acrostic יהודה). 6. לך יי׳ הצדקה · · · מה נתאונן. 7. אליך ה׳ אקרא משגב לעתות בצרה†. 8. שבט יהודה בדוחק (acr. שמעיה חזק). 9. בעת רצון תחנתי (the last three verses give the acrostic משה). 10. רחמנא אדכר לן. 11. כתבינן בספרא דחיי (for עשרת ימי תשובה). 12. אנא כעב זדוני (acr. אני משה). 13. אנשי אמונה אבדו באים. 14. תמהנו מרעות. 15. אוא

† Almost entirely Scriptural verses.

אנא אוֹא תבא לפניך 16. אל תעש עמנו כלה. אשמנו באומר 17. אשמנו מכל עם 18. תפלתינו. רבונו של 19. לעינינו עשקו עמלינו 20. ובפועל. לה' אלהינו הרחמים 21. עולם אתודה על עבירות. לקדושת 22. מיוחד באהיה אשר אהיה 23. והסליחות. אלהינו שבשמים שמע קולינו 24. שמך עשה. 25. עשרת ימי (for כתבינו בספר חיים טובים). תשובה 26. עננו אלהים אתה ידעת לאולתי 27. ה' 28. רחום וחנון ··· אדון הסליחות 29. אלהינו. עשה למען 30. חנינו והקימנו (for עשרת ימי תשובה). דעני לעניי 31. אתה מלך אדיר (אֹב). 32. מלאכיך. אפרים ברבי 33. אם אפס רובע הקן (acr. ענינן). 34. יצחק חזק. למתודה חטאתיו (acr. למשה). 35. ה' אלהי ישראל ··· איה חסדיך הראשונים אשר ספרו (acr. אברהם). 36. אם אשמינו כתולע האדים. 37. אתאנו להלות פניך, followed by מרן דבשמיא, &c. 38. מרן מחי ומסי. 39. מרן רחמים בקשנו. 40. אראלי מרומים 41. מרן אליך ה' נשאתי. 42. אבינו אב הרחמן ···· 43. מכניסי רחמים. 44. תיענו ותיעתרו ברחמים. בצר לנו קראנוך 45. אם תאהב מבית מלוני קמתי (acr. משה). 46. אנא בכח גדולת דרך אמת (acr. אברהם). 47. 48. אל נא קרב.

Foll. 16*b* and 17 contain a form of קדוש for פסח in a different and irregular hand.

710.

Or. 5540.—Paper, about 4⅝ in. by 3¼, consisting of 11 leaves, with usually 14 lines to a page. Oriental Rabbinic writing of the sixteenth to the seventeenth century.

[Cairo Genizah.]

Two allegorical כתובות for the feast of שבועות, the first being Israel Nagara's כתובה לחג שבועות (see *e.g.* זמירות ישראל, Venice, 1590—1600, p. 114), and the second (כתובה ליום שני beginning on fol. 6*a*) being apparently by the same author.

The first symbolises the union of God with Israel, and the second is in the form of a marriage between Israel and the תורה.

Beginning of the second כתובה:—

אשרי העם ראתה שכינה עינימו

End:—

והעד עדים נאמנים השמים והארץ והים · ואם יקיים כל הכתוב לעיל יתנו פרים · והכל שריר ובריר וקיים (?)

G. THE YEMENITE RITE.

711.

Or. 2227.—Paper, about 10¾ in. by 7½, consisting of 249 leaves, with 23 lines to a page. The partly preserved signatures at the beginning of quires (*e.g.* foll. 62*a*, 82*a*, 132*a*, 172*a*), show that the foldings contained ten leaves each, but the first leaf of the first quire (now beginning with fol. 3) must have been lost (without, however, causing a deficiency in the text, the leaf in question having probably contained nothing but the title). A number of leaves are more or less damaged. Dated A.G. 1851 (A.D. 1540). Foll. 1 and 249, which are paper, and fol. 2 (vellum) belong to two different MSS. of probably the fifteenth century (*vide infra*).

A Service book according to the Yemenite rite. The text, including the books of Lamentations and Esther, is provided with the superlinear punctuation, with the exception of the Biblical verse (אברכה את ייָ וכו') at the beginning of the Services, which has the sub-

linear punctuation. The rules and directions are nearly all in Arabic in the Hebrew character.

See the printed edition, Jerusalem 1894-8; also Bacher, J.Q.R. for April and July 1902.

I. Services for week-days. Fol. 3*b*.

For the long title (beginning: סדור גאמע ללברכות ואלתפלות אלמנצומה בפם גמיע ...), which is here mutilated, see Or. 1479 (Cat. no. 718).

After the †שמונה עשרה (fol. 14*b*) is a piece beginning:—

ומן מפרוצאת אלצלוה ואלמסתחב̈ ואלמנדוב אן ינתהד באקאמה׳ האולי אלת̇מאניה אלשרוט ואן את̇ר ותעד̈א או סחי ולם יקים בואחדה מנהם פקד כ̇רג ע̇ ואגב אלצלוה לכנה את̇ם פי ד̇לך אן אעתמד״ והאולי הם״ אלקיאם״ ותונ̈ה אלקבלה״ ותהי̈יה אלגסם פי אלוקוף״ ותהי̈יה אלמלבוס״ ואצלאח מוצע אלצלוה״ ותסויה׳ אלצות פי וקת אלצלוה״ ואן יכרע כ̇מס כריעות פי אלצלוה״ ואלסגוד בעד אלצלוה״

Then follow the rules concerning these eight points in detail.

On fol. 15*b sqq.* are given the special portions used בליל מוצאי שבת, בימות החמה, נוסח הקדיש, בתשעה באב, בראשי חדשים &c. קדיש בתרא (תתקבל וכו׳), and קדיש דרבנן follow.

There are a number of entries in this MS. which point to diversities of use among the Jews of Yemen. The following may here be noted as belonging to this section.

Before the מזמורים for the different days (fol. 20*b*):—

ונהגו מקצת העם לקרות בכל יום אחר תחנונים אלו שיר מזמור שהיו הלוים אומרין בבית המקדש באותו היום וקוראין אחריו לדוד אליך ייֿ נפשי אשא כל המזמור וקוראין אמר רבי אלעזר׳ אין כאלהינו אין כאדונינו״

Following the מזמור for the sixth day:—

ונהגו מקצת מקומות לקרות בראש חדש זה המזמור״ מזמור שירו לייֿ שיר חדש כי נפלאות עשה וכו׳

There follow Pss. cii., lxxix., xxx., and lxxxiii., for תשעה באב, יום התענית, חנוכה, and פורים respectively. At the end of this part is given Ps. xxv., which is recited after the special Psalm for each day.

II. תפלת השבתות וימים טובים וראש השנה ויום הכפורים ומוסף ראש חדש ומוסף חולו של מועד Fol. 24*a*.

This section contains the special portions in the תפלה for the days mentioned in the heading, the ברכה אמצעית for divers occasions naturally being the main portion noted.

III. A series of directions regarding prayers and benedictions, with special portions belonging to different Services. Fol. 33*b*.

a. פצל פי מערפה אוקאת אלצלוה.

Beginning:—

אול̈ מא ינב אן תעלם אן ·· ללצלוה וקת מרסום מן אלתורה

End:—

ואלצבור אד̇א פאתתהם צלוה פלא להא קצ̇א

b. (fol. 35*a*).

פצל פי ד̇כר מואנע אלצלוה ולו בלג וקתהא והם כ̇מסה אשיא והאולי הם״ ט̇הר אלידין וכו׳

At the end of this פצל:—הבינגו וכו׳.

c. (fol. 36*a*).

פצל פי נצ̇אם אלצלואת גמיעהא

(1) אי̈ל ד̇לך נצ̇אם צלוה אלצ̇בח אלתי ללחול ללגמע ואלפראד, with ברכת כהנים (fol. 37*a*).

(2) נצ̇אם תפלת מנחה ללגמע ואלפראד (fol. 38*a*).

(3) נצ̇אם תפלת ערבית ללגמע ואלפראד (fol. 38*b*).

(4) נצ̇אם צלוה׳ אלסבת (*ibid.*)

(5) צלוה׳ ראש חדש (fol. 40*a*).

---

† Note that the ברכת המינים appears here, as in MSS. of eastern origin generally, in a more or less original form, there being no censorship in codices written in the East.

(6) צלוה׳ אלחנוכה (*ibid.*)

(7) צלוה׳ אלצאמאת (fol. 42*a*).

(8) נצֿאם צלוה׳ אלאעיאד (*ibid.*)

(9) צפה צלוה׳ ראש השנה (fol. 43*a*).

(10) צפה צלוה׳ אלסוכה מע חמל אללולב (fol. 43*b*).

The הושענות, beginning on fol. 44*a*, are the same as in the printed edition for the first six days, and at the end is אנא המקדים לעולם דברים שבעה for יום שביעי.

Then :—

ואמּא שמיני עצרת פליס פיה נטילת לולב בל קראה אלהלל פקט וכו׳

For יום תאני שמיני עצרת (*i.e.* שמחת תורה):— אשר בגלל אבות &c., as in Or. 2418, x. &c.

(11) נצֿאם צלאה׳ אלכפור (fol. 54*b*).

At the end of this part (fol. 55*a*) :—

פקד ביינא נסכֿה׳ כל אלצלואת ונצֿאמהא ולם יבק לנא סוי אן נביּין צפה׳ אלקריאה בספר תורה בציבור וכמייּה אלקאריין ואלפצול אלתי תקרא בכל יום ואלנבייןٍ† דֿלך בעד אן נדֿכר אסתדראכאת אלצלוה אדֿא חצל פיהא סהו״

Then (12) פצל ׳ מן צֿלא בגֿיר תהייּו וכו׳ (fol. 55*a*).

(13) Rules regarding lections throughout the year (fol. 56*a*), including the greater and minor festivals, ending with sections on הפסקה, on קדיש to be said after the return of each ספר תורה, on the custom אן יתרגמו אלמקרא בצבור &c.

At the end (fol. 62*a*) :—

כמל מא ארדנא אתֿבאתה מן אמור אלצלואת גמיעהא פלנתבע דֿלך במא יעני ביאנה מן אלברכות אלמחתאג להא״

(*d*) Benedictions and minor Offices (fol. 62*a*).

† So the MS.

Beginning :—

פצל ׳ אעלם אן ואגב עלי אלאנסאן אן יבארך מאיה׳ ברכה בכל יום וכו׳

The main headings are קדוש שבת, אלהבדלה, צפה׳ אלהבדלה, צפה׳ קדוש לילה׳ אלעיד, קדוש יום טוב, ברכת המזון (with the various במכֿרג אלעיד, זיאדאת), the benedictions belonging to אלמאכולאת ואלמשרובאת ואלמשמומאת (followed by a series of occasional ברכות), ברכת המצוות, ברכות אירוסין ונישואין (with טופס הכתובה, fol. 76*b*), ברכות המילה, פדיון הבן, הפרשת תרומה ומעשר וחלה (with צפה׳ קביעת מזוזה, עשיית מעקה, כתאבתהא), הנחת תפלין, מצות ציצית, קריאת המגלה, נר חנוכה, and נר שבת.

(*e*) סדר העשייה בלילי הפסח (fol. 86*a*), preceded by ביעור חמץ, and followed by ספירת העומר, עירובי תבשילין, עירובי חצרות, and עירובי תחומין.

IV. מסכת אבות. Fol. 96*b*.

There are some marginal explanations in Arabic.

V. A series of סליחות, preceded by a פצל on repentance. Fol. 103*b*.

The introductory פצל begins :—

אעלם אן אלתובה מן אלמעאצי ואלאתֿאם ואלאקראר בהא בין ידיה תע׳ ואלתרך ענהא פריצֿה לאזמה עלי אלגמיע ואעתקאד דֿלך אמר עצֿים פי אלשריעה

Near the end of the פצל (fol. 105*b*) :—

וידֿכר מא פעל בה ואן כאן ענדה לה מאל יעטיה לורתֿתה או לבית דין אן לם יעלם לה וארתֿ והדֿא מא ראית בדֿכרה פי הדֿא אלפצל עלי טריק אלתקציר כמּא הו צֿרורי

וצפה׳ אלצלוה באטראף אלליל פי עשרת ימי תשובה אן כאן גֿרצֿהם אן יטוּלו באלאמר אלי צלוה׳ אלצבח פואגב גֿסל אלידין ויבארכו שלש ברכות על דברי תורה׳ והערב׳ ואשר בחר בנו׳ ויבתדו באלרחמים אלי אלצבח וכו׳

On the same page begin the verses ואני

'ברוב חסדך וכו; and the סליחות, which begin
on fol. 106*a*, are in the following order :—

1. מן דיואן יהודה—.(אב״) בשם אלהי אברהם אפתחה
ישראל .3 .(סימ׳ יהודה†) יעלו לאלף .2—: הלוי זצ״ל
בחירי אל (same סימן). 4. רחמיך שאלתי (same (?)
irregular acr.). 5. מה יתרון לאדם בעמלו (מקבי).
6. אלהים שיחרתיך .7 .(סימ׳ מתודה) משתחים להדרת
יה למתי צפנת .9 .(יהודה) יצו האל .8 .(סימ׳ יהודה)
(יהודה). 10. לאט האל בעם נדכה (לוי חזק). 11. יה
ידי .13 .(אב״) אליך אלכה .12 .(יהודה) מלאך שמך‡
יצורים .15 .(acr. יהודה) ילוד יעקב .14 .(יהודה) דלים
יצרי .17 .יום להיטיב .16 .(acr. יהודה) וצפון חובם
ראשית צרי. 18. יעירוני רעיוני (acr. יהודה).
19. ירושלם למוניך (acr. יהודה). 20. יונה פותה.
21. ירושלם האנחי. 22. יוני ניאיות (acr.
יהודה). 23. יונות הושתו שכם (acr. יהודה).
24. יונה נשאתה על כנפי נשרים (acr. יהודה).
25. ישמעני אלהים בקראי§. — General heading:
מן דיואן אברהם בן עזרא ז״ל :—26. אקום חצות ליל[a].
27. אלהי קדם מעונה. 28. אם איבי יאמרו. 29. אלהי
אפתח שפתי בנגינותי. 30. הודיעני את אורח החיים.
31. אל בית המלך לבוא. — לשלמה הקטן נע״ג :—
32. סמר גבי צור (סלימאן). 33. ייי׳ מה אדם.
34. שלומי עליון‖. 35. שני חיי ומאויי. 36. שחר
שבועה. 37. שופט כל הארץ¶. 38. קמתי להודות.
שכולה עכורה. 39. שחורה ונאוה. 40. קבועה.
41. שכולה אכולה. 42. שנותינו ספו. 43. שבת
שלמית בלי†. 44. שדורים נדודים. 45. משושי
משאת. 46—: מן דיואן משה בן עזרא ז״ל — תרמית.
יונה ומידיך. 47. אנא הנשא והעיר[a]. 48. שיר.
— מדמי הלבבות. 49. אל דמי לכם ילדי[a]. 50. הרבי[a].
יום לבי סבותי. 51—: למר יצחק בן גיאת[b] ז״ל.
יום. 52. יצבתי עמודים. 53. יה להלל ביום וליל. 54.
לך עיני. 55—: מן אקואל מר לוי ז״ל‡— עירום אעמוד.
לבי יחיל. 56. לאיש כמוני רשעי. 57. צופיות.
—: אקאויל מנבועה לאחאד מן שערא אלעלמא — בקרבי.
58. יום יום יחידתי הוי חודרת. 59. בזכרי על משכבי.
(acr. בלעם חזק). 60. ימינך נושא עוני (acr. יהודה;
first four letters double). 61. כמפעלי צור.
ביעשור לחדש. 62. אם עונות יענו בנו. 63. גואלי.
§ביום בו כפור עוני. 64. ידידך מאמש (acr. יהודה).
65. עם ייי׳ השלחה. 66. מנומם בעת קומם.
67. ישראל בחירי אל. 68. עם קדושי[e] ישראל. 69. אשר.
יחו לשת. 70. יה שמך ארוממך. 71. יסד ארקים.
(acr. יהודה). 72. יה אנא אמצאך. 73. יקירים.
בשם ייי׳ אל עולם בשם ייי׳ אדמות. 74. אדירים.
(אב״). 75. ישן אל תרדם. 76. עת שערי רחמים.
להפתח[d]. 77. אבאר קצת פלאי (אב״ and אני יהודה
הלוי ברבי שמואל). 78. שערי רנני אפתחה.
79. אלהים בקדש חזיתיך. 80. את כתיבי רעיון (אב״).
81. יונה מה תהגי. 82. שובי נפשי למנוחיכי · · ·
יקרה מיקר. 83. לכם בני ציון הכואבים. 84. אל מי.
נמשילך (acr. אברהם ברבי מאיר בן עזרה). 85. יום
אבל אשמים אנחנו. 86. באתם לחלות פני אל.
און זרענו (acr. אני יהודה לוי). 87. שטפוני דמיעות[e].
88. אשר לו ים וחרבה. 89. אדוני האדונים השקיפה.

† The entries giving names of authors are in later hands. There are similar entries in the subsequent portions of this list, but not so regularly as in this section.

‡ The later marginal enumeration marks this piece ב׳ (i.e.) י״ב, passing over י״א.

§ See Zunz, Literaturg., p. 400 (assigned to יוסף).

[a] To be distinguished from אקום חצות לילה of Benjamin b. Zeraḥ. The present piece shows the acr. אברהם.

‖ This piece is, however, by ר׳ שמואל. See Zunz, Literaturg., p. 408.

¶ On the authorship &c. see Zunz, *op. cit.*, p. 312.

† This piece is by ר׳ שלמה ב׳ אבון נקרא הנער מצרפת. See Zunz, Literaturg., p. 312.

[a] Acr. משה in vv. 2—4, the piece consisting of four verses.

[b] No. 51 has the acrostic יצחק גיאת, and no. 52 יצחק only; nos. 53 and 54 are in Zunz.

‡ *i.e.* ר׳ לוי בן יעקב אלתבן.

§ The same as in Zunz, Literaturg., p. 344.

[c] אב״ after first verse.

[d] Acr. · · · עבאס יהודה; end: ינון אליה אני שולח. Comp. Zunz, Literaturg., p. 343.

[e] In Zunz, Literaturg., p. 367: דמיעותי.

90. ידיכם קדש (acr. יצחק). 91. את גומל מערבות (acr. אהרן חבר). 92. מלא רחמים ונושא עון. 93. אמונתך יודיעו (acr. אברם). 94. ייי׳ אתה הוא עד לא עולם (acr. אני יצחק בן יהודה).

Then (fol. 145*a*):—

פאדׄא פרגׄ מן אן יניב מא אראד מן הדׄה אלאקואל פיניב הדׄי אלדעא ואלתצׄרע והו מגמוע לבעץׄ אלעלמא זׄ״ל

שומע תפלה וכו׳

This part continues like the printed text (II. קסה*b sqq.*) down to שאלתינו ובקשתינו (end of the piece beginning: הרחמן אל תעש עמנו כחטאינו). Then:—אני לפניך ויניבו יסגדו תם כורע ׳ ובעץׄ אלמואצׄע יניבו מן הדׄה אלאקואל בעד אלסגוד״ יקף שליח צבור ויקול

The pieces that follow are: 1. רחמנא רחם ···· דאת הוא אלהא רבון (אב״, and שלמה בן סר שלום חזק לעד). 2. רחמנא רחם ···· דאנון יתבין בארע גלותא (אב״, and סעדיה בן יעבץ). 3. רחמנא רחם ···· דאפיקתא יתהון (בן סעדיה חזק). 4. רחמנא רחם ··· דאתן למסגד (אב״, and דויד בן עמרם יזכה אמן) (אב״).

The pieces which have והב לן וכו׳ at the beginning commence on fol. 156*a*, and are in the following order:—

1. מרן דבשמיא את הוא אלהא ולית בר מנך. 2. מלך עלמין רבון כל עלמיא אסתכל בזעירין. 3. ייי׳ דסגיאין את הוא אלהא דשרי. 4. דגלגלוהי. 5. אסתכל בעמך ייי׳ דבידיה אסו. 6. רחמוהי. 7. ייי׳ מרן דבשמיא מר. 8. דגלא מניה יקריה. 9. אלהא דישראל ומרי דקריב לכל מן דקרי ליה. 10. ייי׳ אלהא דשכינתיה מחי ומסי. 11. (אב״) נהוריה. 12. אכן אתה אל מסתתר. 13. ייי׳ אלהא את אמרת. 14. אב״), אליך אתודה שוכן מעונים. 15. (אב״) ונלי רזין, and תמים בן יוסף חזק). 16. אב״), אליך נתודה, and תמים). 17. משה ב׳ אב״, and) אנוסה עדיך. 18. מה לי ללכת (כתיר). 19. (אב״) אלהי אזכורה (acr. מסעוד בן יהיה). 20. אשא עיני אל צורי וקוני. 21. אליך ייי׳ נשאתי עיני (אב, and תמים בן יוסף). 22. בן כתיר (א—י and ש). אשא עינים (אב״, and משה). 23. אחזתי בסאתי (אב״, and ··· דויד בן). 24. אשא עיני אל ההרים באתי לחלותך (אב״). 25. אלהים ייי׳ שוכן (אב״, and עזרא). 26. אשוב אל ביתי (אב״). 27. אפסו אמונים† (אב״). 28. יה אנא אלהי מתי תשבור[a]. 29. ירצה שוע[b]. 30. אדרוש בוטחי. 31. יגרתי מפני שמים[c]. 32. הנאדר (אב״). 33. אזמרך עליון בשובי (אב״, and סעדיה). 34. אנוסה לעזרה בעמדי בצרה (אב״, and סעדיה בן עואץ). 35. יונת אלם קץ ישעה (acr. ישועה). 36. אליך אקרא יומם ולילה (אב״). 37. לילי זכרון (acr. ··· לישועה). 38. דרכך היטיבי (acr. דניאל ברבי ···). 39. יום ישבתי להודות כחשי. 40. יונה נודדת מקנך‡ (acr. ··· ישועה). 41. אנא אל שוכן (אב״, and שלמה בן שר שלום). 42. אם עונינו רבו (אב״). 43. הא כעיני עבדיא. 44. שומר ישראל.

At the end (fol. 169*b*):—

יושב בשמים ומביט עד קצה מים ענינו ארך אפים ותן בלבינו יראת שמים זכינו ונהיה נקיים וכתבינו בספר החיים

VI. אזכירה סדר עבודה. Fol. 169*b*.

Heading:—

והדא קול לאברהם בן עזרא זׄצׄ״ל פיה נצׄאם סדר עבודת יום הכפורים יגאב בעד אן יתם שליח צבור תפלת מוסף והו מחכם אלבנא מקתׄפי לאתׄר אלהלכה סוא והדא הו

אמוני לבב begins on fol. 170*b*.

On fol. 175*a*:—

כמל קול אלמולׄף זׄ״ל · תם יקול הדׄה אלאקאויל אשרי עין ··· ראתה קדש הקדשים וכו׳

At the end are the following pieces with והב לן וכו׳ at the beginning:—

1. ייי׳ אלהא די כרסייה שביבין (אב״). 2. אתנו להודות (אב״). 3. אתחנן בבקשה (אב״). 4. על שמך

---

† End: ורב חסד ואמת.

[a] Acr. ישועה בן יעקב יזכה חזק.

[b] Acr. ישועה יזכה. [c] Acr. יצחק בן קפינוש.

‡ End: עת תקראי אבי אבי; comp. Zunz, Literaturg., p. 577.

באתי. 5. אל שוכן רומי (acr., אהרן אלוף). 6. שבת משושי. 7. אשא עיני אל רם ונשא. 8. אראלי מרומים בשיר ושבח (אב״, and שמריה). 9. שלמא לכון שארא (acr. שלמה בן משה). 10. נא אלהי שוכן. 11. אודיעך חטאתי (אב״, and סהל (?)). 12. אשורר שיר. 13. אפסו בעוני עצי המערכה (אב״, and דויד). 14. מכניסי רחמים.

VII. נוסח הגיטין והשטרות. Fol. 182a.

At the beginning :—

אעלם אן כמא אן מצות עשה אן יקדש אלאנסאן אלאמראה בכסף · · · · · כדלך אדא אראד אלטלאק פלא יכון אלא בגט וכו׳

The formularies, which begin on fol. 182b, are in the following order :—

נוסח גט, נוסח גט מיאון, עידי מסירה, נוסח הגט נוסח, נוסח חדוש כתובה, נוסח כתובת יבמין, חליצה נוסח, שטר גביית הכתובה, כתובת המחזיר גרושתו נוסח, שטר מי שרצה למחול לאשתו שבועת אלמנה מתנת, שטר מכירת החצר, שטר מכירת קרקע, שובר[a] שכיב מרע.

VIII. חסאב אלעיבור. Fol. 188b.

The fuller heading is :—

תדכרה פי תאריך אלעאלם עלי מא צחחה לנא אלנץ ואלנקל ומערפה׳ סימאנאת אלסנין ואצולהא ופרועהא בטריק קריב

Beginning :—

פצל · איעלם אן מן יצירת עולם אלי סנתנא הדה אלדי נחן ואקפין פיהא והי סנה׳ סתה עשר מן מחזור רסה כמסה׳ אלאף סנה ותסעה ותמאנין סנה סימן הפט

This shows that the calendar, or at any rate this part of it, was composed or revised A.M. 5089 (A.D. 1329).

The last פצל begins (fol. 203a) :—

קד עלמת אן אלסנה אלשמסייה הי שסה איאם וסת סאעאת · ואלסנה הי ארבע תקופות

At the end (fol. 205a) :—

כמל מא ארדנא אתבאתה מן חכם אלתקופות · ואללה אלמופק ללצואב

The מחזורים registered (foll. 199a—201b) are רעז to רפט.

IX. A series of קינות for תשעה באב. Fol. 205a.

Heading :—

והדה קינות לתשעה באב מן דיואן יהודה הלוי ואברהם בן עזרא לתתיר אלתחזן ולתדכר מא גרא פי אוקאת אלחרבן ונלבה׳ יד אלעדו תם אלתרני בנבר דלך קריב ניר בעיד״ פמן דלך קולא יבין מנה אלחאלה אלתי כנא פיהא וקת כרוננא ממצרים ובין אלחאלה אלתי ערצת לנא בגלותנא מן ירושלם

The pieces are: 1. אש תוקד. 2. על נהרות בבל חשכה. 3. יום חובי ענה (acr. יהודה לוי). 4. יונה מה לך מקוננת (acr. יהודה). 5. יום אכפי הכבדתי (same acrostic). 6. אהה ידועת מכאובות. 7. אח ועבד הדימוני. 8. אמרה ציון איך יצאוני בני (acr. אברהם). 9. ארץ צבי תפרש (acr. אברהם). 10. זכור ייי׳ מה היה · · · יום אויב (acr. אברם). 11. אז בבית שבינו (תם יכתם בהדה אלקינה), with a number of Scriptural verses after the Alphabet, עליהם נצעק, and תרומם שפלה.

X. מספדות. Fol. 212b.

Heading :—

והדה מספדות ינאב לכל שכץ עלי קדרה״ תלמיד חכמים ינדב עלי קדר עלמה״ ואלשכץ אלכשר עלי קדרה״ ואלצגיר עלי קדרה ואלמראה עלי קדרהא״ וההספד כבוד המת הוא

The pieces that follow are :—

1. מרעי ושכני. 2. אמונות יהגה חכי. 3. בטרם תקונן. 4. עלי כואת תבכינה. 5. הה בתי השכחת. 6. שובה עבד עולם. 7. בת נדיב הגורת שק. 8. נאסף אביר רועים.

XI. תוכחות ובקשות. Fol. 216b.

1. אברך את ייי׳ אשר יעצני (בקשה ליהודה הלוי ולה איצא). 2. ברכי נפשי את ייי׳ ואל תשכחי (זל).

[a] This is a form of acquittance applicable to a case אדא אסתופת אלאמראה כתובתהא.

(sic) הזהרה). 3. ברכי אצולה (ולה איצא ז״ל). 4. יהי אוי (ולה איצא ז״ל׳ כוונה) רצון ···· לטהר מערכי לחש (ולה איצא ז״ל׳ השתחויה וודוי). 6. לי כי נדדתי שובי נפשי למנוחיכי (ולה איצא ז״ל). 7. חננתני ברכי נפשי ···· נפשי (אזהרה לשלמה הקטן זצ״ל). 8. עוז (לרב בחיי בר יוסף ז״ל׳ תוכחה).

XII. The book of Lamentations, with an Arabic translation to each verse. Fol. 224*b*.

The Arabic translation of this book and that of Esther are the same as in Or. 1476 &c. (see Cat., vol. i., p. 114, *passim*).

At the end is Ps. cxxxvii.

XIII. The book of Esther, with an Arabic translation. Fol. 233*a*.

At the end (fol. 248*a*) is the following colophon:—

נכתב זה הסידור המפואר על שם השׂר הגדול המעוז המגדול ״ אביר הרועים ״ גזע נדיבים ושועים ״ נטע שעשועים ״ ילוד המשׂרה ״ ארי התורה ״ ישמרהו האל הנורא הוא סעדיה ביר׳ כנק השׂר הגדול יהודה ביר׳ שלמה רית ביר׳ יוסף אללדאני אלה׳ ישים אותו סימן טוב וברכה מעתה ועד עולם ויקיים עליו מקרא שכת׳ יברכך ייי׳ וכו׳

ישע יק׳ ששון ··

The colophon continues on the left-hand margin as follows:—

ספרא חלשא ומסכינא אביגד בן דויד בן בניה בן סעדיה בן זכריה בן עודד בן מרגה אלנסאך אלה׳ ימחול לי על מה ששגיתי ונסתר מעיני ככתוב שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני ונבצע יום אלגמעה דהוא שבעת עסר יומין בירח אב שנת אתתנא לשטרי במדינה׳ צנעא ושלום

Below the first part of the colophon are entries of (1) the birth of סעדיה בן יהודה בן שלמה בן יוסף אללדאני A.Gr. 1828 (A.D. 1517), and (2) the birth of Shalom, son of the same parent, in the month Ab, A.Gr. 1833 (A.D. 1522) at a place called ואדי דהבאן.

These entries were made by the scribe of the MS. (the writing agreeing with that of the colophon), and therefore not before A.Gr. 1851 (A.D. 1540).

At the bottom of the same page is the following entry recording the transfer of the MS. by the first owner to a second:—

מי שקנה זה הסידור מממונו ומיגיע כפו סעיד בן מנצור אלהוידי אלה׳ ישים אותו סימן טוב וברכה עליו ועל זרעו ועל זרע זרעו וקנה אותו בחדש תמוז שנת אתתנה (A.D. 1544) שנין לשטרי ואלשרא לה מן סעיד ן׳ יהודה בן סלימאן אללדאני · ישע יקרב ששון

The paper leaves numbered foll. 1 and 249 contain portions of Leviticus xiv. (beginning in Targum of v. 21) and xv. (beginning in v. 7): Hebrew text with Targum to each verse. Both leaves are mutilated.

Fol. 2 (vellum) contains Genesis xxix. 27 (first words תעבד עמדי) to xxx. 10 (last words שפחת לאה): Hebrew text with Targum to each verse, both being provided with the superlinear punctuation.

712.

Or. 2418.—Paper, about 12¾ in. by 8¾, consisting of 111 leaves, with 29 lines to a page. Written A.M. 5501 (A.D. 1741).

A Service book according to the Yemenite rite. The text is provided with the superlinear punctuation, with the exception of the book of Lamentations (fol. 28*a sqq.*) and the Biblical verses at the head of the Services, which have the sublinear punctuation. The liturgical directions are partly in Arabic and partly in Hebrew. The Services are very largely only indicated by directions. The MS. shows traces of careless copying.

I. Services for week-days. Fol. 2*a*.

Beginning:—

בשם ײ אל עולם

אברכה את ײ בכל עת תמיד תהלתו בפי: שאו ידיכם קדש וברכו את ײ: סדור גאמע לאלברכות ואלתפלות אלמנצומה בפם גמיע ישראל מע מא ידכ׳ל בטייהא מן אלצ׳ראיר אללאזמה פי כל וקת ״ אעלם

ופקד אללה אן נמיע אלברכות ואלתפלות עזרא ובית
דינו תקנום ולא צלח אן יזאד עליהא ולא ינקץ מנהא
אד̇ והי תרתיב אלאנביא פג̇איה אלאנסאן אן יהתדי
ויקתדי בסנתהם פקט „ עליו אין להוסיף וממנו אין
לגרוע „ פראית אן אנסך̇ נמיע אלברכות ואלתפלות
ואביין נצ̇אמהא ומא ידכ̇ל בטייהא לתכון תד̇כרה
לאלמתעל̈מין ואלעון מנה תעלא אד̇ הו ולי ד̇אלך „
אלאוול מן ד̇אלך ענד מא יעתמד אלאנסאן לינאם
באלליל יבארך והו (והי .MS) מתג̇טי עלי סרירה
הד̇ה אלברכה: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
המפיל חבלי שינה וכו׳

†אהבת עולם (in מעריב) is somewhat shorter than in the printed edition.

II. Services for שבת.

a. תפלת לילי שבת, fol. 10*a*.

Beginning :—

יבתדי חזן הכנסת ויקול מזמור שיר ליום השבת
וכו׳

No indication of לכה דודי or any of the other pieces which in the printed edition precede Ps. xcii., nor is יגדל mentioned at the end.

b. שחרית, fol. 10*b*.

Beginning :—

הברכות והזמירות · ומברכין לפניהן ולאחריהן ומוסיף
קודם יהי כבוד מזמור שיר ליום השבת ומוסיף קודם
ישתבח נוסח זה: נשמת כל חי תברך וכו׳

c. מוסף, fol. 12*a*.

Beginning :—

אומרין אשרי יושבי · · · תהלה לדוד · · · ומתפללין
מגן ומחיה וכו׳

End :—

ואעלם אן כמא‡ ואגב אן יקדש לילה אלסבת כד̇אלך
ואגב אן יבארך עלי אלגפן יום אלסבת קבל אן יסעוד
סעודה שניה: וצפה׳ ד̇אלך אן יג̇סל כוס ברכה וימליה

† This ברכה appears in somewhat different forms in the MS.

‡ The last two words are repeated in the MS.

נפן ויבארך בורא פרי הנפן: וישרב „ והד̇י יסמא
קידושא רבא „ ובעד יבארך עלי אלכ̇בז„ וחתי הד̇י
אלקדוש לא יכון אלי במוצ̇ע אלסעודה:

d. מנחה, fol. 12*a*.

Beginning :—

אומרין אשרי יושבי ולדוד אליך ואומ׳ קדיש ומוציא
ספר תורה

After the indication of the תפלה :—

ת̇ם יתקד̈ם ש̇צ̇ בד̇אלך לקרות פרק א׳ ממסכת
אבות בעד צלוה׳ מנחה יום אלסבת: וראית אן אכתב
הנא כל אלמסכתא אעני מסכת אבות

At the end of the sixth פרק :—קדיש דרבנן (for עשרה מישראל או יתר).

No צדקתך is mentioned in the direction for מנחה, nor Ps. cxi.

e. תפלת מוצאי שבת, fol. 17*b*.

It essentially agrees in contents with the printed form, but no direction at the end as to ויתן לך and פסוקים אחרים.

III. Services for ראש חדש. Fol. 18*b*.

No שער הרחמים is mentioned at the beginning of מעריב, nor is ברכת הלבנה referred to in this part.

IV. Services for פסח.

a. תפלת לילי הפסח, fol. 19*b*.

Beginning :—

בלילי נ׳ רגלים פותחין בזה המזמור† אשרי האיש
וכו׳

At the end :—

וכשגומרין להתפלל נומ׳ ש̇צ̇ ההלל כולו בנעימה
בברכה תחלה וסוף ואחריו אומ׳ קדיש ובתרא ונפטרין

b. סדר העשייה בלילי הפסח, fol. 20*a*.

Opening direction :—

בעד צלוה׳ אלמעריב יגתמעו אהל אלבית ומן
אראדו מעהם ויג̇סל כוס ברכה מן דאכ̇ל ומן כ̇ארג

† Ps. i. and ii. being comprised under this term.

ויمליה גפן וימזגה באלמא ויבתדי אכבר אלנמאעה באלעאלם† יקדש עלי הדי אלנצֹאם: יקול בֿאֿ' בורא פרי הגפן וכו'

The הגדה is the same as in the printed text.

At the end :—

ואעלם אן מתֿל מא יקדש אללילה אלאולי מן התורה ואלתֿאנייה מדברי סופרים פאעלם דֿאלך

c. שחרית, fol. 24*a*.

Beginning :—

הברכות והזמירות ויוצר אור כחול עד גאל ישראל ועומדין ומתפללין מגן ומחיה וכו'

תקון הטל (printed text, vol. ii., fol. 38) is not referred to.

d. מוסף, followed by מנחה and ספירת העומר, fol. 25*a*.

e. תפלת חולו של פסח, including מנחה, fol. 26*a*.

f. תפלת ז' של פסח, followed by צפה' אלהבדלה פי מכֿרג כל עיד וכו', fol. 26*a*.

At the end :—

ואעלם אן קד ביינא פי הדֿה צלוה' אלפסח נסכֿה' אלצלואת ואלקידושות ואלהבדלות פאחפצֿהא לכל עיד

V. תפלת חג השבועות (including all the Services of the feast). Fol. 26*b*.

Beginning :—

אומרין אשרי האיש והללו אל בקדשו: ועומד שֿצֿ ומסדיר התפלה ואומ' ב' מגן אברהם וכו'

At the end :—

ופי מכֿרג אלעיד יהבדל פי אתה חונן ועל הכוס כמי ביֿינא פי צלוה' אלפסח

The summary of these Services is of the briefest, and there is no reference to any פיוטים.

VI. תפלת התעניות. Fol. 27*a*.

Beginning :—

תפלת התעניות כמתֿל יֿזֿ בתמוז וג' בתשרי וי' בטבת וינ' באדר אלצלוה פיהן ואחדה: וכו'

† For באלעלם.

VII. Services for תשעה באב. Fol. 27*b*.

Beginning :—

מתענה מבעוד יום כדרך שמתענה ביום כפורים ואחר שמברך מעריב ערבים עד סופו מתפללין יֿטֿ ברכות

On fol. 28*a* (concerning מנחה) :—

ומתפללין כתפלת שחרית וחוזר שֿצֿ ומתפלל בקול רם עשרים ברכות ומזכיר ברכת כהנים במנחה זו: וכשגומ' נופלין על פניהן ואומ' קדיש ובתרא ונפטרין

Then (under the heading נתחיל בעניני תשעה באב), the book of Lamentations, followed by the Psalm על נהרות בבל, and the following קינות:—1. אש תוקד בקרבי (ליהודה הלוי זֿצֿל). 2. על נהרות בבל חשכה (לה איצֿא). 3. יום חובי (לה איצֿא). 4. יונה מה לך (לה איצֿא). 5. אז ענה בבית שביינו† (in the margin: על עשרה הרוגי מלכות).

VIII. Services for ראש השנה. Fol. 32*b*.

Beginning :—

אעלם אן פי צלוה' ראש השנה זיאדאת פי שלוש ברכות ראשונות ושלש אחרונות: בתחלה אומ' שֿצֿ כשמסדיר ב' מגן אברהם וכו'

In the תפלה there is, just before ותמלוך (as also in Or. 2227, fol. 28*a* &c.), the clause: ומלכות העליזה מהרה תעקור ותשבור.

At the end of מעריב:—היום תאמצינו. In שחרית (beginning fol. 33*a*) there is the piece :—

אעֿפֿ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומ' עורו עורו ישנים וכו'

See printed text, vol. ii., fol. סט. There are no Piyyūṭīm.

At the end of this part (fol. 35*b*) directions are given for תפלת עשרת ימי תשובה.

† After ונגזור תענית בכל המדינות follows תעש כטוב בעיניך · · · תרומם שפלה וכו'. The line beginning תעש כטוב is not in Or. 2227 (preceding number), fol. 211*b*.

IX. תפלת כפורים. Fol. 35*b*.

Beginning :—

אעלם אן יום אלכפור הו יום סמאחה ונפראן אלדנוב

Only the ordinary form is outlined.

X. תפלת חג הסכות. Fol. 38*a*.

Beginning :—

אומרין אשרי האיש והללו אל בקדשו ועומד ש״צ ומסדיר התפלה

After a bare sketch of the Services are given the הושענות (beginning fol. 39*a*).

Direction :—

נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהן להניח תיבה באמצע בית הכנסת ובכל יום ויום משבעת ימי החג מקיפין אותה בלולביהן וכו׳

The pieces for the first six days are substantially the same as in the printed text, with the exception of the sixth day, for which there are in the MS. : 1. למען אב נם (א״ב). 2. ענה איומים (א״ב). 3. אנה הבורא עולמו בימים ששה.

Fol. 42*a* :—

יום ז׳ הוא הנקרא יום חבוט ערבה ונקרא גם כן יום החתום נהגו להרבות בו בסליחות ותחנונים משום דבחג נידונין על המים וכל חיי אדם תלויים במים : ויש נוהגין להתיר בו אגדו של לולב וסמך לדבר דכתי׳ כפת חסר וו׳ ר״ל ששה ימים כפות ולא יותר ומקיפין ז׳ פעמים ונוטלין ערבה זכר למקדש חוץ מערבה שבלולב וחובט בה על הקרקע או על הכלי פעמים או שלשה בלא ברכה שדבר זה מנהג נביאים הוא ואין מברכין על · · · והרינו כותב כאן סדר ההקפות שעושין ביום החיתום

As this תקון להושענא רבה differs in a number of points from the printed edition, it seems best to give here the more essential details:—

After the order of the first day up to אל אנא—:(הקפה א׳ אברהם) התאובים שעלו במחשבה ומשלים על אל אחד ושמו, the direction being: סדר זה עד שמגיע סדר של יום ב׳ ואומ׳ פזמון זה (*i.e.* יה איום זכור). Then רחמנא אדכר, ויעבר. End (not fully indicated): דעני לאברהם אבינו׳ בהר המוריה.

The distinctive piece of הקפה ב׳ יצחק is ברית נפקד אשר נעקר. In הקפה ג׳ יעקב :—ידידך†. In הקפה ד׳ יוסף :—זכות נשמר. הקפה ה׳ ישראל. In הקפה ו׳ אהרן :—זכות משה אל תנשה—: משה. בזכות אהרן רון ירון. In הקפת פינחס, which follows: זכות פינחס המיוחס. In הקפה ז׳ דוד : 1. אנא המקדים לעולם דברים שבעה. 2. זכור סגן. 3. בא עם ישר אנא. 4. כהושעת ידידים מכף מעבידים. 5. אל נא אוצרך. 6. אנא אל נא יום זה על קץ. 7. אל נא למען אב נם. 8. למען אב נפקד. 9. הושיענו. 10. מושיענו. האל למושעות. 11. יפה נוף אנופף.

Fol. 45*b* :—

ואמי שמיני עצרת פליס פיה נטילת לולב בל קראת אלהלל פקט : ויום תאני שמיני עצרת אסתתנו אן יניבו הדה אלאקאויל בעד קראתהם בספר תורה והי הדה : אשר בגלל אבות בנים גדל‡ וכו׳

The other pieces for the second day of שמיני עצרת (*i.e.* שמחת תורה) are : 1. שמחו בשמחת תורה. 2. אנא משה רחימא. 3. תורת משה כי נתנה שמחו אהובים · · · בשמחת תורה כי היא אורה. 4. הדו חדו רבנן בשמחת תורה · · אתי משיחא הללויה · · · ·. 5. אשכחה בדודי אכרה איומה (א״ב). סימן טוב · · · · יהיה לכל · · · אשכל הכפר (א״ב). 6. כי בשמחה תצאון · · · · כי בשם (א״ב). 7. דודי לי אדיר (א״ב).

XI. סדר העשייה בשמונת ימי חנוכה. Fol. 47*b*.

Beginning :—

מצוה מדברי סופרים אן תסר״ג אלסרג עלי אלאבואב פי תמאן ליאלי (MS. ליאלי) אלחנוכה

כגלת בני חשמונאי (Aramaic text) begins on fol. 48*b*.

---

† Usual opening: למודך ונם ידידך ישראל.

‡ On this piece see Cat., vol. ii., p. 294, col. 2 (second note).

XII. Services for פורים. Fol. 50*a*.

Beginning :—

תפלת פורים מתׄל צלוה׳ אלחול בל אנה יויד פי כורים ענד אן יצל אלי שבכל עת ועת יקול ועל הניסים

XIII. צלוה׳ אלמיית, followed by מספדות. Fol. 50*b*.

Beginning :—

אדׄי אנתמעו עשרה לדפן מיית פבעד פראגׄהם יקום אחדהם ויקול יתגדל · · · · כד כתבנן לעיל אחר מסכת אבות עד די אמירן בעלמא ואמרו אמן : תתבני קרתא ירשלם · · · · יתכלי מננא וכו׳†

The direction at the end is :—

יעיד יתכלי ג׳ מראר ופי אלתלתה יקול ומכל אפיא דכל בית ישראל לחיים ולשלום ואמרו אמן : עושה שלום במרומיו וג׳ ומנחמין את האבלים ונפטרין :

The short מספדות begin :—

1. הצור תמים פעלו · · · · תנוח בשלום. 2. אהוב ירחמו. 3. אבכה ואקונן קינה. 4. אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה. 5. שוכן שמים. 6. אהוב ירחמו שוכן שמי שפר. 7. אהוב הוא י״י אלהים אמת וצדק. 8. שוכן מרומים. 9. אהוב הוא י״י אלהים אמת ועצומים. 10. נצדיק נעימה בנשים בחייה ומותה. 11.—דין אהוב אשר דר בזכרי יום. 12. אהוב‡ י״י מלכינו. 13. נצדיק דין הדין.

At the end is the verse בלע המות לנצח וכו׳.

XIV. תקון סדר סליחות ללילי אשמורות. Fol. 51*b*.

At the beginning :—

אמרו חכמים זׄל בראש חדש אלול עלה משה רבינו עׄהׄ לקבל לוחות אחרונות ונשתהה שם ארבעים יום וארבעים לילה ונתפלל על ישראל מעון העגל ונתקבלה תפלתו וביום הכפורים נאמ׳ סלחתי כדבריך ונתנו לו הלוחות וירד ונקבע אותו היום יום מהילה וסליחה לדורות לפיכך נהגו להשכים בבקר קודם שיעלה עמוד השחר מרׄח אלול עד יום הכפורי׳ ולהתפלל שם בבית הכנסת סליחות ותחנונים כל אחד כפי כחו כדי להיות מוכן ליום הסליחה וזה נוסחן בתחלה מברך ג׳ ברכות של חובה וקורין פרשת הכהנים וכשמתפלל בבקר אינו צריך לחזור ולברך ג׳ ברכות אלו

The special pieces are :—

1. קמתי ותרד. 2. בן אדם בן אדם מה לך נרדם. (לר׳ יהודה הלוי) שנתי. 3. אליך י״י אקרא (Scriptural verses : על דרך אלפא ביתא). 4. שבט יהודה בעת רצון תחנתי (סימן שמעיה חזק). 5. בדוחק אנשי אמונה אבדו באו† (סימן בן משה). 6. אׄוׄאׄ (על דכך תשרקצף הוא). 7. תמהנו מרעות. 8. אשמנו מכל עם. 9. אל תעש עמנו כלה. 10. באומר ובפועל, &c., substantially as in the printed text, only אראלי אם אפס רובע הקן and מרומים being absent in the MS.

At the end :—

נשלמו האשמורות׳ בעזרת קורא הדורות

XV. סליחות לאל רחמים. Fol. 57*a*.

Beginning :—

אוׄול מא יניב מן הדׄה אלפיסוקין איש מא אראד : ואני ברוב חסדך וכו׳

Then follows a series of numbered pieces in the following order : 1. בשם אלהי אברהם. 2. ‡שלומי עליון. 3. יעלו לאלף. 4. יונה אפתחה פותחה (MS. יונהׄ). 5. אבאר קצת פלאי אלהים. 6. אלהים בקדש הזיתיך. 7. אפתחה שערי רנני. 8. (אבׄ) את נתיבי רעיון. 9. ירושלם האנחי. 10. יצרי ישן [אל]תירדם. 11. ראשית צרי. 12. יום להיטיב. 13. יה למתי. 14. יונות הושתו. 15. יונה נשאתה. 16. ידי צפנת. 17. אלהים שיחרתיך. 18. יוני ניאיות. 19. רחמיך שאלתי. 20. דלים נחלשים. 21. אליך אלכה. 22. יצו האל לדל. מה יתרון לאדם בעמלו.

† See printed text, ii., fol. י (2nd part), in ערבית of תשעה באב.

‡ נצדיק דין גבור, נצדיק דין ברוך, &c. are, as is indicated in smaller writing, to be inserted in most of the other short pieces.

† For the usual באים.

‡ Direction before this piece : תם יקול מן הדׄה אלאקאויל איש מׄא אראד.

23. שובי נפשי למנוחיכי ··· יקרה 24. לכם בני ציון.
25. יה אנה אמצאך. 26. יונה מה תהגי. מיקר
27. יה מלאך שמך. 28. ישראל בהירי אל. 29. יקירים
לאט העם[a]. 31. משתחוים להדרת קרש. 30. אדירים
יצורים וצפון חובם. 33. ילוד יעקב. 32. בעם נדכה
34. ישמעני. 36. ירושלים למוגיך. 35. יעירוני רעיוני
יסף ינון. 38. ישעך יוכירו. 37. אלהים בקראי
[39. ישן אל תרדם (same as no. 12).] 40. אלהי
אמיץ. 42. מי יתניני עבד אלוה. 41. קדם מעונה[b]
לפני. 44. יום באתם לחלות. 43. אשר לו הגדולה[c]
יושב. 46. אסיר תקותך[d]. 45. המלך אשפוך תחנתי
אל בית המלך לבוא. 47. (acr. יצחק) עד וחונה
שולמית. 49. יי מה אדם הלא בשר ודם. 48. נקראתי
יי שמע נא. 51. שני חיי ומאויי. 50. בלי תרמית
מנומם. 53. אפתח שפתי בנגינותי. 52. את קולנו[e]
אלהי. 55. אשר לו ים וחרבה. 54. בעת קומם
חרדתי ופחדתי. 56. הודיעיני את אורח החיים
57. לאיש. 58. אדוני האדונים השקיפה ממעונים
ידיכם קדש. 60. בזכרי על משכבי. 59. כמוני רשעי
שטפוני דמעות. 62. יעזוב רשע נתיבו. 61. תשאו
63. בשם. 64. (irregular אב״) יד צרי נחתה בי
סמר נבי. 65. יי אל עולם · בשם יי אדמות
66. (sic) אבל אשמים. 67. ישראל עם קדוש יגל
ירדו שמי כבדי. 69. יודעי הפיצוני. 68. אנחנו
(acr. יהודה). 70. ימי חרפי זכרתים (acr. יהודה).
71. יבושר עם לא אלמן. 72. יודעי יגוני יספו
(acr. apparently יהודה). 73. ימינך נושא עוני.
74. יקדישון. 76. יחו לשון חוות. 75. יה שמך ארוממך
ביום זה כפור זדונינו. 77. (acr. יהודה) ביום שלש
(acr. vv. 2—4: לוי). 78. בעשור לחדש ביום כפור.
79. זמן הבלי ימי סכלי. 80. משאת שיר וזמירות
(acr. vv. 2—4: משה). 81. אנא הנשא והעיר
(same acrostic). 82. יונה זמיריך הרבי (same
acrostic). 83. מדמי הלבבות. 84. אל דמי לכם

[a] For האל (see the preceding number, V. 10).

[b] Of Abr. ibn Ezra (preceding number, V. 27).

[c] Acr. אני דויד בר אלעזר בקודה חזק.

[d] Acr. אהרן.

[e] See Pinsker, לקוטי קד׳, p. 121.

אם אויבי. 86. שירו ילדי אמוני. 85. ילדי איתני
שופט. 88. שחר קמתי להודות. 87. יאמרו רע לי
והדה אלאקאויל לתפלת — (Heading: כל הארץ.
נעילה לאחאר מן שערא אלעלמא): 89. ידידך מאכיש.
90. את. 92. בנשף קדמתי. 91. עם יי השלחה
דלתיך הלילה לשבי חטאי. 93. נומל מערבות.
94. אם עונות יענו בנו. 95. כמפעלי צור נואלי
96. שתיל עמיאל. 97. שחורה ונאוה כאהלי קדר
ושרשו. 98. שנותינו ספו בקלות ודלות (acr. שלמה).
†99. דרכי שבעה רועים (acr. דניאל).

Then, under the heading והדי נצד אל רחמים, follows שומע תפלה וכו׳. This part is practically the same as the printed text (ii. קסהb (2nd portion), *sqq.*), up to the series of small pieces beginning with מרן וכו׳, which the MS. has in the following order: 1. מרן דבשמיא
אסתכל בעניך דנלא מניה יקריה. 2. לך מתחננין
3. אנוסה. 4. יי אלהא מלך כל עלמיא אסתכל בזעירין
להודות באתי. 6. יונה נודדת מקנך. 5. לעזרה בעמדי
7. את הוא. 8. (אב״) אדרוש בוטחי בורא רוחי
אוחילה. 10. אזמרך עליון בשובי. 9. אלהא דגלן
מלך עלמין. 12. אשא עיני אל רם ונשא. 11. לקדוש
שלמא לכון. 14. את הוא אלהא דשרי. 13. דגלגלוהי
כחי ומסי. 16. יי דסניאין רחמוהי. 15. שארא דישראל
17. יושב בשמים וכביט. 18. מרן דבשמיא מר כל מרי
19. יי אלהא דכל דמטמר קדמך. 20. יי דקריב
שאו. 22. אלהא דישראל ומרי נהוריה. 21. גלי
(acr. שעדיה בר מסעוד) נא עיניכם אל אלהיכם
23. ספו. 24. אכן אתה אל מסתתר ונולה רזים
תורתא. 25. (acr. סעיד בן מרדכי חזק) חסידים
ירצה שוע. 27. אל שוכן רומי. 26. דמרביא.
28. (acr. אבינר בר חלפון) אזיל מעץ דמעות
29. יום ישבתי להודות. 30. דאתקרי חוסיו
31. אראלי מרומים. 32. (אב״) אשפוך לפניך שיחי
בשיר ושבח. Then מכניסי רחמים וכו׳.

[a] Comp. Zunz., Literaturg., pp. 394, 677. In the present MS. the acr. דויד is shown.

† The last number in the MS. is צו, three pieces having been left unnumbered by the scribe.

XVI. אזכירה סדר עבודה. Fol. 86*b*.

Heading (as in the preceding number, under VI.):—

והדא קול לאברהם בן עורא וכו׳

On fol. 89*a*:—

תׄם יקול הדׄה אלאקאויל: אשרי עין ראתה וכו׳

At the end:—

נשלם סדר תפלות כפורים · בעזרת אדיר באדירים · ימחול לנו כל עונות נסתרים · אמן כן יאמר בורא מאורים · בׄהׄ וׄשׄ אמן

XVII. A series of ברכות. Fol. 90*a*.

This part, which begins with ברכת המזון, includes ברכת ,ברכת ההודייה ,ברכות הבשמים, עשיית מעקה ,הפרשת חלה ,פדיון הבן ,המילה, נר שבת ,מצות ציצית ,הנחת תפלין ,קביעת מזוזה, עירובי חצרות ,עירובי תבשילין ,ביעור המץ, ברכת אירוסין ונשואין ,עירובי תחומין.

XVIII. עבור השנים. Fol. 96*a*.

Beginning:—

אעלם אן מן יצירת עולם אלי סנתנא הדׄה והי אלסנה אלד׳ מן מחזור ר״ץ ה׳ אלאף וה׳ וק וסנה סיכׄן התׄקׄא: ודׄאלך אן מן יצירת עולם אלי אן יצאו ישראל ממצרים אלפין וד׳ מאיה ותסע וארבעין סנה אלסימן בׄתמׄט נאולים: ומן יציאת ישראל ממצרים אלי מות עזרא אלף סנה עלי אל חקיקה: ומן סנה מות עזרא אסתסנו ישראל אן יורכו לאלותׄאיק מן דולה׳ אלאכׄסנדרוס מקרון (*sic*) והו אלמסמא מנין שטרות: פאדׄי אצׄפת הדׄה אלאלף אלסנה אלי בׄתמׄט יציר אלגמלה נׄתמׄט: וסנתנא אליום פי מנין שטרות ב׳ נׄב אצׄפהא אלי נׄתמׄט יציר אלגמלה הׄתקׄא כמא קלנא[a]

The calculations are carried through to the year התקלו. Then follow general rules on the different kinds of years.

[a] The death of Ezra is thus considered to synchronize with the Greek era, i.e. 311-12. For the collocation of the Greek era and the cessation of prophecy, see J.Q.R., xiii., 498. For the sources of these statements see סדר עולם, &c.

XIX. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 103*b*.

The forms of documents (partly accompanied by דינים in Arabic) are in the following order:—

A כתובת ,חדוש כתובה ,למחזיר גרושתו ,כתובה שליחות ,עירי מסירה and including) נוסח הגט ,יבמה בראה׳ ,נוסח גט מאון ,גט הליצה ,סדר חליצה ,(הגט ,כתאב אלמקולה ,שטר מכירה ,אלאמראה לבעלהא, קיום השטר ,שטר המתנה.

XX. A number of liturgical pieces. Fol. 107*a*.

a. תוכחות ובקשות: 1. ברכי אצולה. 2. אל המהולל (שבח קודם ברוך שאמר). 3. מסתתר בשפריר יהי רצון ···· שתרחם עלי (קודם נשמת). 4. לעולם (אחר תפלה) ברחמיך הרבים ותפתח לנו שערי תורה.

b. שירות ותשבחות: 1. יקר יום השבת. 2. שלום לבוא שבת. 3. מי (לענין הבדלה) תשבי שלח לי. 4. אותות אל לילה ··· כמוכה אלהי ישראל (acr. אברם). 5. אל חי יפרוש (לענין עצרת) יום בקול המולה. 6. לענין — שמח דודי ביום פורים. 7. (לענין סוכה) חתנים: — 1. יפרח חתן כשושן† (acr. יהודה). 2. ליהודים היתה אורה בשלשת קני המנורה (acr. ליהודה לוי). 3. יונה על אפיקי מים (acr. יהודה הלוי ··). 4. עיני כל את יונה יפת עינים. 5. נטה אל בית ישראל אליך. 6. חתני מה מאד. 7. יונת את בין עצי עדן הדס פורח. 8. ידידך לבבי (acr. יהודה) רחוקים. 10. פני אדום וצח. 11. קול תומי צביה. 12. אליכם סגולת נדיבים. 13. ששון וקול שמחה (refrain: והללויה).

At the end:—

שׁושׂרׂהׂ · יום ה׳ כח׳ באב שנת בׂנׂבׂ (A.D. 1741) במאתא צנעא והכותב קל הקלים שלום בן זכריה בן פינחס הכהן תׂנׂצׂבׂהׂ

Fol. 111 (written A.Gr. 2137, *i.e.* A.D. 1826) contains calendar tables for the years התקפז to התרה.

† For several of these pieces see H. Brody's edition of Yehūdah hal-Levi's Diwan.

713.

Or. 2389.—Paper, about $11\frac{1}{8}$ in. by $7\frac{1}{4}$, consisting of 213 leaves. There are 30 lines to a page up to fol. 194, but in the remaining leaves (*vide infra*) the number varies. Written A.Gr. 1946 (A.D. 1635). Of fol. 212 only about half is preserved.

A Service book according to the Yemenite rite, the text being provided with the superlinear punctuation, with the exception of the book of Lamentations, and the Biblical verse at the head of the Services, which have the ordinary punctuation.

References are found in the margin to שׁ׳ע׳ (שלחן עריך), הרדאד (i.e. David ibn Abudraham), Sharira, Natronai, Sar-Shalom, Radaḳ, Amram Gaon, ספר רבינו בחיי ז״ל סוף פרשת מקץ ענין י׳ הרוגי מלכות (fol. 42*b* in תשעה באב), and ריטבא בשם בעל העיטור. There are explanations of a number of difficult words in Arabic. In some cases the reading of the text is marked as הנוסחא הנכונה or הנוסחא המדוייקת (foll. 99*a*, 150*b*, 157*b*). This MS. has been written with care.

The main divergences from the preceding number will be noted in what follows. It may be stated now that the rubrical directions are in some cases much fuller than in the number just mentioned.

I. Services for week-days. Fol. 1*b*.

Heading (shorter than in the preceding number):—

סדור גאמע לאלברכות ואלתפלות אלמנצומה בפם גמיע ישראל מע מא ידכׄל פי טייה מן אלצׄראיר אללאזמה פי כל וקת · אלאוול מן ד׳אלך ענד מא יעתמד אלאנסאן לינאם באלליל יבארך והו מתגטי עלי סרירה הד׳ה אלברכה ברוך · · · · המפיל וכו׳

אהבת עולם in מעריב is not so short as in Or. 2418, where לעולם ועד — כי הם חיינו is omitted (accidentally, perhaps).

II. Services for שבת. Fol. 12*a*.

Under the heading קדושא רבא at the end of מוסף :—

יקול אוולא כוס ישועות אשא כו׳ ובעדה מזמור לדוד ײַ רועי כו׳ ובעד דלך יקול כה אמר ײַ שמרו משפט וכו׳ (Is. lvi. to v. 8)

This is followed by Jerem. xvii. 21—22, Is. lviii. 13—14, Ex. xvi. 29, and על כן ברך ײַ את יום השבת ויקדשהו, followed by בורא פרי הגפן and a concluding direction in Arabic.

In מנחה : צדקתך†, followed by כל ישראל יש להם חלק, and אמר רבי יהודה אשרי מי שעמלו. אבות &c. as in Or. 2418.

At the end of תפלת מוצאי שבת :—

ואיצלם אן מן לם יבדיל מכרג אלסבת פלה אן יבדיל התא אלי לילה אלרבוע סוי פי אלליל או פי אלנהאר״ ומתל מא יבדיל לילה אלאחד במכרג כל סבת כדאך יבדיל במכרג כל עיד וכדלך במכרג יום אלכפור

III. Services for ראש חדש. Fol. 24*a*.

IV. Services for פסח. Fol. 25*b*.

Beginning :—

אסתסנו בעץ אלמואצע אן יקרו הדי אלמזמור לילה׳ כל עיד והו״ אשרי האיש וכו׳ למה רגשו וכו׳

There is no mention of הלל at the end of תפלת לילי פסחים. Comp. printed edition, vol. ii., fol. ז*a* (besides the preceding number).

V. תפלת חג השבועות. Fol. 34*b*.

On fol. 35*a* (under the heading סוד ליל חג השבועות) :—

כשמשלימין סעודתן בליל חג השבועות ומטיבין את ליבם חייבין לעסוק בתורה ובנביאים ובכתובים ובמשנה ובתלמוד ודרשות הפסוקים וסודות התורה כל אחד כפי כוחו עד שיעלה עמוד השחר ולא יתן שנת לעיניו לעפעפיו תנומה וכל העוסק בתורה בלילה הזאת מובטח לו שלא ימות באותו השנה ושכרו מרובה

---

† The order is וצדקתך אלהים, צדקתך כהררי אל, צדקתך צדק, as in the Spanish ritual.

VI. תפלת התעניות. Fol. 35*b*.

VII. Services for תשעה באב. Fol. 36*a*.

After איכה and Psalm cxxxvii. :—

קינות לתשעה באב מן דיואן יהודה הלוי ז״ל ואברם בן עזרא זצ״ל לתתיר אלתחזן ואלתדכר מא גרא פי אוקאת אלחרבן וגלבה׳ יד אלעדו״ תם אלתרגו בעד דלך קריב ניר בעיד״ פמן דאלך קולא יבין מנה אלחאלה אלתי כנא פיהא וקת כרוגנא ממצרים ובין אלחאלה אלתי ערצה׳ לנא בגלותנא מן ירושלם

The קינות that follow are : 1. אש תוקד בקרבי. 2. על נהרות בבל חשכה. 3. יום חובי ענה. 4. יונה מה לך. 5. יום אכפי הכבדתי.

Then follow those ascribed to Abraham ibn Ezra: 1. אמרה ציון איך יצאוני. 2. אח ועבד הדימוני. 3. זכור ייָ מה היה לאבותינו. At the end (יכתם בהדה אלקינה) :—4. אז בבית שבינו (on עשרת הרוגי מלכות), &c.

VIII. Services for ראש השנה. Fol. 43*a*.

On the contents of foll. 44—45, which are an extraneous insertion, see the end of the description.

IX. Between the Services for עשרת ימי תשובה and יום הכפורים are inserted (1) פצל פי אעתקאד אלתובה (fol. 49*a*), beginning : אעלם אן אלתובה מן אלמעאצי ואלאתאם ואלאקראר.

(2) On fol. 49*b* : וצפה אלתובה אן יתוודא בין ידיה תע׳ ויקול חטאתי עויתי וכו׳.

Both (1) and (2) are included in no. 711, v., introductory פצל.

X. Services for יום הכפורים. Fol. 50*b*.

XI. תפלת חג הסכות. Fol. 53*a*.

The Services and הושענות the same as under x. in Or. 2418.

The superscription to הקפת פינחס (before הקפה שביעית) is :—

אמר המגיה זאת היא ההקפה הנוספת שסידר הרמע יצו תמורת יוסף שאיננו מהאבות כורתי ברית ששנינו במסכת דרך ארץ והם אברהם יצחק יעקב משה אהרן פנחס ודוד ויש מקומות נוהגין כן בארצות המערב

A similar note in a somewhat confused form is also found in Or. 2418 *in loco*; see also no. 716, ix.

XII. סדר העשייה בשמונת ימי חנכה. Fol. 65*b*.

The Aramaic text of the מגלת בני חשמונאי is here accompanied by an Arabic translation in the margin.

XIII. Services for פורים. Fol. 68*b*.

XIV. צלוה׳ אלמיית, followed by מספדות. Fol. 69*a*.

At the end of צלוה׳ למיית is the direction :—

ולא תקאל צלוה׳ אלמיית אלא בעשרה וכו׳

The מספדות do not differ much from those given under xiii. in Or. 2418. The order of the pieces differs, however, considerably. Note that no. 2 in Or. 2418 (הצור אהוב ירחמו) answers to אהוב ירחמו מרעיף מטרים (3rd in the present MS.).

XV. תקון סליחות ללילי אשמורות. Fol. 70*b*.

The same pieces as in the preceding number, under xiv., but the heading is shorter.

XVI. סליחות לאל רחמים. Fol. 77*a*.

The pieces under this heading are in the following order : 1. בשם אלהי אברהם אפתחה. 2. ירושלם האנחי (לשלמה הקטן ז״ל†) שלומי עליון. 3. לראש השנה׳ לר׳) יעלו לאלף (ליהודה הלוי ז״ל). 4. עת שערי רחמים (לר׳ יהודה) (יהודה הלוי ז״ל). 5. ביר׳ שמואל הלוי עב״אס וסימן עב״אס יהודה שמואל׳ לתקיעת שופר). 6. אבאר קצת פלאי. 7. אפתחה את נתיבי שערי רנני. 8. אלהים בקדש חזיתיך. 9. מי כמכה באלים ייָ ··· מי אשש בלתך רעיון. 10. ידי דלים נחשלים (א״ב) אדמה. 11. ישראל בחירי אל. 12. יעירוני רעיוני. 13. ישן אל תרדם. 14. משתחוים להדרת קדש. 15. יחו לשון חזות. 16.

† Names of authors &c. are given in the margin of the MS., but not always correct. On no. 2 see p. 399 of this volume (note to no. 34).

17. ילוד יעקב. 18. יה למתי צפנת. 19. אלהים
שיחרתיך. 20. יצורים וצפון. 21. יודעי הפיצוני.
22. יקירים אדירים. 23. יה אנה אמצאך. 24. יונה
נשאתה. 25. יונה מה תהגי. 26. יונות הושתו.
27. יצרי ראשית צרי. 28. יום להיטיב תקרא.
29. יוני ניאיות. 30. שובי נפשי · · · · יקרה מיקר.
31. לכם בני ציון. 32. ימינך נושא עוני. 33. יצו
האל לדל. 34. יה כלאך שמך. 35. אליך אלכה.
36. ירושלם למוגיד. 37. יונה פותה. 38. ישמעיני
אלהים בקראי. 39. ישעך יזכירו. 40. יסף ינון.
41. ירדו שמי כבדי. 42. ימי חרפי זכרתים. 43. יודעי
יגוני. 44. מה יתרון לאדם. 45. יבושר עם לא
אלמן. 46. אבל אשמים · · און זרענו. 47. יה
שמך ארוממך. 48. ישראל עם קדוש (לראש
השנה · לראבע זצ"ל). 49. ייי שמע נא · · · אקום
חצות ליל. 50. אלהי קדם מעונה. 51. אֳל אל מי
נמשילך[a]. 52. אם אויבי יאמרו. 53. אלהי הודיעני.
54. אפתח שפתי בנגינותי. 55. אל בית המ'ך לבוא
נקראתי. 56. רומה אלהים שמך[b] (לראש השנה).
57. שני חיי ומאויי (לשלמה הקטן ז"ל). 58. שכולה
עכורה. 59. שחר קמתי להודות. 60. שופט כל
הארץ. 61. שבועה קבועה. 62. שחורה ונאוה
כאהלי קדר. 63. זמן הבלי ימי סכלי. 64. שירו
ילדי אמוני. 65. שנותינו ספו. 66. שבת משושי
ורבו יגוני. 67. ישראל בחירי אל†. 68. יונה זמיריך.
69. דלתיך הליליה לשבי חטא. 70. בזכרי על
משכבי (תקאל ענד נצ̇ד אלרחמים). 71. אל דמי
לכם ילדי. 72. משאת שיר וזמירות. 73. אשר לו
ים וחרבה. 74. אנה הנשא והעיר. 75. מדמי
הלבבות. 76. בעשור לחדש ביום בו כפור. 77. לאט
האל בעם נדכה. 78. אם עונות יענו. 79. יצבתי
עמודים[c]. 80. לאיש כמוני רשעי. 81. כמפעלי צור
גואלי. 82. אשר יסד ארקים. 83. בנשף קדמתי ולבית
(לתפלת נעילה). 84. את נומל מערבות (סליחה).

[a] In no. 711, v. 84, only אל מי נמשילך; but as the punctuation is there אֳל, אַל must have fallen out after it.

[b] א—י after the first verse.

† In the margin: והולאי לבעץ אלשערא אלעלמא ע̇ס̇.

[c] Acr. יצחק.

85. ידידך מאמש. 86. יום ייי השלחה. 87. דרכי
שבעה רועים (תקאל קבל נצ̇ד אלרחמים · סימן דניאל).

Against שומע תפלה on fol. 98b is written in the margin: לרב סעדיה גאון זצ"ל.

Against the line זכון חפיש ואשכח לן (fol. 99a):—

כך היא הנוסחא המדוייקת מצאתיה בספרים קדמונים וכך השכל מחייב

There is another marginal note regarding הנוסחה הנכונה on the same page.

The small pieces beginning with מרן (fol. 103b sqq.) are given in the following order:
1. מרן דבשמיא קדמך מתחננין. (2. אסתכל בזעירין.)
3. מלך עלמין דגלגלוהי. 4. את הוא אלהא דשרי.
5. ייי דבידיה אסו. 6. אסתכל בעמך דגלא. 7. מרן
דבשמיא מר. 8. ייי דקריב. 9. אלהא דישראל ומרי.
10. מחי ומסי. 11. ייי אלהא דשכינתיה. 12. ייי
את הוא אלהא. 13. אכן אתה אל מסתתר וגלי
רזין. 14. אליך אתודה שוכן. 15. אליך אתודה
על־עונותי[a] (תמים סימן, after alphab. acrost.).
16. אנוסה עדיך (משה בן כתיר סימ״, after
alphabet). 17. אלהי אזכורה ושינה אסירה.
18. מה לי ללכת (מסעוד בן יחיה סימ'). 19. אשא
עיני אל צורי (תמים בן יוסף סי', after the alphab.
acrost.). 20. אליך ייי נשאתי עיני. 21. אשא
עינים אקוד (בן כת״ר מ״שה לוכ״ה ח״זק ס״מן). 22. אפסי
אמונים. 23. יה מתי תשבור (ישועה בן יעקב יזכה
נצר חזק סימ'). 24. ירצה שוע (ישועה יזכה אמן סי').
25. אנא אלהי הנאדר. 26. ינורתי מפני שמים
(יצחק בן קפוהרש[b] סימ'). 27. אדרוש בוטחי.
28. אזמרך עליון בשובי. 29. אנוסה לעזרה (סעדיה בן
עמרם[c] סי'). 30. יונת אלם (ישועה סימן). 31. אליך

[a] The same piece as in no. 711, v. 16 (2nd list).

[b] The latter part of the piece differs from no. 711, v. 31 (2nd list).

[c] The actual acr. after the א״ב is סעדיה בן עואץ as in no. 711, v. 34 (2nd list).

לישועתך[a] קויתי) לילי זכרון עמדתי .32 .אקרא יומם
(דניאל ברבי פיום סימן) דרכך היטיבי .33 .(ייָי סימ'
ישועה) יונה נודדת .35 .יום ישבתי להודות .34
שלמה בן) אנא אל שוכן נדודים .36 .(יזכה סימן
אם .37 .(at the end of alphabet ,שר שלום סימן
הא .38 .(שמואל הכהן איסר חזק סימ') עוננו רבו[b]
שלמא .40 .יושב בשמים ומביט .39 .כעיני עבדיא
אל .41 .(שלמה בן משה סי') לכון שארא דישראל
להודות באתי .42 .(אהרן אלוף חזק סימן) שוכן רומי
אשא .44 .(אב"ב) אוחילה לקדוש .43 .(למשה סימן)
שאו נא .46 .את הוא אלהא דגלן .45 .עיני אל רם
עיניכם[c] .47 .אודיעך חטאתי (אב"ב and ··· סהל ?).
ייָי אלהא דכל .49 .אשא עיני אל ההרים ' באתי .48
אכן אתה אל מסתתר וגולה רזים .50 .דמטמר
(סעדיה[d] בן מרדכי חזק סימ') ספו חסידים .51
דויד בן) אמנם אם עונינו .53 .אשפוך לפניך שיחי .52
תורתא .54 .(after the alphabet ,איאמי סימ'
(אבינר בן חלפון סימ') אזיל מעין דמעות .55 .דמרביא
ארעלי .58 .(אב"ב) אתנו מתודים .57 .דאתקרי חוסיו .56
מרומים בשיר (שמריה כהן סימ', at the end).

Then מכניסי רחמים וכו'.

At the end (fol. 114*a*) :—

נשלם נוסח הרחמים " בעזרת שוכן מרומים " ובעזרת מכובד באורים " אתחיל לכתוב סדר עבודת כפורים"

XVII. סדר עבודה, &c., as in Or. 2418, XVI. Fol. 114*b*.

XVIII. A section on the form &c. of prayer. Fol. 118*a*.

Beginning :—

אעלם אן קד ביינא נסכת כל אלצלואת ונצאמהא ולם יבק לנא סוי אן נביין מערפה' אוקאת אלצלאה ואלקראה בספר תורה וגיר דאלך מן מן הו יחתאג אליה פי הדא אלמגמוע " ואעלם ופקך אללה תע' אן גמיע אלברכות ואלתפלות לם יכון להא פי אלאבתדי נסכה מעלומה אלא כאן כל ואחד יבארך ויצלי עלי קדר פצאחתה וכו'

The following are the headings of the different parts of this section : פצל פי מערפה' אוקאת אלצלאה, ולו פצל פי דכר מואנע אלצלאה פצל פי אסתדראכאת אלצלאה, בלג וקתהא. Then follows a פצל beginning : אעלם אן משה רבי' ע"ה רתב אן יכון יקרא באלתורה בצבור באלסבות ויום אלאתנין ואלכמיס

Comp. no. 711, III., *a*, *b*, and *c*. (12 and 13).

XIX. A series of ברכות. Fol. 121*b*.

Beginning :—

אעלם אן ואגב עלי אלאנסאן אן יבארך מאה ברכה (ברכות for) בכל יום בין אלנהאר ואלליל לא אקל מן דלך והם אסהל שי למן אהתם בהם והולאי הם" אוול דלך ארבע ברכות לקרית שמע באלליל

Lower down :—

אעלם אן אלברכות תנקסם קסמה אווליה' אלי תלתה' אקסאם ברכות ההנייה וברכות היראה וברכות ההודאה שהן שבח ובקשה והודאה לשם ב"ה וברכות המצוות " פנבתדי באלקסם אלאוול והו ברכות ההנייה והו פי אלמאכולאת ואלמשרובאת ואלמשמומאת

אעלם אן אלברכות גמיעהם לזומהם מדברי סופרים מא כלא ברכת המזון פקט אנהא מן אלתורה

The portion relating to ברכת המזון is longer than in Or. 2418, no. XVII. The section closes with ברכות הבשמים (with fuller directions than in the MS. just referred to). Comp. also Or. 2227 (no. 711), fol. 64*b* *sqq*.

ברכות היראה והשבח וההודאה begin on fol. 126*a*, and ברכת המצוות (comprising אירוסין ונשואין, מילה, פדיון הבן, הפרשת תרומה ומעשר וחלה, מצות ציצית, הנחת תפלין, קביעת מזוזה, עשיית מעקה, עירובי חצירות, עירובי תבשולין, ביעור חמץ, נר שבת, עירובי תחומין) on fol. 128*a*.

XX. מערפה' חסאב אלעיבור. Fol. 135*b*.

This part is longer than in Or. 2418. Comp. Or. 2227, VIII.

---

[a] Comp. no. 711, v. 37 (2nd list); the sixth verse begins here תחן הקדמתי instead of הקדמתי.

[b] The same as no. 711, v. 42 (2nd list).

[c] סעדיה בן מסעוד סימ'.

[d] Actually סעיד.

Beginning :—

תדכרה פי תאריך אלעאלם עלי מא צחחה אלנץ ואלנקל ומערפה׳ סימאנאת אלסנין ואצולהא ופרועהא בטריק קריב

Then :—

פצלי׳ אעלם אן מן יצירת עולם אלי סנתנא הדה אלדי נחן ואקפין פיהא והי סנה יו מן מחזור רסח כמסה אלאף סנה ותסעה ותמאנון סנה סימן הפט

The date A.M. 5089 (A.D. 1329) would seem to mark the time when the calendar was compiled or revised; see also Or. 2227. The date of the present MS. is given further on (fol. 142*a*) as 1946 A.Gr. = 5395 A.M. (A.D. 1635).

The other main parts are :—

פצל פי מערפה׳ סימאנאת אלסנין אלמוגודה מענא אליום ואצולהא עלי חסאב אלמולד והו אלמסמי עיבור (fol. 136*a*)

A פצל (fol. 137*a*) beginning :—

אעלם אן רסם אלשהור ואלסנין מבני עלי סיר אלניירין והמא אלשמס ואלקמר

A פצל beginning (same page) :—

אעלם אן אלחכמים ז״ל קד עלמו מהלך האמצעי

A part headed (fol. 137*b*) :—

והדא נצאם אלשהור אלחסרים ואלשלימים

A פצל (fol. 138*b*) headed (comp. fol. 136*a*):—

פי מערפה׳ סימאנאת אלסנין

A פצל (fol. 140*a*) beginning :—

קד ביינא אן אלאצל עלי הדא אלחסאב אין קובעין תשרי בימי אדו

On תקופות (fol. 140*b*).

In connection with תקופות a series of מחזורים (fol. 141*b* *sqq.*) is given, beginning with מחזור רעו and ending with רצ.

On the different kinds of years, פשוטות, &c. (fol. 145*a*).

XXI. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 150*b*.

The order of the formulae is as follows: נצאם אלחליצה, גט מיאון, צפה אלמיאון, גט, כתובה למחזיר, חדוש כתובה, כתובת יבמין, גט חליצה, שטר מכירה, גרושתו (followed by a form of אנאוה), שטר הצוואה, שטר המשכונה, שטר המתנה, קיום השטר.

XXII. תוכחות ובקשות. Fol. 157*a*.

1. (לר׳ יהודה הלוי זצ״ל) ברכי אצולה. 2. שובי אל·ומסתתר (אזהרה לשלמה הקטן זצ״ל). 3. נפשי המהולל לעולם (שבח קודם ברוך שאמר). 4. בשפריר יהי רצון · · · · שתרחם עלי (שבח קודם נשמת). 5. ותפתח לי · · · (תחנה אחר התפלה).

XXIII. שירות ותושבחות. Fol. 159*a*.

1. בשם אל חי הגיון (לר׳ אברהם בן עזרא זצו״ל). 2. יקר יום השבת[a] (ליהודה הלוי ז״ל). 3. יום שבתון אין לשכוח. 4. שלום לבוא. 5. בחירי אל ראו. 6. יום השבת כוכב. 7. על אהבתיך אשתה גביעי. 8. שבח אומרים בני אמוני (סימ׳ שמואל). 9. סוערה עניה (לענין הבדלה[b]). 10. אמרתך אלי (לאברם בן עזרא). 11. מתי יבשר בביאת נגידי[c]. 12. אליה לשבויה. 13. צאן אובדות (ליהודה הלוי זצו״ל). 14. [אבו]תינו התמהמהו מכאובי[d]. 15. יודעי (ח—א). 16. לנר ולבשמים (לסעדיה סי׳). 17. ישעי צמח (for ליהודה הלוי (זצ״ל) צ״זל). 18. פני אדום. 19. מעמדי אם דרך (לאברם בן עזרא ז״ל). 20. מי[e] זרע ישורון[f]. 21. כמוכה אלהי ישראל (לענין פסח). 22. יום נושעו גאולים (לשביעי של פסח). 23. שירו גאולים שירה. 24. ראו עם גבורת ים סוף (acr. after ראו וכו׳ is אברם). 25. בין שבת ומועד (ולה איצא ז״ל, *i.e.* apparently of Abr. ibn Ezra,

---

[a] Nos. 2—8 are on ענין שבת.

[b] Down to no. 34 the headings relating to occasions of use apply to the pieces that follow until a fresh heading is reached. From no. 34 onwards the collection assumes a more or less miscellaneous character.

[c] After the introductory line, acr. אברם.

[d] In Zunz, Literaturg., p. 674 : כבאובנו.

[e] See the preceding number, xx. *b*. 4 (acr. אברם).

[f] Acr. after first verse : · · אברהם.

although not specially named under 24).
26. (ליום חג השבועות) זכרו אותות קדמוניות.
27. יום בקול המולה. 28. שוכן עד גאלנו. 29. אצולה
אל חי. 30. (לאברם בן עזרא[a] זצ״ל) לפנים בכסא
שבת. 32. אל חי יואל. 31. (לענין סוכה) יפרוש
לענין) ישע בשרו. 33. (לשמיני עצרת) ויום חג
(לענין פורים) יום בשם בן יאיר. 34. (חנוכה).
35. אבטח. 36. (סימן אלעזר) אילת אהבים חבשי
אמרה. 38. אשמחה כי אפתחה. 37. ביום צר לי
אודה יה ולשמו. 40. אל אל וטובו†. 39. כתושה.
41. אי גבורתך ימין‡. 42. אם כח אבנים כוחי
43. אל אל. 45. ארץ מה־לך. 44. אסירת צרים
אחרו פעמי. 47. אז בעלות מקוטרת. 46. נדול.
אנה אבקש לי. 49. יחיד מרומם שוכן. 48. משיחי.
50. אודה. 52. אמת אל אמת. 51. אמון ישמח
איחרה עת מועד. 54. אחזו אילים. 53. לשם באפי.
55. שמים. 57. אמרו בני אלהים. 56. אי ישן מחדש
מי יתניני. 59. אל אחד ואין זר אתו. 58. וחילם.
הראיתם ברק. 60. (לר׳ יהודה הלוי זצ״ל) כופר
61. מני מרום. 62. (סימן אביתר) נשמות ורוחות
אב המון מל בשר. 63. (נואב חמה) לגלגל חמה[b]
(סימן יוסף) יחונן צור בחמלתו. 64. (לענין מילה)
65. דודי[c]. 66. (ליהודה הלוי זצ״ל) שלשו קדוש
איך מעינות עיני. 67. (ולה איצא ז״ל) בחלום
68. אלהי. 70. דודים שוררו. 69. יום סוב הידיד
(לענין מילה) שיר חדש בפי כולנו. 71. שמע נא
72. שלום. 73. שלום לנימול · · · שמעה ילד
ליהודה) חמה בעד רקיע. 74. לנימול · · · · שמח אב
(ולה איצא ז״ל) הבכוס הלבנה. 75. (הלוי ז״ל
76. שאלי. 78. רב לכם מוכיחי. 77. מפאתי היכל
שער אשר נסגר. 79. (לשלמה הקטן ז״ל) יפהפיה
80. שחרתיך בכל שחרי. 81. שחי לאל יחידה

[a] Nos. 29—58, with the exception of nos. 35, 55 show the acr. אברהם or אברם.

† In the MS. erroneously לה״ &c. over again. There are other similar irregularities farther on.

‡ A similar piece with the same beginning follows.

[b] Double acr. משה.

[c] This and several of the following pieces are given in H. Brody's edition of Yehūdah hal-Levi's Divan (1901).

82. שדי. 84. שחר אבקש[ך]†. 83. שעלי אפרשה†
שפל רוח. 86. שוכן עלי מטות[a]. 85. אשר יקשיב†
שיר חדש. 88. שומע לאיש מסכן[a]. 87. שפל ברך
(סימ׳ אלעזר) אדון עולם ומבין. 89. (שמואל .acr) לקונך†
יום אזכרה עפרי†. 91. שמעו לי כל מקהלות†*. 90.
[שמע]ה אדון עולם שמעה תחנתי†. 92. (סימן ישועה)
עיני. 94. [מ]עלם אלאסראר בוחן הלבבות†* · · · [b]. 93.
מהררי כתבי סעי יונה†*. 95. (ליהודה הלוי) צבי ענוני
למו״ר) ידידי בנה במה. 97. ידידי קנה חכמה*. 96.
מיין. 98. (חיים ן׳ סעדיה ז״ל אלצאהרי על י׳ ספי׳ וזולתן
אחרו מועדי. 99. (סימן מיצחק [הלוי]) ישן ולחיי שושן
עלמה צפונה*. 100. (למו״ר חיים ן׳ סעדיה ז״ל אלצאהרי)
עלמה גברת עלמות†. 101. (ליום מתן תורה)
סימ׳) אמת לא שלחך. 103. אחלי תביט. 102.
(לענין פורים) שמח דודי ביום פורים†. 104. (אלעזר).
נטה אל בית ידידיך. 106. אנה ידיד נפשי†. 105.
לשובב. 109. יונת רחוקים. 108. יפה נוף משוש[c]. 107.
יחידה. 111. יריעות שלמה איך. 110. נות בית
לאל. 113. ידועת אמונות. 112. שחרי בית אל†
שאו. 115. (לענין חופה) שחרים נקרעו. 114. חי ברכו
ידידי. 117. לבבי אליכם סגלת. 116. כנפי שחרים†
חתן תנה. 119. אמרו בני ימים. 118. השכחת
שמע מכל עבדיך. 121. ראו חופה ראו. 120. הודך
את בין עצי. 123. אמור לעב ותשכיב רסיסים. 122.
יחידה כבסי. 125. כוכב אשר השקיף. 124. עדן
מה אאמין. 127. אלהי למדני הנכוחה. 126. לבך
לר׳ משה בן) בשדה תבונות קצרו הקוצרים. 128. בזמן
לר׳ יהודה הלוי[d] ז״ל פי) חלו פני אל. 129. (מימון זצ״ל
מאביתר) *מתוך זמורה מהרה. 130. (היכל כניסתה
(ללכאולי ע״ס) *ממערב שלוחי. 131. (אלצאהרי ז״ל

† Defective through damage to leaf.

[a] The acr. is שלמה as in nos. 78—84 and 86, which are in Zunz.

* Hebrew and Arabic in alternate verses, or some part or parts in Arabic.

[b] The first word began with a ס, making the acr. סעדיה with the remaining first letters.

[c] Nos. 107—112 are by Yehūdah hal-Levi, some of the pieces being also in Zunz.

[d] But see Zunz, Literaturg., p. 512.

132. שחק מקודר (פי וצף יהוד צנעא ז״ל). 133. *שדי
*שבח צורי אני אסדיר† .134 .עלמה בתוך לבי
*סעי יונה ושמעיני .135 .(לדוד ן׳ זכריה הלוי ז״ל)
לסעיד) מי זאת נשקפה .136 .(ולה איצא ז״ל) בכנור
נואב לדוד) מה נאון לחיי עלמה .137 .(ן׳ מרדך ז״ל
(ן׳ זכריה הלוי ז״ל).

Then, under the heading: לענין חתנים ליהודה הלוי ז״ל‡:—

138. יפרח חתן כשושן† .139 .ליהודים היתה
יונה .141 .עיני כל ישראל אליך .140 .אורה בשלשת
לפלח .143 .את יונה יפת עינים .142 .על אפיקי מים
בתולות .145 .ידידים נחמדים[a] .144 .הרמון אדמה רקתך
חרידי .147 .בן פורת יפה עין .146 .על שירתו
את .149 .פעמון זהב ורמון .148 .לב הדחתים[b]
ערכו .151 .צאינה בנות נוא .150 .עפרה צבית ארמון
לר׳ יהודה הלוי זצ״ל פי וצף יוסף בן) כיום רעיוני
דורשי תורה יתהלכו .152 .(קמניל ע״ה אד קאל
לדאוד) בוא לשלום חתן .153 .(לחתן תורה)
אהבת בת .155 .חון ורחם אלי[c] .154 .(אלחמראני
יאירון .157 .ביצאך ציר אלי דרך .156 .נדבה
קאל דאוד קצדי אנצֹם אביאת .158 .כוכבי נשפי
(לדאוד ן׳ גיאת אללוי ז״ל : all in Arabic). שהדא
הו לם תרא יא צאחב נור אלגזאלה .159
(לדאוד ן׳ סעד׳ ז״ל: all in Arabic). 160. את
מה אתנה בכופר .161 .תתני אב המון[d].
נפש יקרה איך .163 .מי זאת כשחר נשקפה .162
לר׳ יהודה אלח[ריזי] ז״ל פי מחאנ[ת]) בשכלך תבטחי
אלנפס ואלגסד ודע שכל ענין שירה זאת היא עצת
שלום לך .164 .(היצר שלא תשמע לפתויו זה:
רצה שיחי .165 .(ולה איצא פי אלרסול ע״ס) הציר

* Hebrew and Arabic in alternate verses, or some part or parts in Arabic.

† Defective through damage to leaf.

‡ This authorship is, of course, intended to apply to a part only of ענין חתנים. Some of the pieces are in Brody's edition of Yehûdah hal-Levi's Diwan.

[a] Acr. ישועה.

[b] Acr. יהודה after first verse.

[c] Acr. חלפון.

[d] Acr. אברהם.

וקבל .166 .שים אששה על ימיני* .167 .*אפתחה
לך דודי לך[a] שלום .168 .(אב״) שיר בשדי מחסי
169. שחורה הבכורה (לשלמה הקטן ז״ל). 170. חוס
לי צביה .171 .(סימ׳ חסדאי יהודה) אלהי ממעונך
אלי ראה עניי .172 .(לדאוד ן׳ סעד ז״ל) עלמה
אהוב .174 .מחסדך תן לי .173 .(שירה מוושח)
אם .176 .אשירה לאהוב עבד .175 .ממצרים
קול ידידי דופק .177 .(סימ׳ אביתר) בסולם בין
שם .179 .מה תפחדי נפשי .178 .(ליהו׳ הלוי ז״ל)
*בוא .180 .(לר׳ אב׳ בן עזרא ז״ל) אלי מנת גורלי
נואב) חשקי בבת מלכים תמה[b] .181 .לשלום חתן
מה יקרה .183 .*ספרי תמה תמימה[c] .182 .(לחמה
*עת ששון הבנים .185 .עלי כל אכילה .184 .שבת
(זפה לאלרשות). 186. עבדי זמן.

XXIV. מסכת יומא. Fol. 191*a*.

At the end (fol. 194*b*):—

נשלמה מסכת יומא ״ ואחר כך יקשר בהלכה אחת ממסכת סוכה ״ סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה וכו׳

Then the Piyyuṭ: שופט כל הארץ (acr. שלמה, followed by verses beginning חזקו and בני עבדיך). Comp. Zunz, Literaturg., p. 312.

Appended are the following fragments, which were originally portions of other MSS.:—

I. (foll. 195*a*, 204*b*). The אזהרות of Solomon ibn Gabirol (שכור לבי מענה, אמון יום זה[d]), followed by תפלת (בצל שדי אחסה) תקון הטל; with (שופת שמש[e]) תקון הגשם (תפלת מוסף; with שפעת רביבים[e] and אורה בנשכי אוא), and

* Hebrew and Arabic in alternate verses, or some part or parts in Arabic.

[a] Acr. לדויד.

[b] Acr. חזמק, *i.e.* סעיד (by את בש״).

[c] Acr. סעדיה בן עמרם.

[d] This is, of course, by David b. Elazar Baḳodah.

[e] See Zunz, Literaturg., p. 194. In the present MS., שזופת שמש is followed by שלח רוחך, לשוני כוננת, and אורה בטללי אוא; שפעת רביבים by לשוני ,כבסה, כוננת (with a different ending), ישבען ידידיך, אל דו, יפתח אוצרות, &c.

the following series of הושענות—: הושענות ביום: 1. למענך אום. 2. אל נערץ. 3. לשבת כהושעת יוצאי. 5. אנא חיש. 4. שבת קדש. Then תיקון להושענא רבא:—1. למענך אלהינו. 2. יה איום (הקפה ראשונה אברהם). 3. ברית לימודך וגם ידידך (הקפה שנית יצחק) נפקד. 4. (הקפה שלישית יעקב). 5. זכות משה (הקפה רביעית) משה). 6. בזכות אהרן (הקפה חמישית אהרן). 7. זכור סגן (הקפה ששית פנחס) זכות פנחס. 8. (הקפה שביעית דוד).

II. (foll. 205*a*—211*a*). Ibn Gabirol's כתר מלכות.

III. (foll. 211*b*—212*b*): מי זאת נשקפה (שירה), followed by מה נאוו לחיי עלמה (imperfect, fol. 212 being only partially preserved), and the mutilated beginning of חק·· ענניו באים.

IV. A calendar leaf, headed מחזור רֹץ, on the years 5492—5505 (A.D. 1732—1745).

Nos. I.—III. belong to the seventeenth century.

Foll. 44—45, which originally belonged to another MS., and are now bound up in the present MS. just before שחרית of ראש השנה, contain under the heading לראש השנה:—1. חיום תאמצינו. 2. ידי דלים נחשלים (after the עמידה of שחרית). 3. אבינו מלכינו. 4. ייָ בקול שופר. 5. סימן עבאס) עת שערי רצון יהודה שמואל). 6. המלך ייָ רום, with other parts belonging to תקיעת שופר.

This fragment is also of the seventeenth century. On fol. 44*a* (in a later hand, written with faint ink) אבל חטאנו ועוינו וכו' (וידוי אחר לרבי יהודה זרובבל ז"ל), followed by רבונו של עולם אתודה על עבירות קלות וכו'.

From a note on fol. 1*a* one gathers that the MS. once belonged to יוסף בן שלום בן ישע, who, however, appears to have written his name over an erasure originally occupied by another name.

714.

Or. 2390.—Paper, about 12 in. by $8\frac{1}{4}$, consisting of 124 leaves, with 30 lines to a page in the main portion. The extant complete quires contain 10 leaves each, but there is a long gap after fol. 52, besides the imperfections in the latter part of the MS. which will be noticed farther on. There are signatures on the last and first leaves of quires, *e.g.* 11*b* (א), 12*a* (ב), 21*b* (ב), 22*a* (ג). Dated A.Gr. 1954 (A.D. 1643). Foll. 113—118 originally belonged to another MS. of about the same date, and foll. 111, 112 and 119—124 are much more recent.

A Service book according to the Yemenite rite. Superlinear punctuation, with the exception of the books of Lamentations (fol. 37*a sqq.*), Esther (fol. 53*a sqq.*), and Biblical verses at the head, which have the ordinary punctuation. Directions partly in Arabic and partly in Hebrew. There are marginal notes in different parts of the MS. (*vide infra*).

The affinity of this MS. with Or. 2418 is very close, so that only the essential differences need be specially noticed.

I. Services for week days. Fol. 4*b*.

Beginning, introductory sentences, and Service as in Or. 2418, I.; אהבת עולם, is, however, the same as in Or. 2389 (preceding number).

II. Services for שבת. Fol. 15*a*.

The same as in Or. 2418, II.; only notice (1) the use of צדקתך כהררי וכו' in this MS.; (2) the following note (mostly marginal) at the beginning of אבות (fol. 18*a*):—

מסכת אבות העתקנוה מספר מלי דאבות שפירש ר' יוסף חיון ז"ל ולפיכך תמצא בה כמה שנוין על נוסחאות של אנשי תימן

(3) The sixth פרק (קנין תורה) begins like the usual text, but the greater part of it is

entirely different from the known recensions.[a] The following are some of the new passages:—

אשרי מי שיכול לשום את עצמו אלם ולא אלם ממש " שלא יחטא ויחייב את עצמו " חרש ולא חרש ממש וכו'

ר' יצחק אומר מה אומנתו של אדם בעולם הזה שישים את עצמו כאלם שנ' האמנם אלם " יכול אפלו בדברי תורה ת"ל צדק תדברון וכו'

אשרי המעביר על מדותיו · כך אמרו חכמים כל המעביר על מדותיו מעבירין לו פשעיו שנאמר נשא עון ועבר על פשע וכו'

The פרק ends as follows:—

וכל העושה מעשים אלו ויתר מהם ובלבד שישמור איבריו וגופו מכל חטא ועון זוכה לכל הכבוד הצפון לחסידים ולכל התפארת הזאת ויתר עליהם אלף אלפי אלפים ורוב ריבבי רבבות עד שאין מנין ושיעור ואין כל עין יכולה לראות ואין אוזן יכולה לשמוע כבוד המתוקן לצדיקים וכן הוא אומר ומעולם לא שמעו ולא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו " עתיד הקב"ה ליתן כח בצדיקים להיות יכולין לשאת את כל הטובה שהוא מנחיל אותם דתנן ר' יהושע בן לוי אומר עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנ' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא

Against the latter passage (apparently beginning עתיד) is the following marginal note:—

אומרים זאת האגדה אחר כל פרק ופרק והטעם לפי שאין אומרים קדיש על המשנה אלא על האגדה

III. Services for ראש חדש. Fol. 25*b*.

IV. Services for פסח. Fol. 27*a*.

At the beginning of מעריב Ps. cvii. is said before Pss. i. and ii.

V. תפלת חג השבועות. Fol. 35*a*.

Beginning:—

אומרין למנצח לדוד מזמור שיר " ואשרי האיש והללו יה הללו אל בקדשו וכו'

End:—

ואן אתפק אלעיד לילה' אלאחד יזיד ותודיענו בתפלת ערבית ופי מכרג אלעיד יהבדל פי אתה חונן ועל הכוס כמא ביינא פי אלפסח

VI. תפלת התעניות. Fol. 35*b*.

VII. Services for תשעה באב. Fol. 36*b*.

The קינות are as follows: 1. אש תוקד בקרבי (heading applying to nos. 1—6: כן דיואן ר' יהודה הלוי זצ"ל). 2. על נהרות בבל חשכה. 3. יום איכה. 4. יונה כה לך. 5. יום אכפי. 6. חובי ענה אמרה ציון[b]. 7. בת ציון שמעתי[a]. 8. צאן ההרינה איך יצאוני. 9. זכור יי מה היה לאבותינו[b]. Then (10) אז בבית שבינו) תם יכתם בהדה אלקינה), ending as in Or. 2418, VII.

VIII. Services for ראש השנה. Fol. 43*a*.

Beginning:—

אומרין אשרי האיש והללו אל בקדשו " ועומד שליח צבור ומסדיר התפלה

In a parallel column on the same page: אחות קטנה תפלותיה. Otherwise as in Or. 2418, VIII.

IX. תפלת כפורים. Fol. 46*a*.

X. תפלת חג הסכות. Fol. 48*b*.

The הושענות are, so far as contained in the present defective MS., identical with Or. 2418, X.

Last extant words: דת ארבעה כתמימים (at the beginning of ענה איומים).

The portion relating to חנכה is missing entirely.

---

[a] The ascetic tone of the פרק is similar to that of מרגניתא דבי רב (see *e.g.* Jellinek, בית המדרש, ii. 120 *sqq.*) and similar compositions.

[a] Marked ולה איצא as if by Yehūdah hal-Levi, but the piece is of ר' אליה לוי; see Zunz, Literaturg., p. 496.

[b] Nos. 8 and 9 are respectively marked: לאברהם בן עזרא ז"ל and ולה איצא ז"ל.

Of (XI.) the portion for פורים, a large part of אסתר is preserved. First extant words: את כל היהודים (in ch. iv. 16).

XII. סדר סליחות ללילי אשמורות. Fol. 55*a*.

This portion has a special character of its own.[a] It begins with 1. בן אדם מה לך
רשות לשׂצ ללילי) קמתי ותדד שנתי .2 .נרדם
אשמורות אחר אשרי). Then, after the Psalm
תפלה לדוד יְיָ צדק וכו׳ &c., are short pieces for
the forty nights belonging to the לילי אשמורות.
All these pieces begin with לך יְיָ הצדקה; thus,
for the first night:—לך יְיָ הצדקה אלהי קדם
מעונה וכו׳; for the second night:—לך יְיָ הצדקה
חנון ארך אפים וכו׳; for the fortieth night:—
לך יְיָ הצ׳ לובש מלבוש צדקה וכו׳. At the end
of these forty short pieces:—ואחר הפתיחה
שבים אליך בכל לב וכו׳.

The special pieces in the remaining portions
are: 1. שבט יהודה בדוחק. 2. בעת רצון תחנתי.
3. אנשי אמונה אבדו באים. 4. תמהנו מרעות.
5. אשמנו באומר ובפועל. 6. אשמנו וחטאתינו נרשם.
7. אשמנו אבל אנחנו אשמים. 8. אבל חטאנו ועוינו
ודוי אחר לר׳ יהודה זרובבל) ופשענו · · · אבדנו במריינו
ז״ל). Then לעינינו עשקו &c. (with some differences) as in the printed text.

XIII. סליחות לאל רחמים. Fol. 63*b*.

These pieces are in the following order:
1. בשם אלהי אברהם אפתחה. 2. שלומי עליון.
3. יעלו לאלף. 4. שובי נפשי למנוחיכי · · · יקרה.
5. מיקר. 5. יונה פותה. 6. ירושלם האנחי. 7. יצרי
ראשית צרי. 8. יום להיטיב תקרא. 9. ישן אל תרדם.
10. יונה מה תהגי. 11. יונה נשאתה. 12. יונות
הושתו. 13. יה למתי צפנת. 14. אלהים שיחרתיך.
15. יקירים אדירים. 16. משאת שיר. 17. דלתיך
הלילה. 18. לפני המלך אשפוך. 19. אנא הנשא.
20. יונה זמיריך. 21. מדמי הלבבות. 22. כמפעלי
צור גואלי. 23. בעשור לחדש ביום בו כפור. 24. אם
עונות יענו. 25. סמר גבי. 26. שני חיי ומאויי.
27. שחר קמתי להודות (סי׳ שלמה). 28. שופט כל
הארץ[a]. 29. שבועה קבועה (סי׳ שלמה). 30. שחורה
ונאוה כאהלי קדר[a]. 31. שכולה אכולה[a]. 32. שנותינו
ספו (סימ׳ שלמה). 33. שבת משושי (סימ׳ שלמה).
34. שדודים נדודים[a]. 35. שולמית בלי תרמית (סי׳
שלמה). 36. יצו האל (סי׳ יהודה). 37. לאט האל
בעם (סי׳ לוי). 38. יעירוני רעיוני (סי׳ יהודה).
39. משתחוים להדרת קדש. 40. יצורים וצפון חובם
(סי׳ יהודה). 41. ירושלם למוגיך (סי׳ יהודה).
42. לאיש כמוני רשעי. 43. יודעי יגוני (סי׳ יהודה).
44. ידיכם קדש. 45. בנשף קדמתי. 46. את גומל
מערבות. 47. יוני גיאיות. 48. בליל זה בראש
השנה. 49. מה יתרון לאדם בעמלו ובכבודו.
50. איתיו אמונים ביחד[b]. 51. יְיָ שמע נא את קולינו.
52. אלהי קדם מעונה (סי׳ אברהם). 53. אם איבי
יאמרו רעלי. 54. אדוני האדונים השקיפה (סי׳ אברם[c]).
55. אליך אלכה ועיני למעוניך. 56. ישראל בחירי
אל. 57. יום באתם לחלות (ס׳ יצחק). 58. ידידיך
מאמש. 59. עם יְיָ הושלחה. 60. לכם בני ציון
הכואבים. 61. אל דמי לכם. 62. אלהי הודיעיני
את אורח החיים. 63. יְיָ מה אדם הלא בשר ודם.
64. דרכי שבעה רועים. 65. לשערי חסדיך (acr.
למנצור).

The נצ׳ר אלרחמים begins on fol. 75*a*. The
small sections beginning with מרן are in the
following order: 1. מרן דבשמיא לך מתחננין.
2. אסתכל בעמך. 3. אנוסה לעזרה. 4. יונה נודדת.
5. את הוא אלהא דשרי. 6. להודות באתי.
7. אדרוש בוטחי בורא רוחי. 8. אזמרך עליון.
9. אוחילה לקדוש. 10. אשא עיני אל רם ונשא.
11. יְיָ דסגיאין רחמוהי. 12. מחי ומסי. 13. מרן
דבשמיא מר על כל מרי. 14. שאו נא עיניכם.
15. יושב בשמים. 16. שלמא לכון שארא דישראל.
17. אליך אתודה. 18. יְיָ אלהא דכל דמטמר.
19. את הוא אלהא דגלן. 20. אשא עיני אל ההרים.
21. דרכך היטיבי. 22. מלך עלמין דגלגלוהי.
23. אכן אתה אל מסתתר. 24. (for אתאנו) אתנו

[a] Comp. Add. 19,789 (Cat. no. 707).

[a] Also marked: סי׳ שלמה.

[b] The same אתיו · · · בפחד in Zunz, Literaturg., p. 398, but here only א—י and נ.

[c] There is no acr. אברם, see Zunz, Literaturg., p. 221.

אל שוכן .26 .יום ישבתי להודות .25 .(אב״) על שמך מכניסי רחמים : Then .אראלי מרומים .27 .רומי וכו׳.

XIV. אזכירה סדר עבודה, &c. Fol. 82*a*.

XV. A series of ברכות. Fol. 85*a*.

This part begins with ברכת המזון, which is, strangely enough, followed by צלוה׳ אלמיית.

This latter portion begins (fol. 86*b*):—

והדה מקדמה תקאל קבל צלוה׳ אלמיית״ אלוה אתה אמרת ואתה עשית ונזירת מות על כל החיים נזרת וכו׳

The מספדות are in the following order: 1. אהוב ירחמו .2 .הצור תמים · · · · תנוח בשלום. אהוב ירחמו שוכן .4 .נעימה בנשים .3 .מרעיף. אהוב .6 .אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה [a].5 .שמים. אהוב הוא יְיָ אלהים .7 .ירחמו שוכן שמי שפר. אהוב הוא ייי אלהים אמת ועצומים .8 .אמת ופועל. אהוב ירחמו שוכן מרומים .10 .נצדיק דין אהוב .9. אהוב ירחמו שוכן מעונה .12 .הצור בזכרי .11. הכל למות .13.

The ברכות which follow include ברכות, נוסח ברכת אירוסין, ברכות היראה, הבשמים, המילה, &c.

XVI. עבור השנים. Fol. 93*b*.

Beginning:—

אעלם אן מן יצירת עולם אלי סנתנא הדׄה אלדׄי נחן ואקפין פיהא והי אלסנה אלתׄאמנה מן מהזור רׄעׄוׄ הׄ אלאף ומאיתי סנה ותׄלאתׄ ותׄלאתׄין סנה סימן הׄרׄלׄגׄ״ והי שנת אׄתׄקׄצׄדׄ לחרבן בית ראשון ושנת אׄתׄשׄפׄרׄ לשטרות ושנת אׄתׄקׄדׄ לחרבן בית שני יבנה במהרה בימינו״

Compare Or. 2418, XVIII., Or. 2389, XX. &c.

The calculations are carried through to מחזור רפ֞ט. Then follow general rules on the different kinds of years.

XVII. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 102*b*.

The forms of documents are the same as in Or. 2418, XIX., to נוסח הגט (the latter including שליח, קבלות ניטא, שליח קבלה, עידי מסירה, הבאה, שליח הולכה). Then: נוסח נט חליצה, שטר גביית הכתובה, בראה׳ אלאמראה לבעלהא, נוסח שטר מי שרצה למחול לאשתו שבועת האלמנה, שטר, כתאב אלמקולה, מכירת החצר או הקרקע, קיום השטרות, המתנה.

XVIII. תוכחות ובקשות. Fol. 106*b*.

1. יהי רצון ורחמים מלפניך יְיָ אלהי ואלהי אבותי שתפתח לבבי ותחנני .2 .בן אדם אל תאשם (אב׳). 3. (תהנה) יהי רצון · · · · שתרחם עלי ברחמיך הרבים.

Then: שבח אחר קודם) אל כסתתר בשפריר (ברוך שאמר).

This is followed by a series of שירות ותשבחות: 1. יקר יום השבת .2 .תשבי שלח לי. כי כמכה אלהי ישראל · · · אותות אל .3 .(לענין הבדלה). אל חי .5 .(לעצרת) יום בקול המולה .4 .(ענין פסח). ליהודים היתה אורה״ בשלשת .6 .(ענין סוכה) יפרוש קני המנורה (לענין חתנים, the same also applying to nos. 7—17). 7. בין פרת .8 .פני אדום וצח. יעבר עלי רצונך .10 .חתני מה מאד .9 .יפה עין (acr. יהודה). 11. לאל חי ברכו (acr. לוי). 12. בתולות .14 .אהבת בת נדבה .13 .ראו חופה. הראיתם .16 .אל אל נדול ומהולל .15 .על שירתן. ברק .17 .קול ששון וקול שמחה (refrain: והללו יה).

At the end (beginning on fol. 110*a*): פטום רבון העולמים גלוי לפני כסא כבודיך אשר, הקטורת, תנא דבי אליהו כל השונה וכו׳, מדת הדין וכו׳, קדיש דרבנן, and עלינו לשבח.

Heading prefixed to these pieces:—

ונהנו לקרות זה הענינים אחר שמשלימין את התפלה״ וטוב לאמרה שני פעמים ביום

Scribe's colophon (fol. 110*b*):—

נשלם בחסד האל וברחמיו בחמישא בשבא דהוא תלתה יומין לירח סיון שנת אׄתׄקנׄדׄ שנין לשטרי במאתא אלמצמאר מן גבל חראז ידרוב ויצדי וירושלם תתבני תהא שנה זו סוף וקץ לכל הצרות״ תחלה וראש לכל הבשורות״ כן יאמר קורא הדורות״ אכיר

[a] הצור is prefixed to nos. 5—10.

על שם החבר הטוב והנעים נטע שעשועים מיימון בן סעדיא בן משה יש̇ל אלמוסאיי ט̇ו (יה̇) (for יוכהו להגות בו ולדקדק בענייניו ולהבין מצפוניו ויקיים על̇יו מקרא שכתוב לא ימוש ספר התורה .... ועוד יקיים עליו ועל זרעו יברכך יאר .... השם למען שמו ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי ונסתר מעיני וכו̇

On the margin (right-hand side) :—

אלהים יצילנו ממלכות הרשעה ויצילנו מחלאים הרעים כדכת̇ והסיר ייָ ממך ... וידוש לנו הגאולה וישלם הקץ ...

Foll. 111 and 112 contain a calendar for מחזור רפ̇ו̇ and רפ̇ז̇, followed by a series of prognostications based on the date of the תקופות.

Beginning :—

תקופת ניסן · אם נפלה בתחלת הלילה צעקה תהיה בבני אדם

End :—

ואעלם אנ̃ה אלא נזל מטר פי יום עשרין מן תקופת תמוז תכון אלסנה מכ̇צבה כתירת אלכ̇יר ..... ואלסלאם עלא אהל אלקנאעה: תם ד̇אלך בחמד אללה סבחאנה עז̃ וגל̃

Compare Dr. Pinkas Heinrich, "Fragment eines Gebetbuches aus Yemen" (Wien, 1902), pp. 80—84.

Foll. 113—118 (which are likewise appended; originally part of another MS) contain the following pieces: 1. אבאר קצת פלאי אלהים (the opening words being written in a later hand; after the alphabet: אני יהודה הלוי ברבי שמואל). 2. אפתחה שערי רנני. 3. אלהים בקדש חזיתיך. 4. את נתיבי רעיון אכונן (alphabetical). 5. אל מי נמשילך (acr. אברהם ברבי מאיר בן עזרה). 6. בשם ייָ אדמות ומרומות (alphabetical). 7. אשר לו ים והרבה. 8. זאת נחלת עבדי ייָ (acr. זכריה במ̇ז̇ל (?)). 9. יהו לשון חזות (acr. יהודה). 10. ישראל בחירי אל. 11. ברכי אצולה. 12. ימינך נושא עוני (double acr. יהודה).

Foll. 119a—123a (apparently belonging to the eighteenth century) contain the following pieces: 1. אחות קטנה (for ליל ראש השנה). 2. בליל זה בראש השנה. 3. המלך ייָ רום ותחת קונה[a] (for תקיעת שופר), followed by עלה אלהים בתרועה יהי רצון מלפניך, אף על פי שתקיעת שופר וכו̇, וכו̇ אשרי העם, ייָ אלהי המשפט שתקרע כל המסכים וכו̇ כמא דשמעתון קל שונרא ... ייתי, יודעי תרועה וכו̇ זרובבל וכו̇. Then the Piyyut: יראים שלחוני.

After this, under the heading תקון יום הושענא רבה:—1. הקפה ראשונה) אנא המקדים[b]) אברהם). 2. אנא זכור אב) הקפה שניה יצחק). 3. אנא זכור יחיד) הקפה שלישית יעקב). 4. אנא הפודינו) זכור תם) הקפה רביעית משה). 5. אנא המנחילינו) הקפה חמישית אהרן). 6. אנא ההק זמן חירותינו) הקפה) ששית פנחס). 7. הקפה) שביעית דוד).

On foll. 122b—123a: 1. [תקון הגשם] שפעת רביבים (with מכסה שמים, לשוני בוננת[c], and ישבעון (אוא בנשמי אורה, ידידיך). 2. [תיקון הטל] שזופת שמש (with שלח רוחך, the same לשוני בוננת as in no. 1, לך לשלום גשם, אוא במלי אורה).

Foll. 123b—124a contain לוח מחזור רצ̇ב̇, &c.

On fol. 2a (partly illegible) is a long piece similar to כל נדרי, beginning: בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת אליהו ז̇ל̇ ועל דעת ב̃ד של ירושלים.

Higher up on the same page (clearly in the middle of a passage): ולא למטה בין ברוח סערה וסופה ע̃ מלאך בין גלגול וכו̇.

On fol. 2b is a poetical piece beginning: (סימן חזקה אליהו ש̇צ̇) חזקו ואל תיראו קהלת ישראל.

On fol. 3a (written in rather faint ink) :—

1. רומה אלהים. 2. עת שערי רחמים להפתיח. אשדת יום זה ... שמך לקדש (י—א).

[a] Alternately with ייָ בקול שופר וכו̇. Ten verses. End: ויגלה קץ ישועה. Comp. Zunz, Literaturg., p. 721.

[b] After the introductory lines, referring from no. 2 onwards to previous portions: ברית נפקד, יה איום, למודך, &c.

[c] Elsewhere: כוננת.

On fol. 4*a* (contemporary with the bulk of the MS.): שמע קולי אשר ישמע בקולות.

Then:—

עומד שׂצ׳ ומוציא ספר תורה ואומ׳ כל נדרי שלשה פעמים וקודם שיאמרהו אומ׳ בקשה זו: יראים שלחוני לבקש מלפניך על עונם ומעלם וכו׳

The marginal notes, which are occasionally pretty full, contain directions, grammatical and lexical remarks, comments, and explanations of various kinds. A number of authorities are quoted.

On fol. 1*b* (over a calendar fragment):—

מקנת כספי בימי חרפי אני זכריא בן דוד זצ״ל

On fol. 2*a* the name אברהם בן שלום is written.

On fol. 124*a* are the following notes relating to the transfer of the MS. to different owners:—

1. בעת הדא אתכלל (for אלתכלאל) מן סעיד ן׳ יוסף אלגמל מא מבלגהו קרש חגר תמאן אלמכאן וזמן חק ·· מוסי אלטושרקי חסב מא אכרני וצמנא למשתרי צמן אלמביע בחצר מן שהד אברהם אלקדוי(?) שהד סלימן אדמתי(?) ולביע מנשה צובירי יצו שנת בקח מנשה (A.D. 1797)

2. באע סעיד יהודה אלגמל אלתכלאל חק איתאם סעיד יוסף גמל מן יחיא בן סלימאן בקרש חגר ברצונם ומדעתם ודאלך בחצר אלשהוד עלי אחמד אלהחארה וסעד עלי החארה חדש אב שנת בקכב (A.D. 1811) ברוך הקורא בו וארור גונבו

715.

Or. 2417.—Paper, about 11 in. by 7⅝, consisting of 155 leaves. Foll. 1—33, which originally belonged to another MS., have a separate Hebrew foliation (from סג onwards, foll. 34—95 being numbered א—סב), and also an independent arrangement of quires. In this part each page is divided into two columns. From fol. 34 onwards the page is generally undivided. The usual number of leaves to a page or column is 31. The quires contain 8 leaves each, but 25 leaves seem to be wanting after fol. 95, the Hebrew foliation passing on from סב to פח.† The bulk of the MS. (foll. 33—138) is dated A.Gr. 1961 (A.D. 1650), and the prefixed and appended portions were probably written a little later.

The prefixed portion contains the Psalms (fol. 1*a*) and the book of Proverbs (fol. 26*a*), and the bulk of the MS. contains a Yemenite Service book, similar to Or. 2418, &c.

I. Services for week-days. Fol. 34*b*.

Beginning:—

בשם ייי אל עולם· אברכה וכו׳ סדור נאמע לאלברכות ואלתפלות ומא ידכל בטייהן מן אלצׄראיר אללאזמה פי כל וקת׳ אעלם אן אלברכות ואלתפלות עורא ובית דינו וכו׳

II. Services for the שבת. Fol. 42*a*. Substantially as in Or. 2418, II., &c.; but at the end of מנחה:— צדקתך כהררי וכו׳.

III. Services for ראש חדש. Fol. 50*a*. As in Or. 2418, III., &c.

IV. Services for פסח. Fol. 51*a*. Essentially the same as Or. 2418, IV., &c.

V. תפלת חג השבועות. Fol. 57*a*.

Opening direction:—

כתפלת שני ימים ראשונים של פסח בשוה״ אלא שאומ׳ ··· את יום חג השבועות וכו׳

On the same page begins: אכון יום זה (רשות לאזהרות), שמור לבי מענה beginning on fol. 57*b*.

VI. תפלת התעניות. Fol. 61*b*.

VII. Services for תשעה באב. Fol. 62*a*.

† The intervening numbers appear, as already mentioned, at the beginning, and the text proceeds in uninterrupted order; see sections XIII. and XIV. below.

The book of Lamentations begins on fol. 62*b*.

The קינות following על נהרות בבל (fol. 64*b*) are as follows: 1. מן דיואן ר׳) אש תוקד בקרבי ולה) (יהודה הלוי זצ״ל). 2. על נהרות בבל חשכה (ר׳ אליה לוי of) בת ציון שמעתי (איצא). 3. 4. אמרה ציון איך יצאוני. 5. אז בבית שביינו.

The book of Job is given at the end of this part.

VIII. Services for ראש השנה. Fol. 76*b*.

Substantially the same as in Or. 2418, VIII.

Opening direction:—

אומרין אשרי האיש והללו אל בקדשו ועומד ש״צ ומסדיר התפלה וכו׳

IX. תפלת כפורים. Fol. 79*b*.

As in Or. 2418, IX.

At the end of this part is Solomon ibn Gabirol's כתר מלכות.

X. תפלת חג הסכות. Fol. 86*a*.

נוסח השענון begins on fol. 87*a*. The הושענות are the same as in Or. 1480 (Cat. no. 717), x., with the addition at the end of זכות פינחס (as הקפה ששית), this piece belonging (according to a preceding explanation) to an order in which the fourth הקפה is entitled משה, the fifth אהרן, and the sixth פינחס.

In the margin (which has been too closely cut), accompanying the הקפות, are pieces beginning in each case רחמנא אדכר וכו׳.

The part for יום תאני שמיני עצרת (*i.e.* שמחת תורה) is the same as in Or. 2418, x.

XI. סדר העשייה בשמונת ימי חנוכה. Fol. 93*a*.
As in Or. 2418, XI.

XII. תפלת פורים. Fol. 95*a*.

XIII. צלוה׳ אלמיית. Fol. 95*b*.

The מקדמה begins אלוה אתה אמרת; then אדי אנגתמעו וכו׳. The מספדות are:—

1. הצור תמים · · · אהוב הוא ייי אלהים אמת. 2. נצדיק דין אהוב. 3. אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה. 4. אהוב ירחמו שוכן ערבות. 5. אהוב ירחמו שוכן מרומים. 6. אהוב ירחמו שוכן שמים. 7. אהוב ירחמו שוכן שמי שפר.

XIV. סדר סליחות ללילי אשמורות. Fol. 96*a*.
The same as in Or. 2418, XIV., with the addition of ישן אל תירדם at the beginning.

XV. סליחות לאל רחמים. Fol. 101*a*.

This part is arranged like Or. 2389, XVI., up to no. 36 (ירושלם למוניך), only nos. 10 and 14 (ישן אל תרדם and מי כמכה) being absent. After ירושלם למוניך the order is as follows: 1. יונה פותה. 2. ירדו שמי כבדי. 3. ימי חרפי. 4. יה שמך ארוממך. 5. ייי׳ שמע נא את קולינו. 6. אלהי קדם מעונה. 7. אם אויבי יאמרו רע לי. 8. אלהי הודיעני את אורח. 9. אפתח שפתי בנגינותי. 10. שחר קמתי להודות. 11. שופט כל הארץ. 12. שחורה ונאוה. 13. שנותינו ספו. 14. שבת משושי. 15. שדודים נדודים. 16. יונה זמיריך. 17. דלתיך הלילה. 18. משאת שיר. 19. אל דמי לכם. 20. אנא הנשא. 21. מדמי הלבבות. 22. רומה אלהים שמך לקדש. 23. בעשור לחדש ביום בו כפור. 24. (לאל נעילה) בנשף קדמתי. 25. יבושר עם לא אלמן. 26. (סימן אהרן חבר) את גומל מערבות. 27. ידידיך מאמש. 28. עם ייי׳ השלחה. 29. דרכי שבעה רועים.

The נצ׳ד אלרחמים, beginning on fol. 113*b*, is practically the same as the printed text, ii., קס״ה (2nd portion), *sqq.* The מרונות (fol. 116*b sqq.*) are as follows: 1. מרן דבשמיא קדמך מתחננין. 2. מלך עלמין דגלגלוהי. 3. את הוא אלהא דשרי. 4. ייי׳ דבידיה אסו. 5. אסתכל בעמך אלהא מר. 6. מרן דבשמיא. 7. ייי׳ דקריב. 8. ייי׳ דישראל ומריה. 9. ייי׳ אלהא דשכינתיה. 10. ייי׳ אכן אתה אל. 11. את הוא אלהא אמרת לכנשתא מסתתר. 12. אליך אתודה שוכן. 13. מה לי ללכת. 14. אחרי ההבל. 15. יה מתי תשבור. ירצה שוע. 16. אנא אלהי הנאדר. 17. יגרתי מפני שמים. 18. אדרוש בוטחי. 19. אזמרך עליון. 20. אנוסה לעזרה. 21. לילי זכרון עמדתי. 22. יונת אלם. 23. דרכך הטיבי. 24. יום ישבתי להודות. 25. יונה

נודדת. 26. יושב בשמים ומביט. 27. שלמא לכון שארא. 28. ספו חסידים. 29. תורתא דמרביא. 30. דאתקרי חוסיו. 31. אראלי מרומים. Then: ויקול ישרי וישבוק וכו׳, מכניסי רחמים וכו׳.

XVI. Ibn Ezra's אזכירה סדר עבודה) עבודה &c.). Fol. 119*b*.

XVII. ברכות הבשמים, נוסח ברכת המזון, &c. ברכת המילה, נוסח ברכת אירוסין ונשואין, &c. Fol. 123*a*.

XVIII. עיבור השנים. Fol. 127*b*.

Beginning:—

אעלם אן קד עמלו אלנאצרין סנין מעדודה מערופה מרתבה עלי אלנצאם וכו׳

Tables of cycles רפו—רפה are given in full, the MS. having been written in the first year of מחזור רפה (A.M. התי = A.D. 1650), *vide infra*. Calculations for the different kinds of years follow.

XIX. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 132*b*.

The number of documents is smaller than in most Yemenite MSS.:—כתובה, גט, גט מאון, למחזיר גרושתו, חדוש כתובה, כתובת יבמין, גט חליצה, שטר מכירה, קיום השטר.

XX. A number of liturgical pieces. Fol. 135*a*.

a. תוכחות ובקשות: the same as in Or. 2418, xx.*a*, with the addition of 1. תודות אל וניחוחי (רשות לנשמת). 2. (in a smaller hand): אגדלך אלהי כל נשמה (לקדיש להראבע).

b. שירות ותשבחות in the following order:—

1. יום השבת יקר (לענין שבת לר׳ יה׳ ז״ל). 2. יום שבתון אין לשכוח. 3. שבת לבוא שלום. 4. שבת אמוני בני אומרים. 5. (ענין הבדלה) לנר ולבשמים. 6. מי כמכה אלהי צמח ישעי. 7. אם דרך מעמדי. 8. ישראל ··· אותות (ענין פסח) אל חי יפרוש (ענין). 9. אל אל נדול אי גבורתך ימין אל (סוכה). 10. 11. ומהולל איחרה עת. 12. אז בעלות מקוטרת. 13. מועד (לענין חתנים״ אלדי יסמוהן שפאת) יפרח. 14. עיני כל חתן כשושן. 15. ליהודים היתה אורה. 16. והללויה ישראל אליך. 17. את יונה יפת עינים. 18. קול ששון וקול שמחה (ואלו בתי הלילות).

The scribe's colophon (fol. 138*b*) is as follows:—

שלים בסיעתא דשמיא בחד בשבא דהוא תלתה יומין לירח אב יהפך לששון שנת אתתקסא לשטרי״ ספרא קלא חיים באמ שלום בן דוד בן יצחק בן שלמה ן׳ יעקב הידוע אלתנאני אלהים יזכיני להרבות ספרים עד אין קץ כיר ונכתב על שם החבר הטוב והנעים [ילד] שעשועים נטע נעמנים בן הנאמנים יהודה בן משה] בן סעדיה אלצנעאני אללוי יש״ל אלהים יזכהו להגות בו וכו׳

The following sections, written in different hands, are appended:—

I. נוסח השענון (fol. 139*a* *sqq.*):—

[ליום ראשון]:—1. למענך אדיר. 2. ענה אתויים. 3. אנא אל אחד. 4. יה איום (first הקפה for אברהם), followed by תתפרקון ותשתיזבון.

[ליום שני]:—1. למענך אלהי האב. 2. ענה תואבי. 3. אנא אל אחד ומבייש. 4. ברית נפקד (second הקפה for יצחק), followed by רחמנא אדכר לן קימיה דיצחק וכו׳.

[ליום שלישי]:—1. מארוד וארפד. 2. ענה אוחזי. 3. אנא אל אחד הנקדש. 4. למודך ונם ידידך (third הקפה for יעקב), followed by רחמנא אדכר לן קימיה דיעקב, with the stanza beginning אנא זכור יחיד at the end.

[ליום רביעי]:—1. למען אב ידעך. 2. ענה אוכני. 3. אנא השם בכסאו. 4. זכות נשמר (fourth הקפה for יוסף), followed by רחמנא אדכר לן זכותיה דיוסף וכו׳, with the stanza beginning אנא זכור תם at the end.

[ליום חמישי]:—1. למענך תקיף. 2. ענה איומה אמרתך. 3. אנא המיחד לכבודו. 4. זכות משה (fifth הקפה for משה), followed by רחמנא אדכר לן קימיה דמשה וכו׳, with the stanza beginning אנא הפודינו at the end.

[ליום ששי]:—1. למען אב נם. 2. ענה איומה בעוז. 3. אנא הבורא עולמו. 4. בזכות אהרן רון

רחמנא ירון (sixth הקפה for אהרן), followed by אדכר לן קימיה דאהרן וכו׳, with the stanza beginning אנא המנחילינו at the end.

[ליום שביעי]:—1. למען אברהם האהוב. 2. ענה איומה קוראה. 3. זכור סגן (seventh הקפה for דוד), followed by רחמנם אדכר לן קימיה דדוד וכו׳, with the stanza beginning אנא החק זמן at the end.

In the margin (too closely cut) of foll. 139*b* &c. are portions of אנא המקדמים לעולם &c.

II. The following series (fol. 144*b* *sqq.*):—

1. ישמעיני אלהים בקראי. 2. ישראל עם קדוש אקום (והדׄא מן דיואן אברהם בן עזרא זצ״ל[a]). 3. חצות ליל. 4. אל בית המלך לבוא. 5. סמר גבי (והדׄא מן דיואן שלמה הקטן זלה״ה[b]). 6. שני חיי ומאווי. 7. שכולה עכורה. 8. שבועה קבועה. 9. שכולה אכולה. 10. שולמית בלי תרמית. 11. בזכרי על משכבי. 12. אם עונות יענו בנו. 13. רחמיך שאלתי. 14. יצבתי עמודים. 15. יום[c] להלל ביום וליל. 16. יום עירום אעמוד. 17. לך עיני צופיות. 18. לאיש כמוני רשעי. 19. יום יום יחידתי. 20. כמפעלי צור גואלי. 21. אשר יסד ארקים. 22. אל חי זכור נא לי[d] (יגדל). 23. יגדל אלהים חי וישתבח · · · · אשביח לבורא ניב שפתי†.

III. תוכחות ואזהרות (fol. 153*a* *sqq.*) :—

1. בשם ייי׳ אפתח שפתי (א״ב). 2. ייי׳ בקול שופר ישמיע ישועה (פזמון לתקיעת שופר). 3. שפל רוח בקשה) ייי׳ יום לך אערך תחנה. 4. שפל ברך וקומה (לר׳ יהודה הלוי ז״ל). 5. שמע קולי אשר ישמע בקולות (תפלת ערבית לליל כפור). 6. לך אלי תשוקתי (בקשה אחרת).

[a] Applying to nos. 2—4.

[b] Applying to nos, 5—9.

[c] Read: יה.

[d] Acr. אני סעדיה בן שלמה.

† This piece also deals with the theme of the well-known יגדל. In the margin (בקשה ידועה בנוסחאות הדפוס ומלא אותה קטן התלמידים סעדיה בן שלמה בן חסדאי אלדמארי).

At the end of this piece :—

ויוציא ס״ת ויאמר כל נדרי שלשה פעמים וקודם שיאמרהו אומ׳ בישיבה כדכת׳ · · לעיל בתפלת יה

Then תֹּוׂשְׁלְבְּעְ, with an equivalent in Arabic accompanying it.

יזכה הכותב והנכתב לו לחזות בנועם וכו׳

Between the appended sections II. and III. (foll. 151*a*—152*a*) :—

1. רחמיך שאלתי וכלו לישעך עיני (סליחה; the same as app. II. 13).

2. אל חי זכור נא לי זכות נח וכו׳ (embodying יגדל in the different petitions; the same as app. II. 22).

3. שפעת רביבים (תקון הגשם).

4. Short הספדות (partly in Arabic) beginning: הצור תמים פעלו.

5. שובו נא אחים ורעים (תוכחה תקאל לילי ראש השנה״ למרי יחיא אלצאהרי זלה״ה).

All the five pieces are more or less damaged.

On the last leaf (fol. 155): ברכת הלבנה, ending on the verso with יהי רצון מלפני אלהי השמים לכונן וכו׳.

On the same page: ז׳ שמות יש לו ליצר הרע וכו׳.

On fol. 34*a* there is, besides a partly illegible contract &c., an entry of Yehudah b. Moses b. Sa‘adyah b. Abraham hal-Levi, of Ṣan‘a, who was a former owner of the MS.

716.

Or. 2673.—Paper, about 11½ in. by 7¾, consisting of 226 leaves, the usual number of lines to a page being 29 or 30. The MS. is defective at the beginning and the end, and there are besides lacunae after foll. 3, 5, and 37. Fol. 155 was originally followed by

fol. 158, foll. 156—7 having been inserted later. Foll. 1—5 and 14† are later restorations. Dated A.Gr. 1974 (A.D. 1663).

A Yemenite Service-book similar to those already described, followed by book v. of Maimonides' משנה תורה.

I. Services for week-days (imperfect at the beginning and after foll. 3 and 5). Fol. 1*a*.

First extant words: האמת ודובר אמת בלבבו.

After the ברכה אחרונה שלאחר קרית ערבית is a part (fol. 9*a*) beginning:—

ונהגו מקצת העם להוסיף פיסוקים ·· באמצע ברכה זו וקוראים בנוסח זה" וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ייי הוא האלהים וכו'

This is followed by a series of directions, including פצל פי מערפת אוקאת אלצלאה and פצל פי דכר מואנע אלצלאה. Comp. Or. 2227, III. *a* and *b*.

This selection ends with שאילת מטר.

II. Services for שבת. Fol. 11*b*.

Beginning:—

אסתסנו בעץ אלמואצע אן יקרו לילה' אלסבת והם גלוס קבל אן יפרוסו על שמע הדין אלמזמורין מזמור שיר ליום השבת (given in full) ייי מלך גאות לבש וגו'

On fol. 14*a* (at the end of מוסף, after והדי יסמא קדושא רבא):—

וקד אסתסנו בעץ אלמואצע אן יגיבו עלא דאלך אלכוס מזמור לדוד ייי רועי לא אחסר וגומ' ובעדה כה אמר ייי שמרו משפט ועשו צדקה וכו'

מסכת אבות begins on fol. 15*a*. No צדקתך is mentioned in the directions for מנחה, nor Ps. cxi.

At the end of צפה אלהבדלה:—

ואעלם אן מן לם יבדיל מכרג אלסבת פלה אן יבדיל חתי אלי לילה אלרבוע וכו'

III. תפלת ראשי חדשים. Fol. 20*b*.

IV. Services for פסח. Fol. 22*a*.

Beginning:—

קד אסתסנו בעץ אלמואצע אן יקרו הדי אלמזמור לילת כל עיד והו אשרי האיש וכו' למה רגשו וכו'

The different portions of the סדר are accompanied by commentary. Thus on fol. 23*b*:—

חה הוא פירוש קידוש לילי פסחים: אוול דאלך בא"י אמ"ה בורא פרי הגפן" אעלם אן אצל אלענב גפן וקאלו ז"ל אן אסמה אלחקיקי כרם וכו'

The comments on בבהילו · · · הא לחמא begin:—

לם כאנת אלהגדה בלשון ארמי והי בבהילו" אלגואב לכון כאן לגתהם פי דאלך אלזמאן בלשון ארמית וכו'

The comments on עבדים היינו begin:—

יקול אן נהנא כנא עביד לפרעון · · · קאל ובני ישראל יוצאים ביד רמה · · · בחצי היום

On fol. 35*a* (on הלל הגדול):—

לם סמי הלל הגדול לאנה כו פצל אכר כל פצל כי לעולם חסדו כנגד שם המפורש שהוא יוד הי וו הי" ד"א למה נקרא שמו הלל הגדול מפני שנזכרו בו שני מלכים גדולים שהם סיחון ועוג"

שחרית (fol. 35*a*), מנחה and ספירת העומר (fol. 36*a*), תפלת חולו של מועד (fol. 36*b*), תפלת שביעי של פסח (fol. 37*a*).

V. תפלת חג השבועות. Fol. 37*b*.

This part breaks off on the same page with the words: ומתפללין שבע ברכות.

VI. For תשעה באב (fragmentary at the beginning). Fol. 38*a*.

First extant words: תשכון · ועניני פי שמיע קולינו.

איכה (entitled ספר הקינות) is accompanied by פירוש רש"י on the lower part of the page.

The קינות at the end are: 1. אש תוקד בקרבי. 2. על נהרות בבל חשכה. 3. יום חיבי ענה. 4. יונה אהה ידועת. 5. יום אכפי. 6. מה לך מקוננת

† The contents of fol. 14*b* do not quite fit on to those of fol. 15*a*; but the sequence, though irregular, is quite correct.

אח ועבד .8 אמרה ציון איך יצאוני .7 מכאובות. זכור ייֵ .10 ארץ צבי תפרש כפיה .9 הדימוני. אז בבית שביינו .11 מה היה לאבותינו.

For the heading and authorship of these pieces, see no. 711, IX.

VII. Services for ראש השנה. Fol. 49*a*.

At the end of this section (fol. 53*a*), following the directions for עשרת ימי תשובה :—

פצל · אעלם אן אלתובה מן אלמעאצי ואלאתאם ואלאקראר בהא בין ידיה תעאלא וכו׳

Compare Or. 2227, fol. 103*b sqq.*; Or. 2389, fol. 49*a sqq.*

VIII. Services for יום כפור. Fol. 54*a*.

מסכת יומא is embodied (fol. 56*a sqq.*), the direction preceding it being :—

ואומ׳ שליח צבור סדר עבודה ואחר כך קורין ענין היום והיא מסכת יומא

At the end of the direction for נעילה (fol. 60*a*) :—

ואומרין לפניך אני כורע · · · · יתגדל תתקבל עושה שלום ״ ואומ׳ בנשף קדמתי ״ ידידך מאמש ״ עם יהוה השלחה ״ כמא סנרסם פי מא בעד

The three pieces named are among the series given in the printed edition, ii., קיט*a sqq.*, out of which an optional number is to be selected for נעילה.

IX. Services for סכות. Fol. 60*a*.

After the הושענות for the six days here given in agreement with Or. 2418, x., the pieces beginning למען אברהם האהוב and ענה איומה קוראה are assigned ליום שביעי.

The pieces for הושענא רבא agree with Or. 2418.

Preceding the הקפה of פינחס is the following remark (fol. 67*a*) :—

אמר המגיה זאת היא ההקפה הנוספת שסידר הרמ״ע יצ״ו תמורת יוסף שאיננו מהאבות כורתי ברית ששנו במסכת דרך ארץ והם אברהם יצחק יעקב משה אהרן פנחס ודוד ויש מקומות נוהגין כן בארצות המערב ״ ושלמא לרבנן ״

At the end is the following direction :—

ואעלם אן לא בד ממא תתפק סבת פי טי איאם חולו של מועד חג הסכות פלא יקאל אלשענון אלדי לדאלך אליום פי תלך אלסבת אד ליס יניב אלתצרע פי אלסבת ואנמא יקאל שענון אלסבת יום אלאחד אעני הוש׳ אלאוול וענה בהושענא ״ פלא ינאב שענון אלהקפה בל ינאב שענון אלהקפה אלדי ליום אלאחד פלדאלך לם ירתב אלגאון הושענא אוול וענה בהושענה ליום סאדס מן אגל אלסבת ״ וכדאלך לם ירתב ליום סאבע לאנה יתני אלגמיע ״ ואלזואיד אלדי להן ליס הן לאלגאון פינב אכתצארהן

Then follow: ענה בהושענא · ענה צא וכו׳ and אנא המקדים לעולם.

At the end of the pieces for יום תאני שמיני עצרת (*i.e.* שמחת תורה), under the heading והדא שרח אלשענון (fol. 72*a*), are comments on special words and phrases in the הושענות.

Beginning :—

צחיחה אלצפא כתל צחיח הסלע והי אלארץ אלמתחגרה אלעטשאנה

X. תפלת שמונת ימי חנוכה. Fol. 73*a*.

In the מגלת בני חשמונאי (fol. 74*a sqq.*) an Arabic translation in Hebrew character follows each verse of the Aramaic.

XI. תפלת פורים. Fol. 77*b*.

After the part corresponding to Or. 2418, XII. :—

נהגו ברוב המקומות לומר פיסוקים אלו קודם קריאת המגלה זכרון לנס שעשה לנו האל יתעלה בימי מלכות בבל ומדי ויון ורומיים ושהוא עושה לנו נפלאות עתה בזמן הזה בגלות וכן לעתיד לבוא ואלו הן : חסדי ייֵ אזכיר וכו׳

After the מגלה (fol. 83*a*) :—

ולכשישלים לגלול את המגלה מברך האל הרב וג׳ ואחר כך אומ׳ ארור המן ג׳ זמני · · · · ארורים אויבים ג׳ זמני : ברוכים ישראל ג׳ זמני · · · ומיחייב איניש לבסומי ביומא דפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

XII. צלוה אלמיית, followed by מספדות. Fol. 83*a*.

The first eight numbers of the מספדות agree with Or. 2227, x.

Then 9. אבכה ואקונן. 10. נצדיק דין אהוב
אהוב הוא ײַ אלהים אמת שדינו. 11. אשר
12. אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה. 13. אהוב ירחמו
אהוב. 14. נצדיק דין אהוב מוליך. 15. שוכן שמים
אהוב הוא ײַ אלהים. 16. הוא ײַ אלהים אמת וצדק
בזכרי יום הדין. 17. נעימה בנשים. 18. אמת רוכב
19. אהוב הוא ײַ אלהים אמת ועצומים.

XIII. תקון סליחות ללילי אשמורות. Fol. 86*b*. As in Or. 2418, xiv.

XIV. סליחות לאל רחמים. Fol. 93*a*. Up to no. 38 the same as in Or. 2389, xvi.

From no. 39 onwards the order is as follows :—

Under the heading והדא מן דיואן אברם בן
עזרא ז״ל:—39. ישראל עם קדוש. 40. אקום חצות
ליל. 41. אלהי קדם מעונה. 42. אל מי נמשילך.
43. (סימן את״ בש״ נר״) ײַ מעון · · · אתה אמון קנית.
44. אלהי הודיעני את. 45. אם אויבי יאמרו רע לי.
אורח החיים. 46. אפתח שפתי בנגינותי. 47. אל
ײַ מה אדם הלוא. 48. בית המלך לבוא נקראתי
בשר ודם[a].

Under the heading והדא מן דיואן שלמה
הקטן ז״ל:—49. סמר גבי צור משגבי (סימן זו הסליחה
סליכאן). 50. שני חיי ומאויי. 51. שכולה עכורה.
52. שחר קמתי להודות. 53. שופט כל הארץ[b].
54. שחורה ונאוה כאהלי קדר. 55. שבועה קבועה.
כשושן. 56. שכולה אכולה למה תבכי. 57. שנותינו
ספו. 58. שבת משושי. 59. שדודים נדודים.
60. שולמית בלי תרמית[b].

Under the heading והדא מנמוע לבעץ
אלעלמא:—61. ישראל בחירי אל. 62. יונה זמיריך
הרבי. 63. דלתיך הלילה. 64. חרדתי ופהדתי
כתנרת. 65. בזכרי על משכבי. 66. אל דמי לכם
ילדי איתני. 67. משאת שיר חמירות. 68. אשר לו
ים וחרבה. 69. אנא הנשא והעיר פלאות. 70. מדמי
הלבבות. 71. ביצור לחדש ביום בו כפור. 72. לאט
האל בעם נדכה. 73. אם עונות יענו בנו. 74. יחידתי
האנחי. 75. יעזוב רשע נתיבו ויכניע. 76. רחמיך
שאלתי וכלו לישעך. 77. דעת האל בקשי חיים[a].
78. יום לבי סבותי[b]. 79. יצבתי עמודים. 80. יום[c]
לך. 81. להלל ביום וליל. 82. יום עירום אעמוד
לבי יחיל. 84. לאיש כמוני רשעי. 83. עיני צופיות
בקרבי. 85. יום יום יחידתי. 86. ײַ אתה הוא עד
לא[d]. 87. כמפעלי צור נואלי. 88. כנומם בעת קומם.
89. אשר יסד ארקים.

Under the heading והולאי לאלנעילה:—
90. בנשף קדמתי ולבית אל. 91. את נומל מערבות
(סימן אהרן חבר). 92. ידידיך מאמש. 93. עם ײַ
השלחה.

Under the heading והדא אלתחנונים תנאב
קבל שומע תפלה: — 94. יקדישון כיום שלוש[e].
95. שמכוני דמעותי. 96. דרכי שבעה רועים (סימן
זו הסליחה דניאל).

The נצר אלרחמים begins on fol. 116*b*. Immediately preceding ויסנדון ויקולון is here the piece beginning הרחמן אל תעש (at the end alphabetical ת–כ); see printed edition, ii., קעב.

The pieces under ויכנדון ויקולון are: 1. רחמנא
רחם · · · · דאת הוא אלהא. 2. רחמנא רחם · · ·
דאנון יתבין בארע גלותא. 3. רחמנא רחם · · · דאתן
למסנד קמך. 4. רחמנא רחם · · · דאנון קימין (in agreement with Or. 2389: Cat. ii. 411, where, however, these pieces have not been noted).

The מרנות (beginning on fol. 121*a*) are the same as in Or. 2389 (latter part of xvi.) 1—41, followed by מכניסי, אראלי מרומים בשיר רחמים וכו׳ at the end.

---

[a] This piece is, however, of Solomon ibn Gabirol.

[b] On the authorship, see p. 399 of the present volume (notes on nos. 37 and 45 respectively).

[a] Acr. דניאל.

[b] Acr. ניאת [יצחק].

[c] Read: יה.

[d] Acr. אני יצחק בן יהודה.

[e] Acr. יהודה.

XV. סדר עבודה. Fol. 129*a*.
As in Or. 2418 (xvi.) &c.

XVI. Directions (beginning fol. 132*a*) corresponding to those given under Or. 2227, iii. *c*, 12 and 13.

XVII. A series of ברכות. Fol. 133*b*.
Beginning:—

פצל · אעלם אן ואגב עלי אלאנסאן אן יבארך מאה ברכות בכל יום

Compare the introductory part, in Or. 2227, iii. *d*.

The special ברכות are divided into three groups: 1. ברכות ההנייה והו פי אלמאכולאת ואלמשרובאת ואלמשמומאת (fol. 134*a sqq.*). 2. ברכות היראה והשבח וההודאה (fol. 138*a sqq.*). 3. ברכות המצוות (fol. 140*a sqq.*). The latter section begins with ברכות אירוסין ונשואין and ends with עירובי תחומין. It includes ישיבת סוכה, קריאת המגלה, and נר חנוכה.

XVIII. מערפה חסאב אלעיבור. Fol. 147*b*.

The earlier parts of this section agree with Or. 2227, viii., including the year 5089: אלדי נחן ואקפין פיהא, at the beginning of the first פצל. The tables begin with התכג (A.D. 1663) in מחזור רפו, and of the Maḥzorim רפז to רצג complete tables are given; but the latter two Maḥzorim have been inserted later before fol. 158. The latter part is taken up with אליד אלאבואב treating on the festivals and lections in relation to the calendar. On the last page (fol. 163*b*) are some general notes beginning: לא אדו תשרי.

In the margins, accompanying the מחזורים, are a number of notes, the first (fol. 152*b*) being:—

שער ידיעת התקופת (for התקופות) אמר הצעיר יששכר המשער כל התקו' הכתובות בזה הלוח מכוונות על נכון אין צריך בהן לא תוספת ולא חסרון אלא חשבון כל התקופות הכתובות בפט מהלכות קדוש החדש והם לשמואל עה שהם המפרסמות לכל העולם והם כדעת רוב חכמי ישראל וחכמי יון ופרס שאמרו ששנת החמה שסה יום ורביע יום שהוא שש שעות שלימות ואלו התקופות הם על חשבון השיעור האמתי עכל

Comp. Issachar ibn Susan, עבור שנים, Venice, 1578, fol. 124*b*.

The second (fol. 153*a*) begins:—

כתב הרב יששכר זצל בחיבורו הל מצאתי כתוב קבלה זו מהרב ר' משה הדרשן זל הרוצה לעמוד על שער התבואות הרי לך סימן בדוק ונכון מיוסד ונבנה על חכמת האצטגנינות

See *ibid.*, fol. 123*b*.

There are also references in the notes to ספר הזהר לרבי שמעון בן יוחאי and ר'. אברם זל[a].

XIX. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 164*a*.

The *formulae* are in the following order: כתובת, נוסח גט הליצה, גט מיאון, נוסח הגט, כתובה יבמין, הידוש כתובה, נוסחא אוהרנא of the same, שטר המתנה, אנאזה, שטר מכירה, למהזיר גרושתו, קיום השטר, שטר גביית הכתובה, מתנת שכיב מרע.

XX. תוכחות ובקשות. Fol. 169*b*.

1. ברכי אצולה (ליהודה הלוי זצל). 2. אל מסתתר בשפריר (שבח קודם ברוך שאמר). 3. המהולל לעולם (שבח קודם נשמת). 4. יהי רצון · · · שתרחם ותפתח · · · (תחנה אחר התפלה).

Under the heading שירות ותושבחות:—4. יקר אוול דאלך לענין שבת ליהודה) יום השבת תגדיל (הלוי זצל). 5. יום שבתון אין לשכוח. 6. שלום לבוא שבת. 7. בחירי אל ראו. 8. שבה אומרים יהודה סימן · לעניו) סוערה עגייה. 9. בני אמוני (הבדלה). 10. ישעי צמח. 11. אם דרך מעמדי (לאברם בן עזרא זצל). 12. סימן) אהרו פעמי משיחי (אברם). 13. אז בעלות מקוטרת (סי' אברם). 14. שמים וחילם ובני אדמה. 15. אל אחד ואין זר. 16. (ליהודה הלוי זצל) מפאתי היכל. 17. איך מעינות עיני. 18. הראיתם ברק בא. 19. מי כמוך אלהי זרע ישראל (לאברם בן עזרא זצל לענין פסח). 20.

[a] Probably Abraham b. Yomtob Yerushalmi, editor of the מחזור רוכניא.

לשביעי) יום נושעו גאולים. 21. ישורון צבאות מחנים
אודה. 23. (לענין סוכה) אל חי יפרוש. 22. (של פסח
אל אל גדול. 25. איהרה עת מועד. 24. יה[a] ולשמו
לאלעזר) אמת לא שלחך אל. 26. ומהולל אצעק
המבין זצ"ל).

Under the heading לענין חתנים :—27. יפרח
ליהודים היתה אורה : בשלשת. 28. חתן כשושן
29. יונה על אפיקי מים. 30. עיני כל ישראל אליך
31. בן. 33. בתולות על שירתן. 32. ידידים נחמדים
בוא. 35. חרידי לב הדהתים. 34. פורת יפה עין
אהבת בת. 37. חון ורחם אלי. 36. לשלום חתן
ביצאך. 39. אהוב ממצרים ביד הוציאני. 38. נדבה
חתן תנה הודך עלי כלה. 40. ציר אלי דרך
41. צבי משקה בכוס. 42. יאירון כוכבי נשפי
43. את בין עצי עדן. 44. יונת רחוקים נגני היטיבי
45. מי זאת. 46. (acr. יהודה) יחידה שחרי בית אל
אהלל למי שהנחילנו עשר הדברות. 47. כשחר נשקפה
(והולאי בתי הללות והללויה).

The scribe's colophon (fol. 177*a*) is as follows:—

שלים בסייעתא דשמיא בתרין בשבא דהוא תרין
יומין לירח ניסן שנת אתתקעד שנין לשטרי במאתא
אלגאהלייה דעל בירא דמייא צאבחה תחרוב ותצדי
וירושלם תתבני אכיר ונכתב על שם החבר הטוב
הדומה לעץ רטוב גם ייי יתן לו הטוב והב בן יחיא
אלמטייר אלהים יזכיהו להגות בו הוא וזרעו וזרע
זרעו ככת' לא ימוש סהמויולתלכהבכא תצליה את
דרכיך ואז תשכיל וכתב ידי אני הצעיר זכריא בן
סעדיה אלמעלם · אלהים יזכיני לכתוב עד אין קץ אמן
וכן יהי רצון

Appended are the first two parts (הלכות מאכלות אסורות and הלכות איסורי ביאה) of the fifth book of Maimonides' משנה תורה (foll. 178—225).

The second part is slightly defective at the end, the last extant words being: ואינו צריך להטביל וכן אם לקח כלי near the conclusion of the 17th פרק.

---

[a] In Zunz, Literaturg., p. 211 : יד (by misprint ?)

717.

Or. 1480.—Paper, about 11⅞ in. by 8, consisting of 153 leaves. There are 33 to 35 lines to a full page. The MS. is defective at the beginning, and there are lacunae after foll. 135 and 146. A large number of leaves are also more or less damaged. Yemenite writing of the seventeenth to eighteenth century. Foll. 1, 109—116, 136—137, and 147—152 appear to belong to the latter part of the eighteenth century. Foll. 126—133 are due to another hand, and foll. 134—135 and 138—146 are in a different hand again.

A Service book according to the Yemenite rite. The text is generally provided with the superlinear punctuation, with the exception of the books of Lamentation (fol. 46*b sqq.*) and Esther (fol. 82*a sqq.*), which have the sublinear punctuation. There are a large number of notes, partly written in the margin and partly between portions of text, containing comments and directions. The comments are generally in substantial and occasionally also in literal agreement with parts of the commentary entitled עץ חיים as printed in the Jerusalem edition of the Yemenite liturgy. The heading פירוש stands, however, pretty often over notes which only contain liturgical directions (*e.g.* foll. 22*a*, 28*b*, 55*a*). ע״כ (עד כאן) is generally written at the end of the notes. The more important parts of the commentary will be noted in the subsequent detailed description.

I. Services for week days. Fol. 1*a*.

First extant words:—

ואנתצאבה כן אלנום באי׳ אמ״ה זוקף כפופים

Heading lower down on the same page:—

צ.לוה׳ אלחול באלצבח לאלגמאעה

Beginning:—

עגד אן ינתבהו אל ····

The following poetical pieces are to be said before ברוך שאמר: 1. שמי השמים לא יכלכלוהו. 2. בורא נשמות ונוטה מרומות. 3. אודך אלהי הרוחות אדון. 4. על כי נוראות נפלאתי. 5. בשם ייי׳ אל עולם (א״ב; וזאת פתיחה) הסליחות. 6. אל מסתתר בשפריר (א״ב) ··· אפתח שפתי בשבח (שבח אחר לקודם ברוך שאמר).

ברוך שאמר itself (fol. 3*a*) is headed ברכה שלפני הזמירות, the פסוקי הזמירות (יהי כבוד וכו׳) following on the same page.

Between ותקח מרים and רפאני is a שבח beginning אלהי עוז תהלתי. Before ישתבח: ייי׳ שמעתי שמעך and המהולל לעולם. After the last-named piece: היושבת בגנים צופיה (מצאתי כתוב בדפוס).

II. Services for שבת. Fol. 11*a*.

a. תפלת לילי שבת.

At the beginning is לכה דודי (קבלת שבת) preceded by the direction:—

ערב שבת מתפללין מנחת ערב כמו בחול ואין נופלין על פניהם ואחר המנחה הזריזים שבישראל חסידים ואנשי מעשה נוהגים ללבוש בגדים נאים כל אחד כפי יכלתו והולכים לקראת שבת בשמחה ובטוב ליבב (*sic*) יש מהם שהולכים לבתי כנסיות ויש מהם שהולכים מחוץ לעיר כל אחד כפי הכנת מקומו כאנשים ההולכים לקראת כלה מלכתא · ונוהגים לומר זה הסדר · תחלה אומרים זה הפיוט נאה ומשובח יסדו ובנאו החכם האלהי כמהר״ר שלמה הלוי בן אלקבץ זכרונו לברכה בעיר צפת תוֹבֿבֿ אמן · לחן שובי נפשי למנוחיכי

After לכה דודי are said Pss. xcix., xciii., c., xcvii., xxix.; במה מדליקין; Ps. xcii. תם יתקדם שליח צבור באלמעריב אלי אכׄרה וכו׳.

On fol. 13*a*, under the heading קידוש לילי שבת:—

איצלם אן מצוה מדברי סופרים אן יקדש עלׄא אלכׄמר לילה׳ אלסבת · וצפה׳ אלקידוש הכדׄא ינסל כוס ברכה וימליה גׄפֿן ויתנאולה בימינה וירפעה כן אלארץ׳ קדר קבצׄה ויבתדי ויקול פצל ויכלו אלי לעשות · וקד אסתסנו פי בעץ׳ אלמואצׄע אן יגיבו הדׄא אלמזמור קבל ויכלו · וראיתי לכתוב כזמון זה מן נוסח הרפוס וזה הוא · ההולכים בתמים לשמור דרך ייי׳ ישישו וישמיהו לעשות רצון קונם וינאמו נאום להודות ולומר שם ייי׳ בנעומי קול לו קול אליו כל אחד ואחד לכבד את ייי׳ מהונו תקר׳ מהונו(?) ובפרט בשבתות וימים טובים וראשי חדשים וסימנם שי״ר על כן ביום שבת יזמרו וישוררו בשירי מעולים כספירים אשר שר החכם החסיד האלהי מהר״ר יצחק אשכנזי ז״ל לכבוד שבת בשלש סעודות שלו · זה הוא לליל שבת ומפני השכחה נשמט והרוצה לאמרו שכרו הרבה מאד לסעודה ראשונה של שבת לנוקבא דזעיר אנפין לעטרה בסוד מטה מוצעת ושולחן ערוך ונר דלוק וקדוש על היין והכוס מלא בידו ואומר קודם הקידוש זה הפזמון תחלה וזה הוא נוסחו · לחן האזכרות זה הוא

The piece that follows begins: אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין (with לחן האזכרות זה הוא written over it) לְמֵיעַל גּוֹ פִּתְחִין.

Then:—

ואח]ר כך יקדש ויטול ידיו ויברך על נטילת ידים · וקודם שיבצע ויברך ברכת המוציא יאמר אלו (?) שמדברים ·· ד המוציא ומה טוב שיאמרם על לחם משנה שיקחם בידו ויאמר זה הפיוט

The Piyyuṭ is:—

ל]כִּבְצַע עַל רִיפְתָּא כְּזֵיתָא וּכְבֵיעְתָא

Ps. xxiii. follows, then:—

תם יקול ויכלו · תם יברך עלי אלגפן ···· ובעד דׄאלך יקרש · ברוך ··· אשר קדשנו וכו׳

b. שחרית של שבת. Fol. 13*b*.

Before ישתבח is recited Abraham ibn Ezra's תוכחה beginning לבי ובשרי ירננו.

c. תפלת מוסף. Fol. 15*a*.

After מוסף:—קידושא רבא (fol. 15*b*).

ואעלם אן ואגב עלא אלאנסאן אן יבארך עלא אלגפן יום אלסבת קבל אן יסעוד סעודה שנייה ··· והדׄא יסמּא קדושא רבא · ובעדה יבארך עלׄא אלכׄבז ··· ובעץ׳ מואצׄע יגיבו הדׄה מן נסכׄת אלסירור אלספרדי · קבל מזמור לדוד ייי׳ רועי לא אחסר · וזה הוא נוסחה · ואלה בסעודת שחרית דעתיקא קדישא · בתחלה אומר ·

The metrical piece begins: אֲסַדֵּר לִסְעוֹדְתָא בְּצַפְרָא דְשַׁבְּתָא (acr. אני יצחק לו[ריא]).

Then follow Isa. lvi. 1—8; Jer. xvii. 21, 22; Isa. lviii. 13, 14; Ex. xvi. 25, 29, 30. Then סברי מרנן ורבותי וכו׳.

At the washing of hands after the meal:—

יְדֵי אַסְחֵי אֲנָא וכו׳

d. תפלת מנחה. Fol. 16*a*.

Following מנחה (for שלש סעודות):—

בְּנֵי הֵיכְלָא דְּכַסִּיפִין †

מסכת אבות begins on fol. 16*b*, and is accompanied by a number of explanatory notes (largely Arabic) in the margin.

e. תפלת מוצאי שבת. Fol. 21*b*.

After the נוסח ההבדלה, which follows the printed order, are the following פזמונים למוצאי שבת:—

1. במוצאי יום מנוחה. 2. ‡חדש ששוני. 3. אגיל ואשמח בלבבי. 4. משביח שאון ימים. 5. שיר אענה כי הנה מבשר. 6. בכל חדש גיל חדש. 7. ראה מלכי לעולם. 8. אלי אליה הנביא הבא נא. Then המבדיל בין קדש לחול and ויתן לך.

III. Services for ראש חדש. Fol. 24*b*. Ps. ciii. is said before עלינו on ליל ראש חדש.

On fol. 25*a*: 1. יה חדשך לטוב (בקשה לראש חדש לרבי יהודה הלוי זצ״ל). 2. שער הרחמים לעם בך בוטח. 3. שירו לאל נבוני (בקשה לשבת וראש חדש).

Direction at the end:—

ואחר הפיוטים ינמור כל הזמירות עד גאל ישראל ואומר אדני שפתי תפתח וגומ׳

Then ברכת הלבנה; תפלת לילי ראש חדש, &c.; תפלת מוסף; the special portion for שבת וראש חדש.

IV. Services for פסח. Fol. 27*a*.

At the beginning Pss. i. and ii. (as one מזמור). Then:—

הללויה הללו אל בקדשו אלי אכֿרה · ואן כאן אלעיד אלסבת אוולא יקרו מזמור שיר ליום השבת ובעדה אשרי האיש וכו׳

The earlier portion of the סדר is accompanied by two פירושים, the fuller one being written by the side of the text, and the other in the margin. Both are more or less in Arabic.†

V. Services for שבועות. Fol. 38*b*.

On fol. 39*b* begin the אזהרות of Solomon ibn Gabirol, preceded by David b. Elaʿzar Bakodah's ‡רשות אזהרות (אמון יום זה וכו׳).

The commentary on the רשות begins:—

אמון כמו המון · חזה נביא · עלייה שמים

On שמור לבי מענה:—

מענה דבור מן ומיא׳ מענה לשון · נענה נכנע מן לענות וענה גאון ישראל · ומנה מנין מן נם זרעך ימנה · אשמה אשם · עצמה חוזק מן כי עצמת ממנו

Compare the commentary printed in the תכלאל (II. מז*a sqq.*).

VI. תפלת התעניות. Fol. 45*a*.

VII. Services for תשעה באב. Fol. 45*b*.

Fol. 46*b*: איכה, followed by על נהרות בבל.

Then the following קינות:—

1. אש תוקד בקרבי (כן דיואן יהודה הלוי זצ״ל). 2. על נהרות בבל חשכה (ולה איצא ז״ל). 3. בת ציון שמעתי (ולה איצא§). 4. איך יצאוני אכֿרה ציון (לאברהם בן עזרא ז״ל). 5. אז בבית שבינו (ואתה בכל המדינות) after יײ׳ תרומם שפלה וכו׳.

† Acr. after first verse: יצחק לוי.

‡ Nos. 2—8 are headed אחר נאה.

† Comp. W. H. Greenburg, the Haggadah according to the rite of Yemen, London, 1896.

‡ The heading באור המלות לאזהרות, which properly belongs to the פירוש, is written between lines 10 and 11 of the רשות.

§ But in reality of ר׳ אליה לוי.

VIII. Services for ראש השנה. Fol. 50*a*.

a. For מעריב.

Fol. 51*a*, under the heading ואלו סליחות לראש השנה :—

1. שלומי עליון. 2. בשם אלהי אברהם אפתחה. 3. בליל זה יעלו לאלף. 4. רומה אלהים שמך. 5. ילוד יעקב בראש השנה. 6. מדמי הלבבות. 7. ישראל ארוני האדונים. 9. השקיפה ממעונים. 8. בחירי אל.

b. תפלת שחרית. Fol. 53*a*.

פזמונים · · קודם תקיעת שופר :—

1. עת שערי רחמים להפתיח. 2. עת שערי רצון†. 3. עלה אחות קטנה. 4. ייי׳ בקול שופר ישמיע. 5. פזמון אחר ליום) אלהים · · · יום זה אמרו הכמים שני של ראש השנה).

On fol. 54*b* :—

וזה פירוש התקיעות כך ראיתי בדפוס : הברכה לשומע קול שופר פירוש לשמוע מלכות מלשון וישמעו וכו׳ קול ת״ת כנודע שופר בינה שממנה יוצא הקול דהיינו ת״ת · קול כלול ממים ואש ורוח

c. תפלת מוסף. Fol. 55*a*.

At the end (fol. 56*b*) are directions for עשרת ימי תשובה.

IX. Services for יום כפור. Fol. 57*a*.

The direction at the beginning opens :—

בערב יום הכפורים נהגו לטבול קודם המנחה

Farther on :—

ואחר תפלת מנחה כל הקהל לוקין מלקות ארבעים שמתוך כך יתנו לבם לשוב מעבירות שבידם וזה לך סדר מלקות כמנהג זקני המערב וחסידי ארץ ישראל תֹוֹבֹבֹ · החזן הכופה את הלוקה על העמוד אומר מוסר ייי׳ בני אל תמאס · · · · והכפות אומ׳ יסריני ייי׳ אך במשפט · · · והלוקה מתודה בלחש וכשההזן מפתח למוסריו אומ׳ וסר עונך · · · כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתותן שנאמ׳ ונקלה אחיך לעיניך · כיון שנקלה הרי הוא כאחיך · · · ·

† The same as Or. 5600, ii. 16 (Cat. vol. ii., p. 381, col. 2).

At the end : ע״כ לשון הפירוש.

The Pizmon שמע קולי is appointed to be said for תפלת ערבית.

Ibn Gabirol's כתר מלכות is given between מוסף and מנחה. It includes the piece beginning: ייי׳ מי יגיע עד תכלית חכמתיך (see Or. 6354, xi.).

X. Services for סכות. Fol. 64*a*.

The הושענות for the first six days agree with Or. 2418, x.

Under the heading ליום שביעי are given: 1. למען אברהם האהוב. 2. ענה איומה קוראה. 3. אנא המקדים לעולם.

Then come the הקפות: 1. יה איום (for אברהם). 2. ברית נפקד (for יצחק). 3. למודך וגם ידידיך (for יעקב). 4. זכות נשמר (for יוסף). 5. זכות משה (for משה). 6. בזכות אהרן רון (for אהרן). 7. זכור סגן (for דוד).

The comments accompanying the הושענות (taken מן סדור ספרדי דפוס†) are headed :—

פירוש נאה נחמד למראה ותאוה לעינים להושענות וטעם ההקפות בשבעת ימי החג בארבעה מיני הללו מפירוש הרב רבי שמעון בר צמח המכונה דוראן† זֹלֹהֹהֹ למען יהיה סדור זה כלול מכל מיני שלמיות באופן שיהיה קטן הכמות ורב האיכו׳ ונמצא צל (?) אדם מבין היוצא מפיו ויכוין בתפלות אל הכונה המכוונת אליהם ויתקוים בו מקרא שכתוב כי ידע שמי יקראיני ואענהו · ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם אֹכֹיֹרֹ

Beginning of the commentary :—

אני והו הם שני שמות היוצאי׳ מפסוקי ויסע · ויבא · ויט · שנרמזים בהם עֹבֹ שמות כידוע ליודעי חן · ויש מפרשין אני זה הקֹבֹהֹ שהוא עם יש׳ בצרה דכתיב עמו אנכי בצרה · וכן אמר יחזקאל ואני בתוך הגולה וכו׳

† Ferrara, 1553, &c. Simon b. Ṣémaḥ's comments are, however, not always given *verbatim*.

Most of the comments are headed חדושין, and פירוש appears only in some few cases; but the two titles seem, in the main, to refer to the same commentary.

There are also other comments which are largely in Arabic (Hebrew character), thus in the margin at the beginning:—

פי' אני והוא · הו מן אסמא אללה ואנמא הדי אלנץ גא פי נצרת ישראל

Explanations in Arabic are also sometimes inserted in the body of the commentary.

The pieces for יום תאני שמיני) שמחת תורה עצרת) are the same as in Or. 2418, x.

For תקון הגשם (fol. 75*a*): שפעת רביבים &c.; for תקון הטל (fol. 75*b*): שזופת שמש &c.

On fol. 76*a* (under the heading תיקון להושענא רבה):—

נהגו לקום באשמור' הושענא רבה לומר סליחות וכו'

XI. סדור העשייה בשמונת ימי חנוכה. Fol. 76*b*. It includes the מְגִלַּת בְּנֵי חֶשְׁמוּנַאי (in Hebrew and Aramaic).

XII. תפלת פורים. Fol. 81*a*.

In אסתר, which begins on fol. 82*a*, the word שירה is written after ii. 4; ii. 22; vii. 9; viii. 14; ix. 3; x. 2.

The marginal comments which accompany the book of Esther begin:—

ותמאן המלכה ושתי · מלמד שבא גבריאל ועשה לה זנב וזרחה צרעת במצחה

XIII. תפלת המת. Fol. 86*a*.

Beginning:—

והדה מקדׄמה תקאל קבל צלות אלמײת והי הדה · על זאת יתפלל כל חסיד · · · רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו · ואחר כך אומר אלוה אתה אמרת ואתה עשית וגזירת מות על כל החיים גזרת וכו'

Following this:—

צלות אלמיית · אדי אנתמעו עשרה וכו'

The מספדות are:—

1. אהוב הוא ײ' אלהים וצדק. 2. נצדיק דין אהוב. 3. אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה. 4. אהוב ירחמו שוכן מרומים. 5. אהוב ירחמו שוכן ערבות. 6. נעימה אהוב ירחמו שוכן שמים. 7. בנשים. 8. אהוב ירחמו שוכן שמי שפר. 9. אהוב הוא ײ' אלהים אמת הבל הבלים · · · .10. ופועל. 11. בזכרי יום הדין. 12. אהוב הוא ײ' אלהים אמת שדינו. אדם מוכן. 13. אהוב ירחם זרע ידידיו. 14. אני אבכה ואקונן קינה אחר קינה. 15. אני אבכה ואקונן ולי נפש מרה.

The verse הצור תמים פעלו וכו' precedes the מספדות, most of which are headed כספר · הצור [וכו'].

At the end:—

תמו המספדות · בעזרת צופה עתידות ·

XIV. תקון סליחות ללילי אשמורות. Fol. 87*b*.

The special pieces are in the following order: 1. ישן אל תירדם. 2. בן אדם · · · מה לך נרדם. 3. יעירוני רעיוני. 4. קמתי ותדד שנתי. 5. ײ' אלהי הצבאות · · · בטית.

Then:—

תקון סליחות ללילי אשמורות משכימין כל העם לבית הכנסת ואומרים מזמורים אלו שאנחנו כותבים אותן הנה · ואומרים אשרי יושבי ביתיך וכו'

There follow Pss. xvii., xxxii., li., lxv., lxxxv., cii., and (besides some common portions) the following special pieces: 1. שבט יהודה בדוחק. 2. בעת רצון תחנתי. 3. אנא כעב אנשי אמונה אבדו. (סימן אני משה) זדוני. 4. תמהנו מרעות. 5. אשמנו מכל עם. 6. אשמנו. 7. כיוחד באהיה. באומר ובפועל. 8. לעינינו עשקו. 9. אלהים. 10. אל' שב' שמע קולינו · · · אל תאבדינו. 11. כת יש למעלה. 12. אתה ידעת לאולתי. 13. מלך אם אפס. אדיר · מלך ברוך. 14. למה לך איבה. 15. למתודה (סימן אפרים בר רב יצחק חזק) רובע הקן. 16. לאם האל בעם נדכה. (סימן למשה) חטאתיו. 17. תחנה) ײ' שועת עמך. 18. בזכרי על משכבי. 19. (תחנה ליום ראשון). 20. ײ' יחיד לבות (תחנה ליום שני). 21. ײ' דלו עיני (תחנה ליום שלישי). 22. ײ' אם

ייי׳ שעה נודד .23 .(תחנה ליום רביעי) גדל עוני
תחנה) ייי׳ מושיב יחידים .24 .(תחנה ליום חמישי)
ליום ששי) .25 .ייי׳ שארית פליטת אריאל (followed
by short portions beginning : אתנו לחלות פניך
and אתנו לבקש ממך).

On fol. 96*b* *sqq.*, under the heading ואלה
מתרצה .2 .מרנא דבשמיא לך מתחננין .1—: מרנות
רחמים .5 .מחי ומסי .4 .שומר ישראל .3 .ברחמים
על) אליך ייי׳ נשאתי .7 .חיים שאלנו .6 .בקשנו
אלפא ביתא) .8 .אראלי מרומים.

Then אבינו אב הרחמן, מכניסי רחמים &c. At
the end of this part. 1. מבית מלוני קמתי
(פזמון לַחֵן (*sic*) אחות קטנה · סימן משה) .2 .אם
לאברהם בן עזרא ז״ל · · · ·) תאהב דרך אמתי
ואומר בקשה זו מיוסדת על) אנא בכח .3 .(בהשכמה
(אבג יתץ ממדרשו שלר׳ שב״י ע״ה בתיקונא רביעאה.
4. מיוסדת על שם אנקתם פסתם וכו׳) אל נא קרוב).

At the conclusion :—

תמו האשמורות · בעזרת קורא הדורות״

Then :—

ואחר כך פותחין באלו שתי הבקשות לתפלת הבקר
ואלו הן

1. בקשה לרבי בנימין ז״ל) בת אהובת אל .2 .נפשי
(בקשה אחרת) בלילה אויתיך).

At the end (fol. 98*b*) :—

תמו השתי הבקשות״ בעזרת מי שהיו אומרים
לפניו בכל יום שלש קדושות״

XV. סליחות לאל רחמים. Fol. 99*a*.

These are in the following order : 1. בשם
סימן) יעלו לאלף .3 .שלומי עליון .2 .אלהי אברהם
יהודה). 4. †ירושלם היאנחי .5 .יצרי ראשית.
6. יום להיטיב .7 .סימן) אפתחה שערי רנני
אלפא ביתא). 8. אלהים בקדש חזיתיך .9 .את
ישן אל .10 .(סימן אלפא ביתא) נתיבי רעיון
תירדם. 11. יונה נשאתה .12 .יונות הושתו.
13. יוני גיאיות .14 .יונה מה תהגי .15 .שובי
אלהים .17 .יה למתי צפנת .16 .נפשי למנוחיכי.
אליך אלכה .19 .לכם בני ציון .18 .שיחרתיך.
יה מלאך שמך .21 .רחמיך שאלתי .20 .ועיני.
22. ידי דלים נחשלים .23 .משתחוים להדרת.
24. יצורים וצפון .25 .יעירוני רעיוני .26 .יצו האל.
27. לאט האל .28 .ילוד יעקב .29 .יבושר עם.
30. (סימן אני יהודה הלוי) אבל אשמים .31. יה שמך
ימינך .33 .יחו לשון חזות אישון .32 .ארוממך.
34. ישראל בחירי אל .35 .יקירים אדירים .נושא.
36. אם אויבי יאמרו .37 .סימן) אלהי קדם מעונה
שופט .39 .(סימן שלמה) שחר קמתי .38 .(אברהם
סימן) אל דמי לכם .40 .(the same סימן) כל הארץ
משה, *i.e.* in vv. 2—4). 41. ים באתם לחלות
(סימן יצחק). 42. ידידך מאמש .43 .יבושר עם.
44. עם ייי׳ השלחה .45 .בנשף קדמתי .46 .את
גומל מערבות .47 .משאת שיר .48 .אנא הנשא.
49. יונה זמיריך .50 .שירו ילדי אמוני .51 .שחורה
ונאוה .52 .כמפעלי צור .53 .אם עונות יענו.
54. שנותינו ספו .55 .שבת משושי .56 .שדודים
נדודים .57 .סמר גבי .58 .אפתח שפתי בנגינותי.
59. אלהי הודיעני .60 .ייי׳ מה אדם הלא בשר ודם.
61. יקדישון ביום שלש .62 .אתיו אמונים .63 .דלתיך
הלילה .64 .ייי׳ שמע נא את קולינו .65 .בזכרי
על משכבי .66 .שולמית בלי תרמית .67 .מי כמוך
שני חיי .69 .ידיד עליון שמע .68 .יחיד הנסתר
ומאויי .70 .מנומם בעת קומם .71 .ביום זה כפור.
72. ידיכם קדש .73 .†שובו נא אחים ורעים.
74. לאיש כמוני .75 .יצבתי עמודים .76 .דרכי
שבעה רועים.

Then follows the נצ׳ד אלרחמים (fol. 116*b*).

The pieces under מרן are in the following order : 1. מרן דבשמיא קדמך (2. אסתכל בזעירין).

---

† Against this piece is written in the margin : אלו כולן סימן יהודה (*i.e.* up to no. 8, so far as the uninterrupted succession of an actual סימן is concerned).

† The heading of this piece is as follows : זאת תוכחת כוללת שבעה עדנים העוברים על האדם ועת פטירה לר׳ ישראל בעל זמירות ישראל ואשרי אנוש יעשה זאת להגות אותה בכל יום תמיד ומובטח לו שלא יחטא אותו היום אם כיון לבו בה · ואלו שבעה עדנים הם רמוזים בספר הזהר״

3. דנלגלוהי מלך עלמין. 4. את הוא אלהא דשרי. 5. אסו ייי דבידיה. 6. אסתכל בעמך דנלא. 7. כרן אלהא מר על כל מרי דבשמיא. 8. ייי דקריב. 9. אלהא דישראל ומרי נהוריה ייי. 10. מחי ומסי. 11. ייי אלהא דשכינתיה. 12. ייי את הוא אלהא. 13. אכן אתה אל מסתתר וגלי רזין. 14. אליך אתודה. 15. אלהי אזכורה ושינה אסירה. 16. ירצה שוע. 17. אנא אלהי הנאדר. 18. ינורתי מפני. 19. אדרוש בוטחי. 20. אזמרך עליון. 21. אנוסה לעזרה. 22. יונת אלם. 23. לילי זכרון. 24. דרכך היטיבי. 25. יום ישבתי להודות. 26. יונה נודדת. 27. הא כעיני עבדיא. 28. שומר ישראל. 29. יושב בשמים. 30. שלמא לכון שארא דישראל. 31. אל שוכן רומי. 32. להודות באתי. 33. אוחילה לקדוש. 34. אשא עיני אל רם. 35. ונשא את הוא אלהא דגלן. 36. שאו נא עיניכם. 37. אכן אתה אל מסתתר וגולה רזים. 38. ספו חסידים. 39. אשפוך לפניך. 40. תורתא דמרביא. 41. אזיל מעין. 42. דאתקרי חוסיו יחיש. 43. אראלי מרומים†. 44. מכניסי רחמים, &c.

XVI. אזכירה סדר עבודה. Fol. 124*b*.

See Or. 2418, XVI., &c.

After קול אומרים הודו לייי׳ כי טוב (fol. 126*b*):—

כמל קול אלמוׄלף זׄל׳ תׄם יקול הדׄה אלאקואל׳ אשרי עין ··· ראתה קדש הקדשים וכו׳

XVII. נצׄאם אלברכות. Fol. 128*a*.

See Or. 2418, XVII., &c.

XVIII. עבור השנים. Fol. 135*b*.

Foll. 136, 137, which have been inserted between foll. 135—38, contain a calendar of מחזור רצא to מחזור רפה (part), the first year being A.M. 5454 (A.D. 1694).

XIX. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 140*a*.

See Or. 2418, XIX., &c.

† Against the last line (beg. שת מחתת) is written in the margin: סימ׳ שמריה כהן ר״ת.

After בראה׳ אלאמראה לבעלהא are given here: 1. שטר גביית הכתובה. 2. נוסח שטר מי שרצה למחול לאשתו שבועת האלמנה.

XX. A number of liturgical pieces. Fol. 144*b*.

a. תוכחות ובקשות.

1. ברכי אצולה (ליהודה הלוי ז״ל). 2. אלהי נדלת מאד ולגדולתך (פתיחה למרי זכריה בן סעדיה נ״ע). 3. אל מסתתר בשפריר (שבח קודם ברוך שאמר). 4. המהולל לעולם (שבח קודם נשמת).

Then (fol. 145*b*):—

מדרך ארץ אדׄא לקא אלאנסאן צאחבה כׄארג מבית התפלה יקול לה תשמע תפלתך׳ גואב תיעתר בתפלה וכו׳

On the same page: ברכת הלבנה.

b. שירות ותושבחות:—

1. יקר יום השבת. 2. אין לשכוח יום שבתון. 3. שלום לבוא שבת. 4. לנר ולבשמים. 5. פני אדום וצח (לענין פסח) מי כמוכה אלהי ישראל. 6. אל חי יפרוש (לענין סוכה). 7. אל חי יפרוש (לענין סוכה). 8. איחדה עת מועד. 9. דוד בחלום. 10. שמח דודי ביום פורים. 11. כוכב אשר השקיף (defective at the end).

XXI. מסכת יומא. Fol. 147*a*.

At the beginning:—

נהגו לאמרה ביום הכפורים אחר התפלה

XXII. סדר עבודה. Fol. 150*a*.

It contains: 1. ארוממך חזקי (רשות ··· לרבי שלמה ן׳ גבירול זצ״ל). 2. אערוך מדברי דתי (רשות אחר לרבי משה ן׳ עזרא זצ״ל). 3. אתה כוננת עולם (כתב הריט״בא בפרק הוציאו לו בשם בעל העיטור שסדר עבודה זה תקנו יוסי בן יוסי כהן גדול). 4. אשרי עין ··· שושנת השרון (פזמון לר׳ שלמה ן׳ גבירול ז״ל). 5. אשרי עין ··· כהן בהוד (פזמון לר׳ יהודה הלוי ז״ל). 6. אשרי עין ··· ארץ צבי (פזמון לר׳ אברהם בן עזרא ז״ל). 7. שמם הר ציון (פזמון לחן למענך). 8. או״א תאיר אורינו (end: ותפלת כל עמך בית ישראל).

Fol. 153*b* contains an imperfect כפתח לסליחות.

718.

Or. 1479.—Paper, about 8⅜ in. by 6, consisting of 158 leaves, with 21 to 23 lines to most pages. The quires consist mostly of 8 leaves each, but signatures (in Hebrew letters) at the beginning and often also at the end of quires are found only up to fol. 97*a* (יד). Five leaves are missing after fol. 59, one leaf has been lost after fol. 75, and six leaves are wanting after fol. 90. Dated A.Gr. 1985 (A.D. 1674). Fol. 1 is a later restoration, and foll. 152—158 (apparently of the seventeenth century) are in a different hand, and appear to have originally belonged to another MS.

A Service book of the Yemenite rite, containing the following Services, accompanied by occasional comments and other notes.

I. Services for week-days. Fol. 1*a*.

Beginning:—

בשם יי׳ אל עולם

אברכה את יי׳ בכל עת וכו׳

סדור גאמע לאלברכות† וגירהא אלמנצומה בפם גמיע ישראל מע מא ידכל פי טייה מן אללאזמה פי כל וקת ״ אעלם ופקך אללה תע׳ אן גמיע אלברכות ואלתפלות לם יכון להא פי אלאבתדי נסכה מעלומה אלא כאן כל ואחד יבארך ויצלי עלי קדר פצאחתה ודראבת לסאנה חסב טאקתה כאן כתיר או קליל ״ ואלמעני אלגמיע הו ואחד ולא אחד יגייר גרץ אלברכה אצלא אלא יזיד וינקץ פי אללפץ פקט ״ והכדא כאן אלאמר דאים אלי אן גאלו ישראל באיאם סנחיריב ונבוכד נצר‡ הרשע ותשדבת לגתהם ותשתתת אלסנתהם וקלה׳ אלפצאחה בלשון הקדש כמא שהד אלנבי וקאל ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם : פלמא ראי עזרא ובית דינו תלך אלהאלה קאמו ורתבו גמיע אלברכות ואלתפלות נסכה לא תתגייר ולא יזאד פיהא ולא ינקץ מנהא חתא יתעלמונהא אלגמיע ותכון אלצלואת ואלברכות אלתי פי פם אלנאס אגמעין לפץ ואחד לא יתגייר ואסתוא פיהא חאל אלעארף ואלגיר עארף ״ פצח מן הדא אן אנסך גמיע אלברכות ואלתפלות גמיעהא תרתיב אלאנביא פגאית אלאנסאן פיהא אן יהתדי בהם ויקתדי בסנתהם פקט ״ עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע ״

פראית אן אנסך גמיע אלברכות ואלתפלות ומא ידכל בטייהא ליכון תדכרה לאלמתעלמין ואלעון מנה תע׳ פאנה ואלי דאלך ״ אלאוול מן דאלך ענד מא יעתמד לינאם באלליל יבארך והו מתגטי עלא סרירה הדה אלברכה ״ ברוך · · · · המפיל חבלי שינה וכו׳

At the end of the morning Service (fol. 18*b*):—

ונהגו ברוב המקומות לומר אחר התפלה נוסח זה:
רבונו של עולם בזמן שבית המקדש קיים וכו׳

After this introductory piece is פטום הקטרת, תנא דבי אליהו כל השונה וכו׳.

At the end (fol. 19*b*):—

ועומדין ואומ׳ עלינו לשבח לאדון הכל וכו׳ כמו שנכתוב בתפלת ראש השנה ״ ונפטרין לבתיהן לשלום

II. Services for שבת. Fol. 22*b*.

This part begins (*a*) with סדר קבלת שבת, a section similar to that given under II. *a*, in Or. 1480, but exhibiting some differences. Before לכה דודי is Ps. xxix., and following לכה דודי are indicated Pss. xcix. and c.

In connection with סעודת הלילה (fol. 24*a*):—

נוסח קדוש שבת מתחיל לשורר כפי אשר הנגוהו מן השמים שנ׳ כבד את ה׳ מהונך וארז״ל ממה שחננך ״ בנוסהאות ספרד קודם כל סעודה יאמר כוס ישועות · · · הודו ליי׳ · · · ואחכ״ יאמר

אזמר בשבחין וכו׳

On fol. 24*b* למבצע על רפתא (see Or. 1480, II. *a*).

---

† This long heading agrees with Or. 2227, where the piece is mutilated.

‡ Thus the MS., in two words.

On fol. 25*a* :—

לסעודת הבקר מתחיל לשורר בקול נעים כמו שעשה בסעודת הלילה אומ׳ תהלה כוס ישועות אשא וכו׳

Then the Aramaic hymn אסדר לסעודתא בצפרא בשבתא (see Or. 1480, II. *c*), followed by Ps. xxiii. &c.

At the end the lines :—

ידי אסחי אנא   לגבי חד כנא וכו׳

Then the direction :—

ואח״כ יברך ברכת המזון והולכין לבית המדרש ועוסקין בתורה כל היום כולו עד שמגיע זמן מנחה ומתפללין תפלת מנחה כמו שכתבנו בתפלת שבת ואחר התפלה הולך כל אחד לביתו לעשות סעודת המנחה

This last-named part begins :—

מתחיל ואומ׳ כוס ישועות וגו׳ ומתהיל לשורר בקול נעים בני היכלא דכסיפין וכו׳

This Aramaic hymn (see Or. 1480, II. *d*) is followed by Ps. xxiii. and Exod. xvi. 25, 29, 30, with על כן ברך ײ את יום השביעי ויקדשהו at the end.

At the conclusion (fol. 26*a*):—

וישלים סעודתו כיד ײ הטובה עליו ויטול ידיו מים אחרונים ויאמ׳ ידי אסחי אנא ככתוב לעיל ואחר הסעודה יאמ׳ אשלימו סעודתא דא דמהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישראל אנ״ס

b. תפלת לילי שבת, followed by קדוש לילי שבת. Fol. 26*a*.

c. The other תפלות for שבת, followed by מסכת אבות and תפלת מוצאי שבת. Fol. 27*b*.

In מנחה : צדקתך צדק ,וצדקתך וכו׳ ,צדקתך וכו׳ וכו׳. Of אבות only the first פרק is provided with punctuation (superlinear).

In צפה׳ אלהבדלה :—

ובעץ מואצ״ע יגיבו הדי אלדעא קבל אן יבדיל· אלהינו ואלהי אבותינו החל וכו׳

Farther on :—

מי שכרת בריתו עם אבינו וכו׳

Then :—

אנא או״א שים תוחלתינו שלום וכו׳, followed by איש אשר קנא.

III. Services for ראש חדש. Fol. 46*a*.

There are no Piyyuṭim in this part, and ברכת הלבנה is not mentioned.

IV. תפלות &c. for פסח, שבועות, תעניות, special for תשעה באב. Fol. 48*b*.

In the part for תשעה באב (fol. 55*b*):—

תקון תשעה באב משלחן ערוך : תשעה באב לילו כיומו וכו׳

Fol. 56*a sqq*., under the heading קינות איש .1—: לתשעה באב כן דיואן ר׳ יהודה הלוי זצ״ל בת .3 .על נהרות בבל״ השכה .2 .תוקד בקרבי ציון שמעתי†. Then 4. אכרה ציון איך יצאוני (לאברהם בן עזרא).

V. Services for ראש השנה. Fol. 59*a*.

The five leaves missing after fol. 59 contained the end of מעריב and a part of שחרית.

Fol. 60*a* begins with the words ויוקר״ ירד והכונן להמשח (in עת שערי רחמים; see Or. 1480, VIII. *b*), the next piece being ײ בקול שופר ישמיע ישועה. On fol. 61*a* : אעפ״ שתקיעת שופר בראש השנה וכו׳. In מוסף :—אחות קטנה. At the end (fol. 66*a*) are directions for עשרת ימי תשובה.

VI. Services for יום כפור. Fol. 66*a*.

As in Or. 2418, so also here the ordinary form only is outlined.

At the end (fol. 70*b*):—

כתוב בדפוסין מנהגינו לומ׳ בנעילה נפ״ ויעבר וכו׳

VII. Services for סכות. Fol. 70*b*.

Also mere outline of the ordinary form.

At the end (fol. 72*b*) :—

כתוב בספר תיקון יששכר‡ שהמשלים ויעל משה כשכסיים עד לעיני כל ישראל יהיה ספר שני פתוח

† Of ר׳ אליה לוי.

‡ Comp. the printed text (Salonica, 1564), under מנהגות for שמחת תורה.

מוכן אצלו ······· וכך אמ׳ בספר יצירה שהתורה תחלתה נעוץ בסופה וסופה נעוץ בתחלתה וכו׳

VIII. סדר העשייה בחנוכה. Fol. 73*a*.

There is a break (one leaf missing) in מגלת בני חשמנאי after fol. 75.

IX. תפלת פורים. Fol. 76*b*.

X. צלוה׳ אלמיית, followed by מספדות. Fol. 77*b*.

At the beginning:—

והדה מקדמה ··· אלוה אתה אמרת ואתה עשית וכו׳

The מספדות are: 1. הצור תמים פעלו ··· אהוב. 2. נצדיק דין אהוב. 3. אהוב הוא ײ אלהים אמת. 4. ירחמו שוכן ערבות. אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה. 5. אבכה ואקונן. 6. אהוב ירחמו שוכן מרומים. 7. אהוב ירחמו שוכן שמים. 8. נעימה בנשים. 9. אהוב ירחמו שוכן שמי שפר. 10. בזכרי יום הדין.

At the end:—

בלע המות לנצח ומחה ײ אלהים דמעה מעל כל פנים״

XI. סדר סליחות ללילי אשמורות. Fol. 79*b*.

This portion follows the plan of Or. 1480, xiv., including the six Psalms preceding שבט יהודה; but the number of סליחות in Or. 1480 is larger, and there is besides in the present MS. a long gap, six leaves having been lost after fol. 90.

The pieces omitted in the present MS. are: למה, מלך אדיר, כת יש, בעת רצון, קמתי ותדד†, אראלי מרומים, בזכרי על משכבי, לאט האל, לך איבה, אם תאהב דרך, מכניסי רחמים. The last words on fol. 90*b* are למה פניך תסתיר (in ײ׳ דלו עיני; תחנה ליום שלישי), and the first words on fol. 91*a* are סמוך את נפילתם (in אליך ײ׳ נשאתי, near the end of מרנות).

After בקשה אחרת) אל נא קרב—: אנא בכח; short),

† Several of these pieces have, however, been written in the margin later on.

The שתי הבקשות לתפלת הבקר, given in Or. 1480, are absent here.

XII. Solomon ibn Gabirol's כתר מלכות. Fol. 93*a*.

Following this part, in Rabbinic writing (fol. 103*a*):—

סדר הימים שאין בהן נפילה כתב הרמבם ז״ל קצתן בסוף פרק ה׳ מהלכות תפלה וכו׳

XIII. אזכירה סדר עבודה. Fol. 103*b*.

See Or. 2418, xvi., &c.

XIV. A series of ברכות. Fol. 111*b*.

Similar to Or. 2418, xvii., &c.

ברכות המילה (fol. 118*b* *sqq.*) include the poetical piece אדון עולם נגלה לאיתן מימים (after the א״ב, eight strophes which yield the acrostic (?) עבד נסירד.

XV. עבור השנים. Fol. 129*a*.

Beginning:—

אעלם אן מן יצירת עולם אלי סנתנא הדה והי אלסנה אלתאמנה מן מחזור רעו״ וכו׳

Comp. Or. 2418, xviii., &c. Of the years in מחזור רפ״ו and מחזור רפ״ה a full tabulated statement is given, the MS. having been written at the beginning of the first-named cycle.

On foll. 133*b*, 134*a*: נוסח עבור תקופות.

Beginning:—

אמרו חכמ׳ ז״ל אם נפלה תקופת ניסן בתחלת הלילה צעקה לבני אדם

End:—

ואם בעשר ומחצה בלילה שנולדים בה מתים והפרנסה הרבה

See Or. 2390, fol. 112 [Cat., vol. ii., p. 420]. The calendar continues on fol. 134*b* with מחזור ר״צ (the 189th מחזור having been omitted), and it ends on fol. 141*b* with the paragraph beginning: והדה עלאמאת אלאיאם אלדי לא יתפק פיהא לא ראס שהר ולא עיד.

XVI. נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Fol. 142*a*.

The formulae are in the same order as in Or. 2418, xix.

XVII. תוכחות ובקשות. Fol. 149*a*.

This part contains the four pieces named under Or. 2418, xx. *a*.

The scribe's colophon, which is given on fol. 151*b*, is as follows:—

נשלם זה הסידור בחסד אל וברחמיו בסד״ במעלי שבא דהוא כ״א יומין לירח אב יהפך לששון שנת אתתקפה שנין לשטרי במדינת דמאר ונכתב ע״ש החבר הטוב הדומה לעץ רטוב נם ה׳ יתן לו הטוב ונם אותו יהטוב הנבון ונעלה לשם טוב · · יצחק בן בנימין המכונה חנט״ל יצו׳ היושב בשער העליון של מדינת דמאר המקום ברחמיו יזכה אותו להגות בו ולדקדק בענינו הוא וזרעו וזרע זרעו מעתה ועד עולם אנ״סל

ספרא הלשא ומסכינא הצעיר פינחס הכהן בן גד הכהן יש״ל אלהים ימחול לי על כל מה ששניתי וטעיתי ונרעתי והוספתי ונסתר מעיני במאמר משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל שגיאות מי יבין מנסתרות נקני אנ״סל (?)

לחיין אריכין ושנין נפישין

Foll. 152*a*—158*a* contain (in a different hand) the Mishnah of יומא, followed by the first paragraph מסכת סוכה פרק א׳.

In the comments which occasionally accompany the text are mentioned, among other authorities: printed works (דפוסין), *e.g.* foll. 66*b*, 70*b*; ס׳ שערי אורה, the זהר, מדרש חזוקני, and the ש״ע (*e.g.* 48*b*, 53*a*).

719.

Or. 6355.—Paper, about 6⅝ in. by 4¼, consisting of 70 leaves, with mostly 19 or 20 lines to a page. Yemenite writing of probably the seventeenth century.

It contains the following Services of the Yemenite rite:—

I. Services for שבת.

a. The ritual for ליל שבת, fol. 1*a*.

It begins with שיר השירים, and continues throughout like the printed text (vol. i., צ׳ *sqq.*). But here there is in addition before קידוש שבת:—פזמון נאה ללילי) בראשית קדומת יומים קודם הקידוש יסדו ונם הכינו מהר״ר יחיא אלצאהרי ז״ל), followed by אתקינו סעודתא דמהימנותא וכו׳.

b. תפלת שחרית דשבת, fol. 16*b*.

The same as the printed text as far as ויכלו. Then: וידבר ,וידבר יי׳ · · · ועשית כיור וזה אשר תעשה על ,יי׳ · · · · · זאת תורת העולה ויאמר יי׳ · · · הנני ,וביום השבת שני כבשים ,המזבח וידבר יי׳ · · · · שמעתי את תלונת ,ממטיר; Pss. v., xvii., lxvii.; the Prayer of Hannah (1 Sam. ii. 1—10), followed by אתוהי כמא רברבין and a series of verses beginning ואנחנו עמך. ברכי נפשי .וצאן כרעיתיך is then indicated in the rubric. After this, Ps. xxii., with rubric at the end: ולמנצח לעבד יי׳ זכו׳ ואם יש שהות אומר בקשות. The בקשה actually given is: שחר אביע בקשה למ״ו שלום אלשבזי ז״ל · סי׳ שלם בירב) תהלה יוסף אלשבזי משתא הקטן).

These portions are followed (fol. 35*b* *sqq.*) by אדון העולמים וכו׳, as in the printed order.

After הכל תנו עוז וכו׳ (fol. 46*a*): כלכא דעלמא מי שבירך לקהל) הוא יברך יתכון). For the case of a חתן קורא שבעי the Piyyuṭ חתן נעים עלה is given.

After מי שבירך למי שהתנדב—: מה רב טובך ולמשלים ולמפטיר ולמלך ולחתן.

There is, however, no special מי שבירך for a חתן in what follows, and in all probability חתן נעים עלה is here referred to.

This part ends: ובניהה יאמר · · · חדש ימינו כקדם, followed by חצי קדיש.

c. תפלת מוסף, fol. 48*b*.

At the end of תפלה :—כל ישראל ,מודים דרבנן, &c., and קירושא רבה.

II. A series of miscellaneous offices.

a. תיקון ראש חדש, fol. 51.

Beginning: יהי רצון מלפני אלהי השמים לכונן (direction: שבת שלפני ראש חדש מכריז החזן ואומ׳ תפלה זו). This is followed by מוסף שבת וראש חדש.

b. תפלת מנחה של שבת, fol. 52*a*.

c. סדר הבדלה, fol. 52*b*. Only the ברכות.

d. ברכת הלבנה, fol. 52*b*.

e. סדר העשייה בשמונת ימי חנוכה, fol. 53*b*.

f. ברכת אירוסין ונישואין, fol. 53*b*.

The נוסח ברכת השבע begins on fol. 54*a*.

g. ברכת המילה, fol. 57*a*.

h. פדיון הבן, fol. 58*b*.

i. ברכת המזון, fol. 58*b*.

k. תיקון פורים, fol. 61*a*.

The מי כמוך of Yehūdah hal-Levi (for שבת שלפני פורים) only is given.

At the end (fol. 65*a*):—

בשבת קודם הצום מכריז שׂצ׳ יום התענית חוץ מטּ״ב וצום כפור וצום פורים · אחינו בית ישראל שמעו צום וכו׳

l. (in a different and somewhat later hand): סדר הקריאה ליום ר״ח.

m. השכבה לאיש, fol. 66*a*.

n. תפלת ראשי חדשים, fol. 66*b*.

Only: סימנה) שער הרחמים לעם בד בוטח יהודה).

o. בקשה לרבי ישמאעל (*sic*) בן אלישע זלהה, fol. 67*a*.

Beginning:—

אנא השם יי׳ אלהי ישראל מלך גדול גבור ונורא

Heading:—

אמר רבי ישמאעל כל האומר בקשה זו בכוונה וכו׳

p. נוסח קדיש דעתיד†, fol. 70*a*.

On fol. 60*b* a short form of execration is given (in pencil) against enemies of Israel.

720.

Or. 6354.—Paper, about 6⅝ in. by 4½, consisting of 226 leaves, with 17 to 19 lines to a full page. Imperfect at the end. Yemenite writing of the eighteenth to nineteenth century.

A Yemenite Service book (with occasional comments or notes) containing the following parts:—

I. Portions for פורים. Fol. 2*a*.

The מי כמוך of Yehudah hal-Levi (for שבת שלפני פורים אחר קריאת התורה וההפטרה) is followed by special portions for ליל פורים (Ps. xxii. and על הנסים) and קריאה ליום פורים, the last verse being duplicated. At the end are some directions (אם חל פורים במוצאי שבת וכו׳).

II. Services for פסח. Fol. 9*a*.

First: דיני ביעור חמץ and דיני עירובי תבשילין. At the beginning of ערבית ליל פסח Ps. i. (including ii.) is preceded by Ps. cvii. and followed by Ps. cl. After קריאת שמע סדר העשייה. ליל שמורים הוא וכו׳—: וברכותיה בלילי הפסח begins on fol. 12*a*, שחרית on fol. 24*a*, and מוסף on fol. 28*a*. Between the two, שזופת שמש &c. and לך לשלום גשם &c. (for תקון הטל).

III. Services for שבועות. Fol. 29*b*.

The order of ליל שבועות begins with Ps. lxviii. Then the direction: ואומר אשרי האיש וקדיש לעילא ומתפללים תפלת ערבית וכו׳.

The אזהרות of Ibn Gabirol preceded by אמון רשות אזהרות · סי׳ אני דוד ו׳ אלעזר בקודה) יום זה

---

† *I.e.* the קדיש דרבנן with יתגדל · · · דעתיד לחדתא עלמא at the beginning (also used in צלוה׳ אלמיית).

(זצ״ל), to be said after the הפטרה, follow. The accompanying commentary varies considerably in parts from that contained in the printed תכלאל (vol. ii., מז sqq.).

IV. Services for סכות. Fol. 46*a*.

ערבית לחג הסוכות opens with Ps. xlii. and xliii.

The הושענות begin on fol. 51*b*. These are the same all through as in the printed תכלאל. The תפלה (fol. 74*a*) to be said קודם חבוט הערבה is headed :—

תפלה להרב בעל חמדת ימים לומר אותה ביום
הושענא רבה קודם חבוט הערבה

Then :—

וראוי להודיע להמון העם בסגולת הערבה שאינן
צריכים ליטול רק חמשה בדי ערבה וכו׳

שמיני עצרת (fol. 75*b* *sqq.*) the same as the printed text.

For שמחת תורה, the following pieces :
1. אשר בנלל אבות. 2. שמחו בשמחת תורת משה.
3. אנה משה רחימא. 4. שמחו בשמחת תורה כי
הללויה ··· אשמחה. 5. חדו חדו רבנן. 6. היא אורה
כי בשם אדיר. 7. לכל ···· סימן טוב. 8. בדודי.
9. ההרים והגבעות (scriptural verses). 10. אצולה
אצולה מלפנים. 11. אהוב נגלה. 12. לפנים בכסא
מפי אל כמפי אל יתברך ··· אין אהוב כיי׳. 13. קרוחת†.
14. נתונה לבנים. 15. יחידי סגולה. 16. והללויה
צאינה וראינה.

V. אשמורות. Fol. 85*a*.

As this order differs widely from the printed edition and that of Or. 2418 xiv. &c., it will be best to give a complete list of the
pieces : 1. ישן אל תרדם. 2. יעירוני רעיוני. 3. בן
אדם בן אדם מה לך נרדם. 4. קמתי ותדד שנתי.
5. בטית ···· אלהי הצבאות ‡יי׳. 6. הצדקה לך יי׳
שיבט. 7. מה נתאונן ··· אליך יי׳ אקרא משגב. 8.
רחמנא. 9. יהודה בדוחק. 10. בעת רצון תחנתי
אנשי אמונה אבדו. 11. אנא כעב זדוני. 12. אדכר
אוא״ אל תעש עמנו. 13. תמהנו מרעות. 14. באים
אשמנו. 15. אנא או״א תבוא לפניך תפלתינו. 16. כלה
רבונו. 17. אשמנו באומר ובפועל. 18. מכל עם
לעינינו. 19. של עולם אתודה על עבירות קלות וחמורות
יי׳ מלך ···· 20. אראלי מעלה. 21. עשקו עמלינו
לקדושת. 22. מיוחד באהיה. 23. בטרם שחקים
אלהינו שבשמים ···· אבד כל הקמים. 24. שמך.
25. ענינו אלהינו. 26. אלהים אתה ידעת לאולתי.
27. יי׳ חנינו. 28. רחום וחנון ···· ארון הסליחות.
29. יי׳ עשה. 30. והקימנו. יי׳ עשה למען שמיך וחוסה.
31. אתה. 32. כת יש למעלה. למען שמך : ע״ל אמתך
אם. 33. דעני לעניי ענינן. 34. (א״ב) מלך אדיר
למתודה. 35. בזכרי על משכבי. 36. אפס רובע הקן
אם. 37. יי׳ אלהי ישראל שוב מחרון. 38. חטאתיו
אתאנו) אתאנו לחלות פניך. 39. אשמינו כתולע
מרן דבשמיא ···· אנו. 40. (לבקש ממך כפרה
מרן · מתרצה. 41. (··· אנן כבר שביא) כעבדא
42. מרן · שומר ישראל. 43. מרן · מחי ומסי. 44.
מרן · אליך יי׳ נשאתי. 45. רחמים בקשנו ממך
46. אבינו. 47. אבינו אב הרחמן. 48. אראלי מרומים.
אל ארך. 49. מלכינו ···· אין לנו אלא אתה
כבית מלוני. 50. תיענו ותיעתרו. 51. אפים.
52. בקשה · ·) אנא בכוח. 53. אם תאהב דרך.
יחידי בואי. 54. (מיוסדת על שם בן מ״ב אותיות
(acr. ישראל). 55. אלהי אל תדינני כמעלי.
56. שחר אבקשך.

VI. Services for ראש השנה. Fol. 105*b*.

a. התר לערב ראש השנה.

At the beginning :—

ראוי להקדים בערב ר״ה ענינים אלו ואם אין פנאי
בערב ר״ה יעשנו בערב יום הכפורים ואין זה מועיל
כי אם בזמנים אלו לא בשאר ימות השנה כמ״ש
הרקנטי ז״ל. נוהגים העדה הקדושה ליחלק לשתי כתות
(כבתות .MS) מתחלת הכת האחת ואומרת זה
הנוסח

The order differs in some respects from the printed text (ii. (second part), נה *sqq.*).

† Acr. אני סעדיא טויל.

‡ This is the abbreviated form of the tetragrammaton used in the MS., but a simpler transcription is here given in all other cases.

b. ערבית ליל ראש השנה. Fol. 108*a*.

Direction at the beginning:—

נכנסין לבית הכנסת ומתחיל למנצח על הגתית לאסף וכו׳

Pizmon: אחות קטנה. Then: ואומר אשרי האיש וכו׳.

After the תפלה &c.: נהגו לומר סליחות אלו.

1. יעלו לאלף. 2. מנומם בעת קומם. 3. בליל שירו לאל שיר חדש. 4. זה בראש השנה נדדנו בתרועה. 5. יום זה למול מלך.

Then קדוש, &c.

c. שחרית של ר״ה. Fol. 114*a*.

Before ברוך שאמר and קדיש ויוצר אור are to be said respectively שופט כל הארץ and ידי רשים נחלשים.

The other poetical pieces as in the printed edition, with some differences in the parts relating to תקיעת שופר.

On fol. 127*a* (for יום טוב שני של ר״ה):— יה שמך ארוממך.

VII. Services for יום כפור. Fol. 128*a*.

a. ערבית ליל כפור, containing the same pieces as the printed text (ii. (second part), פא *sqq.*).

b. שחרית. Fol. 135*a*.

תיענו ותיעתרו שנאנים שאננים after ישתבח, and at the end, followed by the direction:—

ואומרים סליחות ותחנונים עד שש שעות כדי להתפלל מוסף קודם שבע שעות ומוציא ס״ת וכו׳

c. תפלת מוסף. Fol. 137*a*.

The ודוי and סדר עבודה are directed to be used, but their text is not given.

d. מנחה is only rubrically indicated on fol. 138*a*. At the end of the directions:—

ואחר התפלה אומר ש״ץ כתר מלכות

e. נעילה. Fol. 138*a*.

The same pieces as in the printed edition, only אל נורא עלילה, which the latter has at the end, is in the MS. appointed to be said before the תפלה.

VIII. The סליחות לאל רחמים ייי׳ צבאות begin on fol. 143*a*.

The numbered pieces after ואני ברוב חסדך and שומע תפלה are in the following order: 1. בשם אלהי אברהם אפתחה. 2. יעלו לאלף†. 3. שלומי עליון. 4. ישראל בחירי אל׳ עבדיך. 5. רחמיך שאלתי. 6. משתחוים להדרת. 7. אלהים שיחרתיך. 8. יצו האל. 9. יה למתי. 10. אליך אלכה. 11. ילוד יעקב. 12. יום להיטיב. 13. יצרי ראשית. 14. ירושלים למוניך. 15. האנחי. 16. יונה אלהי נשאתה. 17. ימינך נושא. 18. יחו לשון. 19. אלהי קדם מעונה. 20. ידידי אל ברכוהו. 21. יונות הושתו לכם. 22. יונה מה תהגי. 23. שובי נפשי··· יקרה. 24. לכם בני ציון. 25. יה מלאך. 26. יוני גיאיות. 27. יונה פותה. 28. יה אנה אמצאך. 29. יקירים אדירים. 30. יצורים וצפון. 31. אשר לו ים וחרבה. 32. ביום זה כפור זדונינו[a]. 33. בני ישראל שמחו. 34. ישראל עמיך׳ שמך. 35. אל איום שלח. 36. שבועה קבועה. 37. שכולה עכורה. 38. שנותינו ספו. 39. ירצה עם אביון. 40. שטפוני דמעותי. 41. שולחה אמי[b]. 42. חרדתי ופחדתי. 43. יעזוב רשע נתיבו. 44. מלך במעוניך[c]. 45. לשערי חסדיך. 46. בעשור לחדש ביום. 47. השקיפה ··· אדוני האדונים. 48. שדודים נדודים. 49. אם עונות יענו. 50. ישראל בחירי אל׳ ילדי. 51. ישראל עבדיך. 52. לכו נפיל פנינו. 53. שחורה ונאוה. 54. לאט האל. 55. דרכי שבעה‡.

The נצ׳ד אלרחמים, which begins on fol. 174*a*, agrees with the printed edition.

IX. אזכירה סדר עבודה. Fol. 190*a*.

The same order as in Or. 2418, XVI. &c.

X. מסכת יומא. Fol. 200*a*.

XI. כתר מלכות. Fol. 210*b*.

It includes the piece beginning ייי׳ מי יגיע עד תכלית חכמתיך (composed ע״ד הקבלה by

---

† The direction here is: תם יקולון מן הד׳ה אלאקאויל איש מא אראד.

[a] Acr. vv. 2—4: לוי.

[b] Acr. שלמה.

[c] Acr. מנצור.

‡ Direction: נוהגים לומר סליחה זו קודם שומע תפלה.

זכריה ן' סעדיה אלצ̇אהרי). At the end is a piece beginning: אשתחוה אפים ארצה כי אין למטה ממנה.

XII. וידוי הגדול) רבש"ע קודם כל דברי אין לי פה לרבינו נסים זצ"ל ראש ישיבת בבל). Fol. 223*b*.

XIII. The beginning of ערבית ליל סוכות. Fol. 226*a*.

Only Pss. xlii. and xliii. (the opening portions of the Service).

721.

Or. 4114.—Paper, about 9½ in. by 3⅝, consisting of 230 leaves. There are 27 to 38 lines to a page. Yemenite hand of the seventeenth to eighteenth century.

A large collection of poems used in Yemen at the celebration of marriages and the rite of circumcision, in Hebrew and Arabic, by Shālōm ben Josef Shabbezi[a] (שבזי) and others. The compositions are pervaded by a mild kind of (ḳabbalistic) mysticism. It will be noticed that some of the pieces are borrowed from the classical Spanish school.

Compare David v. Günzburg in Steinschneider's Festschrift, pp. 87—97; W. Bacher in Berliner's Festschrift, pp. 10—32; Steinschneider, "Die Arab. Lit. der Juden," p. 259 *sqq.*

On fol. 1*b* the following title is found:—

ספר חפץ חיים והוא אשר טיפח וכונן ויסד כמהר"ר שלום בן כמהר"ר יוסף שבזי נע"ג מן חיבור רבי' בחיי ע"ה ומן הזוהר הקדוש של רשב"י ע"ה · וחברו כדי לשבח לשי"ת ולשמח חתנים וארז"ל שכל המשמח חתן וכלה זוכה לה' קולות שנאמרו מפי הקב"ה בהר סיני"

On fol. 2*a* (in the form of a roughly illuminated title-page):—

אתחיל לכתוב שירות ותושבחות לאל אלהי הרוחות
נעתק פה תנעם תו' וירושלים תובב"

[a] See אבן ספיר, fol. 82 *sqq.*; Neubauer, J.Q.R. III., 617.

The collection is divided into the following parts:—

I. †נשווד, consisting of 112 numbered pieces.‡ Fol. 4*a*.

1. איומתי תעורר אהבתי (acr. אלשבזי שצ). 2. אמליל שיר ותושבחות (acr. אברהם אבן קפמל[a]). 3. אהבת הדסה על לבבי נקשרה (acr. אלשבזי משתא). 4. מי נשקני מנשיקות אהבה (acr. משלם בן יוסף). 5. מי נשקני ואני נולה וסר (acr. כשתא אלשבזי). 6. את בין עצי עדן הדס פוריח. 7. ריח הדס עלה (after first verse, acr. שלם בן יוסף שבזי). 8. שדי אמור נא די לנלותינו (acr. שמי דויד קטלאן). 9. אלאה אלכל ויא רב אלגלאלי (א"ב; last verse: שמי שלם · · · ילוד יוסף וכו'). 10. אלא יא רבנא. 11. רמאני עיטמוס מן פוק וכרה. 12. באלאה עליך יא טיר (acr. יהוד אנב* חזמק סבא). 13. אסבח כאלקי מא דמת עאיש (א"ב). 14. אסבח כאלקי רב אלכלאיק§ (א"ב). 15. קאל אבן משתא שית אסרך יא נדים (Salim's acrostic). 16. סבחאן כאפי אלכל ובאסט פצ̇להו (same author). 17. יפה נוף משוש תבל (acr. יהודה). 18. אני אשאל שבח האל תחלה. 19. שמע האל עניני בתפלה (acr. שלמה‖). 20. ידעתני בטרם תצרני (acr. יהודה). 21. לאל חי ברכו נפשות (acr. לוי). 22. בשדה תבונות קצרו הקוצרים. 23. ישב בכסא הוד ברום ממשלת (acr. ישראל בר משה). 24. אשביעך דודי בחי האהבה. 25. ישקף אלהים ממעון קדשו (acr. יהוסף). 26. אני היום מאד חושק ותאב (acr. vv. 2—5: יוסף). 27. מחסדך תן לי אדון שמים. 28. אדון הכל מחיה כל נשמה (acr. אלשבזי שצ).

† For נשווד, pl. of נשיד (see Dozy, Suppl. aux Dict. Arab., p. 670); similarly the spelling יקוול occurs in the MS. for יקול.

‡ Some of the pieces are in Hebrew only, some in Arabic only, and in some the two languages are combined.

[a] Apparently for קפמק=דויד (by את ב"ש).

* For יהודה אבן?

§ Last verse: ואם תדע בשם זה המחבר · שמו שלום ויוסף יולדהו.

‖ In last verse: בכיין ילוד חזמק (*i.e.* by את ב"ש:—שלמה בן סעיד).

29. אל המיוחד שם כבודו שומרי (acr. אלשבזי משתא). 30. אבי יהודה יצורר ציר תעודה (acr. אבו שמעון אלשבזי). 31. קאל אבן יוסף יא דו אלעלם[a]. 32. אבו יהודא יקול קלבי תפכר (acr. אלשבזי משתא). 33. אדון עולם יסוד כל היסודות (acr. אני דויד). 34. אני אשיר לאל חי ואזמר (last line: שמי דוד ילוד בכ״ץ מכונה · בד״ל מ״ם רי״ש ומ״ם יו״ד רי״ש כפולים[b]). 35. אבו יהודה יקול פי ראי מעקול (acr. אבו שמעון שבזי משתאוי). 36. אם תחפצה בן איש לסודות נבחרו (acr. אבו שמעון אלשבזי). 37. מי נשקני ואני יושנת (acr. מיוסף אבן ישראל† תנצבה). 38. אהובי איד יסור (acr. אלשבזי משתא). 39. ביעלת חן יחידתי (acr. בן יוסף שבזי). 40. שבח אל חי אשר ברא לכל חי (acr. שלם בן יוסף). 41. משוד החן להשפיע אל הדסה (acr. משתא). 42. שועת גברת יה שמע (acr. שלם יושף). 43. אשורר שיר לאל נורא (אב״, and דויד כהן[c]). 44. נפש יחידה איך לסור (after v. 1, acr. שלם בן יוסף. 45. אל מרומם שמו על כל ברכה (acr. אבו יוודה שבזי). 46. מי נשקני ואני שכורת (acr. מיוסף בן ישראל). 47. עורו ישנים שם ה׳ יחדו (after first verse, acr. שלם בירב יוסף שבזי). 48. איומה בת מלכים (an irregular acr. of אלשבזי משתא). 49. אבו יהודה יקול נצם דא אלקול אלעצים (acr. אלשבזי משסא[d]). 50. יקול אלמשתאי טרפי שגאני. 51. אבו יהודא נצם דא אלקול אלאעצם (acr. אלשבזי משתא). 52. חאדי אלגניב אנבה[e]. 53. יצו האל לחסדו מערבות (acr. יוסף בן ישראל). 54. יא כל יא אלמחבוב (acr. יוסף רצא משתא). 55. איומתי תעורר הישנים (acr. אלשבזי משתא). 56. אילת חן בגלות (same acr.). 57. אקוה חסדך שוכן מעונים (same acr.). 58. אני הדל ועזי עיר ומגדל (same acr.). 59. באללה באדר פי סלאמי (after first verse, acr. סאלם בן יוסף). 60. אל המרומם על תהלה (acr. אלשבזי משתא שצ). 61. אדיב אלעקל יא זין (acr. אנא שמעון בן סאלם). 62. יקשב אלהים לעדת עמו (acr. יהוסף). 63. שור משמי מרום. 64. אלהים אשאלה יוצר מאורים (last verse but one: שמי יוסף בישראל גבירי וכו׳). 65. טיר אלחמאם זרגם. 66. אהלא וסהלא באלשראב. 67. דמעי ירדו על כל לחיי (אהרן ילוד חזמק is named in the last two verses). 68. יא עאלם אלאעלאם. 69. לכל מדה מאוסה המריבה (acr. לחזמק). 70. לכל מדה מעולה השתיקה (acr. לחזמק · · ·). 71. ירחם אל ויחיש הגאולה (acr. יוסף בן משה). 72. חכמים פירשו דברי שמועה (acr. חזמק). 73. מה לי אנא אתווכל. 74. אשבח לרם על כל נשמה (acr. אני ערממי שלם). 75. נפש יקרה איך בתוך גוף[a]. 76. אזיל דמעותי כמטר יזלו (acr. אני שלם עאשרי). 77. אני עבד וגם צעיר ונבזה (in the last verse: אבי גד בן לחלפון). 78. באל יחיד אני אפתח לשוני (acr. בן שעדיא · · ·[b]). 79. אשבח אל אשר אין קץ (acr. אלחריר). 80. שלומות אשלחה מתוך כפרים (acr. שלום · · ·). 81. אעורר את לבבי מתנומה (אב״). 82. אלהים אשאלה יחיש משיחו. 83. יחיד שאלתיך כגודל חסדך (acr. יוסף חאצרי). 84. שבח אזכיר במזמור* (acr. שבזי משתא). 85. אלהי יעלה זכרי (סי׳ אני חזמק בן יוסף הפרצי). 86. אני הדל ומעוזי (סי׳ אני חזמק). 87. שבח אזכיר ואודה (סי׳ שמי חזמק בן יוסף הפרצי). 88. באסם אללה אנא טאלב. 89. ארי בשמא דקדישא אצלי (acr. אני דויד בן שלמה). 90. אב המון מל בשר יחידו (acr. א[ב]רהם). 91. באללה באדר פי מדאם אלעאצמי (after first verse, acr. יהודא בן חמקז†). 92. ידידי קום וקולמוס תן בידך (last verse but one: אני הקל שמי דוד

[a] In last verse: סין אלף לאמן ומים (*i.e.* סאלם).

[b] In the margin: דמרמרי.

† ייראל in poem.

[c] In last verse but one: ילוד חזמק.

[d] For משתא.

[e] Same author.

[a] Acr. in latter part: אלמשתא.

[b] In last verse but two: שמי עוף בן אבי נעם; עוף=יוסף, see no. 96).

* Headed: לענין מילה

† For חזמק.

וכו׳). 93. מי נשקני ואני נגעלתי (acr. משתא אלשבזי). 94. שמע קולי אדון כל היצורים (acr. שלום בן יושף). 95. אתחיל באל יחיד (א--נ, and יחיא אבן יוסף). 96. אלאה אלכל ויא רב אלעבאדי (אב״; last verse but one; שמי עוף† עף בכנפי הכרובים · ושם אבי סעדיה הוא חמודי). 97. גשה לאכול סעודה הנעימה (last verse: אני דוד אבקש מאלהי וכו׳). 98. אבדע ברב אלערש (acr. אני פינחס · · ·). 99. יונת רחוקים נגני היטיבי (acr. יהודה). 100. שבח אתן בכל לילי ויומי. 101. שבח אשיר ואודה · · · ואתודה. 102. שבח אשיר כפי קוצר לשוני‡. 103. שבח אשיר ואודה · · · · למול קוני (סימן שמי יוסף בן חזמק [צפירה]). 104. אתחיל בשם אל רם שהוא שוכן זבול (אב״). 105. מי נשקני ואני הולכת (acr. מדויד בן שׂעדיה כהן ישל). 106. יצו האל לחסדו ממרומים (דוד ילוד חזמק near the end). 107. יצו האל לחסדו משחקים (acr. יוסף בן ישראל). 108. מי נשקני ואני שוכבת (acr. מיוסף בן ישראל רית). 109. מי נשקני ואני עומדת (acr. מישראל בן יושף רית). 110. נפש יקרה איך בשכלך תבטחי[a]. 111. נפש חשוקה איך בהבל תהבלי (after first verse, acr. אני שלה בן שלמא). 112. ארץ ושמים וחילם עומדים (acr. אלשבז משתא שצ).

Preceding this section (in a different hand: 1. אדון עולם יסוד כל היסודות (acr. אברהם חזק). 2. יקול אלמשתאי כׄלי נפאני.

Following the section: שובי יפיפיה (acr. שלם שצ).

II. שירות, consisting of 110 numbered pieces. Fol. 67*a*.

1. אב שמעון קאל קלבי (acr. אלשבזי משתא הקטן). 2. ספרי תמה תמימה (acr. סעדיה בן עמרם). 3. אב שמעון יקול יא כׄאלקי (אב״, with several additional verses). 4. אפתחה שיר בשדי מחסי (אב״). 5. איומה בהר המור (imperfect acrostic of אלשבזי משתא). 6. איומה בהר המור (different from no. 5). 7. האת אלקלם יא צאפי אלדׄאת (after first strophe, acr. אלשבזי). 8. יא ספתיין אלעלם ואלדין (same acr.). 9. יא זין אזהאר אלמשאמים (same acr.). 10. שרד מנאמי עוהני אלחור (acr. שלם שבזי). 11. אם ננעלו דלתי נדיבים (acr. אלשבזי). 12. אסאלך יא עוהני אלגׄזלאן (acr. אברהם). 13. אסאלך יא חורי אלגנאני (after first strophe, acr. יהודא). 14. אלבס אלנור קטר אלתׄרייא (acr. אני יוסף בן יסראל). 15. מסאן באלרצׄא ואלעאפייה (end of the eighth verse: עואץׄ ן׳ אלנהיבי† די יקולו אלנאס נאצׄם). 16. יא מחיי אלנפוס (after first verse, acr. אלשבזי משתא). 17. אסבח לרב אלגוד (after first verse, acr. [imperfect]: סאלם בן יוסף משתא). 18. בריק אלימן ישעל (after first verse, acr. אלשבזי). 19. בריק אלימן ישרי (acr. [?] בן יסנאל). 20. ברק בריק אלחמא (acr. בן יסראל). 21. ברק בריק אלנעאם (after first verse, acr. יהודא). 22. אלף אללפת קלבי צׄביתן (אב״). 23. אלף אללפת לחני ואלנצׄאם (אב״; שלם אבן יוסף in last verse but one). 24. אכׄר אללילׄ יא נדים (acr. אלשבזי). 25. תן אשישה לי ידידי. 26. יא טאיר אלבאן‡ (after first verse, acr. שלם). 27. אשאל לנורא (acr. אני סעדיה). 28. פזע קמר אלבאן. 29. כתא יא רעבוב (acr. משתא שבזי). 30. יקול אב שמעון מנאמי שרד (after first verse, acr. אלשבזי משתא). 31. טיור אלקמארא וטיר אלחמאם. 32. סובחאן דׄו אלמלך אלאכבר (acr. סאלם בן יוסף אלשבזי משתא). 33. אהבת רעיה רצוני (acr. אלשבזי). 34. מהדר חתן וכלה (acr. משתא שבזי). 35. בריק אלימן היים (after the first strophe, acr. אלשבזי). 36. אהבת צביית חן (acr. אלשבזי). 37. אקף יא צׄבי אלבר (acr. אלשבזי). 38. אכׄר אללילׄ יא פתא (acr. אלשבזי). 39. יא צׄאח לא תגׄבט בדׄא אלזׄמאני (last strophe begins קאל ן׳ יוסף קד כׄתמת נצׄמי). 40. שכלי

† In margin: ני׳ יוסף.

‡ Acr. vv. 2—5: אהרן.

[a] See Or. 2389, xxiii. 163 (p. 415 of this volume).

† A footnote explains that עואץׄ ן׳ אלנהיבי is merely a permutation, the real name being שכיעׄ אבן סאלם שבזי.

‡ This piece ends with the חד נדיא.

ונפשי יהמו בלילה (acr. שלם שבזי). 41. רני יחידתי בבוא תשועה. 42. איומה המשי (acr. אלשבזי, last strophe beginning: ילוד משתא). 43. איומה לדוד חכי מלכי (acr. אלשבזי). 44. משוש חתן עלה עלי לבי (acr. משתא אלשבזי). 45. בריק אלימן מא לך (acr. בן ישראל). 46. אזכיר שבח צורי (acr. אברהם). 47. לבי לעלמה (acr. ליוסף). 48. שישי גברת שמחי לבבי (acr. שבזי משתא). 49. לך דודי אני משתאק (acr. לשלם). 50. אהבת דוד חפצי וגם חשקי (acr. אלשבזי). 51. אהבת דוד עזי וזמרתי (acr. אלשבזי). 52. אהבת צור קוני בתוך לבי (same acr.). 53. מגלות לבי מאד חרד (acr. משתא שבזי). 54. קום דודי הבן בענצי. 55. יא אייהו צבי אלשרוד (after first verse, acr. אלשבזי משתא). 56. זאהי אלשפאת מא מטלבה[a]. 57. חתני מה מאד יקרה מנתו. 58. קאל אב שמעון באלאקואל (after first verse, acr. סלם בן יוסף). 59. סובחאן עאלי סמאהו (סאלם בן יוסף שבזי). 60. טאיר אלגון יבאת יחדי (after first verse, acr. יוסף). 61. אייהו אלחצן אלמסמא (acr. אלשבזי). 62. ידידי בנה במה. 63. אבו שמעון יקול יא צאח (after first verse, acr. שלם). 64. חתן תנה הודך עלי כלה (סי' חומר). 65. שפל רוח שפל ברך (of Solomon ibn Gabirol). 66. שאלי יפיפיה (of the same author). 67. שער אשר נסגר (of the same). 68. יום יחידתי בחן תעלי[b] (acr. ילוד יוסף שבזי). 69. אמור לנלעד הבכור. 70. אהוב לבי שמח (acr. אלשבזי משתא).—לענין מילה[c]:—71. שמעתי מפאתי תימן (acr. שלם שבזי משתא). 72. שמעתי קול תוף (acr. שלם יושף). 73. לבבי יחשקה עפרה (after first strophe, acr. אלשבזי, the last strophe beginning: ילוד יוסף). 74. סבאני עוהני אלגזלאן (acr. סאלם). 75. קאלת תעז אלעדינה. 76. אלף אנבה וקם שד אלרחיל (א״ב; in last verse but one: סאלם). 77. שר היקר אתה נסיכנו. 78. סובחאן דא אלמלך אלאכבר. 79. קאל אלפקיה אלמצנף (on letters of the Arabic alphabet). 80. בלבל צאח פי טלעת אלפגר. 81. סחי יונה ושמעיני. 82. ברק בריק אלחמא (in last strophe: בכ̇ין אבן יוספא). 83. קאל אלאדיב כ̇לי דעאני (after first strophe, acr. סלים). 84. סבאני זאהי אלאונאן (after first strophe, acr. זכריה אברהם). 85. אלף אבדע בקולן ינצ̇מא (א״ב; and in last verse but one: אבראהים). 86. אשאל אלהי ינאלה שבוים (acr. אני יוסף). 87. אלף אללפת קולי (acr. in latter part: שבזי). 88. קאל אלאדיב אללה אלאכבר. 89. אטלע מן · · · מוטנד (א״ב). 90. שנאני בארק לקבלה (acr. שלם בן יוסף). 91. מה טוב ומה נעים חברת בני כורה (acr. משתא). 92. קאל אלאדיב נומי תשרד (after first strophe, acr. שלם). 93. אני שמעתי רחל למול דודה תחנן. 94. קאל אב שמעון האת לי (acr. קטן מחברי משתא). 95. יא טאיר אלבאן (after first strophe, acr. סאלם שבז). 96. מאהבת רעיה איומה (acr. משתא). 97. יקול אלשאער אלנאצם אנ̇א אלהאים (acr. יוסף בן ישראל משתא). 98. קאל אלפתא אלצעדי תפכר. 99. איומה בהר המור† (acr. אני יופס (?) סעד). 100. יא מחנה סאלתך באלנבי. 101. איומתי בהר המור תסובב היכלי (acr. אלשבזי). 102. אלבס אלנור מוסי אלכלימא (same acr.). 103. ג̇זאל אלבר בלש טרפי (after first verse, acr. סאלם · · ·). 104. וצלני האתף אלאלחאן (after first strophe, acr. אלשבזי רית). 105. ברק ברק אלמג̇ארב. 106. צביה כאור הנר. 107. צביית חן במור תגמור. 108. ברק ברק אלימאני (after first verse, acr. אלשבזי). 109. צביה בהר המור עלי לך ובשרי (acr. ציון ב' סעדיא). 110. אלף אללפת נפסי צ̇ביתן (א״ב).

III. זפאת (*i.e.* processional marriage songs[a]), consisting of 17 pieces. Fol. 198*a*.

1. ליהודים היתה אורה בשלושת קני המנורה (acr. ליהודה לוי). 2. יפרח חתן כשושן (acr.

[a] Acr. זכריא בן יפת צובה תנצבה.

[b] In the heading the piece is described as being כנגד י״ג מדות של רחמים.

[c] Only applying to nos. 71 and 72.

† Different from nos. 5 and 6.

[a] See Zozy, Supplément aux Dict. Arab., p. 595.

יהודה). 3. בצאת חתן בכוס קידוש. 4. לם תרא
יא צאח (acr. בן נד (?) לדיתר). 5. אבתדי באללה
עאלי אלמכאן. 6. לם תרא יא צאח מתל אלרסול.
7. *אפתחה בשירה. 8. שם ה׳ אקרא אל כלל ישראל
לאלעזיז אלטאיק. 9. בוא לשלום חתן ··· שושבינים
אתם. 10. בוא בשעת צדק ··· בוא לשלום חתן (in
last verse: †בן יהוסף דוד). 11. בוא לשלום חתן
שושבינים שמחו ···. 12. בצאת חתן תנו שירה.
13. ביצאך ציר לדרכך (after first verse, acr.
שלמה בן שלום). 14. אמת אתה חתנינו (acr. אביתר
חזק). 15. שרק יא נדמתי. 16. (נפ״) לפלח הרמון
אדמה רקתך (special heading: לחין יחלקו לאלחתן).
17. מנאדי פי אלבסתאן.

IV. לענין שבת, consisting of 18 pieces. Fol. 206*a*.

1. יקר יום השבת הגדיל (of Yehudah hal-
Levi). 2. שלום לבוא שבת שלום ושמחה. 3. יום
שבתון אין לשכוח (acr. יהדוה for יהודה). 4. לקראת
שבת אצא בחבה (acr. לדויד). 5. בחירי אל ראו כי
ה׳ נתן לכם השבת. 6. על אהבתיך אשתה גביעי. 7. כי
אשמרה שבת אל ישמריני (slightly varying from
the piece given in Baer, סדר עבודת ישראל,
p. 256). 8. שבח אומרים בני אמוני (acr. שמואל).
9. אם אשמרה שבת נפשי שמורה (acr. אני יוסף ן׳
ישראל משתא). 10. ביום שבת אשבח לאל חי
נואלי (after first verse: שלם בן יוסף). 11. אהבת
יום שבת מנוחה תנחיני (acr. אבו יהודה אל ישמרו;
and beginning of last verse: שׁמי בֹסוף זֹכרה
ידׄידי, showing the cognomen שבזי). 12. יום
שבת תשמח מאד נפשי (acr. ילוד יוסף שבזי).
13. שבת מנוחה היא לבני סגולה (acr. שלם בן יוסף).
14. שלומות יניעו (same acr.). 15. יום שבת
אגיל ואשמח בו (acr. [imperfect]: יוסף בן).
16. מאין סוף נפשי תעירני (last verse but one:
ומדבר בשיר אשר שיקל בן יוסף ··· שׁין למד מים;
last verse: ושלום רב על האהוב חזמק וכו׳).

17. מה נעמה שבת ומה כבודה (last verse: זה
סוף דבר דוד ילוד יהוסף וכו׳). 18. לנר ולבשמים
נפשי מיחילה (acr. לסעדיה).

V. נוסח ברכת אירוסין and נוסח ברכת נישואין. Fol. 216*a*.

See the printed edition, vol. i. קפא *sqq*.

VI. נוסח ברכת המילה. Fol. 219*b*.

Beginning:—

תׄם יתקדם אבי הנימול ויקרב בנו קרבן לפני השי״ת
בשמחה ויבתדי ויקול אוולא לכבוד אליהו ז״ל:
זה כסא לאליהו זכור לטוב

Otherwise much the same as in the printed edition, vol. i. קעז*b* *sqq*.

VII. חדויות, *i.e.* poems of rejoicing,* the number of pieces (mostly short) being 12. Fol. 220*b*.

1. אשירה לאהוב והשיר לו אסדיר (אב״: לברוך וכו׳,
לדגול, לגבור†, &c.). 2. אהוב מהר המור. 3. אהוב
אהוב יברך החתן כליל. 4. ממצרים ביד הוציאני
אשירה לאהוב להוציא הכלה. 5. חתן לברכה
6. אהוב נם סימנן. 7. אשירה לאהוב אשר גמל לנו
בסימן טוב. 8. אשירה לאהוב באהבה ובחיבה.
9. אשירה לאהוב אלאהן קדוסא. 10. אשירה לאהוב
אשר לנו קידש. 11. אשירה לאהוב ה׳ משגבי.
12. חתן נעים עלה בתוך עם אמוני לקרוא בספר
תורת ה׳.

VIII. ברכת האורח. Fol. 223*b*.

See the printed edition, vol. i., קכט*b* (in ברכת המזון).

IX. An explanation of the poem את בין עצי עדן הדס פוריה. Fol. 224*b*.

---

* Acr. of Hebrew part: שלמה.

† Named אלחמראני in Or. 2389, xxiii., 153 (p. 415 of this volume).

* Prof. W. Bacher (Berliner's Festschrift, p. 11), explains חדויות as being = Arab. أُحْدُوَّة or أُحْدِيَّة (*i.e.* melody of camel-drivers). It is, however, much more likely that it is a plural irregularly formed of חדותא (Syr. ܚܕܘܬܐ). Comp. עדיות from עדות.

† Nos. 1—11 all probably meant to end: לדגול
נבור, and they also all have ברוך and להדור לועד וכו׳
near the beginning.

Beginning (but something is missing before, the upper part of the page being blank) :—

החתן בתוך המסיבה : ראשונה שבוחרין אדם נכבד וחשוב וקורין לו שושבין ל׳ ריע : גם נוהגין השושבינין כולם לומר פזמון את בין עצי עדן ··· ונראה שזה הפזמון תחלת מוסר השכל לחתן מן השושבין שמלמדו כל ז׳ ימי המשתה כל דיני הנדה ···· וזהו תחלת דבריו ··· עצי עדן הם בחורי ישראל ואתה בתוכם הדס פוריח

X. מפתח אלנשווד, followed by similar indices for the remaining sections. Fol. 225*a*.

On fol. 229*b*, 230*a* :—

In the התנצלות המעתיק the scribe says: כה אמר הזעיׄר המעתיק יוסף בן סעד׳ יז׳ סט״ חנוני חנוני אתם רעי ···· שאני גוף נגוף מלא אספסוף ··· ולא אדע בין ימיני לשמאלי מרוב הדוחקים ובלבול המחשבות בּ״מ ובפרט בזמן הזה שהצרות רבו כמה רבו אחרונות משכחות את הראשונות ···· ועוד לפי שלא הייתי כותב אותו אלא במהירות ובחפזון בלילה ובשעה שהייתי כותב אין דעתי מיושבת מרוב דוחק הזמן וג״כ קול המולה ממדברים ויוודע לכם שאני איש בער ולא אדע ····· אסקופתא דדרסין עלה׳ אורחא דמהלכין בה׳ אכן אני מתחנן לפני אלהינו שבשמים שיחניני דעת שלימה ובינה והשכל לידע בסודות תורותיו וכו׳

On fol. 1*a* is the following note on the term[a] דיואן :—

למה נקרא זה החפץ **דיואן** ושמעתי מהרב יחיא צארם הי״ו שהמקום שת״ח מתוועדים או שאר בני אדם ומשוררים ומזמרים בו נקרא דיואן כך זה החפץ שכתובים בו שירות ותושבחות נקרא דיואן ע״ש המקום שיושבים בו״ ואני הקל והצעיר השבתי אחר נשיקת רגליו שמלת די״ואן נקרא ע״ש הייחוד והחיבור שהם מייחדים ומחברים החתן והכלה של מעלה ·····

A later hand wrote :—

עשות ספרים הרבה פי׳ רבינו סעדיה גאון אכתסב דיאוין כתירה ואין מקום לפי הראשון

[a] The original meaning of this term is explained in Elfachri of Ibn al-Ṭiḳṭaḳa (Gotha, 1860), pp. 100-2.

On fol. 2*b* are three circular designs. The middle one is apparently intended to be merely ornamental.

The upper one contains the following: ארז״ל האמת מי שהוא מיקל באלו השירים אשר הם דברי אלהים חיים וכו׳

In the lower one : דע לך אחי ורעי אהובי אלופי ומיודעי ותחונן דעתך ותדע הטעם למה שתקנו חז״ל לומר גּ״פּ אנא, the words in the centre being : וזה כוונת אנא וכו׳.

The explanation is of course ḳabbalistic.

722.

Or. 1470.—Vellum, about 14 in. by about 9¼, consisting of 80 leaves (the last two leaves being blank). Each page is divided into 2 columns of 25 lines each. The quires, 10 in number, consist of 8 leaves each, and are marked with Hebrew letters at the right hand upper corner of the first leaf. The writing, which depends from the ruled line, is the square character in a fine Yemenite hand. Dated Elul, A.Gr. 1795 (A.D. 1484).

The Hafṭāroth for the whole year : Hebrew text (provided with the sublinear vowel-points and accents, and accompanied by the Masorah Magna and Parva), and the Targum (provided with the superlinear punctuation) in alternate verses. Judges v. (foll. 15*b*, 16*a*) and 2 Sam. xxii. (fol. 63), which are disposed in verse form, precede the Targum as a body.

The Hafṭāroth differ in a good many points from both the Sefardi and Ashkenazi use. Of special interest is the fact that the last Hafṭārah of the ז׳ דנחמתא (foll. 46*a*—52*a*), read on the seven Sabbaths between the 9th of Ab and ראש השנה, begins with Isaiah lxi. 9, which, though being considered as a chapter (סדר) in the Masoretic indices (see Ginsburg's "Massorah," vol. ii., p. 332), is not even a closed section. From St. Luke

iv. 18, 19, it appears that there was a Hafṭārah beginning with Is. lxi. 1 (if the Hafṭārōth were quite fixed at all in those days), and it is not impossible that the Synagogue authorities altered the same later on. In both the Sefardi and Ashkenazi use the Hafṭārah in question begins with Is. lxi. 10, marked as an open section in Ginsb., *op. cit.*, vol. ii., p. 491.

The superlinear punctuation of the Targum differs from the pointing of Or. 1467, &c. mainly by the use of the sign ֿ in קֳדָם, קֳדָמוֹהִי, &c., and by the absence of the sign of רפה (see G. Margoliouth, The Superlinear Punctuation, "Proceedings of the Society of Biblical Archæology," vol. xv., part 4, pp. 167, 168). In the Hebrew text, the רפה is marked by a horizontal stroke quite close to the top of the letter, and commonly touching it, in order to distinguish it from the sign of the שוא נע in the Aramaic, which is more markedly detached from the consonant to which it belongs.

With regard to the sublinear pointing of the Hebrew text, it should further be noticed that מתג is only rarely used, and that the scribe points רֻוַח, as if pronounced "ruwaḥ;" יֵרִיעַ (instead of יָרִיעַ),† &c.

The Masorah is very short, and from the fact that the Masora Magna occupies regularly one line of the upper and one line of the lower margin of the page, it can be clearly seen that the uniform appearance of the pages was in this case of greater importance than fulness of Masoretic annotations.

The Tetragrammaton has its usual form in the Hebrew text, but in the Targum it takes the form ײי (three times י, not יי as given in the description of Plate xci. Or. Ser. Pal. Soc.).

The heading prefixed to the Hafṭārōth (fol. 1*b*) is as follows:—

בשם האל הגדול הגבור והנורא " אתחיל לכתב הענינות שמפטירין בהן לכל התורה "

The colophon (fol. 78*b*) is as follows:—

נכתבה זאת האפטרה (*sic*) לבחור הטוב והנעים נטע שעשועים אורי ומחמד עיני חלפון יש̄ל בן סעדיה רי̄ת בן דוד נ̇נ̇ע̇ אלטוילי בשנת א̇ת̇ שצה שנין לשטרי בחדש אלול אל÷* ישימיה עליו ועל זרעו סימן טוב וברכה ויזכה לכל מדה טובה ולזקנה ושיבה ולשמחת בית השאובה† אמן כן יאמר אל נערץ בסוד קדושים רבה א̇נ̇ס̄

ספרא דוד בן בניה יש̄ל בן סעדיה רי̄ת בן זכריה נ̇ע̇נ̇ אלה' יזכיני ללמוד וללמד ולהשיג אמיתת דרכיו אמן וכן יהי רצון

Preceding this colophon is the direction relating to the Hafṭārah, or Hafṭārōth, which are to be read on the Sabbath, or Sabbaths, occurring in the feast of חנכה.

723.

Or. 4112.—Eight strips of leather; 34 cols., measuring about $10\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{1}{2}$, with 20 lines to a column. Yemenite hand of the fifteenth to sixteenth century. The letter ח is often arched.

This roll contains, under the title שבר בת עמי (printed Livorno, 1853), the following two pieces used in connection with the liturgy for the 9th of Ab:—

1. הפטרת ט"ב בשרח ערבי, *i.e.* the Hafṭārah for the 9th of Ab (Jer. viii. 13—ix. 23), accompanied by an Arabic homiletical commentary taken from the Midrashīm. See Steinschneider, "Die Arab. Lit. der Juden," p. 287.

† See the description of Plate xci. (representing fol. 40*a* of this MS.) in the Oriental Series of the Palaeographical Society, where the same peculiarity is stated to belong to the Cambridge Add. MS. 1174, which was written by the same scribe (דוד בן בניה) as Or. 1470; see also Or. 2349 (Cat. vol. i., p. 65).

* אלהים is meant.

† The same form occurs in the similar colophon of the same scribe in Or. 2349 (see the preceding note).

2. קצת חנה, *i.e.* the story of Hannah and her seven children, in Arabic verse (occupying the last eight columns of the scroll). This piece has been re-published (by H. Hirschfeld) with an English translation in the "Jewish Quarterly Review" for Oct. 1893, and with a German translation by Dr. Pinkas Heinrich in "Fragment einer Gebetbuchs aus Yemen" in 1902.

At the end: תם ונשלט הפטרת ט״ב וקצת חנה · ה׳ יראינו ירושלם בבנינה · כי באו בנים עד משבר עת לחננה (as in the Livorno edition).

Other recensions of both pieces are printed in the collection edited by J. Sason (Jerusalem, 1874) under the title, חרבן חנה, ירמיה, זכריה, number (1) of this MS. appearing there under the heading קצת ירמיה, without the verses of the Biblical text.

H. THE KARAITE RITUAL.

724.

Or. 2536.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by 6,† consisting of 126 leaves. The usual number of lines to a full page is 25 down to fol. 82, and 23 from fol. 83 to 116. In the remaining leaves, which are appended, the number of lines varies considerably (*vide infra*). The MS. is very fragmentary, leaves having been lost after foll. 16, 33, 49, 78, 81, 82, 85, 87, 113, and 116. The 1st quire probably contained only 4 leaves originally, the only other complete quires being the 2nd (foll. 5—14), the 5th (foll. 24—33), the 8th (foll. 50—59), and the 9th (foll. 60—69). Of the 10th quire 9 leaves are preserved (foll. 70—78), and of the 11th quire 3 (foll. 79—81). As the first eleven quires appear to have contained 104 leaves originally (4 in the first quires, and 10 each in the remaining 10), the number of leaves lost down to fol. 81 must have been 23. There are no signatures further on, although foll. 88—113 are consecutive. The extant signatures of quires consist of Hebrew letters in the right-hand upper corner of the first page and Arabic numerals in the left-hand corner of the same page. The Arabic foliation is late. Ḳaraite writing. The date on the title-page and fol. 81*a* (*vide infra*) is A.M. 5444 (A.D. 1684), but the date on fol. 110*b* (apparently in a different hand) is A.M. 5454 (A.D. 1694). In the appended pieces there is the date A.M. 5569 (A.D. 1809) on fol. 122*b*, and A.M. 5525 (A.D. 1765) on fol. 124*a*.

† The dimensions of the volume as now bound are about $9\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{3}{4}$, having been made conformable to the size of the appended leaves (fol. 117 *sqq.*). All the leaves are on guard.

An introduction to the Ḳaraite ritual according to the use of Damascus, containing a series of liturgical directions, followed by tracts on the accents, Hebrew Grammar, &c.

The treatise consists of 26 chapters arranged in the following order:—

I. A general statement on the Pentateuch lections in ordinary and intercalary years. Fol. 5*a*.

Beginning:—

בשם י״י נעשה ונצליח · נבתדי אולא בתרתיב קראה פרשיות התורה יגדי׳ ויא׳ עלי טול אלסנה תבתדי מן תאני יום שמיני עצרת פרשה בראשית ולו אתפק שמיני עצרת יום אלגמעה אקראהא פי אלשבת עלי ספר תורה יגדי׳ ויא׳

At the end of this short chapter :—

ואיצא פי אלסנין אלכבאיס עלי הדה אלקאעדה
אלמדכורה לא תזיד ולא תנקץ ושלום

II. Detailed lists of the Pentateuch and Prophetic lections used on week-days, Sabbath-days, the feast of the new moon, and festivals. Fol. 5*a*.

Heading :—

נבתדי בתרתיב קראה אלפרשיות ותקאסימהא עלי
ספר תורה פי ימי החול והשבתות† וראשי חדשים
וְיָמֵי† המועדים וממא יחתאג אליה עלי טול אלסנה

The manner of tabulation will be best shown by the following, at the beginning of the list :—

בראשית

פי אל חול

כהן אלפצל אלאול לוי אלפצל אלתאני ישראלי
אלפצל אלתאלת

פי אל שבת

כהן אכר פסוק אלה תולדות השמים לוי נפש
חיה הוא שמו תאלת ואכל וחי לעולם ראבע אַל
הֶבֶל ואל מנחתו כאמס קדמת עדן סאדס לקרא
בשם יי' סאבע לאכר אלפרשה הפטרה הן עבדי
בישעיה בדף רצו‡

This list ends on fol. 14*a* with וזאת הברכה as used (*a*) פי חול המועד, (*b*) יום שמיני עצרת, (*c*) אדא אתפק שמיני עצרת פי אל שבת.

At the end of the page :—

ויכרנו ספר תורה תאני יקרו פיה קרבן אלמועד
ואלהפטרה · תמו פרשיות התורה יגדילה ויאדירה

On fol. 14*b* begins : תרתיב קסמה אלפרשיות פי אלסנין אלמעוברות. This list opens with : ואתה תצוה אלנצף אלאול פי אלחול, and ends with : אלנצף אלתאני מן צו פי אלחול, and אלשבת.

At the end of the page (fol. 16*a*) :—

תמת קסמה אלפרשיות בעון את

Fol. 16*b* contains the beginning of a section headed :—

תרתיב טלוע ספרי תורה יגדי' ויא' פי אלמועדים

This part opens with :—

יום ראשון חג המצות יקרא פי בא אל פרעה מן
ויקרא משה לכל זקני ישראל

After the statement regarding the division of this lection into five portions :—

יטלע ספר תאני יקרא פיה אלה מועדי יי' אשר
תקראו וכו'

Last extant words : ובארך עלי אליעאדה. (Catchword : אלהפטרה).

Chs. III. and IV. are missing, but their contents are given in the table of chapters contained in fol. 1—4 :—

אלג' פי תרתיב תשייעה† אלהפטרה פי אלשבת
ופי אלמועד ופי כפור וממא יקרא ללולד אול קראתה
אלהפטרה מן זפאף ומא יקראה אלסומך עלי ספר תו'
יגדי' ויאד' מן אלדעא ללנמאעה ואלתרחים עלי
אלמתים ועלי אלחכמים יעמש

אלד' פי תרתיב קראה אלנביאים ואלכתובים
ומקדמאתהם ותשייעתהם בחסב כל זמאן בזמאנה
וממא יליק בכל פרשה מן אלמזאמיר

V. On האזינו &c. (defective at the beginning). Fol. 18*a*.

In the list of chapters at the beginning :—

אלה' פי שירת משה עה אלדי תקרא פי יום
אלסבת מן עשיה קבל אלצלאה ותשייעתהא ואיצא"
שמעו רחוקים אשר עשיתי וכו'

First extant words of this section : בארץ מדבר in האזינו. This פרשה is followed by a series of Biblical verses, beginning אין כאל ישורון, and ending ברוך יי' לעולם אמן ואמן.

† Some peculiar modes of punctuation are indicated in these as in a number of words further on.

‡ This probably refers to some codex containing complete lections from the Prophets, unless the present MS. was originally of much larger size.

† תשייעה (from شاع, in the sense of "accompanying," or "valedixit" signifies "conclusion" as opposed to מקדמה, "introduction." It finds a parallel in "missa est" (whence "mass") in the Roman liturgy. The Hebrew word in use for תשייעה is חתימה. The note on p. 192 of Cat. vol. i., should be emended accordingly.

At the end of these :—

ואסנד וקול : ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעולתכם : חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לי״י

Then :—

ואמא כל סבת אן יעקבה עיד יקאל ערן פרשה האזינו הדה אלפסוקים

שמעו רחוקים אשר עשיתי וכו׳

At the end (fol. 20*a*) :—

ואכתם עלי אלתרתיב אלמדכור פי מא תקדם ושלום״ ואבתדי פי צלאה לילה אלאחד יתקבל אללאה תעאלי מננא ומנך צאלח אלאעמאל ויבלגנא כיר אלאמאל

VI. A chapter giving introductory and valedictory portions for the readings from the תורה. Fol. 20*a*.

These consist entirely of Scriptural verses taken from different parts.

Heading :—

נבתדי אלאן בכתאבה מקדמה אלתורה יגד׳ ויא׳ ותשייעתהא בעון את

The מקדמה begins : י״י בציון גדול ורם הוא על כל העמים, with special series of verses for ראש חדש יום סבת and.

The תשייעה begins : ברוך י״י לעולם אמן ואמן . . . סוף דבר.

VII. Series of Scripture verses to be recited on the occasions of a wedding and the birth of a child. Fol. 22*a*.

Heading :—

נבתדי אלאן בכתאבה פסוקים פי מעני חופה יליקו לכל אנסאן בגנסה אן כאן כהן או לוי או ישראלי או נשיא בתרתיב ׳ ואיצא אן כאן מולוד פי תלך אלאסבוע בן זכר לאחדא מן אלאגנאס אלמדכורין יקאלו פי יום אלסבת בעד אלקדשה אלב׳ ויקאלו קבל קראה אלכתובה

On the side is written (an alternative direction for the latter part of the above) :—

ואן ארדת תקרא דלך קבל אלכתובה תבתדי ותקול ׳

The series of verses begins : כי שם י״י אקרא כה אמר י״י מלך, and בי״י יצדקו ויתהללו וג׳, וג׳ ישראל נו׳. Then שמעו כי נגידים אדבר וכו׳.

The series of verses applicable to all are followed by verses to be used in the case of the bridegroom or father being (1) כהן, (2) לוי, (3) ישראלי, (4) נשוא מיוחס לבית דוד עה, (5) a dignitary or learned person (שכץ דו גלאלה או דו עלם).

Heading of the last section (fol. 27*b*) :—

ואמא אלפסוקים אלדי אועדתך בהם אן כאן אלאמר אלמונב לדלך בן זכר פהאהנא דאכר לך איאהם

VIII. A Piyyūṭ by Samuel ham-Ma'arabi to be said on the occasions named in the heading. Fol. 28*b*.

Heading :—

נבתדי אלאן בכתאבה נשידה להק׳ בה ותסביח לאסמה אלעטים אלגליל גל ועלא ית׳ תקאל פי לילה שבת וישמע יתרו בעד תפלת מעריב למרי׳ ורבינו שמואל המערבי רוח י״י תניחנו אמן

The Piyyūṭ (consisting of 23 verses) begins :—

אפתח פי בְּמַהֲלַל שם

The refrain is :—

י״י אלהים אלהי ישראל ברוך הוא וברוך הוא

IX. Special series of introductory verses for the reading of the Ten Commandments. Fol. 30*b*.

Heading :—

נבתדי אלאן בכתאבה מקדמאת עשרת הדברים אלדי תקרא פי שבת וישמע ופי חג השבועות עלי ספר תורה יגד׳

There are five short portions in this section.

(1) heading : פסוקים אלאול.—האזינו ושמעו את עשרת הדברים . . . בפחד ברעד . . . . י״י מסיני בא וכו׳.

(2) : פסוקים אלתאני.—והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וכו׳.

(3) : פסוקים אלתאלת.—שמעה עמי ואדברה וכו׳.

(4): מי כמוכה באלים וכו׳.—פסוקים אלראבע.

(5): פסוקים אלכׄאמס ללחזן אלכביר.—וי״י נתן קולו לפני חילו וכו׳.

Then:—

תם יקול אלחזן: הקול אחינו שמעו עשרת הדברים ברוכים תהיו ויקרא אלקארי עֲשֶׂרֶת הדברים בנגון ובכונה ואלחאצׄרין וקוף צאנטין סאמעין ושלום

X. Special series of Scripture verses &c. for מגלת פורים (defective at the end). Fol. 31*b*.

In the table of contents at the beginning of the volume:—

אלי׳ פי תרתיב קראה̈ אלמגלה פי ימי פורים ומקדמתהא ותשייעתהא

First heading in the text:—

נבתדי אלאן בכתאבה̈ מקדמה̈ אלמגלה אלדי תֻקרא פי פורים

Beginning:—

חסדי י״י אזכיר וכו׳

Fol. 32*a*:—

תם יבתדי בתלחין ותרנין בצות מליח ויהי בימי אחשורוש וגו׳ ובעד אלאנתהי מן קראה̈ אלמגלה תקול הדה אלפסוקים בתרתיב:

Beginning:—

אמרו צדיק כי טוב וכו׳

At the end of this series of verses (bottom of fol. 32*b*):—

תם קול רווס הדה אלפסוקים מלחן ואלנאס אלמגׄאובין יתממוה

Beginning:—

אברכה את י״י בכל עת וכו׳

At the end of the same page (fol. 33*a*):—

וקול דלך תלאת מר̈את

ברוך מרדכי · ברוכה אסתר · ברוכים ישראל וכו׳

At the beginning of the following page:—

וקול דלך תלאת מר̈את

ארור המן · ארורה זרש · ארורים זרע עמלק · וכו׳

After: ברוך אלהינו · · · הרב את ריבנו וכו׳:—

אנא למענך י״י אלהינו קנא לשמך הגדול וכו׳

Last extant words of this section: והשב הכהנים. (Catchword: אל).

XI. On the קינות &c. for the month Ab (defective at the beginning). Fol. 34*a*.

In the table of contents at the beginning:—

אליׄא · פי תרתיב קראה̈ אלקינות אלדי יֻקרו פי איאם אב בער׳ הר׳ יאׄל ומקדמאתהם ותשייעתהם

First extant words: וכאלם לא אפתח† פיו (in the תשייעה for ch. i. of איכה.

There follow chs. ii.—v. of איכה, with a מקדמה and a תשייעה for each.

The portion at the end consists mainly of a number of Scriptural verses relating to penitence.

Conclusion:—

י״י אלהינו · · בטוב דרכיך הקדושות והטהורות אשר וג׳ וירד י״י בענן וגו׳ · · · · ברוך הגוזר · · · ברוך הטוב והמטיב · · · ברוך י״י לעולם אמן ואמן:

תזכו לנחמת ציון״ ותעלו מהרה לבנינה״ אׄכׄיׄרׄ

XII. Introductory and valedictory series of verses for the תוכחות contained in the pericopes of בחקותי and כי תבוא. Fol. 38*b*.

Heading:—

נבתדי אלאן בכתאבה̈ מקדמה̈ אלתוכחות אלדי יֻקרו פי איאם אב ופי אלגנאי בעה̇

Beginning of the מקדמה̈:—

כה אמר אי זה ספר כריתות וכו׳

Beginning of the תשייעה:—

שמעו שמים והאזיני ארץ וכו׳

XIII. Special funeral offices. Fol. 40*b*.

In the table of contents at the beginning:—

אלינ׳ פי תרתיב צדוק דין ממא יקרא ללמתופיין לכל אנסאן בחסב מא יליק במקדארה מן אלגׄליל ללחקיר וללאמראה אן כאנת מדותיה טובים פי אלד׳ סבות ומרתב איצׄא״ טלבאת יקראהם אלחזן בעד אלאכׄיר פי אלשהר ופי אכׄתאם אלסנה

The lengthy direction that precedes the text is as follows:—

איעלם יא אכׄי באן קד גׄרת אלעאדה בקהל דמשק בני מקרא יש׳ צו׳ באן אדא אתופא רגׄל מן אלגׄמאעה · · · · · יגׄתמעו ברו׳ יה׳ יא אמא פי בית אלאֵבֶל יא

† So the MS.

אמא .פי קאעה אלכניס לאכן אלאונֿב ואלאליק פי קאעה אלכניס עׄמׄל דלך · פינֿתמעו ויצלו אֵבֶל פי אלסבעה איאם · ופי בקייה אלשהר אלדי הו ארבע סבות כל סבת יצלּו ובעד אנתהי אלצלאה ואלפרשה ואלהפטרה ואלתרחים עלי אד׳ ענן יקף אלחזן ויקרא הדה אלפסוקים אלמרתבה לכל אנסאן בגֿנסה וחסב מקדארה עלי טריקה לחן מקדמה אלתוכחות · ובעד אן ינתהי מן קראתהם יקרא כל סבת ספר מן אלתורה יגדי׳ ויא׳ · ואכׄר סבת יכׄתמו אלתורה בתמאמהא ועקיב קראה כל ספר אלדי ינקרא פי כל סבת יתקדם אלחזן ויקרא קצה אלבִקְעָה ואלטלבאת אלדׄי מרתבין בעדהא · וסאדכר לך איאׄהם עקיב הדה אלפסוקים אלדי דאכר לך איאהם בעון אׄתׄ

Beginning :—

כי שם י״י אקרא הבו גודל לאלהינו הצור תמים פעלו וכו׳

Special series of verses are added further on for the case of the departed having been (1) כהן, (2) נשיא, (3) בחור ליסהו מתזוגֿ, (4) רגֿל מתזוגֿ, (5) רגֿל אן כאן אלמתופּי לה אכׄוה אחיא, (6) רגֿל חסיד משכיל בעל תורה משהור, (7) זקן שאיב, (8) אן כאנת אלמתופיא אמראה משהורה באלצדק ואלאמאנה באלכשרות ואלצדקות.

The קצה אלבקעה (*i.e.* Ezek. xxxvii. 1—14) mentioned at the end of the direction quoted above begins on fol. 43*b*, and the טלׄבאת which follow begin respectively :—אל אלהי האלהים ··· ואדוני האדונים אשר כל לשון תעידו; אל אלהי ··· השוכן בשמי מעונים ··· קדמון ואין כקדמותו; אל אלהי ··· השוכן; אלהי ··· הדר בשמי שפרה; אל אלהי ··· בשמי מעונים ···· קדמון וכל הנבראים ··· לא יכילוהו המעונים.

After these pieces :—

ובעד כל ואחדה מן דלך אלמדכורין באנתהאך מנהם תקול : ובפרט ירחם פלוני שנעדר מבינינו בשבוע או בחדש או בשנה הזאת אל שדי ירחמהו וכו׳

Following this :—

ואקדש עלי אלעאדה אלי אנך תקול וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן

At the end a series beginning :—

יחיו מיתך נבלתי יקומון וכו׳

XIV. Prayers for the dying. Fol. 47*a*.

In the table of contents at the beginning :—

אליד׳ פי תרתיב אשיא תׄקרא ללמתופי פי וקת ופאתה ותסלים רוחה תׄסמא אלהגועה לכל אנסאן בחסב מקדארה ופי קואנין אלאבלות עלי אלואלדין וגֿירהם מן אלאקארב ופי ביאן מא הו סבב אלאבלות ולאי׳ וגֿה גֿעל ומנפעתה אן כאנת מתעלקה באלמתופי או באלאחיא

In a lengthy direction preceding the text the compiler explains his reason for preparing this order of Service for the dying. The people of the time have become ignorant and do not know what to do on the occasion of a death-bed. He says amongst other things:—

פאלואגֿב כאן יכון באן אחדא״ יתלי ענד ראס אלמתופי שי מן כלאם אׄתׄ חתי תתאנּס רוח אלמתופי ענד תסלימהא ללמלאך אלמוכל עליהא ·

Further on he says :—

פאן כאן דלך אלשכׄץ מן אלדי אמצׄו עמרהם פי טאעה אׄתׄ ומכׄאפתה ··· פדלך אלוקת אחסן לה מן יום ולאדתה

About the middle of fol. 47*b* :—

פינבגי ללקארי אן יקרא פרשה ויחי ופרשה האזינו ופרשה וזאת הברכה בלחן חזّאני עלי טריקה קראה האזינו יום אלסבת עשיה ומזמור שמעו זאת כל העמים פי עדד מׄטׄ · ובעד ופאת (MS. פואת) רוח אלמתופי יקרא מן אלפסוקים אלמתקדם דכרהם קבל דלך לכל שכׄץ עלי חסב רׄתבתה ומקדאריה ויתבעה בקצה אלבקעה ויתבעהא בטלבה מן אלטלבאת אלמדכורין ובעד קילה פי אכׄר אלטלבה : אל שדי ישים שכר קריאת תורתו ··· מנוח לנפשו ··· יקול: אל שדי ישים מיתתו כפרה לעונותיו וכו׳

At the end :—

ויכמّל אלקדש עלי אלעאדה ושלום

On fol. 48*a* begins a chapter of rules to be observed by mourners (קואנין אלאבלים).

Last extant words of this chapter (fol. 49*b*) : וקאל אׄתׄ איצׄא לירמיהו עׄהׄ פי וקת עכס אלאחואל. (Catchword : ולא).

XV. On mid-day prayers on the Sabbath-day &c. (imperfect at the beginning). Fol. 50*a*.

In table of contents :—

אלטר׳ פי תרתיב תפלת צהרים פי אלשבת ופי ראש חדש ופי אלחול

First extant words : עני אבותינו במצרים.

A feature of the Service is the ברכת כהנים (יברכך וכו׳) on fol. 55*a*, which, however, may be recited by the reader (אלמצלי) if no כהן is present.

The order of the Sabbath mid-day prayers includes Ps. lv.; I Sam. ii. 1—10; Jonah ii. 2—10; Pss. xci., xcii.; Ps. 8 (for ראש חדש, to be said after Ps. xci; the הלל (also for ראש חדש); and a number of other portions and series of verses.

End :—

ויבטחו בך יודעי שמיך ··· ברוך י״י לעולם אמן ואמן

XVI. A series of propitiatory prayers. Fol. 57*a*.

In the table of contents of the beginning:—

אליו׳ פי תרתיב בעץ̇ מלבאת יׄקרו פי איאם אלתשובה ואיאם אלסליחות וטלב אלמג̇פרה ואלתובה ואלתעבד ללאה ת̇ע̇ פי א̇י̇ וקת אן יכׄתאר אלתאיב אלתנפל באלצלאה יתקבל א̇ת̇

The heading preceding the text is less explicit, but at the end of the heading :—

יבתדי אלקארי בתדלל ותחן̇ן̇ וכסר נפס כוקפה̈ עבד בין ידי̇̇ (*sic*) מולאה

The characteristic feature of each section consists in the inclusion of Ex. xxxii. 11 *sqq*. (ויחל) and xxxiv. 6 *sqq*. (ויעבר).

The pieces (apparently for voluntary choice) open : 1. אנא י״י · · · · אל רחום וחנון. 2. אנא אל ··· ועתה אלהינו אל רחום וחנון. 3. שובה ··· ולולי המון רחמיך. 4. עליון נורע בחסד. 5. דרשו ישראל עד י״י אלהיך (for ימי התשובה). 6. י״י בהמצאו.

XVII. A fragmentary series of penitential hymns and prayers. Fol. 65*a*.

Heading :—

ונתבע דלך פי בעץ̇ קׄטע פי מעני אלסליחה

The pieces are in the following order : 1. אלי בלב נשבר (acr. אני שמואל סני). 2. אתה הוא לבריך ··· [דפקתי?] דלתיך. 3. במקדש מעט אשא לבבי עם כפי (?). 4. דפקתי דלתי מחילתיך (acr. אברהם). 5. אדוני האדונים השקיפה ממעונים. 6. שדי בתחת ובמעל (acr. שמואל סני). 7. כלא חדות י״י כל צופים. 8. רחמים ונושא עון† (acr. משלם). 9. שעה אבי לקול ניבי ··· אמת אתה (לר׳ חיים). 10. שוכן עד רם ומתנשא (acr. לאברהם). 11. מלכנו (acr. שלמה, with a verse following). 12. תשתחח נפשי ותהים ··· חטאי כבדו. 13. בנפש זכה (acr. חסראל). 14. חוכי הנאולות (same acr.). 15. יה הגדל והרב. 16. אם עונינו ענו בנו והרחיקו (acr. ישראל). 17. אל רחמן בשמי נבוהים (acr. אני דוד חזק). 17. אנא י״י כי אני עבדך (א̋ב, followed by a verse beginning : חזק ידי עבדך משה בן שמואל). 18. מודים לך ··· אדון ואין עוד (acr. אלעזר, followed by another verse). 19. עת שערי רחמים‡. 20. שדי ישמע צעקתיך (acr. שמואל, followed by five other verses, partly damaged). 21. שוכן בשחקים (acr. שלמה כהן חזק). 22. שחר קמתי לשפוך נגדיך (acr. שלמה, followed by two other verses).

The above hymns are followed on foll. 77*b*, 78 (both damaged) by some scriptural verses beginning : בקר תשמע קולי, and a יהי רצון.

After a lacuna, on fol. 79*a sqq.* :—

23. עשה למען אדם ויצירתו וכו׳, this being followed by יהי רצון ורחמים וכו׳ (embodying ויעבר, &c.).

At the end (fol. 81*a*) :—

תקובלו ברצון ותענו ברחמים

---

† End : ובהבלי שוא מושכי עון; comp. Zunz, Literaturg., p. 507.

‡ Seven strophes; end : תשיב שביתנו לאוהלינו.

Then the following entry of the donor, who was also the scribe:—

קדש לה׳ אלהים אלהי ישראל יתב׳ שמ׳ לקרות בו בבית הכנסת של בני מקרא ישמ׳ איום ונורא בעיר דמשק הקדישו כותבו הע׳ הצ׳ צעיר תלמידי החכמים והרופאים הנרצע לעבודת האל וקשור בעבותות אהבת עמו ישראל ומחכה לראות פני הגואל : דניאל יבורך מי״י ומישראל בלאֹאֹ משה המלמד נֹעֹ בֹכֹרֹ ישעיה נֹעֹ בֹכֹרֹ שלמה נֹעֹ מבית פירוז ארור גונבו ומוכרו ולוקחו לביתו וברוך שומרו אֹנֹסֹ ונכתב שנת ומן המקדש לא יצא ליצירה

Foll. 81*b* and 82 contain (in a different hand) fragments of a declaration of the divine unity, followed by petitions for pardon, &c. This portion is named in the table of contents at the beginning as a part of this section.

Heading of this part:—

בשם י״י נעשה ונצליח

נבתדי במעונהֿ אֹתֹ בכתאבהֿ צדר תוחיד ללאה תֹעֹ ואתבעה בטלב אלפרג ואלצפח ואלגפראן מן אלמלך אלרחמאן

Beginning:—

אלחמד ללאה אלואחד אלדי לא תאני לה ״ אלחמד ללאה אלאול אלדי לא אכֹר לה

End of fol. 82*b*:—

בגֹאה סיידנא ותאגֹ ראסנא ···· משה אב הנביאים אלכלים · אבן עמראן אלאמין · וסאיר אלאנביא (catchword: ואלמרסלין)

XVIII. A series of benedictions connected with food, &c. (imperfect at the end). Fol. 83*a*.

The extent of this section is indicated in the lengthy heading which is as follows:—

נבתדי בעון אֹתֹ בכתאבהֿ פצל פי אלברכות עלי מא יׄאכל. וׄישרב וׄישם וׄינטׄר וׄיסמע וגֹמיע דלך עלי תפאציל ואנואע ומא יבארכה אלאנסאן ענד נומה וענד תגֹסיל איאדיה וענד דכֹולה אלחמאם ווקת כֹרוגֹה וקבל פׄצדה ובעד וענד ספרה וענד רדודה ומן כאן מריצֹאً ועופי ומן בנא בית גֹדיד וברכהֿ ואלד אלמכֹתון וברכהֿ אלכֹתאן ואלסבעהֿ ברכות אלדי תקאל עלי אלחתן ואלכֹלה

Beginning:—

אעלם אן לא יגֹוז לכל בר ישראל אן יסתעמל שי ממא יוכל ויושרב אלא בעד אלברכה

Several of these short benedictions are taken out of the Rabbanite Prayer-book.

XIX. Fragments of a grammatical section. Fol. 86*a*.

In the table of contents at the beginning:—

אליט׳ פי דכר אלמלוך ואסמאיהא ואלשוא ודכר אלאלחאן ואלכֹדאם ואסמאיהא ואשכאלהא אלדי פי אלכֹאֹ סִפר · ואיצא אלאלחאן אלטבראני פי אלגֹ׳ אספאר ואלכֹדאם ואסמאיהם

First extant passage:—

וגֹיר מן יְרוּשָׁ׳ פקט · ואמא ארץ ישראל כאנת ממלוה מנהם · וכאנו יעלמון אולאדהם גֹיל בעד גֹיל הדה אלקראה ועלי דלך אללחן אלי אלאן לזמאננא הדא · אלאן לו קרא אנסאן אלואחד ועשרין סִפר בלחן אלתלאתהֿ אספאר או קרא אלתלאתהֿ אספאר בלחן אלואחד ועשרין ספר לרד עליה דלך · וכדלך לו קרא מוצֹע סלסלה מארכֹה או מוצֹע מארכֹה סלסלה לגֹלטה אלגֹמע פי דלך · ואדא כאן לאל אלחאן שרוט כֹקד דעת אלחאגֹה אלי עלמהא פנקול קַמָץ · פתַח וכו׳

Among the names of the signs are טָרֵס, נִצְף (explained as טָרֵס), הַמְזֶה (ואלסופרים יסמוהא מַקַף), and מקל.

XX. Another grammatical section. Fol. 92*b*.

Heading:—

נבתדי בכתאבהֿ אשיא ינתפע בהא כל טאלב עִלם · והי תסמא פי לגֹהֿ אלערבי מֹנטק ובאל עבראני דקדוק

Beginning:—

אעלם אן אלאחרף תנקסם אלי קסמין׳ סאכן ומתחרך׳

On fol. 93*b* begins a פצל פי אלאסמא (beg. פאלאסמא מן ידכלהא אלתתניה ואלגמע); on fol. 94*b* a פצל פי חד̈ אלכלאם (beg. הו חד̈ אלכלאם אללפט אלמפיד אלמרכב באלוצע); on fol. 95*b* a פצל פי אלאסמא; on fol. 96*a* again a פצל פי אלגנס (beg. אלאסמא נכראת ומעארף); on fol. 96*b* a פצל פי תפציל אלאפעאל פי צמיר אלפאעלין אלמנפצלין, with several sub-sections.

On fol. 97*b*:—

אעלם באננא נחתאג אלרגוע אלי קולנא מבהמאת ללקריב אלמדכ̈ר זֶה וכו׳

At the end of the same page:—

אנתהי כלאמנא פי אלמנטק ונתבעה פי תדקיק אלאחרף והו יסמי פי לגה אלעבראני דקדוק

The small portion that follows deals with the servile letters בכלם, אינת, and שהו.

XXI. Another grammatical section. Fol. 98*b*.

Heading:—

אלאן ננתקל פי כלאמנא אלי דכר תפאציל אלאחרף אלדי תתרפי פי גמיע אלמקרא ופי תצר̈ף אללגה אלעבראני

Beginning:—

אעלם באן אדא כאן פי אכר כלמה̈ הדה אלארבעה̈ חרוף אלדי הם אויה̈

There follow small sections on the triliteral character of Hebrew roots, and on methods of vocalization (such as מַרכבה, מִרכבת; חַג and חָג; מַה, מֶה, and מָה). The latter part is in the MS. marked כב.

XXII. A section on numerals. Fol. 101*b*.

Heading:—

אלאן ננתקל לתעלים אלעדד באל עבראני אלמדכ̈ר ואלמאנת ואלכסור ואלעדד באלאחרף

Beginning:—

אעלם אן אלעדד באלעבראני מנה מדכ̈ר ומנה מאנת

XXIII. On the authorship of Biblical books and the succession of chief authorities according to the Ḳaraite tradition. Fol. 102*b*.

Heading:—

אלאן נבתדי בכתאבה̈ הדה אלפצל ינתפע בה נתבת פיה כל מן כתב אלכד ספֶר

Beginning:—

משה איש האלהים עה̇ כתב חמשה ספרי תורה וספר איוב

End:—

עזרא הסופר עה̇ כתב ספרו ודברי הימים†

Heading of the second portion:—

אלאן נחתאג נכתב נסבה̈ אלתורה ינדילה ויאדירה על מדהב בני מקרא ישמ׳ צורם ודלך נקל מן כלאם כנק המשכיל הפליל הצדיק החסיד החכם הנבון השר הגדול בישראל מרי׳ ורבי׳ יפת בן צעיר תנצבה

This list of the chain of tradition begins, of course, with Moses, and it ends with אליהו הדיין אבן עבד אלולי, who received it from Samuel ham-Maʿarābi.

This list, with which דוד מרדכי, foll. 11 and 12, should be compared, requires to be studied with the utmost caution. Some of the more glaring errors, like the precedence in time of the second משה בשיצי to Caleb Afendopolo, can be easily detected. Nor can, of course, the latter portion of the list come from the writings of Yefeth b. Ṣaʿīr. It, however, probably contains some valuable statements of actual fact.

The remainder of this section is taken up with short Masoretic lists (עדד אלפרשיות, &c.), a statement on the commandments (2682 in number[a]), Biblical chronology, the genealogy of Moses, and a Ḳaraite version of the יג׳ מדות of interpretation (מדות התורה והמקרא).

XXIV. A chapter on chronology. Fol. 108*b*.

† There are several differences between the statement ending here and the famous passage on the authorship of the Biblical books in בבא בתרא, 14*b*, 15*a*. Note especially that according to the Ḳaraite tradition: ישעיהו עה̇ כתב ספרו וספר מלכים.

[a] This part opens: קאל אלמרחום אבו אלסרי נע̇.

The time from the Creation to the exodus is computed at 2446 years,[a] from the exodus to the beginning of the building of the first Temple 480 years, from the Creation to the destruction of the first Temple 3354 years, and from the Creation to the destruction of the second Temple 3839 years. After this are short statements on the Muhammadan era, the era of Alexander and the Christian era.[b]

At the end the scribe, or compiler, says:—

אעלם יא איהא אלואקף עלי דלך אלתואריך באנהא נאקלינהא מן בואטן כתב אלעלמא אלמתקדמין עֹהֹ

Then the following colophon:—

וכאן אלפראג̇ מן נ̇סך דלך פי אול שהר טבת יֹאֹלֹ מן סנהֹ הֹתֹנֹדֹ לבריאת העולם · ופי כאנון אלתאני מן סנהֹ בֹּ וכֹמס סנין לתאריך אלאסכנדרי לשטרות · ופי גֹמאד אלאול מן סנהֹ אֹקֹהֹ ללהגֹרה חסאב ישמעאל ושלום על ישראל וכאתבה הע׳ הצ׳ דניאל יבורך מי״י ומישראל

XXV. [in the MS.: כֹּוֹ; see no. xxi.]. A series of Piyyūṭīm for the Sabbath and the festivals; defective. Fol. 111*a*.

Heading:—

נבתדי במעונהֹ אֹתֹ בכתאבהֹ קטע פיוטים ממא יליקו פי אלשבת ופי גמלהֹ אלמועדים

1. אני שבת עטרת דת יקרים (אול פי אלשבת; in later writing: אדא חכם מילה פי אלשבת יקאל). 2. שירו לאל בני איתני (איצ̇א עלי לחן יום שבתון; acr. שמואל סני). 3. יום השבת · · · מיום ראשון (ג̇ירהא עלי לחן יסד הדומי׳; acr. מנצור חזק). 4. יריבי ואויבי שמעו לקולי (ג̇ירהא עלי לחן שירו לאל בני איתני וגו׳; acr. ישראל דין). 5. אברך אל אשר לו הגדולות (נקול אלאן פי מא יקרא לילהֹ) אני הצ̇עיר · שבח אלהבדלה עקיב אלאחר; acr. דניאל רופא). 6. אמונים ענו שיר ותנו (ג̇ירהא עלי לחנהא איצ̇א; acr. אהרן).

There is a lacuna after fol. 113. Fol. 114*a* begins: (7) ויבנה את דביר קרשו, belonging to a piece of which the last three lines only have been preserved; end: ויסיר כל יגונים. 8. יונה מה תהגי (ג̇ירהא ליהודה†). 9. לאל אשר נטה‡. 10. ירושלם למוניך (acr. יהודה). 11. שירו נאמנים · · · שירו והודו (ג̇ירהא עלי לחן אדון שובב הדרתך) אהלל אל אשר לו וגו׳; acr. שמואל שׁני). 12. החסדים (נקול אלאן פי מא יקאל פי חג השבועות · יום שבח; acr. אני ישראל בן שמואל דין). 13. בזכרי יום סיני (ג̇ירה איצ̇א לישראל) ענני הכבוד. 14. יום ירד מלכי · · · (ג̇ירהא איצ̇א לישראל המערבי נ̇ע; missing from the 3rd line of verse 6).

Foll. 117—126, which are appended, contain mainly Piyyūṭīm written in different hands.

First extant hemistich on fol. 117*a*: אין פודה כי״י. End of the piece: אל מזבח ההראל.

The next fragment (partly in red ink) consists of foll. 118—122.

First extant line: שמורים גם מצות ומרורים.

End of the piece: עתה ידעתי כי גדול (*sic*) יְיָ׳.

Then: 1. ליל שמוֹרים (*sic*) · התענגו דודים ושתו (גִ̇ירְהֵא אֵיצָ̇א פי מַעְנֵי אַלְחַג̇). 2. שירו יין בגיל (ג̇ירהא איצ̇ה פי מעני אלחג̇) נאמנים זרע איתנים; acr. שמואל). 3. ליל התקדש חג בדשן נפשי (ג̇ירהא איצא פי ליל שמורים) תתענג · יום צאת המצות; acr. ישראל). 4. אל חי הכה בכורי מעני (same heading; acr. אברהם).

On fol. 122*b* is the following colophon:—

כמלת בעון אללה תעאלי · וכאן אלפראג̇ מנהא יום אלתאלת סדר נצ ויקרא אלתאני תאריכו יום כח לחודש אדר שני שנת הֹתֹקֹסֹטֹ ליצירה לפֹקֹ פה מצרים

[a] In connection, however, with Gen. xi. 10 (שנתים אחר המבול) the remark is added: מן דלך אלסנתין מן נֹהֹהֹ ארפכשד · · · בקי אלתחריר בֹּתֹכֹּדֹ.

[b] וצאר אן ישו הנוצרי קבל חרבן בית שני עֹטֹ שנה וכו׳.

† In a later hand: פי מעני אלפסח.

‡ Assigned by the same later hand to the same occasion.

נבֿע(?) אלמואפק לשהר אלערבי צפר יום תמניה ועשרין סנת אלף ומאיתין ועשרין וכֿמסה

Below this is written :—

עַל שם הנער היפה היקר הנעים שלמה הצעיר בן אליהו ירוש החזן סט בן המנוח אלישע ירו׳ נע תנצבה אכיר ושלום

The third fragment, which consists of fol. 123, contains part of a Service book.

Beginning :—

יקרב השם יתעלה בשורותיו

Farther on :—

תם קול למנצח על הגתית · · · ושלומות במאוד מאוד · · · מאת האל אשר שכן כבודו בין שני כרובים וכו׳

End :—

המציל בחסדו מאש אבדון אשר מי אליו שבים ברוך יוי לעולם אמן ואמן

The next fragment, consisting of foll. 124—5, contains the following pieces: 1. אמרי החכמים לכל מושב דברים (beginning ?). 2. ראה ימים כמו מים מלוחים. 3. אנוש ומכאובים ימותיו. 4. השלום לאשר נולד. 5. ערלת לבבך בני תמול. 6. אדמה הרבתה מתן ומהר. 7. עלי שלש מאד ראו עולם כמו ארץ שממה. 8. נשכח זכור נא לאשמיך. 9. ירגז לבבם. There are a few other lines on the last page. Most of these pieces are very short.

On fol. 124*a* is an entry with the date A.M. 5525 (A.D. 1765) as the time when the MS. to which this page belonged was finished.

First extant words of the last fragment (fol. 126): חימה† נאזר בגבורה. The pieces that follow begin: 1. קוינו לך חננו יי׳ (עליהא מקדמתה · מן אלמז׳ קוה קויתי יי׳). 2. יקרך אהוב נפשי (acr. ישראל). 3. אֱלִי איככה ינון לבי (only the first verse; catchword: מלך). These pieces are supplications for deliverance from oppression.

† Or אימה? The acrostic is probably ישראל, the next two verses beginning respectively א and ל.

On fol. 17*a* is an entry containing the name of ידידיה שלמה נשיא בן אמציהו יוסף נשיא.

On the verso of the same leaf is a note relating to the number of persons that should be called up at the reading of the תורה (three on week-days, five on festivals, and seven on Sabbath-days).

725.

Or. 2531.—Paper, about 8½ in. by 6, consisting of 223 leaves, with 20 to 23 lines to a full page. The quires originally consisted for the most part of 10 leaves each (signatures on *e.g.* 14*a* (ב), 18*a* (ז), 28*a*, 160*a*, 190*a*, 202*a*), but the MS. is now very defective, leaves having been lost after foll. 15 (very long lacuna), 106, 158, 205, 208, 211, 212, 213, and 216. Four quires are missing at the end. Dated A.M. (5)460=A.Gr. 2011 (A.D. 1700). Foll. 3*b*—9*b* (first six lines) appear to be in a different hand, and foll. 209—223 originally belonged to another MS.

A Ḳaraite Service-book according to the rite of Damascus.†

The title of the MS. as given on fol. 2*a* is as follows :—

סדר תפִלֹת על מנהג בני מקרא יצ׳׳ הדה אלכתאב ישתמל עלי גִמלהֿ צלאואת עלי מדהב אליהוד אלקראיין ישתמל עלי עדהֿ תלאתין כראס תמאם׳‡ אולה מן יום אלאחד ליום אלגִמעה׳ ליל ונהאר וצהרים באלתמאם ואלכמאל׳ ושבת וחדש ליל נהאר וצהרים׳׳ ומוספות

† For some notes on the different rites of the Ḳaraite Liturgy see Neubauer, "Aus der Petersburger Bibliothek," pp. 58, 140. The printed editions (Venice, 1529; Vienna, 1854, &c.), represent in somewhat varied forms the redaction of Aaron b. Joseph (born about the middle of the twelfth century in the Crimea, and later on flourishing at Constantinople). Students should therefore compare the subsequent descriptions with the printed form. Only a few comparative remarks can be offered here.

‡ The last extant signature is כֹּ on fol. 202*a*. The last four quires, which contained מעאני אלמנלה &c. are missing.

אלדי תתפק פי אלסבות עלי מא תטול אלסנה כל סבת מא יליק בה מן אלתרתיב אלמרתֿב מן עלמא בני מקרא יצ׳ מן אול אלסנה לאכֿרהא באלתמאם ואלכמאל״ ויתבעהם פי אכֿר אלכתאב ד׳ כראריס פי מעאני אלמגלה ואשיא ינתפע בהא כל טאלב עֲלם״ אֹשֹׂאֹתֹ

The dedication is written on fol. $3a$:—

זה הספר קדש לה׳ אלהים אלהי ישראל ית׳ שמ׳ לכניסת בני מקרא׳ ישמרם איום ונורא׳ בעיר דמשק שעל נהרי אמנה ופרפר מושבה למשתדלים בתפלה׳ האל יקבל מכל אחד ואחד מהם תפלתו ···· הקדישו שַׁזָּכָּה בכתיבתו הע׳ הצ׳ דניאל יֹבֹמֹי ומֹי מתרפא בֹלֹאֹ משה המלמד נֹבֹעֹ ותהי השלמת כתיבתו בחדש אלול משנת הֿתֹסֹ ליצי׳ ··· ארור גונבו ולוקחו לביתו ומוכרו וקוניהו ומעביטו ומחליף קדושתו׳ וכל מי יחליפנו וימירנו יהיה הוא ותמורתו קדש׳ בגזרת נאדר בקדש׳ ולא יוציאוהו מהמקדש׳ ולא ינתן לידי נערים לקרוא בו ויחתכוהו: והאל יכפיל שכר מקדישו ושומרו והקורא בו והמתפלל במה שכתוב ומסַדֵר בתוכו״ אֹכֹיֹרֹ

מספר נסחאותיו שלשים

The words : קדש לכניס׳ דמש׳ are written on the top of the recto throughout the MS.

It contains the following sections :—

I. An Introduction to the Ḳaraite Liturgy. Fol. $3b$.

No author's name is given, nor are any authorities quoted in it. It is possible that Daniel b. Moses Pērōz, who wrote the MS. (with the exception, however, as it seems, of the present treatise), and presented it to the Ḳaraite Synagogue of Damascus, was himself the author or compiler of it; but all that can at present be urged in favour of this suggestion is that if Daniel had not himself been the author, he would have been likely to have inserted the author's name, or given some indication concerning the origin of the treatise. Even this slender argument is much weakened by the possibility that it is an anonymous composition of one of Daniel's contemporaries.

On Daniel's literary activity and book-collecting see Pinsker, לקוטי קדמוניות, pp. 130—131, 167—169 (where also several other members of his family are named); also Neubauer, Aus der Petersburger Bibliothek, p. 26; Steinschneider, Die Ar. Lit. der Juden, p. 258. He was evidently a person of considerable capacity, and quite capable of writing a treatise like the present one.

Heading :—

בשם י״י אל עולם יתֹשֹׁ׳ נבתדי בעון אֹתֹ בדִכר מא יגב עלי כל מומן והי אלעבאדה באלצלאה:

Beginning :—

אעלם אן אלצלוה אסם משתק מן אלצלאה אעני אן אלאנסאן יתוצל† בהא אלי כֿאלקה

On fol. $8a$:—

ובעד מא דכרנא גֹמיע דלך נחתאגֹ נדכר ואגֹבאת בתי כנָסיות ירו׳ הו׳

אעלם אן ואגֹב עלינא אכראם בתי כנסיות ואחתראמהם וכו׳

A third small section begins on fol. $9a$:—

וביעד אן דכרנא דלך נחתאגֹ נדכר מא יגֹב עלי כֿאדם בתי כנסיות

פיגֹב עלי אלכֿאדם אן יכון דא דיאנה ירא שמים בעל חרידות שבעאן אלנפס דו קוֿה צאחב נשאט וכו׳

On fol. $9b$ begins a list of Psalms and Hafṭārōth belonging to each פרשה of the Pentateuch.

Heading :—

ובעד מא דכרנא דלך נחתאג נדכר מא רתבו אלקדמא לכל פרשה מזמור והפטרה מן אלנביאים עֹהֹ

In the printed recension the Psalms have been replaced by פיוטים. The list of הפטרות given here is quite different from the order found in *e.g.* the Vienna edition, vol. i., רסב *sqq.*; but it agrees with the preceding number (Or. 2536, II., also written by Daniel b. Moses Pērōz).

† Our author thus begins with a false etymology.

First entry :—

בראשית מזמור י״י אדונינו עדד ח׳ הפטרה בישעיה מב הן עבדי אתמך בו אולהא״ ואכרהא אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים וג׳

On fol. 11*a* :—

נחתאג נדכר קסמה אלפרשיות פי סנין אלמעוברות

The list ends with הפטרה שבת וראש חדש.

Then :—

אעלם באן כל שבת אן יכון מתפק פיה חופה יקרא פיה שוש אשיש בי״י וג׳ והי הפטרה אתם נצבים פאלתמסהא מן הנאך · תושלבע

Then follows פרשת האזינו under the following heading :—

אעלם באן רתבו אלעלמא ז״ל קראה האזינו לילה אלאחד מן אלאסבוע קבל אבתדא אלתפלה בסבב לאן ופאה אלשליח משה רבינו ע״ה כאנת יום אלאחד · שלום האל על מקום גויתו הקדושה אמן

Last extant words : יערפו טל.

II. The order of week-day prayers. Fol. 16*a*.

The evening Service for the first week-day (*i.e.* Saturday night) is missing entirely, and the greater part of the morning Service for the first day is also wanting (as about 46 leaves have been lost after fol. 15). But the general scheme of the Services, which is practically the same as that of the printed recension,† can be gathered from the introductory note to the Services of the remaining five days, on foll. 35*b*—36*a* :—

נבתדי במעונה את בכתאבה תרתיב אלצלאה פי בקיה איאם אלחול אלכמסה איאם מן יום אלאתנין ליום אלגמעה · אעלם עלי אן תרתיב אלצלאה פי אלכמסה איאם מתל מא דכרת לך לילה אלאחד ויום אלאחד · לאכן פיה אכתלאף לאן לכל יום פצל אליצירה בכלאף גירה · ופצל אלקרבן · ומזמור לכל לילה מכצוץ יקרא בעד אלקרבן · ומזמור לכל יום בקר מכצוץ יקרא בעד אלקרבן · ולכל יום שני שירות מכצוצין בה ללסתה איאם · וללכמסה איאם קדושה מכצוצה בכלאף יום אלאחד · ומזמור לאבתדא אלצלאה בכלאף לילה אלאחד · והאאנא דאכר לך אלזיאדאת אלדי לכל יום ביומה בעון את · ולילה אלסבת · ויום אלסבת כדלך · וראש חדש ליל ונהאר כדלך · אלגמיע מן אצלא״ ואחד עלי אלתרתיב אלמדכור לאכן פיה מוספות · פנחתאג נדכר לך אלגמיע כל שי פי מכאנה במעונה את ותדבירה

a. Services for the first day, fol. 16*a*.

First extant words : מציתי אשר אנכי מצוה אתכם (שמע in the קדושה of the morning Service).

The confession of faith on fol. 16*b* should be compared with *e.g.* p. כח in vol. i. of the Vienna edition. It begins here : י״י אלהינו ואלהי אבותינו אדירנו בוראנו, and ends כי למשפטיך ייחלתי.

ברכת כהנים (beg. on fol. 17*a*) is longer than in the printed text (in Services for שבת, Vienna edition, vol. i., p. פג). The מקדמה and תשייעה for the reading of the תורה on ordinary days agree with Or. 2536, VI. The ritual for the Torah lections is much more extensive than in Aaron b. Joseph's order.

On fol. 22*b* :—

איעלם יא אכי אן ארדת תכרג ספר תורה פי ימי החול והי סתה איאם והאהנא אדכר לך אלתרתיב וכו׳

On fol. 29*a* :—

נחתאג נכתב תפלת צהרים פי סתה איאם אלגמיעה

This part is substantially the same as the week-day order contained in Or. 2536, XV., though it is here shortened at the end.

Beginning (missing in the MS. just named): יומם יצוה י״י חסדו וכו׳. Ps. xxxiv. follows.

† In the printed editions, representing Aaron b. Joseph's recension, the Psalms and series of Scriptural verses are grouped round sections entitled (1) יחוד; (2) סדר הבריאה, with קרבן following; (3) ודוי; (4) קדושה, with a form of confession of faith following the שמע. The Services contained in this and the next two MSS. are similarly grouped, though the details differ widely from the printed form.

The confession of faith near the end begins: שמע ישראל · · · האמינו בי״י אלהיכם ותאמנו; but a little farther on continues as on fol. 16*b*.

In the printed recension it is only for שבת that there is a Service for צהרים; compare Or. 2536, xv.

b. Services for evening and morning of the five other week-days. Fol. 35*b*.

The introductory note has already been quoted.

Beginning:—

נבתדי בכתאבה צלאה לילה אלאתנין:
בשם שומע תפלה ומאזין תחנה:
לדוד אודך בכל לבי וכו׳

Lower down: והוא רחום יכפר עון וכו׳ (a part specially mentioned in the Introduction described under I.).

On fol. 39*b* (in the Service for בקר יום אלאתנין):—

אעלם באנّי האהנא דאכר לך תלאת קדושאת יליק קראתהם פי כמסה איאם אלאסבוע כל ואחדה אן תרידהא אקראהא

The first series of verses for the קדושות begins: כי שם י״י אקרא · · · י״י חננו; the second: כי שם · · · י״י אלהי; the third: כי שם · · · אלהי בך.

At the end of the week-day Services:—

תם תרתיב אלתפלה ששת ימי החול מן יום אלאחד ליום אלגמעה ערב ובקר וצהרים ותרתיב כרוג ספר תורה יגדי׳ ויא׳ פי אלסתה איאם ותרתיב קראה אלפרשה באלמקדמה ואלתשייעה פי כל יום בעון את וכו׳

III. Services for the Sabbath.

a. תפלת השבת מעריב, fol. 53*a*.

The first series of Scripture verses begins: אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. Farther on: והוא רחום וכו׳.

The שירות אלשבת (fol. 56*b* *sqq.*) are Pss. cxx.—cxxii. The קדושה begins: כי שם י״י אקרא · · · רבות עשית. After the פצל אלאמאנאת and the remainder of the צלאה:—ברוך י״י אשר נתן מנוחה וכו׳. The direction ואתבע כאלעאדה, which occurs several times in this and the following parts, apparently refers to the order of Services for week-days.

b. תפלת בקר יום השבת, fol. 60*a*.

The first series of Scripture verses begins: זכור רחמיך י״י. Farther on: והוא רחום וכו׳. The direction following this verse is:—

אעלם אן כאן אלוקת בכّיר אקרא אלהלאל ואלברכיאת · ואן כאן פגר אלצו בזאיד אכתצר אלהלאל ואלברכיאת

Farther on: ואן מעך וקת אקרא אלאדוניות. These begin: י״י אלהים אתה החלות.

The מקדמה אלשירה is on fol. 69*b*, and the קדושה (beginning: כי שם · · · כה אמר י״י אל יתהלל חכם) commences on fol. 70*b*. A part headed אלהשתחויה begins on fol. 73*b*; a part headed בקשה on fol. 79*b*; the confession of faith on fol. 81*b*. Then follow ברכת כהנים (only rubrically indicated) and a long section connected with Biblical lections, including a portion in which the מתנדבים באלזית ללכנים and those who contribute פי צורך אלעניים are mentioned (fol. 88*b*).

On fol. 90*b*:—

ויקום יקף אלדי ביקרא† אלדרש אלדי רתבוה אלחכמים עלי כל כל פרשה מן אול אלסנה לאכרהא והם מרי׳ ורבי׳ שמואל המלמד‡ ושמואל הרופא‡ תנצבה · ואסמוהם אלמקדמאת ואסתסנו אלגמאעה קראאתהם״ לאן פי אכר קראאתהם ביקרו אלשלום עלי אלשליח עה ובעד אן בינתהו מן קראאה שלום אלשליח יקום יכתם ויקול אל אלהי האלהים אלמדכורה פי אלאכר

The piece אל אלהי just mentioned begins on fol. 92*a* and combines the general purport of the מי שברך in the Rabbanite liturgy with a kind of שלום on the two Samuels named in the piece quoted.

† This use of the imperfect with ب is shared by the dialect of Damascus with that of Egypt; see *e.g.* J. Oestrup, Contes de Damas, p. 142.

‡ See J. Q. R., ix., 435; Steinsch., Die Ar. Lit. der Juden, p. 250.

In the long direction at the end is the following :—

אעלם אן רתבו קהל דמשק ישמ׳ צור׳ תרתיב
קראה̈ אלנביאים בתפאציל מפצלה · ואסתסנוה
אלנמאעה ולם יזל ללאן · אבתדאה מן שבת הגדול
אלדי יסמוה סבת אלהלאל ביקרו שיר השירים·
ואכרהם שבת שבתוך חג הסוכות ביקרו עזרא עה̇
· · · · במקרמאת ותשייעאת וכו׳

c. תפלת צהרים יום השבת begins on fol. 93*b*.

It opens as follows :—

תסתקבל אלקבלה̈ אלקדסייה ותקול יומם יצוה י״י
חסדו וכו׳

Reading from the תורה is made optional (ואן ארדת תכרג ספר תו׳ יגדי׳, fol. 98*a*).

IV. Services for ראש חדש.

a. מעריב, fol. 99*a*.

Beginning :—

אשרי תבחר ותקרב · · · נשבעה וגו׳ ומזמור מה
ידידות · · · כאמל · ואתבע עלי רסמך מתל כל לילה
אלי אנך תקול כי הסתרת פניך · · · וקול : ויקם את
דברו וכו׳

The קדושה (fol. 102*a*) begins :—

כי שם · · · כה אמר י״י נותן שמש לאור יומם

As an addition to the פצל אלאמאנאת (fol. 103*a*) after ונביאיו הנאמנים אמת והירח :— בהתחדשו · · · · נאמן סלה אות אמת.

b. תפלת בקר ראש חדש, fol. 104*a*.

Beginning :—

תבתדי מתל כל יום אלי אנך תצל אלי ענד ותמוגינו
ביד עונינו : תקול : ויקם את דברו וכו׳

One leaf is missing after fol. 106. On fol. 107*a* :—

ואן אכרגת ספר תורה המכ׳ בעד אן תנתהי מן
פצל אלאמאנאת ותקול ברכת כהנים לענד י״י יברך
את עמו בשלום ״ תקול : אב הרחמים הטיבה וכו׳

c. Services for שבת וראש חדש, fol. 107*b*.

These contain (1) מעריב, (2) בקר, (3) צהרים, (4) מעריב for ראש חדש ניסן המכובד, and (5) תפלת בקר ראש חדש ניסן.

V. Services for the season of פסח.

a. The benediction of the אביב. Fol. 113*b*.

Direction at the beginning :—

הדה אלתרתיב† אלדי דכרנאה פי גיר סנין כשף
אלאביב · ואמא פי כשף סנה̈ תחציל אלאביב פלא
יקאל שי כן דלך אלתרתיב חתי יתחקק ונודה פאן גו
אלשלוחים ווגדו שי ויתבת צחתה פי אי יום אן גא
ינתמעו אלקהל ברו׳ יה׳ ויבארכו עליה יתקדם אלחזן
קדאם אלהיכל ויקול

Beginning :—

ברוך אלהינו ואלהי אבותינו אשר עשה נסים

At the end (fol. 114*b*) :—

וקול פי פצל אלאמאנאת והפדות והפרקן והנסים וג׳
וקול אלהלל מכתצר ואכתם ושלום

b. The Service corresponding to הלל הגדול in *e.g.* the Vienna edition, ii., א *sqq.* (with which the recension contained in the MS. should be carefully compared). Fol. 114*b*.

The direction at the beginning is as follows :—

וקד גרת אלעאדה פי קהל דמשק ברו׳ יה׳ באנהם
ינתמעו יום אלסבת אלדי קבל אלפסח והו יסמא שבת
גדול מיעאד אלטהר ויקרו שיר השירים פי אלתאג׳
ודלך אול קראאה̈ אלנביאים׳ ובעד אן ינתהי אלקארי׳
יצלו צלוה̈ צהרים״ ובעד אן ינתהו מן אלצלאה׳ יקום
ראגל (*sic*) מעתבר פהים פימא יקול׳ ויקרא אלפיוטים
ואלפסוקים אלדי רתבוהם אלעלמא ואסמוהם אלהלל
ואסתסנו אלגמהור קראאתהם והאאנא דאכר לך
איאה בען את במנה וכרמה וכפי לטפה אמן :

ותרתיב דלך אלמקדמה יקרא אלקארי נצף אלפסוק
ואלמגאובין יתממוה

The מקדמה opens : רגלי עמדה במישור. The עשר מכות begin on fol. 129*b*.

The poetical pieces other than Biblical embodied in the Service are: 1. אהלל אל הגואל (acr. אליהו). 2. ארנן ואפציח רנני (acr. איצא) אחדש שירה כנן רטוב (אליהו הכהן). 3. אעורר רעיוני לצור במרומו (acr. לאליהו). 4.

† This evidently refers to iv. c. 5.

אהודה בשירי לך אלי וצורי .5 .(לחסדאל חזק עשר) מי כמוכה דובר מישרים .6 .(לאליהו) (on the איום מרים ··· אבוא בגבורותיו .7 .(מכות, &c.). שביה עניה .9 .שירו בשירת טעמו .8 .(אב״) (of Solomon ibn Gabirol).

The Torah lections are directed (fol. 147*a*) to proceed עלי אלתרתיב אלדי דכרת לך איאה פי צלאה צהרים יום אלשבת.

VI. A series of Services for special Sabbaths.

a. תפלת שבת ויהי בשלח, fol. 148*a*.

Direction at the beginning:—

אעלם באן צלאה אלליל ליס פיהא זיאדה״ וקד גרת אלעאדה בעד פרוג אלצלאה לילה אלסבת יתקדם אי מן אראד לאכן בשרט אן יכון עאלם פהים פציח יקול מרשות רבותינו״ ויקרא הדה אלפסוקים״ אלקארי נצף אלפסוק ואלמגאובין יתממה״

The series of verses begins: חסדי י״י אזכיר. The Service includes a short מקדמה and an equally short תשייעה for the הפטרה.

The Service for בקר begins on fol. 151*a*.

Direction at the beginning:—

תצלי עלי רסמך מתל כל סבת ··· אלי אנך תנתהי מן מזמור לדוד אליך י״י אקרא וג׳ תקול קריאת ים סוף בתרתיב אנת נצף אלפסוק ואלמגאובין יתממוה יתקבל את

The opening series begins: ונזעק אליך מצרתינו ותשמע ותושיע : בך בטחו אבותינו. The קדושות open: כה אמר י״י אל יתהלל (fol. 155*b*) and כי שם ··· לך אלה (fol. 157*a*), both in part proceeding shortly after the special openings like the קדושות for ordinary Sabbaths.

Seven leaves belonging to this Service have been lost after fol. 158.

The upper half of fol. 159*a* contains the end of a Piyyūṭ. First extant words: ומיתינו יחיימו. The next verse (last) begins: ותשבי ישלחה לנו. Refrain י״י אלהים וכו׳.

b. בקר שבת וישמע, fol. 159*a*.

Direction at the beginning:—

תצלי מתל כל סבת אלי אנך תנתהי מן אלשירה ותקול מזמור אלפרשה י״י מלך תגל הארץ ··· כאמל דרג ותקול הדה אלקדושה

This קדושה begins: כה אמר י״י אל יתהלל.

At the end of this lengthy series of verses (fol. 162*a*):—

וקול אליוצר וקריאת שמע ואהבת ומוסף שבת עלי אלעאדה מתל כל סבת אלי אנך תנתהי מן מזמור רצית״ תבתדי ותקול הדה אלפסוקים בתרתיב אנת נצף וכו׳

This series begins: במה אקדם.

The direction before the Ten Commandments (fol. 165*a*) is:—

ואסכת יסיר ואתלי עשרת הדברים בכשוע וכצוע ותואצע בלחן כביר עאלי ויכונו אלמאמומין סכות

The second קדושה begins כי שם ··· לך אלה וכו׳, with the direction: וכמל קדושה אלשבת אלמרסומה וכו׳†.

Towards the end are five short series of verses for the חזנים, and the Service closes with another reading of the Ten Commandments, &c.

c. שבת פורים, fol. 170*a*.

Direction at the beginning:—

ואמא שבת פורים פמעריב ליס פיהא זיאדה עז אלעאדה״ ואמא בקר והוא אלסבת אלדי קבל פורים והו יסמא שבת זכור״ אן כאן אלפורים פי גיר אלסבת פי אחד איאם אלאסבוע אלדי יעקב אלסבת אלמדכור״ תצלי מתל כל סבת אלי אנך תנתהי מן אלשירה ותקול ביום ההוא יהיה י״י אחד ושמו אחד: תקול כי עם בציון ישב וכו׳

The קדושה begins: כי שם ··· לך אלה וכו׳; then כאלעאדה פי אלשבת וכו׳‡.

On fol. 176*b*:—

ואן אכרגת ספר תורה יגדי׳ תבתדי קבל אלכטבה ותקול י״י חפץ וכו׳

† But farther on proceeding differently from the קדושה beginning on fol. 157*a*.

‡ Different again farther on from the preceding קדושות with the same beginning.

Comp. this Service with Vienna edition, i., קלא *sqq.*; Wilna-Odessa edition, ii., 152 *sqq.*

d. שבת כי תשא, fol. 177*a*.

Direction at the beginning :—

ואמא שבת כי תשא צלאה אלליל ליס פיהא זוד בל מתל כל סבת״ אמא תפלת בקר תצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן אלשירה ותקול מזמור אלפרשה תם קיל הדה אלקדושה

This קדושה begins: כה אמר י״י אל יתהלל.

On fol. 180*a* :—

וקול הדה אלסליחה באבתהאל: ולולי המון רחמיך וכו׳

The second קדושה begins: כי שם ··· שבחי ירושלים.

The two last pieces begin: אל רחום שמך ··· אל אלהי (א״ב) and אלהינו ברחמיך (irregular א״ב).

e. מוספות סבות ארבעין איכה יאל, fol. 186*a*.

Direction and beginning :—

תצלי מתל כל סבת אלי אנך תנתה[י] מן שירי המעלות אלתלאתה תם תקול נשא לבבינו אל כפים וכו׳

The Service includes an alphabetical piece beginning: זכור י״י אנקת אמונך.

f. שבת וירא בלק, fol. 187*b*.

Direction and beginning :—

תצלי מתל כל סבת מן סבות ארבעין איכה אלי אן תנתהי מן מזמור ··· עד אנה י״י תשכחני נצח וג׳ ותקול ואני בחסדך בטחתי וכו׳

g. שבת נחמו עמי, fol. 188*b*.

Direction at the beginning :—

אעלם באן צלאה אלליל ליס פיהא לא זאיד ולא נאקץ ואמא תפלת בקר תצלי מתל כל סבת אלי אנך תנתהי מן אלשירה ותקול ביום ההוא יהיה י״י אחד ושמו אחד״ קול כי עם בציון ישב ···· מקדמה מז׳ יענד ואלמזמור בתמאמה מלחן כמא דכרת לך פי מא תקדם״ וקול קדושה אליוצר ואתבע אלעאדה מתל כל סבת אלי אנך תצל אלי שירות אלשבת״ ותקולהם מלהנין ועקיבהם תקול הדה אלפסוקים מטרקין מרתבין

These verses begin: רני בת ציון ··· גילי מאד בת ציון.

The special opening verses of the קרושה are again: כי שם ···· לך אלה†.

On fol. 195*b* :—

ויזיד פי פצל אלאמאנאת״ ובנין בית שלישי אמת״ וכו׳

On fol. 196*b* :—

וקול בקייה אלכתבה עלי אלעאדה ואטלע ספר תו׳ כאלעאדה״ ···· ורחם עלי מרי׳ ורבי׳ סלמון בן ירוחם תנצבה ח׳פ׳ ספר תורה ינד׳ בשיר המעלות בשוב י״י וכו׳

Following this near the end of this section is Solomon ibn Gabirol's שביה עניה.

h. שבת ואתחנן, fol. 197*b*.

Direction and beginning :—

צלאה אלליל ליס פיהא לא זאיד ···· ואמא תפלת בקר תצלי עלי רסמך מתל כל סבת״ באכתצאר במה אקדם ···· ואתבע כאלעאדה אלי אן תקול קדושה אליוצר ··· קול שמע י״י קולי אקרא וחנני וענני:

The special opening verses of the second קדושה are again: כי שם ··· לך אלה וכו׳‡.

i. סבות ארבעין כפור, fol. 202*b*.

Direction and beginning :—

אמא סבות ארבעין כפור נחתאג אן נדכר מוספות כל סבת״ תצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן מזמ׳ רצית י״י וג׳ אולא״ שבת והיה עקב תקול ולא נכונ כמך וגו׳

On fol. 204*b* :—

סליחה לשבת ראה ועתה אלהינו האל הגדול ··· אל רחום וחנון וכו׳

There is a lacuna after fol. 205. On fol. 206*a* :—

סליחה לשבת כי תבוא ויסמי שבת שובה תצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן מזמ׳ רצית י״י וגו׳ ··· שובה ישראל עד י״י אלהיך וכו׳

† The same as the קרושה for שבת פורים.

‡ But farther on differing from all the preceding ones.

At the end:—

ואכתם אלצלאה כאלעאדה ושלום על ישראל אמן
כן יאמר י״י האל״ תקובלו ברצון ותענו ברחמים״

Then the following colophon on fol. 208*b*:—

נשלם בעז׳ אלהי עולם בחדש אלול משנת התֹסֹ
ליצי׳ והסימן יהיה קדש לא† יגאל ׳ והי שנת אלפים
ואחד עשר לשטרות ה׳ יכפיל שכר כותבו ומקדישו
אכיר

Foll. 209—223, which are appended, contain five fragments (foll. 209—211; 212; 213; 214—216; 217—223) of another copy of the same rite, though with differences. Fol. 212*a* has the signature ג.

First extant words: מלך העולם הטוב. On fol. 214*a* begins יום אלכמיס (*sic*) צלה; on fol. 217*a*: תפלת צהרים יום השבת.

Last extant words: י״י מלכנו הוא יושיענו ואמרו (catchwords: הושיענו).

726.

Or. 2530.—Paper, about $8\frac{1}{4}$ in. by $6\frac{1}{8}$, consisting of 359 leaves, with usually 21 lines to a full page. Leaves are missing after foll. 10, 14, 102, 104, 109, 136, 176, 358. Written in two different hands (comp. *e.g.* foll. 109 and 110, or foll. 176 and 177). Sixteenth to seventeenth century. A large number of leaves are more or less damaged.

A volume belonging to a series of Ḳaraite Service-books which have been originally deposited in the Ḳaraite Synagogue at Jerusalem.

The Services do not differ much from those contained in Or. 2531, the rite of Damascus being essentially the same as the order of Services used at Jerusalem.

† One ה of יהיה must be taken to represent 5,000, or else the סימן would yield 465 instead of 460.

On fol. 3*a*, which forms the title-page, is the following:—

מנהג תפלות לעדת הקראים
ז[a]
קדש לי״י לירושלים תובב[b]

אלו זה תפלות לי״י לשנה מראשיתה עד אחריתה ׳ שבת ומועדים וימי החול ׳ וראשי חדשים ׳ וכפור ׳ וימי פורים אין מחסור ׳ על מנהג בני מקרא ישמרם צורם ׳ והמה קדש לכניסת ירושלים תבנה ותכנן ׳ למתפללים לפני מקדש י״י צבאות ׳ האל ירצם ויקבל פרא (?) ניב שפתם כקרבן רצוי לפניו ׳ ותיטב לי״י משור פר מקרין מפרים אמן וכן יהי רצון ׳ ארור גונבו ומוכרו ולקחו מאדמת קדש לאדמת נכר ׳ וארור מחסירו ולוקח ממנו אפילו נייר[c] אחת ׳ וברוך יהיה מקדישו ושומרו והקורא בו וכותב אותו[d] ׳ והמתפלל ממנו יקים עליו והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ״

והם המשה חלקים וזה הוא
ספר ראשון מהחמשה חלקים

I. Services for week-days.

a. For the first day, fol. 3*b*.

Beginning:—

בשם יוי אל עולם ית׳ שמ׳ ׳ נתחיל תפלות אלחול
בעזרת הבורא יתב׳ שמו: תם תסתקבל אלקבלה
אלקדסייה ותקול בכש׳ וכצ׳ למנצח על הגתית ׳ ׳ ׳
י״י אדונינו וכו׳

The series of verses that follows begins, in accordance with the usage common to Damascus and Jerusalem: והוא רחום.

The next few pieces are: ׳ ׳ ׳ שמע ישראל כל הארץ (the ייחוד or תוחיד), אחד׳ אלהינו וכו׳

[a] So in the MS.; but, perhaps, merely a mark of division on the page.

[b] At the top of the recto in a large number of folios: קדש לירושלם תֹבֹבֹ.

[c] Explained to mean ורקה in the margin.

[d] The בו וכותב אותו are written by a later hand partly in the margin.

בראשית, יודו ליוי חסדו, הודו ליוי כי טוב, ישתחוו וידבר יוי, ברוך יוי יום יום, (the סדר הבריאה) ברא ·· צו ··· את קרבני (אלקרבן).

On fol. 13*a*: פצל למעריב (ברוך אתה ··· המעריב ערבים וכו׳).

On fol. 15*a*: אלהבדלה (אסרו חג ··· בשם יוי וכו׳). תפלת בקר begins on fol. 22*b*.

ברכת כהנים fol. 46*a* *sqq.* On fol. 51*b*: וקד גֿרת אלעאדה אן יכרגֿו ספר תורה המכובד פי כל יום אלאתנין ויום אלכמיס והאנא דכרת לך תרתיב״ תצלי מתל מא אתבת לך עלי אלעאדה וכו׳

Comp. the Damascus use as described in the preceding number.

תפלת צהרים begins on fol. 57*a*.

b. Services for other week-days, fol. 66*a*.

II. Services for the Sabbath.

a. מעריב, fol. 83*a*.

The prayer near the end, beginning רצה נא נא במנוחתינו (fol. 99*a*), differs very considerably from רצה נא במנוחתינו ··· בתפלתינו וכו׳ in Or. 2531, fol. 59*b*. The בקשה which follows (ברוך אתה ··· שומע שועה וכו׳) is not found in Or. 2531.

b. תפלת בקר יום השבת, fol. 100*a*.

Only a small part is preserved of this Service. The last extant words (fol. 102*b*) are: מזמור לתודה ··· כאמֿל. There are some considerable variations in the extant portions from the corresponding Service contained in Or. 2531.

III. Services for תרועה (answering to the Rabbanite ראש השנה), followed by the order of Services for the days intervening between יום תרועה and יום כפור. Fol. 103.

a. Fragments of מעריב (foll. 103—4, 105—109).

First extant words in the first fragment: עבדה לא תעשו.

On fol. 104*a*:—

ברוך אתה ··· המעריב ערבים בעתם וכו׳

First extant words of the second fragment: על מלאכת בית יוי עשרים וארבעה אלף. Scriptural passages with בחדש השביעי באחד לחדש occur several times in these fragments.

b. שחרית &c., fol. 110*a*.

The upper part of the first leaf is mutilated.

About the middle of fol. 110*a*:—

הללויה הללו עבדי י״י · אלהלל מכתצר כמא דכרת ותם עלי מא דכרת לך פי מעריב ואן אכרגֿת ספר תורה פארא אנתהית מן פצל אלאמאנאת תקול ויתן לך וכו׳

On fol. 111*a*:—

ואדעי בכהן יקרא קרבן ראש חדש והמועד ובעדה מפטיר יקרא אלהפטרה והי אול ספר שמואל תם רחם עלי מר׳ ור׳ ענן ועלי אלנשיאים ועלי אלחכמים מתל כל מועד עלי תרתיב אלמדכור · והני אלגמאעה באלמועד ורד ספר תורה באלהלל מכתצר ותם אלצלאה עלי אלעאדה ושלום: ואן אתפק הדא אלמועד פי אלשבת פתצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן שירי מעלות מלחנין תקול קדושה אלמוסף ובעדהא קדוש השבת וכו׳

On fol. 113*a*:—

ומן בעד הדא אליום אלי לילה̈ כפור אלצלאה פיהא זיאדה ען שהר אלאגֿל (?) והדא תרתיבה מעריב תקול עון̇ משכיל לדוד בהיותו ··· אלמזמור תבתדי אני קראתיך כי תענני · מזמור לדוד י״י קראתיך · ותרתיב אלסליחה: שובה ישראל עד יוי וכו׳

IV. Services for סכות. Fol. 115*a*.

Beginning:—

תם אדכר תרתיב צלואת יום ראשון חג הסוכות מעריב תב[תדי] ותקול איצא: אשרי תבחר ותקרב וכו׳

On fol. 135*a*:—

ואדעי בכהן יקרא אלקרבן ובעד[ה] אלמפטיר יקרא אלהפטרה והי בתרי עשר: והבאתי את השלישית באש · תם רחם עלי מר׳ ור׳ ענן ועלי אולאדה אלנשיאים עלי עאדה [ב]כל מועד ועלי אלדסאתרה ועלי אלחכמים כמא אעלמתך פי חג המצות · והני אלגמא׳ באלמועד ואדעי לאלדי טלעו באלזית · והכדא תקול: אל אלהי האלהים ואדני האדונים ··· יב׳ ויש׳ ויע׳ וינצור כל הקהל הקדוש הזה ויברך כלל האנשים

אשר עלו לספר התורה המקודש והתנדבו בשמן הזית לבית יוי וכו׳

The order of Service on occasions when the מועד falls on a שבת begins on fol. 135*b*.

בקר יום ראשון חג הסוכות begins on fol. 136*a*.

The last extant words of this fragment (fol. 136*b*) are: מי ימלל גבורות, the catchword being יוי.

In the middle of the following page (fol. 137*a*; apparently in צהרים):—תנו עז לאלהים וכו׳.

Then:—

ברוך אתה · · · אלהי אברהם קדוש וכו׳

The Biblical lection (אלה מועדי י״י וכו׳, but farther on differing from *e.g.* the Vienna edition, ii., רט) begins on fol. 144*a*.

At the end (fol. 146) are directions regarding קריאת התורה (ואן אכרנת ספר תורה וכו׳).

On fol. 146*b* :—

תפלת חולי של מועד חג הסוכות מעריב תצלי עלי רסמך מתל כל לילה אלי און תקול ואכבדה שמך וכו׳

The Bible lections (אלה מועדי וכו׳[a]) begin on fol. 147*b*, בקר חולי של מועד begins on fol. 150*a*, and השבת שבתוך המועד on fol. 153*a*.

On fol. 153*b* :—

תפלת יום שמיני עצרת מעריב תבתדי ותקול אשרי תבחר ותקרב וכו׳

בקר יום שמיני עצרת begins on fol. 157*b*.

On fol. 172*b* :—

תם יקול מקדמה׳ ויעל׳ כי שם · · · שמעו כי נגידים וכו׳

On fol. 177*b* :—

הודו ליוי כי טוב כי לעולם חסדו : ואמשי בספר תורה מן אלאנבל אלי אלהיכל ואכרג ספרי תורות מן אלהיכלות ואנת קאיל מן אלמז׳ אלמדכור תם קול כי גבר עלינו חסדו וגו׳ ותם קול בעד דלך שמעת תורה בננון יפה טוב ובעד דלך יתקדם אלקאר† ויבתדי ויקול איצא ויקול

The rest of the page is left blank.

On fol. 178*b* :—

תרתיב שמחת תורה

Poetical pieces: 1. אברך אל חסדיו על ברואיו. 2. הללויה הללו אדון האדונים (acr. אפרים). 3. ישמחו אהובים בשמחת תורה (ט—א). 4. שמחו על משה אצעק ואהים (acr. באמרת צרופה. 5. אמת · · תוכל יחיד vv. 2—6: שמואל). 6. (acr. אברהם). 7. שואף לעבודות אל (acr. שמואל). 8. לנחלי דתך חקים ישרים†. 9. ישמחו יראים בשמחת תורה (צ—י; see no. 3). 10. אל מבכי תחשה‡. 11. אמרו היום זרע אברם (acr. vv. 2—6: ישראל). 12. נודע בכל המון (acr. vv. 2—6: יהודה). 13. אותות האל זכרו (acr. אברהם). 14. התבשרו החוכים (acr. vv. 2—6: שמואל). 15. ישמחו פדוים בשמחת תורה (ת—פ; see nos. 3 and 9). 16. שמחו סגולת אל נורא (all the remaining verses begin תורת; acr. after תורת and אל :—שמואל). 17. איש ענו מאד משה היה (א״ב). 18. שביה עניה (of Solomon ibn Gabirol). 19. אל חי יפתח השמים (same as in the Rabbanite מחזורים).

Between hymns 2 and 3 is the הלל.

Direction at the end (fol. 196*a*):—

תם קר ספרי תורות פי מכאנהם ואנת קאיל ובנחה · · · תם לחן שמע ישראל · · · ותם מתל אלעאדה וכמל אלצלאה וקול תזכו לשנים רבות · · · ותם בעד דלך אקרא מקדמה וזאת הברכה ובעד דלך תצלי תפלת צהרים ואקרא אלפרשה אלגדידה והיא בראשית ושיע אלתורה ואכתם מתל אלעאדה : ושלום : אנס

V. A series of Services for fast days and פורים.

a. צלוה״ לילה ארבעה ועשרין בחדש תשרי המכ׳ והו אלמסמי בצום גדליה, fol. 196*b*.

This fast is further on called עוזרא. Comp. *e.g.* Vienna edition, i., שפה *sqq.*

---

[a] Not in all parts identical with the lection beginning on fol. 144*a*.

† So the MS.

† Zunz, Literaturg., p. 567.

‡ Ibid., p. 688.

Direction and beginning:—

תסתקבל אלקבלה׳ ותקול בכׄשוע וכׄצוע ותחנן בין ידין אלרב גַׄל גְׄלאלה: ובל יאמר שכן חליתי העם תם קול לדוד משכיל אשרי נשוי · · ובעדה והוא רחום וכו׳

תפלת בקר begins on fol. 200*b*.

On fol. 218*a*:—

ואן אכרגְׄת ספר תור׳ המכובד קול בעד פצל אלאמאנאת יפתח י״י׳ לך את אוצרו וכו׳

On fol. 222*b*:—

ואדא אתפק הדא אלתענית פי אלסבת פתצלי מעריב תבתדי ותקול איצׄא אשרי תבחר ותקרב וכו׳

On fol. 223*b*:—

בקר צום עזרא אדא אתפק פי אלסבת

תפלת צהרים פי הדא אלתענית פי אלחול begins on fol. 224*b*.

On fol. 242*a*:—

תפלת צהרים צום עזרא אדא אתפק פי אלסבת

b. Services for צום הרביעי or עשרה בטבת, fol. 245*a*.

Beginning of מעריב:—

ובל יאמר שכן ··· תם ··· לדוד משכיל אשרי נשוי פשע וכו׳†

תפלת בקר begins on fol. 258*b*.

Fol. 274*a*:—

אן אכרגְׄת ספר תורה המ׳ פהו כמא דכרת לך פי איאם אלתענית

Then:—

ואן אתפק הדא אלתענית פי אלסבת פצלוה מעריב תבתדי באשרי תבחר וכו׳

תפלת צהרים begins on fol. 276*a*.

c. Services for שבת פורים, fol. 277*a*.

Direction and beginning:—

ואמא שבת פורים פמעריב ליס פיה זיאדה ען אלעאדה ואמא פורים בקר והו אלסבת אלדי קבל פורים אן כאן פורים פי גׄיר אלסבת פי אחד איאם אלאסבוע אלדי יעקב אלמדכור פתצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן אלשירה ומא בעדהא אלי אן תקול ביום ההוא יהיה י״י אחד ושמו אחד: תם קול מלחן: כי עם בציון ישב וכו׳

On fol. 295*b*:—

ואן אכרגְׄת ספר תורה המכובד תקול בעד פצל אלאכׄאנאת יפתח יוי לך את אוצרו וכו׳

At the end:—

ואמא תפלת צהרים שבת פורים מתל כל סבת בגׄיר זיאדה ונקץ · ושלום

d. Services for תענית אסתר, fol. 298*a*.

Beginning:—

תפלת תענית אסתר מעריב והו שלשה עשר לחדש אדר תבתדי ותקול באנכסר (for באנכסאר) ובל יאמר שכן ··· לדוד משכיל אשרי נשוי פשע וכו׳†

בקר תענית אסתר begins on fol. 304*b*.

On fol. 306*a*:—

ואן אכרגת ספר תו׳ המכובד פהו עלי תרתיב ימי הצומית תם קול איצׄא תפלת צהרים תענית אסתר עלי תרתיב אלחול ···· אלי אן תנתהי מן יושב בסתר עליון״ קול ולא נסוג ממך וכו׳

e. Services for ימי פורים, fol. 310*a*.

Direction and beginning:—

תפלת ימי פורים מעריב והו ראבע עשר שהר אדר וכאמס עשרה תצלי מתל כל לילה אלי אן תנתהי מן מזמור לדוד הבו לי״י׳ בני אלים ומא בעדהא אלי אן תקול ברוך י״י׳ לעולם אמן ואמן: קול איצׄא אזכירה שמך בכל דור ודור וכו׳

On fol. 321*b*: ברוך אתה ··· האל הרב את ריבינו וכו׳ (longer than *e.g.* Vienna edition, i., קנב).

On fol. 322*b*:—

ברוך אתה ··· שעשה נסים ונבורות וכו׳

On fol. 326*b*: ברוך אלהינו ··· הרב את ריבינו וכו׳ (longer than the form given on fol. 321*b*). This part probably belongs to בקר, though there is no such heading in this section.

The latter portion of these Services has been lost. Last extant words: ירבו טהורים

† It will be seen that the opening portions for מעריב are the same for several fasts.

† See the note under the preceding column.

(in the alphabetical piece: ירבו אהובים); catchword: בישראל.

VI. A fragment of the office used at marriages, followed by that of מילה. Fol. 329*a*.

Fol. 329*a* begins:—

תהלות ישראל: וכמל אלצלאה עלי אלעאדה: ואדא טלע ספר תור׳ המכ׳ ואנתהי מן אלקראה ובארך תזפה בהדא אלפסוקים: תם קול אתה הוא יוי האלהים וכו׳

On fol. 329*b*:—

תם יקול איצ̇א אלחתן: אם אשכחך ירושלם וכו׳

Lower down on the same page:—

ואדא אתפק הנא מילה פתצלי כמא אעלמך[a] פי הנא (?) אלחופה אלי אן תנתהי מן שירי מעלות מלחנין תם קול בעדהם עלי טריקתהם תם בעד דלך קול הנה נחלת יוי בנים וכו׳

On fol. 331*a*:—

ואן כאן לואלד אלמכתון ואלד תקול לה איצ̇א עטרת זקנים בני בנים · · · ואן כאן לה אולאד ג̇יר אלמכתון קול הנה מה טוב · · · שבת אחים גם יחד וכו׳

Lower down:—

ואן כאן לה אתנין ג̇יר אלמכתון קול והחוט המשולש · · · · ואן כאן תלאתה ג̇יר אלמכתון קול והטור הרביעי תרשיש וכו׳

On fol. 332*a*:—

וכמל אלצלאה עלי אלעאדה ושלום ואדא טלע ואלד אלמכתון לספר תורה המכובד תזפה בהדה אלפסוקים: אתה הוא יוי האלהים אשר בחרת באברם וכו׳

At the end:—

אם אשכחך ירושלם וכו׳

VII. Services for ראש חדש, followed by ענין אלאבל. Fol. 333*a*.

Direction and beginning:—

תפלת ראש חדש מעריב תצלי עלי רסמך מתל כל לילה אלי אנך תקול† ותמוגגנו ביד עונינו: קול ויקם את דברו וכו׳

תפלת בקר begins on fol. 343*a*.

[a] Apparently for אעלמ̇תך.

† In the MS.: אלי אן תקול איצ̇א אנך תקול.

Direction and beginning:—

תצלי עלי רסמך מתל כל יום אלי אן תנתהי מן אלשירה תם קול איצ̇א מזמור דרג̇ אנת ואלגמע: למנצח על הגתית · · · י׳י׳ אדונינו וכו׳

On fol. 353*a*:—

קול איצ̇א ברכת כהנים ובעד ברכת כהנים תם קול איצא אלהלל מכתצר ובעדה (for ובעד) אלהלל קול איצ̇א: כי כה אמר יוי רנו ליעקב שמחה וכו׳

תפלת בקר שבת וראש חדש begins on fol. 353*b*.

Direction:—

תצלי מתל כל סבת אלי אן תנתהי מן אלשירה וקול מטרק: כי עם בציון ישב וכו׳

At the end (fol. 358*a*):—

תם רד ספר תורה איצ̇א באלהלל מכתצר ושלום

Then:—

תם קול איצ̇א ענין אלאבל תם תבתדי ותקול איצ̇א צלאה̇ אלאבל ברוך הגוזר והמקים: בשם דין אמת שופט בצדק ובאמת תרתיב צלאה̈ אלאבלות תצלי מתל כל לילה אלי אן תקול י׳י׳ י׳י׳ אל רחום · · · קו̇ל י׳י׳ ממית ומחיה וכו׳

VIII. Fol. 359 contains the end of the Services for פסח.

First extant words: נעלה כלנו אל י׳י׳ אלהינו.

In the middle of the same page:—

שמור את חדש האביב וכו׳

At the end:—

וכמל אלצלאה וזו̇ד פי פצל אלאמאנאת והפדות והפרקן והנסים והגאלות וג׳ וקול אלהלל מכתצר· ושלום על בני ישראל· אמן נ̇ס̇ ושלום

Then the scribe's colophon:—

וכתב זה התפלות אברהם כהן בן מרדכי כהן בן חיים כהן נ̇ע̇ ב̇ז̇ כ̇י מ̇א̇ א̇כ̇י̇ר̇נ̇ס̇

In a small hand on the upper left-hand margin of fol. 3*a* is the following entry:—

זכיתי וישבתי פה ירושלים תובב · · · וזאת שבעת שנים לישיבתי אני הצעיר שמואל לוי בלאא הזקן · · ·

אברהם הלוי נבת שנת כי אלהים יושיע ציון ויבנה
ערי יהודה לפק †

On the last page of the MS. are the following entries:—

1. קרא וצלא פי הדא אלספר אלחקיר אלפקיר
אברהם הלוי בלאא מרי ורבי ועטרת ראשי החכם
השלם שמואל הלוי שנת אשרי יושבי ביתך

This Abraham b. Samuel was probably a son of the Samuel b. Abraham who made the preceding entry.

2. קרא וצלא · · · פי הדא אלספר · · אני הצעיר
ברכה · · בלאא יצחק הלוי

3. (partly illegible):—

. . . . ובשנת שלשים ואחת שנה לישיבתי פה
ירושלים חצר . . . בני מקרא מצאתי בגד ר״ל מלבוש
ספר תורה בלוי ואכלו עש אך (?) הבגד הנזכר · · ·
הכשרה מרת בגדאד (?) בת מהרר צדקה הלוי נ״ע
בן כנק מר׳ ור׳ אליעזר הלוי נבע · · · · שלחוהו (?)
בני מקרא תושבי ירושלים לכנסת אדונינו שמואל
הרמתי ע״ה . . . ועכשיו בעונותינו הרבים מסרוה
הישמעאלים ועשו אותה מסגד‡ · · · · עליונה בראש
ההר וזה היה בזמן שולטאן מחמד ומאותו היום · · · ·
בפנימה ונתחלל הנביא הנאמן בידי זרים עד שהשית
פקוד יפקוד עמו ויחזור [לנו ירו]שתו כימי עולם
וכשנים קדמוניות בימי אדוננו המלך המשיח ינלה
במהרה בימינו אמן

727.

Or. 2532.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{3}{4}$, consisting of 212 leaves, with 17 to 22 lines to a full page. The MS. is defective at the beginning, and many of the extant leaves are more or less damaged. There is, perhaps, a long lacuna after fol. 8 (*vide infra*). Different hands, written about A.D. 1700.

† The date obtained from the numerical value of ציון and ויבנה is (5)229 or A.D. 1469. But this is manifestly too early for the present MS. The numeral value of ערי should probably be added. This would yield A.D. 1749.

‡ The word in the MS. looks like מַרְגֵז (ironical).

This volume apparently forms a part of the series of five volumes of which the preceding number is the first.

I. [צדוק הדין]. Fol. 1*a*.

First extant words:—

מימיו נאמנים · · · לחמו לרעב נתן וערום כסה בגד

Then Pss. xv. and vi., followed by a series of verses beginning כי ידעתי מות תשיבני.

On fol. 3*a*:—

ואן כאן אלמתופי לה ואלדין או אחדהם או נד או
נדה קול י״י הוא הטוב בעיניו יעשה · · · ואן כאן
אלמתופי רגל גליל קול איצא הושיעה יוי כי גמר חסיד
וכו׳

קצה אלבקעה (Ezek. xxxvii. 1—14) begins on fol. 4*b*. This is followed by five prayers, each beginning: אל אלהי האלהים ואדוני האדונים.

The catchword on fol. 8*b* is החי. As the upper part of fol. 9 is mutilated, it is at present impossible to determine whether there is a lacuna here. If not, the צדוק הדין must have been embodied in מעריב of יום כפור (comp. the insertion of ענין אלאבל in the Services for ראש חדש in the preceding number).

II. Services for יום כפור.

a. בקר, fol. 9*a*.

The first leaf is, as has already been mentioned, damaged; but תפלת ב[ק]ר is among the preserved portions of the heading.

Beginning:—

זכור רחמיך י״י וחסדיך כי מי (*sic*) עולם המה

The next piece begins מי אל כמוך, and this is followed by והוא רחום וכו׳.

On fol. 26*a*, Is. lii. 13—liii. 5. On fol. 53*a*:—

ואפתח ספר תורה ואנת קאיל תורת יוי תמימה וכו׳

The portions corresponding to the עבודה (in the ceremonial connected with the lections) begin on fol. 56*a* with וכל הקהל יתנו את פניהם וכו׳.

On fol. 57*b* :—

ואנחנו היום ברוב עונותינו · · · ואין לנו היום כהן ולא כפרה וכו׳

On fol. 78*a* :—

מקדמה האזינו אנת אלפסוק ואלנאס יתמוה: היום הזה יוי אלהיך מצוך לעשות וכו׳

On fol. 110*b* begins the alphabetical piece: זכור יוי אנקת אמוניך.

On fol. 123*a* :—תם קול אלסליחה והי דרשו יוי בהמצאו וכו׳. This series of Biblical verses is followed by ודויים, beginning :—מתודים אנחנו לפניך וכו׳.

b. צהרים, fol. 164*a*.

Heading :—

בשם יוי אל עולם ית׳ שמו · נבתדי אלאן בתפלת צהרים ליום כפורים תסתקבל אלקבלה אלקדסיה תם קול בתחנן ותצׄרע וכשוע וכצוע בין ידין אלרב גַל גְלאלה

Then :—תם קול איצא בתרתיב: יומם יצוה יוי חסדו וכו׳. This is followed by לדוד בשנותו וכו׳, מי אל כמוך וכו׳, and והוא רחום וכו׳.

The Ten Commandments begin on fol. 173*b*. Then follow ודויים (מתודים וכו׳) regarding the breaking of the same Commandments.

The הפטרה consists of the book of Jonah (fol. 187*b*).

On fol. 191*b* :—

יוי אלהי ישראל ברחמיו הרבים · · · יחוס ויחמול על פליטת עמו ישראל: תם קול וירחם יוי אלהינו על כֿנֿקֿ · · · אור עינינו בבת אישוננו · · · ענן ראש ראשי גליות כל בית ישראל וכו׳

Farther on :—

וירחם יוי אלהינו על כלל המשכילים והנבונים והידועים והפותרים והמלמדים ואנשי השם · · · · אשר מתו כלם על רצון קונם · · · · יקימם מעפרם וכו׳

וירחם יוי אלהינו על כלל אבותינו ואבותיכם ומיתינו ומיתיכם ומיתי כל עם י״י צבאות · · · והחיים והכבוד והשלום ואריכות הימים תהי לכב׳ · · כלל האדונים הנשיאים ראשי גליות וכו׳

On fol. 193*a* *sqq.* are the (partly imperfect) alphabetical pieces: 1. אל רחום שמך · · · · אל אלהי האלהים שמך. 2. אלהינו ברחמיך · · · · אבד אויבינו. 3. אלהי ישראל אל תשכח

On fol. 196*b* (answering to the Rabbanite נעילה) :—

בשם יוי מקבל השבים · נבתדי אלאן בתפלת רחמים · ליום הכפורים תסתקבל אלקבלה״ אלקדסיה · תם תקול באנכסאר · · · · לדוד ברכי נפשי · · · כאמל תם קול מא שית מן אלמזאמיר עלי חסב סעה״ אלוקת מתל לדוד אליך יוי נפשי אשא וכו׳

The pieces that follow begin: מי אל כמוך, ובקשתם משם, and והוא רחום.

On fol. 200*b* begins the alphabetical piece: לכו ונשובה · · · אהבו את י״י.

At the end :—

עשה למען אדם ויצירתו וכו׳

The direction at the close is :—

וקר ספרי תורה פי מכאנהם ואכתם אלצלאה עלי גַארי אלעאדה ושלום אכ״ר

On the lower part of the last page are the following entries :—

1. ברוך אשר זכני להתפלל לפני ה׳ במקום המבורך הע׳ הצ׳ והב׳ הי׳ אברהם רופא יחיה לעד שמו לעולם אמן · יודעי יוסף מעמאר מיתי (?) שנת ה׳ ת׳ וע׳ בעם (?) שני (A.M. 5476 = A.D. 1716)

2. כתבתי שמי פה לזכרון אני הצעיר ברכה לוי בלאא מרי ורבי ועטרת ראשי החכם השלם יצחק הלוי · · · נבע׳

728.

Or. 2533.—Paper, about $6\frac{1}{8}$ in. by $4\frac{1}{4}$, consisting of 351 leaves, with 13 lines to a full page. Defective at the beginning and the end, and there are lacunae after foll. 145, 205, 242, 333. Seventeenth century. Foll. 16, 17, 117, 335—8, 349—51 are later restorations.

A collection of Ḳaraite פיוטים containing
the following pieces :—

1. Fragment of a piece ; first extant words:
וירננו לשמך ; next strophe (the last) beginning :
וקבץ נפוצינו ; refrain begins שערי. 2. יה אחד ואין
זולתו† (איצא ליצחק‡ וזן[a] אתי מלבנון כלה ; §refrain :
שמך רם .3 .(ברוך שם כבוד מלכותו אדיר באפיק
מה עצמה מעלת אדונינו .4 .(לשמעיה לוי) ונדל
שלומות וטובות .5 .(פי אלסיד שמואל עה) שמואל‖
יה מרום השקיפה .6 .(לשמואל רופא) תצוה
(לישראל) .7 .שמעה תפלתי אל (לשמואל רופא).
פי אלסיד אליהו עה ·· שמואל) עמדו והעתירו קהלנו .8
(בן משה) .9 .שעה אבי לקול ניבי (לאברהם חזק).
אתה .11 .(שמואל מתרפא) שערי רצוניך וקרבתך .10
עת שערי .12 .(מרדכי חזק) הוא לבדך וקדושים
רצון להפתח (פי אלעקדה ; after the first four
verses, acr. יהודה שמואל[b]). 13. שירי אטיב לאל
יערב שירתי במערת קרחי .14 .(לשמואל סני זל
שבויה .15 .(פי אלסיד שמואל עה׳ ישועה¶) וקהתי
עלי) יאזין[c] קולי משמי שפרה .16 .(לשמואל) מאוסה
(לשמואל) שוכן תוך רעיוני .17 .(וזן אלמרתיה
אל חי .19 .(לאברהם חזק) מאין יבוא עזרי מאין .18
בזכרי על משכבי .20 .(אהרן קראי חזק) שמעה קולי
רופא מחלתי חנני ··· מחסי ומשגבי .21 .(בלעם חזק)
שובו שובבים לאל מקבל שבים .22 .(משה חזק)
שוכן עד רם ומתנשא .23 .(שמואל מתרפא)
(הסדאל הכהן׳) חוכי הגאולות .24 .(לשלמה כהן׳)
עד .26 .(ישראל) יה חוסה ורחם על עם מתענים .25
משמיך תרפא נגעי .27 .(עזיז חזק׳) מתי אל הכבוד
(אלעזר׳) אתה אל לישראל .28 .(משה קטן׳)
שבחו נורא עלילה .30 .חדות יוי כל צופים[a] .29
למר׳ ור׳ שמואל) אל אמת נשגב .31 .(שמואל חזק)
(משה חזק) משאת שיר חמירות .32 .(סני זל ;
imperfect at the end). 33. Fragment of no.
לג ; first extant words : יה רוה ; beginning
of the next (last) verse : חון מלכי, showing
acr. חזק, refrain begins אתה). 34. אדון בעוז
(ליוסף) יה לאו להודות .35 .(לאברם) יוצרי
ארים קולי† .37 .(לשמואל) שחרי צורך יחידתי .36
(פי אלסידין אלנייריז משה ואהרן עה) במיטב שירים.
(פי אלתוסל בהם עליהם השלום) שבור לב נעצב‡ .38
פי אלסיד משה עה׳ אלפיה׳‡) אזכור מעט מזער .39
אספר את אמונות איש§ .40 .(לר׳ שמואל מתרפא
איצא פי אלסיד משה זכותו יע׳ לנו׳ אלפיה׳) אלהים
פי) מה עצמה מה יקרה מעלת אהרן .41 .(שמואל
אלסיד אהרן על׳ הס׳ למר׳ ור׳ שמואל הרופא בן
נשיד) משה עלוז ושמח בקונך‖ .42 .(משה הר׳
ומדיח פי אלאמאם אלאכבר אלאעטם קדוה אלאנביא
ואלמרסלין סידנא ואמאמנא וקדותנא ועמוד כימתנא
כי זה .43 .(אלסייד אלרסול עליה אפצל אלסלאם
יה רחם עדתך .44 .אשר ישיג אלי מעלת משה
אני) אנעים קול בשירים .45 .(פי אלמעני׳ ישועה׳)
פי) יום שחרתי את פני קדשך .46 .(שמואל סני׳
אנא אלהי צור שוכן מעוני .47 .(אלמעני׳ שמואל חזק
שירותי ורנני .48 .(פי אלרפואה׳ אברהם חזק׳)
יבא גואל .49 .(שמואל סני זל) ומיטב כל מהללי
יערב .50 .(פי אלסיד שמואל עה׳ ישועה׳) אל ישראל
אליה .51 .(פי אלס׳ שמואל עה׳ ישועה׳) שועי ושיחי
דעי .52 .(איצא פי אלמעני׳[b] לאהרן׳) רם במעוניו
(איצא פי אלמעני׳[c] לאליהו׳) כל ישראל זרע ברך יוי.

---

† Numbered ב ; the preceding piece was, therefore, the first of the collection.

[a] Most other pieces have an indication of the חן.

‡ The acrostic of the author's name is usually, as in the present case, found in the piece.

§ Most of the pieces have refrains.

‖ A considerable part of the piece contains supplications beginning ולמענו. Invocations in reliance on the merits of the saints is a frequent feature of the collection.

[b] The עבאס of the first four verses is removed by variations (see Zunz, Literaturg., p. 216).

¶ Author's name, acrostic.

[c] א״ב after the י.

[a] Acr. חיים חזק.

† Acr. שמואל.

‡ *i.e.* alphabetical ; the acr. שמואל המתרפא follows the א״ב.

§ At the end : כמלת אלמזמור עליהא אשרי תמימי דרך וכו׳. There are similar instances in the collection of a פיוט being associated with a certain Psalm.

‖ א״ב and אליקים.

[b] In this piece the merits of Moses, Aaron, and Samuel are invoked.

[c] On Samuel.

.(אלפיה׳ פי אלמעני׳[a]) אלי צורי ותקותי .53
פי אלמעני׳[a] לשמואל) שוכן מרומים וסתרים רואה .54
פי אלמעני׳[a] לר׳) אשא קולי בתהלה .55 .(הרופא׳
פי) צורי ענני בעת תשובתי .56 .(שמואל סני ז״ל׳
שמעה תפלתי בזכות .57 .(אלמעני׳[a] לצדוק הלוי׳
איצא פי אלמעני׳[a]) שמואל הרמתי · · · מרום השיבה
מרתיה פי) אדיר נאזר בגבורות .58 .(מרדכי
החיש לפדותי .59 .(אהרן בר יצחק acr. ; אלמעני[a]
יה על שעריך .60 .(יהודה׳) · · · יבא הגואל
יעירוני רעיוני וסוד לבי ומשאלו .61 .(ישמעאל)
אל אחד ומיוחד · · · · שמו יגדל .62 .(יהודה׳)
אל אל גדול ומהולל אצעק מחליי וצירי .63 .(שלמה׳)
בלבי אלהי שכינתך · · · · מרומם .64 .(אברהם)
.(אברהם) אשא לבבי עם כפי .65 .(משה) מקידש
אהלל יה בכל .67 .(אברהם) אל מוחץ ורופא .66
שמך מלכי משגבי ומבטחי .68 .(אליעזר) לשון
אני) אעורר רעיוני ואטיב הגיוני .69 .(שמואל)
משה) מלך אשר חקיו טהורים .70 .(אהרן חזק
אני משה) אלהי היצורים בנים לך בכורים .71 .(רופא
שדי אתה בפי כל מתי ערץ .72 .(בן אברהם
לר׳) יקרו להלל יה כמהלליך .73 .(שמואל רופא)
אליך .75 .(יהודה) יחו לשון חזות אישון .74 .(יצחק
.(אלפיה׳ מרתיה) יוי אקרא בכל דור ודור אזכורה†
אלי רחם על מיתי ממעל .77 .אני שואל ענני אל .76
אהרן) אשפוך שיחי לפניך אל .78 .(אני שמואל)
.(שמואל סני) שובה ידיד אמונה .79 .(קראי
.(לר׳ שמואל סני) שמך מלכי שויתי לכול עיני .80
‡שלומות .82 .(אלפיה) אלהי הצבאות האזינה .81
רבאטהא[b] אני שמואל בן משה) אל כמספר חול לימים
.(וזנהא§ חסדאל חזק) חמול עלי אלוה חי .83 .(הרופא
אדון .85 .(וזנהא§ אלעזר) אלהי לא כמעלי תגמלני .84

[a] On Samuel.

† Comp. Zunz, Literaturg., p. 240 (Benjamin b. Zéraḥ). There is, however, no refrain in the MS.

‡ In the MS. פ״א is repeated here, but the number has (correctly) פ״ב.

[b] Clearly in the sense of "acrostic," regarded as the means whereby the piece is "tied" together. In this particular piece, however, אני is not part of the acrostic.

§ A misunderstanding of the word וזן by the scribe; similarly in several of the following pieces.

שבח לאל .86 .(וזנהא אלעזר) עולם ומבין תעלומות
יחיד אשר ההוד לבוש מדיך .87 .ארנן בשחרים
שלמה) שלומיך יחידתי מחכה .88 .(רבאטהא יעקב)
שעריך .90 .בך אחכה ואתנשא מעוני .89 .(חזק
אפרוש נא שעלי .91 .(שלמה) בדפקי יה פתחה
.(יפת חזק) בצרה אל תרחק .92 .(רבאטהא אברהם)
יושעו .94 .(רבאטהא שמואל) שדי השקיף על דל .93
.(לישראל) יה צורי ברנה .95 .(רבאטהא יצחק) עבדיך
.(משה רופא קראי חזק) אשרך נוי בחרך .96
למענך .98 .(רבאטהא שמואל) שוכן תוך רעיוני .97
.אשר יסד ארקים .99 .(למשה) תשמע צעקה
יום .101 .(ליהודה הלוי) יה למתי צפנת .100
למ׳ ור׳) יום כהו עיני .102 .(ליהודה) להטיב תקרא
מנחם) יוי במרומך שמת ערץ .103 .(ישראל הדין
.(וזנהא מנחם) מזוזות פתחיך לרצותיך .104 .(אליעזר*
.(imperfect ;אני משה) אדפוק שערי יקרך .105
מרתיה׳) אזכיר תהלות ליום באתם להלות .106
לר׳ משה צפתי) רצה שיחי אדון רוחי .107 .(אלפיה
.(חסדאל חזק) אעטוף ברעב וצמא .108 .(ז״ל
פי אלסיד משה ע״ה) אעמוד לפני עליון נורא .109
מלך הכבוד רחם עם נקשה .110 .(שמואל סני
איש האלהים יקרו דתך† .111 .(רבאטהא אהרן)
אשבח[a] .112 .(מדח פי אלסיד משה ע״ה׳ לשמואל)
שלמה acr.) לאל מעשיו עמוקים · · · שחקים במאמר
אפרשה .114 .יד חטאי בי משלה .113 .(נשיא
שעה .115 .(לאליהו קראי) כפים לשוכן שמי ערץ
בשם יוי אדמות .116 .(שמואל) ניב רחשי וצפצופי
אהלל צור .117 .(מרתיה אלפיה׳ ליהודה לוי)
יה עצבי גדל .118 .(אברהם רופא קראי) יצורים
אתחנן .120 .(שמואל) שמך צרי לחליי .119 .(ישראל)
שערי[b] .121 .(יהודה) לאל עליון · · · יגעתי באנחתי
.אביון העורך רון ושועה .122 .חמלתך והיסתך
אל ממרומו .124 .(אלעזר) אור זהרי אנשים .123
שדי ישמע .125 .(אני משה קטן) יקרא לעמו
יונה נשאתה על כנפי .126 .(שמואל) קול צעקתיך
וזנהא) יה לעיפים יצאו דחופים .127 .(יהודה) נשרים

* The acrostic is, however, אלעזר only.

† א״ב.

[a] MS. אֲשַׁבֵּחַ.

[b] Acr. שמואל.

וגהא) מלך רם ונשא השקף משמיך .128 .(יהודה[a]
.(לישראל) יש לי בלבי סוד .129 .(משה רופא
130. ואתבעה בהדה אלקטעה) ירון בך לבבי; the
same acrostic). 131. אמונים לשם אל. 132. לך
.(למר׳ ור׳ שמואל סני) אלהי הצבאות מהלל
133. רבאטהא יהודה) יקדישון ביום שלוש). 134. דר
מלכי יוצר מעוני .135 .(רבאטהא דוד) שחקים רחמני
.(אהרן קראי) אעורר רעיוני בזכרך .136 .(משה)
137. עת שערי רחמים פתח נא לנו[b]. 138. צור
אל אשר מעשיו מספור עצמו† .139 .עולמים יה יוי
אני משה הכהן) אדון נפשי ורוחי .140 .(אברם)
יה .142 .(שמואל) שדי שוכן שמי מעלה .141 .(חזק
רועה ישראל מהר .143 .(יהודה) שמך ארוממך
אמת מי ימלל מעט .144 .(אליהו) שלח לנו הגואל
אנוסה מעונה .145 .(אליפיה ׳ משה) מתעצומך
.(אברהם) אלהי עולם הקשב רחשי .146 .(אברהם)
147. Last five lines of a piece; first extant
words:* ביצרו ובתאות לבו. 148. ישראל בחירי
חסדאל) חשבוני בלילות יקיצוני .149 .(יהודה) אל
.(שמואל סני) שם אל קדושי אזכרה .150 .(חזק
151. ‡פי אלסיד שמואל ע״ה) שמעו כל בני ישראל).
152. יוסף חזק) יוסר ארקים בחכמה). 153. יה
.(אהרן) אין אל כאלהינו .154 .בצרתי עניני§
155. יחיד אשר בו יתום .156 .ישלח אל ברכתו[c]
אלפיה ׳) אלהי פנה אלי .157 .(לישראל) ירוחם
.(אלעזר) אל כבוד מלכותך .158 .(אברהם חזק
159. שמעיה הלוי) שעה מלכי צור קדושי). 160. אדון
שומרי ברית .161 .(אני שמואל סני) עולם קשוב ניבי
רבאטהא) אעמוד למולך אל במוראיך .162 .אל||
אדון חמול על דל .163 .(אני שמואל מתרפא חזק
.(חנהא עלי אלף בית אני משה רופא קראי חזק אמן)
164. שמואל סני) שירי ומיטב זמירי). 165. אודה

[a] The complete acrostic is יהודה ניאת.

[b] Seven strophes; end: שבותינו לאוהלינו.

† This piece is numbered קם, the number קלט having been passed over.

* End: וכפר עונו וזדונו.

‡ The acrostic is שמואל.

§ Acrostic יצחק.

[c] Acr. (?) י[ש]ראל.

|| Acr. שמואל.

אקרא לך אל ענני .166 .(לה איצא ז״ל) לצורי ואלי
.(אליה חזק) יחדו שוכן מעונה .167 .(אלעזר)
168. אלהי לך לבדך הגדולה (imperfect;[a] last
extant words: עוד לכסלה, catchword: ברחמיך).
169. Fragment of no. קעא (קע wanting
entirely); first extant word: ניחמתני, acr. of
next three verses: משה). 170. שדי ראה שבים
.(אהרן קראי) אודך אל רם ונעלה .171 .(שעאע חזק)
172. אלפיה) בטחתי בשמך פועלי ׳ אל חי יוצרי).
173. משה רופא קראי חזק) חיש צור דברותיך).
174. פי אלסיד יהושע בן נון ע״ה) שמרני אלוה חנון[b]).
175. פי אלסיד כלב בן יפנה) שדי לשיעתי תפנה[b]
אהללך .177 .(אליהו) אדיר נעלה ורם .176 .(ע״ה)
.(רבאטהא שלמה) בכל אוני · · · · שמך מנן
178. אהרן קראי) אשפוך לפני אל שיחה). 179. עשה
בקרב אנשים · · · .180 .(משה חזק) עמי ועם עמי
נדלו גדלו עליון · · · · .181 .(יהודה) יקר עצמך
.(אלפיה) אצעק לך האל .182 .(רבאטהא משה) מעלי
.(אברהם) מתי אבושר בביאת נגידי · · · · אוחיל .183
שיבו .185 .(שלמה) שבת משושי ורבו יגוני .184
מלא .186 .(אני דוד בן יהודה) אמר רוכב עבים
שמך אל תפארתי .187 .(שלמה) רחמים ונושא עון
שמואל סני) לך צורי שחר קמתי .188 .(שמואל סני)
.(רבאטהא אברם) אל חנון שעה חנון .189 .(ז״ל
מכנו .191 .(שלמה הכהן) שדי אתה מעונינו .190
.(אליהו) אמת גבר עלי חסדו .192 .בנפש זכה
רבאטהא) והאלהים נסה · · · אברהם אב המון .193
אלוה רם ונורא .194 .(אני זכריה בן שלמה חזק
אלוה רם .195 .(אליהו קראי ז״ל) בחסדך זכרה
שמע עליון ברום .196 .(לה ז״ל) ונורא לעמך זכרה
אני) אלי אמת את .197 .(שמואל סני ז״ל) חביון
.(אברהם) אדון הכל מעון הכל .198 .(שמואל סני חזק
199. אם יאמרו אויבי רע לי .(אברם) .200 שופכת
יקירים ואדירים .201 .(שמואל סני ז״ל) רון למול אל
עלי אלפא) ברכי אצולה .202 .(יהודה) משרתי אל
אליך יוי נשאתי את עיני .203 .(ביתא ׳ יהודה הלוי
.נביאנו אבי כל הנביאים .204 .(אלפיה ׳ יצחק חזק)

[a] Acr. of the extant part: אני אהרן.

[b] Acr. שמואל מבאר (?) רופא חזק.

205. שיר חדשו לצורכם (שמואל סני ז״ל). 206. מודים
מודים לך (שמואל סני ז״ל) לך רם על מרומים .207
אל רם והוא .208 (אהרן רופא חזק) לבות ישרים
שוכן מרום בשמי שמי .209 (אפרים) לעדי עד קים
צור עולמים את מלכנו .210 (שמואל סני ז״ל) שפרה
שירה .212 .יה צורי ואור נרי† .211 .(משה חזק)
אלוה רם‡ .213 (שמואל סני ז״ל) יקרה לאל מבטחי
אם אשכחה מעוני .214 .ונעלה ואת נשגב ונפלא
אני) אהבתך ודתך ויראתך .215 .(סעדיה)
(משה כהן הבשמי) אספר גדלך צורי .216 .(משה
יה .218 .(לוי חזק) יום לריב תעמוד .217
אעורר .219 .(יהודה) אנא אמצאך מקומך נעלה
(אני יהודה מאיר רופא חזק אמן) לבי ורעיוני.
אל למושעות פדני .221 .צור עולם קונה .220
אני שמואל) אלהי אל אמת אתה .222 .(אברם)
ימינך .224 .תבורך יה אדון עולם .223 .(סני§ ז״ל
שדי .225 .(מנחם) אלהי יצור חוללה · · · · מרומים
נוחלי דת אמרי .226 .(שמואל) אל נעלה רחמני
מודים לך לבות תמימים .227 .(מנחם חזק) שפר
(יהודה). 228. אספר מקצת מופתים (אני שמואל סני;
defective, last extant word, ועובדיהו, catch-word, אז). 229. End of a piece; first extant words, בלי ידים; end: והאורה; (three pieces are wanting entirely). 230. ממזרח וגם ממערב
אלהינו אתנו עדיך‖ .231 .(למ׳ ור׳ ישראל הדין)
שחר קמתי לשפוך נגדך שיחתי¶ .232 .(פי אל בקר)
איצא) שבחך אל סדרתי¶ .233 .(איצא פי אל בקר)
(פי אלבקר). 234. שחר קמתי לפני אלי (same occasion). 235. אל נורא הפק לי חסדיך[a].
236. אלהי למענך שעה מלולי[b]. 237. אל הקשב

שופט רוחות ומשיב .238 .(פי אלבקר) תחנוני
שחר לך הן באתי[a] .239 .(פי אלבקר) רוחות†.
240. שחר באו אמונים[a]. 241. שחר באו המוני[a].
242. שחר אלהים רצה מלולי. 243. שוכן בשחקים ועושה דין עשוקים‡.

Then, in the later hand :—

ואדא אנתהיא מן אלבקר קול הדא אלבקשה
בתרתיב ואבתהאל וטלב מנה ת׳ע׳ · אול דלך

יוי בקר תשמע קולי וכו׳ (Scriptural verses)

Then the following pieces :—

1. אל ישראל לא תמו חסדיך · · · · עמדנו לבקש
מחילה וכו׳. 2. יהי רצון ורחמים · · · שתשמע
תפלתינו. 3. העתירנו יוי אלהינו · · · בטוב דרכיך
הקדושות וכו׳. 4. ברוך אתה · · · הטוב שמך ולך נאה
להודות. · · · · ברוך מנחם לב אבילי עמו ישראל וכו׳

Last extant words : יוי עוז לעמו יתן.

729.

Or. 2534.—Paper, about 6⅛ in. by 3¾, consisting of 143 leaves. The number of lines to a page varies from 15 to 22. Defective at the beginning and the end, and leaves are also missing before foll. 8, 18, 66, 75, 116, 136. Dated (*vide infra*) A.M. 5501 (A.D. 1741). Foll. 116—143 are later.

A collection of Ḳaraite פיוטים in the following order :—

I. Piyyūṭim to be recited during פסח :—
1. End of a piece, beginning (according to the index on fol. 112*b sqq.*) שירו נאמנים ; first extant words, שיח תפלתכם ; end, רעננים ודשנים. 2. יונה מה תהגי (of Yehūdah hal-Levi). 3. ישורון פדויים מקטוב (acr. ישועה). 4. ליל התקדש חג · · · · יום צאת צבאותי (acr. ישראל חזק). 5. חזקו ידים · · · אמרו ליושבים בגלות (acr. אהרן). 6. ספרו נבחרים · · · · שירו והורו (acr. שמואל). 7. אהובה נדיבה (acr. אהרן).

---

† Acrostic יוסף. ‡ Acrostic אני שמואל סני.

§ The acrostic שמואל is found in the lines of the last stanza but one, the first three stanzas yielding אני. ששוני (first word of last stanza) is probably meant to suggest סני. The entry אני שמואל · · ז״ל betrays, of course, the clumsiness of the scribe.

‖ Acrostic אליהו הכהן.

¶ Acrostic שלמה חזק.

[a] Acrostic אני שלמה; same occasion both this piece and the next.

[b] Acr. אלמחשוך חזק in first, and לכחשוך in no. 237.

† Acrostic שמואל.

[a] Acr. שלמה.

‡ Acr. שלמה כהן חזק.

8. מי כמוכה דובר מישרים .9 אודה צורי יה לבדו. שבטי ··· מלך מעדיף (acr. משה צפתי חזק). 10. האל בו רננו (imperfect; last extant words: ופרעות בהם פרעו; catchword, יעל; acr., so far as preserved, שמו [probably שמואל]).

II. For שבועות and עשרת הדברים (fol. 8*a*): 1. ערבים ישירו .2 .(acr. חזק ישראל) ידיד נפשי דבריך המוני לך (acr. ישראל). 3. אהלל אֵל אשר לו החסדים (שבח פי עשרת הדברים; acr. אני ישראל בן שמואל). 4. איצא פי אלמעני) יחיד נמצא לכל דורשיו יהודה (לר׳). 5. אהלל אל† למרים ראשי. 6. יום ענני בזכרי יום הכבוד כסו הר חורב (acr. ישראל). 7. מלכי ··· יום ירד סיני (acr. ישראל המערבי חזק). 8. שמעו לי אמוני ··· קולי ממעוני (acr. apparently שמואל). 9. ימי סיני מתיקתם (לר׳ ישראל המערבי). 10. שמעוני בני עמי המונים (שבח פי עשרת הדברים). 11. אהלל אל בשיר על נבל (ופי חג השבועות) (acr. vv. 2—4, משה; imperfect at the end; last extant words: ומצנפת הון השמרה; catchword: ועור.

III. For סכות (fol. 18*a*): 1. Fragment of a piece, beginning אהלל אל אשר (according to the index); first extant words: ובעת אבותיכם; end: העמדתי מלאך שמו מיכאל‡). 2. ענו שירים נשלם עניץ חג) במוב שירות ומילות (heading: הסוכות ׳ שבח פי יום שמיני עצרת ···).

IV. For פורים (fol. 20*b*): 1. ישננו חסדיך ידידים (acr. ישראל). 2. מודים שמתנו ··· יום חשב המן להשכיר (same acrostic). 3. קוראי מגלה הם ירננו (of Abraham ibn Ezra). 4. אמונים שיר לפורכם. 5. יום שאת ויתר ··· שמך נורא (acr. שמואל לוי). 6. ברכו ברוכי · · · אגנ פסולתו (acr. אהרן). 7. אברך אל אשר לו הגדולה (acr. אברהם). 8. אודה לאלי בגלויי וסודי (acr. אברהם). 9. הכן עמלק נמחץ ומרדכי נושע§ (acr. [א]ברהם). 10.

† אל is rightly omitted in the index.

‡ Acr. [מ]שה הרופא קראי חזק.

§ Each stanza ends רשע; comp. Zunz, Literaturg., p. 403.

נדחה מפני עמו (acr. vv. 2—4, משה). 11. ידרו לך עליון לבבות (acr. ישראל בן שמואל · ·). 12. שבחו כל בני ישראל ··· שדי האל הרחמן (acr. שמואל). 13. עלזו ביום הפור (acr. עבדיה). 14. ידידי ואם אתה דחה דחתני (acr. ישראל). 15. צר אם קניתני ··· יעצת בושת (same acrostic). 16. יכי אורים יכי אורה ושמחה (acr. יהודה). 17. ברוכה הדסה ומרדכי המזומן. 18. יום כיטב. 19. בן המדתא קוה לטוב. 20. הדסה עלתה יום חודשו ··· שירות ונעים זמירות (יצחק כנזי).

V. Piyyūṭim of diverse kinds. Fol. 34*b*. 1. שבח אלהי תוחיד) אהלל יה במבחר מאמרות פי :א להבדלה לילה) אמונים ענו שיר (להקבה). 2. נודה לאל על מפעלו (אלאחד; acr. אהרן). 3. אברך אל אשר לו הגדולות (תקאל בעד אלשלחן). 4. (שבח לילה אלאחד; acr. אני הצעיר, but no name). 5. דלתות לטובה יפתח (for the same occasion; לה איצא, acr. דניאל). 6. המבדיל בין קדש לחול (slightly varying from the usual form, and some additions at the end). 7. אלי תשלח וישכח לבבי את אליה הנביא (acr. אני אל(?) חזק). 8. חדש ששוני אל נא (same occasion). 9. חי עולם אשר נעלם (same occasion; acr. חסדאל חזק). 10. איחד אל אדוני האדונים (שומר האותיות, *i.e.* א״ב). 11. שאלי יפיפיה (of Solomon ibn Gabirol). 12. שער אשר נסגר (of the same author). 13. שחר עלה אלי דודי (same author). 14. ידידי אני נכסף לראות הדריך[a]. 15. ידידי השכחת חנותך (of Yehudah hal-Levi). 16. ידידי די באהבת בת כרמים. 17. אשחריך כי טוב חסדך (acr. אברה[ם]). 18. יום שיכן מעונה ··· יבוא אדיר בימינו נילה (א״ב). 19. שיבב עדתי אל שובב לעדנה (acr. שמואל··חזק[b]). 20. נחלתי. 21. שבחך אזכיר בעמים יי׳ (acr. שמואל··[b]). 22. יפו לי רגלי מבשר. 23. אב רחמן שור (acr. אהרן). 24. שובב לציון את המוני (acr. שאול).

[a] Acr. ישראל.

[b] After שמואל the word כהן might be read.

25. אל ברוב חסדך ההיה רוחי (acr. אברהם).
26. יוצר הכל למי יחפוץ. 27. ישראל נושע ····
ישראל שופכים שיח תפלה (acr. שמואל ··· חזק[a]).
28. תנה לי כוס אשר יניס ינונים. 29. יוצר מידו
עושר (acr. יצחק). 30. אל חי אשר נון עין למד
והא. 31. אערוך שירה לאל חי (acr. אלעז[ר] חזק).
32. יליד גפן אשר הורק רביבו. 33. נפשי תיחד
לאל מיוחד ··· סתרי ומגני (acr. סעדיה). 34. מתי
יבושר עם ··· אסורים (acr. אלעזר). 35. אלהי עוז
תהלתי (of אליקים). 36. יה חדש את שמחתי ...
שאהבה אותי (acr. שמואל). 37. שתה דודי ותשקני
(acr. שלמה). 38. אשישות דם ענבים (Hebrew
and Arabic; acr. אברהם). 39. חולת אהבה אני
(acr. חלפון). 40. סוב דודי שבה נגדי (לר׳ סעדיה).
41. אזלו דמעות עיני (Hebrew and Arabic; acr.
אהרן חזק). 42. לך אשא משלי (acr. לני(?) יוסף).
43. ואתבעה פי הדא) אדון שובב הדרתך לנותך
אלבסיט; imperfect, last extant words: מגן
עזרתי; catchword: יחיד).

VI. Marriage פיוטים. Fol. 66*a*.

1. Fragment of a piece*; first extant line:—יהי רצון בביתו עם חברתו; last line:
בהכניסם בשמחתם לכלות. 2. יגדל אלהים חי
תרתיב אלחתן אול מא מראדך תגירה) וישתבח†
אלתואב אקרא הדא אלקטעה). 3. שמחה לחתן
תמלא‡ (acr. שעדיה חזק). 4. בחור וטוב ··· שמש
הדרו (acr. שמואל שני). 5. אל רם ונעלה ··· שערי
ברכות (acr. שמואל). 6. לחברת תמימים צור
עולמים. 7. החתנים ברוב ששבינים ··· שיר אזרח
(acr. שמואל). 8. ברוך אתה בבואיך ···· שמע
זכרך (same acrostic). 9. חתן יהי ברוך מקוריך
מרום בכל צרה ···· (acr. משה). 10. קול ששון
וקול שמחה ··· קול נשמע במקדש†.

Then the following direction:—

תם קול הקול אחינו שמעו הכתובה ברוכים תהיו׳ ויקרא אלכתובה אלי אלאכר (MS. אלאבד)׳ תם יתקדמו אלשהוד אלאתכון (?) עלי אלצפת אלמדכורה פי ספר מצות׳ תם בעד דלך יתקדם אלפקיד פי ידה ויקול לה

זה בקנין קנה שמים וארץ אמרי סיני וחוקי חורב יד ליד לא ינקה כי רצית כחפצך וכו׳

The מהר assigned to a בתולה is חמישים כסף and to a בעולה half that sum (comp. כתובות, 10*a*). Note the following wording:—

ויקול אלחתן ללפקיד ארש לי וקדש לי פקידתך על הנערה הנזכרה׳ פיקול אלפקיד ללחתן ארשתיה לך וקדשתיה לך על התנאים האלו

There is a lacuna at the end of the page (last extant words: וכך וכך מאוחרים על תנאי הכתובה). The next page (fol. 75*a*) begins: יתן יי׳ לא ימנע טוב להולכים בתמים׳ יי׳ צבאות אשרי אדם ··· שוש אשיש ביי׳ וכו׳ (comp. the Vienna edition of the Ḳaraite Prayer-book, iv., p. ע).

Fol. 75*b sqq.*: 1. הללו אדיר בקדשו (אב״). 2. התעוררי כלה לבשי הדריך ··· שורי הדר יפיו‡ (acr. שמואל). 3. כי עם קדוש אתה וכו׳, followed by ברוך ··· אשר יצר את האדם בצלמו וכו׳, and similar portions. 4. ישמח חתן בכלה.

After the line: הקול אחינו שמעו ברוכים תהיו, which follows:—

תם יקף אלחתן ואלחזנים מן ורא אלסתארה וילקן אלעאקד ללהתן והו מאסך בידה אלכוס ומעלק פי

---

[a] After שמואל the word כהן might be read.

* Begins in index: ראו חתן.

† Additional lines at the end: אלה שלש עשרי הם עקרים׳ תורת משה אמת ונבואתו

‡ At the head of this piece is the following direction: ועקיב אלאנתהא מן הדא אלקטעה זף אלחתן בהללויה הללו את שם יי״ ובעדהא וזה היום עשה יי׳ פי דל זפה אלי תצל אלי אלמכאן אלדי מראדך תגעל פי אלחופה וענד אן תצל קול שיר למעלות אשא עיני אלי אכרה עוד קול הדא אלקטעה

† At the head of this piece: ובעד אן תקול לכל אנסאן בחסב דרגתה קול פסוקום אלכתובה מן ענד ביי׳ יצדקו אלי ענד קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול הדא אלקטעה

‡ Preceding this piece: תם יקום אלחתן הו ואלחזנים אלי נער אלכלה ויקרא הדא אלקטעה והי התעוררי כלה אלי תמאמהא (MS. תמאמאה)

אלכוס אלכתובה ואלחמשים כסף יא אמא אלחמשה ועשרים כסף : ויקול אלחתן ללכלה בתלקין אלעאקד : קחי כתובתך בידך ומהר בתוליך ···· לקחתיך וקניתיך וקדשתיך וכו'

Then the following poetical pieces: 1. חזק
חתן ובטח. 2. ירבו אהובים ···· הודו ליוי' (אב").
3. יוי' אלהיך לפניך יתן ···· ידך תהי רמה (acr.
יצחק). 4. אלי תכפר ··· שלום לך (acr. אהרן).
5. יוי' אלהיך לפניך על אויבים ··· זמרת יי' (לר'
זכריה). 6. חמוד לבב ובר עין. 7. שלח אורך
אם. 8. תהי ברוך לאל נוצר אמונים. 9. ואמתך
בעבודת אל תכל ימיך.

VII. עניאן מילה. Fol. 85*a*.

It opens with a series of Scriptural verses beginning: כי שמחתני יוי בפעלך. Then the direction: ואקרא ממא יכונו כאלחתן בואלד אלנמול אן כאן כהן או לוי או ישראל כל מן הו כחסבה† this being followed by another series of Scriptural verses beginning: יענך יוי ביום צרה.

Then the following poetical pieces: 1. אברך
שם אלוה חי תחלה (acr. אלעזר). 2. קדושים שבחו
3. מהרך פי אלמילה) שיר חדש נשיר זה היום לאלהים;
acr. שלמה). 4. אל פודה וגואל ··· שישו בני עמי
(also מחרך; acr. שמואל). 5. ידידים ודודים יפצחו
אן אתפק) בין שבת ומילה תוכחה גדולה. 6. רננים
בין חדש ושבת אהבה גדולה (מילה פי אלשבת). 7.
(אן אתפק חדש פי אלשבת).

On fol. 91*b*, the direction:—

ובעדהא פקול[a] : הקול אחינו שמעו הברכה ברוכים תהיו : תם בארך עלי אלאס ועלי אלמאורד ועקיב אלאנתהי קול הדא אלפסוקים

The Scriptural verses that follow begin:—
אתה הוא יוי האלהים אשר בחרת באברם

Then a poetical piece beginning: מילה מבורכה.

On fol. 93*a*, the direction:—

ולמא יקבל אליך ואלד אלנמול והו חאמל אלולד קול לה הדא אלבית אדא אסתאהלה: יחי הילד לאביו ולאמו[a] יפרה וינדל שמו וכו'

The remainder of the Service includes Pss. cxxxvi. and cxxi., a series of verses beginning בכה אקדם יוי אכף, two poetical pieces commencing respectively לבולות חתן דמים[b] and יחונן צור בחמלתו[c], and a series of Scriptural verses beginning גם את בדם בריתך, with which the naming of the child is interwoven.

End:—

ביום הזה ששים ושמחים ··· וצמח בן דוד יצמח בימינו : אמן ושלום

VIII. A series of miscellaneous pieces. Fol. 96*a*.

1. פי אלכים ואליין) בין מים ויין ריב אין כמוהו
בין כים ויין מלחמה כפולה. 2. (לר' יהודה בן אליהו נע'
אדון עולם ומבין תעלומות. 3. (איצא מתלהא)
(acr. אלעזר). 4. אלהי אל תבישני בעלמי (acr.
סהר וחמה נכלמו גם כהו. 5. (אני דניאל רופא
(שבח להקב"ה; Arabic and Hebrew). 6. מה
לך תישן אהובי ··· אוהבי קומה שתה* (acr.
כל מן יריד עישה יכון. 7. (אני שלמה מחשוך
אלהי עוז ישועתי אלהי. 8. טייב (Arabic only).
יפיפית. 9. וסיידי (מושה; Hebrew and Arabic).
יזכור ברית הראשונים. 10. (לר' ישראל) צבי עופר†
ימשול בי בן. 11. (לר' משה) ··· מי יתן מנוחתי
אשא לך עיני ··· דורש אני. 12. (לר' ישראל) דוד
לר') אהבתיך ידיד לבי כאישון. 13. (לר' דניאל) ממך
(acr. דרכי עדתיך תישר בחסדיך. 14. (שלמה חזק
אני דניאל (acr. אודה לאלי יומי ולילי. 15. (דניאל רופא
(שמואל כהן(?) .acr) שוכן מרומים אשיר לך. 16. (חזק
אני יעקב (acr. אלי שלח תשבי לישורון כרמך. 17.
דת נעלה נוצר אני ··· יה בורא כל. 18. (חזן חזק
(acr. יצחק). 19. ליש יעני תהגרני (Arabic only).
20. מנדילי ויא מנדילי (Arabic only). 21. יא

---

† Compare Or. 2536 (Cat. no. 724), VII.

[a] Apparently for תקול.

[a] MS. ולאומו.

[b] Acr. לשמוא[ל].

[c] Five strophes; comp. Zunz, Literaturg., p. 572.

* Also Arabic and Hebrew.

† At the end of this piece: ככתוב והיה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן מעמס [for מעמסה] וכו'.

מעאשר אלנדמא (Arabic only). 22. יא סאקי ומשי אלאכי (?) אלמדאם (also Arabic only). 23. מע אלפקיר תכלפי (short; at the head: כאן אלזמאן וקאל פיה אלמנצפי. 24. עינך דוד עין צביה טוב עין · · · (acr. טוביה).

Foll. 112*b*—115*b* are occupied with a פהרסת of the pieces contained in the collection, arranged by subjects.

On fol. 115*b*:—

נשלם יום רביעי בשבוע הוא כ׳ יו׳ (?) לחדש טבאת (*sic*) שנת חמשת אלפים וכמס מיה ווחד† שנים לבריאת העולם ושלום על ישראל

The date is, therefore, A.M. 5501 (A.D. 1741).

Appended are the following two fragmentary portions of other MSS.

A. Foll. 116—135, with 18 lines to a page.

a. Large fragment of a piece which apparently belongs to שבועות; first extant line: וקם משה למול העם ועלה; end: עלי קדשו ברוב שמחה ושירים.

b. Pieces for סוכות:—1. אהלל אל אשר יצר יצורים (acr. אברהם). 2. בחניכם דחו אוני · · · מצות צור (acr. משה רופא חזק אמן). 3. בסכות שב עם בחרתי · · · מכל העמים (acr. משה הרופא קראי חזק). 4. התבשרו החוכים · · · · שיערי רחמים פתחתי (acr. שמואל). 5. ענו שירים בטוב שירות ומלות (for שמיני עצרת).

The index of the earlier portions of the MS. shows that these hymns were, with the exception of no. 4, originally contained in the parts already described.

c. Pieces of diverse kinds: 1. אהלל יה חי עולם. 2. אמונים ענו שיר במבחר מאמרות. 3. אברך נודה לאל על מפעלו. 4. אשר נעלם דלתות. 5. למובה יפתח אל אשר לו הנדולות. 6. אלי אלי ירחמני · · · . 7. המבדיל בין קדש לחול‡. 8.

שמרני בחסדך (acr. שמואל כהן קראי חזק). 9. איחד שאלי יפפיה (*sic*) מה תשאלי. 10. אל אדוני האדונים (of Solomon ibn Gabirol). 11. שער אשר נסגר (of the same). 12. שחר עלה אלי דודי. 13. ידידי ידידי השכחת חנותך. 14. אני נכסף לראות הדריך. 15. לשון השיר ידידי די באהבת בת כרמים. 16. תנה לי כוס אשר יניס יגוני. 17. בך קצר ידידי אל חי אשר נ֗ון ע֗ין למ֗ד. 18. יוצר מידו עושר. 19. יליד גפן וה֗א. 20. אערוך שירה לאל חי. 21. נפשי תיחד לאל מיוחד. 22. אשר הורק רביבו. 23. מתי יבושר עם (first verse only).

All these pieces with the exception of nos. 8 and 16 have already been given under v.

B. Foll. 136—143, with 17 lines to a page.

A series of pieces numbered קב—פח in the following order: 1. רוח בוראי יסד שרשי · · · יה אל אחד (acr. ישעיה). 2. יונים ירונו כמוני כהם (acr. יהודה). 3. שים לב בני לחסוב (acr. שמריה). 4. אודה לאל חיי (acr. אברהם). 5. אודה וגם אתפללה[a] (acr. אני משה). 6. אהללך בניבי (acr. אליקים). 7. יום קראו נוצרים (of מיכאל אלקבץ). 8. יחיד נורא קומה (acr. יהודה חזק). 9. דת נעלה נוצר אני · · · יה בורא כל (acr. יצחק). 10. איך ולמה המזמה (of ר׳ אבישי). 11. אלי מלכי ישע חבלי (acr. אברהם חזק). 12. שלח צירי בנה עירי (acr. שלמה). 13. אדיר בעזו וכל מחולל[b] (of Ibn Ezra). 14. מלך עולם עליון נורא (acr. משה הלוי). 15. אחד מי יודע (somewhat different† from the usual form).

† In the MS. the word מאות has been here erroneously written.

‡ The two additional lines found in the piece given under V. 6 in this description are not given here.

[a] Partly Hebrew and partly a modern dialect used in Turkey. The entire first strophe is:—

אודה וגם אתפללה֗ שְׁטוֹן תֵאוֹן פוֹקָהֵטִי שְׁטָא פְּשִׁילָא֗
מאד הוא נעלה֗ כֵּאוּפוּבוּשְׁטוּ שְׁטָא כַּמִילָא֗

The rhyme is thus carried through all the four parts. The refrain begins: שַׁהִימֵן אוּמְדִימַן.

[b] MS. מהולל.

† Thus ששה ימי חול naturally substituted for ששה סדרי משנה.

730.

Or. 2535. — A volume of fragments, all apparently belonging to the seventeenth and eighteenth century. The first fragment is dated A.M. 5504 (A.D. 1744).

I. Foll. 1—39, measuring about $6\frac{5}{8}$ in. by $4\frac{1}{8}$, with mostly 18 lines to a page.

A series of supplicatory pieces on the third pericope of Exodus.

Title (fol. 1*a*):—

מנמוע קטע רחמים עלי פרשה בא אל פרעה

Heading (fol. 1*b*):—

בשם יוי אל עולם ית׳ ש׳ · נבתדי אלאן באתבאת
מנמוע קטע רחמים עלי פרשה בא אל פרעה באבתהאל
וכשוע וכצוע · תבתדי ותקול:

1. הנה נא הואלתי לדבר אל אדוני וכו׳.

This series of verses, which is marked א, ends: למען יזמרך כבוד ··· לעולם אודך, after which Ps. cxxxviii. is to be recited in full.

Then: 2. שדי בך אבטח† (לר׳ שמואל).
3. אתה הוא לבריך וקדושים ··· מה יקר (לר׳ מרדכי).
4. איחדך ואזכור חסדך (לר׳ שמואל סני חזק).
5. יוי במרומך שמת ערץ יוי על יקומך (לר׳ אלעזר).
6. ספרו נבחרים חסדי יוי ··· שירו והודו (לר׳ שמואל).
7. יקרו להלל יה מהלליך (לר׳ יצחק).
8. אתחנן לאל עליון ··· יגעתי באנחתי (לר׳ יהודה סני).
9. מקוה ישראל קדושו (לר׳ מנחם).
10. שאו קולכם במהלל ··· מרום נעלה (לר׳ מנחם).
11. רב פשע פתי ··· יכחתי אותך (לר׳ ישראל · והי אול).
12. מיוסר זמן גלותיך (לר׳ משה מעני אלפרשה).
13. שא נא חטאתי אלי (same author).
14. ישראל הקיצו (לר׳ ישראל רופא קראי חזק).
15. אודה ילדי יוי בכל לבי (לר׳ אלעזר כהן כאזן (*sic*) חזק).
16. ישראל איש תם ··· מלאך הכה (לר׳ משה צפתי).
17. הביאו מעשר ··· מספרים תהלותיו (לר׳ משה חזק).
18. מעלות יום שבת (לר׳ משה רופא .קראי חזק).
19. שבטי האל בו רננו (לר׳ שמואל סני).
20. שמע עמי בגבורת ידי (the same author).
21. אתה אל מסתתר לך הגדולה תאות (לר׳ אברהכ).
22. ביציאת מצרים יצאו נחפזים (מרתיה).
23. ארוממ שירו לאל צורי ואיחדו (לר׳ אהרן מלמד).
24. אתי הנראה ··· מי כמכה (לר׳ משה חזק).
25. אשאל כהאל הרחמן מלבנון כלה (לר׳ אהרן חזן).
26. איש האלהים ··· משה בן עמרם (לר׳ משה חזק).
27. עלי אלף בית למר׳ עצמו מופתיך (on Moses; ור׳ אני שמואל בן משה סני קראי נע).
28. מודים לך בנים ··· אחד ואין עוד מלבדו (לר׳ אלעזר כהן כאזן).
29. שדי ישמע צעקתיך (לר׳ שמואל רופא).
30. שוכן בשחקים ועושה דין עשוקים (לר׳ חזק).
31. אמרי אכונן בזמר מיוחד (שלמה כהן חזק).
32. מרומם עד לאין חקר (לר׳ מנחכ).
33. שחר קמתי לשפוך (לר׳ אברם קטעת אלכתמה לר׳ חזק) (שלמה קראי חזק). At the end of this piece are Scriptural verses beginning: יוי בקר תשמע, followed by a short supplication.

Then:—

וקול אלכתמה אלדי פי אכר רחמים ויהיו שרה†
אלדי פי הדא אלמצחאף ובארך עלי אלשבת וקול
שהחינו ואכתם כנארי אלעאדה ושלום

The following four pieces are an addition apparently to be recited on the same occasion. The Hebrew numbering of the pieces is continued from the main portion (לז—לד).

1. שמעה תפלתי אל ושי ניבי‡ (acr. שמואל, the term רופא being expressed in the last verse).
2. אל רם ונעלה (לר׳ אברהכ).
3. אספר מקצת מופתים (לר׳ שמואל סני חזק).
4. עבדו והעתירו קהלינו (לר׳ שמואל בן משה המתרפא).

† At the end of this piece: וקול שמח נפש עבדך כי אליך יוי נפשי אשא ונו ולחן מתל לילה כפור · אלמזמור: לדוד אליך יוי נפשי ונ׳ כאמל

There are similar directions at the end of many other pieces, Psalms and Scriptural verses being often embodied.

† For ויהיו חיי שרה, see no. II.

‡ The heading is: והאנא דאכר לך קטע אלדי תקרא פי כמאן אלסייד אליהו הנ׳ פי אלזיאדה יעמיד לנו זכותו זכרו לטוב

At the end of this fragment (fol. 39*a*) is the following colophon :—

נכתב פה בירושלים עיר הקדש הר ציון אשר אהב
אלהים יכוננה עד עולם סלה תוֹבבא ׳ כתבתי אני
הצעיר ׳ ממשפחה ומעיר ׳ עד כה חנני אלהים ׳ אני
העבד והנבזה והזעיר ׳ שמואל הלוי בן לאדני אבי
הזקן והנכבד אברהם הלוי תעל שכבת הטל על
מלונו׳ אכיר

וכאן אלפראג מן כתאבה הדא אלמצחף אלמבארך
יום אלכמיס ח׳ לחדש שבט בשבוע תביאמו ותטעמו
בהר נחלתך שנת הֹתֹקֹדֹ ליצירה והסימן† כי מעיר
הקדש נִקְרָאוּ וְעַל אֱלֹהֵי צבאות נסמכו יצש ושלום

II. Foll. 40—75 : a number of fragments which apparently belonged to the same MS. as no. I., though the writing is somewhat larger.

A series of supplicatory pieces on the pericope חיי שרה (as appears from the contents of the Piyyuṭ hereunder numbered 16).

1. First extant words of a series of Scriptural verses which had been marked
אלי בלב נשבר 2. לנו ׳ יוי מי ינור באהליך—:א
אעורר רנני בזכרך ··· 3. (למר׳ ור׳ שמואל סני)
יה אחד ואין 4. (לר׳ משה) מלך אין לו תחלה
אל אחד ומיוחד ··· 5. (לר׳ יצחק רופא) זולתו
לבי ובשרי ירננו ··· 6. (לר׳ שלמה) שמו יגדל
אל אל גדול 7. (לאברהם בן עזרה) אחד בראני
(לר׳ אברהם) ומהולל. 8. ‡Fragment of a piece; first extant words : כי נכספה נפשי ; last verse begins : מצר פרה (the acr. is apparently מנחם).
לר׳ ישראל וזן ידידי הישוב לי יקאל) יתומה בחיי אב 9.
מזרח וגם 10. (להא אלאם ובנתהא§ בלחן חזאני
יה 11. (acr. ישראל) ממערב ··· יושבת במסגר
אקרא לך אל ענני 12. (לר׳ יצחק) בצרתי ענני
ידידי הישוב לי הדוד אשר ברח 13. (לר׳ אלעזר).
(acr. ישראל) יזרח לי כוכב 14. (לר׳ ישראל).
לר׳) בלבי אלהי שכינתך ···· מרומם מקודש 15.
אול מעני) אדיר נעלם ורם על כל 16. (משה חזק
אעורר רון בלבב 17. (אלפרשה לר׳ אליהו קראי
אפרשה כפים 18. (אני שמואל סני הזק) הומה
לשוכן שמי ערץ (לר׳ אליהו קראי) ; imperfect, last extant words : ישלחה שלוח in the verse beginning קדוש). 19. Last line (עיניו בגוים תצפינה ומושל בגבורתו עולם) of the piece that bore the number לא, the intermediate pieces having been lost entirely. 20. הוא אלהים ומלך עולם (a short piece). 21. איעורר
מדח פי אלסאדאת עליהם הש׳) רעיוני ואפציח רנני
אלשלשה אבות עה זכותם יגן בעדינו תצניף מר׳ ור׳
מה נכבדו 22. (אליהו קראי תהי נפשו צרורה בֹהֹ
איצא שבח פי אלאבות עה) עבדי אדון עולם, by the same author). 23. מה נכבדו מה נהדרו (ואתבעהא עלי טריקה אלאולי, apparently by the same author). 24. אנא למענך אלהינו זכור לנו זכותם (probably of the same). 25. אלוה רם
למר׳ ור׳) ונורא לעמך זכרה זכות אברהם ושרה
(לר׳ מזרחי) משא ועול משא 26. (אליהו קראי.
איך אהלי 28. (לר׳ יהודה) יבשו אלי וספו אלי[a] 27.
(acr. אני אליהו בן שמואל קרא חזק) אדום הוקמו.
למ׳ ור׳ משה) רחום וחנון יוי ···· אקוד לגדלו 29.
בן אברהם הרופא אני עבד דל ונבזה שח ורזה, this acrostic being indicated at the end after the (לר׳ משה רו׳ חזק) מודים לך זרע אמונים 30. (אֹבֹ.
שבחך אל 32. עת שערי רחמים פתח נא לנו† 31.
שחר קמתי לשפוך 33. (לר׳ שלמה חזק) סדרתי
נגדיך (same acrostic). Then follows the Psalm שיר המעלות ממעמקים, some Scriptural verses and supplication (including אדון שמע קולינו (ס—א) and עננו אלהינו עננו ; last extant line : כשענית לאלישע בעברו את הירדן עננו).

† The numerical value of the letters marked does not, however, amount to (5)504, but to (5)509.

‡ This piece bore the number י, the Piyyuṭim numbered ח and ט having been lost entirely.

§ Some other pieces have similar phrases in the heading.

[a] Fol. 63*b* has been left blank, but the piece continues without break on fol. 64*a*.

† See Or. 2533 (Cat. no. 728), I., 137.

III. Foll. 76—83, about the same dimensions as nos. I. and II., with 15 lines to a page. Written in a peculiar heavy hand. Probably seventeenth century.

A series of pieces in Arabic (Hebrew character).

Heading:—

בשם ײ אל עולם נע ונצ ׳ נבתדי אלין[a] באתבאת
תסאביח באל ערבי ממא רתבוהם אלשערא רׄא
לתנבית[b] אלגׄאפל ען רשדה (?)

1. אלמדבר חכים. 2. מן כאן כתיר אלכטאיה לא אלאת אן סואהו (on the ten commandments, but a leaf is wanting in the middle). 3. אלמנד ללה סלטאן כל סלטאן (a doxology; defective at the end, last extant words: אן יכון אלאלה אלחק, catchword: חכמנא). 4. Latter part of a piece, first extant words: מהר ואעזוב גנו. 5. סבחנך אללה רבי (Hebrew refrain: אזלו פי זיאדה) (דמעות עיני וכו׳). 6. קום בנא יא פהים אלקדס אלשרף). 7. Another piece beginning with the same refrain, and having the same heading; only preserved words: קום בנא יא פהים קום בנא.

On fol. 76*a* is the following owner's entry:—

מלך אלפקיר אלחקיר אלמרתגׄי רחמא מולהא (*sic*)
ראצון הב׳ הי׳ אבן רבי אהרון חזן ס׳ ט׳ אבן כנׄק
הז׳ הנ׳ רובי אלעזר חזן נו עד[c] אמן אׄנׄסׄ

IV. Foll. 84—91, about 6 in. by 4, with 15 lines to a page. Probably eighteenth century.

Another fragmentary series of Piyyuṭīm.

1. End of a piece; first extant words: עם בשמו חוסים[d]. 2. שומרי השבת צור העיר בכם; imperfect at the end, last extant words: נין אברהם ושרה עשוקים; catchword: במצותי.

[a] For אלאן.

[b] Apparently for לתנביה. There are a number of difficult phrases in the MS. which have for the most part been reproduced as they stand.

[c] No doubt = נוחו עדן.

[d] Refrain begins: יום השביעי.

3. אשאל מהאל הרחמן יחיש טוב המוניו (on Moses; acr. משה). 4. כי זה אשר יעית אלי מעלה[a] משה (פי מדח סייד משה). 5. כי זה אשר ידמה לבן עמרם (same heading; imperfect at the end, last extant words: היה סימן טוב, catchword: ובא). 6. End of a piece; first extant word: "אעיבראני" (Hebrew and Arabic). 7. לו מא אלכמרה מא כאן אפראח (Arabic only; imperfect at the end, last extant words: ואגׄלי צוטה, catchword: עלי). 8. Fragment of another Arabic piece; first extant words: שרה לא תסתעגלי, end: קבלת דעותי. 9. כאן יוסף מליח פי עצרו (a lengthy piece on the history of the Patriarch Joseph, but a leaf is missing after fol. 90, and the last extant words on fol. 91*b* are בסיף מגרד ללחרב, catchword: כיף).

V. Foll. 92—97, about 6⅜ in. by 4½, with 15 lines to a page. Probably eighteenth century.

a. Two portions of the history of a saint named Joseph.

First extant words:—

סמה ׳ פצרך ובכא בכא״ שדיד״ פי אלמרכב ורפע
עיניה אלי נחו אלסמא ודעה וקאל יא רב אלעאלמין
כן עלי עבדך מוכׄלצא״ ואהדיני אלי טאעתך ומכאפתך
וצבר ואלדיי בעדי

Farther on:—

קאל פלמא אנתצרוה ואלדיה ולם יגׄי כרנו פי טלבה
נחו אלמרכב אלדי אכׄברהם בהא פאסתכׄברו מא כאן
כן אמר אלמרכב פקיל להם קד קלעה״ בה פטנו אן
אצהאב ׳ ׳ אלמרכב גׄדרוה פחזנו עליה תם לבסו
אלמסח וזאדו פי אלתחזן ׳ קיל פבעד דלך צעף אלבחר
עלי יוסף וראה אמואג יתעאלו נחו אלסמא ותטף עליה
אמיאה אלבחר תם זאד פי תסביח אלאלאה אלעטים
חתי הדי אלבחר ומשית אלמרכב פי טריקהא חתי
וצלת אלבר וקרב אלבית אלמקדס ויוסף ואלשיך
אלעאבד קד דכלו פ זו אלעאבד פכרנו אלתקוה
ואסתרחבו בה

[a] For מעלת.

[b] Refrain begins: משפיל.

On fol. 93*a* :—

תם נוע תיאבה ותצדק בהא ואקאם לא ידכֿל ולא יכֿרג עז עבאדהֿ אלאה ז׳ סנין אלא קד אתגֿיירת צפאתה ואנתחל גֿסמה

End :—

תם אתופא יוסף רח׳ אתֿ עליה ודפן באלמסח אלדי כאן עליה ונודי פי אלנאס עז זנאזת יוסף אלעאבד ודפן פי אלמכאן אלדי כאן יעבד רבה פיה ז׳ סנין תם עתקו ואלדיה עבידהמא ואנצרפו אלי עבאדהֿ א׳ פי מכאן יוסף אבנהמא עלי מקברתה חתי אתופו ואנדפנו מעה פי אלמכאן אלמדכור רחמת אֿתֿעֿ אגֿמעין ואל חמד ללאה רב אלעאלמין וחסבנא ונעם אלוכיל · כמלת בעון א׳ תע׳

b. Early Biblical history in verse beginning :—

גֿל רבי וגֿל צנעו · כֿלק אדם תם רפעו . ואכֿרג חוה מן צֿלעו

The last extant strophe deals with גדעון. Catchword (beginning of another strophe) : קתל. The refrain is : זה אלי זה אלי ואנוהו.

VI. Foll. 98—103, about 6⅝ in. by 4½, with 16 lines to a page. Written partly in black and partly in red ink. Probably seventeenth century.

1. A piece defective at the beginning ; first extant words : אללה אלאבאיה וסייד אלסאדאת, each strophe ending : ומן קבל מותי אגֿפר לי דנובי. Several Biblical persons (Moses, &c.) are mentioned in the piece.

2. A piece beginning : יקולו אל כל שי ללה ··· וקד גֿאואך באלגֿפראן וכו׳. Last extant words : ופי אלתורה קד חוצאך וכֿא, catchword : כֿלאך.

VII. Foll. 104—106, about 6½ in. by 4½, with 16 to 18 lines to a page. Probably eighteenth century.

1. A fragment of a piece (Hebrew and Arabic) ; first extant line : אשר היא ללבי אהובתה אכיר מן אלדהב. Last line : השתחויתי לאל על פּעלו אלדי מא ינסאני.

2. A piece beginning : יא רחמן תגֿפר זלתי (Arabic only ; heading : האדי תסביחה ללבארי עז וגל דכרהו. 3. Another piece, beginning : (נֿירהא תסביחה ללבארי) יא מן צֿאע זמאנו. Last line (end of the piece ?) : פי יום אלוקא איש הו עודרנא. The history of Abraham is treated in the piece.

VIII. Foll. 107—109, about the same dimensions as the preceding fragment, and probably also about the same date.

Fragment of a collection of riddles. First extant words : אש לו אכלו ויולד חי ומתהלך והוא מת.

The first complete riddle begins :—

ומה בת נולדה מתה ותלד ילדים

There are in all fourteen riddles, of which the first and the last are fragmentary. Last extant words : אבל סופו להכרית ; catchword : וחתכו.

There are Arabic figures and other signs or words at the end of the riddles, probably meant to indicate the answers.

IX. Foll. 110—116, about 6¾ in. by 4½, with 20 or 21 lines to a full page. Probably seventeenth century.

Penitential pieces in Arabic : 1. Fragment of a piece ; first extant line :—

ואפתכרי יום אלחסאב פי מא יכון רד אלגואב

End :—

ואמא עבדך אבן אלמיליקה אלפקיר
ואקף עלי באבך חקיר
יא רב תובה קבל אן אציר
ללדוד טעמה פי אלקבר

The history of the exodus and the ten commandments are worked in.

2. יא נפס כם תדנבי יא נפס כם תגֿהלי.

3. יא נפס כם תגֿהלי עודי אלי מולאך (with an elaborate heading on the subject of penitence).

4. יא נפס תובי ואתקי ועאמלי אללה ואצדקי (last extant words : ואתבעך צֿעף אליקין ; catchword : אנגדא).

X. Foll. 117—120, about 6½ in. by 4⅝, with 18 or 19 lines to a page. Probably eighteenth century.

1. Fragment of a piece, the strophes being alternately in Hebrew and Arabic; first extant words: ונת מתל בתמתילך. The next strophe begins: בשורי מזרקי יין. Acr. [א]ברהם.

2. שבחו אל אחד מיוחד (Hebrew and Arabic; acr. שלמה נסיא(?) חזק).

3. Fragment of a piece; beginning: לשון השיר בך קציר ידידי (marked: עלק).

4. Fragment of another piece; first extant words: מיללחיה(?) יניע ויקרב (the piece is partly erotic).

5. אלהי עוז ישועתי אלאהי סיידי.

6. אשישות דם ענבים (also Hebrew and Arabic); fragmentary, last extant words: קד לואף.

XI. Fol. 121, about 6½ in. by 4½; one page only, 17 lines, eighteenth century.

A fragment of קצת חנה.

Heading:—

קצת חנה ומא גרא לאולאדהם אלסבעה באלערבי

Only the first two strophes and three lines of the third are preserved.

XII. Foll. 122—123, about 6½ by 4½, with 15 or 16 lines to a page. The writing is very similar to that of no. IX.

אקרא לך אל ענני (Hebrew and Arabic in alternate strophes; acr. of the Hebrew strophes: אלעזר).

XIII. Fol. 124, about the same dimensions as no. XII.; one page only, 16 lines. Eighteenth century.

כמריה ערבי ועובראני) אני אוהב היין מאד); only three strophes are extant, acr. (?) [אלע[זר).

XIV. Fol. 125, about 6¼ in. by 4¼, with 16 lines to a page.

Fragment of a piece; first extant line: קאל לו ארוח יא דאך אללעין (a penitential piece, with reference to Abraham, &c.).

XV. Fol. 126, about 6½ in. by 4⅜, with 17 lines to a page. Eighteenth century.

Piyyūṭim for שבת.

1. Fragment; first extant words: האיר בחכמתו (acr. [י]הודה). 2. אולם אני אדרוש (acr. אברהם). 3. Beginning of a piece; preserved words: ברוך אשר חנן עמו בתוך צרה(?); catch-word: לכן).

XVI. Fol. 127, about 6½ in. by 4¼, with 20 lines to the first (full) page. Eighteenth century.

Fragment; first extant line: והר סיני באש תיקד ועשן; end: שכיעוני בני עמי אמונים.

731.

Or. 1427.—Paper, about 8¼ in. by 6, consisting of 22 leaves, with 22 lines to a page. Oriental writing, nineteenth century. The liturgical directions and first words of pieces, parts of pieces, &c., are written in red.

A small collection of Karaite סליחות and penitential prayers, copied mostly from vol. iii. of סדר התפלות כמנהג קהל הקראים, printed at Venice in 1528-9. The folios on which the pieces are contained in the printed text are very often mentioned.

Heading:—

סליחות מי׳ למבת שני וחמשי כפי כנהג הקדום לפי סדר הרחמים שכותבי׳ (for שכתובים) בסדור כיום תרועה עד יום כפור

Beginning:—

בני ישראל שובו אל ה׳ וג׳ בשובכם על ה׳ וגו׳ יחד עם אברכה · · · כמו שכתוב בסדור מיום תרועה עד יום כפור

ואחרי כן תקום ותאמר פסוקי תשובה קול על שפיים נשמע וכו׳

Portions are assigned to six nights.

The following poetical pieces are contained in the collection :—

1. *אשכולות בטלו ואומללו. 2. אוי לנפשי השובבה
(ודוי ; acr. אני שבתי ברבי דוד בונת). 3. אחזני
†ציר וחבל (תחנון). 4. אויה לי כי חסר ממני. 5. יה
למתי צפנת (תחנון for ליל ראשון). 6. אני אהובה
הייתי (from סדור דף קפה ; the beginning only
is given ‡). 7. אמרה גולה וסורה (of Solomon
ibn Gabirol). 8. אנוש אל יוכח (אב״ ; ודוי).
9. שאל לאסורת בבל (of ר׳ שבתי). 10. איד
השלכת משמי מרומך (of משה בן ממל הכהן).
11. אשפל אֱדָל (אב״ ; חטאנו). 12. מבית צבי
ארמונה. 13. §אדון הרחמים ואלוה הסליחות
(סליחה). 14. אלהי על עון מעל (תחנון ; acr. אהרן).
15. אתודה ואודה לפודה (סליחה ; comp. Zunz,
Literaturg., p. 694 [שלחיה], the ending is the
same). 16. לאט האל לעםᵃ נדכה (תחנון). 17. יְיָ
אמנם אוֹא ··· 18. אל רחום וחנון · שמח נפש ענום
אלהים. 19. נשכבה בבשתנו (acr. אני יהודה בן אליהו).
אם אנו בחטא ···· באשמה אנחנו (אב״ ; ודוי).
20. שבת משושי ורבו יגוני (of Solomon ibn
Gabirol ; תחנון ··· והוא בסדור בתפלת תמוז).
21. יְיָ אל באפך תוכיחני (סליחה זו להדר יהודה)
אנא אלהינו ואלהי (בכר אליהו מרולי נע). 22.
אנא אלהינו · בגורל חסדיך שוב ועננו. 23. אבותינו
אב״ ; בקשה אחרת) אבינו · אפך אל יחרה בנו and
(כלב אפנדופולו בן אליהו חזק). 24. אנא השם
הנכבד והנורא · פתח לנו שערי אורה.

Then : תם ונשלם.

---

* Comp. Zunz, Literaturg., p. 338.

† In the heading : והוא כתוב בסדור אחר · תם הסליחות בלי סימן הדפוס. Only the first four double lines are given here.

‡ The beginnings of several other pieces are given which are not noted in this description.

§ In the heading : והוא בסדור דף אחרון בלי סימן לרבנו אהרן, but no such piece is found on the last leaf of any of the Venice volumes. Only one verse is given. '

ᵃ The usual reading is בעם.

732.

Or. 2537.—Paper, about $7\frac{7}{8}$ in. by $5\frac{1}{2}$, consisting of 118 leaves. Rabbinic character of the nineteenth century.

פתשגן כתב הדת "Pathshegen Kethāb had-Dāth," a treatise on the reading and writing of the Law and on the Benedictions, in Hebrew, by Caleb Afendopolo ben Elijah ben Jehūdah.

Title, fol. $1b$:—

פתשגן כתב הדת
אִיהָן אִיהָן לְקִי בִּינוּ

אגרת זאת היא מאגרות חבורי אמור כלב זצ״ל אפנדופולו בן אליהו זצ״ל בן יהודה הזקן זצ״ל הנקראת אגרת פתשגן כתב הדת בה סדרי קריאת פרשיות התורה בשבתות השנה ותקון סדר יציאת התורה על גויל בשבתות ובמועדים ובחגים : ומה שנמשך אחר זה מענינים אחרים :

The object and title of the work are further indicated in the following passage of the preface, fol. $2b$:—

והנה כונת זאת האגרת היא קריאת פרשיות התו׳ ותכונה בשם פתשגן כתב הדת וזה שמה :

The contents of the three sections (חלקים), into which the work is divided, are stated as follows, foll. $2b$—$3a$:—

והנה חלקתיה לשני חלקים : החלק הא׳ בבאור סדר הקריאה בתורה : והחלק הב׳ בבאור כתיבתה : עוד שמתי חלק שלישי אחריהם אבאר בו הברכות שהאדם מתחיב בהם וזה לסבה תשמע אותה בסוף הספר ועל כלם הקדמתי הקדמה אחת :

This statement is followed by an index to the chapters of all the three sections, foll. $3a$—$4b$.

The fifth chapter of the first section treats on different usages (reading בחומש או בגויל &c.).

The twelfth chapter of the first section contains, on foll. $34a$—$36b$, a list of the Haftāroth of the pericopes of the Pentateuch according to the Constantinopolitan rite,

differing but slightly from *e.g.* Vienna edition, i., 262 *sqq.*

The second section begins on fol. 53*a* with the following heading :—

החלק השני בכתיבת התורה וסדר פרשיותיה הסתומות והפתוחות ובאורן וצורות השירות השתים שבה: ומה שימשך לזה:

The third section, בברכות "on benedictions," begins on fol. 77*a*.

On a St. Petersburg MS. containing this work see Gurland, גנזי ישראל בסט״פ פטרסבורג, iii. 125.

Subscription, fol. 118*a* :—

ובכאן ראינו לחתום הברכות: ובשלמותם נשלם הספר תהלה לאל: והשלמתיו ביום שלישי לחדש טבת נז״ר לפרט האלף הששי: פה בכפר קדמיא אשר מעבר לים עיר קוסטונדינא רבתי אופק בוזנדיאו שכנגד פרקידוניש:

The composition of the book was accordingly finished in Ṭebeth 5257 (A.D. 1497).

Subscription of the scribe, fol. 118*b* :—

נכתב ונשלם העתקת זה הספר הנותן אמרי שפר ביום רביעי חמשה ועשרים לחדש מנחם שנת התרכט לפרט גדול פה בעיר מצרים יעא על יד צעיר המתלמדים והמתחזנים איש עני ואביון מתושבי ציון ומתפלל לאל עליון שיצילני ויגאלני מארץ מצרים וישיבני אל ארץ מולדתי ונחלתי ונחלת אבותי הקדושים לעיר הקדש ירושתו הצעיר משה הלוי ירו סט בלאאור כמוהרר אברהם הלוי הפקיד הנאמן הח׳ הש׳ המ׳ הרופא המובהק והמבואר זצל בלאאור כמהר משה הלוי ירו׳ הפקיד הנאמן דקק ירושתו זל בלאאור כמוהרר שמואל הלוי ירו הפקיד הנאמן הח׳ הש׳ המ זצל בלאאור כמוהרר אברהם הלוי הח׳ הש׳ המ׳ מתושבי עיר דמשק זצל בלאאור כמהרר אליהו הלוי הח׳ הש׳ המ׳ מתושבי עיר דמשק וצל

This transcript was accordingly finished A.M. 5629 (A.D. 1869).

The same scribe wrote Or. 2526 (see p. 187 in this volume).

INDEX-TABLE

OF THE MSS. DESCRIBED IN THIS VOLUME.

Old Royal.

No.	Page
16, A. I.	321

Harleian.

No.	Page
62	150
1795	75
5508	53
5529	140
5530	376
5583	330
5584	118
5585	60
5648	124
5682	253
5686	230
5698	102
5699	103
5700	115
5701	301
5702	106
5704	3
5705	95
5713	269
5714	285
5716	147
5717	148
5718	114
5719	101
5794	315
5794*	75
7198	146
7553 (Harley Oriental)	104
7618	306

Arundel.

No.	Page
151 (pp. 190-191)	167

Sloane.

No.	Page
3173	205

Additional.

No.	Page
8881	326
10,456	281
11,433	326
11,438	107
11,830	312
14,761	197
14,762	203
15,402	5
15,421	114
15,437	134
15,978	40
16,406	2
16,577	234
16,916	308
17,049	91
17,050	93
17,052	94
17,053	62
17,054	116
17,055	312
17,056	105
17,058	249
17,867	266
18,229	238
18,230	211
18,424	143
18,684	119
18,685	118
18,690	353
18,691	212
18,692	213
18,693	254
18,695	327
18,724	205
18,828	117
18,829	142
18,832	316
18,967	283
18,968	309
19,064	242
19,663	363
19,664	293
19,666	240
19,667	358
19,780	371
19,781	384
19,782	395
19,783	111
19,784	112
19,786	74
19,787	356
19,789	390
19,944	218
19,945	223
19,947	135
19,972	142
19,973	150
20,747	354
22,069	192
22,089	163
22,090	164
22,094	260
22,413	285
23,974	123
25,717	54
26,883	255
26,892	150

No.	Page
26,893	127
26,894	139
26,895	44
26,896	274
26,897	275
26,898	41
26,901	98
26,903	126
26,905—26,913	171
26,914	126
26,915	62
26,918	135
26,922	85
26,923	74
26,935	168
26,940	155
26,942	170
26,943	156
26,950	162
26,951	157
26,954	263
26,955	249
26,956	133
26,957	207
26,965	73
26,968	208
26,971	213
26,975	168
26,977	159
26,978	206
26,982	122
26,983	161
26,986	313
26,988	63
26,989	63
26,990	100
26,991	153
26,992	100
26,998	229
27,005	64
27,007	43
27,016	153
27,024	71
27,025	67
27,029	216
27,032	146
27,040	116
27,048	67
27,049	87
27,050	42
27,070	245
27,071	329
27,072	214
27,075	95
27,081	155
27,083	158
27,084	66
27,086	264
27,092	71
27,096	257
27,100	156
27,102	96
27,103	262
27,104	88
27,105	89
27,111	167
27,115	88
27,117	166
27,118	70
27,119	101
27,123	43
27,124	89
27,125	76
27,126	346
27,127	171
27,130	68
27,134	100
27,135	72
27,137	149
27,139	66
27,147	152
27,148	169
27,150	148
27,156	257
27,159—27,166	45
27,169	1
27,181	158
27,182	44
27,183	169
27,184	255
27,185	66
27,188	256
27,191	90
27,192	256
27,194	58
27,195	323
27,196	61
27,197	97
27,200—27,201	273
27,205	319
27,207	262
27,208	271
27,210	200
27,212	154
27,292	6
27,293	144
27,294	108
27,295	64
27,296	76
27,297	138
27,299	151
27,556	270
27,557	145
27,558	85

Oriental.

No.	Page
39	41
42	304
43	69
44	70
45	112
63	194
66	30
67	33
68	35
69	36
70	37
73	60
74	217
851	71
852	61
1003	87
1024	364
1046	113
1054	141
1057	145
1067	206
1068	132
1081	115
1083	160
1100	183
1101	183
1263	190
1307	42

No.	Page
1404	198
1421	128
1422	28
1424	355
1427	485
1470	448
1479	436
1480	429
1481	27
1482	11
1483	15
1486	104
1490	15
2088	252
2213	7
2214	11
2215	12
2216	17
2217	77
2218	80
2219	80
2220	79
2221	79
2222	82
2223	83
2224	84
2225	85
2226	78
2227	396
2351	18
2352	10
2353	13
2354	14
2355	16
2356	17
2357	106
2378	9
2379	15
2380	26
2381	26
2382	26
2383	17
2384	18
2389	409
2390	416
2391	79
2392	81
2393	82
2394	82
2395	113
2405—2406	193
2417	421
2418	402
2419	56
2420	83
2421	107
2422	108
2443	217
2456	104
2482—2484	47
2485	49
2522	195
2524	172
2525	178
2526	186
2528	188
2530	466
2531	459
2532	471
2533	472
2534	476
2535	481
2536	450
2537	486
2570	185
2571	185
2573	179
2574	180
2575	184
2576	180
2577	181
2578	175
2579	174
2580	176
2587	388
2591	57
2673	424
2705	151
2733	297
2734	298
2735	288
2736	210
2737	203
2745	111
2772	278
2785	29
2822	54
2823	55
2824	56
2855	124
2859	137
2860	137
2884	202
2891	59
3613	132
3657	69
4103	104
4112	449
4113	395
4114	443
4116	157
4607	152
4677	46
4840	27
4842	81
4843	5
5009	90
5013	341
5014	65
5022	66
5023	71
5024	129
5086	73
5402	6
5466	359
5472	345
5519	160
5520	160
5523	75
5528	53
5530	52
5531	51
5540	396
5600	380
5834	323
5866	347
5975	59
5978	338
6276	345
6277A	344
6277B	344
6354	440
6355	439

ADDENDA ET CORRIGENDA.

P. 1. In connection with Add. 27,169 note J. Theodor's edition of בראשית רבא (chs. i.—xvii.; 1903-4).

P. 2, *col.* 1, *l.* 9 *from bottom.* For "leaves" read "lines."

P. 3. In connection with Harley 5704 note L. Grünhut's edition of ילקוט המכירי on משלי (Jerusalem, 1902).

P. 6, *col.* 1, *l.* 10 *from bottom.* For "116" read "106."

P. 15. In Or. 2379 are a number of passages from ילמדנו, and some few others marked צרפתי.

P. 24, *col.* 2, *l.* 5 *from bottom.* For "I. 2" read "I. 3."

P. 52. For the contents of section viii. in Or. 5531 see הלכות גדולות (Venice, 1548) fol. קמב *sqq.* (end of תקון סופרים followed by הלכות הספר).

P. 55, *col.* 2, *l.* 2 *from bottom.* For "Vol. I." read "Vol. II."

P. 76, *col.* 1. In connection with Add. 27,296 note A. Schwarz, edition of תוספתא of חולין (1901).

P. 78, *col.* 1, *note* †. For "edition" read "editions."

P. 137, *col.* 2. In the British Museum copy of אור זרוע, vol. iii., בבא בתרא is wanting, but other copies are reported to include it.

P. 196, *col.* 1, *l.* 2 *from bottom.* For "Fol. 91*a*" read "Fol. 91*b*."

P. 225, *col.* 2, *l.* 9 *from bottom.* Read אתה זוכר מעשי עולם.

P. 227, *col.* 1 (*about middle of page*). Read לעשרה הרוני מלכות.

Ibid., col. 2 (*end*). Only nos. 1—3 are by Benjamin.

P. 228, *col.* 2, *l.* 8 *from bottom.* For the first בעיר read כאיש.

P. 262, *col.* 1 (*about middle of page*). The combination of letters on fol. 35*a* in Add. 22,094 are a representation of the ten Sefīrōth of the Ḳabbalists, the כ=כתר and מ=מלכות. The combination on fol. 58*a* is an abbreviated form of the same.

P. 348, *col.* 2, *ll.* 13 *and* 14. For "Asher b. Yeḥiel" read "Jacob b. Asher."

P. 396, *sqq.* In connection with the MSS. of the Yemenite Liturgy note the Vienna edition of 1896 described by S. Poznański in J. Q. R., xvii., 189—192. A new edition is now in course of publication at Jerusalem.

P. 399, *col.* 2, *l.* 7 *from bottom.* For כתיבי read נתיבי.

Ibid., hymns 3 *and* 67. The second, which is not of Yehudah hal-Levi, is: ישראל בחירי אל ילדי איתניך. The same distinction should be made in other MSS. The pieces beginning אתה אל מסתתר ונולה רזים and אתה אל מסתתר ונלי רזין should be similarly distinguished where they occur.

Ibid., col. 2, *note d.* The hymn (no. 76) beginning עת שערי רחמים להפתח is the same as עת שערי רצון להפתח, the full acrostic being עבאס יהודה שמואל.

P. 406, *col.* 2, *l.* 9. For ותדר read ותדד.

Note that the following MSS. belong to the Almanzi Collection: Add. 26,895 (p. 44), 26,956 (p. 133), 26,918 (p. 135), 27,212 (p. 154), 27,210 (p. 200), 27,205 (p. 319), 27,195 (p. 323), 27,126 (p. 346).

[illegible] של תלמידי חכמים
[illegible] מעלה שנ' כי בצל החכמה בצל הכסף
[illegible] להדליק · תאנא כן שאמרו להדליק ו
[illegible] מדליק שמהם לא נתכוונו אלא לדבר אחר
[illegible] כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ [illegible]
[illegible] להדליק וכן שאמרו שלא להדליק [illegible]
[illegible] אלא לדבר אחר · אמ' רב יהודה אמ' [illegible]
[illegible] על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותח[illegible]
[illegible] ההוא סבא ואיתימ' רבה בר בר חנא [illegible]
[illegible] עולא הוה רכיב חמרא הוה שקי [illegible]
[illegible] מימיניה ורבה בר בר חנא משמאליה אמר [illegible]
[illegible] אי אמרתו משמיה דר' יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי
שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא הדר חזא ביה רבה בר בר חנא
בישות אמ' אנא לאו הא אמרי אלא הא אמרי דתני תנא קמיה
דר' יוחנן ר' שמעון בן אלעזר אומ' יום הכפורים שחל להיות
בשבת אפי' במקום שנהגו שלא להדליק מדליק מפני כבוד
השבת ענ' ר' יוחנן בתריה וחכמים אוסרין אמ' ליה עולא תהא
קרי עליהו רב יוסף מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות
ידלנה · מים עמוקים עצה בלב איש זו עולא ואיש תבונות
ידלנה זה רבה בר בר חנא · ואיזהו כמאן סבורה כי הא דאמ'
ר' בנימין בר יפת אמ' ר' יוחנן מברכין על האור בין במוצאי
שבתות בין במוצאי יום הכפורים וכן עמא דבר · מתיבי אין
[illegible] האור אלא במוצאי שבתות הואיל ותחלת ברייתו

ORIENTAL 5530, fol. 2b.—SAEC. XII—XIII

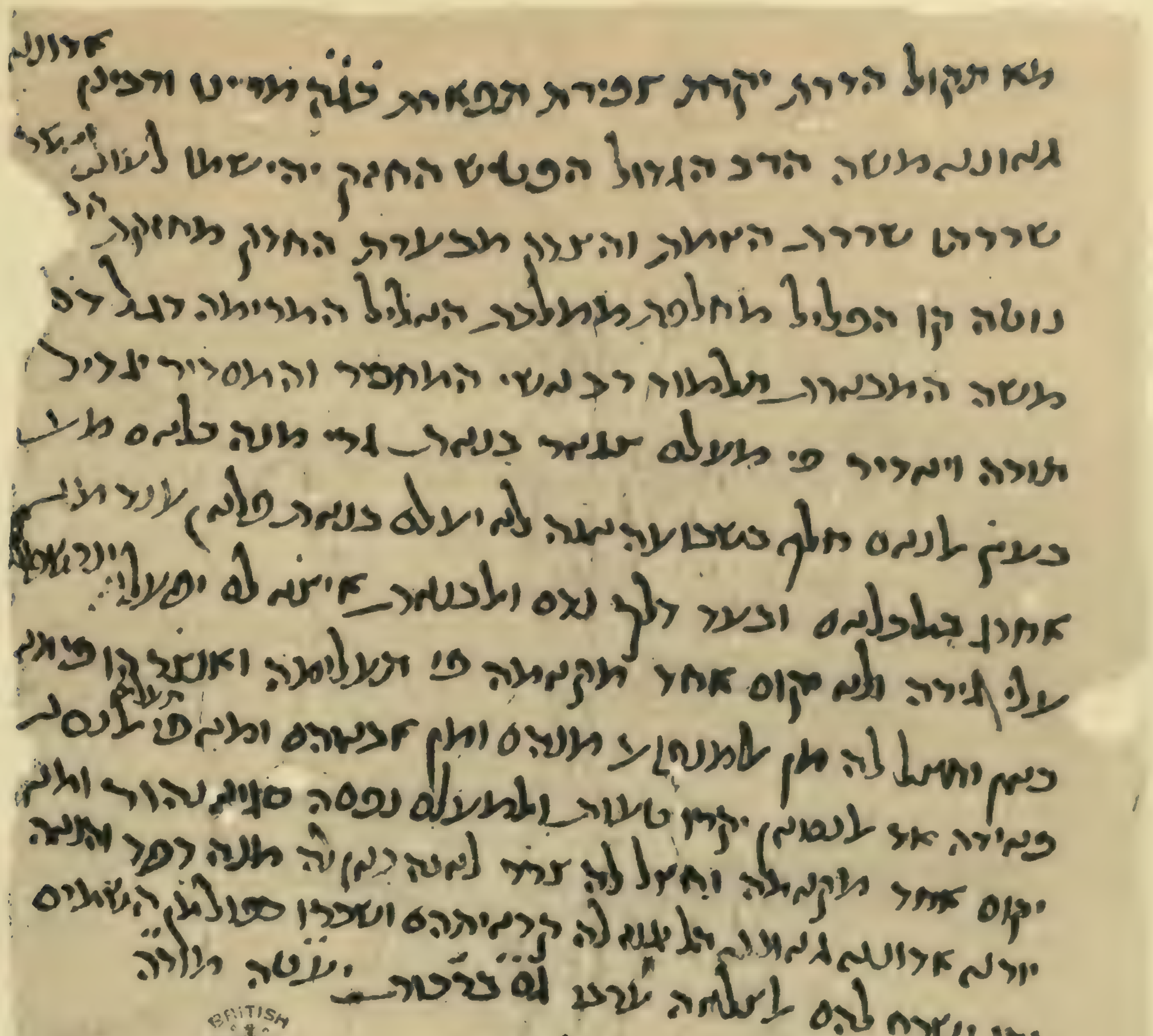

ORIENTAL 5519, B.—SAEC. XII

בסימנא טבא

תורת

חכם מקור חיים לסור ממוקשי

מות

ספר רביעי והוא ספר נשים

הלכותיו חמש וזהו סדורן
הלכות אישות הלכות גירושין
הלכות יבום וחליצה הלכות נערה בתולה
הלכות סוטה

הלכות אישות
יש בכלל ארבע מצות שתי מצות עשה ושתי מצות לא תעשה וזהו פרטן
א ליקח אשה בכתובה וקדושין
ב שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קדושין
ג שלא ימנע שאר כסות ועונה
ד לפרות ולרבות ממנה

הלכות גירושין
שתי מצות אחת מצות עשה והוא שיגרש המגרש בספר שניה מצוה לא תעשה

והיא שלא יחזיר גרושתו משנשאת

הלכות יבום וחליצה
יש בכללן שלש מצות עשה ואחת מצות לא תעשה וזהו פרטן
א ליבם ב לחלוץ
ג שלא תנשא יבמה לאיש זר עד שתסור רשות היבם מעליה

הלכות נערה בתולה
יש בכללן חמש מצות שלש מצות עשה ושתי מצות לא תעשה וזהו פרטן
א ליקנס המפתה
ב שישא האונס אנוסתו
ג שלא יגרש האונס
ד שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה

HARLEY 5698, fol. 197b.—A.D. 1472

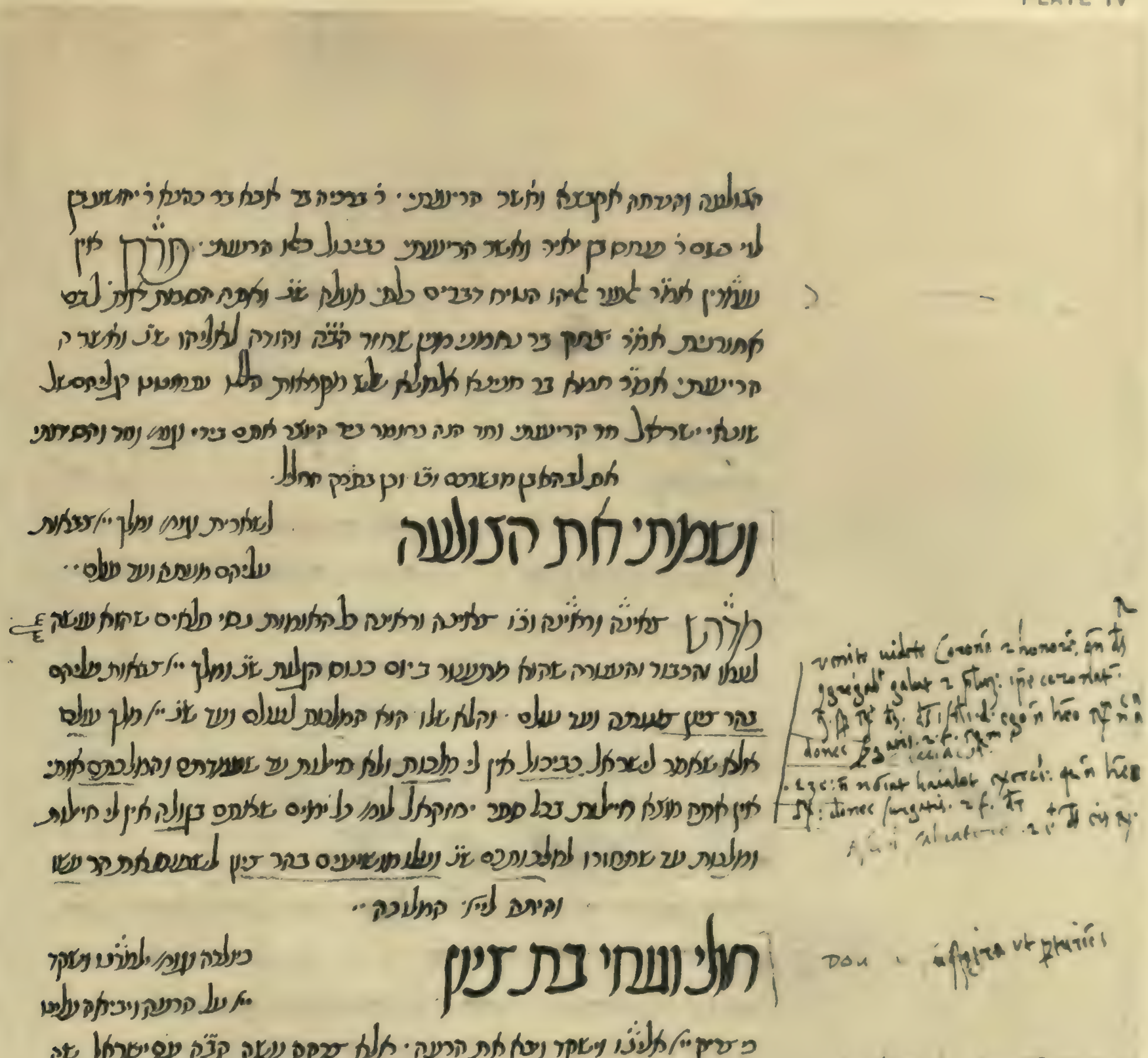

HARLEY 5704, fol. 70b.—A.D. 1514

ORIENTAL 2573, fol. 6b, 7a.—SAEC. XI—XII

וארבה
?

ADD. 27,210, fol. 32^b.—SAEC. XIV

ORIENTAL 2884, fol. 17b.—SAEC. XIV

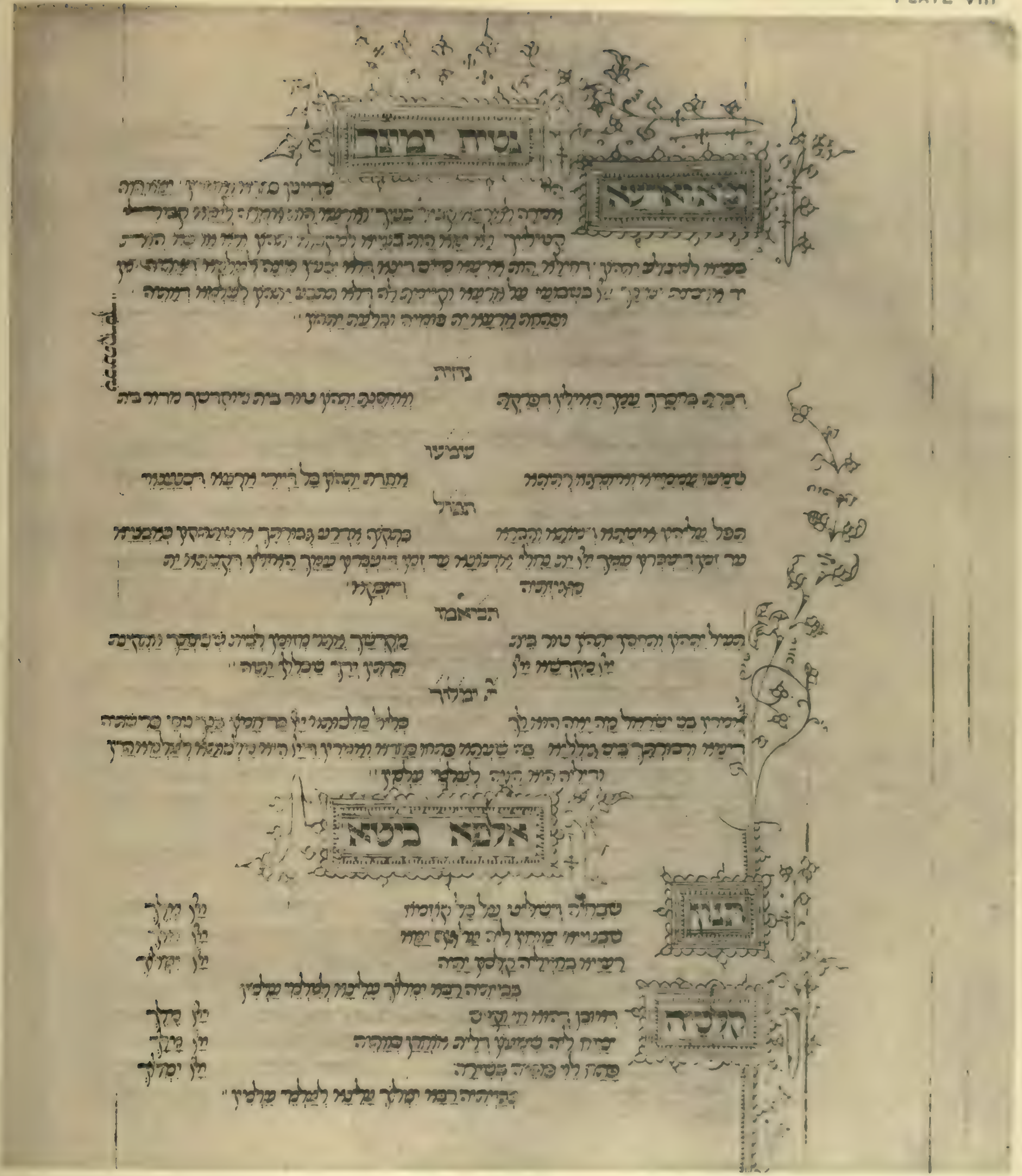

ADD. 19,944, fol. 99[b].—A.D. 1441

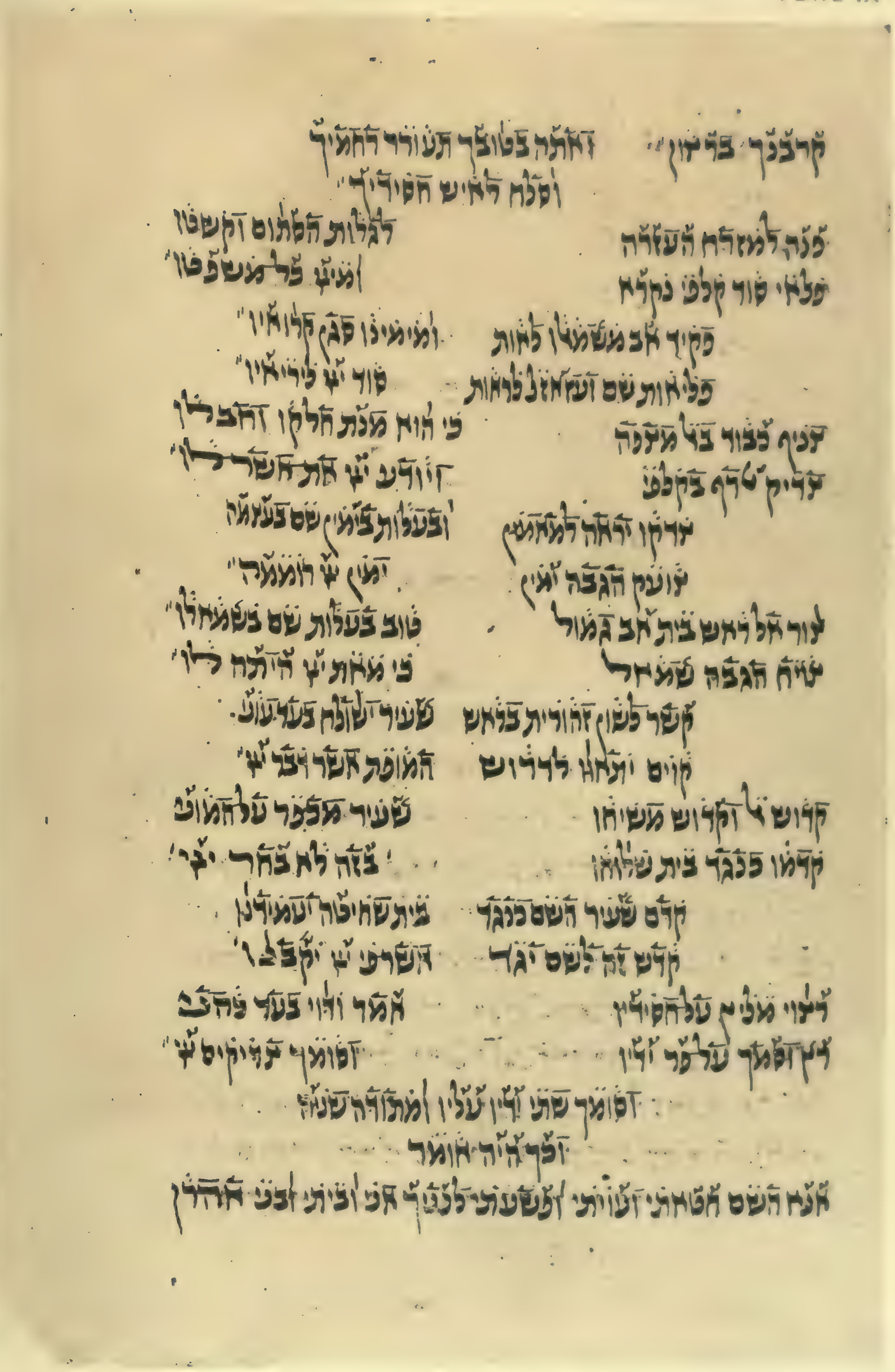

ORIENTAL 2227, fol. 172ᵛ.—A.D. 1540

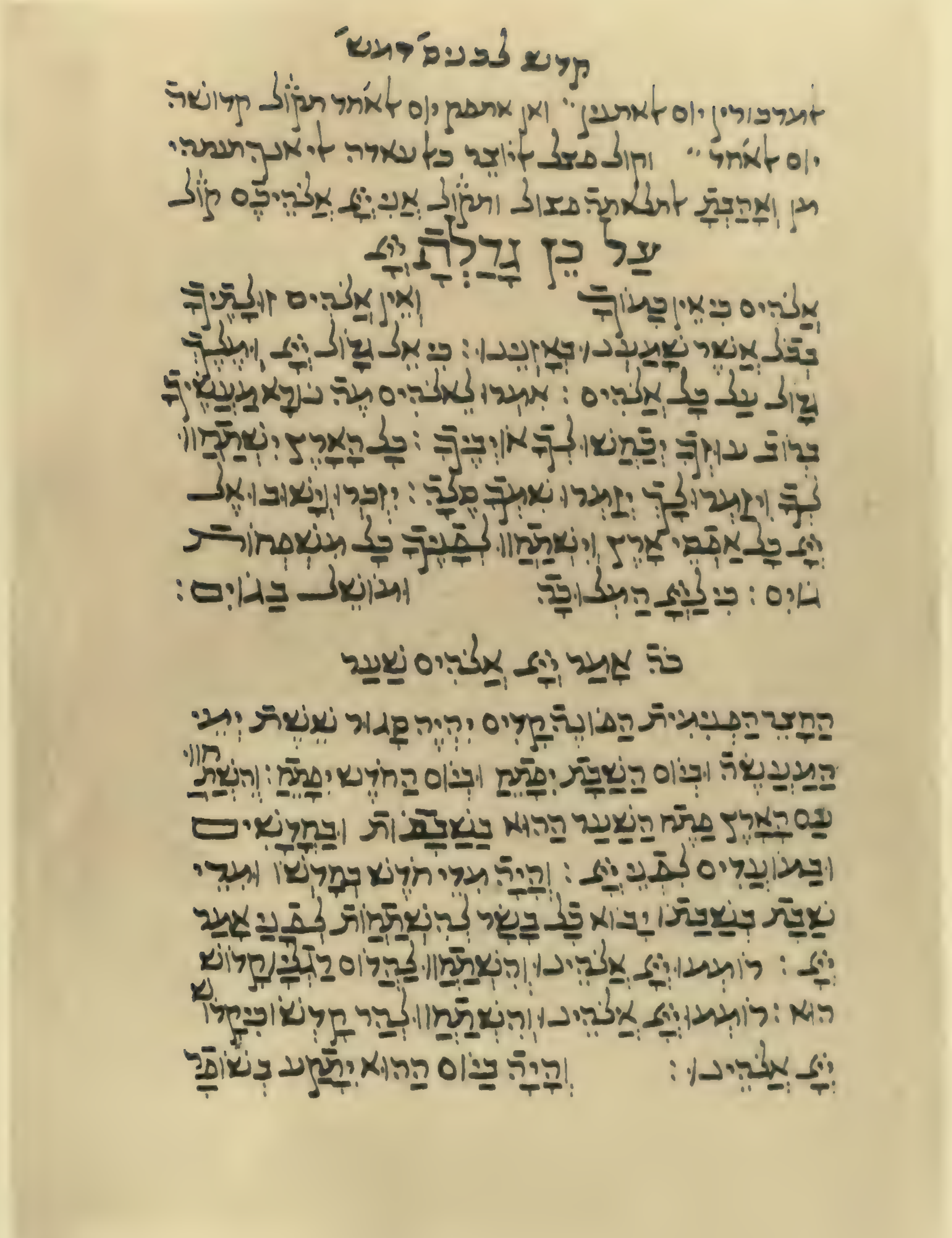

ORIENTAL 2531, fol, 105".—A.D. 1700

Z
6621
B86H4
1899
pt.2

British Museum. Dept of
Oriental Printed Books and
Manuscripts
Catalogue

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

For use in
the Library
ONLY